AIII A-25267

סדור

זבחי רצון

כל בו

עם כל המעלות הנקובים בשער השני.

נוסח אשכנז

ULEM... TARTU...

וילנא, תרע"ג.

בדפוס והוצאות

האלמנה והאחים ראם.

КОЛЪ БОЙ. Молитвенникъ.

1913 г.

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

Rf. 221055

ВИЛЬНА.
Тип. «Вдова и бр. Роммъ».
Уголъ Духовскаго и Глухого пер.
собств. домъ № 1—2.

— ,10

סדור

זבחי רצון

כלבו

זבחי אלהים רוח נשברה (תהלים נ"א)
ונשלמה פרים שפתינו (הושע י"ד)

כולל

כל הענינים, התפלות והפיוטים, הדינים והמנהגים שנדפסו בסדורים נהורא רבא, כתר תפלה וקרבן התמיד, כמפורש לקמן מעל"ד ובתוכן הענינים.

וגוסף עליהם

פירוש רבינו עובדיה ספורנו ז"ל לספר תהלים

ULEM RABBI
חותם
הרב
פדרמט
TARTU-DES

ווילנא

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם

שנת לסדור זבחי רצון

הפירושים שבסדור הזה

א) כוונות פשטיות על כל סדר התפלה.
ב) פירושים מלוקטים על הרבה חלקים מהתפלות.
ג) לקוטים מספר הכווני על שמו"ע.
ד) פי' רוח חכמים ליוצרות לארבע פרשיות ולשבת הגדול, לקרוב"ץ לפורים ולאבינו מלכנו.
ה) פירוש רע"ב מברטנורה על מסכת שבת, ועל פרקי אבות, ועל פרק ע"פ.
ו) פירוש רש"י לפרק ש"ה.
ז) פירוש הרד"ק להלל.
ח) שני פירושים לרבינו בחיי עד מגלת אסתר.
ט) פירוש הרשב"ם להגדה של פסח.
י) פירוש הרוו"ה להושענות ולמערבית.
יא) פי' של"ה הק' לסליחות.
יב) מאמר בעל העקרים על דבר פרק שירה.
יג) פירוש רבינו עובדיה ספורנו להללים.

דינים ומנהגים מדות ומוסר

לכל ענין וענין במקומו, נאספו

א) משלחן ערוך ארח חיים. ב) מסדור הריעב"ץ ז"ל. ג) מסדור דרך החיים. ד) מספר חיי אדם. ה) מסדור נהורא. ו) מסדור תקוני שבת. ז) מספר הסידים. ח) מספר חובות הלבבות. ט) אגרת הרמב"ן ז"ל. י) הנהגות טובות מהרמ"פ ז"ל.

(ויתר כ' מעלותיו הנם מפורשות בתוכן הענינים לקמן).

תוכן העניינים שבסידור הזה

תפלות ותחנות שירות ותשבחות

(מלבד סדר התפלה ושאר העניינים הידועים בכל הסידורים)

[סיר לרגינו שלמה בן גבירול]
תקון חצות
[סיר למער"ש לשבת]
[פרק שירה עם נקודות ומרחה מקומות מכתובים]
סדר התפלות כשבת לבע"ב
נקשה לר' שלמה בן גבירול
מי יתנני שאזכה
תפלה משהריז"ל קודם כל התפלות
תודה נתל לבב חוקר
[פסוקים לשמות חנשים]
[תפלה נתה על הבנים]
תפלה לשבועה תענית ולאחריו
תפלה לעגירה גשמים בשמו"ע
תפלה לרבוי גשמים
[תפלה לעגירת גשמים להתפלל תחר חמירת התלגים]
[תפלת הבינונו]
[גלוסי דתמורתי בתר תמני סרי]
[תפלה של הפרנסם נס"ע]
עשרת הדברות
פרשת שירתה
פרשת התשובה
פרשת המן
סדר הקבלת שבת
סדר תפלת הדרך
ברכות חירוסין ונשואין
סדר המילה וברכותיה
ברכת המזון לברית מילה
סדר פדיון הבן
ברכת הגהנין
ברכה לחרושה
ברכת המזון
סדר עירובי חצרות ותחומין
תקוני שבת לסעודה רחשונה
זמירות לליל שבת
[יום זה ליעקב חורה]
[זמר לרבי חברהם בן עזרא]
מי שברך לעולה לתורה ולגולדת ולחולה
ברכת בר מצוה
ברכת הגומל
סדר ברכות ההפטרה לשבת
ולגו"ע ולר"ה ויוה"כ
הל מלה רחמים
מי שברך לשמברכין לבה"כ
סיר השבוד
תקוני שבת לסעודה שניה
סדר קידוש רבה
זמירות ליום השבת
תקוני שבת לסעודה שלישית
סדר קידוש לבנה
זמירות למוצאי שבת
סדר הבדלה למוצ"ש
[פסוקים ופ' ויתלה למוצ"ש]
[תפלה כשנכנס לבהמ"ד ללמוד ובניחתו משם]
[תפלה ליורדי הים בספינות]
[תפלה לנוסעים במרכבת הקיטור (לייזענבאהן)]
סדר תפלת יום כפור קטן
תפלה לחגידת וטולת לובב

תוכן הענינים שבסידור הזה

סדר עירובי חצירות
סולת ס"ת לשלש רגלים
סדר נטילת כפים
תפלה לחנוכה קטנה
קידוש והבדלה לר"ח
סדר הוללת ס"ת לר"ח ויוה"כ
תפלה להתוקע מהמר"י זלה"ה
סדר התקיעות
סדר תשלוך
תפלה מס' עבודת סקודם לתשלוך
סדר כפרות
נוסח לברך הכוהנים בעיו"כ
הזכרת נשמות
תפלה כשכנסין לסוכה וחוספיזין
יה"ר בעת שיולחין מן הסוכה
ברכות הדלקת נר חנוכה
סדר ברכות מגילה
סדר ברכת בדיקת חמץ
קידוש והבדלה לשלש רגלים
סדר הגדה לפסח
סדר ספירת העומר
סדר נדוק הדין

חלק שני

סדר סוכעות
סדר הקפות

חלק שלישי

סליחות לשה"כ ולת"ל
קריאה והפטרה להעלות לשור
גחולם לברית מילה ולפ' בשלח
יומר לד' פרשיות וקדושין לפורים
ויומר שמכת סגדול מן דף יז עד
נועדות
סדר ק"ש על המטה

חלק רביעי

סדר הפרשיות לכל שנה
קריאה להוש"מ פסח
קריאה לחוש"מ ס כות
קריאה לימי הנוכה
יה"ר לאחר י"ב נשיאים
קריאה לפורים
סיר סיחוד

חלק חמישי

ספר תהלים
יה"ר לגיל הספעת רבה
תפלה על החולה ולימי המזמורים
החומרים בעד החולה
תפלה על הנפטר
סדר מעמדות

לוח הדינים ומנהגים

משו"ע אורח חיים, מסי' הריעב"ץ, ומסידור דרך החיים, ומספר ח"א, ומסידור נהורא השלם, מסי' תקוני שבת ומשארי ספה"ק.

דין משכמת הבוקר
דין כוונת הברכות
דין סדר קימה
גודל חיוב התפלה
דין חיוב התפלה בכוונה
ב"ד הברים המעכבים את התפלה
חיוב ומעלת עניית אמן
כוונת עניית אמן (משה"ק הקדום)
דין ברכת נוטית
דין טלית בחולה
דין מי חייב בציצית וזמנן
דין לביסת ציצית

תוכן הענינים

דין הנחת תפילין
דין מקום הנחת תפילין
דין זמן הנחתן וחילוקן
דין מי פסי הפטורים מן התפילין
דברים האסורים קודם התפלה
דין זמן תפלה וק"ש של שחרית
דין חיוב להתפלל בכל"נ
ימתי פטור
דין אם חייב לבוא לבהכ"נ
דין קדים כי' ואם יצאו מקצתן
גודל מעלת ציבור
הנהגת הליכה מביתו לבהכ"נ
דין ברכת התורה
דין ברכת השחר
דיני פסוקי דזמרה
דיני ישתבח
דיני ברכו
דיני קריאת שמע
דיני תפלת שמו"ע
דיני זכרנו לחיים
דיני מגיב הרוח
דיני קדושה
דיני אתה חוננתנו
דיני עננו לש"ץ
דיני טל ומטר
דיני עננו ליחיד
דיני יעלה ויבא
דיני מודים
דין על הנסים
דינים קודם יהיו לרצון
דיני תחנת הש"ץ
[דיני התלומי תפלה ודיני ספק עטטות בתפלה]
דין שלא ליסב בגד מתפללו
דיני תביעו מלכנו
דיני נפילת אפים
דיני מי שלא שמע קדיש וברכו
דיני למנצח וקידושא דסדרא
דיני קדיש תתקבל
דיני ק"י (מס' כנסת יחזקאל)
דין תפלת הדרך
דיני ברכות תיכוסין וכיוצא
דיני ברה"מ בז' ימי המצוה
דיני ברכת המילה
דין פדיון הבן
דין ברכת הכהנים
דין ברכת המזון
דין שכח רצה או יעו"ש
דיני תפלת מנחה
לקוטי הלכות שבת
דיני עירובי חצרות וע"ת
דיני הכנסת שבת
דיני קריאת התורה שמו"ת
דין זמן חיסור מלאכה בע"ש
הנהגות ערב שבת קודש
דין זמן תפלת ערבית למוצ
דיני שמו"ע של שבת
דיני ברכת מעין שבע
דיני קידוש ליל שבת
דין תפלת שחרית של שבת
דין אם שכח לומר ישמח משה בשבת
דינים ומנהגים בשעת קה"ת
הנהגות לעלות להתורה ודיני בה"מ —
מנהגי בר מצוה וכיוצא בזה ודיני
ברכת הגומל
דיני ברכת ההפטרה
דיני תפלת מוסף לשבת ולשר"ח
דינים ומנהגים לשבת
דיני קידושא רבה
דין מקדש שדש

תוכן הענינים

דיני סעודת שלישית
דיני ערבית במוצ"ש
דיני קידוש לבנה
דיני ומנהגי ערב ר"ה
דיני כלל ור"ת
דיני תשלומין לזולג והנעדרים
דיני קרח"ת בר"ח ודיני תפלת
מוסף לראש חודש
דין עיבור השבועין
דיני תפלת יו"ט
דיני נשיאת כפים
דינים ומנהגים השייכים ליו"ט
דיני חודש תשרי וערב ר"ה
דיני התרת נדרים
דיני תפלת ראש השנה
דיני ומנהגי ליל ר"ה
דין תקיעת שופר
דיני ומנהגי יום ר"ה
דיני כפרות
דיני ערב יוה"כ
כיפיים את חבירו בעיוה"כ
סדר הוידוי במנח'בעיו"כ וביו"כ
הנהגות ליל יוה"כ
דין איסור רחיצה ביוה"כ
דין נעילת הסנדל ותשה"מ ביו"כ
דיקדוקים מתי יתחילו להתענות
דינים ומנהגים השייכים ליוה"כ
דיני הפלת מנחה ביוה"כ
דיני תפלת נעילה
דיני ומנהגי מוצאי יוה"כ
הנהגת ערב סוכות
דיני ברכת שהחיינו על הסוכה
ודיני קרה"ת בם כות
דיני ומנהגי שמיני עצרת

דיני שמחת תורה
מנהגי ח"ת
דיני הדלקת נר חנוכה ופרטיה
סדר הדלקה ודין הכשלי בחנוכ'
דין הדלקת נ"ח בע"ש וכשו"ש
דיני קריאה לחנוכה
הנהגות תרגע פרשיות
הנהגות תענית אסתר
ודיני ברכות המגילה וקריאתה
דיני ברכת הרב את ביתו
דיני ומנהגי פורים
דיני משלוח מנות וסעודה פוריה
דיני תענית ותגילות בפוריה
דיני חודש ניסן וערב פסח
דיני ברכת נדיקת חמץ ושנהג
דיני חמץ בערב פסח
דיני הסיבה וד' כוסות
דיני ומנהגי ימי פסח
דיני ספירת העומר
דינים הנוהגים בין פסח לעצרת
הנהגות י"ז בתמוז
דינים הנוהגים מי"ז בתמוז עד
אחר ט"ב
דיני ערב ט"ב וסעודה המפסקת
דיני ט"ב שחל בשבת
דיני ט"ב ודיני אבל בט"ב
דיני איסור מלאכה ונעילת הסנדל
ושחילת ס וס בט"ב
דיני מנחה בט"ב ואיסור בשר
ויין אחר ההעגיה
דיני גיסם וקריעה
דיני אונן ואבל ביום ראשון
דיני סעודת הבראה
דיני שמועה קרובה ורחוקה

תובן הענינים

דיני נדוק הדין — דיני תענית בה"ב
קצת הלכות תענית (בחלק שני) 20 דיני ק"ש על המטה (בחלק שלישי)

ומלבד כל אלה יש עוד דינים ומנהגים רבים הסובבים ונהולכים על כל ענין וענין איש איש על מקומו :

ענינים שונים שבסידור הזה

עבודת הלב
תוכחה לרבינו בחיי נעל תו"ה
הגדת הרתב"ן ז"ל
הקדמה כוללת לכל הברכות
לקוטים מספר חסידים
מאמר מבעל הטעקיש של פרק שירה]
ציני תשובה (עם' תקוני שבת)
ציני נדקה
ציני שבת
תקוני שבת (מצוות עם' שבת)
עבודה רחשונה
ות המולדות
תקוני שבת לשעודה שניה
תקוני שבת לשעודה שלישים
סדר התרת נדרים
התרות קללות ונזיפות (עם' עבה"ק)
מאמר זוה"ק קודם התקיעות
התעוררות לעש"ת (עם' ח"ת)
[מגלת תוכיוכוח]
[מגלת חסתר בניקוד ובטעמים]
[פרק ערבי פסחים]
סדר הקרבת הפסח (מהריעב"ן)
[סדר תכילת הפסח מהריעב"ן]
[סדר קריית העומר להכ"ל]
[סדר הקרבת העומר להכ"ל]
[הנהגות מהרמ"פ (בחלק ד')]

דברי המאסף והמסדר

אנכי בראותי את סדרי התפלה אשר סדרתים וקראתים בשם «גהוראבא» «בית רתלולק"צ» (ונדפסו בתבנית קטנה 1/16) כי הנם יוצאים בישראל לאלפים ולדבגות, ודורשיהם רבו עד כי לא יכלו מדפיסיהם הג' בני ראם (אשר זכות הדפסתם להם הוא) להספיקם דים לאחיהם, ואתברך בלבבי לאמר: שישו בני מעי! הנה יצא מת"י דבר מתוקן ומקובל דבר השלם בתכלית השלמות, כי הנה מצאו הן בעיני רבבות ישראל ואין גולה חסרון מאום בהם. ועוד זאת כי אף המדפיסים אשר התקנאו בהם ויתחקו גם המה להדפיס סדורי תפלה כמוהם, לא מצאו מקום להתגדר בשלהם להתפאר עליהם לאמר: כי המה השלימום או תקנום או כי שנו אותם לטוב בהוצאותיהם, כי רק הדפיסום כמתכונתם וכתבניתם, העלו גרה וקמחא טחינא טחנו; ואף אלה אשר בושו לשלוח יד במלאכת רעיהם וליהנות מיגיע כפם של חבריהם—בגלוי, ועל כן יגעו לשנותם במקצת למען כסות מעשיהם בשנוי המעשה ובשנוי השם (ששנוהו במקצת) הנה גם אלה לא חדשו בם כל חדש ומועיל, ושנוייהם מעטו וקלו עד כי לא היו בהם כדי לשנות אף מקצת צורתו הראשונה, ואף במקום שנשתנה קצת לא נשתנה למעליותא, ואם הוסיפו אחת גרעו כנגדה שתים, ובכן אמרתי: זה האות כי אנכי השלמתיו בכל ואחרי אשר עליו אין להוסיף עוד. אכן שמתי אל לבי כי לא יוכל האדם החסר להוליד דבר השלם בתבלית השלמות, ותרתי וראיתי כי אמנם שרם השלמו גם סדורי ועודם מחוסרים אברים רבים, כי חסרים להשלמתם הרבה ענינים הכרחיים כאברים לגוף; גם הענינים אשר באו בם רבים מהם לא פורשו בפירוש ובאור, וגם כספר התתום לפני העם (כמו יוצר, סליחות, מערבית,

משכת שבת וכדומה), וכן נחסרו להם הרבה הלכות ודיגים ההכרחיים לעניניהם (כמו דיני תשלומי תפלה, דיני ספק או טעה בתפלה וכדומה) גם חסרו בהם ראשונות ואחרונות להרבה תפלות, ובתהלים חסרו ציוני הפסוקים, ובאור תוכן המזמורים לפני כל מזמור. ומקום גדול הבחתי אז להתגדר בו; ואולם חברי לא קדמוני לתפוס המקום למלאותו במלואתם כאלו חלקו הכבוד למציאו הראשון לאמר: המתחיל אומרים לו גמור; ובכן אספתי ולקטתי ומלאתי בתוצאה הזאת כל חסרונותיהם אשר נגלו לפני הפעם, ועוד הוספתי עליהם עניניש רבים ומעלות רבות במדה גדושה אשר אם אמנם אינם מוכרחים אבל המה נצרכים לכלול פרורים ולהבתירם בכתר הרבה מעלות, טובות ונעלות, חדשות ומועילות; רובן נקבו בשם בשער הסדור ורבות בלעדן אשר רבו מלפורטן. ולרוב השנויים והנוספות והחדשות שבהם נשתנה צורתם והיו כבריה חדשה, שאין כמוהם במינם ואין דומה להם בכל קודמיהם.

את כל אלה אספתי ולקטתי, חברתי וצבורתי את אשר יגעתי ומצאתי ביגיעת בשר ורוח למען הוציא דבר מתוקן. זכרה־ אלוה לטובה!

השלמתי מלאכת הסדר ר"ת אלול התרל"ו.

שפ"ן הסופר.

כות הדפסת הסדורים הנ"ל, וכן הדפסת כל הוספותיהם אשר נקבצו עתה בהם, ובכלם גם הש' רוח חכמים (מאת המאסף), הנהו קנוי לקנין עולם להג' האלמנה והאחים ראם להם וליו"ח ול"ב עד עולם ואין רשות לאיש בלעדם להדפיסם לעולם.

תוכחה

לרבינו אברהם ן' עזרא זל

אִם לֹא תֵדְעִי נַפְשִׁי אַחֲרִיתֵךְ קְחִי לָךְ מוֹפֵת וְאוֹת מֵרֹאשִׁיתֵךְ
הֲבֶל יְסוֹדֵךְ וְעַל תֹּהוּ בְּנוֹתֵךְ בּוֹאֵךְ כְּצֵאתֵךְ וְחַיִּיךְ כְּמוֹתֵךְ
וְלָמָּה תִּרְגְּעִי וְרוּחַ שָׁוְא תִּרְעֶה פְּנִי לָךְ כִּי תִּסְעִי כְּמוֹ אֹהֶל רוֹעִי
תִּבְקְשִׁי וְאֵינֵךְ וְאַיֵּךְ עַל זֶה לֹא פָקְחָת עֵינַיִךְ •

מַה תְּאֻוַּת דְּבֵקְתְּ אֲשֶׁר הִיא אַיֵּתֵךְ וְלֹא הִתְבּוֹנַנְתְּ כִּי תִּקָּרֵב עִתֵּךְ
יַיִן יוֹנֵךְ וְגַם פִּתָּה תְּפַתֵּךְ עַד יִיעֲפוּ אַנְשֵׁי מִלְחַמְתֵּךְ
וְנוֹשְׁאֵי כֵּלַיִךְ יִהְיוּ עָלַיִךְ וְיָשׁוּב אֵלַיִךְ גְּמוּל מַעֲלָלַיִךְ
לְוֹאת מַעֲלַיִךְ הָסִירִי יֵינֵךְ וְאַיֵּךְ עַל זֶה לֹא פָקְחָת עֵינַיִךְ •

רַב לָךְ לִדְרוֹשׁ אֶת אֲשֶׁר תַּעְזוֹבִי אֶל טוּב יְיָ תִּנְהֲרִי אִם תֹּאבִי
אַיֵּךְ תַּהְפּוּכוֹת בְּלִבֵּךְ תַּחְשׁוֹבִי פְּעָמִים תְּשׁוּבְבִי וּפַעַם תָּשׁוּבִי
אִם אַחַת לְקוֹנֵךְ וְרַבּוֹת לְרְצוֹנֵךְ וְאַיֵּךְ יִתֹּם עֲוֹנֵךְ
וְהִשְׁתַּן לְשִׁכְנֵךְ יַעֲמוֹד עַל יְמִינֵךְ וְאַיֵּךְ עַל זֶה לֹא פָקְחָת עֵינַיִךְ

דַּיֵּךְ לְזַמֵּן בָּךְ וּלְעַמֵּל נִדְחֵךְ לְבָנוֹת וְלִקְנוֹת וְעוֹדֵךְ לֹא נָחַתְּ
הֲבֶל יִכְלֶה וְעַל מַה בָּטַחְתְּ הֲלֹא בְּתַעֲנוּגֵךְ שִׁכַּרְתְּ לָקַחְתְּ
לְאֵל חַי לְעָבְדוֹ אַתְּ אָמָה וְלָמָּה לָךְ עֲבוֹדַת אֲדָמָה
שׁוּבִי וְדְעִי מַה תֹּאמְרִי לַאדֹנָיִךְ וְאַיֵּךְ עַל זֶה לֹא פָקְחָת עֵינַיִךְ •

מַה לָּךְ הֶבֶל תְּסִיתִינִי לַהֲבֶל תְּנִי אוֹ קְחִי אֲנִי עוֹד לֹא אֶקְבַּל
אֵיךְ אֶשְׁמַח עַל זְמַן אוֹ אֶתְאַבֵּל מֵעֵת אֶשְׁכְּנָה בָּךְ יִנָּשֵׂא אוֹ יִנָּבֵל
וְאֶעֱבֹד אוֹ אָרִיד הַמָּוֶת יַפְרִיד
בֵּינִי וּבֵינֵךְ וְאַיֵּךְ עַל זֶה לֹא פָקְחָת עֵינַיִךְ •

עבודת הלב

לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם

(דברים י״א י״ג)

איזו עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה

(ספ״י שם . ובתלמוד בבלי ריש תענית)

בינן לעיקר תפלה מצוה, מהכא:

אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְאֹתוֹ תַעֲבֹד (דברים ו׳ י״ג)

(משנתו של ר״א בנו שריה״ג)

איתמר ריב״ח אמר תפילות אבות תקנום . ריב״ל אמר תפלות כנגד תמידין תקנום (ברכות כ״ו ע״ב) :

אמר ר׳ אלעזר גדולה תפלה יותר מן הקרבנות (שם ל״ב ע״ב) :

אמר רשב״ג אר״י מ״ד (קהלת ד׳) שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים שמור עצמך שלא תחטא ואם תחטא הבא קרבן לפני . וקרוב לשמוע מתת הכסילים זבח . אמר רבא הוי קרוב לשמוע דברי חכמים שאם חוטאים מביאים קרבן ועושים תשובה ואל תהי בכסילים שחוטאים ומביאים קרבן ואין עושין תשובה (שם כ״ג ע״ב) :

איתא בעוה״ח ג״כ . התפלה היא במקום הקרבן (ברכות כ״ו) דכתיב ונשלמה פרים שפתינו (הושע י״ד) ולכן נריך ליזהר שתהא דומית התרבן כו׳ . וכשאתם ז׳ חיית דקרבן שאין עמו תשובה זבח רשעים תועבה היא . וכדי לשוות את האדם לתשובה עם התפלה . לכן הקדמו לפני התפלה תשובה לגעל ספר חובות הלבבות :

תוכחה

להחסיד רבינו בחיי הדיין הספרדי בר יוסף ז״ל :

בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם קָדְשׁוֹ :

נַפְשִׁי עוֹ תְּדַרְכִי . וְצוּרֵךְ בָּרְכִי .
וְחִין לְפָנַיו תַּעַרְכִי .
יְשִׂיחַ לְנֶגְדּוֹ שִׂפְתֵי .

וְהִתְעוֹרְרִי מִשְׁנָתֵיכִי :
וְהִתְבּוֹנְנִי וְיִקְוֹתַיִכִי .
אִי מִזֶּה בָּאת וְאָנָה תֵלֵכִי :

תוכחה

נַפְשִׁי מִתְנוֹמֵמַתְךָ עוֹרִי ׃
וְלִפְנֵי יוֹצְרֵךְ שִׁיר דִּבְרִי ׃
וְלִשְׁמוֹ זִמְרִי ׃ וְנִפְלְאוֹתָיו סַפְּרִי ׃
וְגוּרִי מַמְגוּ בַּאֲשֶׁר תָּגוּרִי ׃

נַפְשִׁי אַל תְּהִי כְּסִים
מִפְּרַד אֵין הֲבִין ׃
וְכִשְׁבוֹר גַּרְדֹּם וְאִישׁ נִדְהָם ׃
בִּי מְפִקוֹר בִּינָה קָרָצָה ׃
וְמִמְּעִין הָכְמָה לָקָחַת ׃
וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ הוּבְאַת ׃
וּמֵעִיר נְבוֹרִים הֻצָּאַת ׃
מֵאֵת יְיָ מִן הַשָּׁמַיִם ׃

נַפְשִׁי לְבִשִׁי בִּגְדֵי שֵׂכֶל ׃
וְהִתְאַזְרִי אֵזוֹר בִּינָה ׃
וְכִלְמִי אֶת נַפְשֵׁךְ מֵהֲבֵלֵי שִׁגְרֵךְ ׃
אֲשֶׁר אַתְּ מִתְעַוֶּרֶת ׃
וְאֵל יִשְׁיאֵךְ לִבֵּךְ בְּנַעַם חֲמַדּוֹתָיו ׃
יְצֵל יִסְּתֵךְ בְּשִׁכְיוֹת תַּאֲוֹתָיו ׃
אֲשֶׁר יִמְאֲסוּ כְּמוֹ מַיִם יִתְהַלְּכוּ לְמוֹ ׃
וְזִכְרִי כִּי לֹא לְעַד
וְלֹא לְהוֹעִיל רֹאשִׁיתֵם ׃
כִּי אִם לְבוּשֶׁת וְגַם לְחֶרְפָּה אַחֲרִיתֵם ׃

נַפְשִׁי שִׁמְחִי בְּרִחוּבוֹת תְּבוּנָתֵךְ ׃
וְכִבְּי בְּחַדְרֵי חָכְמָתֵךְ ׃
וּבוֹאִי עַד תְּכוּנַת בִּנְיַן מַשְׁכִּיתֵךְ ׃
אֲשֶׁר בְּעֹפֶר יְסוֹדוֹ ׃

הֲלֹא הוּא נוֹף נִמְאַס וּפְגַר מוּמָם ׃
קָרוּץ מִמַּעַן נַרְפְּשִׁי וּמִמְּקוֹר מְשֻׁחָה
בְּנוּי מִטִּפָּה סְרוּחָה ׃
שְׁרוּפָה בְאֵשׁ מִשְּׁחוֹת ׃
גּוֹלֵם כִּדְמוּת תּוֹלַעַת ׃
וְהִיא רַק זוֹעָה ׃
עָצוּר בְּרֶחֶם מִמְּקוֹם ׃
סָגוּר בְּבֶטֶן מַרְכְּלָךְ ׃
יָחֵד בְּצִירִים וְחֶבְלִים ׃
לִרְאוֹת עָמָל וְהֶבְלִים ׃
כָּל הַיּוֹם הַתְּאוּה תְּאוּתֵךְ ׃
וְסַר מִמְּסֵךְ וּמִמְּצוּדָה ׃
בַּחֲשֶׁךְ בָּא וּבַחֲשֶׁךְ יֵלֵךְ ׃
דַּל אֶבְיוֹן עָנִי וְהָלֵךְ ׃
לֹא דָעַת לוֹ מִבִּלְעָדֵךְ ׃
וְלֹא תְבוּנָה לוֹ מִבִּלְתֵּךְ ׃
בְּחַיָּיו עָפָר וּבְמוֹתוֹ אֹפֶר
בְּעוֹדוֹ תּוֹלַעִים יְסוֹבְבוּתוּ
וְאַחֲרִיתוֹ רִמָּה וְנוּשׁ עָפָר יְכַסְּתוּ
לֹא יָדַע בֵּין יְמִינוֹ לְשִׂמְאֹלוֹ ׃
מֵמִין בְּאֶרֶץ חֶבְלוֹ ׃
לָבֵן לְכִי אַתְּ וּמַלְכִי עָלָיו ׃
כִּי לִבְנֵי חָכְמָה מְלוּכָה תַּאֲוֹת ׃
וְעֶבֶד אָוִיל לְחָכָם לֵב ׃
וְאֵל תִּלְכִי בְּשֵׁרִירוּת לִבֵּךְ הָרַע ׃
וְאֵל תִּנָּקְשִׁי בְּמוֹעֲצוֹתָיו ׃
וּמֵאֵי בְּבֶצַע מַעֲשָׁקוֹתָיו ׃

אל תבטחי בעשק ובגזל אל תהבלי
כי העשק ידלל חכם
ויאבד לב מתנה :

נפשי שיתי לבך למסלה דרך הלכתי
כי הבל היה מן העפר
אמנם הבל שב אל העפר
ולכל נברא ונוצר
יש קץ ותכלית
לשוב אל הארץ אשר ממנה לקח
והחיים והמת אחים
שבתם יחד איש באחיו ידבקו
יתלכדו ולא יתפרדו
אחוזים בשתי קצות נשר רעוע
וכל ברואי תבל עוברים עליו
החיים מובאו והמות מוצאו
החיים בונה והמות סותר
החיים זורע והמות קוצר
החיים נוטע והמות עוקר
החיים מחביר והמות מפריד
החיים מחריז והמות מפסיד
ידעי נא ואראי
כי גם עליך תעבר כוס
ותצאי ממלון הדרך כרעע
כי יקרך עת ופגע
ותשובי אל בית עולמך
ביום הבוא תרצי פעלתך

ותקחי משכרתך חסך עבודתך
אשר יגעת בו בעולם הזה
אם טוב ואם רע
לכן שמעי נא ואראי והטי אזנך
ושכחי עמך ובית אביך
וקומי רני למלכך
יומך ולילך שאי אלי בעים
והשתחוי לו אפים
ועפעפיך יזלו מים
בכריעה על ברכים
אולי יתאו המלך יפיך
וישא פניו אליך וישם לך שלום
ויחן עליך בימי עניך בעולם הזה
ואחרי שובך למנוחיכי
כי מעודך נמל עליכי

נפשי הכיני צדה לדרב אל המעיין
בעוד בחיים חיתך ויש לאל ידך
כי רב מפך הדרך
ואל תאמרי למחר אקח מנחה
כי פנה היום
ולא תדעי מה ילד יום
ודעי כי תמול לעד לא ישוב
וכל אשר פעלת בו
שקול וספור וחשוב
ואל תאמרי מחר אעשה
כי יום המות כיכל חי מכשה
קדרי עשות בכל יום חשו

תוכחה

כִּי הַשֵּׁת בְּכָל עֵת יִשְׁלַח חִצּוֹ וּבְרָקָיו ·
וְאַל תִּתְמַהְמַהּ מֵעֲשׂוֹת ·
חֹק דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ ·
כִּי בְצִפּוֹר נוֹדֶדֶת כֵּן קְלָלָה ·
כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ ·
וְאַל תִּרְמִי בְּנַפְשֶׁךָ ·
כִּי אֲרֵי צֵאתְךָ מִמַּסְגֵּר פָּנֶיךָ ·
תָּשִׁיבִי לְתוֹכָחוֹת · מִמְּשׁוּבָה נִצָּחַת ·
כִּי אִם יִתֵּן לָךְ אָדָם עֲשׂוֹת טוֹב וָרָע ·
וְלֹא יוֹעִילְךָ תְּשׁוּבָה מִמְּשׁוּבָה ·
וְלֹא רִנַּחַם לְךָ מֵרִשְׁעָה וְאַשְׁמָה וּפִשְׁעָה ·
כִּי הָעוֹלָם חֲדוֹשׁ
נָכוֹן לְחִשְׁפּוֹן וְסֵפֶר כָּל צָפוֹן וְטָמוּם ·
אֲשֶׁר בְּיַד כָּל אָדָם חָתוּם ·
וְתָרוּךְ לְשֵׁלֶם שָׂכָר טוֹב ·
לְיִרְאֵי יְיָ וְלַחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ ·
וְלַהֲנֵקֵם בּוֹ נָקָם בְּרִית מִן שׁוֹחֲחֵי אֵל
הָאוֹמְרִים לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ ·
וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חָפָצְנוּ ·
מַה שַּׁדַּי כִּי נַעַבְדֶנּוּ ·
וּמֶה נִּיעִיל כִּי נִפְגַּע בּוֹ ·

נַפְשִׁי אִם חָכְמַת חָכְמוֹת לָךְ ·
וְאִם לָצוֹת אַתָּה תָּלִין מְשׁוֹנָתֶךָ ·
שִׁמְעִי מוּסָר וְחָכְמִי וְאַל תִּפְרָעִי ·
שִׁיתִי עַל לִבֵּךְ תָּמִיד ·
זִכְרִי עֲרוֹתֵךְ מִן הַיּוֹד ·
סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע ·
אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא ·
וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמֹר ·
כִּי זֶה כָּל הָאָדָם ·
כִּי אֶת כָּל מַעֲשֶׂה ·
הָאֱלֹהִים יָבִיא בְּמִשְׁפָּט ·
עַל כָּל נֶעְלָם ·
אִם טוֹב וְאִם רָע ·
וְאַל תִּשְׁבְּחִי ·
בְּיַד כָּל אָדָם יַחְתּוֹם ·
לְרַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשֵׂהוּ ·
וְזִכְרִי אֵין חֹשֶׁךְ וְאֵין צַלְמָוֶת
לְהִסָּתֵר שָׁם פֹּעֲלֵי אָוֶן ·
בַּקְּשִׁי אֶת יְיָ קָנֵךְ ·
בְּכָל כֹּחֵךְ וְאוֹנֵךְ ·
בַּקְּשִׁי צֶדֶק בַּקְּשִׁי עֲנָוָה ·
אוּלַי תִּסָּתְרִי בְּיוֹם אַף יְיָ ·
וּבְיוֹם חֲרוֹן אַפּוֹ ·
וְתִזְהֲרִי כְּזֹהַר הָרָקִיעַ ·
וּכְצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ ·
וְתָזְרִיחַ עָלַיִךְ
שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ ·
וְעַתָּה קוּמִי לְכִי ·
וְהִתְחַנִּי לַאדוֹנַיִךְ ·
וּשְׁאִי זִמְרָה לֵאלֹהַיִךְ ·
הַלְלִי יָהּ כִּי טוֹב זַמְּרָה לֵאלֹהֵינוּ ·
כִּי נָעִים נָאוָה תְּהִלָּה ·

אגרת הרמב"ן

[illegible] אגרת הרמב"ן ז"ל מעכו לקהלוניא לבנו על מעשה ונוס ס[illegible] פעם לחת בבנוע וילמדו גס לחריס עמו ויסיה רגיל כס במ[illegible] כדי להנכס בילדותס ביראת שמים . וכיבר לו שביוס סיקרא לגרת זו [illegible] מן השמים כל מה שיבקש . וכל מי שירגיל לאומרו בודאי יסא ניעול [illegible] מהיומובטח לו בסוף בן עוה"ב (העתקתי מס' מעולפת ספירים בסופו):

שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך . תתנהג תמיד לדבר על דבריך בנחת לכל אדם ובכל עת . ובזה תנצל מן הכעס שהיא מדת רעה להחטיא בני אדם וכן אמרו רבותינו ז"ל כל הבועס כל מיני גיהנם שולטין בו שנאמר והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך' ואין רעה אלא גיהנם שנאמר וגם רשע ליום רעה . וכאשר תנצל מן הכעס תעלה על לבך מדת הענוה שהיא מדה טובה מכל המדות טובות שנאמר עקב ענוה יראת ה' ובעבור הענוה תעלה על לבך מדת היראה כי תתן אל לבך תמיד מאין באת ולאן אתה הולך ושאתה רמה ותולעה בחייך ואף כי במותך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין והשבון לפני מלך הכבוד . שנאמר הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי לבות בני אדם ונאמר הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה' . וכאשר תחשוב את כל אלה תירא מבוראך ותשמור מן החטא ובמדות האלה תהיה שמח בחלקך . וכאשר תתנהג במדת הענוה להתבושש מכל אדם ולהתפחד ממנו ומן החטא אז תשרה עליך רוח השכינה ויו כבודה וחיי עולם הבא . ועתה בני דע וראה כי המתנאת בלבו על הבריות מורד הוא במלכות שמים כי מתפאר הוא בלבוש מלכות שמים שנאמר ה' מלך גאות לבש וגו' . ובמה יתגאה לב האדם . אם בעושר . ה' מוריש ומעשיר . ואם בכבוד . הלא לאלהים הוא . שנאמר והעושר והכבוד מלפניך ואיך מתפאר בכבוד קונו' ואם מתפאר בחכמת' מסיר שפה נאמנים ומעם זקנים יקח . נמצא הכל שוה לפני המקום . די באבי משגיל נאים וברצונו מגביה שפלים' לכן השפל עצמך ונשאך המקום . ע"כ אפהש לך איך תתנהג במדת הענוה ללכת בה תמיד . כל דבריך יהיו בנחת וראשך כפוף ועיניך יביטו למטה לארץ ולבך למעלה יגל תביט בפני אדם בדברך עמו . וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך . ואם חכם או עשיר הוא עליך לכבדו . ואם רש הוא ואתה עשיר או חכם ממנו השוב בלבך כי אתה חייב ממנו והוא זכאי ממך . שאם הוא חטא הוא שיבוי ואתה מזיד . בכל דבריך ומעשיך ומחשבותיך ובכל עת חשוב בלבך כאלו אתה עומד לפני הקב"ה ושכינתו עליך כי כבודו מלא העולמי דבריך יהיו באימה וביראה כעבד לפני רבו ותתביוש מכל אדם ואם יקרוך איש אל תשנו בקול רם רק בנחת כעומד לפני רבו . ותהי נחת

אגרת הרמב"ן

לקרוא בתורה תמיד אשר תוכל לקיימה · וכאשר תקום מן הספר תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו · ותפשפש במעשיך בבקר ובערב · ובזה יהיו כל ימיך בתשובה · והסר כל הרהרי העולם מלבך בעת התפלה והכן לבך לפני המקום ב"ה ומהר רעיונך וחשוב הדבור קודם שתוציאנו מפיך · וכן תעשה כל ימי חיי הבלך בכל דבר ודבר ולא תחטא ובזה יהיו דבריך ומעשיך ומחשבותיך ישרים ותפלתך תהיה זכה וברה ונקיה ומכוונת ומקובלת לפני המקום ב"ה שנאמר תכין לבם תקשיב אזנך · תקרא האגרת הזאת פעם אחת בשבוע ולא תפחות לקיימה וללכת בה תמיד אחר השם יתברך למען תצליח בכל דרכיך ותזכה לעולם הבא הצפון לצדיקים ובכל יום שתקראנה ישוך מן השמים כאשר יעלה על לבך לשאול ער עולם אמן סלה ז

שיר לרבינו שלמה בן גבירול

שַׁשּׁוּנִי רַב בְּךָ, שִׁבֵּן מְעוֹנִי! זְכַרְתִּיךָ — וְנָם מֵנִי יְנוֹנִי

לְךָ חָסֶד, וְיֵשׁ עָלַי לְהוֹדוֹת וְאֵין בַּמֶּה לְבַד הָגְיוֹן לְשׁוֹנִי

מְרוֹמִים לֹא יְכִילוּן תַּעֲצוּמָךְ וְהֵיךְ יוּכַל שְׁאֵתְךָ רַעְיוֹנִי?

הֲבִינֵנִי וְחָנֵנִי נְכוֹחָה וְפֻק אֶת רְצוֹנְךָ רְצוֹנִי

קְחָה שָׁבַת, מְקוֹם וָבַח, וְיִיטַב כְּקָרְבָּנִי, וּמִנְחַת זְכָרוֹנִי

מְהוֹד עָיִן, פְּקַח עַיִן לַעֲנִיי שְׁלַח אוֹרְךָ וְהָאֵר עִוְרוֹנִי

נְצֹר גְּדֹל חַסְדֵּךְ לְמַעֲנִי יְהִי סֵתֶר עָלַי גְּדֹל עֲוֹנִי

נְמוֹ שְׁמְךָ לְפִקְדוֹן בְּלִבִּי תְּהִי רוּחִי בִּיְדְךָ פְּקָדוֹנִי.

הקדמה כוללת לכל הברכות

בסידור תקון שבת

שהרי בפה"ק מה שהם חומרים בכל הברכות נרוך אתה הוא פירושו מהמלך אחר כי הוא פירושו אתה הוא מקור הברכה והשפע הממלא לותם ומשפיע אמן שפע רב לנבריותיו ואתה הוא המוליה להם מן הראן לזון בחמוך פנמלאים בלם וע"י הדרך בכל ברכה וכן בהזון הדעת והשביעני וכדומה ר"ל בח"י כנ"ל כי אתה הוא מקור הברכה ומקור שפע כל הטובות ואתה הוא הזון הדעת ואפלן להטיב לנבריותין לכן אתאו מכינים ח"ע לכך ומבקשים זה ממך • וכן בברכת המזות ר"ל כנ"ל כי אתה הוא מקור הברכות והחסד לכן קדמו במזותיו למען יפשיע עליהו טוב ונועם שהי תשבר לקבל שפע מבלעדי המזות • וכן בכלם • והיבת ברוך הוא שם תואר וכ"ב אבודהם ז"ל וז"ל ברוך היהו לשון פעול אלא במו רחום והנון שהוא עלשו הוא מקור הברכות והיהו מקבלם מאחרים עכ"ל :

כתב הרשב"א ז"ל למה נוסח הברכות כמדבר לנגלה והסתר אחרי הם מעם נגלה וגדול תעולת • והוא לפי שבני יכודות עזומות הם שמליכם נבנה הכל • האחד לדעת שהוא ית' מחויב המציאות ושהין שפיר בזה כלל • והשני שהין אחריתו ית' מוגבל כ"ה לעלמו ית' בלבד • והוא במציאותו נגלה • ובאחת מהותו נסתר ונעלם מן הכל • וכדי לקבוע שתי המות האלה בנפשותינו ע"כ קבעו נוסח הברכות בנגלה ובנסתר • ברוך אתה כמדבר עם מי שהוא נמצא מפורסם להלו פד שהוא מדבר פנים אל פנים • וכדי שלא השתבש המתבונן שהוא ית' נמצא כמציאות שאר הנמלאים זה יחוס בין מציאותו למציאותם קבעו לומר מיד אשר קדשנו במצותיו וקבוע בנפשותינו שהע"ם שהוא נמצא מפורסם • מהות מציאותו נסתר ונעלם שה"ה נדבר ס רק ע"ד נסתר בתוך הוא • עכ"ל :

לקוטים מספר חסידים בעניני תפלה

(א) על תורת היושבין בבית התפלה ומרחיק עלמם כמיפים ואינם יכולים לפמוד עליהם בכתוב תומר ולא תותי קרחת יעקב כי יגפת כי ישראל כל יומא לא לפי וכעידן לותה לפי כו' : (ב) כ"ד דבריה מבכין לה שהוא ואלו הן • רכילות • לה"ר • בעל חימה • בעל מחשבה רעה המתחבר לרשע • הרגיל בסעודה שהוא מבקש לבעליה • המסתכל בערוה • השולח עם נגד • השומר לחמא והשוב על עון זה • השומר להטה ויוצא אבסר • המבזה את רבותיו • המקלל את הבריה ובכלל עון זה שנותה את הבריה מלעשות רצונו • בשעה שהם מבירו מדבר מעוה לדבר שבירה •

שמחתם בעבורו על פני • המקבל עומד להטות דין • המונע חבירו ואינו
מבריז עליו עד שיחזירנה לבעלים • הרואה בנו יונק להרבות רעב ואינו
מוחה בידו • המוכל שוד ענייים וגזלנות • הפורש עצמו מן הצבור • העובר
על דברי חכמים • המתבזה בקלונו של חבירו • המוסד בכשרים • המונע את
התוכחות • המלעיג על המצות • כל אלו כ"ד דברים מעכבים את התשובה :
(ג) ואלו נהלותם לבוני שק כו' כשאחד בצער חייבים כלם להצטער עמו
ולהיות מיצר בצרתו ולהתפלל עליו ונא' תלילה לי מהטות לה' מהדול להתפלל
בעדכם כו' : (ד) כתיב שמור רגליך כאשר תלך אל בית האלהים • אלא
יהיו רגליך מטוהרות • וכתיב הכון לקראת אלהיך ישראל כשאדם בא לפני
מלך ב"ו לא יבוא כאדם שבא בסוק אלא מתעטף להיות לפניו בהימה
וביראה • אלו שהולכים לפני תדון כל הארץ את"ם עאכו"כ שים לנו להתעטף
להיות לפניו בהימה וביראה : (ה) הגותנים נדקה אל האיים בעבור המתים
מריכים להודיע להם כדי שיתפללו על המתים כו' ואף הנהנה מן החיים
מריך להתפלל עליהם ונא' ויתן לו מזהב שבא ויתפלל בעדו כו' וכתיב ושבב
בלמתו וברכך וכתיב בהיות חם לא יחמו בגדיו • ואף על שכבר מתו
וכבר עברו י"ב חודש מריך להתפלל עליהם בכל חודש והודש כי מתפללים
אם על גיהנם שאי' והיה מדי חודש בחדשו ובוא כל בשר כו' וכתיב ואת
לא תכבה כרי בכל חודש והודש מתכבים בו ולפני יו"ע ובשת ואתריסין
לאותן שלא במרו שבת ויו"ע כאוגן : (ו) הנהנה מן המצות שבניהו לזכר
נשמת המת בתוך שנה לפטירתו מריך להתפלל ואוא רחום יכפר עון פכ"ם
בזאת הלחם שאני נהנה וחטאתו תכופר ונפשו תנוח בטוב על גורל הצדיקים :
(ז) חופיה חלים ואמיים כו' בסוף תומר תמכתי יתדותי כו' לא יתכן
לומר אותו פיוט אא"כ בוכה המתפלל או שהעם בוכים כדי שלא יהי' דובר
שקרים לא יכון לנגד ה' - ואין יאנר יסר"מ כו' שתשים דמעותיכם אם
לא בכה : (ה) האומר בלחש ברכת התורה ואחר ברכות הוא גוזל את המצות
שבתי תר"ג קולות לא תמנע אלא עם תנן שעונים עוי"ש לכן יאמרו
בקו"ל : (ע) לא יבקש אדם את בניו בשבע"ב כו' : (י) יש מתפלל ונענה
ויש מתפלל ואינו נענה כשעה לפי שנער הבינו ועלבונו של חבירו אינו
מגלה שלא נכו שלא שתפלל עבורו לזה יתכן שלא יהיה נענה כו' כתיב ונתן
לך רחמים ורחמך על כשרחם ירוחם ואם לאו אם כן זה לבהמה שאינה
משבח בעבר חברתה ועליו נא' ומותר האדם מן הבהמה אין : (יא) חייו
לו למי שירד לפני התיבה כדי ליטול שם ואוי לבזבוי שיתפללו עליהם שאינם
רואים כו' והקב"ה מעלה על כל מי שיסייעוהו כאלו גזלו את העוב מן
הקבל ומתידים שם ליתן את הדין וכו' ואמה עזרו לרעה נושאים פניה
בשורה • והשורה נועצת על כל יודעי השורה ועל כל מי שבידם למחות
ואינם מחיישים כו' ע"כ לא יאבו להתפלל רע מעלליהם כי אין קטיגור נעשה

פתגם: (יב) אם פולק חדש להתפלל לו בצלותו אל יניחו לו דבר שמעשר
מ"מ דבר שתוק לו דבר שנרין להעמיק בו עפי שעה יוכל להתפלל בכוונה
ומבטלו מלימוד נמצא הוא מביאו לידי עבירה ע"כ:

(חיי אדם) מ"ע מה"ת שיהא אדם דבק תמיד במחשבתו בהקב"ה כדכתיב
את ה' אלהיך תירא וגו' וכו תדבק ר"ל שידבק את מחשבתו
בו כדכתיב שויתי ה' לנגדי תמיד כו' וכשידבק בהדם מחשבתו בה' יע"ב
בודאי יסיו כל מעשיו לש"ש כדכתיב בכל דרכיך דעהו הלו סמוכות התלויות
בלב וחיובן תמידי וכל זמן וכל רגע שיתעסק בהן קיים מ"ע. (ה) להאמין
בים הלוה אחד בעולם שמניח כל הנמנעים ומחשבו ולעשו פיס כל מה
שהוא עכשיו ושפיס ושיהיה לעולי עד ושהוא הוציאו ממצרים ונתן לנו
התורה ולה מחשוב ח"ו שהיה במקרה אלא בהשגחה פרטית וכו'. (ב) שלא
נחמין בשום אלהים אלהו שנאמר לה יהיה לך אלהים אחרים וגו' (ג) ליחד
שמו' שמע ישראל וגו' ה' אחד בלי שום שתוף. (ד) להתוב במקום ב"ה
שנאמר ואהבת את ה' אלהיך וגו'. (ה) ליראה מפני ה' ולשום יראתו על פניו תמיד
כמה"כ את ה' אלהיך תירא. (ו) שלא להוד אחרי מחשבת הלב ועיניים
שניהם שגה ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' שלו מצות ביטול נקיים נכל
רגע (ס' סתגון) ומצוה מקיים שוד מ"ע ולדמקם בו:

דרך החיים

דין השבמת הבוקר

שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמשלוח סלדיקים אמר
שלמים לפני אלהים. כי אין יכולת אחד ותנועותיו ועסקיו
והוא לבדו נגיעו כיצד אחד ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול.
ולא דבורו ושיחתו פיו כרגוע והוא עם אנשי ביתו וקרוביו הדבורו נמשך
למלך כ"ש כשיש אחד אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אצל כל אחד
כבודו עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו פירוש והסכנעם נאחד
בה"ת ובושתו ממנו תמיד. ולא יתביים אפני ב"א המלעיגים עליו נעבודת
ה"ת. גם נהגע לבת. ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב.
וכשיעור מחשבו (יספה רק מעט מפני סכנה ות"כ) מיד יתגבר כאריה
ויקום בזריזות לעבודת בוראו יע"ב ולא יש לו לעורת מד כבוש
הגוף ועצלותו ישים תגאתו רצון מע"ש שאל"י ויעיד אל לב שאם יתגבר
עצמו לעבודת המלך ויקום ולא יתבטל למען למנוע הן בעיני שאלו שאל"י
לבבודם מפ"ם סקב"ה. וכמה ליפאר מפיהם ע:

(ח) כשחרית תיכף כשיעמוד ממשכבו יטול ידיו וחכור לילך ד"ת נגד בית הכסא מרכיו וחח"כ יטול ידיו פעם שניה ויברך על נט"י וגם אחר יצ"ש. וכן יש ליזהר בשחרית שיקלו הקטנים ידיהם כי הוא חסר סכנה כשנופלים במחכלים בלא נטילה: (ב) לא יגע בידו קודם נטילת שחרית לא בפה ולא לחוטם ולא לאזנים ולא לעיניים ואם נגע במחכל הוא חסר סכנה: (ג) טוב להקפיד בנט"י שחרית בכל הדברים המעכבים בנט"י לסעודה אם אפשר (ועיין בסל' נט"י לסעודה חיזה דברים מעכבים אבל אם לי אפשר שיהו מעכב לא כלי ולא כח גברא ולא שאר דברים הפוסלין בנט"י לסעודה וכן ניגוב הוא מעכב: (ד) מים הפסולים לנט"י לסעודה כשרים בנט"י שחרית ומברך עליו: (ה) נטילת ידים שחרית הין טוטלין ע"ג קרקע הלא לתוך כלי (ולפיכך פ"ג קיבמין אכור) ומי הנטילה של שחרית לא יתן לפני בהמתו ולא יפשכם בבית ולא במקום שעוברים שם בני אדם (משני חסר סכנה): (ו) טוטל כלי של מים ביד ימינו ונותנו ליד שמאלו כדי שיהיה המים של ימינו תחלה ויטול כל יד שלש פעמים פעם אחת על יד ימין ופעם אחת על יד שמאל ויעלם עד פרק הזרוע ואריך לפשוע הכפות כדי לקבל הטהרה כמו שרוצה לקבל דבר ויניחם כנגד הראש: (ז) לא יטול ממי שלא נטל ידיו שחרית אבל להביא מים מותר מי שלא נטל ידיו: (ח) הבכיר בבוקר קודם עלות השחר ונטל ידיו חח"כ כשיאיר היום צריך ליטול פעם שניה בלא ברכה ולכן כשאומרים סליחות שמשכימין קודם אור היום צריכין ליטול ידיהם שניה כשיאיר היום: (ט) צריך ליזהר בתפלה שלא יגע בשוק של היכל ובמקומות המכוסים בחדש לפי שיש שם מלמולי זיעה וכן שלא להכך בראשו אבל במקומות המגולים בראשו ובפניו ומקום המגולה שבזרועותיו שיהיו עד הפרק שבקרא (עלענבאגען) חין להקפיד יכן מותר ליגע בזוחרו עד סחזה: (י) ניעור בלילה ח"ל לברך רק אם נגע במקום מטונף חו עשה מרכיו צריך לברך: (יא) כשילבש בגדיו יזהר שלא יגלה גופו ואל יאמר מי רוחני כי הקב"ה מלא כל הארץ כבודו: (יב) יעטול מעשל ימין תחלה ולא יקשרט וחח"כ יעטול של שמאל ויקשרט ויחזור ויקשור של ימין ובמעשים שאין לכם קשירה יעטול ימין תחלה: (יג) כשאתה נקביו עובר משום כל תשקלו ובקפנים משום בל תשקלו ומשום שלא יהיה עקר:

דין כוונת הברכות

(א) יכוין בברכות פירוש המלות ובשיזכור השם יכוין פי' קריאתו בחדשה שהוא חדון הכל ויכוין בפירוש כתיבתו כי"ה שהוא היה הוה ויהיה ובשזכירו אלהים יכוין שהוא תקיף ובעל היכולת ובכל הכחות כלם: (ב) כל ברכה שחדם שומע בכל מקום חומר ברוך הוא וכ"ש. ואם הוא עומד במקום שניכר שאי אפשר לו לשמוע ואפי' בשמוע דשמיע ומכ"ש בברכה

שמע"ק מוציאו כגון ברכת שופר ומגילה שמיעת התוקע נחשבת כאמירת השומע ברכה: (ג) אם כיון ברכה לבטלה יאמר אח"כ בשמע"ז שמ' שמונה ש"ס לבטלה ואם אמר בא"י ולא אמר אלהינו יסיים ויאמר למודי הקיץ שיחת נרות בקורא פסוק ואין כאן מוציא ש"ס לבטלה:

נהורא

(סדר קימה) ז"ל סדה"י כשאדם מיעור בלילה ולבו חומר לו לקום אין להתרשל בדבר אלא יקום בזריזות ואזירת חיל ובקושי יאמר מיד: מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך וה"ל לזה נט"י:

בתב הס"ק יעניה ידיו כשיגרך ענט"י פכ"ל ואחר גמר ברכת ענפ"י יפגיל ידיו ויברך תיכף ברכת אבר יגר. אח"כ יאמר אלהי נשמה כו' כי ג' ברכות אלו צריכין להיות על סדר זאח"ז ואח"כ יאמר זה: אל אלהי הרוחות שליט בעליונים ובתחתונים תן בי כח לעבודתך וליראתך ולתורתך שיקוים בי מקרא שכתוב בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר. ואהיה כלי מוכן לקבל נפש ורוח ונשמה אשר נפחת בי כדי שאחזור לעתיד למקור מחצבת נפשי ורוחי ונשמתי משם שלא אכלם בעוה"ז ולא אביש לעוה"ב ילהיות מוכן ומזומן מאותם הגוחלים להזות בגועם ה' ולבקר בהיכלו כלו אומר בבוד אמן:

תקון חצות לילה לקום על תורת נסמ"ק

בזוה"ק הסליג מאד בגודל חיוב דקימה בחצות לילה לעסוק בתורה ולהסיר התנוים על גלות השכינה וגלות ישראל וכרגא לדבר שם בחומר סוגב במנעל מצוה זו כבט נח במ"ב בס' לך ובס' וירא. וז"ל זה"ק בס' בבלה כל ב"נ דבכי ומגיס קלי' על תירבן ניתא דקב"ה זכי למאי דבהי לבחר יחדו ירננו וזכי למחמי ליה ביסודא בחדוותא מכ"ל בקטר ומרין לעמוה שני פקונים תקון רחל ותקון לאה:

תקון רחל

אמ"א שתסיר נופך (פי' לשנות ולפשוח מרין) ומרמון ידיך ותיניך ומסכב מלבושיך תאמר כל הברכות על סדר כמ"ש פרפ"ס ז"ל לפי מנהג ספרד עד ואני תפלתי לך ולפי מנהג אשכנזים עד לעולם יהא אדם וכ"ש כתב אחר בשפתא כמוך למוצא ותתלון מצלין ופבאי ברגליה יתפיס ותפות

ידיך ותהעטף רחמך כחכל ותרנה נבכיה כפי כהך ותקח לחפר מקלס
והכיס על מלחך נמקוס סנחת תפילין ותחמר :

לָשׁוּם לַאֲבֵלֵי צִיּוֹן לָתֵת לָהֶם פְּאֵר תַּחַת אֵפֶר :

ויחמר הוידוי אשמנו כו׳ מה נאמר לפניך כו׳ אתה יודע כו׳ עד
על כל חטאתינו • ומח״כ יחמר על נהרות בבל (תהלים קל״ז)
ומ זמור לאסף (ע״ט) ומח״כ יחמר זה :

זְכֹר יְיָ מֶה הָיָה לָנוּ • הַבִּיטָה וּרְאֵה אֶת חֶרְפָּתֵנוּ :
נַחֲלָתֵנוּ נֶהֶפְכָה לְזָרִים בָּתֵּינוּ לָנָכְרִים : יְתוֹמִים הָיִינוּ וְאֵין
אָב • אִמּוֹתֵינוּ כְּאַלְמָנוֹת : מֵימֵינוּ בְּכֶסֶף שָׁתִינוּ • עֵצֵינוּ
בְּמְחִיר יָבֹאוּ : עַל צַוָּארֵנוּ נִרְדָּפְנוּ • יָגַעְנוּ וְלֹא הוּנַח לָנוּ :
מִצְרַיִם נָתַנּוּ יָד • אַשּׁוּר לִשְׂבֹּעַ לָחֶם : אֲבוֹתֵינוּ חָטְאוּ
וְאֵינָם • וַאֲנַחְנוּ עֲוֹנֹתֵיהֶם סָבָלְנוּ : עֲבָדִים מָשְׁלוּ בָנוּ • פֹּרֵק
אֵין מִיָּדָם : בְּנַפְשֵׁנוּ נָבִיא לַחְמֵנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַמִּדְבָּר :
עוֹרֵנוּ כְּתַנּוּר נִכְמָרוּ • מִפְּנֵי זַלְעָפוֹת רָעָב : נָשִׁים בְּצִיּוֹן
עִנּוּ • בְּתֻלוֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה : שָׂרִים בְּיָדָם נִתְלוּ • פְּנֵי זְקֵנִים
לֹא נֶהְדָּרוּ : בַּחוּרִים טָחֲנוּ נָשָׂאוּ • וְנְעָרִים בָּעֵץ כָּשָׁלוּ :
זְקֵנִים מִשַּׁעַר שָׁבָתוּ • בַּחוּרִים מִנְּגִינָתָם : שָׂבַת מְשׂוֹשׂ
לִבֵּנוּ • נֶהְפַּךְ לְאֵבֶל מְחוֹלֵנוּ : נָפְלָה עֲטֶרֶת רֹאשֵׁנוּ • אוֹי נָא
לָנוּ כִּי חָטָאנוּ : עַל זֶה הָיָה דָוֶה לִבֵּנוּ • עַל אֵלֶּה חָשְׁכוּ
עֵינֵינוּ : עַל הַר צִיּוֹן שֶׁשָּׁמֵם • שׁוּעָלִים הָלְכוּ בוֹ : אַתָּה יְיָ
לְעוֹלָם תֵּשֵׁב • כִּסְאֲךָ לְדוֹר וָדוֹר : לָמָּה לָנֶצַח תִּשְׁכָּחֵנוּ •
תַּעֲזְבֵנוּ לְאֹרֶךְ יָמִים : הֲשִׁיבֵנוּ יְיָ אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה • חַדֵּשׁ
יָמֵינוּ כְּקֶדֶם : כִּי אִם מָאֹס מְאַסְתָּנוּ • קָצַפְתָּ עָלֵינוּ עַד

אמן׃ הֲשִׁיבֵנוּ יְיָ אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה׳ חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם׃
הַבֵּט מִשְּׁמַיִם וּרְאֵה׳ מְזְבּוּל קָדְשְׁךָ וְתִפְאַרְתֶּךָ׳ אַיֵּה
קִנְאָתְךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ׳ הֲמוֹן מֵעֶיךָ וְרַחֲמֶיךָ אֵלַי הִתְאַפָּקוּ׃
כִּי אַתָּה אָבִינוּ׳ כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירֻנוּ׳
אַתָּה יְיָ אָבִינוּ גֹּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ׃ לָמָּה תַתְעֵנוּ יְיָ
מִדְּרָכֶיךָ׳ תַּקְשִׁים לִבֵּנוּ מִיִּרְאָתֶךָ׳ שׁוּב לְמַעַן עֲבָדֶיךָ
שִׁבְטֵי נַחֲלָתֶךָ׃ לַמָּצַר יָרְשׁוּ עַם קָדְשֶׁךָ׳ צָרֵינוּ בוֹסְסוּ
מִקְדָּשֶׁךָ׃ וְאַתָּה יְיָ אָבִינוּ אָתָּה׳ אֲנַחְנוּ הַחֹמֶר וְאַתָּה
יוֹצְרֵנוּ׳ וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ כֻּלָּנוּ׃ אַל תִּקְצוֹף יְיָ עַד מְאֹד וְאַל
לָעַד תִּזְכּוֹר עָוֹן׳ הֵן הַבֵּט נָא עַמְּךָ כֻּלָּנוּ׃ עָרֵי קָדְשְׁךָ הָיוּ
מִדְבָּר צִיּוֹן מִדְבָּר הָיְתָה יְרוּשָׁלַיִם שְׁמָמָה׃ בֵּית קָדְשֵׁנוּ
וְתִפְאַרְתֵּנוּ׳ אֲשֶׁר הִלְלוּךָ אֲבוֹתֵינוּ׳ הָיָה לִשְׂרֵפַת אֵשׁ
וְכָל מַחֲמַדֵּינוּ הָיָה לְחָרְבָּה׃ הַעַל אֵלֶּה תִתְאַפַּק יְיָ תֶּחֱשֶׁה
וְתַעֲנֵנוּ עַד מְאֹד׃ הֲמָאֹס מָאַסְתָּ אֶת יְהוּדָה׳ אִם בְּצִיּוֹן
גָּעֲלָה נַפְשֶׁךָ׳ מַדּוּעַ הִכִּיתָנוּ וְאֵין לָנוּ מַרְפֵּא קִוֵּינוּ לְשָׁלוֹם
וְאֵין טוֹב לְעֵת מַרְפֵּא וְהִנֵּה בָעָתָה׃ יָדַעְנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עֲוֹן
אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטָאנוּ לָךְ׃ אַל תִּנְאַץ לְמַעַן שִׁמְךָ׳ אַל תְּנַבֵּל
כִּסֵּא כְבוֹדֶךָ׳ זְכוֹר אַל תָּפֵר בְּרִיתְךָ אִתָּנוּ׃ כֹּה אָמַר יְיָ
קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְכִי תַמְרוּרִים׳ רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ
מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ כִּי אֵינָנּוּ׃ יְיָ מָרוֹם יְשָׁאֵג וּמִמְּעוֹן
קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ׳ שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ׃ וְיִקְרָא אֲדֹנָי יְיָ חוֹדֶשׁ
עֲנָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפֵּד וּלְקָרְחָה וְלַחֲגֹר שָׂק׃

עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה עֵינִי עֵינִי יֹרְדָה מַיִם כִּי רָחַק מִמֶּנִּי
מְנַחֵם מֵשִׁיב נַפְשִׁי הָיוּ בָנַי שׁוֹמֵמִים כִּי גָבַר אוֹיֵב: הֵן
אֶרְאֶלִּם צָעֲקוּ חָצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָיוּן:

ותאמר תח"כ תלו חמשה קיזות · קינס ח' תבר סרב מסור"ל מסס תלחיך זלפ"ס:

הַקְבֵּצוּ וְשִׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב כֻּלְּכֶם · קִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאַל בִּגְדֵיכֶם · כִּי בְּפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם · וּתְנוּ כָבוֹד לַיי אֱלֹהֵיכֶם:

מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים וְחֵךְ אֹכֶל יְטַעֵם לוֹ · אוֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב וְלִבְקֹר בְּהֵיכָלוֹ · וְהָאֱלֹהִים יִרְאֶה לוֹ · לְשִׁכּוֹן בְּאָהֳלוֹ מְבַלִּי לוֹ · אֲשֶׁר לֹא עָמַל בּוֹ וְלֹא גִדְּלוֹ:

אַנָּה הָלַךְ דּוֹדֵךְ הַיָּרְקִיעַ עִמּוֹ לַשַּׁחֲקִים · אָנֹכִי חָטָאתִי וְהוּא אָסוֹ בָּזַקִּים · וְעַל זֹאת סָפְדוּ וְהֵילִילוּ בֹּאוּ וְלִינוּ בַּשַּׂקִּים · בָּרְחוֹבוֹת וּבַשְּׁוָקִים:

שְׁכִינָה מָה אוֹמֶרֶת קַלְנִי מֵרֹאשִׁי · הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת עָבְרוּ רֹאשִׁי · וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד אַיִן הוֹרֵשׁ לַנַּפְשִׁי · וְתִזְנַח מְשֻׁלִּים נַפְשִׁי:

עַל זֹאת אֶסְפְּדָה וְאֵילִילָה אֲסַלְּדָה בְּחִילָה · קוֹלִי בַּחוֹלָה · מֵעַי מֵעַי אוֹחִילָה · לְמַעַנְכֶם שֻׁלַּחְתִּי בַּבְלָה · וְאֲנִי בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה:

עֲוֹנוֹתֵיכֶם הֵשִׁיא אֵלָה וְחַטֹּאתֵיכֶם · הִגְלֵיתִי אֶתְכֶם לִיסְרָה אֶתְכֶם · וַיִּתְעַבֵּר יי בִּי לְמַעַנְכֶם · וַיִּשְׁלָחֵנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם:

בְּבֵית יִשְׂרָאֵל רָאִיתִי שַׁעֲרוּרִיָּה · אֵין אִישׁ שָׁם עַל לֵב שַׁלְמָה אֲהִיָּה בָּעוֹטָיְתָּי · בְּקִיר נָטוּי וּכְגֶדֶר הַדְּחוּיָה · הַמְדַבֵּר הָיִיתִי לְיִשְׂרָאֵל אִם אֶרֶץ מַאֲפֵלָיָה:

יְדַעְנוּ יי רִשְׁעֵנוּ וַעֲוֹן אֲבוֹתֵינוּ · חָנֵנוּ אֶתְאַנּוּ לָךְ יי אֱלֹהֵינוּ · שׁוּב לְמַעַן עֲבָדֶיךָ וְסִלְחַת לַעֲוֹנֵנוּ · תָּשׁוּב תְּרַחֲמֵנוּ וְתִכְבּוֹשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ:

וַיֹּאמֶר יי אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם · כָּל יְשָׁעִי וְכָל חָפְצִי אָשׁוּב לְרַחֲמְכֶם · שׁוּבוּ אֵלַי וְאָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם · אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֲמְכֶם:

אִמְרוּ לְבַת צִיּוֹן כֹּה אָמַר אֲדוֹנַיִךְ · תַּחַת הֱיוֹתֵךְ עֲזוּבָה יְבַלֵּיךְ בָּנַיִךְ · וְכִמְשׂוֹשׂ חָתָן עַל כַּלָּה יָשִׂישׂ עָלַיִךְ אֱלֹהָיִךְ · וְהָיִית עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת בְּיַד יי וְצָנִיף מְלוּכָה בְּכַף אֱלֹהָיִךְ:

פיוט א מנהג הספרדים מורי ורבי יוסף אלקבץ מחבר ספר חיים הכהן זצוק"ל ובמו התום נרשמי סנחים (חיים הכהן) :

קוֹל דְּרָמָה נִשְׁמָע בְּיַלָּלָה · קוֹל נְהִי מְצִיּוֹן הַמְּהֻלָּלָה : קול וכו'

חֹבֶרְתִּי יָמִים חֵיתִי גַבְחַת · בְּיַד יְיָ עֲשָׂרֶת תַּפְאַרְתִּי · וַאֲתָה אֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת ·
סָבַעְתִּי בַּבּוֹר בְּיוֹן כְּצוֹלָה : קול וכו'

טְחִידָה רָעָה אֲזַי חֵיתִי · וְכָבוֹד יְיָ עָלַיִן אֲנִי נִקְרֵאתִי · וַאֲתָה לְחַתְּחִיתָה
יְחַדְתִּי · וְדוֹדִי וְרֵעִי לָרוֹם עָלָה : קול וכו'

יַחַד יוֹדַעַי בְּתוּלוֹתַי וְרֵעוֹתַי · בְּכוּ עִמִּי בִּי רַבּוֹת אֲנוּחוֹתַי · אֵין נוֹשָׁה אֹזֶר
אֲהֵלִי וּמַקִּים יְרִיעוֹתַי · כִּי דוֹדִי כֵּנִי נִסַּע וְנִגְלָה : קול וכו'

מְרוֹם הִשְׁלִכְתִּי בְּרוֹב מְנוּחָה · שָׁלַח אֵשׁ בְּעַצְמוֹתַי וַיִּרְדָּנָה · וַיְצָאתִי כַּוֹלָה
בָּיִד כַּאלְמָנָה · הָגְלַת יְהוּדָה הָגְלַת שְׁלוֹמִים כְּלָה : קול וכו'

חֵיתִי כְּכֹלָה בְּתוֹךְ אַפְרִיוֹן · וַעֲנָן יוֹמָם עַל מָכוֹן הַר צִיּוֹן · וְהִשְׁלַכְתִּי לְאֹזֶן
כְּעָנִי וְאֶבְיוֹן · בְּנָדִי לֶקַח צָר וַאֲנִי אֶחְלָה : קול וכו'

גְּדָעַי וְזִקְנֵי כָּבְתוּ אוֹבַי · בַּחֻזִּיקִים בִּבְרִיתִי עֲרַת אוֹהֲבַי · בָּנַי הַיְקָרִים וּבְיוֹתַי ·
הָלְכוּ בַשֶּׁבִי וְעוֹלְלַי בַּגּוֹלָה : קול וכו'

דַּן כָּל אֵלֶּה אֵין דּוֹרֵשׁ לְנַפְשִׁי · אִפְלָאָה הַחֲדָשָׁה וְאֵל עַמִּים אָרִים רֹאשִׁי ·
וְאוֹיְבִי אָמַר לֹא תִקְרְאִי עוֹד אִישִׁי · כִּי נָפַלְתִּי לִפְנֵי בְּנֵי עַוְלָה : קול וכו'

הֹא אָב רַחֲמָן תָּשׁוּב צִיּוֹן · עֵין בְּעֵין נִרְאֶה בְּבִנְיָן אַפְרִיוֹן · וְהַבַּיִת הַזֶּה
יִהְיֶה קָלִיוֹן · וְאָז גְּאוּלִים יָשִׁישׁוּ צָהֳלָה : והבית הזה וכו' · קול וכו'

קינה א סוכתה מירושלים תוכ"נ נכנון שומרון קול תתן

עַד מָתַי יְיָ בְּיוֹם זֶה לְעַמֶּךָ · כַּמָּה תְּיַלֵּל עָדֶיךָ · עַל
בֵּית תִּפְלָתֶךָ · אֲשֶׁר שָׂרְפוּ צָרֶיךָ · וְהָרְסוּ בְּנֵי בְרִיתֶךָ ·
אֱלֹהֵיכֶם אֵיוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ :
עַד מָתַי יְיָ תִּשְׁבַּח שְׁאוֹן קְהָלֶיךָ · וְשִׁמְמוֹת הֵיכָלֶךָ ·
תְּפִיצוֹת לְאַמֶּךָ · הַלְחוּצִים עָלֶיךָ · הַמָּרוּגִים עַל שְׁמֶךָ :

עַד מָתַי עָשַׁנְתָּ בְתִפְלַת עַמֶּךָ · אֲשֶׁר יָהִוּ לְפָנֶיךָ · עַל
יְרֵכָן בֵּיתֶךָ · אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ :

עַד מָתַי יְיָ אֶשְׁכְּבָה בֵּין שִׁפְתָּיִם · וּבֵין תְּנוּר וְכִירַיִם ·
יִקְהוּ לִי עֵינַיִם · לוֹהֲטִים לִי יִשְׁאֲפוּ · עֶרֶב וָבֹקֶר וָהָרִים :

עַד מָתַי אֶשְׁתּוֹמֵם עַל חָרְבַן פַּעֲמַיִם · עַד מָתַי לֹא
תְּרַחֵם אֶת יְרוּשָׁלַיִם · עַד מָתַי יֶהֱזֶה בְּצוּר שְׁאֵרִית צֹאן
פְּרָעֶיתֶךָ · אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ :

עַד מָתַי יְיָ · עוֹבְדֵי כוֹכָבִים יַעֲלוּזוּ · אֲשֶׁר אָכְלוּ אֶת
יַעֲקֹב וְכָל עֵת יָבוּזוּ · אֲנִי אֶדְרוֹשׁ אֶת שְׁלוֹמָם וְהֵם
יִמְרְטוּ וְיָגוּזוּ · בְּחֶרְפָּה הָשֵׁב לָתַי וּבְשִׁפְתֵי שָׁוְא נָלוּזוּ :

עַד מָתַי יְיָ רְשָׁעִים יַעֲלוּזוּ · עַד אָן יִצְעַק בִּשְׁבִי
אַפְתֶךָ · אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ :

קינה רביעית · קינה זו ר"ח ס"ג ש"ג תמוז

בְּהֵיכָלְךָ שָׁמִיר וְשֵׁית · הֲנָה זֹאת תּוֹרַת הַבַּיִת : בהיכלך וכו'
אֵי יָכָה נֶעֱרַב הָאוֹלָם · וְנֶהֱרַס יְסוֹד הָעוֹלָם · וְחֵלּוֹ כּוֹכָבִים
וְהַלָּם · וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן הַבַּיִת : בהיכלך
יַת קֻדְשָׁא אֲשֶׁר בָּנִיתָ · לְהַנְחִיל לְעַם זֶה קָנִיתָ · אוֹי מִי
לְאוֹיְבִים צִוִּיתָ · וַיָּבֹאוּ וּפָנוּ אֶת הַבַּיִת : בהיכלך
חֲשֹׁכוּ כָל מְאוֹרֶיהָ · סָגְרוּ כָל שְׁעָרֶיהָ · עַד כִּי אָמְרוּ כָל
רוֹאֶיהָ · כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת : בהיכלך
שׁוּב מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ וְחֲמָתֶךָ · וְזָכוֹר דְּבַר נְבוּאָתֶךָ · לְבַשֵּׁו
נָא לְשָׁרָתֶךָ · גָּדוֹל יִהְיֶה כְּבוֹד הַבַּיִת : לבשר נא לעדתך וכו'

תקון חצות

פרש חמשים עַל הַיַּרְכְּתֵי אֶבְכֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה · וּלְתִפְאֶרֶת צִיּוֹן
עִיר הַמְּהֻלָּלָה :
בְּכִי תָמִיד עַל חָרְבַּן בֵּית עַמִּים · אֶרֶץ צְבִי וִירוּשָׁלַיִם ·
וְעַל עַמָּהּ אֲשֶׁר הָלְכוּ בַגּוֹלָה : ולתפארת
בֵּית תִּפְאַרְתִּי שָׁם אוֹיֵב לְשַׁמָּה · הוֹשִׁיבָנִי בְּיָדֵי נְבִיזוּת
וְשַׁמָּה · עַל זֹאת אֶבְכֶּה תָמִיד בְּקוֹל יְלָלָה : ולתפארת
מִפְּרִי תוֹרָה כִּי הֻלְלָה תִּפְאַרְתֵּךְ · נָפְלָה נְזִרֵךְ מִיּוֹם שְׁחָרֵב
בֵּיתֵךְ · עַל זֹאת אֶשָּׂא קִינָה עַל אֲהֻלִּיבָה וְאָהֳלָה : ולתפארת
חִזְקִי עֵמִי סְהַר אֶבְנָה דְּבִירְכֶם · נָקָם אַלְבִּישׁ וְאָשִׁיב
אֶת שִׁבּוּתְכֶם · תּוֹךְ הַיַּרְכְּתֵי אֶשְׁפּוֹן כְּשִׁחְלָה · כִּי מִצִּיּוֹן
תֵּצֵא תוֹרָה וּתְהִלָּה · כִּדְכְתִיב כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה
וּדְבַר יְיָ מִירוּשָׁלָיִם :
עוּרָה נָא יְמִינְךָ נָמָה · וְלִזְעוּמָה קְרָא נֶחָמָה · וַיֹּאמֶר
לְעַם דַּלָּה וַעֲגוּמָה · עֲנִיָּה סְעָרָה רֻחָמָה :
עוּרָה נָא חֶשְׁוְךָ זְרוֹעֲךָ · וְגָאלָה נָא בְקֵץ יְשָׁעֲךָ · וַיֹּאמֶר
לְשֵׁה נֶאֱלָמָה · עֲנִיָּה סְעָרָה רֻחָמָה :
עוֹרָה נָא יְמִינְךָ הָאֵל · וּפְדֵה בְּרַחֲמֶיךָ יִשְׂרָאֵל · וַיֹּאמֶר
לְעַם דַּל הַשּׁוֹאֵל · וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל :
עוּרָה נָא יְמִינְךָ עֶלְיוֹן · וּבְנֵה בְּרַחֲמֶיךָ אֶת צִיּוֹן
וַיֹּאמֶר לְעַם דַּל וְאֶבְיוֹן · כִּי נִחַם יְיָ צִיּוֹן · כִּדְכְתִיב כִּי
נִחַם יְיָ צִיּוֹן נִחַם כָּל חָרְבוֹתֶיהָ וַיָּשֶׂם מִדְבָּרָהּ כְּעֵדֶן
וְעַרְבָתָהּ כְּגַן יְיָ שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָּהּ תּוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה

אחר כך מפטירין לקום ותאמר אלו פסוקים :

הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלִַם הִתְפַּתְּחִי מוֹסְרֵי צַוָּארֵךְ שִׁבְיַת בַּת־צִיּוֹן : כִּי כֹה אָמַר יְיָ חִנָּם נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא בְכֶסֶף תִּגָּאֲלוּ : כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְיָ מִצְרַיִם יָרַד עַמִּי בָתְּחִלָּה לָגוּר שָׁם וְאַשּׁוּר לָעֹשֶׁק עָנָה : וְעַתָּה מַה־לִּי פֹה נְאֻם יְיָ כִּי לֻקַּח עַמִּי חִנָּם מֹשְׁלָיו הֵילִילוּ נְאֻם יְיָ וְתָמִיד כָּל־הַיּוֹם שְׁמִי מְנֻאָץ : לָכֵן יֵדַע עַמִּי שְׁמִי לָכֵן בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אֲנִי הַמְדַבֵּר הִנֵּנִי : מַה־נָּאווּ עַל־הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב מַשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה אֹמֵר לְצִיּוֹן מָלַךְ אֱלֹהָיִךְ : קוֹל צֹפַיִךְ נָשְׂאוּ קוֹל יַחְדָּו יְרַנֵּנוּ כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב יְיָ צִיּוֹן : פִּצְחוּ רַנְּנוּ יַחְדָּו חָרְבוֹת יְרוּשָׁלִָם כִּי נִחַם יְיָ עַמּוֹ גָּאַל יְרוּשָׁלִָם : חָשַׂף יְיָ אֶת־זְרוֹעַ קָדְשׁוֹ לְעֵינֵי כָל־הַגּוֹיִם וְרָאוּ כָל־אַפְסֵי אֶרֶץ אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ : סוּרוּ סוּרוּ צְאוּ מִשָּׁם טָמֵא אַל־תִּגָּעוּ צְאוּ מִתּוֹכָהּ הִבָּרוּ נֹשְׂאֵי כְלֵי יְיָ : כִּי לֹא בְחִפָּזוֹן תֵּצֵאוּ וּבִמְנוּסָה לֹא תֵלֵכוּן כִּי הֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם יְיָ וּמְאַסִּפְכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל : הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד : כַּאֲשֶׁר שָׁמְמוּ עָלֶיךָ רַבִּים כֵּן מִשְׁחַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ וְתֹאָרוֹ מִבְּנֵי אָדָם : כֵּן יַזֶּה גּוֹיִם רַבִּים עָלָיו יִקְפְּצוּ מְלָכִים פִּיהֶם כִּי אֲשֶׁר לֹא סֻפַּר לָהֶם רָאוּ וַאֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ הִתְבּוֹנָנוּ : מִי הֶאֱמִין לִשְׁמֻעָתֵנוּ וּזְרוֹעַ יְיָ עַל־מִי נִגְלָתָה : וַיַּעַל כַּיּוֹנֵק לְפָנָיו וְכַשֹּׁרֶשׁ מֵאֶרֶץ צִיָּה לֹא־תֹאַר לוֹ וְלֹא הָדָר וְנִרְאֵהוּ וְלֹא־מַרְאֶה וְנֶחְמְדֵהוּ : נִבְזֶה וַחֲדַל אִישִׁים אִישׁ מַכְאֹבוֹת וִידוּעַ חֹלִי וּכְמַסְתֵּר פָּנִים מִמֶּנּוּ נִבְזֶה וְלֹא חֲשַׁבְנֻהוּ : אָכֵן חֳלָיֵנוּ הוּא נָשָׂא וּמַכְאֹבֵינוּ סְבָלָם וַאֲנַחְנוּ חֲשַׁבְנֻהוּ נָגוּעַ מֻכֵּה אֱלֹהִים וּמְעֻנֶּה : וְהוּא מְחֹלָל מִפְּשָׁעֵנוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנֹתֵינוּ מוּסַר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו וּבַחֲבֻרָתוֹ נִרְפָּא־לָנוּ : כֻּלָּנוּ כַּצֹּאן תָּעִינוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָנִינוּ וַיְיָ הִפְגִּיעַ בּוֹ אֵת עֲוֹן כֻּלָּנוּ : נִגַּשׂ וְהוּא נֶעְנֶה וְלֹא יִפְתַּח־פִּיו כַּשֶּׂה לַטֶּבַח יוּבָל וְכָרָחֵל לִפְנֵי גֹזְזֶיהָ נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו : מֵעֹצֶר וּמִמִּשְׁפָּט לֻקָּח וְאֶת־דֹּרוֹ מִי יְשׂוֹחֵחַ כִּי נִגְזַר מֵאֶרֶץ חַיִּים מִפֶּשַׁע עַמִּי נֶגַע לָמוֹ : וַיִּתֵּן אֶת־רְשָׁעִים קִבְרוֹ וְאֶת־עָשִׁיר בְּמֹתָיו עַל לֹא־חָמָס עָשָׂה וְלֹא מִרְמָה בְּפִיו : וַיְיָ חָפֵץ דַּכְּאוֹ הֶחֱלִי אִם־תָּשִׂים אָשָׁם נַפְשׁוֹ יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים וְחֵפֶץ יְיָ בְּיָדוֹ יִצְלָח : מֵעֲמַל נַפְשׁוֹ יִרְאֶה יַשְׂבִּיעַ בְּדַעְתּוֹ יַצְדִּיק צַדִּיק עַבְדִּי לָרַבִּים וַעֲוֹנֹתָם הוּא יִסְבֹּל : לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בָרַבִּים וְאֶת־עֲצוּמִים יְחַלֵּק שָׁלָל תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ וְאֶת־פּוֹשְׁעִים נִמְנָה וְהוּא חֵטְא רַבִּים נָשָׂא וּלְפוֹשְׁעִים יַפְגִּיעַ :

אחר כך יתחיל תקון לאה והשיר כאילה

תקון לאה והשיר כאילה

תקון זה אומרים גם בימים שאומרים תחנון חפי׳ בשבת ויו״ט ול״ח אע״פ שאומר כ׳ וכ״ח . אבל שאר כסדר אומרים . וידוי הלטינו אומרים סי׳ ותח״כ אומרים מזמור כ״ד . מ״ב . מ״ג כ׳ . ס״ו . קי״ח :

נוֹעַ תָּנוּעַ אָרֶץ כַּשִּׁכּוֹר . וְתִתְנוֹדְדָה כַּמְּלוּנָה . וְכָבֵד עָלֶיהָ פִּשְׁעָהּ . וְנָפְלָה וְלֹא תוֹסִיף קוּם : וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא . יִפְקֹד יְיָ עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם . וְעַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה :

אח״כ יאמר מזמור ל״ה וקכ״ז :

עַד אָנָה בְּכִיָּה בְּצִיּוֹן וּמִסְפֵּד בִּירוּשָׁלִָם : תָּקוּם תְּרַחֵם צִיּוֹן כִּי עֵת לְחֶנְנָהּ כִּי בָא מוֹעֵד : כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ וְאֶת עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ : תָּקוּם יְרוּשָׁלִָם יְיָ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס :

עֵת לְחָנְנָהּ כִּי בָא מוֹעֵד : כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ וְאֶת עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ : בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם יְיָ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · מֶלֶךְ רַחֲמָן רַחֵם עָלֵינוּ טוֹב וּמֵטִיב הִדָּרֵשׁ לָנוּ · שׁוּבָה אֵלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ בְּנָלַל אָבוֹת שֶׁעָשׂוּ רְצוֹנֶךָ · בְּנֵה בֵיתְךָ כְּבַתְּחִלָּה וְכוֹנֵן מִקְדָּשְׁךָ עַל מְכוֹנוֹ וְהַרְאֵנוּ בְּבִנְיָנוֹ וְשַׂמְּחֵנוּ בְּתִקּוּנוֹ וְהָשֵׁב כֹּהֲנִים לַעֲבוֹדָתָם וּלְוִיִּם בְּדוּכָנָם לְשִׁירָם וּלְזִמְרָם וְהָשֵׁב יִשְׂרָאֵל לִנְוֵיהֶם וְשָׁם נַעֲלֶה וְנֵרָאֶה וְנִשְׁתַּחֲוֶה לְפָנֶיךָ : יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְּשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ הַתְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם :

ומהר כך התחיל פרק להשון ממסכת תמיד

בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש בבית אבטינס ובבית הניצוץ ובבית המוקד· בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות והרובים שומרים שם בית המוקד כפה ובית גדול היה מוקף רובדין של אבן וזקני בית אב היו ישנים שם ומפתחות העזרה בידם ופרחי כהונה איש כסתו בארץ לא היו ישנים בבגדי קודש אלא היו פושטין ומכפלין ומניחים אותם תחת ראשיהם ומתכסים בכסות עצמן · אירע קרי לאחד מהן יוצא והולך לו בכסבה ההולכת תחת הבירה · ונרות דולקות מכאן ומכאן עד שהוא מגיע לבית הטבילה · ומדורה היתה שם ובית הבסא של כבוד · וזה היה כבודו · מצאו נעול בידוע שיש שם אדם · פתוח בידוע שאין שם אדם · ירד וטבל עלה ונסתפג ונתחכם כנגד המדורה · בא וישב לו אצל אחיו הכהנים עד שהיו השערים נפתחים יוצא והולך לו : (ב) מי שהוא רוצה לתרום את המזבח משכים וטובל עד שלא יבא הממונה · וכי באיזו שעה הממונה בא לא כל העתים שוות פעמים שהוא בא מקריאת הגבר או סמוך לו מלפניו או מלאחריו הממונה בא ודופק עליהם והם פותחין לו אמר להם מי שמבל יבא ויפים · הפיסו זכה מי שזכה : (ג) נטל את המפתח ופתח את הפשפש ונכנס מבית המוקד לעזרה · ונכנסו הכהנים אחריו ושתי אבוקות של אור בידם ונחלקו לשתי כתות אלו מהלכין באכסדרה דרך המזרח ואלו מהלכין באכסדרה דרך המערב היו בודקין והולכין עד שהם מגיעין למקום עושי חבתין · הגיעו אלו ואלו אמרו שלום הכל שלום העמידו את עושי חבתין לעשות חבתין : (ד) מי שזכה

לתרום את המזבח החם יתרום והם אומרים לו חזור וחזור שלא תצא כבלי עד שתקדש ידיך ורגליך מן הכיור ותדי המחתה נתונה במקצוע בין הכבש למזבח במערבו של כבש • אין אדם נכנס עמו ולא נר בידו אלא מהלך לאור המערכה לא היו רואין אותו ולא שומעין את קולו עד שהיו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור • והם אומרים הגיע עת קידוש ידיו ורגליו מן הכיור • נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבח ופנה את הגחלים הילך והילך • וחתה מן המאובלות הפנימיות וירד • הגיע לרצפה הפך פניו לצפון הלך למזרחו של כבש בעשר אמות • צבר את הגחלים על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים מקום שנותנין שם מוראת העוף ודישון מזבח הפנימי והמנורה :

ומיד לאחר תקון חצות יעסוק בתורה עד אור הבוקר • וכוס"ק נפ"מ מקומות סובת מגודל מעלת הלמוד לאחר חצות לילה • ואם הינו יכול להשמיד עצמו מלישן יעך לישן מעט לאחר הלמוד אך יזהר מאד לקום בהשכמה ויזכר לילה עם יום כלמוד כי גודל מעלת ויוב הבוקר לילה עם יום כלמוד מבואר בזוס"ק בכמה מקומות :

שיר למהרם אלשקר

כתב מהריעב"ץ ז"ל בסיגיע קדוש בלחר סיום יפתח שיר בשיר והשפיע יביעו רננות • ויאמר בשיר כוחך :

כָּל בְּרוּאֵי מַעְלָה וּמַטָּה • יְעִידוּן יַגִּידוּן כֻּלָּם נֶאֱמָר •
יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד :

שְׁ לִשִּׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת שְׁבִילֶךָ • לְכָל מַבִּין יְסוֹדָם
יְסַפְּרוּ אֶת גְּדֻלָּךְ • וְתָם יַגִּירוּ נְּי הַכֹּל שֶׁלָּךְ • וְאַתָּה
הָאֵל הַמֻּלָּךְ הַמְיֻחָד : יעידון

לְ בָבוֹת פָּחַשְׁתָּם עוֹלָם בָּנוּי • יִמְצְאוּ כָל יֵשׁ בְּלִתְּךָ
שָׁנוּי • בְּמִסְפָּר בְּמִשְׁקָל הַכֹּל מָנוּי • כֻּלָּם נָתְנוּ
סַרְעָה אֶחָד : יעידון

מְ ראשׁ וְעַד סוֹף יֵשׁ לְךָ סְמָן • צָפוֹן וְיָם וָקֶדֶם וְתֵימָן •
שָׁחַק וְהֶבֶל לְךָ עֵד נֶאֱמָן • מְזֻהָּ אֶחָד וּמְזֻהָּ אֶחָד : יעידון

ה כֹּל מִמְּךָ נִזְבַּד וְבוּד · אַתָּה תַּעֲמוֹד וְהֵם יֹאבְדוּ אֲבוּד ·
לָכֵן כָּל יְצִיר יִתֵּן לְךָ כָּבוֹד · כִּי מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף
הַלֹּא אַב אֶחָד :
יעידון

מ רוֹמֵם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה · סְבַת כָּל סִבָּה וְעִלַּת כָּל
עִלָּה · אֵין לוֹ רֵאשִׁית וְלֹא אַחֲרִית וְלֹא תִכְלָה · שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד :
יעידון

שׁ דַּי שׁוֹבֵן בְּשָׁמֵי עֲלִיָּה · אֲשֶׁר לוֹ הַיָּם וְיַבָּשָׁה וְצִיָּה ·
יוֹצֵר הָרִים וּבוֹרֵא כָּל בְּרִיָּה · בּוֹרֵא שָׁמַיִם וָאָרֶץ
וַיַּעַמְדוּ כְּאֶחָד :
יעידון

ה אֵל הַבּוֹרֵא שְׁחָקִים בְּאוֹמְרוֹ · נִבְוְרֵי כֹחַ עוֹשֵׂי דְבָרוֹ ·
אוֹמֵר לַחֹרֶם וְלֹא יֵהָל אוֹרוֹ עִמּוֹ עוֹז הַמֶּשֶׁל וְפַחַד: יעידון

א ל נַעֲרָץ בְּסוֹד קְדוֹשִׁים · אוֹפַנִּים וְאֹפַנִּים וְחַיּוֹת
וְתַרְשִׁישִׁים · כֻּלָּם מַעֲרִיצִים וּמַקְדִּישִׁים · וּקְדֻשָּׁה
לוֹ מְשַׁלְּשִׁים כְּאֶחָד :
יעידון

ל אַדִּיר וְנָאוֹר נַעֲלָה בְּרוֹב חָבְיוֹן · אֵין לוֹ שֵׁנִי וְאֵין לוֹ
רִאשׁוֹן וְלֹא דְמְיוֹן · דַּר בַּשַּׁחַק וֶאֱמוּנָתוֹ בְּצִבְיוֹן ·
כּוֹכְבֵי בֹקֶר בְּרֹן יַחַד :
יעידון

שׁ מוֹ אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי לְנֶגְדּוֹ · הָיָה וְהֹוֶה וְיִהְיֶה וְאֵין
עוֹד מִלְּבַדּוֹ · מָלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ · מַשּׂוֹא פָּנִים
אֵין לְפָנָיו וְלֹא מַקַּח שׁוֹחַד :
יעידון

ק דְמוּן לְכָל נִמְצָא וְצוֹפֶה כָּל נֶעְלָם · לֹא יָשִׁיב דַּךְ
נִבְלָם · אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם · וּמִי יְשִׁיבֶנּוּ וְהוּא
בֶּאֱחָד :
יעידון

ר׳ם עַל כָּל רָמִים · וְרוֹכֵב עַל עֲנָנִים · מֶלֶךְ עֶלְיוֹן וְסוֹלֵחַ
לַעֲוֹנִים · אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים · וְעַמְּךָ
כֻּלָּם כְּאֶחָד · וְיַעִידוּן וְיַגִּידוּן כֻּלָּם כְּאֶחָד · יְיָ אֶחָד
וּשְׁמוֹ אֶחָד :

בכתוב בתורתך שמע ישראל יי אלהינו יי אחד : ונאמר וידעת היום והשבות אל לבבך כי יי הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד :

מאמר מבעל העקרים בבאור ענין שירה

מַלְּפֵנוּ מִבְּהֵמוֹת אָרֶץ וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם יְחַכְּמֵנוּ (איוב לה יא).

אמר ר׳ יוחנן אלמלי לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול וגזל מנמלה ועריות מיונה וררך ארץ מתרנגול (עירובין ק׳ ע״ב).

בתב ספר העקרים (מאמר ג׳ פ״ח) על פסוק מלפנו מבהמות ארץ וגו׳ וז״ל אין רצונו לומר שהבהמות והעופות הם יותר חכמים וגבוהים ממין האדם שיצטרך האדם ללמוד מהם כו׳ אבל יאמר כי האדם מהם שכלו וכליו כלליים ילמוד מכל בעלי חיים כל התחבולות והסבות הפרטיות אשר להם ויקבצו כלם בו ויהיו בו כלליים כו׳ · ועל הכוונה הזאת נתיסד פרק שירה שאמרו ז״ל כל המומר פרק שירה בכל יום מובטח לו שהוא בן העוה״ב · ואין הכוונה על (א) ההגיה והצפצוף כפי שנה על מחברת הלב כמו שהמירתי אני בלבי (קהלת ב׳) והמחברם היה שיתבונן כי מכל אחד מן הנבראים הנראים לעין ים ליקח רמיזה על היזו מדה טובה או מוסר השכל אף דבר חכמה וביחוד כו׳ (ב) ואומרים הנזכר שם בלשון אומרים שאמרו״ל שם ופרק שירה כמו שמים אומרים וכו׳ וכן שאמר אין פיהושפט שהמירם ודיבור ממנו אף מחברם שנה בלשון הורתה כמו זאת אומרת · ולפה לומר

כי

(א) ההגיה והצפצוף בפה ר״ל אין כוונת חז״ל בזה על שהמירם שפושם דהיינו שיאמר פרק שירה שנה על מחברת הלב כו׳ .

(ב) ואומרים הנזכר שם בלשון אומרים שאמרו״ל שם ופרק שירה כמו שמים אומרים וכו׳ וכן שאמר אין פיהושפט שהמירם ודיבור ממנו אף מחברם שנה בלשון הורתה כמו זאת אומרת .

מאמר מבעל העקרים

כי מתנועת הממים יש נקחת רוחים אל המנוח מניע הופכם בלתי מפנועם והוא בהכלית היכולת והעלמה שהוא מניע גופים נורחים כאלו הוא הכוח יהבדל • וזהו דבר חכמה וביאה כמו שנתבאר במקומו •, וכן אמר שם כלבים מה שם אומרים בהתהום ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו (תהלים ק"ה) ורומה לומר כי שמה שהכלב מכיר את קונו ואת המטיב לו והוא נכנע תמיד לפניו ומחזיק לו טובה בכל יכלתו מאשר בידו לעשות • יש נקחת מזה מוסר השכל ל סודות נאל על כל הטובה שהוא מטיב לנו וזן ומפרנס אותנו ולהשתחוות לפניו ולעבוד עבודתו מאשר תשיג ידנו כעל כל אשר הוא גומל לחייבים טובות אלא נפיח כאויי טובה • וכן אמר • נמלט מה היה אומרם נותן לחם לכל בשר כ"ח (שם קל"ו) ור"ל כי כשיהכל האדם בגמלם שפיה בריה קטנה ואכזר בקיץ לחמה ואגרה בקציר מאכלה ילמד מדת החריצות ויבין כי ה' נותן לחם לכל בשר ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא בשנתן בהם טבע לבקש טרפם בעת הרחוי ומדבר הרחוי • ולכן האדם אשר שנתן בו מדע ושכל ראוי שיתגדל בהשגתו ולא יתבטל בזה כי ברכת השם היא העשיר למכיניס עלמם לקבל אותה כמו שאר"ל למען יברכך ה' אלהיך יכול יושב ובעל ת"ל בכל מעשה ידך אשר תעשה (דברים י"ד) וכדי שלא יחשוב האדם אשר שהדבר תלוי בהשתדלותי תגזור לו תגזול לו תעשוק כאשר תשיג ידי אמרו למדע גזל מנמלה כי לעולם לא תגזול ולא תגזול ולא תקח דבר ממה שזכתה בו תברתה עד שנפי השנים שעמים הרבה לקחת נתניר השם מחשת מסם ולכניתו נפני מחשרות ובעברם עליו יניחו לותו שהוא מחשרת ממינם ויניחוהו כי לא יקחו דבר שהינו רלוי ופ"ז אמר שלמה לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שופר ומושל (משלי ו') כ"ל שאין לה קצין שופר ומושל שיעיינה על הגזל ואעפ"כ תוסר ממנו והשתדל לסכין בקיץ לחמה מזונה גזל • וכן שם שאמרו יונה מה היה אומרם יונתי בחגוי הסלע וגו' (שה"ש ב') רומה לומר כי לכך נמשלו ישראל ליונה כדי ללמוד מדרכיה כמו שאמרו במדרש חזית מה יונה זו נזהרת שלא ישראל נגועין מה יונה בשעה שמכרת בן זוגה פורשת ממירתו נאחר שלא ישראל שעשה שבירושו לשקב"ה לא שמירתו באחר וזש כעמין מה שאמרו למדנו ערוות מיונה ושם במדרש חזית דמיונים שרבט שמדשים את ישראל ליונה • וכן מה שאמרו שם בפרק שירה הפות מה הוא אומר בתפות בעלי סיעד כן דודי בין הבנים בגלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי (שם ב') ע"ז שדרך יפשרם כי לכך נמשל הקב"ה בתפות כמו שאמרו במדרש חזית לומר לך מע"ם שאילו שתפות אין אדם נהנה בגלו לפי שאין בו לא גדול בשאר פילוש שכל שקוש להקום פובש שפרי וריחו ושמיקשו

ומרגוש

ומרבותו של מחוק מחדש ליתב בגלל המומס האמת · כך לשון
מיסורין בחין של מחדש מעובד את המס ותינו מגלית בעולם הזה בהיותו
יושב בסתר עליון ובגל שדי ילונן רחוי לו שלא יעזוב תומו בהיותו מקום
הכבר העתיד לבא ומתיקותו ומרבותו למכירים בו וכן אמר במדרש הזית
מה התפוח הזה הכל כוהרין ממנו בשעה הקב"ה לפי שחין לו של כך בהיו
חומות בעובדי כוכבים משבת בגלל הקב"ה ביום מתן תורה יכול אף ישרחל
כן ת"ל בגלו ממדתי ויבבתי · ועל סדרך הזה יתפרש כל הספרק הזאת :

פרק שירה

אמר רבי כל העוסק בפרק שירה בעולם הזה זוכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים ותלמודו מתקיים בידו ונצול מיצר הרע ומפגע רע ומחבוט הקבר ומדינה של גיהנם ומחבלו של משיח ומאריך ימים וזוכה לימות המשיח ולחיי העולם הבא :

תניא אמר רבי אליעזר כל האומר שירה זו בעולם הזה · זוכה ואומרו לעולם הבא שנאמר אז ישיר משה שר לא נאמר אלא ישיד אותו לעתיד לבוא :

תניא רבי אליעזר הגדול אומר כל העוסק בפרק שירה זה בכל יום מעיד אני עליו שהוא בן העוה"ב ונצול מפגע רע ומיצר הרע ומדין קשה ומשטן ומכל מיני משחית ומזיקין · גמור בכל לבבך ובכל נפשך לדעת דרכי ולשמור דלתות היכלי ותורתי ולשמור מצותי וחוקי · נצור תורתי בלבבך ונגד עיניך תהיה יראתי · שמור פיך ולשונך מכל חטא ואשמה ואני אהיה עמך בכל מקום שתלך ואלמדך שכל ובינה מכל דבר · והוי יודע שכל מה שברא הקב"ה לא בראו כי אם לכבודו · שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו :

אמרו חז"ל על דוד מלך ישראל בשעה שכיים ספר תהלים זותה דעתו עליו ואמר לפני הקב"ה יש בריה שבראת בעולמך שאומרת שירות ותשבחות יותר ממני · באותה שעה נזדמנה לו צפרדע אחת ואמרה לו דוד אל תזוח דעתך עליך ואני אומרת שירות ותשבחות יותר ממך · ולא עוד אלא כל שירה שאני אומרת ממשלת עליה ג' אלפים משלים · שנאמר וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף · ולא עוד אלא שאני עוסקת

במצוה

במצוה גדולה . וזו היא המצוה שאני עוסקת בה . יש בשפת הים מין אחד שאין פרנסתו כי אם מן המים ובשעה שהוא רעב נוטלני ואוכלני . זו היא המצוה . לקיים מה שנאמר אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה הותה על ראשו וה' ישלם לך . אל תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך :

פרק ראשון

שָׁמַיִם אוֹמְרִים . הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ (תהלים יט ב) :

אֶרֶץ אוֹמֶרֶת . לַיְיָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ (שם כד א) : וְאוֹמֵר . מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרוֹת שָׁמַעְנוּ צְבִי לַצַּדִּיק (ישעיה כד טז) :

גַּן עֵדֶן אוֹמֵר . עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן הָפִיחִי גַּנִּי יִזְלוּ בְשָׂמָיו יָבוֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל פְּרִי מִגְדָּיו (ש ר השירים ד טז) :

גֵּיהִנֹּם אוֹמֵר . כִּי הִשְׁבִּיעַ נֶפֶשׁ שׁוֹקֵקָה וְנֶפֶשׁ רְעֵבָה מִלֵּא־טוֹב (תהלים קז ט) :

מִדְבָּר אוֹמֵר . יִשְׂשׂוֹם מִדְבָּר וְצִיָּה וְתָגֵל עֲרָבָה וְתִפְרַח כַּחֲבַצֶּלֶת (ישעיה לה א) :

שָׁדוֹת אוֹמְרִים . יְיָ בְּחָכְמָה יָסַד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה (משלי ג יט) :

מַיִם אוֹמְרִים . לְקוֹל תִּתּוֹ הָמוֹן מַיִם בַּשָּׁמַיִם וַיַּעַל נְשִׂיאִים מִקְצֵה אֶרֶץ (ירמיה נא טז) :

יַמִּים אוֹמְרִים . מִקּוֹלוֹת מַיִם רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ (תהלים צג ד) :

נְהָרוֹת אוֹמְרִים . נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ־כָף יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ (שם צח ח) :

פַּעֲנוֹת אוֹמְרִים׳ וְשָׁרִים כְּהוֹלְלִים כָּל מַעְיַנַי בָּךְ׃ (שם פז ז)

פרק שני

יוֹם אוֹמֵר ׳ יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְחַוֶּה דָּעַת (שם יט ג)׃

לַיְלָה אוֹמֵר ׳ לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת (שם צב ג)׃

שֶׁמֶשׁ אוֹמֵר ׳ שֶׁמֶשׁ יֶרַח עָמַד זְבֻלָה לְאוֹר חִצֶּיךָ יְהַלֵּכוּ לְנֹגַהּ בְּרַק חֲנִיתֶךָ (חבקוק ג יא)׃

יָרֵחַ אוֹמֶרֶת ׳ עָשָׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים שֶׁמֶשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ (תהלים קד יט)׃

כּוֹכָבִים אוֹמְרִים׳ אַתָּה־הוּא יְיָ לְבַדֶּךָ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צְבָאָם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיַּמִּים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת־כֻּלָּם וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים (נחמיה ט ו)׃

עֲבִים אוֹמְרִים ׳ יִשַּׂת חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סֻכָּתוֹ חֶשְׁכַּת מַיִם עָבֵי שְׁחָקִים (תהלים יח יב)׃

עֲנָנִי כָּבוֹד אוֹמְרִים ׳ אַף־בְּרִי יִטְרַח־עָב יָפִיץ עֲנַן אוֹרוֹ (איוב לז יא)׃

רוּחַ אוֹמֵר ׳ אֱמֹר לַצָּפוֹן תֵּנִי וּלְתֵימָן אַל־תְּכַלֶּאִי הָבִיאִי בָנַי מֵרָחוֹק וּבְנוֹתַי מִקְצֵה הָאָרֶץ (ישעיה מג ו)׃

בְּרָקִים אוֹמְרִים ׳ בְּרָקִים לַמָּטָר עָשָׂה מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו (תהלים קלה ז)׃

טַל אוֹמֵר ׳ אֶהְיֶה כַּטַּל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח כַּשּׁוֹשַׁנָּה וְיַךְ שָׁרָשָׁיו כַּלְּבָנוֹן (הושע יד ו)׃

יְשָׁמִים אוֹמְרִים · נָשָׁם נְדָבוֹת תָּנִיף אֱלֹהִים נַחֲלָתְךָ וְלָאֳהָ אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ (תהלים סח י) :

פרק שלישי

אִילָנוֹת שֶׁבַּשָּׂדֶה אוֹמְרִים · אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי יְיָ כִּי בָא לִשְׁפּוֹט אֶת־הָאָרֶץ (דברי הימים א טז לג) :

גֶּפֶן אוֹמֶרֶת · כֹּה אָמַר יְיָ כַּאֲשֶׁר יִמָּצֵא הַתִּירוֹשׁ בָּאֶשְׁכּוֹל וְאָמַר אַל־תַּשְׁחִיתֵהוּ כִּי בְרָכָה בּוֹ כֵּן אֶעֱשֶׂה לְמַעַן עֲבָדַי לְבִלְתִּי הַשְׁחִית הַכֹּל (ישעיה סה ח) :

תְּאֵנָה אוֹמֶרֶת · נוֹצַר תְּאֵנָה יֹאכַל פִּרְיָהּ (משלי כז יח) :

שׁוֹן אוֹמֵר · כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ (שה"ש ד ג):

תָּמָר אוֹמֵר · צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה (תהלים צב יג) :

תַּפּוּחַ אוֹמֵר · כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיָּעַר כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי (שיר השירים ב ג) :

שְׁבוּלֶת חִטִּים אוֹמֶרֶת · שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ (תהלים קל א) :

שִׁבּוֹלֶת שְׂעוֹרִים אוֹמֶרֶת · תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי יְיָ יִשְׁפּוֹךְ שִׂיחוֹ (שם קב א) :

שְׁאָר הַשִּׁבֳּלִים אוֹמְרִים · לָבְשׁוּ כָרִים הַצֹּאן וַעֲמָקִים יַעְטְפוּ־בָר יָתְרוֹעֲעוּ אַף־יָשִׁירוּ (שם סה יד) :

יְרָקוֹת שֶׁבַּשָּׂדֶה אוֹמְרִים · תִּלְמֶיהָ רַוֵּה נָחֵת גְּדוּדֶיהָ בִּרְבִיבִים תְּמוֹגְגֶנָּה צֶמַחַהּ תְּבָרֵךְ (שם שם יא) :

דִּישָׁאִים אוֹמְרִים · יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו (שם קד לא) :

תַּרְנְגוֹל אוֹמֵר · בְּשָׁעָה שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶצֶל הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן וְזוֹלְפִין כָּל אֵילָנֵי גַן עֵדֶן בְּשָׂמִים וּמְרָנָנִים וּמְשַׁבְּחִים וְאָז גַּם הוּא מִתְעוֹרֵר וּמְשַׁבֵּחַ :

בְּקוֹל רִאשׁוֹן אוֹמֵר · שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד : מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְיָ עִזּוּז וְגִבּוֹר יְיָ גִּבּוֹר מִלְחָמָה (שם כד ז ח) :

בְּקוֹל שֵׁנִי אוֹמֵר · שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד : מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְיָ צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד סֶלָה (שם שם ט י) :

בְּקוֹל שְׁלִישִׁי אוֹמֵר · עִמְדוּ צַדִּיקִים וְעִסְקוּ בַּתּוֹרָה בְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שְׂכַרְכֶם כְּפוּל לָעוֹלָם הַבָּא :

בְּקוֹל רְבִיעִי אוֹמֵר · לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְיָ (בראשית מט יח) :

בְּקוֹל חֲמִישִׁי אוֹמֵר · עַד מָתַי עָצֵל תִּשְׁכָּב מָתַי תָּקוּם מִשְּׁנָתֶךָ (משלי ו ט) :

בְּקוֹל שִׁשִּׁי אוֹמֵר · אַל־תֶּאֱהַב שֵׁנָה פֶּן תִּוָּרֵשׁ פְּקַח עֵינֶיךָ שְׂבַע־לֶחֶם (שם כ יג) :

בְּקוֹל שְׁבִיעִי אוֹמֵר · עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ (תהלים קיט קכו) :

תַּרְנְגוֹלֶת אוֹמֶרֶת · נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל־בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ (שם קלו כה) :

יוֹנָה אוֹמֶרֶת · כְּסוּם עָנִיר בֵּן אֲצַפְצֵף אֶהְגֶּה כַּיּוֹנָה דַּלּוּ עֵינַי לַמָּרוֹם יְיָ עָשְׁקָה לִי עָרְבֵנִי (ישעיה לח יד) :

אוֹמֶרֶת יוֹנָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא · רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם יִהְיוּ מְזוֹנוֹתַי מְרוּרִים כְּזֵית בְּיָדֶךָ וְאַל יִהְיוּ מְתוּקִים כִּדְבַשׁ עַל יְדֵי בָּשָׂר וָדָם (עירובין דף י״ח ע״ב) :

נָשָׂר אוֹמֵר · וְאַתָּה יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקוֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בּוֹגְדֵי אָוֶן סֶלָה (תהלים נט ו) :

עָנוּר אוֹמֵר · הוֹדוּ לַייָ בְּכִנּוֹר בְּנֵבֶל עָשׂוֹר זַמְּרוּ־לוֹ (שם לג ב):

צִפּוֹר אוֹמֶרֶת · גַּם־צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת וּדְרוֹר קֵן לָהּ אֲשֶׁר־שָׁתָה אֶפְרוֹחֶיהָ אֶת־מִזְבְּחוֹתֶיךָ יְיָ צְבָאוֹת מַלְכִּי וֵאלֹהָי (שם פר ד) :

סְנוּנִית אוֹמֶרֶת · לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָבוֹד וְלֹא יִדֹּם יְיָ אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ (שם ל יג) :

סָסִית אוֹמֶרֶת · עָזִּרִי מֵעִם יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ (שם קכא ב):

צְיָה אוֹמֶרֶת · אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי־לֵב שִׂמְחָה (שם צז יא) :

רָצִיפִי (נ"א אוּנְבִי) אוֹמֵר · נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמַר אֱלֹהֵיכֶם (ישעיה מ א) :

חֲסִידָה אוֹמֶרֶת · דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַיִם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מָלְאָה צְבָאָהּ כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לָקְחָה מִיַּד יְיָ כִּפְלַיִם בְּכָל־חַטֹּאתֶיהָ (שם שם ב) :

עוֹרֵב אוֹמֵר · מִי יָכִין לָעוֹרֵב צֵידוֹ כִּי יְלָדָיו אֶל־אֵל יְשַׁוְּעוּ (איוב לח מב) :

זְרִיזִר אוֹמֵר · וְנוֹדַע בַּגּוֹיִם זַרְעָם וְצֶאֱצָאֵיהֶם בְּתוֹךְ הָעַמִּים כָּל־רוֹאֵיהֶם יַכִּירוּם כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַכָהוּ יְיָ (ישעיה סא ט):

אַוָּז שַׁבְּבִית אוֹמֶרֶת · הוֹדוּ לַייָ קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו : שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו (תהלים קה א ב) :

אָז הַבֹּר הַמְשׁוֹטֶטֶת בַּמִּדְבָּר כְּשָׁרוֹאָה אֶת יִשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה אוֹמֶרֶת · קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְיָ יַשְּׁרוּ בָּעֲרָבָה מְסִלָּה לֵאלֹהֵינוּ (ישעיה מ ג) : וְעַל מְצִיאוּת מְזוֹנוֹתֶיהָ בַּמִּדְבָּר אוֹמֶרֶת · אָרוּר הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בָּאָדָם (ירמיה יז ה) : בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיְיָ וְהָיָה יְיָ מִבְטַחוֹ (שם שם ז) :

פְּרוּגְיוֹת אוֹמְרִים · בִּטְחוּ בַיְיָ עֲדֵי־עַד כִּי בְיָהּ יְיָ צוּר עוֹלָמִים (ישעיה כו ד) :

רְחֹמָה אוֹמֶרֶת · אֶשְׁרְקָה לָהֶם וַאֲקַבְּצֵם כִּי פְדִיתִיב וּרְבוּ כְּמוֹ רָבוּ (זכריה י ח) :

צְפִּירָת כְּרָמִים אוֹמֶרֶת · אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי (תהלים קכא א) :

חֲסִיל אוֹמֵר · יְיָ אֱלֹהַי אַתָּה אֲרוֹמְמֶךָּ אוֹדֶה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אוֹמֵן (ישעיה כה א) :

שְׁמָמִית אוֹמֶרֶת · הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה (תהלים קנ ה) :

זְבוּב אוֹמֵר בְּשָׁעָה שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה · קוֹל אוֹמֵר קְרָא וְאָמַר מָה אֶקְרָא כָּל־הַבָּשָׂר חָצִיר וְכָל־חַסְדּוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה (ישעיה מ ו) : יָבֵשׁ חָצִיר נָבֵל צִיץ וּדְבַר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם (שם שם ח) : בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתָיִם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יְיָ וּרְפָאתִיו (שם נז יט) :

תַּנָּיִם אוֹמְרִים · הַלְלוּ אֶת יְיָ מִן הָאָרֶץ תַּנִּינִים וְכָל תְּהוֹמוֹת (תהלים קמח ז) :

לְוִיָּתָן אוֹמֵר · הוֹדוּ לַיְיָ כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ (שם קלו א)

פרק שירה

תַּיִם אוֹמְרִים · קוֹל יְיָ עַל הַמַּיִם אֵל־הַכָּבוֹד הִרְעִים יְיָ עַל מַיִם רַבִּים (שם כט ג) :

זְפַרְדֵּעַ אוֹמֶרֶת · בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :

פרק חמישי

בְּהֵמָה דַקָּה טְהוֹרָה אוֹמֶרֶת · מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא (שמות טו יא):

בְּהֵמָה גַּסָּה טְהוֹרָה אוֹמֶרֶת · הַרְנִינוּ לֵאלֹהִים עוּזֵּנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב (תהלים פא ב) :

בְּהֵמָה דַקָּה טְמֵאָה אוֹמֶרֶת · הַטִּיבָה יְיָ לַטּוֹבִים וְלִישָׁרִים בְּלִבּוֹתָם (שם קכה ד) :

בְּהֵמָה גַּסָּה טְמֵאָה אוֹמֶרֶת · יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ (שם קכח ב) :

גָּמָל אוֹמֵר · יְיָ מָרוֹם יְשַׂגֵּב וּמְמַעוֹן קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ יְשַׂגֵּב יְשַׂגֵּב עַל־נָוֵהוּ (ירמיה כה ל) :

סוּס אוֹמֵר · הִנֵּה כְעֵינֵי עֲבָדִים אֶל־יַד אֲדוֹנֵיהֶם כְּעֵינֵי שִׁפְחָה אֶל־יַד גְּבִרְתָּהּ כֵּן עֵינֵינוּ אֶל־יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַד שֶׁיְּחָנֵנוּ (תהלים קכג ב) :

פָּרָד אוֹמֵר · יוֹדוּךָ יְיָ כָּל־מַלְכֵי־אֶרֶץ כִּי־שָׁמְעוּ אִמְרֵי פִיךָ (שם קלח ד) :

חֲמוֹר אוֹמֵר · לְךָ יְיָ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת הַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי־כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ יְיָ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ (דה"א כט יא) :

שׁוֹר אוֹמֵר · אָז יָשִׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה

חֲזָאת לַיְיָ וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיְיָ כִּי גָאֹה גָּאָה (שמות טו א) וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם :

חַיּוֹת הַשָּׂדֶה אוֹמְרִים • בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב :

צְבִי אוֹמֵר • וַאֲנִי אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר לִי (תהלים נט יז) :

פִּיל אוֹמֵר • מַה־גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ (שם צב ו) :

אַרְיֵה אוֹמֵר • יְיָ כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה יָרִיעַ אַף־יַצְרִיחַ עַל אֹיְבָיו יִתְגַּבָּר (ישעיה מב יג) :

דּוֹב אוֹמֵר • יִשְׂאוּ מִדְבָּר וְעָרָיו חֲצֵרִים תֵּשֵׁב קֵדָר יָרֹנּוּ יוֹשְׁבֵי סֶלַע מֵרֹאשׁ הָרִים יְצִוָּחוּ : יָשִׂימוּ לַיְיָ כָּבוֹד וּתְהִלָּתוֹ בָּאִיִּים יַגִּידוּ (שם שם יא יב) :

זְאֵב אוֹמֵר • עַל־כָּל־דִּבְרֵי־פֶשַׁע עַל־שׁוֹר עַל־חֲמוֹר עַל־שֵׂה עַל־שַׂלְמָה עַל־כָּל־אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי־הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ (שמות כב ח) :

שׁוּעָל אוֹמֵר • הוֹי בֹּנֶה בֵיתוֹ בְּלֹא צֶדֶק וַעֲלִיּוֹתָיו בְּלֹא מִשְׁפָּט בְּרֵעֵהוּ יַעֲבֹד חִנָּם וּפָעֳלוֹ לֹא יִתֶּן־לוֹ (ירמיה כב יג) :

זְרָזִיר אוֹמֵר • רַגְּנוּ צַדִּיקִים בַּיְיָ לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה (תהלים לג א) :

תֻּתָּל אוֹמֵר • אֶרְהוֹף אוֹיְבַי וַאֲשִׁיגֵם וְלֹא־אָשׁוּב עַד כַּלּוֹתָם (שם יח לח) :

פרק ששי

שְׂרָפִים אוֹמְרִים • יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו בְּנֵי־צִיּוֹן

יָגִילוּ בְמַלְכְּךָ (שם קמח ב) : (נ"א יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעֹלָם) :

אֵלִים שֶׁבַּשְּׁרָצִים אוֹמְרִים · אַשְׁרֶיךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ וְבָנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ (שם קכח ג) :

נָחָשׁ אוֹמֵר · סוֹמֵךְ יְיָ לְכָל הַנּוֹפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים (שם קמה יד) :

עַקְרָב אוֹמֵר · טוֹב יְיָ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו (שם שם ט):

שַׁבְלוּל אוֹמֵר · כְּמוֹ שַׁבְלוּל תָּמֵס יֵהָלֵךְ נֵפֶל אֵשֶׁת בַּל־חָזוּ שֶׁמֶשׁ (שם נח ט) :

נְמָלָה אוֹמֶרֶת · לֵךְ אֶל־נְמָלָה עָצֵל רְאֵה דְרָכֶיהָ וַחֲכָם (משלי ו ו) :

עַכְבָּר אוֹמֵר · וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל הַבָּא עָלַי בִּי אֲמֶת עָשִׂיתָ וַאֲנִי הִרְשַׁעְתִּי :

חֲלָדָה אוֹמֶרֶת · כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ (תהלים קנ ו):

כְּלָבִים אוֹמְרִים · בְּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרְעָה נִבְרְכָה לִפְנֵי־יְיָ עֹשֵׂנוּ (שם צה ו) :

רַבִּי יְשַׁעְיָה תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן חוֹסָא הִתְעָנָה רפ"ש וְשִׁמְּעוֹנִים תַּעֲנִיּוֹת אֲמַר כְּלָבִים שֶׁבְּתוֹכָם וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שִׁבְעָה יָזוּ לוֹמַר שִׁירָה וְעָנָה לוֹ מַלְאָךְ מִן הַשָּׁמַיִם וְאָמַר לוֹ יְשַׁעְיָה עַד מָתַי אַתָּה מִתְעַנֶּה עַל זֶה הַדָּבָר שְׁבוּעָה הִיא מִלִּפְנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא מִיּוֹם שֶׁגָּלָה סוֹדוֹ לַחֲבַקּוּק הַנָּבִיא לֹא גָּלָה דָּבָר זֶה לְשׁוּם בְּרִיָּה בָּעוֹלָם אֶלָּא בְּשָׁבִיל שֶׁתַּלְמִידוֹ שֶׁל אָדָם גָּדוֹל אַתָּה שְׁלוּחֵנִי מִן הַשָּׁמַיִם לְזַדְּקֵק אֵלֶיךָ וְאָמְרוּ כְּלָבִים כְּתִיב בָּהֶם וְלִכְלֶב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יֶחֱרַץ כֶּלֶב לְשׁוֹנוֹ וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁזָּכוּ לַעֲבֹד עוֹרוֹת מְצוֹרָעִים שֶׁתּוֹחְבִין בָּהֶם תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת וְסֵפֶר תּוֹרָה עַל כֵּן זָכוּ לוֹמַר שִׁירָה · וּמָה שְׁאֵלְתָּ חֲזוֹר לַאֲתוֹרֶיךָ וְאַל תּוֹסִיף בַּדָּבָר

חַיָּה עוֹד נִמְשָׁב שׁוֹמֵר פִּיו יִלְשׁוֹנוֹ שׁוֹמֵר מִצְרוֹת נַפְשׁוֹ : בָּרוּךְ
יי לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן : בָּרוּךְ יי מִצִּיּוֹן שׁוֹכֵן יְרוּשָׁלַיִם הַלְלוּיָהּ : בָּרוּךְ
יי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ : וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם
וְיִמָּלֵא כְּבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן :

גודל חיוב התפלה בכוונה

(גהורא) גרסינן בגמרא המתפלל צריך שיכוין לם וכו' תנא אחוב
אומר סימן לדבר תכין לבם התקשיב תזכך ופי' סר"י בן הרח"ב
ז"ל שיכוין מה שמוציא בשפתיו ויתבונן כאילו בשעה שנגדו שנאמר שויתי
ה' לנגדי תמיד ויעיר הכוונה ויסיר כל המתבונות המעורבות אותו
בתפלתו עד שהיה מתבונתו וכוונתו זכה · ויתבונן תנו סימן מדבר לפני
מי נסר ודם שהוא כאן ומחר בקבר סימן מסדר דבריו ומכוין נגד
יפה ככל יכשל · קל ואומר לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא
שצריך לכוין לם מתבונתו כי לפניו יה' פיתבונם כדבר ·

אחוב פרושים במערה · לם מתפלל מתפשתת בשפתיך ולאם תיסב שכין תג תקשיב
ומתבונן בעקבך וכממכון לא תתבונן שהתפללת לאל מלא תה שפי
שנאמר קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם :

א"ל העור הו"מ סי' לית התפלה היא במקום קרבן דכתיב ונשלמה פרים
שפתינו · וכתיב ולעבדו בכל לבבכם וכי יש עבודה שהיא בלב אלא לימ
עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה ולכן צריך ליזהר שהתפלה דומית קרבן
בכוונה ולא יערב בה מתבונה אחרת כמו שפועל בקדשים ומעומד דומית דעבודה
דכתיב לעמוד לשרת · וקביעות מקום כמו הקרבנות שכל אחד קבוע מקום
לשחיטתו ומתן דמו · ושלא יתן בינו לבין הקיר דוגמת הקרבן שחייב שהלת
בינו לבין הכלי ובינו לנפשה ורחוי הוא שיהיו לו מלבושים נאים מיותדים לתפלה
כגון בגדי כהונה :

כתב בפ"ת לא יעשה אדם דבר מנוה כמנהג ומוציא דבר מפיו בלא
הגיון הלב ועל זה אמרה תף ה' בשמו ואמר יען פי נגש העם האם
נסיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים
מלומדה (ר"ל כמנהגם ומרגלם) כו' · אמור להתפלל בשעות הלא
בשעתה גדולה (כמ"ש יען אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה כי)
ולא יהיה עצב בהתלתו רק בשעת שיחוי ושעת הסכנה שמותיו · ולאם
שצריך לעיות נכנע בשעת תפלתו אחבל יהיה בשעתה כמ"ש ובנו אם ס
פרשם ואויב כרשעים :

גודל חיוב ומעלת התפלה בבהכ"נ או בבתים ובצבור

בגמ' הקדוש • כל מי שיש לו בהכ"נ בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא שכן רע • ומאידך מאי דכתיב ואני תפלתי וגו' עת רצון אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללים • ר"י בר"ח הומר מהכא כן הל כניר לא ימלם • ואיתא בזוה"ק קוב"ה שחיל על כאי דלא אשתכח תמן (בבהכ"נ) ו' מר הכל על פניהם דהוה רגיל בכא והשתא דכלך חשכים ואתעבר מקמיה נהורין כו' • וכפ' ויהי נלותה דיהיד לא עלל קמי מלכא קדישא אלא בתילה הקיפה כו' בג"כ נכעי ליה לב"נ דלגלי לעתיה בצבורא :

דברים המעכבים את התפלה מלעלות למעלה

(א) הלנת פעולת שכיר • (ב) שטנז • (ג) לבון הרע • והוא ממסאר דבר אחת על חבירו אך שהוא לגנותו • הכל אם אומר על חבירו דבר שקר אינו נקרא לה"ר אלא מוציא ש"ר ועונשו כפול ומכופל עוד יותר ויותר • (ד) הנודר לנקביו אסור להתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה : כתב רבינו סעדיה גאון בסביל אלו דברים אין התפלה נשמעת • (א) המתפלל בלא כוונת הלב • (ב) שאינה לה התורא בענה' מביר אז ו וגו' • (ג) אם אוטם אזנו מזעקת דל בענה' אוטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה • (ד) מי שעוסק וגוזל בענה' ואחר הכלו באחר עמי אז יזעקו אל ה' ולא יענה אותם • (ה) מי שיש בידו מטחים והוא מתפלל בלא השובה מקודם בענה' יען קראתי ותמאנו וגו' :

גודל חיוב ומעלת עניית אמן

ז"ל הטור סי' קכ"ד אר"ל מ"ד שומר אמונים גוזר ה' אלו שאומרים אמן נאמונה ט' אר"ם כל העונה אמן בכל כחו (פי' בכל ווחתו) פותחין לו שערי גן עדן בענה' פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמנים אלו שאומרים אמן וב"ה פ' וילך אמר ר' יהודה ובוזי יקלו מאן דלא ידע להוקיר למאריו ולא אהכוין באמן דאניון גדול העונה אמן יותר מן המברך כו' • ויזהר מאד מאמן הטופה פי' שעונה אמן קודם שהלה הברכה מפי המברך וי"מ שטופה כאלו אל"ף נקודה בהטף • ולא אמן קטופה פי' שהיו מתתך כל האותיות • וי"מ שפסק היבת אמן לשנים וי"מ שלא אמר אמן אלא מן • ולא אמן יתומה פי' שלא שמע הברכה מפי המברך ואם הוא יודע אינה ברכה כיוצא אע"פ שלא שמע מפיו יכול לענות • וי"מ אמן יתומה ר"ל לאחר זמן מרוכה ששמע הברכה ועונה אמן ע"ד אותה הברכה :

כוונת עניית אמן משל"ה הקדוש

פעונה אמן אחר ברכת המזון ברכת שע"י ונוסים ודומיהם יכוין

אמת תוא תשבח והברכה שבירך המברך ואני מאמין בה ותחל ברכת המולחה וכתב כגון ברכת מודים ודומיהם יכון כעונה אמת הברכה והתוראה שבירך והודה המברך כעל כל טוב אשר גמלנו ה' ואני מודה ומאמין בזה · ותחל ברכת כהנין יכון אמת תוא תשבח והברכה שבירך המברך שהוא ית"ש ברא והמציא זה העולם (או זה כעניין) · תחל ברכת הבקשות ותתחנות כגון סלח לנו וחנן שחל שקדים ותחל זכרנו לחיים וכדומה יכון יה"ר שיאמנו בקשות המברך ויקיים ה' את דברו ותחל ברכות המעלעות שבשב"ע לפי שהם כלם שלוות ובקשות והתחינות שבהם הם שבחיו ותוריו ית"ש ע"כ יכון בהם העומד בדרך זה (למשל כתוך סדעת) אמת היא הברכה שבירך המברך שהש"י הוא חונן הדעת ויה"ר שיקיים דברי תמבקש ויחננו דעה בינה והשכל וכן נהיה יהי נצלם :

דרך דיני ברכת ציצית החיים

(א) יתעטף בציצית מעומד ויברך מעומד על טלית גדול להתעטף בציצים ועל טלית קטן על מנת ליצית ותותן המניחין הטלית מקופל סביב צוארן על כתפיהן לא יצאו י"ח · כתור לא יכסה רובו כטלית תפי' ת"ת : (ב) צריך להפריד חוטי הציצית זה מזה קודם לביתם ולבדוק אם הם כשרים שלא נפסקו ואם הוא שעת הדחק כגון שהציבור מתפללין ואין לו פנאי לבדוק או שקורין לותו לעלות לתורה אם יודע שיתעטל היו כשרים יכול להתעטף ולברך בלא בדיקה · ואין צריך בדיקה אלא פעם אחת ביום ואפי' לובשו פעמים ותויב כברכה ת"ל בדיקה : (ג) מחזיר פתי ציצית שלפניו ופתיל לתתריו כדי שיהא מסובב כמצות : (ד) אם לובש ט"ק כשאין ידיו נקיות ולבשנו בלא ברכה וכשיטול ידיו ימשש בציצית ויברך על מנות ליצית או כשלובש טלית גדול עליו יכון לפטור גם את זה ואז ת"ל למשש בציצית : (ה) יכון שהתעטפו שמנו שקב"ה להתעטף בציצית כדי שנזכור כל מצותיו לעשותם : (ו) הציצית יהיו מבחוץ ולא התוכין בכנף : (ז) אם פשם עליתו ויצא לחון והיה דעתו לחזור ולהתעטף בו מיד אין צריך לחזור ולברך אבל אם לא היה דעתו לחזור ולהתעטף מיד צריך לחזור ולברך ואם הסיר הטלית פתם וחזר והתעטף מיד גו אם נשאר עליו ש"ק ת"ל לחזור ולברך ות"ל צריך לחזור ולברך כשמתעטף : (ח) אם נפל עליתו שלא כשתכוין מעל כל הגוף לחפי' אם נשאר כידו צריך לברך פניה כשמתעטף בו דחזרה ליה מצותו אבל אם נשאר עוד לחפי' על מקצת טפו ת"ל לברך פניה : (ט) הלן בטליתו בלילה או שלובש קודם עור היום כשיאיר היום ת"ל לברך ומוב

לפסוק תוכו כפלית גדול : (י) נהכסה בגגד שחייב בציצית ולא כסיל
ט ציצית ביטל מצות ציצית :

דין טלית שאולה

השואל מחבירו או בעבור טלית מצוייתת בודאי נהגון חבירו להקנות לו
הטלית כדי שיצא בו במצוה ומברך ודוקא אם שאלו כדי להתעטף
מ אבל אם לא שאלו רק כדי לעלות להורה או לדוכן אין להכניס עצמו
בספק ברכה ויכוין בפירוש שאינו רוצה לקנותו וא"צ לברך עליו לכל הדעות
אבל בטלית של קטן צריך לברך עליו אפי' כשלוקח אותו רק כדי לעלות
להורה או לדוכן מפני דהדעת דהכי קנוהו מתחלה שכל מי שלוקח אותו
יהיה בלי כמו בשתרוג :

דין מי הם החייבים בציצית · וזמן ציצית וברכתן

(א) כותח הייב בציצית · נשים פטורות ואין להם ללבוש בגד של ד' כנפות
ולהטיל ציצית דהוי יוהרא · קטן היודע להתעטף בשתי ציצית לפניו
וכתים להחריו ויודע לחוהן בשעת ק"ש חייו צריך לקנות לו ציצית כדי
להגדו : (ב) כשלובש קודם אור היום אין מברך אבל אחר עלות השחר
מברכין וה"ה בערב עד צאת הכוכבים מברכין : (ג) יש ליזהר שלא לגרור
ציציותיו על גבי קרקע :

דין לבישת ציצית

(א) כל אחד יש לו ליזהר לעשות טלית גדולה מכדי שיהא תמיד לפניו
במצות (גמרא) : (ב) אף בחין היוב מצות ציצית רק כשלובש בגד בת
ד' כנפות מ"מ יזהר כל אחד ללבוש טלית קטן שיהא לבוש בו כל היום כדי
שיזכור המצוה בכל רגע וע"כ יש בו חמשה קשרים כנגד חמשה חומשי
תורה וארבע כנפות שבכל אד שיפנה יזכור המצוה ולכל הפחות יזהר שיהא
לבוש בשעת ק"ש ותפלה וכל הקורא ק"ש בלא ציצית כאלו מעיד עדות שקר
בעצמו (מ"א בשם הזוהר) : (ג) מצוה להתוז הציצית ביד שמאלית בין
קמיצה לזרת בשעת ק"ש וכנגד לבו רמז לדבר והיו הדברים האלה על לבבך
וכשיגיע לפרשה ציצית יקחם ביד ימין ויביט בהם עד שמגיע לנחמנים
ויהמדים לעד וינשק הציצית ויסירם מידו (מ"א בשם כתבים) : (ד) טוב
להשתבל בציצית בשעת עטיפה כשמברך ויש נוהגים להשתבל בציצית
כשמגיע לורשיתם הוחו וליתן חוחם על העינים ומנשק יפה הוא וחבובי
מצוה הוא · גם נוהגים לנשק הציצית בשעה שרואה בהם וגם זה הוא חיבוב
מצוה : (ה) כשמשתבל משתבל בשני הציצית שלפניו שיש בהם שמונה קשרים
רמז לשמר כפירות וגם יש בהם ט"ז חוטין ושם שמונה קשרים עולים כ"ג
כמנין סוי"ס : (ו) גדול העושה משבל מצוה ציציות ועליו נאמר להתן

בכנפות הארץ וגו' והזהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני השכינה :

הלכות דין הנחת תפלין וברכתן

(א) צריך ליזהר שיהיו כיס התפלין למטה ולמעלה הטלית בכדי שיפגע תחלה בטלית להניחו קודם כדי שלא יעבור על המצות ואם הניע תחלה בתפלין צריך להניחם תחלה : (ב) צריך לברך על של יד לאחר הנחה על הקיבור קודם הקשירה וכן בשל ראש קודם שמהדקן שיהיו עובר לעשייתן והנחתה והברכה יהיו מעומד : (ג) אסור להפסיק בשיחה בין של יד לשל ראש וה"ה בתפלין של ר"ת הדין כן ואם את מברך על של ראש שתים להניח וגם על מצות ורחוי להזיז התפלין ס"י ממקומן קודם שיברך שתים : (ד) אם את לצורך תפלין ח"ל לברך שתים אבל להתחלה אסור לשיח אפי' לצורך תפלין אם לא שח"ה בנא"ה ואפי' לקדיש ולקדושה לא יפסיק רק ישתוק וישמע ויכוין למה שאומרים ואם הפסיק מברך שתים : (ה) אם מניחם כמה פעמים ביום צריך לברך בכל פעם · בשעטו ממקומם בתפלה ח"ל לברך כיון דבתפלה ודאי אין מסיח דעתו אבל אם בשעטו ממקומם שלא בשעת תפלה צריך לברך ואם בשעטה רק אחת ומחזירה מברך כמו בשעיה תפלה אחת ואם הזיזן ממקומן לדעתא דלהחזירן ח"ל לברך ואפי' הלכן כדי ליתן לבית הכסא ח"ל לברך אבל אם לא היה בדעתו להזור מיד צריך לברך וכן אפי' נפסק הקשר מבשל יד בין ס"י לש"ר אפי' מפסיק בשעיית הקשר ח"ל לברך להניח וכן אם בשעת הברכה לא היה הקשר כלל ועשה הקשר בין ברכה להנחה ח"ל להזור ולברך : (ו) מותר לברך על התפלין שאולין אבל לא על תפלין גזולין : (ז) אין לחלוץ התפלין עד אחר קדיש יתום שלאחר עליו וב"ת קודם מוסף · ובהוה"מ של כותל קודם כלל ובהוה"מ ס"ס הגבור תולין קודם כלל והש"ץ אחר כלל :

דין מקום הנחת תפלין

(א) מקום הנחת תפילין של יד הוא בששר התפוח שבאחי פנים כשמך לשלשבאנגען : (ב) יש ליזהר שלא יזיז הקשר מהתפילין : (ג) מקום הנחת של ראש מתחלת עיקרי השער בהמצח עד סוף המקום שמותו של פינוק רופס : (ד) הקשר צריך שיהיה מאחורי הראש באמצע העורף והקשירה תהיה נגד בין העינים ולא יעה לכאן ולכאן :

זמן הנחת תפלין וחליצתן

(א) חייב אדם למשמש בכל שעה בתפלין וכשיאחר לאות על ידך ימשמש בשל יד וכשאומר בין עיניך ימשמש בשל ראש : (ב) תפלין של ראש שלין ביד שמאל ומעומד אחר שמסיר מכריכות מהאצבע ואח"כ חולץ השל יד מעומד · ישהא מעט כדי שיהיו הש"י מגיל הש"ר נגד שעלה כדי

משנ"ב סי' תצט: (ג) זמן קריאת שמע בבוקר משיראה תכילו קרגיל קצת ברחוק ד' אמות ויכירנו:

דין מי הם הפטורין מן התפלין

(ה) חולה מעיים פטור מתפלין אפילו אין לו צער אפי' הולך בשוק ואביל להחמיר על עצמו ואם יודע שיכול לעמוד בשעת ק"ש יניח תפלין בין תהכה לק"ש ויברך וכן הדין במי שאין יכול לעמוד על עצמו מלהפיח: (ב) המניח תפלין צריך ליזהר מהרהור תאות תהכה ואם יודע בודאי שמ"מ לו בלא הרהור תאור להניחם: (ג) תהל ביום רחשון תאור להניח תפלין:

דברים האסורים קודם התפלה

(ה) כיון שעלה ע"ה תאור לו לאדם להקדים לפתח הביתו או בנית הכנסת לילך ממקום הקבוע לו למקום תביתו ולומר נפרה דמרי טב ומכ"ש ליתן לו שלום או לברוע אליו ואפי' הוא רבו או תביו תאור ואם הלך לפתחו דרך תגב מותר לומר לו נפרה דמרי טב. וכל זה לפתוח לומר לתביתו שלום אבל כשתביתו שואל בשלומו מותר להשיב בכל ענין: (ב) תאור לאדם להתעסק בצרכיו או לילך לדרך מעלה ע"ה עד שיתאר סקלת ברכות ועוב להתחיר עד שיתפלל תפלת י"ת: (ג) תאור לתכול ולשתות תחר שעלה ע"ה ומים מותר (ושטעע וקלספע מותר בלא נוקר והלב) בין בחול בין בשבת.

זמן תפלה וקריאת שמע של שחרית

(ה) זמן תפלת שחר מעות' שיתחיל מן הנץ החמה ואם התפלל מעלה ע"ה ושלא פני כל המזרח (ולא סגי בשה שמביט שחר בנקודה לבד) יש־יאם צריך להשכי' לדרך ואין השיירא ממתנת לו מותר לקרות ק"ש ולהתפלל מיד כשיכיר את תביתו הרגיל עמו קצת ברחוק ד"א כמ"ש לקמן בדיני ק"ש: (ב) זמן ק"ש של שחרית משיראה את תביתו הרגיל עמו קצת ברחוק ד"א ויכירנו. ונמשך זמנה עד ג' שעות זמניות שהוא רביע היום לפי ערך השעות בין אם היום תהוך י"ו שעות נמשך זמנה עד סוף שליש שעות שהוא ג' שעות זמניות: (ג) אם קראה מעלה ע"ה יצא בדיעבד אף קודם שיכיר והוא שלא יהא רגיל לעשות כן דאז גם בדיעבד לא יצא: (ד) עבר שעה ג' ולא קראה קורא אותה עם ברכותיה עד סוף ד' ואם עבר שעה ד' ולא קראה קורא אותה בלא ברכותיה כל היום. ואין להמתין על תפילין עד שיעבור זמן ק"ש:

שישתדל האדם להתפלל בצבור ובבהכ"נ ומתי פטור

(ה) ישתדל אדם להתפלל בעשרה מישראל שיכול להתפלל בציבור

בעשרה מבחוץ דכרוב עם כדרת מלך ואם הוא לחוש כגון שאם כיש
ח"ע שאינו חולה ממש וגם טרוחה ליה מלתא להסוף חלוי עשרה
להתפלל עמהם יכוין עכ"פ להתפלל בשעה שהציבור מתפללין מיהו אם הלב
נבו ואפילו אינו חולה גמור מותר לו להתפלל קודם הציבור כגוונא הכל אם
הוא בביהכ"נ אסור להתפלל קודם הציבור ח"כ הוא לחוש וכ"ג :
(ב) יקבע מקום להפלתו ולא יבטלו אם לא לצורך ואין די בשה שיקבע
בביהכ"נ להתפלל בה רק יקבע לו מקום בביהכ"נ ולא ישנהו • וכל תוך ד' אמות
כהד מקום חשוב ומותר לו לשנותו תוך ד' אמות : (ג) אם אין לו תפלין
להתפלל מועט שיתפין עד לאחר שיתפללו הציבור ויחזל מתביהו תפלין
דתפלה בתפלין עדיף מתפלה בציבור :

דין אם אחר לבא לבהכ"נ

ח' אם בא לבית הכנסת ומצא ציבור בסוף פסוקי דזמרה אומר ב"ש עד
מהולל בחצבות וחת"כ תפלה לדוד עד מעתה וע' עולם הללויה וחת"כ
אומר יחצבות ומתפלל יושר חור עד לאחר ש"ע כסדר עם הציבור ואם יש לו
שהות יותר יאמר ג"כ הללו אל בקדשו עד כל הנשמה תהלל יה • יש לו
שהות יותר יאמר ג"כ הללו את ה' מן השמים עד עם קרובו הללויה • ואם
עוד יש לו שהות יותר יאמר אשר הללויה • אם יש לו שהות יותר יאמר
ויברך דוד עד וכרות • ואם עוד יש לו שהות יותר יאמר הודו עד והוא
רחום וידלג עד והוא רחום בקודם לאכי ואם יתחיל : (ב) ואם לאחר לבא
וכבר התחילו הציבור יושר חור ואין לו שהות לומר פסוקי דזמרה יתפלל
עם הציבור מיושר חור עד לאחר ש"ע ואח"כ יתפלל פסוקי דזמרה בלא ברכות
ב"ש ויהתבח אבל יבחר ברכות שמחויב לבחר בבוקר לבד מברכת אלהי
נשמה דיש נברכת מחיה מתים : (ג) ואם בא באמצע ש"ע אם יוכל להתחיל
ביושר ויגיע להפלת ש"ע בשעה שהציבור מתפללין בלחש יתחיל ואם לא יגיע
לתפלת הציבור ש"ע אם יתחיל ביושר חור לא יתחיל כלל רק יתפלל כסדר
בלא הציבור ולא יתפלל ש"ע לבד עם הציבור : (ד) לכתחלה אין להתחיל
ולהתפלל ש"ע פשם הש"ץ בא לתו התפלה בקו"ר רק ימתין בביהכ"ס עד שיאמר הש"ץ קדושה וברכת אחל הקדוש ויענה אמן ואח"כ יתפלל ש"ע
ונריך שיסיר בעצמו שיוכל להגיע בתפלתו בברכת ש"ת עם הש"ץ בשוה
ובשעה שיאמר הש"ץ מודים יאמר הוא ג"כ מודים אז ברכת המוב שאף
כדי שיהא עם הציבור אז שיאמר לסיים התפלה עד אלהי נצור קודם
שיגיע הש"ץ לברכת ש"ת : (ה) אם הגיע הש"ץ למודים כשהוא עומד בחמצע
התפלה אם הוא בחמצע ברכה יסתם בה ולא יאמר מודים ואם הוא בתחלת
הברכה או בסוף לא יסתה לכן יכוין להגיע בחמצע הברכה בשעה שהש"ץ
והציבור יאמרו מודים כדי שיהא עמהם • ואם הש"ץ אומר קדיש (או קדושה)

ח שרי כתגע תפלתו ימתין ויסתוק ויכוין למה שאומר הש"ץ ויפסע כעוגה וכשיגמר יתכוף כדר לעלותה :

דיני קדיש בעשרה ואם יצאו מקצתן

(ה) אם התחילו לומר קדיש שלאחר יפתח בעשרה וינהו מקצתן יחזרו כרכו : (ב) אם התחילו להתפלל יוצר בעשרה וינה מקצתן ח' לאחר שהתחילו שמ"ע כולהו לא יתפללו שמ"ע בקו"ר • לכל הס ינהו לאחר שכבר התחיל הש"ץ שמ"ע בקו"ר יגמרו הש"ע וגם הקדושה וח"ק וק"ש שלאחר ובא לעיון ודוקא שנשתיירו רובן • ואומרים חו"ח ברכו בברכה כו' והקדיש שלאחר עליהו חפי' לחזרו עליהו בעשרה ח"ח הקדיש אם ינהו (אח"כ התחילו הקדיש) ויצ"ש לשיר ומזמור : (ג) בערבית אם התחילו ברכו בעשרה וינהו מקצתן חוזרים הקדיש שקודם הפלת י"ח אבל אם התחילו להתפלל שמ"ע כולהו בעשרה וינהו לוזרים הקדיש שלאחר ש"ע : (ד) במנחה אם התחילו לחזרי בעשרה וינהו מקצתן ח"ח קדיש שקודם ש"ע ואם התחילו הש"ע כדין כמו בשחרית :

סדר לבישת ציצית

(נתורא) קודם לנשק הט"ק בנוקר תע"ם בידיו עדיין חיזן נקיות יאמר
הריני מוזמן את גופי להתלבש במלבוש דמצוה :

כתב מהרי"ל מי שלובש ט"ק וגם מתעטף תח"כ בטלית גדול בשחר כשלובש הט"ק יכדוק הציצית וחין יכול לברך חז בלה נט"י חך לובש בלה ברכה וכשמברך תח"כ על הגדול יתפוס בחוד מן הציצית של הקטן ויוצא בברכה אחת לשניהם ומי שחין לו רק ט"ק יברך עליו :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת צִיצִת :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּהֵא חֲשׁוּבָה מִצְוַת צִיצִת לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ קִיַּמְתִּיהָ בְּכָל פְּרָטֶיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ וְכַוָּנוֹתֶיהָ וְתַרְיַ"ג מִצְוֹת הַתְּלוּיִם בָּהּ אָמֵן סֶלָה :

גודל מעלת מצות ציצית • חמרו רז"ל ורחיתם חותו וזכרתם כו' שקולם מנגד זו כנגד כל המצות כלם • רמב"ן חומר כל הזכיר במצות ציצית זוכה ומקבל פני השכינה כו' • וכתב התולע"י וזולתו חיכי זוכה לחור העליון כו' • וקודם שיברך יעיין בחוטי הציצית אם הם כשרים • ועיקר עיון צריך לשום למעלה מן הקשרים מקום שהחוטין תחוכין בנקב העליה כי אם נפסק אם חוט אחד פסול לכל השטח :

כשנוטל בידו ציצית של טלית גדול יאמר זה :

בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ יְיָ אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְאֹד הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ : עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה :

וקודם שעוטף טלית גדול יאמר זה :

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בְּדַחִילוּ וּרְחִימוּ לְיַחֵד שֵׁם י״ה בו״ה בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל · הֲרֵינִי מִתְעַטֵּף גּוּפִי בַּצִּיצִת כֵּן תִּתְעַטֵּף נִשְׁמָתִי וְרַמ״ח אֵבָרַי וְשָׁסָ״ה גִּידַי בְּאוֹר הַצִּיצִת הָעוֹלֶה תַּרַי״ג וּכְשֵׁם שֶׁאֲנִי מִתְכַּסֶּה בְּטַלִּית בָּעוֹלָם הַזֶּה כַּךְ אֶזְכֶּה לַחֲלוֹקָא דְרַבָּנָן וּלְטַלִּית נָאָה לָעוֹלָם הַבָּא בְּגַן עֵדֶן · וְעַל יְדֵי מִצְוֹת צִיצִת תִּנָּצֵל נַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי וּתְפִלָּתִי בֵּין הַחַיִּים וְהַטַּלִּית יִפְרוֹשׂ כְּנָפָיו עֲלֵיהֶם וְיָצִילֵם כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ עַל גּוֹזָלָיו יְרַחֵף וְתִהְיֶה חֲשׁוּבָה מִצְוַת צִיצִת לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאִלּוּ קִיַּמְתִּיהָ בְּכָל פְּרָטֶיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ וְכַוָּנוֹתֶיהָ וְתַרַי״ג מִצְוֹת הַתְּלוּיִם בָּהּ אָמֵן סֶלָה :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִתְעַטֵּף בַּצִּיצִת :

ויכוון בראשו ויאמר ד׳ פסוקים אלו :

מַה יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן : יְרַוְיֻן מִדֶּשֶׁן בֵּיתֶךָ וְנַחַל עֲדָנֶיךָ תַּשְׁקֵם : כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר : מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיֹדְעֶיךָ וְצִדְקָתְךָ לְיִשְׁרֵי לֵב :

דיני וסדר הנחת תפילין וברכתן

(נהורא) כתב התולע״ו · גדולה מצות תפילין שכל המניחן מאריך ימים שנא׳ ה׳ עליהם יחיו וגו׳ ואמר רבי כל זמן שתפילין ותעטף בציצית וקורא ק״ש ומתפלל מובטח לו שסוף בן עוה״ב ואמר חביי מערב חגי בו שלין גיהנם שולטת בו וכו׳ · ויהוי לחדש בעת שימצאם התפילין אז בעת שיחשוב ומחשבתו שהתפילין עליו יחשוב כוונה כוללת (התפילין אלו הם אות שהשם יחיד ומיוחד ושהוציאנו ממצרים) והכוונה תסיים בס״ע · ולמען לא יהיה דעתו מתפילין כידוע מ״י הפנים הגדול · לכן כשגמר הכוונה הנ״ל נראה סדר נכל שסמלם :

קודם הנחת תפלין יאמר זה :

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ לְיַחֵד שֵׁם י״ה בְּי״ה״ בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל · הִנְנִי מְכֻוָּן בְּהַנָּחַת תְּפִלִּין לְקַיֵּם מִצְוַת בּוֹרְאִי שֶׁצִּוָּנוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין כַּכָּתוּב בַּתּוֹרָה וְקָשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ וְהֵם אַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת אֵלּוּ · שְׁמַע · וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ · קַדֵּשׁ · וְהָיָה כִּי יְבִאֲךָ · שֵׁשׁ בָּהֶם יְחוּדוֹ וְאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בָּעוֹלָם וְשֶׁנִּזְכּוֹר נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ בְּהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם · וַאֲשֶׁר לוֹ הַכֹּחַ וְהַמֶּמְשָׁלָה בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים לַעֲשׂוֹת בָּהֶם כִּרְצוֹנוֹ · וְצִוָּנוּ לְהָנִיחַ עַל הַיָּד לְזִכָּרוֹן עֻרְוַת הַנְּטוּיָה וְשֶׁהִיא נֶגֶד הַלֵּב לְשַׁעְבֵּד בָּזֶה תַּאֲוֹת וּמַחְשָׁבוֹת לִבֵּנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ · וְעַל הָרֹאשׁ נֶגֶד הַמּוֹחַ שֶׁהַנְּשָׁמָה שֶׁבְּמוֹחִי עִם שְׁאָר חוּשַׁי וְכֹחוֹתַי כֻּלָּם יִהְיוּ מִשְׁתַּעְבְּדִים לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ · וּמִשֶּׁפַע מִצְוֹת תְּפִלִּין יִתְמַשֵּׁךְ עָלַי לִהְיוֹת לִי חַיִּים אֲרוּכִים וְשֶׂפַע קֹדֶשׁ וּמַחְשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת בְּלִי הִרְהוּר חֵטְא וְעָוֹן כְּלָל וְשָׁלֵא יִפְתֶּנּוּ וְלֹא יִתְגָּרֶה בָּנוּ יֵצֶר הָרָע וְיַנִּיחֵנוּ לַעֲבֹד אֶת יְיָ כַּאֲשֶׁר עִם לְבָבֵנוּ · וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא חֲשׁוּבָה מִצְוַת הַנָּחַת תְּפִלִּין לְפָנֶיךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאִלּוּ קִיַּמְתִּיהָ בְּכָל פְּרָשֶׁיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ וְכַוָּנוֹתֶיהָ וְתַרְי״ג מִצְוֹת הַתְּלוּיוֹת בָּהּ אָמֵן סֶלָה :

ויניח על יד שמאל וקודם שקשרם יברך :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין :

ואח״כ יניח תפלה של ראש ויברך :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין :

יסיכף ימר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד :

וְתַכְתְּבֵהוּ אֶל עֵלְיוֹן תַּאֲצִיל עָלַי · וּמֵבִינָתְךָ תְּבִינֵנִי · וּבְתַסְדֶּךָ תַּשְׂכִּיל שֵׂלִי · וּגְבוּרָתְךָ תַּצְמִית אוֹיְבַי וְקַמַּי · וְשֵׁם הַטּוֹב תָּרִיק עַל שְׂכָוָה עַמֶּי הַמְּעֻטָּרָה · לְהַשְׁפִּיעַ שֹׁפֶךְ לִבְרִיּוֹתֶיךָ : פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן :

וחותץ סדך שלם כריכות על התנכע כתמנעית חומר .

וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי לְעוֹלָם : וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט
וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים : וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת יְיָ :

נוהגי קונה תפלין יזהר פרס: ו :

שמות יג

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : קַדֶּשׁ־לִי כָל־בְּכוֹר פֶּטֶר
כָּל־רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא : וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל־הָעָם זָכוֹר אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם
מִבֵּית עֲבָדִים כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא
יֵאָכֵל חָמֵץ : הַיּוֹם אַתֶּם יֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב : וְהָיָה כִּי־
יְבִיאֲךָ יְהוָה אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַחִוִּי
וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לָתֶת לְךָ אֶרֶץ זָבַת חָלָב
וּדְבָשׁ וְעָבַדְתָּ אֶת־הָעֲבֹדָה הַזֹּאת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה : שִׁבְעַת
יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי חַג לַיהוָה : מַצּוֹת יֵאָכֵל
אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא־יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ וְלֹא־יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר
בְּכָל־גְּבֻלֶךָ : וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה
יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם : וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל־יָדֶךָ וּלְזִכָּרוֹן
בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְהוָה בְּפִיךָ כִּי בְיָד חֲזָקָה
הוֹצִאֲךָ יְהוָה מִמִּצְרָיִם : וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ
מִיָּמִים יָמִימָה : וְהָיָה כִּי־יְבִאֲךָ יְהוָה אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי כַּאֲשֶׁר
נִשְׁבַּע לְךָ וְלַאֲבֹתֶיךָ וְנָתָנָהּ לָךְ : וְהַעֲבַרְתָּ כָל־פֶּטֶר־רֶחֶם
לַיהוָה וְכָל־פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַיהוָה :
וְכָל־פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְאִם־לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ וְכֹל

זְכוֹר אָדָם בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה: וְהָיָה כִּי־יִשְׁאָלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר
מַה־זֹּאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם
מִבֵּית עֲבָדִים: וַיְהִי כִּי־הִקְשָׁה פַּרְעֹה לְשַׁלְּחֵנוּ וַיַּהֲרֹג יְהוָה
כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר אָדָם וְעַד־בְּכוֹר בְּהֵמָה עַל־
כֵּן אֲנִי זֹבֵחַ לַיהוָה כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם הַזְּכָרִים וְכָל־בְּכוֹר בָּנַי
אֶפְדֶּה: וְהָיָה לְאוֹת עַל־יָדֶךָ וּלְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְּחֹזֶק
יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרָיִם:

הנדרת הליכה מביתו לבהכ"נ

מצוה לרוץ לבהכ"נ וכבוד לחכור לפסוע פסיעה גסה מ"מ לרוץ לבהכ"נ
מוהר כדכתיב גדפיה לדעת חת ה':

כתוב בזוה"ק וכון לחדם להתפלל טרם כניסתו לבהכ"נ תפלה זו:

נדבות פי רצה נא ה' ומשפטיך למדני · יהר"מ יאו"א שתהא
תפלתי צלולה וזכה וברורה מכל ערבוביא הכיבטל בוונת התפלה:

כתוב בספ"ח יכנס בבהכ"נ בחיזה ובירחה כמבר"ך בחייב חדם לבהוג
מורא בבהכ"נ כמ"ש ומקדשי תיראו וכתיב בניח אלהים בהלך בדבם ·
וקודם ביכנס יאמר זה:

יהי ברוב חסדך אבא ביתך (בזכות אברהם שנקרא איש החסד)
אשתחוה אל היכל מדשך (בזכות יצחק שנעקד על גבי
הבמה במקום קדוש) ביראתך (בזכות יעקב שאמר מה נורא
המקום הזה) רבש"ע בזכות שלשת אבות אלו אבוא לבהכ"נ
והתפלל לפניך תפלתי ובזכותם תעלה תפלתי תפלת האביון
לרחמים ולרצון לפני כסא כבודך ותתנשא כתר על ראשך ע"י
(מטטרו"ן) שר הפנים אמן סלה:

כשיכנס לבית הכנסת יאמר זה:

מַה טֹּבוּ אָהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל: וַאֲנִי בְּרֹב
חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ:
יְ אָהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתֶךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ: וַאֲנִי אֶשְׁתַּחֲוֶה

ואכרעה אברכה לפני יי עשי: ואני תפלתי לך יי עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך:

בקשה לרבי שלמה בן גבירול · ג' תנועות ויתד וב' תנועות:

שחר אבקשך · צורי ומשגבי · אערוך לפניך · שחרי וגם ערבי: לפני גדלתך אעמד ואבהל כי עינך תראה כל מחשבות לבי: מה זה אשר יוכל הלב והלשון לעשות ומה כח · רוחי בתוך קרבי: הנה לך תיטב זמרת אנוש · על כן אודך בעוד תהיה נשמת אלוה בי:

אני קראתיך כי תענני אל · הט אזנך לי שמע אמרתי: אני בצדק אחזה פניך · אשבעה בהקיץ תמונתך: ואני עליך בטחתי יי אמרתי אלהי אתה: שמע קול תחנוני בשועי אליך בנשאי ידי אל דביר קדשך: יי אלהי שועתי אליך ותרפאני: אליך יי אקרא ואל יי אתחנן: האירה פניך על עבדך הושיעני בחסדך: כי לך יי הוחלתי אתה תענה יי אלהי: שמעה תפלתי יי ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש: שמע יי וחנני יי היה עוזר לי:

שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי בית יי נלך: שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב: הקשיבה לקול שועי מלכי ואלהי כי אליך אתפלל: יי בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה: אני קראתיך כי תענני אל הט אזנך לי שמע אמרתי: רגלי עמדה במישור במקהלים אברך יי:

אמרו חז"ל חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ואח"כ היו מתפללין כ"ל שהיו מתיישבים בדעתם רוממות האל ית' ושפלות עצמם כדי

נסחפנו תח"כ נחימס וכירחס ע"כ כבנח לבהכ"נ יסב ממט ויחנג' הפסוק
אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה ותח"כ יתמר :

מִי אָנֹכִי שֶׁאֶזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אֵל גָּדוֹל וְנוֹרָא וְאָנֹכִי אִישׁ חוֹטֵא וְהִכְעַסְתִּי שְׁמוֹ הַגָּדוֹל בְּמַעֲשַׂי דָּרָעִים וְאָנֹכִי בָּשָׂר וָדָם עָפָר וָאֵפֶר וְאֵינִי כְדַאי וְרָאוּי לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו וּלְהַזְכִּיר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כַּמָּה פְּעָמִים · אוֹי לִי אֵיךְ אֶשָּׂא פָּנִים לַעֲמוֹד לִפְנֵי מֶלֶךְ גָּדוֹל וְנוֹרָא מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֹלַת כָּל הָעֹלוֹת וְסִבַּת כָּל הַסִּבּוֹת · אֶלָּא מִפְּנֵי רַחֲמָיו וַחֲסָדָיו הַגְּדוֹלִים שֶׁהוּא מְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו וְרוֹצֶה בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים שֶׁל עֲבָדָיו · כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר קָרוֹב יְיָ לְכָל קוֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶאֱמֶת : רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם : שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה עָדֶיךָ כָּל בָּשָׂר יָבֹאוּ :

הפלה מהמר"י ז"ל לומר תוכה קודם כל התפלות כשנכנס לבהכ"נ :

אנא ה' אלהי אל יעכב שום חטא ועון הרהור רע את תפלתנו ותעלה לרצון למעלה עד עתיק יומין · אנא אלהינו תפשוט ידך מתחת כנפי הכרובים לקבל אותה ברחמיך הרבים ובצל כנפיך תסתירנה מכל הקליפות ותצוה למלאכיך הממונים על התפלה בגודל חסדך להכניס תפלותינו לפניך ואל יהיו עינותינו מבדילים בינינו לביניך ותתן בנו כח ע"י הפלותינו להכרית הקליפות ולטהר העולמות ולהעלותך מעולם לעולם ולהעלות את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו ולטהרם מכל סיג :

אנא ה' זכני נא להיות מהיכים לפניך בכל לב הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני ואל תשרוף עלי את השעה ותניחני לעבדך ולתקן את אשר עויתי למען אזכה לראות פניך כדכתיב אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך ולא איעול בכסופא קמך אמן סלה :

בא כוונת האריז"ל כתוב קודם התפלה יקבל עליו מ"ע של ואהבת לרעך כמוך ויכוין לתכוב את כל אחד כנפשו · ועי"ז תהיה כלולה תפלתו מכל ישראל לעלות ולעבוה עמהם · ואם יש ת"ו חיוב גדול אז תולה נביט תכיכו יתתקן כנעכו ויתפלל עליו :

אמרו רז"ל ר"ח הוי יסיב פרוסה לעני ומדר מצלי צלותיה דכתיב צדק לפניו יהלך וכתיב והלך לפניך צדקך · וכתבו תכמי התחת שע"י זה קודם התפלה סודם תפלתו מכל מקטרג · כי מקטרג שולה כנ"ל נדקם :

סידת תת דכר ס' יהגיל לומר פזמר הזה כבל בוקר · והוא מיוסד ע"פ סוד של פסוק ברן יחר כוכבי בוקר :

אוֹדָה לָאֵל לִבָּב חוֹקֵר · בְּרֹן יַחַד כְּוֹכְבֵי בֹקֶר :

שָׁם יְמֵי לַב אֶל הַנִּשְׁמָה · לְשֵׁם שָׁבוּ וְאוֹחֲלָמָה · וְאוֹדֶה בְּאוֹר הַתְּשָׁה · שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר הַבֹּקֶר : אודה

פִּי כְּפֵא כָּבוֹד חָצְבָה · לָגוּר בְּאֶרֶץ עֲרָבָה · לְהַצִּילָהּ מִלֶּהֶמָה · וְלַהֲאִירָהּ לְפָנוֹת בֹּקֶר : אודה

וּוּ וּוּ נָא כִּי בְכָל לַיְלָה · נִשְׁמַתְכֶם עוֹלָה לְמַעְלָה · לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן מִפְּעָלָה · לְיוֹצֵר עֶרֶב וְבֹקֶר : אודה

זְ מְצָאָהּ מְסֻגֶּפֶת · מֵעֲוֹנוֹת וְתוֹעֶפֶת · כְּמוֹ שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת · תָּמִיד בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר : אודה

טְ מְצָאָהּ מְקֻשְׁטֶת · בְּטָהֳרָה וּמְטֻהֶרֶת · כְּמוֹ בַּלָּה מְקֻשֶּׁטֶת · תָּמִיד בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר : אודה

חֵ נְאַכֵּן בְּפִקְדוֹנוֹ · יַחֲזִירֶנָּה לִמְרוֹמָיו · אִישׁ לֹא נָגַע בְּעֲוֹנוֹ · וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר : אודה

וְ הַחֲיוֹ הָעֲנִיָּה · יְחִידָה תַּמָּה וְנַקִּיָּה · וַאֲשֶׁר נַפְשׁוֹ לֹא חָיָה · אֵיךְ יִזְכֶּה לְאוֹר הַבֹּקֶר : אודה

כתוב בספ"ח סים י"ב שערים נרקיע נגד י"ב שבטים וכ"ז שולה תפלתו דרך שער אחד · וכל שער משונה מחבירו לכן גם התפלות משונות · לכן ראוי יחזיק במנהגו כי מי יודע אם הוא עכשו בסוג ואין תפלתו עולה אלא שער סמוך · אך שם סמוך דין מפורש בתלמוד זה שם בכל מקומות :

אדון עולם הוא סיר ובכה קנול מלכות שמים להורות שבעי"ת ממ"ס
היה הם ויהיה :

אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלַךְ · בְּטֶרֶם כָּל יְצִיר נִבְרָא : לְעֵת
נַעֲשָׂה בְחֶפְצוֹ כֹּל · אֲזַי מֶלֶךְ שְׁמוֹ נִקְרָא : וְאַחֲרֵי כִּכְלוֹת
הַכֹּל · לְבַדּוֹ יִמְלוֹךְ נוֹרָא : וְהוּא הָיָה וְהוּא הֹוֶה · וְהוּא
יִהְיֶה בְּתִפְאָרָה : וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי · לְהַמְשִׁיל לוֹ
לְהַחְבִּירָה : בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית · וְלוֹ הָעֹז וְהַמִּשְׂרָה :
וְהוּא אֵלִי וְחַי גּוֹאֲלִי · וְצוּר חֶבְלִי בְּעֵת צָרָה : וְהוּא נִסִּי
וּמָנוֹס לִי · מְנָת כּוֹסִי בְּיוֹם אֶקְרָא : בְּיָדוֹ אַפְקִיד רוּחִי ·
בְּעֵת אִישַׁן וְאָעִירָה : וְעִם רוּחִי גְּוִיָּתִי · יְיָ לִי וְלֹא אִירָא :

נס ר הוא גרמזים הי"ג עקרים שכם יסודי אמונתנו :

יִגְדַּל אֱלֹהִים חַי וְיִשְׁתַּבַּח · נְמְצָא וְאֵין עֵת אֶל מְצִיאוּתוֹ :
אֶחָד וְאֵין יָחִיד כְּיִחוּדוֹ · נֶעְלָם וְגַם אֵין קוֹף לְאַחְדוּתוֹ :
אֵין לוֹ דְּמוּת הַגּוּף וְאֵינוֹ גוּף · לֹא נַעֲרוֹךְ אֵלָיו קְדֻשָּׁתוֹ :
קַדְמוֹן לְכָל דָּבָר אֲשֶׁר נִבְרָא · רִאשׁוֹן וְאֵין רֵאשִׁית
לְרֵאשִׁיתוֹ : הִנּוֹ אֲדוֹן עוֹלָם לְכָל נוֹצָר יוֹרֶה גְּדֻלָּתוֹ וּמַלְכוּתוֹ :
שֶׁפַע נְבוּאָתוֹ נָתַנּוֹ · אֶל אַנְשֵׁי סְגֻלָּתוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ : לֹא קָם
בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה עוֹד · נָבִיא וּמַבִּיט אֶת תְּמוּנָתוֹ : תּוֹרַת
אֱמֶת נָתַן לְעַמּוֹ אֵל · עַל יַד נְבִיאוֹ נֶאֱמַן בֵּיתוֹ : לֹא יַחֲלִיף
הָאֵל וְלֹא יָמִיר דָּתוֹ · לְעוֹלָמִים לְזוּלָתוֹ : צוֹפֶה וְיוֹדֵעַ
סְתָרֵינוּ · מַבִּיט לְסוֹף דָּבָר בְּקַדְמָתוֹ : גּוֹמֵל לְאִישׁ חֶסֶד
כְּמִפְעָלוֹ · נוֹתֵן לָרָשָׁע רַע כְּרִשְׁעָתוֹ : יִשְׁלַח לְקֵץ הַיָּמִין

תפלין הם אות שאתה יחיד ומיוחד וישהוצאתנו ממצרים

וְשִׂמְחֵנוּ · לְפִדּוּת מְחַכֵּי קֵץ יְשׁוּעָתוֹ : כִּי יָתִים יְחֻיָּה אֵל בְּרִית חֲסִידוֹ · בָּרוּךְ עֲדֵי עַד שֵׁם תְּהִלָּתוֹ :

בלל גדול בברכות · כל הברכות כגון שבח והודיה נאמרות בעמידה · ואם הן תלויות במעשה הן בקריאה תחר הפעולה הסיח אם נעשית בעמידה גם סברכה ל"ל בעמידה ואם כישיבה כישיבה וכן בברה"ג וברכת המזון הדרך מצייתן כך הוא לוסן ברכתן הם מעומד מעומד ואם מיושב מיושב ·
מהגאון ר' יעב"ץ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדָיִם :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם בְּחָכְמָה וּבָרָא בוֹ נְקָבִים נְקָבִים חֲלוּלִים חֲלוּלִים גָּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי כִסֵּא כְבוֹדֶךָ שֶׁאִם יִפָּתֵחַ אֶחָד מֵהֶם אוֹ יִסָּתֵם אֶחָד מֵהֶם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם וְלַעֲמוֹד לְפָנֶיךָ (אֲפִילוּ שָׁעָה אַחַת) : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ רוֹפֵא כָל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת :

(חיי אדם) כתיב כי שם ה' אקרא הבו גודל לו' קרנו תו"ל שהיה מ"ע לברך בה"ת לפניה :

(נהורא) בגמ' הק' · על מה אבדה הארץ ויאמר ה' על עזבם את תורתי ופירשו על שלא ברכו בתורה תחלה · ויתלמד לב החדש בחמירת בה"ת ויתן הודאה גדולה בש"ע להש"י שבחר בהעבודתו ולתורה · וחדש שיברך יאמר הריני מוכן ומזומן לקיים מ"ע לברך על התורה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכן רצוי לומר בכל מצוה שיעשה ועל מצוה מה"ת יאמר כנ"ל ועל מצוה דרבנן יאמר (הריני רוצה לקיים מ"ע ול"ת לש"י קוב"ה) שבמצוה דרבנן יש בה מ"ע ושתית ע"ש הדמ כו' ומל"ת לא תסור כו' :

כוונות פשיטות

(חלולים) חברים חלולים בב וכרם וכדומה (בתם יסתם) חבר שדרכו לסיות סתום כגון הטבור (או יסתם) חבר שדרכו לסיות סתום כגון בית הבליעה (ומפלית נשמות) שבחדש דומם לעד מבא רוח וכוח מלא נקבים ונתנו

תפלין הם אות שאתה יחיד ומיוחד ושהוצאתנו ממצרים פ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲסוֹק בְּדִבְרֵי תוֹרָה :

(דה"ח) (ס) חין לעטות תמן תחר לעסוק בד"ת עד המלמד תורה לע"י פ
הכל ברכה תחת היח ודבוק למעלה ולכן ג"ל והערב נח בוא"ו :
(ב) חין לומר פסוקים קודם בה"ת חפי' דרך תחנה ובקשה : (ג) המסכים
קודם חור היום יברך בה"ת ואף הם יבן תח"כ ת"ל: לתז ר ולברך : (ד) ניעור
כל הלילה : חייב לברך בה"ת וכשן שיזמע בה"ת מתים תח" ויתמר לו בינוין
להושיעו ושוח ימבוין לצחת ויעשה חמ ומהני : (ה) הם מסופק חם ברך בה"ת
חייב לברך ברכת תשב בתר בתו פעם שנית :
(נהורא) חיש ; בכתבים שהתירו"ל סיה עוכה תמן תתר לעסוק ב:"ת :

וְהַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לִשְׁמָהּ :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה :

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם : יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ : יָאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ : יִשָּׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם : וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם :

אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר הַפֵּאָה וְהַבִּכּוּרִים וְהָרָאָיוֹן

כוונות פשטיות

מבתמרת בקרבו וס"ז פלח • (והערב) המתק • נוסח תחר • ונחנחינו ונחנחי נחנחינו ונחנחי כו') היינו תבות וכנים וכני בנים וחז כללן ימובו מפינו ומפי זרעו וזרע זרעו תמר ס' מעו"ע שהתירה תורת על תכסניח שלם :

וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְתַלְמוּד תּוֹרָה: אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאָדָם אוֹכֵל
פֵּרוֹתֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵלּוּ הֵן
כִּבּוּד אָב וָאֵם וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְהַשְׁכָּמַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ
שַׁחֲרִית וְעַרְבִית וְהַכְנָסַת אוֹרְחִים וּבִקּוּר חוֹלִים וְהַכְנָסַת
כַּלָּה וּלְוָיַת הַמֵּת וְעִיּוּן תְּפִלָּה וַהֲבָאַת שָׁלוֹם בֵּין אָדָם
לַחֲבֵרוֹ וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם:

(ח"ח) הנישואי נגילה מי יתמר נרכה תלמי נשמה ונכון לומר נגיל שם ומלכות:

אֱלֹהַי נְשָׁמָה שְׁנָתַתָּ בִּי טְהוֹרָה הִיא אַתָּה בְרָאתָהּ
אַתָּה יְצַרְתָּהּ אַתָּה נְפַחְתָּהּ בִּי וְאַתָּה מְשַׁמְּרָהּ בְּקִרְבִּי
וְאַתָּה עָתִיד לִטְלָהּ מִמֶּנִּי וּלְהַחֲזִירָהּ בִּי לֶעָתִיד לָבוֹא כָּל
זְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה בְּקִרְבִּי מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתַי רִבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים אֲדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת: בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ הַמַּחֲזִיר נְשָׁמוֹת לְפְגָרִים מֵתִים:

(פהורא) יאמר מתד שכל ברכה וברכה שיוליך מפיו תפיס כרשותת דלבא
ודלך שבת והורתה בס"ע ונלך יכוך הברכות כמלות תנשים מלומדה:
(ח"ח) המכיכ קודם לור היום גל יכוך ברכת תאר נתן לשכוי ביגם עד
שילור היום ובחישבד יגל ודוקל אם ביכך לאחר תצות:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לַשֶּׂכְוִי
בִינָה לְהַבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לָיְלָה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גוי:

כוונות משמיות

(אחר מתן לשכוי) אני נותן לך תודאה עצומה על שנתת הנחמה בתרגנ
שהחזרתו לאי מבחוים בין יום לגילה. (שלש גוי) שגל ברל תשפי בין
מגלך ומייחי מחתוה לכוכבים ולגל סייחי יחיד תעבותו ואורתי. ומם

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי עֶבֶד :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי אִשָּׁה :
נשים אומרות בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשַׂנִי כִּרְצוֹנוֹ :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם פּוֹקֵחַ עִוְרִים :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים :
(דה"ח) חס קדם וכירך זוקף כפופים קודם שכיוך מתיר אסורים שוב אם
יכרך מתיר אסורים :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַתִּיר אֲסוּרִים :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם זוֹקֵף כְּפוּפִים :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם רוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם :
(נהורא) ע"פ כתריע"ל אין לומר ברכה זו בט"ב וכיו"כ :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה לִי כָּל צָרְכִּי :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמֵּכִין מִצְעֲדֵי גָבֶר :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל בִּגְבוּרָה :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עוֹטֵר יִשְׂרָאֵל בְּתִפְאָרָה :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ :
(דה"ח) (ה) חס נעור כל הלילה לא יאמר ברכת המעביר שנה מעפעף

כוונות משמיות

פלגי נתון עם ישראל להדבק בגלהותו ית"ש · (שלש עבד) עבד כנעני פחדש חייב בכל המצות ואותו קדשת במצותיך ובתוה"ק · (שלש אשה) שגם אין שעורה מברכה מצות · (פוקח עורים) שפקחת עיני לראות · (מתיר אסורים) שהתרת מאסרי שהייתי מוטל על ערשי כמת · (זוקף כפופים) שזקפת גופי · (רוקע הארץ) שהארץ נף על המים ונוכל לעמוד בגלוי על הארץ · (כל צרכי) שבחסדך נתת לי צרכי ומרכי ניתי וכיחוד על שנתת לי מעלים (שהברכה מתקנה על גאולת מצרים) · (מצעדי גבר) שכוון מעדי שחוכל ללכת ברגלי· (ליעף כח) שחני עיף בשכבי ואתה מחדש כחי ורוחי בכל יום · (ואל

ומלכות : (ג) לון לעמת לחן לחמ ותנומה מנפעסי כי הכל נרכם לחמ
סד לעמו יברחל נכן מכון ליומר וויסי רצון כול"י :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּעֲבִיר שֵׁנָה
מֵעֵינָי וּתְנוּמָה מֵעַפְעַפָּי :

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּרְגִּילֵנוּ
בְּתוֹרָתֶךָ וְדַבְּקֵנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְאַל תְּבִיאֵנוּ לֹא לִידֵי חֵטְא
וְלֹא לִידֵי עֲבֵרָה וָעָוֹן וְלֹא לִידֵי נִסָּיוֹן וְלֹאלִידֵי בִזָּיוֹן וְאַל
תַּשְׁלֵט בָּנוּ יֵצֶר הָרָע וְהַרְחִיקֵנוּ מֵאָדָם רָע וּמֵחָבֵר רָע
וְדַבְּקֵנוּ בְּיֵצֶר הַטּוֹב וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים וְכוֹף אֶת יִצְרֵנוּ
לְהִשְׁתַּעְבֵּד לָךְ וּתְנֵנוּ הַיּוֹם וּבְכָל יוֹם לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים
בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ וְתִגְמְלֵנוּ חֲסָדִים טוֹבִים : בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּצִּילֵנִי
הַיּוֹם וּבְכָל יוֹם מֵעַזֵּי פָנִים · וּמֵעַזּוּת פָּנִים · מֵאָדָם רָע ·
וּמֵחָבֵר רָע · וּמִשָּׁכֵן רָע · וּמִפֶּגַע רָע · וּמִשָּׂטָן הַמַּשְׁחִית ·
מִדִּין קָשֶׁה וּמִבַּעַל דִּין קָשֶׁה · בֵּין שֶׁהוּא בֶּן בְּרִית וּבֵין
שֶׁאֵינוֹ בֶּן בְּרִית :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ זָכְרֵנוּ בְּזִכָּרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ וּפָקְדֵנוּ בִּפְקֻדַּת יְשׁוּעָה
וְרַחֲמִים מִשְּׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם יְכָר לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אַהֲבַת הַקְּדמוֹנִים אַבְרָהָם
יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד וְאֶת הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ
לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה וְאֶת הָעֲקֵדָה שֶׁעָקַד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ עַל גַּבֵּי
הַמִּזְבֵּחַ כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ :

כוונות משמיות

(משנה) מסכת ליטמא פותחין לו ועיין בהפלל בלח נמנע סהם סחות · (וסוף
סם יערט) מן מכשפה נפעל בלם ·

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת־אַבְרָהָם
וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי: וַיֹּאמֶר קַח־נָא אֶת־בִּנְךָ
אֶת־יְחִידְךָ אֲשֶׁר־אָהַבְתָּ אֶת־יִצְחָק וְלֶךְ־לְךָ אֶל־אֶרֶץ
הַמֹּרִיָּה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אַחַד הֶהָרִים אֲשֶׁר אֹמַר
אֵלֶיךָ: וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת־
שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ וְאֵת יִצְחָק בְּנוֹ וַיְבַקַּע עֲצֵי עֹלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ
אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים: בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרָחֹק: וַיֹּאמֶר
אַבְרָהָם אֶל־נְעָרָיו שְׁבוּ־לָכֶם פֹּה עִם־הַחֲמוֹר וְאָנִי וְהַנַּעַר
נֵלְכָה עַד־כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם: וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת־
עֲצֵי הָעֹלָה וַיָּשֶׂם עַל־יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת־הָאֵשׁ וְאֶת־
הַמַּאֲכֶלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־אַבְרָהָם
אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ
וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים יִרְאֶה־
לּוֹ הַשֶּׂה לְעֹלָה בְּנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים וַיִּבֶן שָׁם אַבְרָהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיָּשֶׂם אֹתוֹ עַל־
הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים: וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת־יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת־
הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת־בְּנוֹ: וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ יְהוָה מִן־
הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם ׀ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי: וַיֹּאמֶר
אַל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנַּעַר וְאַל־תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה כִּי ׀ עַתָּה
יָדַעְתִּי כִּי־יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת־בִּנְךָ אֶת־

יְחִידְךָ מִמֶּנִּי: וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה־אַיִל
אַחַר נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת־הָאַיִל
וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ: וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא
יְהוָה ׀ יִרְאֶה אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר יְהוָה יֵרָאֶה: וַיִּקְרָא
מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־אַבְרָהָם שֵׁנִית מִן־הַשָּׁמָיִם: וַיֹּאמֶר בִּי
נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם־יְהוָה כִּי־יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה
וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידֶךָ: כִּי־בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה
אַרְבֶּה אֶת־זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת
הַיָּם וְיִרַשׁ זַרְעֲךָ אֵת שַׁעַר אֹיְבָיו: וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי
הָאָרֶץ עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקֹלִי: וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל־נְעָרָיו
וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל־בְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בִּבְאֵר שָׁבַע:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּזְכֹּר לָנוּ
בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּבַשׁ אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת רַחֲמָיו מִבֵּן יְחִידוֹ וְרָצָה לִשְׁחֹט
אוֹתוֹ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ כֵּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעַסְךָ מֵעָלֵינוּ וְיִנָּשׂא רַחֲמֶיךָ
עַל כְּוִיּוֹתֶיךָ וְתִתְגַּבֵּם אֶתָּנוּ לִפְנִים מִשּׁוּרַת דִּינֶךָ וְתִתְנַהֵג עִמָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּמִדַּת
חֶסֶד וּבְמִדַּת הָרַחֲמִים וּבְטוּבְךָ הַגָּדוֹל יָשׁוּב חֲרוֹן אַפְּךָ מֵעִירֶךָ וּמֵעַמְּךָ
וּמֵאַרְצֶךָ וּמִנַּחֲלָתֶךָ וְקַיֵּם לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ עַל יְדֵי מֹשֶׁה
עַבְדֶּךָ ׀ כַּאֲמוּר וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְאַף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאַף אֶת בְּרִיתִי
אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר:

לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם יָרֵא שָׁמַיִם בַּסֵּתֶר וּבַגָּלוּי וּמוֹדֶה עַל
הָאֱמֶת וְדוֹבֵר אֱמֶת בְּלִבּוֹ וְיַשְׁכֵּם וְיֹאמַר:

רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים לֹא עַל צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים ׀ מָה אֲנַחְנוּ מָה

חַיֵּינוּ מָה חַסְדֵּנוּ מַה צִדְקוֹתֵינוּ מַה יְשׁוּעָתֵנוּ מַה כֹּחֵנוּ מַה
גְּבוּרָתֵנוּ מַה נֹּאמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הֲלֹא כָּל
הַגִּבּוֹרִים כְּאַיִן לְפָנֶיךָ וְאַנְשֵׁי הַשֵּׁם כְּלֹא הָיוּ וַחֲכָמִים כִּבְלִי
מַדָּע וּנְבוֹנִים כִּבְלִי הַשְׂכֵּל כִּי רוֹב מַעֲשֵׂיהֶם תֹּהוּ וִימֵי חַיֵּיהֶם
הֶבֶל לְפָנֶיךָ · וּמוֹתַר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אָיִן כִּי הַכֹּל הָבֶל :
אֲבָל אֲנַחְנוּ עַמְּךָ בְּנֵי בְרִיתֶךָ · בְּנֵי אַבְרָהָם אֹהַבְךָ
שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ לּוֹ בְּהַר הַמֹּרִיָּה · זֶרַע יִצְחָק יְחִידוֹ שֶׁנֶּעֱקַד עַל גַּב
הַמִּזְבֵּחַ עֲדַת יַעֲקֹב בִּנְךָ בְּכוֹרֶךָ שֶׁמְּאַהַבְתָּךְ שֶׁאָהַבְתָּ אוֹתוֹ
וּמְשִׂמְּחָתְךָ שֶׁשָּׂמַחְתָּ בּוֹ קָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל וְיֶשֻׁרוּן :
לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְשַׁבֵּחֲךָ וּלְפָאֶרְךָ וּלְבָרֵךְ
וּלְקַדֵּשׁ וְלָתֵת שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְשִׁמְךָ : אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ
וּמַה נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ וּמַה יָּפָה יְרֻשָּׁתֵנוּ · אַשְׁרֵינוּ שֶׁאֲנַחְנוּ
מַשְׁכִּימִים וּמַעֲרִיבִים עֶרֶב וָבֹקֶר וְאוֹמְרִים פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם:

(נהורא) נק״ם דקרנוה יוסר סיקרת פ׳ שמע וכסכמל״ו נכוונה ממם כשם
נק״ם דיוצר גם פ׳ ואהבת עד וכסעריך :

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה ׀ אֶחָד :

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד : וקורין פ׳ רחצונה של ק״ם

אַתָּה הוּא עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם אַתָּה הוּא מִשֶּׁנִּבְרָא
הָעוֹלָם אַתָּה הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַתָּה הוּא לָעוֹלָם הַבָּא
קַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ עַל מְקַדִּישֵׁי שְׁמֶךָ וְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ
בְּעוֹלָמְךָ וּבִישׁוּעָתְךָ תָּרִים וְתַגְבִּיהַּ קַרְנֵנוּ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ
מְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ בָּרַבִּים: לדעת כסוכסים והמריז״ל אין לחתום כאם
אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ וּבְשִׁבְעֵי הַשָּׁמַיִם

הָעֶלְיוֹנִים · אֶמֶת אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן
וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין אֱלֹהִים · קָבֵץ קְנָךְ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ ·
יֵדְעוּ וְיִדְעוּ כָּל בָּאֵי עוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ
לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ · אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ
אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וּמִי בְכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ בָּעֶלְיוֹנִים
אוֹ בַתַּחְתּוֹנִים שֶׁיֹּאמַר לְךָ מַה תַּעֲשֶׂה · אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם
עֲשֵׂה עִמָּנוּ חֶסֶד בַּעֲבוּר שִׁמְךָ הַגָּדוֹל שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ וְקַיֵּם
לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב בָּעֵת הַהִיא אָבִיא אֶתְכֶם וּבָעֵת
קַבְּצִי אֶתְכֶם כִּי אֶתֵּן אֶתְכֶם לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה בְּכֹל עַמֵּי
הָאָרֶץ בְּשׁוּבִי אֶת שְׁבוּתֵיכֶם לְעֵינֵיכֶם אָמַר יְיָ :

במדרש ח״ל חנוכה לסקנ״ה בזמן שהיו בית המ״ק קיים מה היה להם ח״ל סקנ״ה יהיו קוריס בתורה נפ׳ קרבנות ומעלה לגי עליהם כחילו סקריבום :

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : וְעָשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְכַנּוֹ
נְחֹשֶׁת לְרָחְצָה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ
וְנָתַתָּ שָׁמָּה מָיִם: וְרָחֲצוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־
רַגְלֵיהֶם : בְּבֹאָם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ־מַיִם וְלֹא יָמֻתוּ אוֹ
בְּגִשְׁתָּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשָׁרֵת לְהַקְטִיר אִשֶּׁה לַיהוָה : וְרָחֲצוּ
יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמֻתוּ וְהָיְתָה לָהֶם חָק־עוֹלָם לוֹ
וּלְזַרְעוֹ לְדֹרֹתָם :

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : צַו אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת
תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ כָּל־הַלַּיְלָה עַד־הַבֹּקֶר
וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ : וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי־בַד יִלְבַּשׁ עַל
בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת־הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֹלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ
עַל הַמִּזְבֵּחַ : וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת־

תַּדְשֶׁן אֶל־מִתְּחַת לַמִּזְבֵּחַ : וְהָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד־
בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה
וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֲלְבֵי הַשְּׁלָמִים : אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּרַחֵם עָלֵינוּ וְתִמְחַל לָנוּ עַל
כָּל חַטֹּאתֵינוּ וּתְכַפֵּר לָנוּ אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִסְלַח לְכָל פְּשָׁעֵינוּ וְתִבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ קָרְבַּן הַתָּמִיד שֶׁיְּכַפֵּר בַּעֲדֵנוּ וְכָמוֹ
שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר :

(נתורא) פ' הקרבנות והיזהו מקומן ל"ל דוקא בכמיד דומם הקרב
שהוא בתמיד · פ' הקרבנות לא יתמר הלא כיום :

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אֶת־קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב
לִי בְּמוֹעֲדוֹ : וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיהוָה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָּמִיד : אֶת־
הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין
הָעַרְבָּיִם : וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
כָּתִית רְבִיעִת הַהִין : עֹלַת תָּמִיד הָעֲשָׂיָה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ
נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה: וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ
הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַיהוָה : וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין
הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַּעֲשֶׂה אִשֵּׁה רֵיחַ
נִיחֹחַ לַיהוָה :

וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְהוָה וְזָרְקוּ בְּנֵי
אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּהְיֶה אָמִירָה ס וְהִשְׂיחָה
מְקֻבֶּלֶת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ הִקְרַבְנוּ קָרְבַּן הַתָּמִיד בְּמוֹעֲדוֹ וּבְמְקוֹמוֹ וּכְהִלְכָתוֹ :

(נהורא) כתוב בזוה"ק מלה דא גזירה קיימא קמי קוב"ה דכל מאן
דאסתכל וקרי בכל יומא מובדא דקטורת יסתזיב מכל מלין בישין
מכשפין דעלמא ומכל פגעין ביאין וכו' ואעפ"כ דיטין ביש כו' לכן יזהר
מאדם בתמידים פרשת הקטורת בנוקב ובערב בשחר ובדקדוק התיבות
פיטב ובכוונה :

אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהִקְטִירוּ אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת
קְטֹרֶת הַסַּמִּים בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם · כַּאֲשֶׁר
צִוִּיתָ אוֹתָם עַל יַד מֹשֶׁה נְבִיאֶךָ כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ :

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ סַמִּים נָטָף וּשְׁחֶלֶת
וְחֶלְבְּנָה סַמִּים וּלְבֹנָה זַכָּה בַּד בְּבַד יִהְיֶה : וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ
קְטֹרֶת רֹקַח מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ מְמֻלָּח טָהוֹר קֹדֶשׁ : וְשָׂחַקְתָּ מִמֶּנָּה
הָדֵק וְנָתַתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אִוָּעֵד
לְךָ שָׁמָּה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם : וְנֶאֱמַר וְהִקְטִיר עָלָיו
אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת־הַנֵּרֹת
יַקְטִירֶנָּה : וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת־הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה
קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם :

תָּנוּ רַבָּנָן פִּטּוּם הַקְּטֹרֶת כֵּיצַד · שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים
וְשִׁמּוֹנָה מָנִים הָיוּ בָהּ · שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה כְּמִנְיַן
יְמוֹת הַחַמָּה וּ מָנֶה לְכָל יוֹם פְּרָס בְּשַׁחֲרִית וּפְרָס בֵּין
הָעַרְבַּיִם · וּשְׁלֹשָׁה מָנִים יְתֵרִים שֶׁמֵּהֶם מַכְנִיס כֹּהֵן גָּדוֹל
מְלֹא חָפְנָיו בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים · וּמַחֲזִירָם לְמַכֶּתֶשֶׁת בְּעֶרֶב יוֹם
הַכִּפּוּרִים · וְשׁוֹחֲקָן יָפֶה יָפֶה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא דַקָּה מִן הַדַּקָּה ·
וְאַחַד עָשָׂר סַמָּנִים הָיוּ בָהּ · וְאֵלּוּ הֵן הַצֳּרִי וְהַצִּפּוֹרֶן
הַחֶלְבְּנָה וְהַלְּבוֹנָה מִשְׁקַל שִׁבְעִים שִׁבְעִים מָנֶה · מֹר

וְקִצִיעָה שִׁבְלֶת נֵרְדְּ וְכַרְכֹּם מְשֻׁקָּל שִׁשָּׁה עָשָׂר שִׁשָּׁה עָשָׂר
מָנֶה: הַקְּשְׁטְ שְׁנֵים עָשָׂר וְקִלּוּפָה שְׁלֹשָׁה וְקִנָּמוֹן תִּשְׁעָה
בְּרִית כַּרְשִׁינָה תִּשְׁעָה קַבִּין יֵין קַפְּרִיסִין סְאִין תְּלָתָא
וְקַבִּין תְּלָתָא וְאִם לֹא מָצָא יֵין קַפְּרִיסִין מֵבִיא חֲמַר תַּרְנָן
עַתִּיק מֶלַח סְדוֹמִית רוֹבַע הַקַּב מַעֲלֶה עָשָׁן כָּל שֶׁהוּא
רַבִּי נָתָן הַבַּבְלִי אוֹמֵר אַף כִּפַּת הַיַּרְדֵּן כָּל שֶׁהוּא וְאִם נָתַן
בָּהּ דְּבַשׁ פְּסָלָהּ וְאִם חִסֵּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ חַיָּב מִיתָה:

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הָעֲצִי אֵינוֹ אֶלָּא שֹׁרֶף
הַנּוֹטֵף מֵעֲצֵי הַקְּטָף בְּרִית כַּרְשִׁינָה לָמָּה הִיא בָאָה כְּדֵי
לְיַפּוֹת בָּהּ אֶת הַצִּפָּרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא נָאָה יֵין קַפְּרִיסִין
לָמָּה הוּא בָא כְּדֵי לְשָׁרוֹת בּוֹ אֶת הַצִּפָּרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא
עַזָּה וַהֲלֹא מֵי רַגְלַיִם יָפִין לָהּ אֶלָּא שֶׁאֵין מַכְנִיסִין מֵי
רַגְלַיִם בַּמִּקְדָּשׁ מִפְּנֵי הַכָּבוֹד:

כוונות פשטיות

(פטום) ריקוח • (שבעים שבעים) כ״ח מד׳ סממנים הללו היה מתקנו ע׳ מנה
שהם יחד ר״פ מנים • (שהם עשר) כ״ח מד׳ מינים הללו היו של ס״ז מנים
שהם יחד ס״ד מנים • (שלשה עשר) י״ב מנים • (וקלופה) גוסף שהוא קליפת
עץ מתקנו ג׳ מנים • (וקנמון תשעה) ס׳ מנים כדי בין הכל שס״ח מנים
(בורית כרשינה) עשבין שמכבסין בהם • והבורית כרשינה ויין והמלח
ומעלה עשן וכפת הירדן כל אלו הינם מהשס״ח מנים דלתו סממנים ניהו
(והבורית כרשינה ויין קפריסין בתו לתקן את הצפורן כמו שמפרש רשב״ג
לקמן ובתר הדברים בתו לתקן הקטורת) • (יין קפריסין) בגעשה מהילן בשמו
קפרס • (חמר חורין) יין לבן ניותר • (עתיק) ישן ותזק • (מעלה עשן) הוא שם
עשב במתמר ומעלה עשן הקטורת כמקל שחינו מהפזר לכתן ולכתן • (כפת
הירדן) עשב הגדל על שפת הירדן (פסלה) שנח׳ כי כל שאור כו׳ (מכל סמנים)
כר״ג במניח לפני ולפנים ומיסר להת כו׳ • (רשב״ג) לא נח לחלוק אלא לפרש
(מי רגלים) ממין ח׳ ים שמתו רגלים • (יפין לה) לרחצה וליפותה (מפני הכעור)
שחוי נתם לומר שכניסו מי רגלים למקדש ומשותע יסטור שהם מ״ל ממש •

תַּנְיָא רַבִּי נָתָן אוֹמֵר כְּשֶׁהוּא שׁוֹחֵק אוֹמֵר הָדֵק הֵיטֵב הֵיטֵב הָדֵק מִפְּנֵי שֶׁהַקּוֹל יָפֶה לַבְּשָׂמִים · פְּטוּמָה לַחֲצָאִין כְּשֵׁרָה לְשָׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ לֹא שָׁמַעְנוּ: אָמַר נַבִּי יְהוּדָה זֶה הַכְּלָל אִם כְּמִדָּתָהּ כְּשֵׁרָה לַחֲצָאִין וְאִם חִסַּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ חַיֵּב מִיתָה:

תַּנְיָא בַּר קַפָּרָא אוֹמֵר אַחַת לְשִׁשִּׁים אוֹ לְשִׁבְעִים שָׁנָה הָיְתָה בָּאָה שֶׁל שִׁירַיִם לַחֲצָאִין: וְעוֹד תָּנֵי בַּר קַפָּרָא אִלּוּ הָיָה נוֹתֵן בָּהּ קוֹרְטוֹב שֶׁל דְּבַשׁ אֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲמוֹד מִפְּנֵי רֵיחָהּ וְלָמָּה אֵין מַעֲרִבִין בָּהּ דְּבַשׁ מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה אָמְרָה כִּי כָל שְׂאוֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַיי:

ג״פ יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה:
ג״פ יי צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ: ג״פ יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ: אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: וְעָרְבָה לַיי מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיוֹת:

לשבת וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ: עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ:

לר״ח וּבְרֹאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנָיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד: וְעִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה: וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יַיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיהוָה עַל־עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ

אֲבִיי הֲוָה מְסַדֵּר סֵדֶר הַמַּעֲרָכָה מִשְׁמֵא דְּגַמָּרָא וְאַלְבָּא
דְּאַבָּא שָׁאוּל מַעֲרָכָה גְּדוֹלָה קוֹדֶמֶת לְמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל
קְטוֹרֶת · וּמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטוֹרֶת קוֹדֶמֶת לְסִדּוּר שְׁנֵי
גְּזֵרֵי עֵצִים וְסִדּוּר שְׁנֵי גְּזֵרֵי עֵצִים קוֹדֶם לְדִשּׁוּן מִזְבַּח
הַפְּנִימִי וְדִשּׁוּן מִזְבַּח הַפְּנִימִי קוֹדֵם לְהַטָּבַת חָמֵשׁ נֵרוֹת
וְהַטָּבַת חָמֵשׁ נֵרוֹת קוֹדֶמֶת לְדֶם הַתָּמִיד וְדֶם הַתָּמִיד קוֹדֵם
לְהַטָּבַת שְׁתֵּי נֵרוֹת וְהַטָּבַת שְׁתֵּי נֵרוֹת קוֹדֶמֶת לִקְטוֹרֶת
וּקְטוֹרֶת קוֹדֶמֶת לָאֵבָרִים וְאֵבָרִים לְמִנְחָה וּמִנְחָה לַחֲבִתִּין
וַחֲבִתִּין לִנְסָכִין וְנִסָּכִין לִמּוּסָפִין וּמוּסָפִין לְבָזִיכִין וּבָזִיכִין
קְדוֹשִׁין לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם שֶׁנֶּאֱמַר וְעָרַךְ עָלֶיהָ
הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֲלְבֵי הַשְּׁלָמִים עַל הַשְּׁלֵם כָּל
הַמְּקֻרְבָּנוֹת כֻּלָּם :

תפלת ר' נחוניא בן הקנה ויש נה מ"כ תיבות כנגד שם של מ"ב
חותיות וכדאם כל תיבה יש לחות ממנו והם ז' שמות כל שם בן ו"ו
תיבות · ויזכר למהר בכוונה עצומה · כתר"י ז"ל :

אִנָּא בְּכֹחַ גְּדֻלַּת יְמִינְךָ תַּתִּיר צְרוּרָה : קַבֵּל רִנַּת עַמְּךָ
שַׂגְּבֵנוּ טַהֲרֵנוּ נוֹרָא : נָא גִּבּוֹר דּוֹרְשֵׁי יִחוּדְךָ כְּבָבַת שָׁמְרֵם :
בָּרְכֵם טַהֲרֵם רַחֲמֵם צִדְקָתְךָ תָּמִיד גְּמָלֵם : חָסִין קָדוֹשׁ
בְּרוֹב טוּבְךָ נַהֵל עֲדָתֶךָ : יָחִיד גֵּאֶה לְעַמְּךָ פְּנֵה · זוֹכְרֵי
חַדְשָׁתֶךָ : שַׁוְעָתֵנוּ קַבֵּל וּשְׁמַע צַעֲקָתֵנוּ יוֹדֵעַ תַּעֲלֻמוֹת ·
בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :

רִבּוֹן הָעוֹלָמִים אַתָּה צִוִּיתָנוּ לְהַקְרִיב קָרְבַּן הַתָּמִיד בְּמוֹעֲדוֹ · וְלִהְיוֹת כֹּהֲנִים
בַּעֲבוֹדָתָם · וּלְוִיִּם בְּדוּכָנָם · וְיִשְׂרְאֵל בְּמַשְׁמָרָם · וַאֲנִי עֲבוֹנְתִּיכוּ קָרֵב וְאֵת

הַמְקֻדָּשׁ וְכַסֵּל הַתָּמִיד וְאֵין לָנוּ לֹא כֹהֵן בַּעֲבוֹדָתוֹ וְלֹא לֵוִי בְּדוּכָנוֹ וְלֹא יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדוֹ · וְאַתָּה אָמַרְתָּ וְנַשְׁלְמָה פָּרִים שְׂפָתֵינוּ : לָכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיֵּהָא שִׂיחַ שְׂפָתוֹתֵינוּ חָשִׁיב וְיִכָּנֵי וְיִרָצֶה לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ הִקְרַבְנוּ קָרְבַּן הַתָּמִיד בְּמוֹעֲדוֹ · וְעָמַדְנוּ עַל מַעֲמָדוֹ :

נכספתי״ל ירחם גודל מעלת לחמירת חיזהו מקומן ויזכר לחמרו נהכנת פיהוהו ויכוין בכל ענין שהזה קריאתו במקום הקרבתו לקויס ונשלמה פרים שפתינו · תחר כל מבנה ילמנר יאר״מ כו׳ ובסבת ויו״ע ל״ח יחמר כיה״ל :

אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן שֶׁל זְבָחִים קָדָשֵׁי קָדָשִׁים שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְשָׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שְׁחִיטָתָן בְּצָפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן וְדָמָן טָעוּן הַזָּיָה עַל בֵּין הַבַּדִּים וְעַל הַפָּרֹכֶת וְעַל מִזְבַּח הַזָּהָב מַתָּנָה אַחַת מֵהֶן מַעֲכֶבֶת : שִׁיְרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד מַעֲרָבִי שֶׁל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אִם לֹא נָתַן לֹא עִכֵּב: פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִים שְׁחִיטָתָן בְּצָפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן וְדָמָן טָעוּן הַזָּיָה עַל הַפָּרֹכֶת וְעַל מִזְבַּח הַזָּהָב מַתָּנָה אַחַת מֵהֶן מְעַכֶּבֶת · שִׁיְרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד מַעֲרָבִי שֶׁל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אִם לֹא נָתַן לֹא עִכֵּב אֶלָּא נִאֶלּוּ נִשְׂרָפִין בְּבֵית הַדֶּשֶׁן : חַטֹּאת הַצִּבּוּר וְהַיָּחִיד אֵלּוּ הֵן חַטֹּאת הַצִּבּוּר שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְשֶׁל מוֹעֲדוֹת שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן וְדָמָן טָעוּן אַרְבַּע מַתָּנוֹת עַל אַרְבַּע קְרָנוֹת : כֵּיצַד עָלָה בַכֶּבֶשׁ וּפָנָה לְסוֹבֵב וּבָא לוֹ לְקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית · מִזְרָחִית צְפוֹנִית · צְפוֹנִית מַעֲרָבִית · מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית · שְׁיְרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד דְּרוֹמִי · וְנֶאֱכָלִין לְפָנִים

מִן הַקְּלָעִים לְזִכְרֵי כְהֻנָּה בְּכָל מַאֲכָל לְיוֹם וָלַיְלָה עַד חֲצוֹת:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו אם נתחייבתי חטאת שהחא אמירה זו מרוצה לפניך כאלו הקרבתי חטאת:

הָעוֹלָה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים שְׁחִיטָתָהּ בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָהּ בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן וְדָמָהּ טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע וּטְעוּנָה הַפְשָׁטָה וְנִתּוּחַ וְכָלִיל לָאִשִּׁים: יהי"ר כאלו הקרבתי עולה

יְבָחַי שַׁלְמֵי צִבּוּר וַאֲשָׁמוֹת · אֵלּוּ הֵן אֲשָׁמוֹת אֲשָׁם גְּזֵלוֹת אֲשָׁם מְעִילוֹת אֲשָׁם שִׁפְחָה חֲרוּפָה אֲשָׁם נָזִיר אֲשָׁם מְצוֹרָע אֲשָׁם תָּלוּי: שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן · וְדָמָן טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע · וְנֶאֱכָלִין לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים לִזְכְרֵי כְהֻנָּה כָּל מַאֲכָל לְיוֹם וָלַיְלָה עַד חֲצוֹת: יהי"ר מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו אם נתחייבתי אשם שתחא אמירה זו מרוצה לפניך כאלו הקרבתי אשם:

הַתּוֹדָה וְאֵיל נָזִיר קָדָשִׁים קַלִּים שְׁחִיטָתָן בְּכָל מָקוֹם בָּעֲזָרָה וְדָמָן טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע · וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר לְכָל אָדָם בְּכָל מַאֲכָל לְיוֹם וָלַיְלָה עַד חֲצוֹת: הַמּוּרָם מֵהֶם כְּיוֹצֵא בָהֶם אֶלָּא שֶׁהַמּוּרָם נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים לְנָשֵׁיהֶם וְלִבְנֵיהֶם וְלַעֲבָדֵיהֶם: יהי רצון כאלו הקרבתי תודה

שַׁלְמֵי קָדָשִׁים קַלִּים שְׁחִיטָתָן בְּכָל מָקוֹם בָּעֲזָרָה · וְדָמָן טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע · וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר לְכָל אָדָם בְּכָל מַאֲכָל לִשְׁנֵי יָמִים וָלַיְלָה אֶחָד: הַמּוּרָם מֵהֶם כְּיוֹצֵא בָהֶם אֶלָּא שֶׁהַמּוּרָם נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים לְנָשֵׁיהֶם וְלִבְנֵיהֶם וְלַעֲבָדֵיהֶם: יהי רצון כאלו הקרבתי שלמים

הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַפֶּסַח קָדָשִׁים קַלִּים שְׁחִיטָתָן בְּכָל מָקוֹם בָּעֲזָרָה וְדָמָן טָעוּן מַתָּנָה אֶחָת וּבִלְבָד שֶׁיִּתֵּן בְּנֶגֶד הַיְסוֹד׳ שְׁנֵה בַּאֲכִילָתָן הַבְּכוֹר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים וְהַמַּעֲשֵׂר לְכָל אָדָם ׳ וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר בְּכָל מַאֲכָל לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד : הַפֶּסַח אֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא בַלַּיְלָה וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא עַד חֲצוֹת וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא לִמְנוּיָו וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא צָלִי :

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת : מִקַּל וָחֹמֶר וּמִגְּזֵרָה שָׁוָה ׳ מִבִּנְיַן אָב מִכָּתוּב אֶחָד ׳ וּמִבִּנְיַן אָב מִשְּׁנֵי כְתוּבִים ׳ מִכְּלָל וּפְרָט וּמִפְרָט וּכְלָל ׳ כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל אִי אַתָּה דָן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט : מִכְּלָל שֶׁהוּא צָרִיךְ לִפְרָט ׳ וּמִפְרָט שֶׁהוּא צָרִיךְ לִכְלָל : בְּל דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא מִן הַכְּלָל לְלַמֵּד לֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ יָצָא אֶלָּא לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל כְּלוֹ יָצָא : כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא לְטָעוֹן טָעַן אֶחָד שֶׁהוּא כְּעִנְיָנוֹ יָצָא לְהָקֵל וְלֹא לְהַחֲמִיר : כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא לְטָעוֹן טָעַן אַחֵר שֶׁלֹּא כְּעִנְיָנוֹ יָצָא לְהָקֵל וּלְהַחֲמִיר : כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא לִדּוֹן בְּדָבָר הֶחָדָשׁ אִי אַתָּה יָכוֹל לְהַחֲזִירוֹ לִכְלָלוֹ עַד שֶׁיַּחֲזִירֶנּוּ הַכָּתוּב לִכְלָלוֹ בְּפֵרוּשׁ ׳ דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ וְדָבָר הַלָּמֵד מִסּוֹפוֹ ׳ וְכֵן שְׁנֵי כְתוּבִים הַמַּכְחִישִׁים זֶה אֶת זֶה עַד שֶׁיָּבֹא הַכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וְיַכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת

תפלין הם אות שאתה יודד ומודיעך ושומר את נפשנו ממצרים כד

לְ מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד : אֲרוֹמִמְךָ יְיָ כִּי דִלִּיתָנִי
וְלֹא שִׂמַּחְתָּ אֹיְבַי לִי : יְיָ אֱלֹהָי שִׁוַּעְתִּי אֵלֶיךָ וַתִּרְפָּאֵנִי : יְיָ
הֶעֱלִיתָ מִן שְׁאוֹל נַפְשִׁי חִיִּיתַנִי מִיָּרְדִי בוֹר : זַמְּרוּ לַיְיָ חֲסִידָיו
וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ : כִּי רֶגַע בְּאַפּוֹ חַיִּים בִּרְצוֹנוֹ בָּעֶרֶב יָלִין
בֶּכִי וְלַבֹּקֶר רִנָּה : וַאֲנִי אָמַרְתִּי בְשַׁלְוִי בַּל אֶמּוֹט לְעוֹלָם : יְיָ
בִּרְצוֹנְךָ הָעֱמַדְתָּה לְהָרְרִי עֹז הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ הָיִיתִי נִבְהָל :
אֵלֶיךָ יְיָ אֶקְרָא וְאֶל אֲדֹנָי אֶתְחַנָּן : מַה בֶּצַע בְּדָמִי בְּרִדְתִּי אֶל
שַׁחַת הֲיוֹדְךָ עָפָר הֲיַגִּיד אֲמִתֶּךָ : שְׁמַע יְיָ וְחָנֵּנִי יְיָ הֱיֵה עֹזֵר לִי :
הָפַכְתָּ מִסְפְּדִי לְמָחוֹל לִי פִּתַּחְתָּ שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה : לְמַעַן
יְזַמֶּרְךָ כָבוֹד וְלֹא יִדֹּם יְיָ אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ : ק״

(רה״ח) (ת) פסוקי דזמרה צריך לומר קודם ס״ע לכן אם עבר זמן ס״ע אין
מחזירין להתפלל ס״ע עם הצבור שוב לא יאמר פסוקי דזמרה דסיום
ס״ם ויסבור לגמר מאחר פסוקי דזמרה וכן נראה שמצוך בעוקר מיהו לומר
אחר התפלה . (תוך מברכת תלמי נראה וגם בה״ת היגו אומר אחר״כ שבחר
בעמך בתהלה רבה) : (ב) אין לענות אמן אם סיום הברכה בשוה עם הש״ץ
דמלתא כעונה אמן אחר ברכותיו וה״ה בכל הברכות הדין כך לגבי ניחתא.
ואם סיום הוא ברכה להם וש״ץ ברכה אחרת מותר לענות אמן . וכן נומר
ש״ם בעמידה : (ג) מג״ם עד יתברך מותר לענות אמן ואפי׳ בחמץ הברכה
של ג״ם לא בחמץ הברכה של יתברך מותר לענות על כל ברכה שמעו וכן
כל ברכות הודאה מותר לברך כמו אשר יצר לאחר עטיית ציצית וכיוצא בזה.
וכן לענות ק״ש עם הצבור צריך שיקרא עמהם פסוק ראשון קודם ומל״ם
נקדים ולקדושה ולברכו: (ד) בדוך הוא וב״ם אסור לענות בחמץ פסוקי דזמרה:
(גהורא) כתב מולע״י שבת זה תקנוהו אנשי כנה״ג כו׳ ויתלבב לב האדם
לומרו בנעימה ובכוונה ושמחה עצומה ויתבונן בכל שבח שבכל
ברוך אתה בגלגלה ויתן בשבחתו שבח והודאה להש״י ע״ז כמ״ש בזוה״ק
ולברכה לו׳ על כל עובדה ועובדה :

(פת״ש) נהומרו ב״ם יעמוד על רגליו ויאחז ג׳ ציצית שלפניו ביד שמאלו
ובתפלום ב״ם יפסק . יסיים ב״ם קודם סיסיים הש״ץ כדי שיוכל
לענות אמן :

תַּדְרִיכֵנִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת גּוֹרָאִי לְשֵׁם יְחוּד קֻדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ עַל יְדֵי הַהוּא סָתִים וְנַעֲלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל :

בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם · בָּרוּךְ הוּא · בָּרוּךְ עֹשֶׂה
בְרֵאשִׁית · בָּרוּךְ אוֹמֵר וְעֹשֶׂה · בָּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם · בָּרוּךְ
מְרַחֵם עַל הָאָרֶץ · בָּרוּךְ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת · בָּרוּךְ מְשַׁלֵּם
שָׂכָר טוֹב לִירֵאָיו · בָּרוּךְ חַי לָעַד וְקַיָּם לָנֶצַח · בָּרוּךְ פּוֹדֶה
וּמַצִּיל בָּרוּךְ שְׁמוֹ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
הָאֵל הָאָב הָרַחֲמָן הַמְהֻלָּל בְּפִי עַמּוֹ מְשֻׁבָּח וּמְפוֹאָר בִּלְשׁוֹן
חֲסִידָיו וַעֲבָדָיו וּבְשִׁירֵי דָוִד עַבְדֶּךָ · נְהַלֶּלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
בִּשְׁבָחוֹת וּבְזִמְרוֹת נְגַדֶּלְךָ וּנְשַׁבֵּחֲךָ וּנְפָאֶרְךָ וְנַזְכִּיר שִׁמְךָ
וְנַמְלִיכְךָ מַלְכֵּנוּ אֱלֹהֵינוּ · יָחִיד חֵי הָעוֹלָמִים מֶלֶךְ מְשֻׁבָּח
וּמְפֹאָר עֲדֵי עַד שְׁמוֹ הַגָּדוֹל : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ
מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת :

הזמירות במרובה ולא יבליע שום תיבה חלה יוניאם מפיו כחלו מונה מעומד:
הוֹדוּ לַיְיָ קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו : שִׁירוּ
לוֹ זַמְּרוּ לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו : הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ
יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְיָ : דִּרְשׁוּ יְיָ וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד :
זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי פִיהוּ : זֶרַע
יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ
מִשְׁפָּטָיו : זִכְרוּ לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר : אֲשֶׁר
כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִצְחָק : וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק
לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם : לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶרֶץ כְּנַעַן חֶבֶל

כוונות משמיות

(מרמז על הפתן) שמות מסגיות ורוחה בעולם השפל נדרך רמזים · (מרמז
על הגריות) שמסגמתו גם על הפיסים הגפסדים· (זכר טוב) בעולם שכוא
שוב שמות שפ"ג · (מי כעולמים) שמסיס גם כל פעולמות :

נַהֲלָתְכֶם: בְּהִיוֹתְכֶם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: וַיִּתְהַלְּכוּ
כְּגוֹי אֶל גּוֹי וּמִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר: לֹא הִנִּיחַ לְאִישׁ
לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים: אַל תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי וּבִנְבִיאַי
אַל תָּרֵעוּ: שִׁירוּ לַיְיָ כָּל הָאָרֶץ בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם אֶל יוֹם יְשׁוּעָתוֹ:
סַפְּרוּ בַגּוֹיִם אֶת כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָעַמִּים נִפְלְאֹתָיו: כִּי גָדוֹל יְיָ
וּמְהֻלָּל מְאֹד וְנוֹרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים: כִּי כָּל אֱלֹהֵי
הָעַמִּים אֱלִילִים כאן צריך להפסיק וַיְיָ שָׁמַיִם עָשָׂה: הוֹד
וְהָדָר לְפָנָיו עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ: הָבוּ לַיְיָ מִשְׁפְּחוֹת עַמִּים
הָבוּ לַיְיָ כָּבוֹד וָעֹז: הָבוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ מִנְחָה וּבֹאוּ
לְפָנָיו הִשְׁתַּחֲווּ לַיְיָ בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ: חִילוּ מִלְּפָנָיו כָּל הָאָרֶץ
אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט: יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ
וְיֹאמְרוּ בַגּוֹיִם יְיָ מָלָךְ: יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ יַעֲלֹץ הַשָּׂדֶה
וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ: אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי יְיָ כִּי בָא לִשְׁפּוֹט
אֶת הָאָרֶץ: הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: וְאִמְרוּ
הוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְקַבְּצֵנוּ וְהַצִּילֵנוּ מִן הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת
לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ בִּתְהִלָּתֶךָ: בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

כוונות משמיות

(שיח) שם תסיח נפש יהיה לו (זמרו) שם הזמרו בכלי שיר יהיה לו (שיחו) ושם תדברו יהיה סדור (בכל נפלאותיו) (התהללו) התפארו (בשם קדשו) שיש לכם פתרון כאזה (ומשפטי פיהו) כמשפטים שעשה בעולם במלחמ ויו • למי תלוי מצוה לזרע ישראל כו' (כמעט) בתחנון היותר מעט (וגרים בה) וסיומם בה כגרים נחשב • ועוד שחשבו' גרים הוכתים לא היו רק (ויתהלכו כו') ועכ"ז (לא הניח כו') (מלכים) פרעה ואבימלך ומה נשם (אל תגעו במשיחי) (בל בארץ) יושבי סחרץ (תלולים) שחם ופתו (הבו לה') שיש תתנו לו (כבוד ועז) ספרו כבודו ועוזו (כבוד שמו) כבוד הראוי לשמ (ושתחוו בהדרת) פחד שפלתך יהיה נא שנחיו לאבר בשרם בה (לבחש

מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וַיֹּאמְרוּ כָל הָעָם אָמֵן וְהַלֵּל לַיְיָ׃
רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא׃ רוֹמְמוּ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ׃
וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא
יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ׃ אַתָּה יְיָ לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי חַסְדְּךָ
וַאֲמִתְּךָ תָּמִיד יִצְּרוּנִי׃ זְכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם
הֵמָּה׃ תְּנוּ עֹז לֵאלֹהִים עַל יִשְׂרָאֵל גַּאֲוָתוֹ וְעֻזּוֹ בַּשְּׁחָקִים׃
נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נוֹתֵן עֹז וְתַעֲצֻמוֹת
לָעָם בָּרוּךְ אֱלֹהִים׃ אֵל נְקָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ׃ הִנָּשֵׂא
שֹׁפֵט הָאָרֶץ הָשֵׁב גְּמוּל עַל גֵּאִים׃ לַיְיָ הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ
בִרְכָתֶךָ סֶלָה׃ יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה׃ יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ׃ יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ
יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ׃ הוֹשִׁיעָה אֶת עַמֶּךָ וּבָרֵךְ אֶת נַחֲלָתֶךָ
וְרָעֵם וְנַשְּׂאֵם עַד הָעוֹלָם׃ נַפְשֵׁנוּ חִכְּתָה לַיְיָ עֶזְרֵנוּ
וּמָגִנֵּנוּ הוּא׃ כִּי בוֹ יִשְׂמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קָדְשׁוֹ בָטָחְנוּ׃
יְהִי חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ׃ הַרְאֵנוּ יְיָ חַסְדֶּךָ
וְיִשְׁעֲךָ תִּתֶּן לָנוּ׃ קוּמָה עֶזְרָתָה לָנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חַסְדֶּךָ׃

כוונות פשיטות

רגליו) נכמ״ק (נה הכלה) נה תמנע (ממקדשיך) ממה שכתיב הת נכמ״ק כוח ירתוי על כל הנגרמים הם למקדשו נה נשח פנים כו׳ (ותעצומות לעם) יברהל לבטל עול פגלות (נכוך תלהים) על כתסד בעשה ממנו (הל מקמת ס׳) תמה הוח נעל הנקמת. לכן תמה (הל נקמות כופיע) כרחם ונלם נקמתך מפועלי חון. (נה כיעופה) על ס׳ להופיע הת יברהל (ורעם) רשם לוחם נמרפה סוא (ופדנו למען תסדך) לף הם חין הסם רלוים כי כלל שמרת (תהכי ס׳ תלהיך כמעלי מתרת מצרים) וידי נכל עבכב ונזם מרפו

אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ:
אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ אֱלֹהָיו: וַאֲנִי בְחַסְדְּךָ
בָּטַחְתִּי יָגֵל לִבִּי בִּישׁוּעָתְךָ אָשִׁירָה לַיְיָ כִּי גָמַל עָלָי:

(נהורא) תקנו לומר מ"ל אחין יום אחין נעשה עם לחדש ואין נפל הנס
מכיר בנסו ונרין להת הודאה:

אין אומרים מזמור לתודה רק בעמידה · ולית לה בשבת ויו"ט ולא בחוה"מ
של פסח ולא בערב פסח ולא בערב יום כפור לפי שאין תודה בהם בימים פלגו:

קְ מִזְמוֹר לְתוֹדָה הָרִיעוּ לַיְיָ כָּל הָאָרֶץ: עִבְדוּ אֶת יְיָ בְּשִׂמְחָה
בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה: דְּעוּ כִּי יְיָ הוּא אֱלֹהִים הוּא עָשָׂנוּ וְלֹא
אֲנַחְנוּ עַמּוֹ וְצֹאן מַרְעִיתוֹ: בֹּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרֹתָיו
בִּתְהִלָּה הוֹדוּ לוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ: כִּי טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וְעַד
דֹּר וָדֹר אֱמוּנָתוֹ:

(ת"ש) נפסוקים תורת ס' וגו' יסמת נס"ע על זכיו להורם קדושם
ותמימם כזו ולמעמים ולירחתו יח"ם · ובפסוקים שניחות וגו' גם
מדים וגו' יתפלל כמחשבתו לפ' שיאמור לוהו מחנגות וכ"ם מעונות ופשעים:

מחמורים אלו אומרים בשבת ויו"ט ובק"ק אומרים גם בחושענה רבה:

יט לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל
וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ: יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר וְלַיְלָה
לְלַיְלָה יְחַוֶּה דָּעַת: אֵין אֹמֶר וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם:

כוונות משמיות

שך לשחול ממני כל פרך ותמלחו · לכן יש לנו פתחון פה לנקש ק
(בחסדך נהחזי) שתזיעני חף שחיני כדתי (גמל עלי) שגמל עלי תסדו:
(כוח תלהים) כל יכול כוח גדלו וחסמנו (ולא חנחנו) לח כחנו ועוצם ידים
(וכקרי שוח · ולו חמחנו) חנחנו נקרחים בשמו עמו ונחן מרעיתו (חמונתו)
חמונת בנפחתו שבמשיחתו לעמיד תהיה קיומם לכל הדורות לעולם:
(השמים מספרים) כמהלך וסיבוב כל גלגלם על סדר נכון (כבוד חל) וכן
ארקיע מגיד פלחי מעשה ידיו · ולחתו כלחומר וספור לח יפסוק כי (יום
ליום יביע) יזכר (יחוה) לשון קדם שבכל יום מחחדשים מעשי גרחשית ·
(ואין אמר ואין דברים) כדברי בני קדם · שלא במעשה שיעשו שבכל כחרי

בְּכָל הָאָרֶץ יָצָא קַוָּם וּבִקְצֵה תֵבֵל מִלֵּיהֶם לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם
אָהֶל בָּהֶם : וְהוּא כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ
אֹרַח : מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ וּתְקוּפָתוֹ עַל קְצוֹתָם וְאֵין
נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ : תּוֹרַת יְיָ תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ עֵדוּת יְיָ
נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי : פִּקּוּדֵי יְיָ יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב מִצְוַת
יְיָ בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם : יִרְאַת יְיָ טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד מִשְׁפְּטֵי
יְיָ אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו : הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב וּמְתוּקִים
מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים : גַּם עַבְדְּךָ נִזְהָר בָּהֶם בְּשָׁמְרָם עֵקֶב
רָב : שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי : גַּם מִזֵּדִים חֲשֹׂךְ
עַבְדֶּךָ אַל יִמְשְׁלוּ בִּי אָז אֵיתָם וְנִקֵּיתִי מִפֶּשַׁע רָב : יִהְיוּ
לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי :

(ת"ש) תברכה חת ס' נכל עת יאמר כם"ע ויקנל כמחבתו סיכרן ויבכח
לכבורת יח"ם כל ימי חיוי כס' תפללנ נפשי יממח כם"ע על שים
לו פעורן כזה וכממח זו יממח נכל המזמור :

לד לְדָוִד בְּשַׁנּוֹתוֹ אֶת טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיְגָרְשֵׁהוּ

כוונות השמיות

יגח (קוס) נגיים · שהבנין נשמה כשמיות קו · ומחמת כן (נקנה שבל מליהם)
דנריהם וספורם · (למת שם) סקב"ה (תחל נשם) בשמים (ומח) השמש
(לרון תורת) שבעות שלח יכבל כמרוצתו וזריחתו היא השמן (מקנה השמים)
ממזרח (ותקופתו) ומיבובו (על קצותם) על כל נוחותם (ואין נסתר מחממתו)
שחפי' בחדרי חדרים יסיגנו תוכו · וכמו שהשמים והשמש מועילים לעולם
ובשם העולם עומד כן תורת ה' קיום העולם גם והיא יאמר תמימה דהיינו תיכ
שהוא השמש לפעמים מזיק לכל הפורש (משיבת נפש) מגינם ומצנת מהשוף
(משפטי ה' אמת) ולפ שיש בזיק אינו לו השמש ומוכ לו מכ"ח (נדש יחדו)
בהעדף יחד כ' העולמות (מקו רב) בשכיל רב שוכן שבשמים בשם ושם ה
אחסר בהם נכ"ז (שניהוה טו') ואחבקן (מנחתרות) שנחתרו ממני (נקני)
שבשר לי ושוד יותר לחבקש (גם מזדים) שדוונות (אל ימשלו) שלא יוכלו
לשטות בגני נפש (אז איתם) שהיה שמים :

נֵלֵךְ : אֲבָרְכָה אֶת יְיָ בְּכָל עֵת תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי : בַּיְיָ
תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ : גַּדְּלוּ לַיְיָ אִתִּי
וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו : דָּרַשְׁתִּי אֶת יְיָ וְעָנָנִי וּמִכָּל מְגוּרוֹתַי
הִצִּילָנִי : הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנָהָרוּ וּפְנֵיהֶם אַל יֶחְפָּרוּ : זֶה עָנִי
קָרָא וַיְיָ שָׁמֵעַ וּמִכָּל צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעוֹ : חֹנֶה מַלְאַךְ יְיָ סָבִיב
לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם : טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב יְיָ אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר יֶחֱסֶה
בּוֹ : יְרָאוּ אֶת יְיָ קְדֹשָׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו : כְּפִירִים
רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדֹרְשֵׁי יְיָ לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב : לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ
לִי יִרְאַת יְיָ אֲלַמֶּדְכֶם : מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אֹהֵב יָמִים
לִרְאוֹת טוֹב : נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה :
סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ : עֵינֵי יְיָ אֶל
צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל שַׁוְעָתָם : פְּנֵי יְיָ בְּעֹשֵׂי רָע לְהַכְרִית
מֵאֶרֶץ זִכְרָם : צָעֲקוּ וַיְיָ שָׁמֵעַ וּמִכָּל צָרוֹתָם הִצִּילָם : קָרוֹב
יְיָ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב וְאֶת דַּכְּאֵי רוּחַ יוֹשִׁיעַ : רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק
וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ יְיָ : שֹׁמֵר כָּל עַצְמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא
נִשְׁבָּרָה : תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה וְשֹׂנְאֵי צַדִּיק יֶאְשָׁמוּ : פּוֹדֶה
יְיָ נֶפֶשׁ עֲבָדָיו וְלֹא יֶאְשְׁמוּ כָּל הַחוֹסִים בּוֹ :

כוונות משמיות

(יאמנו) ממהלני נפלחות שעשה לי (עטים) מדוכחים (שגורסי) מחדי (הביטו) כל שהביטו חלין (ונהרו) סחירו פניהם (יחפרו) יבריש (עני) נשכל (מרע) מדבר רע בכ"ף (מרמה) לחד בפה ולחד בלב (סני) זחם • (חס) (נעקו) שעשי רע בחפלה ותשובה (לנשברי) שמכניעים ח"ע בתשובה (דשמי) נמוכי (רעה) לף רשה לחת תמותתהו (יאשמו) יחריבו נפשם (ולא יאשמו) לע יפחדו לעתר לחמס שחסים עך :

(נהורא) מזמור זה תקן משרע"ה על כיוצא במלחמה מבוכה וקי"ש קנרים ומעורר לתשובה

תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם
עַד עוֹלָם אַתָּה אֵל: תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ
בְנֵי אָדָם: כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כָּחָצִיר יַחֲלֹף:
בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: שַׁתָּה שת כ׳ עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ
לְמאור פָּנֶיךָ: כִּי כָל יָמֵינוּ פָנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ
הֶגֶה: יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת
שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: מִי יֹדֵעַ
עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִיא

כוונות משמיות

(משון) מדור ומנום למחסה (ותחולל) ובטרם יצרת (ומעולם) מערם שהיה העולם ועד סוף ימי העולם (תשב אנוש) נשל כיכולת (השב חמום) מן רום חוקו (עד דכא) עד שיסי׳ מדוכת כיסורין (ותאמר) וכזה תביאהו לשוב בתשובה · ואמרת לו מה פס חייך (כי אלף שנים) יהיו בעיניך כיום אתמול אחר שיעבור · או כאשמורה בלילה · (זרמתם) ימי חייך־יעברו כזרם מים (שנה יהיו) כחלום בשינה (בבקר) אפי׳ בימי הגשורים (כחציר יחלוף) יעבור במהרה כחציר שייבש · ואם לפעמים (בבקר יציץ וחלף) בגעוריו יחליף כח (לערב) בזקנתו (ימולל) יכרת · ואם תהי כל אדם הבל אף בשלותו כ״ש שאתם בגלות שכליו בחפץ (בהבלנו) עוברים ימיו בבהלה (שתה) אמת שאתה לנגדך (עלומנו) ואף הנעלמות מעיניו פניהם מול פתור פניך (כל ימינו פנו) שלו שנותיו (כליו שנים) נדנור היונת מספר (כי גז חיש) בשתגרות השנע (ונהפם) אף תקפם וגדולתם (כי גז חיש) כי עת ישרש (ונשופה) אל תקבר (וכירחתך) וכשם שאתה ירחני כן עברתך (למנות ימינו) הורנו להסגיח על קוצר ימינו ואז נביא תכמה בלבב

לֵבָב חָכְמָה: שׂוּבָה יְיָ עַד מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ:
שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל יָמֵינוּ: שַׂמְּחֵנוּ
כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: יֵרָאֶה אֶל עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ
וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם: וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה
יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:
צא יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן: אֹמַר לַיְיָ מַחְסִי
וּמְצוּדָתִי אֱלֹהַי אֶבְטַח בּוֹ: כִּי הוּא יַצִּילְךָ מִפַּח יָקוּשׁ מִדֶּבֶר
הַוּוֹת: בְּאֶבְרָתוֹ יָסֹךְ לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו תֶּחְסֶה צִנָּה וְסֹחֵרָה
אֲמִתּוֹ: לֹא תִירָא מִפַּחַד לָיְלָה מֵחֵץ יָעוּף יוֹמָם: מִדֶּבֶר
בָּאֹפֶל יַהֲלֹךְ מִקֶּטֶב יָשׁוּד צָהֳרָיִם: יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה
מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ: רַק בְּעֵינֶיךָ תַבִּיט וְשִׁלֻּמַת רְשָׁעִים
תִּרְאֶה: כִּי אַתָּה יְיָ מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ: לֹא תְאֻנֶּה
אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ: כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ
לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ: עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ. פֶּן תִּגֹּף בָּאֶבֶן
רַגְלֶךָ: עַל שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין: כִּי בִי
חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי: יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ
עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ: אֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ
וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי: ארך ימים וגו׳

כוונות פשטיות

נתקן עותמנו (כוכב) חליט (עד מתי) מזניחנו (נכנף) ניום כגחולם (כימות) כהימים שעניתנו כהשנים שרחיט רעה (פעלך) פועל היעושה (כוננה) הכינם היסיו מתוקנים: (יושב) תחם החסיד כמהטודד במצורת ס׳ ומהלונן נגל שדי תומר מאי לך על ס׳ שהוא מחסי כו׳ (כי הוא יחילך מפח יקוש) מפח הלוכד ומחתם הבעתתו פסיה לך (נגף ומחרם) כלי שעון (ישוד) ישודד יען כי תחב שמת תם ס׳ עליון שהוא מחסי לחעוו מבקשי ׳

(ת"ש) נספוק כי אני ידעתי כי גחל ה' יחסוב אני מחמין בזה בחמונה
שלימה כי גדול אתה ואין כמוך ויסמח ס"ע בהלהות יח"ם :

קלה הַלְלוּיָהּ׃ הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ׃ שֶׁעֹמְדִים
בְּבֵית יְיָ בְּחַצְרוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ׃ הַלְלוּיָהּ כִּי טוֹב יְיָ זַמְּרוּ
לִשְׁמוֹ כִּי נָעִים׃ כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ׃ כִּי
אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל יְיָ וַאֲדֹנֵינוּ מִכָּל אֱלֹהִים׃ כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ
יְיָ עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיַּמִּים וְכָל תְּהֹמוֹת׃ מַעֲלֶה נְשִׂאִים
מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרָקִים לַמָּטָר עֹשֶׂה מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו׃
שֶׁהִכָּה בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה׃ שָׁלַח אוֹתֹת
וּמוֹפְתִים בְּתוֹכֵכִי מִצְרָיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל עֲבָדָיו׃ שֶׁהִכָּה
גּוֹיִם רַבִּים וְהָרַג מְלָכִים עֲצוּמִים׃ לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּלְכֹל מַמְלְכוֹת כְּנָעַן׃ וְנָתַן אַרְצָם נַחֲלָה
נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ׃ יְיָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְיָ זִכְרְךָ לְדֹר וָדֹר׃ כִּי
יָדִין יְיָ עַמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנֶחָם׃ עֲצַבֵּי הַגּוֹיִם כֶּסֶף וְזָהָב
מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם׃ פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא
יִרְאוּ׃ אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יַאֲזִינוּ אַף אֵין יֶשׁ רוּחַ בְּפִיהֶם׃
כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ בָּהֶם׃ בֵּית יִשְׂרָאֵל
בָּרְכוּ אֶת יְיָ בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת יְיָ׃ בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ אֶת
יְיָ יִרְאֵי יְיָ בָּרְכוּ אֶת יְיָ׃ בָּרוּךְ יְיָ מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ׃

כוונות משפיות

וה' תאמר (כי כי תשק ט') : סלוויב · מי יכלל · תחס עבדי ה' (כי ישקב)
כ' נתר לו תת יעקב ופ"ב רתויס תחס לסלוו יותר מכל עס (ה' זמך)
כגדולתך תז כן הוח לעולם (כי ידין) ויכוח זמן שידין דיעס תך תס השפ
ע יתנחם להיטיב להם ולהשיעם לנחלתם יחגל (ענני ט') לא יהישש מגרותם:

(רח"ת) ציך לסדגים מיכות כי לעולם דלג לשתעם כחומר כלעולם • ומן
יתיו בסמ"ך של מסדו דלג לשתעע כסיין לשון מגד ח"ו :
(נתורא) מלת הודו נחי על כל סכ"ו פסוקים • תהו כלל הגדול א
מלחני בסרת :

קלו הודו לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
הודו לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
הודו לַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
לְעֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם בִּתְבוּנָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְמֶמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
אֶת הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים לְמֶמְשְׁלוֹת בַּלָּיְלָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
לְגֹזֵר יַם סוּף לִגְזָרִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃
וְנִעֵר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ בְיַם סוּף כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃

כוונות פשטיות

(כל"ת) כי חסד ס' הוא דבר המחקיים לעולם ולא כן חסד ב"א • עוד הודו
(לעושה נפלאות גדולות) סבריות הנפלאות וסגדולות שמים וארץ וכל לבאם •
(לבדו) כי כרחיון לא נברא מלאך (וכאו"ק מפרש על הנפים והנפלאות שע'
עושם לאדם וחין בעל הנס מביר בנאו רק ס' לבדו הוא יודעם) • (בבכוריהם)
כאשר שמעו הבכורים ממכת בכורות פמדו על תכותיהם וכרגו בהם למהר
לשלחם • (ביד חזקה) ולא כעבדים סבורמים • (לגזרים) לקרעים כרבה לתל

לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
לְמַכֵּה מְלָכִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אַדִּירִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
וְנָתַן אַרְצָם לְנַחֲלָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ זָכַר לָנוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
וַיִּפְרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
נֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמָיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :

לג רָנְנוּ צַדִּיקִים בַּיְיָ לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה : הוֹדוּ לַיְיָ בְּכִנּוֹר בְּנֵבֶל עָשׂוֹר זַמְּרוּ לוֹ : שִׁירוּ לוֹ שִׁיר חָדָשׁ הֵיטִיבוּ נַגֵּן בִּתְרוּעָה : כִּי יָשָׁר דְּבַר יְיָ וְכָל מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה : אֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט חֶסֶד יְיָ מָלְאָה הָאָרֶץ : בִּדְבַר יְיָ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם : כֹּנֵס כַּנֵּד מֵי הַיָּם נֹתֵן בְּאוֹצָרוֹת תְּהוֹמוֹת : יִירְאוּ מֵיְיָ כָּל הָאָרֶץ מִמֶּנּוּ יָגוּרוּ כָּל יֹשְׁבֵי תֵבֵל : כִּי הוּא אָמַר וַיֶּהִי הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֹד : יְיָ הֵפִיר

כוונות משמיות

זכם שניל למעמ · (שכנפלנו) נמגרים וכגלום נכל · (זכר לש) נרים לסת · וכך יסים למחיד ג"כ : (רעם) רעמכם ומפלמכם תסיה רק נס' (ניסרים) מחם נהלנ נס' · ולרבם יתמר חלסים שם נך לספר חקי (שיר חדש) כי מסיע לח מתפעל סנסנ כ"ל (כגד) תל ונוכה שבי שים נטרים שן כפתר· שמן כפסומים כילנו סם (נלחמים) שנל ישמש שפרץ :

עֲצַת גּוֹיִם הֵנִיא מַחְשְׁבוֹת עַמִּים : עֲצַת יְיָ לְעוֹלָם תַּעֲמֹד מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ לְדֹר וָדֹר : אַשְׁרֵי הַגּוֹי אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהָיו הָעָם בָּחַר לַנַּחֲלָה לוֹ: מִשָּׁמַיִם הִבִּיט יְיָ רָאָה אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם: מִמְּכוֹן שִׁבְתּוֹ הִשְׁגִּיחַ אֶל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ : הַיֹּצֵר יַחַד לִבָּם הַמֵּבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם : אֵין הַמֶּלֶךְ נוֹשָׁע בְּרָב חָיִל גִּבּוֹר לֹא יִנָּצֵל בְּרָב כֹּחַ : שֶׁקֶר הַסּוּס לִתְשׁוּעָה וּבְרֹב חֵילוֹ לֹא יְמַלֵּט : הִנֵּה עֵין יְיָ אֶל יְרֵאָיו לַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ : לְהַצִּיל מִמָּוֶת נַפְשָׁם וּלְחַיּוֹתָם בָּרָעָב : נַפְשֵׁנוּ חִכְּתָה לַיְיָ עֶזְרֵנוּ וּמָגִנֵּנוּ הוּא : כִּי בוֹ יִשְׂמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קָדְשׁוֹ בָטָחְנוּ : יְהִי חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ :

(ת"ש) בז"ח · מס גדלו מעכין כ' זס מעשה נרחמים · מאד עמקו מחשבותיך
חלו כתרי תורס · ויתפלל כמחשבתו סיורע ס' נפלאות מהורתו
סיסיע גודל חלהותו ים' :

צב מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת : טוֹב לְהֹדוֹת לַיְיָ וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֶלְיוֹן : לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת : עֲלֵי עָשׂוֹר וַעֲלֵי נָבֶל עֲלֵי הִגָּיוֹן בְּכִנּוֹר : כִּי שִׂמַּחְתַּנִי יְיָ בְּפָעֳלֶךָ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרַנֵּן : מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ : אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת : בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב וַיָּצִיצוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד: וְאַתָּה מָרוֹם לְעֹלָם יְיָ: כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ ׳

בוונות פשטיות

(סיונר) סס תוקד נב כלס נסקירס לתת (חין המנך מסס) נלתי הסגחת ית' ודנונו : (ליום כסבת) נומר על סדוקן נסבת (נבקר תסדך) שתתם מחזיר נאדם נממתו (בגילות) שמקידים כותם בידך ותתה מחזירם בחמונה (לא ידע) שנפרום רשעים כ' פוא (להשמדם עדי עד) לעוה"ב (ותתה מרום)

יי כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יאבֵדוּ יִתְפָּרְדוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן: וַתָּרֶם
כִּרְאֵים קַרְנִי בַּלֹּתִי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן: וַתַּבֵּט עֵינִי בְּשׁוּרָי
בַּקָּמִים עָלַי מְרֵעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנָי: צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח
כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה: שְׁתוּלִים בְּבֵית יי בְּחַצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ
יַפְרִיחוּ: עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ: לְהַגִּיד
כִּי יָשָׁר יי צוּרִי וְלֹא עַוְלָתָה עלתה כ׳ בו:

צג יי מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יי עֹז הִתְאַזָּר אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל
בַּל תִּמּוֹט: נָכוֹן כִּסְאֲךָ מֵאָז מֵעוֹלָם אָתָּה: נָשְׂאוּ נְהָרוֹת
יי נָשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דָּכְיָם: מִקֹּלוֹת מַיִם
רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יי: עֵדֹתֶיךָ נֶאֶמְנוּ
מְאֹד לְבֵיתְךָ נַאֲוָה קֹדֶשׁ יי לְאֹרֶךְ יָמִים:

נכהריז״ל מנוקד גודל מעלת י״ח פסוקים הללו וי״ח תזכורת וקל״ת חותיות שבו
מרמזים עניינים עלומים ויתמרס נכוונה ובמ״ע על גודל תלהוחו ומלכוחו ית״ש:

יְהִי כְבוֹד יי לְעוֹלָם יִשְׂמַח יי בְּמַעֲשָׂיו: יְהִי שֵׁם יי
מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל
שֵׁם יי: רָם עַל כָּל גּוֹיִם יי עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: יי שִׁמְךָ

כוונות משמיות

נכל מבפעיך ידך מל העליונה שבכל מצדיקים דינך (נלוחי) רחני נלוה
נשמן של שרה (רענן) לת ודבן (ותבט עיני בשורי) בהמביטים עלי לרעה
ורחיתי עומבם ותזני תשמענה מפלת המרעים הקמים עלי · (עוד יגובון) בימי
פיבה יוסיפו עוד לטוב (ולא עולתה בו) ותו ירחו שהין עולה במבפעיו:
(מלו) מעת הבריאה (מעולם) מקודם להעולם (נכרות) כתויכים בשופעים
כנהרות · ואוזל ומפרש (נכחו נהרות קולם) ויהמיון · (דכיים) שטיפת
גליהם · תלם יותר (מקולות כו׳) תדיר נמרום ס׳ ויפעילם · (עדתיך)
פמעום שפעידו נביחין · (לביתך) יהיה נוי ויופי קדושה ותתמיד לתוכך
ימים · (כ׳) הוא נשון קריאה:

לְעוֹלָם יְיָ זִכְרֶךָ לְדֹר וָדֹר : יְיָ בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ
בַּכֹּל מָשָׁלָה : יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ וְיֹאמְרוּ בַגּוֹיִם

(דה"ח) כין ס' מלך ס' ימלוך לעולם ועד לא יפסיק כמו כיץ ס'
מלסיכם חמת :

יְיָ מָלָךְ : יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד : יְיָ מֶלֶךְ עוֹלָם
וָעֶד אָבְדוּ גוֹיִם מֵאַרְצוֹ : יְיָ הֵפִיר עֲצַת גּוֹיִם הֵנִיא מַחְשְׁבוֹת
עַמִּים : רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֶב אִישׁ וַעֲצַת יְיָ הִיא תָקוּם :
עֲצַת יְיָ לְעוֹלָם תַּעֲמֹד מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ לְדֹר וָדֹר : כִּי הוּא
אָמַר וַיֶּהִי הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֹד : כִּי בָחַר יְיָ בְּצִיּוֹן אִוָּה לְמוֹשָׁב
לוֹ : כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ : כִּי לֹא יִטֹּשׁ
יְיָ עַמּוֹ וְנַחֲלָתוֹ לֹא יַעֲזֹב : וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא
יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ : יְיָ
הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ :

(בתורא) הרז"ל כל המומר תהלה לדוד ג"פ בכל יום מובטח לו שהוא בן
עוה"ב תר"י יהי חלקי עם גומרי הלל ומסיק כי קאמר בפסד"ז
ומאי ניהו פהלה לדוד עד כל הנשמה תהלל יה • ובודאי תחר כוונת הלב
הדברים המורים ע"כ יזכר מאד בכוונתו :

אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶּלָה :
אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ אֱלֹהָיו :
קמ"ה תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי הַמֶּלֶךְ וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ
לְעוֹלָם וָעֶד : בְּכָל יוֹם אֲבָרְכֶךָּ וַאֲהַלְלָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד :
גָּדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר : דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח

בוונות פשטיות

(תרשצ) מסכי חסמוסי (חר נזוד) זקני פדר מכפרים מסכין לנתוריפסי

מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ׃ הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדִבְרֵי
נִפְלְאוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה׃ וֶעָזּוּז נוֹרְאוֹתֶיךָ יֹאמֵרוּ וּגְדֻלָּתְךָ
אֲסַפְּרֶנָּה׃ זֵכֶר רַב טוּבְךָ יַבִּיעוּ וְצִדְקָתְךָ יְרַנֵּנוּ׃ חַנּוּן
וְרַחוּם יְיָ אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדָל חָסֶד׃ טוֹב יְיָ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל
כָּל מַעֲשָׂיו׃ יוֹדוּךָ יְיָ כָּל מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה׃
כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ׃ לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם
גְּבוּרֹתָיו וּכְבוֹד הֲדַר מַלְכוּתוֹ׃ מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עֹלָמִים
וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וָדֹר׃ סוֹמֵךְ יְיָ לְכָל הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל
הַכְּפוּפִים׃ עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת

(רת"ח) נריך לכוין בפסוק פותח לם ידך ולם לא כוון נריך להזור ולהומרו
פעם אחרת ולם מכר לחר שכבר המר סלוים ל"ע להזור כל
כחברי רק בפסוק פותח לבד סגי׃

אָכְלָם בְּעִתּוֹ׃ פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן׃
צַדִּיק יְיָ בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו׃ קָרוֹב יְיָ לְכָל
קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶאֱמֶת׃ רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת
שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם׃ שׁוֹמֵר יְיָ אֶת כָּל אֹהֲבָיו וְאֵת כָּל
הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד׃ תְּהִלַּת יְיָ יְדַבֶּר פִּי וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם

בוגות פשטיות

(וגדל חסד) שמגדיל חסדו על בריות יותר ממה שהם ראוים לפי מעשיהם.
ולא לצדיקים בלבד כ"ת (שוב ה' לכל) לף לרשעים. (תניך יברכו) מקוים תניך
למלות לבם די מחסודם. (פותח לת ידך) לאף ית' פותח ידך ומשביע
לכל מי לפי רלונו ותלותו. ולאף שלפ"ז נסשנתם פרטים על כל בריותיו
ולאף שפרנים ומכלכל מקרוי רחמים עד מלי כמים כלו"ל בשעו וכמעו.
ולין לנו למקור על פדותיך שים נדיק ורע לו רשע ושוב לו רק שמשיכים
שלומו לשום על לבנו כי (נדיק ה' פ') שעוקן לבות תלהים ונדיק כוח יודע
ורכי כשפעם. (נלמת) שפיכם ולבם שוין. (ויענך כל נשר) שכל שפעשה
יפיכו ויודע פ נם' כמלכה ויעבדוך כלם אבם אחד׃

קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד : וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ :

נגמ' תריב"ל כי' שבחים של שבח נאמר ספר תהלים גדול מכלם הללויה שכולו שבח ושבח נכתב תחת · הללויה יכוין גי' תלתים וי"פ הללויה כנגד י' ספירות :

הַלְלוּיָהּ הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ : אֲהַלְלָה יְיָ בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי : אַל תִּבְטְחוּ בִנְדִיבִים בְּבֶן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּעָה : תֵּצֵא רוּחוֹ יָשָׁב לְאַדְמָתוֹ בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ עֶשְׁתֹּנֹתָיו : אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׂבְרוֹ עַל יְיָ אֱלֹהָיו : עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם הַשֹּׁמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם : עֹשֶׂה מִשְׁפָּט לָעֲשׁוּקִים נֹתֵן לֶחֶם לָרְעֵבִים יְיָ מַתִּיר אֲסוּרִים : יְיָ פֹּקֵחַ עִוְרִים יְיָ זֹקֵף כְּפוּפִים יְיָ אֹהֵב צַדִּיקִים : יְיָ שֹׁמֵר אֶת גֵּרִים יָתוֹם וְאַלְמָנָה יְעוֹדֵד וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים יְעַוֵּת : יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ כִּי טוֹב זַמְּרָה אֱלֹהֵינוּ כִּי נָעִים נָאוָה תְהִלָּה : בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם יְיָ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס : הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ לְעַצְּבוֹתָם : מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים לְכֻלָּם שֵׁמוֹת יִקְרָא: גָּדוֹל אֲדֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ לִתְבוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר : מְעוֹדֵד עֲנָוִים יְיָ מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ : עֱנוּ לַיְיָ בְּתוֹדָה זַמְּרוּ לֵאלֹהֵינוּ בְכִנּוֹר: הַמְכַסֶּה שָׁמַיִם בְּעָבִים הַמֵּכִין לָאָרֶץ מָטָר

כוונות פשטיות

(נכן פרס) לפי (שאין לו תשועה) אף להוסיף לעצמו · (עשתונותיו) מחשבותיו (שברו) פקוחו (שומר אמים כו') וידו נכל מעלה וכל יכול (חמת) חמימת הטבחתו (ישודד) יחזק : (כי טוב זמרה) טוב לזמר לאלהינו · (כי נעים) וגם לו תהלה (ומחבש) עושה התבושת רפואה לעצבונם (עני) סרימו קל

הַמְצַמְּתִים הָרִים חָצִיר: נוֹתֵן לִבְהֵמָה לַחְמָהּ לִבְנֵי עֹרֵב
אֲשֶׁר יִקְרָאוּ: לֹא בִגְבוּרַת הַסּוּס יֶחְפָּץ לֹא בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ
יִרְצֶה: רוֹצֶה יְיָ אֶת יְרֵאָיו אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ: שַׁבְּחִי
יְרוּשָׁלַיִם אֶת יְיָ הַלְלִי אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן: כִּי חִזַּק בְּרִיחֵי שְׁעָרָיִךְ
בֵּרַךְ בָּנַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ: הַשָּׂם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם חֵלֶב חִטִּים
יַשְׂבִּיעֵךְ: הַשֹּׁלֵחַ אִמְרָתוֹ אָרֶץ עַד מְהֵרָה יָרוּץ דְּבָרוֹ:
הַנֹּתֵן שֶׁלֶג כַּצָּמֶר כְּפוֹר כָּאֵפֶר יְפַזֵּר: מַשְׁלִיךְ קַרְחוֹ כְפִתִּים
לִפְנֵי קָרָתוֹ מִי יַעֲמֹד: יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיַמְסֵם יַשֵּׁב רוּחוֹ יִזְלוּ
מָיִם: מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל: לֹא
עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם הַלְלוּיָהּ:

מזמור זה עיקר פסד"ז לפי פרכ"י ורמוזים בו סודות נעלמים לכן יזכר בכוונה:

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶת יְיָ מִן הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ בַּמְּרוֹמִים:
הַלְלוּהוּ כָּל מַלְאָכָיו הַלְלוּהוּ כָּל צְבָאָיו: הַלְלוּהוּ שֶׁמֶשׁ
וְיָרֵחַ הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי אוֹר: הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּיִם
אֲשֶׁר מֵעַל הַשָּׁמָיִם: יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ כִּי הוּא צִוָּה וְנִבְרָאוּ:
וַיַּעֲמִידֵם לָעַד לְעוֹלָם חָק נָתַן וְלֹא יַעֲבוֹר: הַלְלוּ אֶת יְיָ מִן
הָאָרֶץ תַּנִּינִים וְכָל תְּהוֹמוֹת: אֵשׁ וּבָרָד שֶׁלֶג וְקִיטוֹר רוּחַ
סְעָרָה עֹשָׂה דְבָרוֹ: הָהָרִים וְכָל גְּבָעוֹת עֵץ פְּרִי וְכָל

כוונות פשטיות

(לבני עזה) שמשוב תחזרי על בניו (נשקי) נקטע פרוסת פתים (יצב
חומו) רוח מערבית להשבית הקרח • ועוד בכאי לא ס' על שמוע (מגיד
דבריו כו') : (כוכבי אור) חמשה כוכבי לכת המחירים ויאיר משתר שכו בים
(ויעמידם לעד) בתיקון נפשדים (חק נתן) לכל אחד ממי שיתמם (הללו את
ה') כ"ל בב"א יכללוהו מעלותיו שרופים ניעוריו חלם (תניים) דגים
גדולים שבים (ישימור) שתר כשלב עץ פתח (שעב דכרו) שיט מפנשת

אֲרָזִים: חַיָּה וְכָל בְּהֵמָה רֶמֶשׂ וְצִפּוֹר כָּנָף: מַלְכֵי אֶרֶץ
וְכָל לְאֻמִּים שָׂרִים וְכָל שִׁפְטֵי אָרֶץ: בַּחוּרִים וְגַם בְּתוּלוֹת
זְקֵנִים עִם נְעָרִים: יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ
הוֹדוֹ עַל אֶרֶץ וְשָׁמָיִם: וַיָּרֶם קֶרֶן לְעַמּוֹ תְּהִלָּה לְכָל חֲסִידָיו
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם קְרֹבוֹ הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ בִּקְהַל חֲסִידִים:
יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו בְּנֵי צִיּוֹן יָגִילוּ בְמַלְכָּם: יְהַלְלוּ שְׁמוֹ
בְמָחוֹל בְּתֹף וְכִנּוֹר יְזַמְּרוּ לוֹ: כִּי רוֹצֶה יְיָ בְּעַמּוֹ יְפָאֵר
עֲנָוִים בִּישׁוּעָה: יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם:
רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב פִּפְיוֹת בְּיָדָם: לַעֲשׂוֹת נְקָמָה
בַּגּוֹיִם תּוֹכֵחוֹת בַּלְאֻמִּים: לֶאְסֹר מַלְכֵיהֶם בְּזִקִּים וְנִכְבְּדֵיהֶם
בְּכַבְלֵי בַרְזֶל: לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט כָּתוּב הָדָר הוּא
לְכָל חֲסִידָיו הַלְלוּיָהּ:

(נהורא) כמזמור הזה יש שלשה עשר הנוסים רמז לשלש עשרה מדות:

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: הַלְלוּהוּ
בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ

כוונות משמיות

במקרא רק במלותו (הודו על ארץ ושמים) עליונים ותחתונים כלם עומדים בכתו · והרמה לכל שהכל בכתו כשהריש קרן ממשלה לעמו וזהו תהלה לכל חסידיו: (שיר חדש) תחדשו שיר לעתיד לבא (תהלתו) תספר בקהל חסידים) ישרחל (בגרונם) יספרו רוממות אחל ויונתן עי"ז שחויב כחלו היה תרב בעלת שתי פיות בידם (משפט כתוב) בתורה כי דם עבדיו יקום (הדר הוא לכל חסידיו) שיתקדש ש"ם על ידיהם: (בקדשו) במקום קדשו בעולם שמלחים (ברקיע עזו) בעולם הגלגלים שהם מרחה עזו (בגבורותיו) שתספרו עבורתיו (כרב גדלו) כמו שגדולתו ברם כן מלוחו ברחם:

בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב:
הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: כֹּל
הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ: כ הַתְּיָה:

בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן: בָּרוּךְ יְיָ מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן
יְרוּשָׁלַיִם הַלְלוּיָהּ: בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂה
נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ: וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמָּלֵא כְּבוֹדוֹ
אֶת כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן:

(נהורא)כתוב בכוונות מורי ז"ל סיס נוסג לתת לדקס כתומרו ותתס מוסג נכל:
(דה"ח) ים לעמוד כשאומר ויברך עד אתה הוא ה' האלהים ועד נכלג :

וַיְבָרֶךְ דָּוִיד אֶת יְיָ לְעֵינֵי כָּל הַקָּהָל וַיֹּאמֶר דָּוִיד בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם: לְךָ יְיָ
הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם
וּבָאָרֶץ לְךָ יְיָ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ: וְהָעֹשֶׁר
וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשֵׁל בַּכֹּל וּבְיָדְךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה וּבְיָדְךָ
לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לַכֹּל: וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ
וּמְהַלְלִים לְשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ: אַתָּה הוּא יְיָ לְבַדֶּךָ אַתָּה
עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם הָאָרֶץ וְכָל
אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיַּמִּים וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם
וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים: אַתָּה הוּא יְיָ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
בָּחַרְתָּ בְּאַבְרָם וְהוֹצֵאתוֹ מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְשַׂמְתָּ שְׁמוֹ

כוונות פשטיות

(ישרגל מבינו) ישרגל סבת (ומתנשא) הקב"ה מתנשא לכל להיות עליון
בעם (ומעושר והכבוד) שעדם מגיע מאתך בעם :

תפלין הם אות שאתה יחיד ומיוחד ושהוצאתנו ממצרים לד

אַבְרָהָם: וּמָצָאתָ אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ

וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית לָתֵת אֶת אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַחִתִּי הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַיְבוּסִי וְהַגִּרְגָּשִׁי לָתֵת לְזַרְעוֹ וַתָּקֶם אֶת דְּבָרֶיךָ כִּי צַדִּיק אָתָּה: וַתֵּרֶא אֶת עֳנִי אֲבֹתֵינוּ בְּמִצְרָיִם וְאֶת זַעֲקָתָם שָׁמַעְתָּ עַל יַם סוּף: וַתִּתֵּן אֹתֹת וּמֹפְתִים בְּפַרְעֹה וּבְכָל עֲבָדָיו וּבְכָל עַם אַרְצוֹ כִּי יָדַעְתָּ כִּי הֵזִידוּ עֲלֵיהֶם וַתַּעַשׂ לְךָ שֵׁם כְּהַיּוֹם הַזֶּה: וְהַיָּם בָּקַעְתָּ לִפְנֵיהֶם וַיַּעַבְרוּ בְתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה וְאֶת רֹדְפֵיהֶם הִשְׁלַכְתָּ בִמְצוֹלֹת כְּמוֹ אֶבֶן בְּמַיִם עַזִּים:

(נהורא) בזוה"ק פ' בשלח • כל ג"י דאמר שירתא דא בכל יומא ומכוין בה זכי למימרא לזמנא דאתי • עוד שם ויאמרו לאמר דא הוא לדרי כל מאן דזכי בה לאתי שירתא בהאי עלמא זכי בה לעלמא דאתי דכתיב לאמר בהסוא זמנא • ובפ' בא • כל ג"י דאתעבי בי"מ ובהסוא ספור הדי בחדוה זמין לאיהו למאדי בשכינתא לעלמא דאתי כו':

וַיּוֹשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרָיִם וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל־שְׂפַת הַיָּם: וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת־יְהוָה וַיַּאֲמִינוּ בַּיהוָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ:

(דה"ח) שירת הים צריך לומר מעומד בכוונה ובנגון שמעתים וכמתחו:

אָז יָשִׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה

כוונות משמיות

(מי מיוח) בזכות ובזכות שכינתו עול עבודתם (כהיום הזה) שתי תפלה שהתפלל תותו כך ח"ת להכחים נס י"ג • (את מצריים את) שתפלתן היום של שתתו כדי שיראו ישראל שתתו • (ויד) שנשרה:

וַיֹּאמֶר לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיהוָה כִּי־גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ נָשָׁא
בַיָּם: עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי
אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ: יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ: מַרְכְּבֹת
פַּרְע�ֹה וְחֵילוֹ יָרָה בַיָּם וּמִבְחַר שָׁלִשָׁיו טֻבְּעוּ בְיַם־סוּף:
תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ יָרְדוּ בִמְצוֹלֹת כְּמוֹ־אָבֶן: יְמִינְךָ יְהוָה נֶאְדָּרִי
בַכֹּחַ יְמִינְךָ יְהוָה תִּרְעַץ אוֹיֵב: וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ
תְּשַׁלַּח חֲרֹנְךָ יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ: וּבְרוּחַ אַפֶּיךָ נֶעֶרְמוּ מַיִם נִצְּבוּ
כָמוֹ־נֵד נֹזְלִים קָפְאוּ תְהֹמֹת בְּלֵב־יָם: אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף
אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל תִּמְלָאֵמוֹ נַפְשִׁי אָרִיק חַרְבִּי תּוֹרִישֵׁמוֹ
יָדִי: נָשַׁפְתָּ בְרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ יָם צָלְלוּ כַּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים:
מִי־כָמֹכָה בָּאֵלִם יְהוָה מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת
עֹשֵׂה־פֶלֶא: נָטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ: נָחִיתָ בְחַסְדְּךָ עַם־
זוּ גָּאָלְתָּ נֵהַלְתָּ בָעֻזְּךָ אֶל־נְוֵה קָדְשֶׁךָ: שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן
חִיל אָחַז יֹשְׁבֵי פְלָשֶׁת: אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם אֵילֵי מוֹאָב
יֹאחֲזֵמוֹ רָעַד נָמֹגוּ כָּל יֹשְׁבֵי כְנָעַן: תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפַחַד
בִּגְדֹל זְרוֹעֲךָ יִדְמוּ כָּאָבֶן עַד־יַעֲבֹר עַמְּךָ יְהוָה עַד־יַעֲבֹר עַם־
זוּ קָנִיתָ: תְּבִאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ
יְהוָה מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ: יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד: יְהוָה

כוונות משמיות

(נחם נחם) מצחה מל פנחים · (ותנוחו) תחסר נוי ונמא · (תה
מלחמה) נמל מלחמה · (ס׳ שמו) לת נכלי זיין פוח נלחם חלח כשמו · (נערמו)
יבשו כמים ונעשו ערימות · (נלבו כמו נד גזלים) הגזלים קמו כחומה נבוחא
(קפאו) סוקמו (נחלים) נחזקים · (נהר נחלתך) תחר תוכו סר סוח (מכון
לשבתך) אלישלם תחר (פעלת ס׳) ולשם כל פחר פשן תלח (מקדש ס׳) מחרי

יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד: יְהוָה מַלְכוּתֵהּ קָאִים לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:
כִּי בָא סוּס פַּרְעֹה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו בַּיָּם וַיָּשֶׁב יְהוָה עֲלֵהֶם
אֶת־מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם: כִּי לַיהוָה
הַמְּלוּכָה וּמוֹשֵׁל בַּגּוֹיִם: וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט
אֶת־הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַיהוָה הַמְּלוּכָה: וְהָיָה יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל
כָּל־הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד:

כשבא ויו"ט מתחילין כאן נשמת

(דה"ח) (ח) כשיאמר יתבח ים לעמוד: (ט) כל פע"ו שנאמר שביעתבח
שם מעיר ושבחה עד לאחר סהודאות יום לומר בעמידה לחש:
(י) אף אם כיום ברכת יתבח בשוה עם פע"ן יאמר אמן: (יא) כאמצע
ברכת יתבח מותר לענות אמן: (יב) לדבר מצוה מותר להפסיק בין יתבח
לקדים כגון לברך את החולה וכל דבר מצוה: (יג) התפללו פסד"ז בלח
בעברא והח"כ בהו עשרה קודם שאמרו יתבח יאמרו המתפללים יתבח ופע"ן
אומר קדים וברכו כי הקדים שיך על שאמרו יתבח במנין • אבל אותן
שלח התפללו פסד"ז לא יאמרו יתבח: (יד) אבל אם בהו אחר יתבח יאמרו
ג' פסוקים מפסד"ז ויאמרו קדים • כי אין לומר קדים כיון שלח אמרו
קלת פסד"ז בעשרה:

(גהורא) אין לומר יתבח אח"כ אחר ברוך שאמר וקלת פסד"ז דהיא ברכה
אחרונה על פסד"ז • המספר בין יתבח ליוצר עבידא היא בידו
כו' • וכתב סיום"ם אף שנמלא בס' בשם הוס"ק שע"ל כל הי"ג שבחים
בעמידה אחת היו מוכרח כלל • וכן כתב הרי"ע וז"ל אלא אדרבה ע"ל
בעמידה כמסדר שבתו של מלך:

יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ
בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ כִּי לְךָ נָאֶה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
שִׁיר וּשְׁבָחָה הַלֵּל וְזִמְרָה עֹז וּמֶמְשָׁלָה נֶצַח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה
תְּהִלָּה וְתִפְאֶרֶת קְדֻשָּׁה וּמַלְכוּת • בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת מֵעַתָּה

כוונות משמיות

תבי מנגו (ידין) ב'• ותה (ס' יחלון לשון ומד) יודע מלכותו של מעל"ם:

וְעַד עוֹלָם: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל בַּתִּשְׁבָּחוֹת אֱלֹהֵי
הַתְּהִלּוֹת אָדוֹן הַנִּפְלָאוֹת הַמְחַדֵּשׁ בְּשִׁירֵי זִמְרָה מֶלֶךְ אֵל
חֵי הָעוֹלָמִים: ח״ק

כשי״ם אומרים שיר המעלות ממעמקים וכו׳ (תפלים ק״ל):

(דה״ח) (ה) אם החזן מאריך בניגון יאמרו הקהל יתברך בעת שסמ״ן מאריך בניגון אבל לא בשעה שהוא ברכו ואם היו מניח טוב שלא לומר כלל רק יחתוך ויאמר מסמ״ן ברכו: (ו) אם לא שמע אחד מסמ״ן כשהוא ברכו רק שמע מהקהל שאמרו ברוך ס׳ המבורך לעולם ועד עונה עמהם ג״כ כיכל״ו. אבל אם שמע מסמ״ן לבד כשעונה כיכל״ו לא יענה עמו. רק יענה אחר על דבריו: (ז) מי שמתפלל ביהידות והגיע לברכו אף שכבר שמע ברכו קודם התפלה מותר לפרום על שמע ולומר ברכו או אחר בשבילו כיון שיאמר מיד אח״כ ברכת ק״ש. אבל לאחר שכבר קרא ק״ש והברכות ושמע ברכו קודם התפלה או אח״כ לא הפילו מהעולם לתורה לא יאמר עוד פעם: (ד) אין לענות ברוך הוא וב״מ בין הפרקים אבל אמן יכול לענות בין הפרקים של כל ברכה שישמע (לבד בין אהבה רבה לשמע): (ה) אף בן בין הפרקים בין קדיש לברכו ובין יוצר המאורות לאהבה רבה ובין אהבה לשמע ובין שמע לוסיב ובין וסיב לויאמר: (ו) באמצע הפרק וכן בין ברכ ליוצר שדינו כאמצע הפרק אין לענות אמן אמנם אמן דסהל מקדוש וב״ם וכן אמן יהב״ש עד לאחר תיכף יתברך ואמן שלאחר יתברך עונה וכן לקדושה דסיומו שיאמר קק״ק וכו׳ וברוך כו׳ אבל ימלוך לא יאמר וכן למודים יאמר רק מודים אנחנו לך ולברכו יאמר כיכל״ו (ולא יאמר יתברך) בין אם שומע בתפלה ובין מבח״ת (גם אמן יענה אחר בה״ת) לכל אלו שסח אפי׳ באמצע פרק היכא דסליק מניה ואם הפסיק באמצע הפסוק היכא דלא סליק מניה חוזר לראש הפסוק: (ז) אפי׳ בין הפרקים לא יפסיק לקרות שם פעמי פסוק ראשון של שמע: (ח) המיל מים לא יברך אחר יעי רק יטול ידיו ולאחר התפלה יברך אחר יעי:

(והורא) כשהומר החזן יתגדל כורע וכן ב״ב ויתברך ובברוך אתה ונאמן. לאחר שסיים הקדיש פוסע ג׳ פסיעות ואח״כ חומר פוסע שלום. אין להפסיק בין שמים לרגם ובין רגא למברך וכן לא יפסיק הש״ץ בין ברוך הוא ובין לעילא ובין בעלגא ובומן קריב. הש״ץ מוזר ואומר ב״ל ולא אמן ב״ל דהוי כעונה אמן ב״ם. בב״ה בקדוש החטיר מחד שלא ישריד בין עלמיא ויתברך והעולם טועים ומוברים דבאמירת תיבת יתברך גבי דו שלא ניל כל אחד אל יתברך עד דאמירן בעלמא. עיין להפסיק

קצת בין חמן ליום"ר כי חמן קאי למעלה על יתגדל ומן יום"ר מתחיל שבח חדש:
ואמרו בגמ' כל הסומה תיום"ר נכנס בתו (פי' בכל כוונתו) קורעין ט גזר
דינו של ע' שנת תר"י תפי' ים בו שמן ע"ג מוחלין ו כי' ומ
מפליג בשבתו גם בוום"ק:

כשעה שהחזן תומר ברכו חומרים מקהל יתברך

חזן
בָּרְכוּ אֶת יְהוָה הַמְבֹרָךְ:

קהל
בָּרוּךְ יְהוָה הַמְבֹרָךְ
לְעוֹלָם וָעֶד:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם
וְיִתְנַשֵּׂא שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא רִאשׁוֹן וְהוּא
אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדָיו אֵין אֱלֹהִים סה
לְרוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בָּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו
וְשְׁמוֹ מְרוֹמֵם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

(נהורא) כתיבת יוצר לוז ימסמם בס"י וכתיבת בורא חוכך ימסמם בס"ר
ויכוין בוומת התפלין הנזכר בריתם הדף· בתפלת יוצר תשב
נמוסבך וכמן המיוב לישב דוקא עד תהלות לאל עליון· התריז"ל עם"ש:
וקדש יוצר שור יכוין הריני מוכן ומזומן לכלול א"ע עם אינון
דמברכין למרייהו (מעה"ח):

(יוצר חוב) המוב מכוונה בשם חוב· והרע בשם תכך (עושה שלום) לעתיד
יתהפך הרע לטוב (ובורא את הכל) שיתשב שכל כבריאת הדשם:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא
חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא אֶת הַכֹּל:

הַמֵּאִיר לָאָרֶץ וְלַדָּרִים עָלֶיהָ בְּרַחֲמִים: וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ
בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית: מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם
בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ: הַמֶּלֶךְ הַמְרוֹמָם לְבַדּוֹ
מֵאָז· הַמְשֻׁבָּח וְהַמְפֹאָר וְהַמִּתְנַשֵּׂא מִימוֹת עוֹלָם· אֱלֹהֵי

כוונות פשטיות

(המאיר לארץ) בהשם מגדל הממחים וממחיק הסיורות (ולדרים) לכיח
שדרים עליה (ברחמים) מעט מעט לא טוב בעשם תחת שגה כח יבלון

עוֹלָם בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים רַחֵם עָלֵינוּ. אֲדוֹן עֻזֵּנוּ צוּר מִשְׂגַּבֵּנוּ
מָגֵן יִשְׁעֵנוּ מִשְׂגָּב בַּעֲדֵנוּ: אֵל בָּרוּךְ גְּדוֹל דֵּעָה. הֵכִין
וּפָעַל זִהֲרֵי חַמָּה. טוֹב יָצַר כָּבוֹד לְשִׁמוֹ. מְאוֹרוֹת נָתַן
סְבִיבוֹת עֻזּוֹ פְּנוֹת צְבָאָיו קְדוֹשִׁים רוֹמְמֵי שַׁדַּי. תָּמִיד
מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וְקָדְשָׁתוֹ: תִּתְבָּרַךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁבַח
מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְעַל מְאוֹרֵי אוֹר שֶׁעָשִׂיתָ יְפָאֲרוּךָ סֶלָה:

תִּתְבָּרַךְ צוּרֵנוּ מַלְכֵּנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ בּוֹרֵא קְדוֹשִׁים יִשְׁתַּבַּח
שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ יוֹצֵר מְשָׁרְתִים. וְאֲשֶׁר מְשָׁרְתָיו כֻּלָּם
עוֹמְדִים בְּרוֹם עוֹלָם וּמַשְׁמִיעִים בְּיִרְאָה יַחַד בְּקוֹל דִּבְרֵי
אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם: כֻּלָּם אֲהוּבִים כֻּלָּם בְּרוּרִים כֻּלָּם
גִּבּוֹרִים וְכֻלָּם עֹשִׂים בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה רָצוֹן קוֹנָם: וְכֻלָּם
פּוֹתְחִים אֶת פִּיהֶם בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה
וּמְבָרְכִים וּמְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים וּמַעֲרִיצִים וּמַקְדִּישִׁים
וּמַמְלִיכִים: אֶת שֵׁם הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא קָדוֹשׁ
הוּא: וְכֻלָּם מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם זֶה מִזֶּה.
וְנוֹתְנִים רְשׁוּת זֶה לָזֶה לְהַקְדִּישׁ לְיוֹצְרָם בְּנַחַת רוּחַ בְּשָׂפָה
בְרוּרָה וּבִנְעִימָה. קְדֻשָּׁה כְּלָם כְּאֶחָד עוֹנִים וְאוֹמְרִים בְּיִרְאָה:
קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

כוונות משמיות

לפניך נס. (שוב) מקיים שמוע סוב (יגר כסוד) שמתכנד ניצוץ ציור
(פל שבת) יותר ממה שמשכחין חופך מעשה ידיך (כלם תהוצים שלין
ציורים קנתם ונה בנתם (כרוזים) שהם שכלים נפרדים (זה תזר) נשלין
רשות שם שוב (קדוש) נפולפים שעליונים (קדוש) כשעלמות פתחתונים (קדוש)

וְהָאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּרַעַשׁ גָּדוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעֻמַּת שְׂרָפִים לָעֻמָּתָם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים: בָּרוּךְ כְּבוֹד יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ:

לְאֵל בָּרוּךְ נְעִימוֹת יִתֵּנוּ · לְמֶלֶךְ אֵל חַי וְקַיָּם זְמִרוֹת אֹמְרוּ וְתִשְׁבָּחוֹת יַשְׁמִיעוּ · כִּי הוּא לְבַדּוֹ פּוֹעֵל גְּבוּרוֹת עֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בַּעַל מִלְחָמוֹת זוֹרֵעַ צְדָקוֹת מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת בּוֹרֵא רְפוּאוֹת נוֹרָא תְהִלּוֹת אָדוֹן הַנִּפְלָאוֹת · הַמְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית: כְּאָמוּר לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: אוֹר חָדָשׁ עַל צִיּוֹן תָּאִיר וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ מְהֵרָה לְאוֹרוֹ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת:

(דה"ח) יסכר נסיום ווגר המחוזות קודם הש"ץ כדי לענות אמן אחר הברכה של הש"ץ דבאמצע אסור להפסיק כמש"ל:

(נהורא) תיתן בתקונים ד' זכירות בס · זכירת מ"ם · זכירת שמלק · וזכירת מריש · ולזכור אחת ויום יו"ע · וכל בד' זכירות בסה מ"ע כו' ומלמין שם לזכור הזכירות בברכה זו:

כשאומר אחרונה דבה בו' יכוין בלבו אחבה רבה ועצומה להבורא יתי"ש לקיים מ"ע של אהבת ה' שהיא לאוריתא · ויתבונן במחשבתו אני מכוין לכלול א"ע עם אינון דאוהבין למרייהו:

אַהֲבָה רַבָּה אֲהַבְתָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ חֶמְלָה גְדוֹלָה וְיתֵרָה חָמַלְתָּ עָלֵינוּ · אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּעֲבוּר אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבָּטְחוּ בְךָ וַתְּלַמְּדֵם חֻקֵּי חַיִּים כֵּן תְּחָנֵּנוּ וּתְלַמְּדֵנוּ: אָבִינוּ הָאָב הָרַחֲמָן

כוונות משמיות

עולם ועולמי עולמים (מקומו) ממקום שהוא לפי שחיים יודעים מקום כבודו (טורח תהלות) לחם ירחוי מלכניד סהלתך פן ימעיטו (לעומת כך בל"ת) כי מתוק סחור וטוב לכל נרכי ב"ח: (חמלה גדולה) לח בצדקתנו ויאמר נכבוד הכיחותנו נאול מלכותך ותלמדנו (סבעתו בך) שעמדו בנסיונות נעם ש"כ מעלו תן בעיניך (כן בסבעם) מפעם סעם (ומלמדנו) לפי שעתן

במדרש שמעם מה"נ כל המוסר נפשו בחלי פסוקא נוחל ה' עולמות לעוה"ב
ישתדל לקרות ק"ש מם השכר כדי להכלים רמ"ח חיבות · ויקרא נכוונה
נחימה וכירחה · צריך להפסיק חצי בין ישראל לה' ובין א
לחלהינו ובין חלהינו לה' · ובין אחר לבדך ובין ועד לעולמם :
(חיי אדם) לא יחטוף בחי"ן (בחיבת אחד) ולא יחריך בחל"ף ויבטיח
יפה לומר ד' של אחד שלא יהא נרחה כרי"ם · ולא יאמר
כמו שאומרים שמעון אדע"ת שדומקין סדל"ת נחלו היא נכגו"ל אלא יאמר
בחיבה בחקוכה בך יחריך נעימוה ולא יהוין :
צריך לקרוא ק"ש בדקדוק המלות ובקריאת הטעמים ובדגש וברפה ולדקדק
להפסיק בין סמ"ם לעל לנבך ובין זיום להבא שלא יהא נרחה היום
ולא למחר ויטעים יפה הע"ין של בבנע ה' שלא יהיה נרחה כפ"א וא' ·
ודמיז זי"ן של תזכרו שלא יהיה נרחה כסי"ן (תסכרו) וכן ז' של וזכרתם
וידגים היו"ד של ישראל שלא יהא נרחה חיסראל וכן יו"ד דוכיו דלא לשתמע
והלו ויפריד בין ותרה לתף ובין תיבה שתחלתה בסוף תיבה שלפניה בגון
ככל לנבך על לנבך ככל לבבכם על לבבכם עשב בשדך ולחדתם מהרה
שכף פחיל לחכם מחרץ וצריך להפסיק בין תיבה שסופה ע"ם ותיבה
שלחריה מתחיל נחל"ף כגון ולמדתם חותם וקשרתם לותם ושמתם חת
ורחיתם חותם וזכרתם חת ועשיתם חותם שלא יהא נרחה כקושר מותם
מם ולחי' במקום שחין שייך סעם זה כגון ועבדתם חלהים חחרים עיניכם
חבר זונים חחריהם לחלהיכם חני חלהיכם חבר · לחלהים חני חלהיכם
חמת· וכל חלו הדברים ל"ד בק"ם חלא הפי' בקריחתו בחכ"ך ובכל הברכות
צריך לדקדק בזה שיהיה ניכר כל חות ותות כי קרוב שיבלע החל"ף (של"ם) :
קודם ק"ש יחזוב בחשבתו הריני רוצה לקיים מ"ע של ק"ש שצוני
בוראי לש"י קוב"ה ושכינתיה ואני מכוין לכלול א"ע עם
אינון דמיחדין למרייהו :

יחיד חומר אל מלך נאמן :

שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד :

נלחם צריך שם כבוד מלכותו לעולם ועד :

כוונות פשפיות

(שמע ישראל · ה') שמות (חלהיט) חני מקבל עלי דבור חבי ה' חלהיך ·
סות (ה' חחד) יחיד ומיוחד בשבעה רקיעים ובחרן וכד' רוחות כשלש
וחני מקבל עלי דבור זה יכוין לן חלהים חחריט של פני וחני ממליך
עליך על כל חבר וחבר שלי לשמור ולעשות חתם פסי"ק זה חני ממליך

(פתורא) בפסוק ולהבת יכוים בלבו לאהבה עזה לאהבתו יתש׳ · ולאהבה
זו מ״ע עליו מפסיק זם של ואהבת ויחבוב כמהבתו אני מבוין
לשלים מ״ע של אהבת השם ואני מבוין לכלול א״ע עם אותם
המוסרים א״ע על קדושת השם יתש׳ :

וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־
מְאֹדֶךָ : וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל־
לְבָבֶךָ : וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ

(דה״ח) כשאומר וקשרתם לאות על ידך ימשמש בתפילין של יד וכשאומר
ולטפות בין עיניך ימשמש בתפילין של ראש :

בַּדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ : וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדֶךָ וְהָיוּ
לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ : וּכְתַבְתָּם עַל־מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ :
וְהָיָה אִם־שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־
לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם : וְנָתַתִּי מְטַר־אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ יוֹרֶה
וּמַלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ : וְנָתַתִּי עֵשֶׂב

כוונות משמיות

תומך על כני וכני בני עד סוף כל הדורות שתזכה שיקבלו עליהם
עול מלכותך ותלמודך ושילמדו גם הם את בניהם עד דור אחרון :
(ואהבת כו׳ אלהיך) הני מקבל עלי דבור לה תעשה את שם ה׳ אלהיך לשוא
(וככל נפשך) תמ״ע מסירת נפש (וככל מאדך) תמ״ע שאם יתמרו לי בשתחוה
שמילים ומ״ל נטול כל ממונך כודאי תומר להם קחו כל אשר לי ולא תכרת
אלילים מפני אהבת הקב״ה (על לבבך) תמ״ע להיות בתמידות אהבת ה׳
על לבבי (ושננתם לבניך) תמ״ע ללמד לבני תוה״ק (ודברת בם) שם יהיו
שיחי דבריך (בשבתך בו׳ ובלכתך) בכל דרכיך דעהו (על מזוזות) תמ״ע מ״ם
א שתהיה פרשה זו על מזוזות פתחי לתום על קבלתי אלהותו ומלכותו עלי
(בשעריך) תמ״ע דבור לה תחמוד בית רעך · (ולעבדו בכל לבבכם) תמ״ע
שעבדו בשמודה שהיא בלב זו תפלה כדרז״ל (יומא) אמר מיודד לאחר
שחישם שמרוח פלוני והחריבם (ומלקוש) אמר מיודד שאחר לקחיר על הקציר

פָּשְׁדְּךָ לְדַהֲמָתֶךָ וְאָבַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ: הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־יִפְתֶּה
לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם
לָהֶם: וְחָרָה אַף־יְהוָה בָּכֶם וְעָצַר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה
מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל
הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה נֹתֵן לָכֶם: וְשַׂמְתֶּם אֶת־דְּבָרַי
אֵלֶּה עַל־לְבַבְכֶם וְעַל־נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל־
יֶדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת־
בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ
וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ: וּכְתַבְתָּם עַל־מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ:
לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ:

(נהורא) נכניסן לכל ד' ציצים תלתא בידך כימנית בשעסי הציצית ותכיס נכס:
(רח"ת) כשיאמר ולויתם לותו ימצאם בשתי ציצית שלשניו • כשיאמר אשר
הוצאתי לתכם מארץ מצרים יכוין לקיים מ"ע של זכירת יצ"מ:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל־כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם
וְנָתְנוּ עַל־צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת
וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם

כוונות משמיות

וכמלוים (וחסמת דנך) תמ"ש דכור לה תגנוב (ושיכושן) ייך (וינכרן)
שמן זית (ונתתי בו' לנכמתך) וכשיסיס מנוי עשב לנכמה העובדת לה כתרצ"
לה (וחכלת ושבעת) לך משחכיו תוכלים ושמעים (משמרו) שלח יכי' בשעבר
שמור לנשלוי לרשתו (ושרתם) מן השורש • הרי הוא כאלו (ועבדתם כו'
(ונחבדתם) תמ"ש דכור לה תרגם (דברי חלכי של לנכנס) תמ"ש שול
שמשיך יום"ס: (למען ירבו) תמ"ש דכור כנד לה תגיך ולה לתנך (ולימיכם)

וְלֹא־תָתֻרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים
אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם
קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

(רה"ח) חין להפסיק בין ה' אלהיכם ובין אמת בשום דבר וכן בין אמת ליוציא ואפי' בדברים שמפסיקין בתפלה ק"ש:

פתב נפ' מ"ל מאמם עד ויפה יש שם עשרה תיבות כנגד שפה עשר פסוקים שבאתי פרשיות שמע והיה אם שמוע כל תיבה מכוונת כנגד פסוק אחד וע"כ נה ויציב בלשון הרמי שתין מלה"ם מכירין בו נגד בשכמל"ו שניתקן לומר בלחש לפי שגנבו משה מן המלאכים (כדאיתא בדברים רבה):

אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם וְיָשָׁר וְנֶאֱמָן וְאָהוּב וְחָבִיב וְנֶחְמָד
וְנָעִים וְנוֹרָא וְאַדִּיר וּמְתֻקָּן וּמְקֻבָּל וְטוֹב וְיָפֶה הַדָּבָר הַזֶּה
עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: אֱמֶת אֱלֹהֵי עוֹלָם מַלְכֵּנוּ צוּר יַעֲקֹב
מָגֵן יִשְׁעֵנוּ לְדֹר וָדֹר הוּא קַיָּם וּשְׁמוֹ קַיָּם וְכִסְאוֹ נָכוֹן
וּמַלְכוּתוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לָעַד קַיֶּמֶת: וּדְבָרָיו חַיִּים וְקַיָּמִים
נֶאֱמָנִים וְנֶחְמָדִים לָעַד ינשק הציצית ויסירם וְלָעוֹלְמֵי עוֹלָמִים

כוונות משמיות

אני נותנה לקיים מ"ע של ורחיתם אותו (וזכרתם) אמ"ע לעשות כל המצות שבילתי לעשות (אחרי לבבכם) אמ"ע שלא תפנה מחשבתי אחרי מינות (ואחרי עיניכם) אמ"ע דכור לא תגלה (זונים) אמ"ע שלא תפנה מחשבתי אחרי ע"ז ח"ו (כל מצותי) אמ"ע דכור זכור את יום השבת לקדשו שבשת שקולה ככל המצות (אני ה') אמ"ע דכור לא העגה ברעך עד שוא (אמר בהכ"ם אם העדת ברעך עדות שקר מעלה אני עליך כאלו העדת עלי שלא בהתי שמים וארץ) (מארץ מצרים) אמ"ע לקיים מ"ע למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך (להיות לכם לאלהים) אי"ת אלהותך ואדנותך עלי ועל זרעי ואמ"ע מסירת נפש להדחות אמיתית קבלתי (אני ה') נאמן לשלם שכר (אלהיכם) נאמן ליפרע: (אשר הוא) על מלכות שמים ועל עשות שזכרנו בק"ש (אלהיכם) אני מקבל עלי אלהותך (מוציא) אמ"ע מלכותך

עַל אֲבוֹתֵינוּ וְעָלֵינוּ עַל בָּנֵינוּ וְעַל דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל כָּל
דּוֹרוֹת זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ :

עַל הָרִאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים דָּבָר טוֹב וְקַיָּם לְעוֹלָם
וָעֶד אֱמֶת וֶאֱמוּנָה חוֹק וְלֹא יַעֲבֹר : אֱמֶת שְׁאַתָּה הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מַלְכֵּנוּ מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ גּוֹאֲלֵנוּ
גּוֹאֵל אֲבוֹתֵינוּ יוֹצְרֵנוּ צוּר יְשׁוּעָתֵנוּ פּוֹדֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ מֵעוֹלָם
שְׁמֶךָ אֵין אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ :

עֶזְרַת אֲבוֹתֵינוּ אַתָּה הוּא מֵעוֹלָם מָגֵן וּמוֹשִׁיעַ לִבְנֵיהֶם
אַחֲרֵיהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר : בְּרוּם עוֹלָם מוֹשָׁבֶךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ
וְצִדְקָתְךָ עַד אַפְסֵי אָרֶץ : אַשְׁרֵי אִישׁ שֶׁיִּשְׁמַע לְמִצְוֹתֶיךָ
וְתוֹרָתְךָ וּדְבָרְךָ יָשִׂים עַל לִבּוֹ : אֱמֶת אַתָּה הוּא אָדוֹן
לְעַמֶּךָ וּמֶלֶךְ גִּבּוֹר לָרִיב רִיבָם : אֱמֶת אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן
וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ :
מִמִּצְרַיִם גְּאַלְתָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ :
כָּל בְּכוֹרֵיהֶם הָרָגְתָּ וּבְכוֹרְךָ גָּאָלְתָּ וְיַם סוּף בָּקַעְתָּ וְזֵדִים
טִבַּעְתָּ וִידִידִים הֶעֱבַרְתָּ וַיְכַסּוּ מַיִם צָרֵיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא
נוֹתָר : עַל זֹאת שִׁבְּחוּ אֲהוּבִים וְרוֹמְמוּ אֵל וְנָתְנוּ יְדִידִים
זְמִרוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְמֶלֶךְ אֵל חַי
וְקַיָּם : רָם וְנִשָּׂא גָּדוֹל וְנוֹרָא מַשְׁפִּיל גֵּאִים וּמַגְבִּיהַּ שְׁפָלִים

כוונות משפיות

(ומשפטיך וצדקתך) מגיעין (עד לאפסי ארץ) עד מקום שאין שם ארץ כי
אשו ויסימון (סיומא נאותיך) חת"ע לשמור שרטן סק' ומטחין (וכוכון)
יצרא שקריתא בני נטרי :

מוֹצִיא אֲסִירִים וּפוֹדֶה עֲנָוִים וְעוֹזֵר דַּלִּים וְעוֹנֶה לְעַמּוֹ

כשיגיע לתפלת נחל עליון נריך לעמוד ויכין עצמו לתפלת י"ח ויסיר ציחו
וגיעו וכל דבר המבלבל מחשבתו :

בְּעֵת שַׁוְּעָם אֵלָיו : תְּהִלּוֹת לְאֵל עֶלְיוֹן בָּרוּךְ הוּא וּמְבֹרָךְ
מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ
כֻלָּם : מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְהוָה מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ
נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא :

(נהורא) כתב היום"ס הדברים המועילים לכוונת התפלה להוציא התיבות
מפיו ממש כחילו מונה מעות כיצד ציתן בפסקת נשימה בין כל
כ' או ג' תיבות ויתפלל בלשון תחנונים כעני העומד בפתח כמפרש"ל מאי
קבע רבנן למרי כל שלש למר בלשון תחנונים • בזוה"ק מזהיר שיזהר שלא
ישמע לאחר קולו בהפלתו ושלא יפתח עיניו בשעת התפלה ואם מתפלל מתוך
הסידור יזהר שלא יסתכל תוכה • כתב רוקח קודם שמתחילין שמו"ע צריך
לפסוע לאחוריו ג' פסיעות כדי שיפסיע אח"כ לפניו ג' פסיעות משעם
שנגש מרע"ה קודם הפלתו לתוך ג' מחיצות תבך ענן וערפל ואמו ג"כ
מטעם לפסוע ג' פסיעות גם לאחר שמ"ע לחזור מתוך לותן מחיצות :
גודל מעלת סמיכת גאולה לתפלה ותיובה מבואר בגמ' ובזוה"ק ות"ס
המקובלים אין להפסיק אפי' בעניית אמן אחר גאל ישראל :

שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְאוּלִים לְשִׁמְךָ עַל שְׂפַת הַיָּם יַחַד
כֻּלָּם הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ : יְהוָה יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד :
צוּר יִשְׂרָאֵל קוּמָה בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל וּפְדֵה כִנְאֻמֶךָ יְהוּדָה
וְיִשְׂרָאֵל : גֹּאֲלֵנוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל : בָּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה גָּאַל יִשְׂרָאֵל :

(דחי"ה) (ת) אין להפסיק בין גאולה לתפלה אפי' לקדיש ולקדושה ודיוקא
בחול אז ניו"ט אבל בשבת פוסק לקדיש ולקדושה וכן במעריב אפי'
בחול פוסק אפי' לברכו • וכן אין מפסיקין לענות אמן אחר הש"ץ גואל
אין של גאל ישראל אם שמע מהש"ץ פוסק ועונה (אמנם נכון לסיים בשוה
עם הש"ץ ואז ה"ל לענות) ודוקא שבבר השלים הברכה גאל ישראל אבל

אם שמע הברכה הכ"ל קודם שסיים הוא גאל ישראל אסור לו לפטות אמן על גאל ישראל (תוך אמתן של אלו הקדום וס"ת) דקודם גאל ישראל דין אחינו הפרק יש לו: (ב) כשעומד להתפלל לא יסמוך עצמו על העמוד או על חביבו וחפי' סמיכה כל דהו אסור צריך לעמוד ב' ימה: (ג) נפל ספר לפניו על הארץ ואינו יכול לכוין מפני זה מותר להפסיקו כשסיים הברכה: (ד) היה צריך לנקביו אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל בין לגדולים בין לקטנים וס"מ שאינו יכול להעמיד על עצמו שיעור שעה ומומס אבל יכול להעמיד ע"ע שיעור זה יש בדיעבד אבל לכתחלה לא יתפלל עד שיבדוק עצמו יפה יפה: (ה) לא יגהק ולא יפהק בתוך התפלה ואם צריך מתיך חוגם יניח ידו על פיו שלא תהא נראית פתיחתו: (ו) וכן אסור לו לרוק בתוך התפלה וחפי' בתחנונים שאחר תפלתו אסור כ"ז שלא פסע: (ז) אם ח"ת לו שלא יכוך שמעטר הרבה ויהא שרוי בתפלתו מכ"ש בשעתו בעין שלא יהא נראה על הבגד ואם מעטר גם בזה זורקו לאחוריו ואם ח"ת לאחוריו זורקו לשמאלו ואם ח"ת לשמאלו יזרוק לימינו ואם ח"ת לימינו יזרוק לפניו: (ח) אינו פוסק בתפלתו לא לקדים ולא לקדובה וברכו אלא יפתוק ויכוין למה שאומר הש"ץ ויהא בעומה ובקדים לאחר שאמרו יתברך הדר ונאותיו: (ט) אם עמד להתפלל בנפון או בדרום יעמוד במקומו ויחזיר פניו למזרח ואם עמד למערב לא יחזיר פניו כלל רק יעמוד במקומו ויתפלל: (י) ואם מתפלל בעבור ומתחיל להתפלל לרוח אחרת ואומרת מילתא אם יכול לעקר פניו בחופן שאין כ"כ הוכר ס"ד ואל יהפוך עצמו לגד שהקהל מתפללין: (יא) הטועה ומזכיר מאורע של אחר תפלה אלא בזמנה אם הזכיר דבר אלא שייך בחותו יום כגון שאמר וכתבנו כו' בתין זמן כתיבה היום או שאמר יעלה ויבא כו' ביום ר"ח הזה שהוא שקר מוחלט דהיום חינו ר"ח דינו כאלו בחמלע התפלה אחזר לראש הברכה וגו' רחצות וחתרונות חוזר להתלת הג' אך אם לא אמר שקר כגון אם אמר זכרנו לחיים ולא אמר וכתבנו או הבדלה בחונן הדעת שמזכיר מה שחנן לו הש"ת לא יחזור ולהבדיל וזה שייך בכל השנה לתת תודה להש"ת שחלק לו לב להבין ומדע לידע או שאמר יעלה ויבא עד ביום ר"ח הזה דלא הוי שקר רק כמו שמוסיף בתפלתו ואף שאסור להוסיף בג' רחצות והתרונות מ"מ כאן לא הוי:

(נהורא) המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שהוא מוציא בשפתיו ויחשוב בחילו שכינה כנגדו שנא' שויתי ה' לנגדי תמיד ויישר פכוונה ויסיר כל המחשבות העורדות לחותו עד שתאחר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו ואם תבוא לו מחשבה אחרת בתוך תפלתו ישתוק עד שתבטל המחשבה וצריך שיהשוב בדברים המכניעים את הלב ומכוונים אותו לשביו שבשמים · ויתשוב קודם התפלה בדוממות בלל יתעלה ובשלוש

תפלין הם אות שאתה יחיד ומיוחד ושהוצאתנו ממצרים מב

שחדש · צריך לכוין רגליו זה מנגד זה שיהיו כרגל אחת להדמות למלאכים דכתיב בהו ורגליהם רגל ישרה ויכוף ראשו מעט שיהיו עיניו למטה ולארץ ויתבונן כאילו עומד בבהמ"ק ולבו יכוין למעלה לשמים ומניח ידיו על לבו כקבורין הימנית על השמאלית ועומד כעבד לפני רבו כאימה ביראה ובפחד· יכוין אני מכוין לכלול את נפשי בין אינון דמתפללין לקוו שא בריך הוא בלבב שלם :

כאן ימשמש בתפלין של ראש · האריז"ל · והעיקר לכוין כוונה :

למנחם כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ :

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ :

(דה"ח) (ח) כשאומר ברוך (של תהלת ס"ע ושל מגן אברהם ושל הטוב שמך) יכרע בברכיו מעט וכשיאמר אתה יתחוה עד שיתפקחו כל חוליות שבשדרה וגם ראשו יכוף כאגמון ולא יתחוה כ"כ עד שיגיע ראשו נגד חגור של מתנים · ויכרע באמירות בפעם אחת וכשיאמר השם יזקוף קומת ראשו תחלה ואח"כ גופו דרך הכניעה : (ג) זקן או חולה ואינו יכול להשות עד שיתפקחו כיון שהרכין ראשו דיו הואיל וכבד עליו :

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת

לקושים מס' הכוזרי

ז"ל הכוזרי (במאמר ג' סי' כ' בסמך דבריו שם) ינסיג הכח החפצי כל החברים המשמשים לותו בזריזות וחריצות ושמחה ויעמדו בעת העמידה מבלי עצלה כו' ויעמדו כל החברים כנגדים ירחים לעשות מלות מנהיגם לא ירגישו על מיחוש ולא על הפסד חס יהיה להם ויהיה הלבון מסכים עם המחשבה לא יוסיף עליו ולא יגטע בתפלתו ע"ד המנהג והטבע כמו הזריז והגיבח (כ"ח והפשהגי) הלא עם כל מלה מחשבה וכוונה בה ותהיה העת הסיח לב זמנו ופריו ויהיו שחר עתותיו כדרכים המגיעים אל העת הסיח · יתחוה קרבתו שבו מתדמם ברוחניים ויתרחק מהבהמיות וז"ל (שם סי' י"ז) יפן אל לבו

כוונות פשטיות

(אבותינו) ושם (אברהם כו') (חסדים טובים) יותר מגמילות חסדי הלדם (וקונה הכל) הוי מאמין בחמו"ם שהוא היוצר והבורא של כל העולמות (וזוכר חסדי אבות) לבניהם לגאלם

וּמֵבִיא גּוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה ׃

(דה"ח) (ת) אם לא אמר זכרנו וגזכר לאחר שכבר אמר בא"י אינו חוזר אבל אם נזכר קודם שאמר כאן אף שאמר כרוך אתה אומר זכרנו כו' מלך עוזר כסדר : (ב) הזכיר זכרנו בשאר ימות השנה אם נזכר קודם וכתבנו פוסק ומתחיל מלך עוזר אבל אם אמר וכתבנו חוזר לרחם התפלה :

נעמ"ת

זָכְרֵנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מָגֵן אַבְרָהָם :

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ :

(דה"ח) (ת) בתפלת מוסף של שמיני עצרת מתחילין גומר מביא כדאת ופוסקין כמנהג של יו"ע הרחמן של פסח (אבל במוסף ש"פ בלחם קודם שמתפלל הש"ץ נקו"ר • תומרים) : (ב) בימות הגשמים אם לא אמר מוריד הגשם ואמר מוריד הטל במקומו אם לא התחיל עדיין הש"ץ ברכת מחיה מתים אומר מוריד הגשם במקום שנזכר אבל לאחר שהתחיל הש"ץ אינו אומר כלל ואינו חוזר ואומר מוריד הטל : (ג) אבל אם לא אמר כלל לא מוריד הגשם ולא מוריד הטל אם לא התחיל עדיין ברכת אתה קדוש אומר מוריד הגשם (היכף כשנזכר) במקום שנזכר • אבל אם נזכר לאחר שהתחיל אתה קדוש חוזר לרחם התפלה : (ד) אם אמר מוריד הגשם בימות החמה אפי' הזכיר גם של חורף בברכה לאחה גבור ואם סיים הברכה אפי' לא התחיל עדיין אתה קדוש חוזר לרחם התפלה : (ה) אבל אם אמר משיב הרוח ומוריד הגשם בשאר מוצ"ש אינו חוזר לרחם רק פוסק וגומר התפלה : (ו) נשתפק בימה"ת וביומ"ג אם אמר מוצ"ש כל ל' יום חוזר דחזקתו שאמר כמו שרגיל • לאחר ל' יום (אם התפלל ל' תפלות) אינו חוזר : (ז) ש"ץ שטעה נקו"ר סדין כמו יחיד ואם

כוונות מששיות

ואם תמה זכות אבות אז (מניח כו' למען שמו) שהוא קיום לעולם (מגן אברהם) גבורת ה' מעין הגשם שנאמר לא"א בהגלותו מחור כשדים וכמלחמתו עם המלכים ושארי נסים (חמן) (כוונת עניית כל אמן ואמן עיין שיל) (ואיך צריך להכוין ג"ע לכוין בברכה זו שאם לא כוון גם אף ש"י

לקוטים מהבזוזרי

מהברכה הרחמנות הנקראת אבות גמלת חסדים ובריית העולמים קיים להם עד עולם לא ימות כמו שהוא אומר ומביא גואל לבני בניהם ומהברכה השנית הנקראת גבורות

פעם הש"ץ בלחש ואח"כ אומר מכניע הרוח אם נזכר קודם שהשליש פשט חוזר לראש אחר שהשלים ואינו חוזר :

במוסף מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָּשֶׁם :

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים · סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר · מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה :

(רה"ח) אבל נומר מי כמוך דינו כמו בזכרנו ובכל הבנס אם אמר אינו חוזר:

בעזי"ת מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים וְזוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים :

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְחַיֵּה הַמֵּתִים : בחזרת הש"ץ אומרים כאן בקדש

(רה"ח) (ה) יחיד העומד בתפלתו ובכרגיע למקום קדושה היו סגנוי אומרים קדושת שחרית ומוסף יענה עמהם : (ג) אם סיים קודם הקדוש בעזי"ת ובתכ"ד נזכר ואמר במלך הקדוש יגיד אבל אם בסם לאחר הלל הקדוש כ"ד לא יגיד ויחזור לראש התפלה דדין ברכות רחבונות בחד חביבי : (ג) אם אמר כל הסגנם במלך הקדוש אינו חוזר :

(נהורא) יתבאר לג הזהר בתחילת הקדושה בש"ע · מהרי"ל בשאמר בדוך וימלוך הוא כורע וזוקף בסם· ויכוין בגליו כאחד · ויכוין במהבכתו לקדם לפ' בקדושה זו ויכוין פרישי מו"מ לקיים מ"ע של ונקדשתי בתוך ב"י :

נַקְדִּישׁ אֶת שִׁמְךָ בָּעוֹלָם כְּשֵׁם שֶׁמַּקְדִּישִׁים אוֹתוֹ בְּשְׁמֵי מָרוֹם כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר: קו"ח קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: חזן לְעֻמָּתָם

לקוטים מהכוזרי

כי נתלכים בעולם הזה מתמדת כו' · ויתן על לבו שעות מחיית המתים בעת צירתה עם דוחק זה מהקבת הפעמיים וכן מכניע הרוח וזולתו ובחפצו מתיר אסורים וזולתי

כוונות פשט"ת

שכוון בכל הברכות צריך לחזור לראש· בש"ע סי' ק"ח) (בחסד) ועיין בקדקת הברכות :

(קדוש) אחר קדוש בעולמות הבלעדים (קדוש) בעולמות התחתונים (קדוש)

בָּרוּךְ יֹאמֵרוּ: קו"ח בָּרוּךְ כְּבוֹד יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ: חזן וּבִדְבָרֵי קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר: קו"ח יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ:

חזן לְדוֹר וָדוֹר נַגִּיד גָּדְלֶךָ וּלְנֵצַח נְצָחִים קְדֻשָּׁתְךָ נַקְדִּישׁ וְשִׁבְחֲךָ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא יָמוּשׁ לְעוֹלָם וָעֶד • כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הָאֵל (בעש"ת הַמֶּלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ:

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הָאֵל (בעש"ת הַמֶּלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ:

אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת וּמְלַמֵּד לֶאֱנוֹשׁ בִּינָה:

(דה"ח) (ה) סכת נומר הבדלה בחונן הדעת במו"ס ולא נזכר עד שחתר בח"י היכו מוזר ואינו חומר כלל אפי' בש"ת אז בין ברכה לברכה מפני שיבדיל על הכוס • ואם נזכר קודם שחתר הסם חומרו במקומו וחוזר וחומר ואחנו מאתך כו': (ב) אבל אם אין לו כוס ונזכר שגם למחר (ביום) לא יהיה לו כוס צריך לחזור ולהתפלל אך אם נזכר קודם ב"ת יאמרנה בש"ת: (ג) טעה ולא הבדיל בתפלה וטעם קדם שהבדיל על הכוס צריך לחזור ולהתפלל ולומר אתה חוננתנו ואח"כ יבדיל על הכוס ואם בבר הבדיל על הכוס חוזר להתפלל ואי"צ להבדיל על הכוס וה"ה אם עשה מלאכה קודם הבדלה ולא אמר מקודם שמבדיל בין קדם לחול: (ד) סכת להתפלל מעריב

כוונות פשטיות

לעולם ולעולמי עולמים (ממקומו) ממקום שהוא שחפי' המלאכים אינם משיגים מקום כבודו • (וקדושים) המלאכים ויאמרו: (אתה כו' דעת) הדעת בין טוב לרע הוא קנוי לאדם מנעוריו ע"י החינוך מאתו ית' (ביום) להבין דבר מתוך דבר אתה מלמד

לקושים מהבוזרי

כו' • אתה קדוש [קדום כלומר שהוא נקדם ומרומם מהשתוות לו מדה ממדות הנבראים כו' אבר לא ידעם ולא יתלה בו דבר ממה שיתלה בנבראי' (שם מאמר ד' סי' ג')] ויהן אל לבו מהברכה הזאת כל אבר ספרותו כו הפילוסופים מהקדושה והרוממות אחר שיקיים תלמודו ומלכותו בחבות לנו מובל ומלוה כו' ולאחר שמקדשינו ומרוממנו בזה יתחיל בבקשת צרכיו בכלל כל ישראל כו' • אתה חונן והרצוים להקדים מהבהשות בקשת השכל ודעת שבהם יגיע אחדש

תפלין הם אות שאתה יחיד ומיוחד ושהוצאתנו ממצרים כו׳
נמו״ס ומתפלל ביום יאמר אתה חוננתנו לקח שהבדיל על הכוס בלילה :
נמו״ס וכמוזאי יו״ט תפילו מיו״ט לחול המועד תומרים זס :

אַתָּה חוֹנַנְתָּנוּ לְמַדֵּעַ תּוֹרָתֶךָ · וַתְּלַמְּדֵנוּ לַעֲשׂוֹת חֻקֵּי רְצוֹנֶךָ וַתַּבְדֵּל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל בֵּין אוֹר לְחֹשֶׁךְ · בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה · אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָחֵל עָלֵינוּ הַיָּמִים הַבָּאִים לִקְרָאתֵנוּ לְשָׁלוֹם חֲשׁוּכִים מִכָּל חֵטְא וּמְנֻקִּים מִכָּל עָוֹן וּמְרֻבָּקִים בְּיִרְאָתֶךָ :
וְ) חָנֵּנוּ מֵאִתְּךָ דֵּעָה בִּינָה וְהַשְׂכֵּל : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה חוֹנֵן הַדָּעַת :

הֲשִׁיבֵנוּ אָבִינוּ לְתוֹרָתֶךָ וְקָרְבֵנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ וְהַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הָרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָה :

(נהורא) נברכה זו יקבל ע״ש במחצתו מזינת פסעיו ותרסה נמורה נבל יסוב עוד בכלה · כי כמה הניף זאי גברת המנקם סליחה ומתודס על עוונותיו ולא גמר בלבו העזיבה והחרטה :

סְלַח לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטָאנוּ מְחַל לָנוּ מַלְכֵּנוּ כִּי פָשָׁעְנוּ כִּי

לקוטים מהכוזרי

להתקרב אל אלהים ע״כ הקדים חוכן הדעת הסמוכה אל מה שאחריה ר״ל הרוצה בתשובה כדי שתהיה הדעת והבינה הסיוע בדרך התורה והעבודה כמו שהוא חומר פשיבנו אבינו לתורתך וקרבינו מלכנו לעבודתך. סלח לנו ומפני שאי אפשר לאדם בלתי חטוא ופשע התחיב להתפלל על סיוית החטא כמחצה וכמעשה נברכם חנון המרבה לסלוח וסומך אל התפלה סוחם מולדות הסגיפה

כוונות פשטיות

נאמנים(ע״י התורה) (חננו כו׳ ופשכל) נתום״ק וכעבודתך שתוכל לעבוד תותך נשכל(לתורתך) שתתן לנו השגה נתוס״ק (והחזירנו) תכניע יצרנו כדי שנוכל לחזור בתשובה שלמה לפניך (הרוצה בתשובה) כאשר קבל תשובת רחמן : (כי פשענו) ואני מקבל עלי לעזוב פשעי ומתחרט אני על כשבר :

סוֹחֵל וְסוֹלֵחַ אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלוֹחַ:
רְאֵה נָא בְעָנְיֵנוּ וְרִיבָה רִיבֵנוּ וּגְאָלֵנוּ מְהֵרָה לְמַעַן שְׁמֶךָ
כִּי גּוֹאֵל חָזָק אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל:

(דה"ח) (ח) בת"ל כשיש י' שמתענים ומבלימים עד צאת הכוכבים תומר הב"ן
כחזרת התפלה ענינו בקו"ר וחותם ב"י העונה בעת צרה כין
בשחרית כין במנחה וס"ה בת"כ מיהו לף כשאין י' שמתענים אז שהיום
מבלימים יאמר עכ"פ בש"ת בלא התימה: (ג) שכח לומר עננו וזכר קודם
שאמר השם בחתימת רפאנו חוזר ואומר עננו עם התימה ואח"כ חוזר ואומר
רפאנו ואם נזכר לאחר שאמר השם בחתימת רפאנו אע"פ שם לא היו פשרה
שמתענים בכהכ"נ ובא לאחר רפאנו יאמר בש"ת ביחיד בלי חתימה רק
יחתום בש"ת לבד: (ג) שכח גם בש"ת יאמר לאחר השי"ע בלא חתימה:

רְפָאֵנוּ יְהוָה וְנֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנוּ וְנִוָּשֵׁעָה כִּי תְהִלָּתֵנוּ אָתָּה
וְהַעֲלֵה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל מַכּוֹתֵינוּ:

(נהורא) אם יש לו חולה בביתו או חולים לחרים הנודעים לו יתפלל עליהם
בנרכה זו ויקויים בזה מ"ע ואהבת לרעך כמוך ותחלה יתפלל על
חולי לחרים ולח"כ על חולה שבכלי ביתו כמ"ש כל המתפלל על חבירו וכו':
ו: ונה להתפלל על החולה יאמר זה:

יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתשלח מהרה רפואה
שלימה מן השמים רפואת הנפש ורפואת הגוף לחולי (פב"פ)
בתוך שאר חולי ישראל:

כִּי אֵל מֶלֶךְ רוֹפֵא נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
רוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

(דה"ח) (ח) מתחילין לומר טו"מ בתפלת מרכית של יום ס' לאחר התקופה
תשרי ויום התקופה הוא נכלל כגון אם התקופה היא ביום ה'

כוונות פשטיות

(רפואה שלמה לכל מכותינו) רפואת הנפש ורפואת הגוף כדי שנהיה כריאים ומתמיד ראה נא בעניינו וחושב גואל ישראל. רפאנו ונחר כן שאלנו על נרחום הגופיע והנפשות וסומך לתפלה כזאת

לקושים כאבוזרי

וסיים שלמה עמה שתנחנו כי

חל יום ס' ניום ד' ומתחילין לומר בעלמא כסייך ליום ד' ואומר עד הפסח: (ג) סכת לומר טל ומטר ונזכר קודם שהתחיל הקע לומרו במקום שנזכר. סתחיל לומר תקע ישמרינו בש"ת. סכת בש"ת יאמר בין ש"ת לרפא. סכת גם שם אם נזכר קודם שעקר רגליו חוזר לברך עליהן ויהפוך כפדר ואם כבר עקר רגליו חוזר לרחם התפלה. ואם הסיח דעתו מלומר עוד ברכות ואחר יהיו לרצון סוי שעקר רגליו וחוזר לרחם התפלה: (ג) שחל מעי"ט מחזירין אותו לרחם הברכה: (ד) לאחר ל' יום (אם כשאלו תפלות) אם נסתפק אח"כ אינו חוזר דחזקה שאחר כמו שבררנו עלמו: (ה) ש"ן שטעה בחותמו בקו"ר דינו כמו ביחיד אבל שעה בלחש אפי' מכר בחתימת התפלה ח"ח כיון שהוא בברכות אמצעיות אינו סומך על תפלתו בקו"ר ולאחר תפלתו בקו"ר יאמר בלחש אלקי נצור ויפסע ג' פסיעות כדין יחיד:

בָּרֵךְ עָלֵינוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת וְאֶת כָּל מִינֵי תְבוּאָתָהּ לְטוֹבָה וְתֵן (בחורף טַל וּמָטָר לִ) בְּרָכָה עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. וְשַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבָהּ. וּבָרֵךְ שְׁנָתֵנוּ כַּשָּׁנִים הַטּוֹבוֹת: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים:

תְּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ וְשָׂא נֵס לְקַבֵּץ גָּלֻיּוֹתֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַבֵּץ נִדְחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

(רה"ח) נכל השנה אם אמר המלך המשפט יגיד ונעשית אם שמע ואמר מלך אוהב צדקה ומשפט אם נזכר ת"ד מעה אמירתו ומשפט אומר סמלך המשפט ג"כ ואם נאמר כ"ד לא יאמר ואין מחזירין אותו:

הָשִׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבָרִאשׁוֹנָה וְיוֹעֲצֵינוּ כְּבַתְּחִלָּה וְהָסֵר מִמֶּנּוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה וּמְלוֹךְ עָלֵינוּ אַתָּה יְהוָה לְבַדְּךָ בְּחֶסֶד

לקוטים מהבוזרי

זדמנום מזונם לשמירת כחם בברכת השנים. ואח"כ יתפלל על קבוץ גלויות במקבץ נדחי עמו ישראל ויסמוך ט השיבה שופטינו כרחות הקץ ומצוי כמנין כחלפי כמה שנאמר ומנון פליט פמה נגדך

כוונת הפשטיות

וחזקי' לעשות רצונך (ויפליגו) בחכמי' והוקנים מנהיגי הדור תחזירם למקומם כתחלה (ונדקנו במשפט) כדי שנהיה ראוים שתמלוך עלינו לבדך

וּבְרַחֲמִים וְצִוִּיתָנוּ בַּמִּשְׁפָּט: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְלַךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט: (בעשי"ת הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט):

וְלַמַּלְשִׁינִים אַל תְּהִי תִקְוָה וְכָל הָרִשְׁעָה כְּרֶגַע תֹּאבֵד וְכָל אוֹיְבֵי עַמְּךָ מְהֵרָה יִכָּרֵתוּ וְהַזֵּדִים מְהֵרָה תְעַקֵּר וּתְשַׁבֵּר וּתְמַגֵּר וְתַכְנִיעַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמַכְנִיעַ זֵדִים:

עַל הַצַּדִּיקִים וְעַל הַחֲסִידִים וְעַל זִקְנֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעַל פְּלֵיטַת סוֹפְרֵיהֶם וְעַל גֵּרֵי הַצֶּדֶק וְעָלֵינוּ יֶהֱמוּ נָא רַחֲמֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְתֵן שָׂכָר טוֹב לְכֹל הַבּוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ בֶּאֱמֶת וְשִׂים חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם לְעוֹלָם וְלֹא נֵבוֹשׁ כִּי בְךָ בָּטָחְנוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מִשְׁעָן וּמִבְטָח לַצַּדִּיקִים:

וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּרַחֲמִים תָּשׁוּב וְתִשְׁכּוֹן בְּתוֹכָהּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וּבְנֵה אוֹתָהּ בְּקָרוֹב בְּיָמֵינוּ בִּנְיַן עוֹלָם וְכִסֵּא דָוִד מְהֵרָה לְתוֹכָהּ תָּכִין: (נח"ג למנחה תומרים כאן נחם) בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה בּוֹנֵה יְרוּשָׁלָיִם:

(דה"ח) נת"ל תומר במנחה נחם בנונה ירושלים וחס שכח יחמר חנג ופ כולם בלח תחימה · שכח ולח חמר חין מחזירין חותו:

נַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת אֲבֵלֵי צִיּוֹן וְאֶת אֲבֵלֵי יְרוּשָׁלַיִם וְאֶת

כוונות משטיות

(יסמו) להוס עליכו לרחוח בנרופיכו ומלחוחיכו (ושים) חף בחכו כעלי נחירה פ"ת בקבחכו לסייע חותכו נמפ"פ עד שחוכל לשים (חלקנו עמהם לעולם) כיזוף:

לקוטים מהכוזרי

ולכולשינים וחח"כ יחפלל לנמר הסיגים והחוטחים כוזרן וסומך גס שמירת הסגולה הזכה כחמרו על הצדיקים ועל החסידים:

ולירושלים וחח"כ יחפלל לבנין

הָעִיר הָאֲבֵלָה וְהַחֲרֵבָה וְהַבְּזוּיָה וְהַשּׁוֹמֵמָה · הָאֲבֵלָה מִבְּלִי בָנֶיהָ · וְהַחֲרֵבָה מִמְּעוֹנוֹתֶיהָ · וְהַבְּזוּיָה מִכְּבוֹדָהּ · וְהַשּׁוֹמֵמָה מֵאֵין יוֹשֵׁב · וְהִיא יוֹשֶׁבֶת וְרֹאשָׁהּ חָפוּי כְּאִשָּׁה עֲקָרָה שֶׁלֹּא יָלָדָה · וַיְבַלְּעוּהָ לְגִיונוֹת · וַיִּרְשׁוּהָ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים · וַיְטִילוּ אֶת עַמָּהּ יִשְׂרָאֵל לֶחָרֶב · וַיַּהַרְגוּ בִּזְדוֹן חֲסִידֵי עֶלְיוֹן · עַל כֵּן צִיּוֹן בְּמַר תִּבְכֶּה וִירוּשָׁלַיִם תִּתֵּן קוֹלָהּ לִבִּי לִבִּי עַל חַלְלֵיהֶם · מֵעַי מֵעַי עַל חַלְלֵיהֶם כִּי אַתָּה יְהוָה בָּאֵשׁ הִצַּתָּהּ וּבָאֵשׁ אַתָּה עָתִיד לִבְנוֹתָהּ · כְּאָמוּר וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם יְהוָה חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְתוֹכָהּ : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְנַחֵם צִיּוֹן וּבוֹנֵה יְרוּשָׁלָיִם :

אֶת צֶמַח דָּוִד עַבְדְּךָ מְהֵרָה תַצְמִיחַ וְקַרְנוֹ תָּרוּם כִּי לִישׁוּעָתְךָ קִוִּינוּ כָּל הַיּוֹם : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מַצְמִיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה :

שְׁמַע קוֹלֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ · כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים אָתָּה וּמִלְּפָנֶיךָ מַלְכֵּנוּ רֵיקָם אַל תְּשִׁיבֵנוּ :

קודם כי אתה שומע יפודם נסכנעס ונסנכרון לנ ויאמר :

אנא יהוה חטאתי עויתי ופשעתי לפניך והרע בעיניך עשיתי · רבונו של עולם עשה למען שמך הגדול ותכפר לי על עוני וחטאי ופשעי שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך מנעורי עד היום הזה · ותמלא כל השמות שנגמתי בשמך הגדול : כי אתה נומע וכו׳

לקומים מהכוזרי

סכות ירוסלים ולשומס מקום סכינפו ויהפלל סמוך לה על מסיח בן דוד ויסלים מהגרים כעולמים · ותח״כ יתפלל על קבול סתפלות כשומע תפלה

כוונות פשטיות

(ורחמה חפוי) כנוס נקרקע (לגיזוס) קטר חנטי נכא : (מלמיז) נודתי אתם פנמית כיסוסס ולא אחר אל מקס נא זאת בחסרה ביחיט :

תפלה להתפלל על הפרנסה:

אתה הוא יהוה האלהים הזן ומפרנס ומכלכל מקרני ראמים עד ביצי כנים · השריפני לחם חקי והמצא לי ולכל בני ביתי מזונותי קודם שאצטרך להם בנחת ולא בצער בהיתר ולא באיסור לחיים ולשלום משפע ברכה והצלחה ומשפע ברכה עליונה כדי שאוכל לעשות רצונך ולעסוק בתורתך ולקיים מצותיך ואל תצריכני לידי מתנת בשר ודם · ויקוים בי מקרא שכתוב · פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון: כי אתה שומע וכו׳

(ויה״ח) (ה) יחיד המתענה תפי׳ רק עד מנחה גדולה ותפי׳ לא קבל התעניה לומר ענינו קודם כי אתה שומע ולא יחתום רק כשמגיע לפת ערב ולוקח יתחיל כי אתה שומע כסדר וכן ש״ץ שמתפלל בלחש יאמר ענינו בש״ת אך אם אכל קודם מנחה לא יאמר ענינו · ואם לא קבל התעניה אף שמים לא יאמר גוס תעניתנו רק ענינו כי בצרה גדולה כו׳: (ג) תפילו יחיד שמתענה ומצליס וקבל התעניה לא יצנס מיסבע שבצעו חכמים ויאמר ענינו ביום צום תעניתנו: (ג) אס שכח ולומר ענינו ולא נזכר עד שאמר בש״י מבואס תפלה לא יאמר שוב בתוך התפלה רק אס נזכר קודם שעקר רגליו יאמר לאחר תלכי נלוי ענינו כלא תתימה אבל לאחר שעקר רגליו לא יאמר:

עַנֵּנוּ יְהוָה עַנֵּנוּ בְּיוֹם צוֹם תַּעֲנִיתֵנוּ · כִּי בְצָרָה גְדוֹלָה אֲנָחְנוּ אַל תִּפֶן אֶל רִשְׁעֵנוּ וְאַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ וְאַל תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתֵנוּ הֱיֵה נָא קָרוֹב לְשַׁוְעָתֵנוּ יְהִי נָא חַסְדְּךָ לְנַחֲמֵנוּ טֶרֶם נִקְרָא אֵלֶיךָ עַנֵּנוּ · כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה · עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע · כִּי אַתָּה יְהוָה הָעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה · פּוֹדֶה וּמַצִּיל בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה: לימיד כי אתה שומע וכו׳ וסש״ץ מסיים בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הָעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה:

כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת

כוונות משטיות

(ונתפלתם) שתקבל תפלתנו במקום מעודך

הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל · וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה
תְּקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ :

(דה"ח) (ה) שכח לומר בר"ח יעלה ויבא בערבית חסי' בגיל ג' של ר"ח
ח"י לחזור לחבל בשחרית ומנחה אם נזכר קודם שאמר מודים אחר
שסיים הברכה חוזר במקום שנזכר · ואם נזכר קודם שאמר ה' מברכת
המחזיר יאמר עוד הפעם והחוינה ואם התחיל מודים אם נזכר קודם שעקר
רגליו האחר לרגה ואם נאחר שעקר רגליו חוזר לראש התפלה · ואם אמר
יהיו לרצון והסיח דעתו מלומר תחנונים הוי כעקר רגליו : (ב) שכח
יעו"י בהוס"מ חסי' בערבית צריך לחזור כמו בשחרית ר"ח : (ג) המסופק
אם אמר יעו"י חוזר ומתפלל : (ד) שכח יעו"י בשחרית ומתפלל מוסף לא
יחזור להתפלל עוד בחרית : (ה) ש"ץ ששכח יעו"י בתפלתו בקו"ר לא
יחזור ודוקא ששמעו תפלתו אבל לא השלים חוזר לרגה: (ו) ש"ץ ששכח יעו"י
בשמונה בלחש לא יחזור ויכמוך על תפלתו בקו"ר לכן יאמר אלקי נצור
ויפסע ג' פסיעות אחר התפלה בקול רם :

ברחם חודש ובחול המועד לומרים זה :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה
וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן
אֲבוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ · וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם
עִיר קָדְשֶׁךָ · וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ ·
לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם

לר"ח / לחוהמ"ס / לחוהמ"ס
רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה : | חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה : | חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה :

זָכְרֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה · וּפָקְדֵנוּ בוֹ לִבְרָכָה · וְהוֹשִׁיעֵנוּ
בוֹ לְחַיִּים · וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים חוּס וְחָנֵּנוּ וְרַחֵם עָלֵינוּ
וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

כוונות ששיות
(ושי ירחץ) בקרבנות (ותפלתם) שהיו במקום החציס · וי"ו ושי יצחק
דבוק עם ושבב את העבודה ·

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:

(דה"ח) כשאומר מודים כורע רחבו וגופו כהגמון בב"ח עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה וזקן וחולה שאינו יכול לשחות כ"כ כיון שהכרכין רחבו דיו וכשזוקף יזקוף כשהת רחבו תחלה ואח"כ כל גופו שלא תהא עליו כשהא: יקבל ע"ע כשחשבתו בכריעה זו אדנותו ומלכותו של הש"י • כזקפו מ"ע יאמר אתה הוא וכשיזקוף לגמרי יאמר ה' אלהינו • כשמגיע הש"ץ למודים שחין עמו ואומרים מודים דרבנן הכל בשחיה אחת:

מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתְךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת • עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם • הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ:

מודים אנחנו לך שאתה הוא יהוה אלהינו ואלהי אבותינו אלהי כל בשר יוצרנו יוצר בראשית ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש על שהחייתנו וקימתנו כן תחינו ותקימנו ותאסוף גליותינו לחצרות קדשך לשמור חקיך ולעשות רצונך ולעבדך בלבב שלם על שאנחנו מודים לך • ברוך אל ההודאות:

כוונות פשטיות

כתב הש"ה שהמנהג לומרים במרומם לחן מודים וצריך להרגילם שיעשו הפסק: (הפקודות לך) שבכל לילה אנו מפקידים בידך נשמותינו (הטוב) אתה הוא הטוב (והמרחם) אתה הוא המרחם (על אחינו מודים לך) מנהגנו מודים לך על זכיותינו וקרבתנו להודות לך:

לקוטים מהכוזרי

ויתפלל סמוך לה • ותחזינה לברחות השכינה עין בעין כאשר היתה לנביאים ולחסידים וליונקי מצרים כאמרו ותחזינה כו' ויתום המחזיר שכינתו לציון ויחסיב בלבו שהשכינה נגנת נגדו ויתחוה לנוכחה כאשר היו ישראל משתחוים ברחותם השכינה ויכרע כריעות מודים בנרכת מודה

(דה"ח) (ה) בחנוכה ופורים אומרים על הנסים • שבת נומר עה"נ ונוכר
קודם שאמר פסם מברכת פטוב שמך תוזר ואומר עה"נ תבל תם
נבר אמר פסם תיגו תוזר : (ב) אמר עה"נ נשאר ימים תוזר וכשנן
פורים תיגו תוזר :
(נהורא) יאמר ועל הנסים בוא"ן כי סוף נמצא למעלם ויתבוב תנאתו
מודים לך גם על הנסים כו' :

עַל הַנִּסִּים וְעַל הַפֻּרְקָן וְעַל הַגְּבוּרוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל
הַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשִׂיתָ לַאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בַּזְּמַן הַזֶּה :

לחנוכה

בִּימֵי מַתִּתְיָהוּ בֶּן יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל
חַשְׁמוֹנַאי וּבָנָיו כְּשֶׁעָמְדָה מַלְכוּת
אֲנָטְיוֹכוֹס עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁכִּיחָם
תּוֹרָתֶךָ וּלְהַעֲבִירָם מֵחֻקֵּי רְצוֹנֶךָ •
וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עָמַדְתָּ לָהֶם
בְּעֵת צָרָתָם רַבְתָּ אֶת רִיבָם דַּנְתָּ אֶת
דִּינָם נָקַמְתָּ אֶת נִקְמָתָם מָסַרְתָּ
גִּבּוֹרִים בְּיַד חַלָּשִׁים וְרַבִּים בְּיַד
מְעַטִּים וּטְמֵאִים בְּיַד טְהוֹרִים
וּרְשָׁעִים בְּיַד צַדִּיקִים וְזֵדִים בְּיַד
עוֹסְקֵי תוֹרָתֶךָ וּלְךָ עָשִׂיתָ שֵׁם גָּדוֹל
וְקָדוֹשׁ בְּעוֹלָמֶךָ וּלְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל עָשִׂיתָ
תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה וּפֻרְקָן כְּהַיּוֹם הַזֶּה
וְאַחַר כֵּן בָּאוּ בָנֶיךָ לִדְבִיר בֵּיתֶךָ

לפורים

בִּימֵי מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר
בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה
כְּשֶׁעָמַד עֲלֵיהֶם הָמָן
הָרָשָׁע בִּקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד
לַהֲרוֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל
הַיְּהוּדִים מִנַּעַר וְעַד
זָקֵן טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם
אֶחָד בִּשְׁלשָׁה עָשָׂר
לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים עָשָׂר
הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר
וּשְׁלָלָם לָבוֹז : וְאַתָּה
בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים
הֵפַרְתָּ אֶת עֲצָתוֹ
וְקִלְקַלְתָּ אֶת

פירוש

(חשמונאי) ע"ם עיר מולדתם שנקראת חשמון (יהושע פ"ו כ"ז) (וזדים כו')
עשה"ל ואים סליעני עד מאד מפורסך נא נעימי (תהלים פ"ט י"ח) :

וּפְנוּ אֶת הֵיכָלְךָ וְטַהֲרוּ אֶת מִקְדָּשֶׁךָ | מַחֲשַׁבְתּוֹ · וַהֲשִׁבוֹתָ
וְהַדְלִיקוּ נֵרוֹת בְּחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ | לוֹ גְּמוּלוֹ בְּרֹאשׁוֹ ·
וְקַבְּעוּ שְׁמוֹנַת יְמֵי חֲנֻכָּה אֵלּוּ לְהוֹדוֹת | וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו
וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל : | עַל הָעֵץ :

וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד :

(רה"ח) (ת) סכה לומר וכתוב ומזכר קודם שחמר בשם מברכת בסוב הוזר
וגם להחר שחמר בשם חינו חוזר :

בעמי"ת וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתֶךָ :

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת · הָאֵל
יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב שִׁמְךָ
וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת :

(רה"ח) (ת) כמנהה ח"ח תו"ח ברכנו · ובת"ע חומרים גם כמנהה וכ"ש
שחומרים חו"ח חומרים שים שלום : (ב) ח"ח חו"ח בכים כחכנ :
(ג) חין הנכור עונין חחריו חמן חלח כן יהי רלון :

נש"ץ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בָּרְכֵנוּ בַּבְּרָכָה הַמְשֻׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל
יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ · הָאֲמוּרָה מִפִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו כֹּהֲנִים עַם קְדוֹשֶׁךָ כָּאָמוּר :
יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ : יָאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ : יִשָּׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ
וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם :

לשחרית	למנחה ולמעריב
שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד	שָׁלוֹם רָב עַל
וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ ·	יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ
בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ	תָּשִׂים לְעוֹלָם כִּי

כוונות פשטיות

(שמוב שמך) המובות כלם שמם
מגד חמך הגדול שדרכך להיטיב עם
הכל לא מנדקותינו (המשולשת) שבם
ג' פסוקים · יברכך · יאר · ישא ·

לקוטים מהכוזרי

שסיח כוללת הסודות נפוכות שבורת
יתברך והשבח עליהם יתדו ושומן גם
עושה שלום שסיח השתיפה כדי
שתהיה שפירתו מלפני השכינה כשנוסף

כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ | אַתָּה הוּא מֶלֶךְ
תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה | אָדוֹן לְכָל הַשָּׁלוֹם
וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ | וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ
לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ: בספר
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

נעשי"ת אומרים בספר חיים כו' ואם לא אמר אין מחזירין אותו:

נעשי"ת בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ
וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה עֹשֶׂה הַשָּׁלוֹם:

(דה"ח) (ח) הנוסג לומר אלהי נצור קודם יכיו לרצון יכול להפסיק לאחר
פסיים י"ת עד אלהי נצור לקדים ולקדושם ולברכו ולהמן דהלל
הקדום וסו"ם כמו שפוסקין בברכות ק"ש בתוך פסרק ודוקא בתוך אלהי
נצור שרגיל לומר אבל בתוך שאר תהנוגים שאינו רגיל לאומרם רק בתקדמי
פוסק אפי' לכל אמן · ולכתחלה כשאומר שם"ן מתחיל תפלתו בקו"ר
מקצר בתחנוגים ויאמר יכיו לרצון ופוסע ג' פסיעות בבדי שיענה קדים
או קדושם או ברכו ואם אין לו שהות להפסיע אומר מיד יכיו לרצון וכ"ם
וקרלו לס"ת בתוך אלהי נצור: (ג) ופנוהג לומר יכיו לרצון מיד לאחר
שתפלה קודם אלהי נצור אסור לו לענות קדים וקדושם או ברכו קודם יכיו
לרצון רק לאח"כ מותר כמ"ל · וכן יש לעכות:

(פתורא) עוד לומר יכיו לרצון קודם התחנוגים ולאחריהם:

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי:

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וְשִׂפְתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי
נַפְשִׁי תִדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ
וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי וְכֹל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה
הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם:

יהי רצון מלפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי שלא תעלה קנאת
אדם עלי ולא קנאתי על אחרים ושלא אכעוס חיום ושלא

כוונות משמיות

(עשוג נפיוך) וכן יש"ל שיאמר עוג נפיוך לנרך סי':

ואבעיסך ותצילני מיצר הרע ותן בלבי חכמה ובינה · מלבנו ואלהינו
חד שמך בעולמך בנח עירך יפר ביתך ושבלל היכלך וקנץ קבוץ
גליות ופדה צאנך ושמח עדתך :

עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן
קְדֻשָּׁתֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ · לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ
הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי :

סגולה שלא יפסח שמו ליום הדין יאמר קודם יסיו לרגון פסוק שמחמיל
בחות רחמונה מצמו ומסיים בחות תחרונה מצמו :

יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי :

(דה"ח) (ה) כורע ופוסע שלש פסיעות לאחריו בכריעה אחת ואחר כפסע
ג' פסיעות בעודו בכריעה קודם שיזקוף כשיאמר עושה שלום
במרומיו יפסוק פניו לצד שמאלו וכשיאמר הוא יעשה שלום עלינו יפסוק
פניו לצד ימינו · ואח"כ יפתחוה לפניו ויאמר ועל כל ישראל כשצד כנפטר
מרבו ויאמר יהי רצון כו' : (ב) במקום שכלו הפסיעות יעמוד ולא יחזור
למקומו עד שיגיע הש"ץ לקדושה ואם המקום צר ודחוק לא יחזור לפחות
עד שיתחיל הש"ץ להתפלל התפלה בקו"ר והש"ץ עצמו יעמוד כדי שילוך
ד"א קודם שיחזור למקומו להתפלל וכן כשמתפלל ביחיד יש להמתין כשיעור
כנ"ל אבל בעת הדחק יפסע עכ"פ כדי שילוך ד"א : (ג) כשפוסע עוקר
רגל שמאל תחלה וכיעור פסיעות אלו כדי ליתן גודל בצד עקב ולא יפסע
פסיעות גסות יותר מזה : (ד) אם פשלים תפלתו והיה לחדש מתפלל לאחריו
אסור לפסוע ג' פסיעות עד שיגמור מי שמאחריו את תפלתו אבל לא ימתין
ויפסע מיד הרי הוא כמוכר לפני המתפלל · ונריך להקדק בזה אפי' אם
האחרון התחיל להתפלל לאחריו : (ה) יחיד המתפלל בצבור וסיים תפלתו קודם
לש"ץ אסור להחזיר פניו לצבור עד שיסיים ש"ץ תפלתו בלחש ויפסע :

עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל
יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ : וְשָׁם נַעַבְדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם
וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת : וְעָרְבָה לַיְיָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם כִּימֵי עוֹלָם
וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת :

כתוב נס' ב"ה הק' כגולה שלא ישכח שמו ליום הדין שיתמר בחייו בכל יום
נס ף שמ"ע קודם יהיו לרצון פסוק אחד כמתחיל בתחלת אות משמו
ומסיים אות משמו דהיינו אותו הנס בנקרא בו נס"ת כגון למי שנקרא
איציק וקורין אותו נס"ת יצחק נריך להתחיל הפסוק בי"ד ולסיים בקו"ף
וכן כולם ומכ"ש למי שמשמו נמצא בפסוק עצמו כגון שלום תו דן תו ראובן
שתין נריך לסיים בסוף שמו :

א אברהם אתה הוא ה' האלהים אשר בחרת באברם והוצאתו
מאור כשדים ושמת שמו אברהם (נחמיה ט' ז') :
אפרים אליקים אבשלום אמרות ה' אמרות טהורות כסף
צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים (תהלים י"ב ח') :
אביגדור אבנר אביעזר אלכסנדר אשר אליעד אליעזר
איסר איתמר , אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם
ה' אלהינו נזכיר (שם ב' ח') • תן אליך ה' אקרא צורי אל תחרש
ממני פן תחשה ממני ונמשלתי עם יורדי בור (שם כ"ח א') :
אהרן אלחנן אליך ה' אקרא ואל ה' אותחנן (שם ל' ח') :
אליהו אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלהיו (שם קמ"ו ה' :
אורי אמרי האזינה ה' בינה הגיגי (שם ה' ב') :
אלישע אמר בלבו בל אמוט לדור ודור אשר לא ברע (שם י' ו') :
אלקנה אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' (שם מ"א ב') :
אלימלך אמרת להי' ארני אתה טובתי בל עליך (שם ט"ז ב') :
אריה אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה (שם פ"ד ה') :

ב בנימין בן ציון ברוך ה' אלהי ישראל מהעולם ועד העולם
אמן ואמן (שם מ"א י"ג) :
בועז ביום קראתי ותענני תרהיבני בנפשי עוז (שם קל"ח ג') :
בצלאל בקהלות ברכו אלהים אדני ממקור ישראל (שם ס"ח כ"ז) :
ברכיה בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו יבצרו הללויה (שם ק"ה מ"ה) :

ג גבריאל גמליאל גם אני אודך בכלי נבל אמתך אלהי אזמרה
לך בכנור קדוש ישראל (שם ע"א כ"ב) :

גד גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב (בראשית מ"ט י"ט):
גדליה גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה (תהלים ל"ז ה'):
גרשון גם בני אדם גם בני איש יחד עשיר ואביון (שם מ"ט ג'):

ד דוב דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב (ישעה נ"ה):
דוד דרשו ה' ועזו בקשו פניו תמיד (תהלים ק"ה ד'):
דן יהי דן נחש עלי דרך שפיפון עלי ארח הנושך עקבי סוס
ויפול ורוכבי אחור (בראשית מ"ט י"ז):
דניאל דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל (שם מ"ט ט"ז):

ה הלל הקשיבה לקול שועי מלכי ואלהי כי אליך אתפלל
(תהלים ה' ג'):

ז ואב זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב (משלי י' ז'):
זרח זכרתי ימים מקדם הגיתי בכל פעלך במעשה ידיך
אשוחח (תהלים מ"ג ה'):
זכריה זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתיה (שם קל"ב י"ד):
זבולן זבולן לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות וירכתו על צידון
(בראשית מ"ט י"ד):

ח חיים חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם (תהלים ל"ד ח'):
חנוך חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך (שם
קי"ט ס"ב):
חזקיה תרבם תבוא בלבם וקשתותם תשברנה (שם ל"ז מ"ו):
חנניה חגרה בעוז מתניה ותאמץ זרועותיה (משלי ל"א י"ח):

ט טוביה טמנו גאים פח לי והבלים פרשו רשת ליד מיגל
מוקשים שתו לי סלה (תהלים ק"מ ו'):

י יוסף ה' יגמור בעדי ה' חסדך לעולם מעשי ידיך אל תרף
(שם קל"ח ח'):

יעקב יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב (שם כ' ב') :
יצחק יוציאם מחשך וצלמות ומוסרותיהם ינתק (שם ק"ז י"ד):
יעב"ץ יברכנו אלהים ויראו אותו כל אפסי ארץ (שם ס"ז ח'):
ישי ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי (שם ק"ח ז') :
ירחמיאל יקותיאל יחיאל יואל יחזקאל ישמעאל ישראל
ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל (שם ק"ח ט"ז) :
יהודה ידידיה יונה ישעיה ירמיה ה' הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה (שם ק"כ ב') :
ירוחם יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם (שם קמ"ט ה'):
יהונתן יוחנן ישם נהרות למדבר ומוצאי מים לצמאון (שם ק"ז ל"ג) :
יהושע יחום על דל ואביון ונפשות אביונים יושיע (שם ע"ב י"ג) :
יששכר יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר (שם ק"ז ב') :
יום טוב יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב (שם ק"ד כ"ג)

ב כלב כי לא ימוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב (שם צ"ד י"ד) :
כתריאל כי מלך כל הארץ אלהים זמרו משכיל (שם מ"ז ח'):
ל לוי לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי (שם קי"ט צ"ג) :
לפידות לנצח על שושנים לבני קרח משכיל שיר ידידות (שם מ"ה א') :
מ מרדכי מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי (שם קי"ט צ"ז):
מאיר מי זה האיש ירא ה' יורנו בדרך יבחר (שם כ"ה י"ב) :
מנחם משולם מאור עינים ישמח לב ושמועה טובה תדשן עצם (משלי ט"ו ל') :
מתתיהו מה דודך מדוד היפה בנשים מה דידך מדוד שבכת השביעתנו (שה"ש ה' ט') :
מיכאל מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל (במדבר כ"ד ה') ז
משה מנשה מחשבה בעצה תכון ובתחבולות תעשה מלחמה (משלי כ' י"ח) :

ג נח אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלהים התהלך נח (בראשית ו' ט') :

נחמן ניסן נתן נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן (משלי כ' כ"ז):

נחום נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם (ישעיה מ' א') :

נחמיה נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה (תהלים קי"ט קי"א):

נתנאל נחשבתי עם יורדי בור הייתי כגבר אין איל (שם פ"ח ה'):

נפתלי נדבות פי רצה נא ה' ומשפטיך למדני (שם קי"ט ק"ח) :

ס סעדיה סבו ציון והקיפוה ספרו מגדליה (שם מ"ח י"ג) :

סיני סעפים שנאתי תורתך אהבתי (שם קי"ט קי"נ) :

ע עובדיה עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה (שם קי"ח י"ד) :

עזרא עקיבא עתה אקום יאמר ה' עתה ארומם עתה אנשא (ישעיה ל"ג י') :

עוזר עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר (איוב ה' ט') :

שריאל עמנואל על דעתך כי לא ארשע ואין מידך מציל (איוב י' ו') :

עמינדב עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב (תהלים קל"ב ה'):

פ נפסח בני גזם בני עוזא בני פסח (נחמיה ז' נ"א) :

פתחיה פתחו לי שערי צדק אבוא בם אודה יה (שם קי"ח י"ט):

פינחס פלס ומאזני משפט לה' מעשהו כל אבני כיס (משלי ט"ז י"א):

פלטיאל פן יטרוף כאריה נפשי פורק ואין מציל (תהלים ז' ג'):

פרץ פנית לפניה ותשרש שרשיה ותמלא ארץ (שם פ' י') :

צ צבי צר ומצוק מצאוני מצותיך שעשועי (שם קי"ט קמ"ג) :

צדוק ונתתה אל הכהנים הלוים אשר הם מזרע צדוק הקרובים אלי נאם ה' אלהים לשרתני פר בן בקר לחטאת (יחזקאל מ"ג י"ט):

צמר ציון ישאלו דרך הנה פניהם בואו ונלוו אל ה' ברית עולם לא תשכח (ירמיה נ' ה') :

ק קלמן קולי אל ה' אזעק קולי אל ה' אתחנן (תהלים קמ"ב ב') :
קהת קרוב אתה ה' וכל מצותיך אמת (תהלים קי"ט קנ"א) :
ר רפאל ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית
ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל (דברים ל"ב ל"ט) :
ראובן ראה זה מצאתי אמרה קה"ת אחת לאחת למצוא חשבון
(קהלת ז' כ"ז) :
רחביה רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה' (תהלים ל"ד כ') :
ש שמואל שאול שעפטיל שלומיאל שלום רב לאוהבי
תורתך ואין למו מכשול (שם קי"ט קס"ה) :
שלמה שיר השירים אשר לשלמה (שיר השירים א' א') :
שלום שמר תם וראה ישר כי אחרית לאיש שלום (תהלים ל"ז ל"ז):
שרגא שבנא שמח נפש עבדך כי אליך ה' נפשי אשא(שם פ"ו ד'):
שמחה שמעיה שמריה שאו ידיכם קדש וברכו את ה' (שם
ק"ד ב') :
שמעון שמשון שיתו לבבם לחילה פסגו ארמנותיה למען
תספרו לדור אחרון (שם מ"ח ט"ו) :
שבח שמע ה' תחנתי ה' תפלתי יקח (שם ו' י') :
שבתי שנאתי השומרים הבלי שוא ואני אל ה' בטחתי(שם ל"א ז'):
שניאור שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר(משלי י"ב יט):
ת תנחום הנו עוז לאלהים על ישראל גאותו ועזו בשחקים
(תהלים ס"ח ל"ה) :
תלמי תוציאם מרשת זו כמנו לי כי אתה מעוזי (שם ל"א ה') :

ספלם נתם טובתם מחי להתפלל על בניו שיהיו ימים ולשנות
נפש לב להבין במורם :

רבון כל העולמים מלך רחמן רחם עלי ועל בני הגולדים לי
מאשתי (פנ"ס) ותפתח לבם בפתחו של אולם כדי שיביט עסק

שמעי וסוי תורתך הקדושה ויהיו עוסקים בתורתך לשמה ותן לכם חיים ארוכים ושנים ברוכים ויאריכו ימיהם ושנותיהם כמו שכתוב ימי שנותינו בהם שבעים שנה ויזכו לזרע כשר חיים וקיימים לאורך ימים ויהיו ממולאים בתורה ובחכמה וביראת חטא ויהיו אהובים למעלה ונחמדים למטה ויהיו נושאים חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם ותצילם מעין הרע ומיצר הרע ומכל מיני פורעניות המתרגשות ובאות לעולם ונגדלם אני ואשתי שלא ימותו לא בחיי ולא בחיי אשתי ואל תשיבני ריקם מלפניך כי אתה שומע תפלת כל פה ברחמים · ברוך אתה שומע תפלה :

(דה"ח) (ה) כה"ן חוזר התפלה בקו"ר (ואומר מתחלה בלחש לחזי עמי תפתח כו' וכסוף יהיו לרצון כו') ונריך ליזהר מאד לשמוע מכה"ן מלה במלה ולא יסיים ולא יגמ עמו ואע"ג לכהן מסיים במלה · ונריך לעמוד בה ובניו אל הקיר ופניהן עלומות לו יהא פסר התפלה פתוח לפניו נפיין כו ולכוין לכל מה שאומר כה"ן ולענות כ"ס וכ"ש על כל ברכה כהם ואמן לאחר כל ברכה :

(נהורא) כתב לבודרהם המתפלל עם הצבור נושל שכר על כלם חפלות שכר תפלה בלחש ושכר שמיעה מכה"ן (שהתב לו כחילו התפלו בעים) ושכר עניית אמן עכ"ל כי גדול העונה אמן כו' · אין לדבר בין תפלה לנפילת אפים :

יחיד שרוצה לקבל פני שכינה יאמר זה במנחה שקודם התענית קודם יהיו לרצון :

רבון כל העולמים הרי אני לפניך בתעניתי נדבת למחר יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתקבלני באהבה וברצון ותבוא לפניך תפלתי ותענה עתירתי ברחמיך הרבים כי אתה שומע תפלת כל פה : יהיו לרצון וכו'

ואם שכח לקבל התענית בתפלה יוכל לקבל כל זמן שפות יום :

לאחר התענית יאמר זה במנחה קודם יהיו לרצון :

רבון כל העולמים גלוי וידוע לפניך בזמן שבהמ"ק היה קיים אדם חוטא ומביא קרבן ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו ואתה ברחמיך הרבים מכפר ועכשיו ישבתי בתעניתי ונתמעט חלבי ודמי יהי רצון מלפניך שיהא מעוט חלבי ודמי שנתמעטו תיות כאלו הקרבתיו לפניך על גבי המזבח וחרצני : יהי לרצון וכו'

תפלה לעצירת הגשמים בשומע תפלה

עֲנֵנוּ בּוֹרֵא עוֹלָם בְּמִדַּת הָרַחֲמִים בּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְהוֹדִיעַ גְּדֻלָּה יַחֲדֶרֶת כְּבוֹדוֹ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה הֵן עַל וְמָטָר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה תַּשְׁבִּיעַ אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מִטּוּבֶךָ וְכַלָּא יְדֵינוּ מִבִּרְכוֹתֶיךָ וּמֵעֲשִׁיר מַתְּנַת יָדֶךָ • שְׁמוֹר וְחַצֵּל שָׁנָה זוֹ מִכָּל דָּבָר רָע וּמִכָּל מִינֵי מַשְׁחִית וּמִכָּל מִינֵי פּוּרְעָנִיּוֹת תַּעֲשֶׂה לָהּ תְּקוּמָה וְאַחֲרִית שָׁלוֹם • חוּס וְרַחֵם יְלָדֵינוּ וְעַל כָּל תְּבוּאָתֵנוּ וּפְרוֹתֵינוּ יְבָרְכֵנוּ בְּנִשְׁמֵי בְּרָכָה וְנִזּוֹנָה לְחַיִּים וְשׂוֹבַע וְשָׁלוֹם בְּשָׁנִים הַטּוֹבוֹת • וְחַסֵּר מִמֶּנּוּ דֶּבֶר וְחֶרֶב וְרָעָב וְחֵיָה רָעָה וְשִׁבִּי וּבְזַת וְיֵצֶר הָרָע וְחִלִּים רָעִים וְקָשִׁים וּמְאוּרָעוֹת רָעוֹת וְקָשׁוֹת • וְגַוֵּר עָלֵינוּ גְּזֵרוֹת טוֹבוֹת מִלְּפָנֶיךָ וְיִגְלֶה רַחֲמֶיךָ עַל מִדּוֹתֶיךָ וְתִתְנַהֵג עִם בָּנֶיךָ בְּמִדַּת הָרַחֲמִים וְתַכְנִם לָהֶם לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין וּבְטוּבְךָ הַגָּדוֹל רַחֵם עֲלֵיהֶם שֶׁאֵין פּוּרְעָנוּת בָּאָה לָעוֹלָם אֶלָּא בְּשִׁבְיל יִשְׂרָאֵל וְהֵם עַמְּךָ וְנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל לֹא רוֹב רָעָה וְלֹא רוֹב טוֹבָה • הַשְׁפַּעַת עֲלֵיהֶם רוֹב טוֹבָה אַתָּה יְכוֹלִים לְקַבֵּל • בְּעֶסֶת עֲלֵיהֶם אֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל • וְיִהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיֶה רָוַח בָּעוֹלָם וְזָכוֹר רַחֲמֶיךָ : כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ וְכוּ׳

לרבוי הגשמים בשומע תפלה

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּכָּבְשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעַסְךָ וְיִגְלוּ רַחֲמֶיךָ עַל מִדּוֹתֶיךָ וְתִתְנַהֵג עִם בָּנֶיךָ בְּמִדַּת הָרַחֲמִים וְתִכְנֹס לָהֶם לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין וּבְטוּבְךָ הַגָּדוֹל רַחֵם עֲלֵיהֶם שֶׁאֵין פּוּרְעָנוּת בָּאָה לָעוֹלָם אֶלָּא בְּשִׁבְיל יִשְׂרָאֵל וְהֵם עַמְּךָ וְנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל לֹא רוֹב רָעָה וְלֹא רוֹב טוֹבָה • הַשְׁפַּעַת עֲלֵיהֶם רוֹב טוֹבָה אַתָּה יְכוֹלִים לְקַבֵּל • בְּעֶסֶת עֲלֵיהֶם אֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל • וְיִהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיֶה רָוַח בָּעוֹלָם וְזָכוֹר רַחֲמֶיךָ : כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ וְכוּ׳

תפלה לעצירת הגשמים אחר תהלים

יאמרו כאן מזמורי תהלים תחנה :

ם יז צא לב נא נג נם נט קב סה פח עז פח קג קד קיז
פה קכד קכו קכט קל קמה קמו קמז כ :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בִּזְכוּת מִזְמוֹרֵי תְהִלִּים שֶׁקָּרָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּזְכוּת פְּסוּקֵיהֶם וּבִזְכוּת תְּבוֹתֵיהֶם וּבִזְכוּת הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים הַיּוֹצְאִים

מָחֳם שֶׁתְּכַפֵּר לָנוּ עַל כָּל חַטֹּאתֵינוּ וְתִמְחוֹל וְתִסְלַח לָנוּ עַל
כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ שֶׁחָטָאנוּ וְשֶׁעָוִינוּ וְשֶׁפָּשַׁעְנוּ לְפָנֶיךָ וְתִתְנַהֵג
עִמָּנוּ בְּמִדַּת הַחֶסֶד וּבְמִדַּת הָרַחֲמִים וְיִגְלוּ רַחֲמֶיךָ עַל
מִדּוֹתֶיךָ וְתִתְנַהֵג בְּמִדַּת רַחֲמֶיךָ עִם בָּנֶיךָ · וַעֲנֵנוּ מִשְּׁמֵי
מְעוֹנֶךָ · בְּגִבּוּרוֹת יֶשַׁע יְמִינֶךָ · וְתַשְׁקֵנוּ מִנַּחַל עֲרָנֶיךָ ·
תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צְנוֹרֶיךָ · לְהַשְׁפִּיעַ וּלְהַשְׁבִּיעַ
מֵאוֹצָרֶךָ · וְאוֹצָרְךָ הַטּוֹב תִּפְתַּח וּפְתַח אֶת יָדֶךָ · כִּי בְיָדְךָ
מַפְתְּחוֹת שַׁעֲרֵי רַחֲמִים · לְפַרְנֵס וְלָזוּן מְבִיצֵי כִנִּים עַד קַרְנֵי
רְאֵמִים · אֲבָל אֲנַחְנוּ אַשְׁמִים · וְתוֹדֶל עֲוֹנוֹתֵינוּ גּוֹרְמִים ·
שֶׁנֶּעֶצְרוּ הַגְּשָׁמִים :

וְעַתָּה עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים · כִּי בֵן מִדּוֹתֶיךָ וְדַרְכֶּךָ
לִגְמוֹל לְחַיָּבִים חֲסָדִים טוֹבִים וְנוֹתֵן לֶחֶם לְרְעֵבִים · וְהַעֲלֵנוּ
עֲנָנִים וְעָבִים · בְּטַל וּמָטָר וְרְבִיבִים · מְקוֹם שֶׁהֵם שׁוֹאֲבִים :
אֱלֹהֵי שׁוֹכֵן מְעוֹנָה · עֲנֵנוּ מְבָרְכָה הָעֶלְיוֹנָה : אֱלֹהֵי הַמְּעֻרְכָה ·
עֲנֵנוּ בְּגִשְׁמֵי בְרָכָה : בּוֹחֵן לְבָבוֹת · עֲנֵנוּ בְּגִשְׁמֵי נְדָבוֹת :
בְּזְכוּת יַקְהָ נָא מַעֲטֵ מַיִם · הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם ·
בְּזְכוּת חָפַר בְּאֵרוֹת מַיִם · חוֹן חַשְׁרַת מַיִם : בְּזְכוּת נָל אֶבֶן
מִבְּאֵר מַיִם · יֵצְאוּ מַעְיְנוֹת מָיִם : לְמַעַן מָשׁוּי מִמַּיִם וּדְלָה
מַיִם · יְזַל מִדְּלָיו מַיִם : לְמַעַן טָבַל בָּאֵשׁ וּבַמַּיִם · יַעֲלוּ מִתְהוֹמוֹת
בְּחָמֵשׁ שְׁמוֹת מַיִם : נְשִׁיאִים · אֵר · חֲזִיז · עָנָן · וְעָבִים ·
יִמָּלְאוּ גֶשֶׁם · לִנְפוּחֵי נָשֶׁם · וְיָרִיקוּ גֶשֶׁם : וְלְמַעַן שְׁנֵים
עָשָׂר שְׁבָטִים שֶׁהֶעֱבַרְתָּ בְּגִזְרַת מַיִם · יַעֲלוּ נְשִׁיאִים מִן הָאָרֶץ
וְיָרִיקוּ מָטָר מִן הַשָּׁמַיִם : וְעַתָּה בָּאנוּ לְפָנֶיךָ בְּלֵב נִשְׁבָּר
וְנִרְפֶּה בַּמַּיִם · וְנִשָּׂא לְבָבֵנוּ אֶל כַּפֵּינוּ · אֶל אֵל בַּשָּׁמָיִם ·

תפלה לעצירת גשמים

כִּי אֶרֶץ עֲיֵפָה לְךָ לַמָּיִם · וְאַתָּה יְיָ תִּשְׁמַע מִן הַשָּׁמַיִם · וּמְשָׁם יֶרֶד מָיִם · וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ · וְהָאָרֶץ תִּתֵּן יְבוּלָהּ · לַיְיָ הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה : וּמַלְפָּנֶיךָ מַלְכֵּנוּ רֵיקָם אַל תְּשִׁיבֵנוּ · כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים · וְיָקִים בָּנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב · וַיֵּצֵא יְיָ לְאַרְצוֹ וַיַּחְמֹל עַל עַמּוֹ · וַיַּעַן יְיָ וַיֹּאמֶר לַעֲמּוֹ הִנְנִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת הַדָּגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וּשְׂבַעְתֶּם אוֹתוֹ וְלֹא אֶתֵּן אֶתְכֶם עוֹד חֶרְפָּה בַּגּוֹיִם · וְנֶאֱמַר וּמָלְאוּ הַגְּרָנוֹת בָּר וְהֶשִׁיקוּ הַיְקָבִים תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר : אָנָּא נוֹרָא קָדוֹשׁ תַּרְבֶּה מְחִילָתֶךָ · פְּשָׁעֵינוּ סְלָחָה תְּגַלְגֵּל מְחוֹתֶיךָ : פְּתַחִי סְלִיחָה פְּתַח · סַגֵּב יֶשַׁע מָנוֹתֶיךָ : דְּרוֹשׁ יוֹדֵעִי וְעוּדְךָ נָא סְמוֹךְ יַחַד מַתָּנוֹתֶיךָ : יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה : יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בָּךְ : יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ : וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ בְּזְכוּת שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מְחוֹתֶיךָ הָרַחֲמִים · הַכְּתוּבִים בְּתוֹרָתֶךָ · כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא :

יְיָ יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת : נוֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נוֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה : וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ · שְׁאֵינָן תְּזוּרוֹת רֵיקָם כְּלִפָּנֶיךָ · עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ :

דיני תפלת הבינונו

בפי׳ הדחק כגון שהוא בדרך או בסיפ עומד במקום בטרוד וירא פיסקיקתו או שלא יוכל להתפלל בכוונה תפלה תרוכה בתון דעתו מיובבת עליו כל כך והבעה עוברת מתפלל תחר בלם בחשובת בביבו ותומר התביב בלם מחרוזות. וגריך לחמרם משומד וכשיגיע לנוסח תו שיווה ט תחי׳ ותתיישב

ושהו מיד נתור ולסחפלל (כתורת תיכף לח נהורת נדנכ) ותיכו אחפלל סביבני בימות הגשמים מפני סל ומטר ולח נמוע"ם ויו"ט מפני הבדנכ (שו"ע סי' ק"י ס"ח) · ותומרים תחלה אדני שפתי תפתח וכו' עד האל הקדוש ותח"כ תומרים נוסח זה :

הַבִּינֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לָדַעַת דְּרָכֶיךָ · וּמוֹל אֶת לְבָבֵנוּ לְיִרְאָתֶךָ · וְתִסְלַח לָנוּ לִהְיוֹת גְּאוּלִים · וְרַחֲקֵנוּ מִמַּכְאוֹב · וְדַשְּׁנֵנוּ בִּנְאוֹת אַרְצֶךָ · וְנָפוּצוֹתֵינוּ מֵאַרְבַּע תִּקַבֵּץ · וְהַתּוֹעִים עַל דַּעְתֶּךָ יִשָּׁכֵטוּ · וְעַל הָרְשָׁעִים תָּנִיף יָדֶךָ · וְיִשְׂמְחוּ צַדִּיקִים בְּבִנְיַן עִירֶךָ · וּבְתִקּוּן הֵיכָלֶךָ · וּלְצִוַּת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדֶּךָ · וּבַעֲרִיכַת נֵר לְבֶן יִשַׁי מְשִׁיחֶךָ · בְּרֶם נִקְרָא אַתָּה תַּעֲנֶה : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

רשת וכו' כן כיח סנוסחת נגמרת שבידים :

צלותי דאמוראי בתר תמני סרי

רבי חלפתר בתר דמסיים צלותיה אמר הכי · יהי רצון מלפניך יי אלהינו שתשכן בסורנו אהבה ואחוה ושלום ורעות ותרבה גבולנו בתלמידים ותצליח סופנו אחרית ותקוה ותשים חלקנו בגן עדן ותקננו בחבר טוב ויצר טוב בעולמך ונשכים ונמצא יחול לבבנו ליראה את שמך ותבוא לפניך קורת נפשנו לטובה :

רבי יוחנן בתר דמסיים צלותיה אמר הכי · יהי רצון מלפניך יי אלהינו שתציץ בבשתנו ותביט ברעתנו ותתלבש ברחמיך ותתכסה בעוזך ותתעטף בחסידותך · ותתאזר בחצינותך · ותבוא לפניך כדת טובך וענוותנותך :

ר' זירא בתר דמסיים צלותיה אמר הכי · יהי רצון מלפניך יי אלהינו שלא נחטא ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו :

רבי חייא בתר דמצלי אמר הכי · יהי רצון מלפניך יי אלהינו שתהא תורתך אומנותנו · ואל ידוה לבנו · ואל יחשכו עינינו :

רב בתר צלותיה אמר הכי · יהי רצון מלפניך יי אלהינו שתתן לנו חיים ארוכים · חיים של שלום · חיים של טובה · חיים של ברכה · חיים של פרנסה · חיים של חלוץ עצמות · חיים שיש בהם יראת

צלותי דאמוראי

חמא · חיים שאין בהם בושה וכלימה · חיים של עושר וכבוד · חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים · חיים שתמלא לט את כל משאלות לבנו לטובה :

רבי נתן נלותים לתר סבי · יהר"מ כו' כמש"ל לתר נרכות פסתר :

רב ספרא נתר נלותים לתר סבי · יהי רצון מלפניך יי אלהינו שתשים שלום בפמליא של מעלה · ובפמליא של מטה · ובין התלמידים העוסקים בתורתך · בין עוסקין לשמה · בין עוסקין שלא לשמה · וכל העוסקין שלא לשמה · יהי רצון שיהיו עוסקין לשמה :

רבי תלכסנדרי נתר נלותים לתר סבי · יהי רצון מלפניך יי אלהינו שתעמידנו בקרן אורה ואל תעמידנו בקרן חשכה · ואל ידוה לבנו ואל יחשכו עינינו : תיכת דתמרי סת רב המנונת מנלי לס· ור' תלכסנדרי נתר דמנלי לתר סבי · רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצונגו לעשות רצונך · ומי מעכב שאור שבעיסה · ושעבוד מלכיות*) · יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם · ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם :

רבת נתר נלותים לתר סבי · אלהי עד שלא נוצרתי כו' וסיום ויהי דרב המנונת זופת כיומת דכיפורי :

תר נריס דרבינת כי סוס מסיים נלותים לתר סבי :

אלהי נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך ובמצותיך תרדוף נפשי · ותצילני מפגע רע · ומיצר הרע · ומאשה רעה · ומכל רעות המתרגשות לבוא בעולם · וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבתם : עשה למען וכו'

דיני תשלומי תפלה ודיני ספק וטעות בתפלה

(רה"ח) (ח) ספק לס התפלל תוזר ומתפלל ות"ל לתדם נס דבר ומהנס ותומר לס נת התפללתי תהת למוכתי ולס התפללתי תהת לנדבתי לנד מסבת ויו"ט לסילו סחרית לינו תוזר ומתפלל רק לס נודתי נת התפלל (דלין מתפללין בסבת וביו"ט נדנס) ותפלת מוסף לסילו ר"ח והוס"מ (מפני סהוא במקום חטאת ולינס נתס בנדנס) וערבית כל הסנה נ"כ לינו תוזר מספק : (ב) ולס התחיל להתפלל על דעת שלא סתפלל ונזכר שכבר סתפלל פוסק לפי' נחמנע הברכה תנל סתחיל על דעם ספק וסתנה כנ"ל נסעיף ח' ולתר כך נזכר שסתפלל נומר תפלתו נתורת נדנס

*) עפי' מל מלכות תקיוכום שלת נתנס נפס לפנוד לפס ס' ·

יש לחדש דכר בברכה מן הברכות של ש"ץ יחדש וכן נכון לעשות:
(ג) טעה ולא נתכוין ולא התפלל שחרית מתפלל מנחה שהיום הרחשונה מנחה ויאמר תחנון ואחרי ומתפלל השניה לתשלומין וכשהוא ש"ץ במנחה יוצא במה שהוא מחזיר התפלה בקול רם ויכוין לתשלומין ולהוציא את מי שאינו בקי ואם היפך שנתכוין במחשבתו הרחשונה לתשלומין לא יצא ידי תפלת התשלומין וחייב להתפלל עוד הפעם לתשלומין וכן הדין בכ"מ שחייב להתפלל שתים ואם נתכוין הרחשונה לחובה והשניה להשלים ולא הזכיר על ומטר ברחשונה וכדומה ולא נזכר עד אחר תפלה שניה ש"צ לחזור ולהתפלל רק תפלה אחת וכן כל כיוצא בזה: (ד) טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתים הרחשונה ערבית ויסמה כדי הילוך ד"מ ולא יאמר אחרי ואח"כ יתפלל השניה לתשלומין. טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתים הרחשונה שחרית ויאמר תחנון ואחרי ואח"כ יתפלל השניה לתשלומין ואחר תפלת השלמה יאמר למנצח ובא לציון: (ה) הא דמשנים שתפלה שהפסיד היינו דוקא בזמן תפלה אבל בשעה שאין זמן תפלה לא כגון אם לא התפלל ערבית יתפלל שחרית שתים רק עד ד' שעות שהוא זמן הרחוי אבל אח"כ כשעברו הד' שעות שוב לא הוי זמן תפלה אפילו אם לא שחרית לא התפלל עד אחר ד' שעות יתפלל לז שתים כיון שעוסק בתפלה וא"א בשכח להתפלל מנחה אז שחרית: (ו) אין תשלומין אלא לתפלה הסמוכה לחברתה בלבד כגון אם טעה ולא התפלל שחרית ולא מנחה יתפלל מעריב שתים אחת למעריב ואחת לתשלומי מנחה אבל שחרית אין לו תשלומין אבל במנחה יש לשחרית תשלומין אפילו כיום שיש בו מוסף כיון שתפלת שחרית ומוסף חד תפלה מיקרי סמוכה: (ז) הזיד ולא התפלל תפלה אחת אין לה תשלומין: (ח) מי שלא התפלל בעוד שהיה לו שהות להתפלל מפני שהיה סבור שעדיין נשאר לו זמן אחר שיגמור את עסק שהוא מתעסק בו וכיון כך וכך עברה לו השעה וכן מי שהיה טרוד לצורך ממונו שלא יבוא לידי הפסד ושו"כ הפסיד להתפלל אף שלכתחלה אין להעביר זמן תפלה משום הפסד ממון מ"מ לאנס מיקרי ויש לו תשלומין וכן מי שהיה שכור ולא התפלל: (יב) טעה ולא התפלל מנחה בע"ש מתפלל ערבית שתים של שבת הרחשונה לערבית והשניה לתשלומין ואם טעה והתפלל השניה של מוצ"ש זכור מלהתפלל: (יג) טעה ולא התפלל שחרית של שבת אע"פ שהתפלל מוסף אם עדיין קודם חצות יכול להתפלל שחרית ואם הוא לאחר חצות שוב אינו יכול להתפלל שחרית עד שיתפלל מנחה מקודם ואח"כ שחרית להשלים ואם התפלל קודם מנחה לא יצא: (יד) מוסף אין לו תשלומין כלל שאם עבר כל היום ולא התפלל הוי מעוות לא יוכל לתקון (שם): (טו) טעה ולא התפלל מנחה של שבת מתפלל במ"ש ג' של מוצ"ש הרחשונה ואינו מבדיל כשאר ואם גם מבדיל הרחשונה והשניה לא יצא ידי תשלומין:

(פו) פעם והתפלל על חול במנחה של שבת ולא הזכיר של שבת מתפלל
כמ"ש סעיף ו' ואינו מצדיל בשניה ומתפלל אותה בתורת נדבה ואינו צריך
לחדש דבר: (יז) אם שכח להתפלל מנחה בער"ח יתפלל ער"ח בלילה כ'
של ר"ח ואם לא הזכיר יעלה ויבוא ברחצה והזכיר בשניה צריך לחזור
ולהתפלל דגלי מדעתיה דהרחצה לתשלומין של ער"ח דסוי חול אבל אם לא
הזכיר גם בשניה אז הזכיר ברחצה ולא בשניה יצא: (יח) אם לא הזכיר
יעלה ויבוא במנחה של ר"ח לא יתפלל ערבית עוד הפעם בתורת חיוב רק
בתורת נדבה וא"צ לחדש דבר אבל אם בלילה בשניה ג"כ ר"ח יתפלל בתורם
חיוב ואם שכח גם בלילה בתפלה שניה שבתפלל א"צ אז להתפלל אפי' נזכר
בלילה תיכף: (יט) אם לא שתפלל ערבית של ר"ח וצריך להתפלל ביום שניה
ולא הזכיר יעלה ויבוא בשניה אין צריך לחזור: (כ) כל מקום
שמתפלל שמונה עשרה לתשלומין אחר תפלה בחיוב יאחר אחרי בניתם
ואחר כך יתפלל רק כשמתפלל מעריב שתים בשביל שבת במנחה לא
יאמר אחרי רק יתפלל כדי סילוק ד' אמות: (כא) אם לא התפלל
שחרית של ראש חודש יתפלל במנחה שתים כמו בשבת: (כב) מי
שלא התפלל מנחה ביום שלפני יום שמתחילין לומר על ומשיר יתפלל
מעריב שתים ומזכיר בשתיהם ואם לא הזכיר ברחצה והזכיר בשניה
דינו כמו שכתוב לעיל אבל יעלה ויבוא אם שכח בערב ראש חודש
ע"ש ותדרשנו לכאן ואם לא הזכיר בשניה יחזור ויתפלל בתורת
נדבה ויתנה אם חייב אני להתפלל תפלה לחובתי ואם לאו תהא לנדבתי:

דין שלא לישב בצד המתפלל

(דה"ח) (א) אסור לישב בתוך ד"א של המתפלל בין מלפניו בין מלאחריו
ובין מן הצדדין ואם עוסק בדברים שהם מתקוני התפלה ואפילו
כפ' ליזהו מקומן ת"ל להרחיק ומי שאינו מרחיק אפי' בעוסק בתורה ולומד
לך על פי שאינו מתקוני התפלה אין מוחין בידו ומיהו אין לו להרבות לבד
רק צריך שילמוד בפיו ויכיון את ה' אינו יושב מלפניו כמלא עיניו ואפילו
יושב ועוסק בק"ש ומיהו מן הצדדין שלפניו אין להקפיד אבל לעמוד מותר
אפי' לפניו: (ב) אם יושב בצד המתפלל חלום אין למחות בידו: (ג) אסור
לעבור נגד המתפלל בתוך ד"א ודוקא לפניהם אבל בצדיהם מותר:
(נהורא) מ"ע מה"ת להתוודות כל נכר על חטאיו שנאמר והתודו וגו'
וחיוב הוידוי אחר שמ"ע מבואר בזוה"ק פ' כי ועיקר הוידוי
הוא שהרשה ועזיבת החטא וקבלה להבא שלא לשוב לכסלה עוד:

או"א תבא לפניך כו' אשמנו כו' צדק ואנחנו הרשענו אל ארך אפים
אתה כו' עד ורב חסד לכל קוראיך תמנה בסליחות:

נפשנו צבור וכשצ"ש אומרים אבינו מלכנו אחר תפלת י"ח בין בשחרית ובין במנחה • חוץ ממנחה של ערב שבת שאין אומרים :

איתא במסכת תענית דף כ"ה ע"ב מעשה בר' אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים ואחד נרכות ולא נענה ירד ר' עקיבא אחריו ואמר אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה אבינו מלכנו למענך רחם עלינו וירדי גשמים עכ"ל • וכשרצו חכמים שנענה בתפלה זו הרחיבוה וקבעוה לדורות • ויסדוה נגד שמונה עשרה נרכות • ולכן ח"א אותה בשבת :

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ :

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אָתָּה :

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ :

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חַדֵּשׁ (בעש"ת חַדֵּשׁ) עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה :

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּטֵּל מֵעָלֵינוּ כָּל גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת :

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּטֵּל מַחְשְׁבוֹת שׂוֹנְאֵינוּ :

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָפֵר עֲצַת אוֹיְבֵינוּ :

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כַּלֵּה כָּל צַר וּמַשְׂטִין מֵעָלֵינוּ :

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ סְתוֹם פִּיוֹת מַשְׂטִינֵנוּ וּמְקַטְרְגֵנוּ :

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כַּלֵּה דֶּבֶר וְחֶרֶב וְרָעָב וּשְׁבִי וּמַשְׁחִית וְעָוֹן וְכָל מַגֵּפָה בְּרִיתֶךָ :

רוח חכמים

(לפני מלכנו) ע"ד אם כנגד אם כעבדים כו' אם בנים אנחנו אתה אבינו ואם עבדים אנחנו אתה מלכנו (תעתנו לפניך) גדול בחטא שבעזנו להמות לעיני ה' ולפניו ממש שהרי כבודו מלא עולם (אין לנו מלך) ת"ש בחטאנו לא תסיר מלכותך מעלינו כמ"ש (יחזקאל כ' ל"ג) אם לא ביד חזקה כו' תמלוך עלינו • לפיכך (עשה עמנו למען שמך) שנקרא עלינו מלך ישראל • וחדש עלינו שנה טובה (גזרות קשות) שים גזרות שהם למובה (שונאינו) שנאוים אותנו בלא נשל מחשבות שנחשבים (לויבינו) לויב נקרא שרודף להרע ולהשלל שיפל עצת רעתם (כלם) לשון מניעה (פר) לורר (ומשטין) הדובר שקרים עלינו (משטינו ומקטריגנו) המלמדים חובה עלינו לפניך (שחרי)

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מְנַע מַגֵּפָה מִנַּחֲלָתֶךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ סְלַח וּמְחַל לְכָל עֲוֹנוֹתֵינוּ .
אָ"מ מְחֵה וְהַעֲבֵר פִּשְׁעֵינוּ וְחַטֹּאתֵינוּ מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מְחוֹק בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים כָּל שִׁטְרֵי חוֹבוֹתֵינוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ שְׁלַח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְחוֹלֵי עַמֶּךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ קְרַע רוֹעַ גְּזַר דִּינֵנוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ בְּזִכָּרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ :

לתענית צבור	לעשית	לנעילה
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ לְחַיִּים טוֹבִים :	אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר חַיִּים טוֹבִים :	אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָתְמֵנוּ בְּסֵפֶר חַיִּים טוֹבִים :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ לִגְאֻלָּה וִישׁוּעָה :	אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר גְּאֻלָּה וִישׁוּעָה :	אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָתְמֵנוּ בְּסֵפֶר גְּאֻלָּה וִישׁוּעָה :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ לְפַרְנָסָה וְכַלְכָּלָה *) :	אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה*):	אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָתְמֵנוּ בְּסֵפֶר פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה*):
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ לִזְכִיּוֹת :	אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר זְכִיּוֹת :	אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָתְמֵנוּ בְּסֵפֶר זְכִיּוֹת :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ לִסְלִיחָה וּמְחִילָה :	אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר סְלִיחָה וּמְחִילָה :	אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָתְמֵנוּ בְּסֵפֶר סְלִיחָה וּמְחִילָה :

*) יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתתן לי ולבני ביתי ולכל הסמוכים על שולחני היום ובכל יום ויום מזונותי בכבוד בזכות שמך הגדול (דיקרנוסא) הממונה על הפרנסה :

רוח חכמים

מאמרי פיו שתנחנו מיכים בעונותינו (רפואה שלימה) רפואת הנפש והגוף (רוב גזר) פרעה שבגזר דינו :

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הַצְמַח לָנוּ יְשׁוּעָה בְּקָרוֹב :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָרֵם קֶרֶן יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחֶךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מַלֵּא יָדֵינוּ מִבִּרְכוֹתֶיךָ ●
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מַלֵּא אֲסָמֵינוּ שָׂבָע :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ שְׁמַע קוֹלֵנוּ חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ פְּתַח שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם לִתְפִלָּתֵנוּ
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכוֹר כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ נָא אַל תְּשִׁיבֵנוּ רֵיקָם מִלְּפָנֶיךָ :
אָ״מ תְּהֵא הַשָּׁעָה הַזֹּאת שְׁעַת רַחֲמִים וְעֵת רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חְמוֹל עָלֵינוּ וְעַל עוֹלָלֵינוּ וְטַפְּנוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן הֲרוּגִים עַל שֵׁם קָדְשֶׁךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יִחוּדֶךָ :
אָ״מ עֲשֵׂה לְמַעַן בְּאֵי בָאֵשׁ וּבַמַּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ נְקוֹם נִקְמַת דַּם עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעֲנֵנוּ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים :

רוח חכמים

(מסמיט) מונרופינו (ספר מנחנו) מיינו רומנייס כי מהומר קורנגו וע״ר
נבאנט נסטוום מומריום (נמענך) סידטו סאחס סניט ודיין נדק :

עָשֵׂה לְמַעַן שִׁמְךָ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ
צְדָקָה וָחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

ל ש נ י ו ח מ י ש י

(נתורא) והוא רחום כ' הכל בו ז"ל. עובדא הוה בספינתא דיהודאי דאתא מן גלותא דיכושלם לאתרא דהוה תמן הגמונא. ח"ל מנין עם אתון ח"ל מעמא דיהודאי ח"ל אם מיהודאי אתון בעינא למנסא לכון כמא דמנסין הגויים מיסאל ואתריה בגו אתון נוכח אמרו ליה כך ן זמן הלתין יומין יהב להון זמן יבדו בהעניתא בכל יומא מאי דחזו בהלמיה הוי משתעי בהאי קבלא כד בעי למשלם תלתין יומין הוה תמן חד כנא דדחיל הטאין ולא הוי חכים כולי האי אמר להו הנא מזינא בהלמאי דאקרון לי חד פכוקא דהוה כתוב ביה תרי כי ותלתא לא ולא ידענא מאי הוי ח"ל חד סנא חכימא לבדא. האי קרא ודאי דאסני לך מן שמיא כי תעבור במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך כי הלך נמו אם לא תכוה ולהבה לא תבער בך. את ודאי תיעול בנורא והשתזיב דהא ודאי מן שמיא אתרמים לך ניסא. עבדו בטעם הגמונא נורא רבתא לאחדא ועלם האי סנא דאלם הכוא אלמא בגו נורא ואיתבליע אישתא להלאה מילקין והזו דעלו בגויה תלתא צדיקי לקבולי אנפין דהאי כנא והנהו הלתא סבי נכן שבחי ואמרו והוא רחום קדמאה אמר עד לכא מלך אתון ורחום אתיבא אמר עד הין כמוך אלילתאם אמר מהמן ולהלאה ולכולהו מתהילין ברחום ומסיימין ברחום ותקנוהו ליומר בכ' וה' שכוה יומא דדינא עכ"ל:

(נתורא) נוהגין להרבות בתחנונים בסני ובהושי ואומרים והוא רחום מעומד וניום שח"ת התנון ח"ה אומו:

וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ
וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ: אַתָּה יְהוָה לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנּוּ
חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ תָּמִיד יִצְּרוּנוּ: הוֹשִׁיעֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ
מִן הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ בִּתְהִלָּתֶךָ: אִם

רוח חכמים

(למען שמך) שלא יאמר (כי אין בנו מעשים) אף אם אין בנו מעש"ט:
(והוא רחום) ז"ל זוה"ק ובגין דא מלכן והוא רחום יכפר עון דא סם דשיבו נחש. ולא ישחית דא משחית. ואמנה לאבינו אמר דא אף.

עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ אֲדֹנָי מִי יַעֲמֹד : כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן
תִּוָּרֵא : לֹא כַחֲטָאֵינוּ תַּעֲשֶׂה לָנוּ וְלֹא כַעֲוֹנוֹתֵינוּ תִּגְמֹל
עָלֵינוּ : אִם עֲוֹנֵינוּ עָנוּ בָּנוּ יְהוָה עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ : זְכֹר
רַחֲמֶיךָ יְהוָה וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה : יַעֲנֵנוּ יְהוָה בְּיוֹם צָרָה
יְשַׂגְּבֵנוּ שֵׁם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב : יְהוָה הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם
קָרְאֵנוּ : אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים
צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ : אֲדוֹנֵינוּ אֱלֹהֵינוּ שְׁמַע קוֹל
תַּחֲנוּנֵינוּ וְזָכֹר לָנוּ אֶת בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן
שְׁמֶךָ : וְעַתָּה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ אֶת עַמְּךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וַתַּעַשׂ לְךָ שֵׁם כַּיּוֹם הַזֶּה חָטָאנוּ רָשָׁעְנוּ:
אֲדֹנָי כְּכָל צִדְקוֹתֶיךָ יָשָׁב נָא אַפְּךָ וַחֲמָתְךָ מֵעִירְךָ יְרוּשָׁלַיִם
הַר קָדְשֶׁךָ : כִּי בַחֲטָאֵינוּ וּבַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵינוּ יְרוּשָׁלַיִם וְעַמְּךָ
לְחֶרְפָּה לְכָל סְבִיבוֹתֵינוּ:וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ
וְאֶל תַּחֲנוּנָיו וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן אֲדֹנָי :
נטה אֱלֹהַי אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שוֹמְמוֹתֵינוּ
וְהָעִיר אֲשֶׁר נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ
מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים : אֲדֹנָי
שְׁמָעָה אֲדֹנָי סְלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אַל תְּאַחַר
לְמַעַנְךָ אֱלֹהַי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל עִירְךָ וְעַל עַמֶּךָ : אָבִינוּ
מָאָב הָרַחֲמָן הַרְאֵנוּ אוֹת לְטוֹבָה וְקַבֵּץ נִפּוּצוֹתֵינוּ מֵאַרְבַּע

כוונות משמיות

יעיל כל תמסו ותימס כו' · (למען תורת) כי כשמשלח נגו ומנחלט ס

בְּנִפּוֹת הָאָרֶץ: יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל הַגּוֹיִם כִּי אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ:
וְעַתָּה יְיָ אָבִינוּ אָתָּה אֲנַחְנוּ הַחוֹמֶר וְאַתָּה יוֹצְרֵנוּ וּמַעֲשֵׂה
יָדְךָ כֻּלָּנוּ: הוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ צוּרֵנוּ מַלְכֵּנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ:
חוּסָה יְיָ עַל עַמֶּךָ וְאַל תִּתֵּן נַחֲלָתְךָ לְחֶרְפָּה לִמְשָׁל בָּם גּוֹיִם
לָמָּה יֹאמְרוּ בָעַמִּים אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם: יְדֻעֵנוּ כִּי חָטָאנוּ וְאֵין
מִי יַעֲמֹד בַּעֲדֵנוּ שִׁמְךָ הַגָּדוֹל יַעֲמָד לָנוּ בְּעֵת צָרָה: יַדְּעֵנוּ
כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: כְּרַחֵם
אָב עַל בָּנִים כֵּן תְּרַחֵם יְיָ עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:
חֲמוֹל עַל עַמְּךָ רַחֵם עַל נַחֲלָתְךָ חוּסָה נָא כְּרוֹב רַחֲמֶיךָ
חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי לְךָ יְיָ הַצְּדָקָה עֲשֵׂה נִפְלָאוֹת בְּכָל עֵת:
הַבֵּט נָא וְרַחֵם נָא עַל עַמְּךָ מְהֵרָה לְמַעַן שְׁמֶךָ כְּרַחֲמֶיךָ
הָרַבִּים יְיָ אֱלֹהֵינוּ חוּס וְרַחֵם וְהוֹשִׁיעָה צֹאן מַרְעִיתֶךָ וְאַל
יִמְשֹׁל בָּנוּ קֻצְף כִּי לְךָ עֵינֵינוּ תְלוּיוֹת הוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן
שְׁמֶךָ: רַחֵם עָלֵינוּ לְמַעַן בְּרִיתְךָ הַקְּשׁוּיָה וַעֲנֵנוּ בְּעֵת צָרָה
כִּי לְךָ יְיָ הַיְשׁוּעָה בְּךָ תּוֹחֲלָתֵנוּ אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת אָנָּא סְלַח
נָא אַל טוּב וְסַלָּח כִּי אַל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה:
אָנָּא מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם זְכוֹר וְהַבֵּט לִבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים
וְתַרְאֶה לְפָנֶיךָ עֲקֵדַת יָחִיד לְמַעַן יִשְׂרָאֵל: אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ
חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי שִׁמְךָ הַגָּדוֹל נִקְרָא עָלֵינוּ · עֲשֵׂה נִפְלָאוֹת
כְּכָל עֵת עָשִׂיתָ עִמָּנוּ כְּחַסְדְּךָ חָנּוּן וְרַחוּם הַקְשִׁיבָה וַעֲנֵנוּ
בְּעֵת צָרָה כִּי לְךָ יְיָ הַיְשׁוּעָה: אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מָחֵל וְסְלַח אַל

כוונות משמיות

סמי יהלי · (שם) כשיהו (ק שמשם ל׳ עליט) ט גם מהמו קדוש כשיעי

תַּעַשׂ עִמָּנוּ כְּרֹב מַעֲלָלֵינוּ וְכוֹר בְּחֶסְדֶּךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ וּכְרֹב טוּבְךָ הוֹשִׁיעֵנוּ וַחֲמֹל נָא עָלֵינוּ כִּי אֵין לָנוּ אֱלוֹהַּ אַתָּה מְבַלְעָדֶיךָ צוּרֵנוּ אַל תַּעֲזֹבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אַל תִּרְחַק מִמֶּנּוּ כִּי נַפְשֵׁנוּ קְצָרָה מֵחָרֵב וּמִשְׁבִּי וּמֵדֶבֶר וּמַמַּגֵּפָה וּמִכָּל צָרָה וְיָגוֹן הַצִּילֵנוּ כִּי לְךָ קִוִּינוּ וְאַל תַּכְלִימֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ בָּנוּ: וּזְכֹר לָנוּ אֶת בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: רְאֵה בְצָרוֹתֵינוּ וּשְׁמַע קוֹל תְּפִלָּתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה:

אֵל רַחוּם וְחַנּוּן רַחֵם עָלֵינוּ וְעַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ כִּי אֵין כָּמוֹךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אָנָּא שָׂא נָא פְשָׁעֵינוּ: אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ צוּרֵנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ אַל חַי וְקַיָּם הַחְסִין בְּקָדְחַ חָסִיד וְטוֹבוֹעַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ: כִּי אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם וּמָלֵא רַחֲמִים עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּרֹב רַחֲמֶיךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: שְׁמַע מַלְכֵּנוּ תְּפִלָּתֵנוּ וּמִיַּד אוֹיְבֵינוּ הַצִּילֵנוּ: שְׁמַע מַלְכֵּנוּ תְּפִלָּתֵנוּ וּמִכָּל צָרָה וְיָגוֹן הַצִּילֵנוּ: אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אָתָּה וְשִׁמְךָ עָלֵינוּ נִקְרָא אַל תַּנִּיחֵנוּ אַל תַּעֲזֹבֵנוּ אָבִינוּ וְאַל תַּטִּשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ וְאַל תִּשְׁכָּחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה:

אֵין כָּמוֹךָ חַנּוּן וְרַחוּם יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֵין כָּמוֹךָ אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת הוֹשִׁיעֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מַרְעִישׁ וּמָרְגִּז הַצִּילֵנוּ: זְכוֹר לַעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אַל

כוונות משמיות

(מרפא ומרוגז הגילנו) חס לפי מכלח מ"ו יסורין עלינו לא יהיו כרשם פרשת גרזן מקטנם רע נתשב ויפר פיס חס נט לפיטוג לנו נתתיפנו •

וְתֵן אֶל קַשְׁבֵנוּ וְאֶל רִשְׁעֵנוּ וְאֶל חַטָּאתֵנוּ: שׁוּב מֵחֲרוֹן
אַפֶּךָ וְהִנָּחֵם עַל הָרָעָה לְעַמֶּךָ: וְהָסֵר מִמֶּנּוּ מַכַּת הַמָּוֶת כִּי
רַחוּם אָתָּה כִּי כֵן דַּרְכֶּךָ עָשֹׂה חֶסֶד חִנָּם כְּכָל דּוֹר וָדוֹר:
חוּסָה יְיָ עַל עַמֶּךָ וְהַצִּילֵנוּ מִזַּעְמֶךָ וְהָסֵר מִמֶּנּוּ מַכַּת הַמַּגֵּפָה
וּגְזֵרָה קָשָׁה כִּי אַתָּה שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: לְךָ אֲדֹנָי הַצְּדָקָה וְלָנוּ
בֹּשֶׁת הַפָּנִים: מַה נְּתָאוֹנֵן מַה נֹּאמַר מַה נְּדַבֵּר וּמַה
נִּצְטַדָּק נַחְפְּשָׂה דְרָכֵינוּ וְנָשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יְמִינְךָ
פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים: אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה
נָּא: אָנָּא יְיָ עֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ: לְךָ יְיָ חִכִּינוּ לְךָ יְיָ קִוִּינוּ
לְךָ יְיָ נִיחַל אַל תֶּחְשֶׁה וְתַעֲנֵנוּ כִּי נָאֲמוּ גּוֹיִם אָבְדָה
תִקְוָתָם כָּל גְּבָךְ וְכָל קוֹמָה לְךָ לָבַד תִּשְׁתַּחֲוֶה:

הַפּוֹתֵחַ יָד בִּתְשׁוּבָה לְקַבֵּל פּוֹשְׁעִים וְחַטָּאִים נִבְהָלָה
נַפְשֵׁנוּ מֵרוֹב עֲצָבוֹנֵנוּ אַל תִּשְׁבָּחֵנוּ נֶצַח קוֹמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי
חָסִינוּ בָךְ: אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אִם אֵין בָּנוּ צְדָקָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים
זָכֹר לָנוּ אֶת בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ וְעַדוֹתֵינוּ בְּכָל יוֹם יְיָ אֶחָד:
הַבִּיטָה בַעֲנְיֵנוּ כִּי רַבּוּ מַכְאוֹבֵינוּ וְצָרוֹת לְבָבֵנוּ: חוּסָה יְיָ
עָלֵינוּ בְּאֶרֶץ שִׁבְיֵנוּ וְאַל תִּשְׁפּוֹךְ חֲרוֹנְךָ עָלֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ
עַמֶּךָ בְּנֵי בְרִיתֶךָ: אֵל הַבִּיטָה דַּל כְּבוֹדֵנוּ בַּגּוֹיִם וְשִׁקְּצוּת
כְּטָמְאַת הַנִּדָּה עַד מָתַי עֻזְּךָ בַּשְׁבִי וְתִפְאַרְתְּךָ בְּיַד צָר:
עֶזְרָה נְבוּרָתְךָ וְקִנְאָתְךָ עַל אוֹיְבֶיךָ: הֵם יַקְדִּישׁוּ נַיְחַתְּמוּ

כוונות משפיות

(ישעיה נח) שנאמר תשובה שלמה (הגליון נח) כדרכי התשובה (ועדותיו)
שתעמוד שפידים כמו יום שב׳ ועתי:

מְגֻבּוֹרָתָם · וְאַל יִמְעֲטוּ לְפָנֶיךָ תְּלָאוֹתֵינוּ · מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ
רַחֲמֶיךָ בְּיוֹם צָרָתֵנוּ · וְאִם לֹא לְמַעֲנֵנוּ לְמַעַנְךָ פְּעַל · וְאַל
תַּשְׁחִית זֶכֶר שְׁאֵרִיתֵנוּ · וְחוֹן אוֹם הַמְיַחֲדִים שִׁמְךָ
בְּעַמִּים בְּכָל יוֹם תָּמִיד בְּאַהֲבָה וְאוֹמְרִים · שְׁמַע יִשְׂרָאֵל
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד :

(דה"ח) (ה) כשמסל על פניו בשחרית אם יש תפלין בזרועו יטה על יד ימין מעט כנגד תפלין · ובמנחה או כשאין תפלין בזרועו יסמוך על יד שמאלו : (ג) ר"ח ור"ל מיושב ובשעת הדחק אף מעומד : (ג) אין ר"ח רק במקום שיש ס"ת אבל אם אין שם ס"ת יאמר המזמור בלח ר"ח : (ד) אין נופלין ע"פ בבית הכנסת אבל כל ז' ימי חבילות ואפי' במנחה של יום ז' ואם הכנסת בהכ"נ חומרים אבל הכנסת עצמו לא יאמר · וכן אחר שבאו מבור לביתם יאמרו וכן בדין בהוה רחום : (ה) ר"ח תחנון בשחרית בהכ"נ אומרין גו אפילו אין שבעה בבית או בסנדק והמוהל מתפללין שם ואף לאחר שיצא משם ר"ל לאומרו · ואם מתפללין מנחה ביום המילה אבל אחינוק הנימול (קודם שברכו ברכמ"ז על סעודת המילה) לא יאמרו אף במנחה : (ו) ר"ל בבית או בהכ"נ שיש שם חתן כל ז' ימי המשתה שלו (ז' ימים מעל"ע מזמן החופה) וביום החופה ומריס עד שיכנס לחופה · ודוקא אם יש פחות בהור או הכלה בתולה אבל הלמן שבעה אומרים ר"ח רק ג' ימים : (ז) ר"ל ע"פ לא בפ"ו בחב ובפ"ו בשבט ולא בר"ח ואפילו בפורים קטן ובפורים גדול ג' ימים וכל"ג בעומר ובעיו"כ ובער"פ אפי' בשחרית ר"ח רק בשאומרת בסליחות אפי' כשמתחרין עד סיום גדול · ולא בכל תודש ניסן ולא בת"ב ובין יוה"כ לסוכות ולא בר"ח סוכות ומתחלת ר"ח סיון עד אחר אסרו חג ויש נוהגין עד ז' ימים אחר שבועות וכל שלו ר"ח במנחה שלפניהם זולת מיוחד וער"פ שאומרים במנחה שלפניהם :

וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל גָּד צַר לִי מְאֹד נִפְּלָה נָּא בְיַד יְהוָה כִּי
רַבִּים רַחֲמָיו וּבְיַד אָדָם אַל אֶפֹּלָה :

רַחוּם וְחַנּוּן חָטָאתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי
וְקַבֵּל תַּחֲנוּנָי יְהוָה אַל בְּאַפְּךָ תוֹכִיחֵנִי וְאַל בַּחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי:
חָנֵּנִי יְהוָה כִּי אֻמְלַל אֲנִי רְפָאֵנִי יְהוָה כִּי נִבְהֲלוּ עֲצָמָי : וְנַפְשִׁי

גִּבְהֲלָה מְאֹד וְאַתָּה יְהוָה עַד מָתַי: שׁוּבָה יְהוָה חַלְּצָה נַפְשִׁי
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חַסְדֶּךָ: כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ בִּשְׁאוֹל מִי יוֹדֶה
לָךְ: יָגַעְתִּי בְאַנְחָתִי אַשְׂחֶה בְכָל לַיְלָה מִטָּתִי בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי
אַמְסֶה: עָשְׁשָׁה מִכַּעַס עֵינִי עָתְקָה בְּכָל צוֹרְרָי: סוּרוּ מִמֶּנִּי
כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן כִּי שָׁמַע יְהוָה קוֹל בִּכְיִי: שָׁמַע יְהוָה תְּחִנָּתִי יְהוָה
תְּפִלָּתִי יִקָּח: יֵבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ מְאֹד כָּל אוֹיְבָי יָשׁוּבוּ יֵבֹשׁוּ רָגַע:

כשאומרים והוא רחום אומרים ה' אלהי ישראל וכו':

יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שׁוּב מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ וְהִנָּחֵם עַל הָרָעָה לְעַמֶּךָ:
הַבֵּט מִשְּׁמַיִם וּרְאֵה כִּי הָיִינוּ לָעַג וָקֶלֶס בַּגּוֹיִם נֶחְשַׁבְנוּ
כְּצֹאן לַטֶּבַח יוּבָל לַהֲרוֹג וּלְאַבֵּד וְלַמַּכָּה וְלַחֲרָפָה: וּבְכָל
זֹאת שִׁמְךָ לֹא שָׁכָחְנוּ נָא אַל תִּשְׁכָּחֵנוּ: "

זָרִים אוֹמְרִים אֵין תּוֹחֶלֶת וְתִקְוָה · חוֹן אוֹם לְשִׁמְךָ
מְקַוֶּה · טָהוֹר יְשׁוּעָתֵנוּ קָרְבָה · יַגִּיעֵנוּ וְלֹא הִנִּיחַ לָנוּ ·
בַּהֲמוֹן יְכַבְּשׁוּ אֶת בַּעֲמְךָ מֵעָלֵינוּ: אָנָּא שׁוּב מֵחֲרוֹנְךָ
וְרַחֵם סְגֻלָּה אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ: "

חוּסָה יְיָ עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ וְאַל תִּתְּנֵנוּ בִּידֵי אַכְזָרִים · לָמָּה
יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה נָא אֱלֹהֵיהֶם · לְמַעַנְךָ עֲשֵׂה עִמָּנוּ חֶסֶד
וְאַל תְּאַחַר: אָנָּא שׁוּב מֵחֲרוֹנְךָ וְרַחֵם סְגֻלָּה אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ: "
קוֹלֵנוּ תִּשְׁמַע וְתָחוֹן וְאַל תִּטְּשֵׁנוּ בְּיַד אוֹיְבֵינוּ · לְמָחוֹת

כוונות משמיות

(עד מתי) תניס וחיך רופף (שובה) מתרוץ (חלצה נפשי) מגרס (תחתם) מלעון כחסר יפרס בסוחה לסחות · תני מסיע מסתי כמי בכוי (חושיעני) מלעון המסה וסחפה תמסה וחיך ערבי נדמעתי (עשה) רקבה עיני מכעס סיכפיסוני לויסי (פתקה) נתיסנה בזוקן מפני כל צוררי (ישובו) תני לא עקם שלומי ויכוש ברגע שכוח שתמ"כ תמחל לכם פעמיים ולא יאכח לכאחב

דִּי לִי וְדִי לְעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל · אַנְתְּ הוּא זַן לְכֹלָּא וּמְפַרְנֵס לְכֹלָּא
אַנְתְּ הוּא שַׁלִּיט עַל כֹּלָּא · אַנְתְּ הוּא דְּשַׁלִּיט עַל מַלְכַיָּא ·
וּמַלְכוּתָא דִּילָךְ הִיא · אֲנָא עַבְדָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
דְּסַגִּידְנָא קֳמֵהּ וּמְקַמָּא דְּיַקִּיר אוֹרַיְתֵהּ בְּכָל עִדָּן וְעִדָּן · לָא עַל
אֱנָשׁ רְחִיצְנָא וְלָא עַל בַּר אֱלָהִין סְמִיכְנָא אֶלָּא בֵּאלָהָא
דִּשְׁמַיָּא · דְּהוּא אֱלָהָא קְשׁוֹט · וְאוֹרַיְתֵהּ קְשׁוֹט · וְנְבִיאוֹהִי
קְשׁוֹטִי · וּמְסַגֵּא לְמֶעְבַּד טָבָן וּקְשׁוֹט · בֵּהּ אֲנָא רָחִיץ וְלִשְׁמֵהּ
קַדִּישָׁא יְקִירָא אֲנָא אֱמַר תּוּשְׁבְּחָן יְהֵא רָעוּא קָדָמָךְ דְּתִפְתַּח
לִבִּי בְּאוֹרַיְתָא וְתַשְׁלִים מִשְׁאֲלִין דִּלְבִּי וְלִבָּא דְּכָל עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל
לְטַב וּלְחַיִּין וְלִשְׁלָם אָמֵן :

(נהורא) כשנוסק הס"ת יאמר ישקבי מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין · כתב המג"א כשאומר הס"ן שמע וכו' תאחז הוא ידו וגולו כו' עיין לכנגיה הס"ת :

לשבת ויו"ט שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד :

אֶחָד (הוא) אֱלֹהֵינוּ גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ קָדוֹשׁ (נר"ס ויו"כ ונורא) שְׁמוֹ:

בחול מתהילין כאן גַּדְּלוּ לַיְיָ אִתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו :

קְטֹל לְךָ יְיָ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם
וּבָאָרֶץ : לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ : רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא : רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר
קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ :

גבוה וכו"ס תומרים אם :

עַל הַכֹּל יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם
וְיִתְנַשֵּׂא שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא :
בָּעוֹלָמוֹת שֶׁבָּרָא הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא כִּרְצוֹנוֹ וְכִרְצוֹן
יְרֵאָיו וְכִרְצוֹן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל : צוּר הָעוֹלָמִים אָדוֹן כָּל

תפלין שם אות שאתה יחיד וייחד ושתוצאתם מסגרים

תַּבְרִיוֹת אֱלוֹהַּ כָּל הַנְּפָשׁוֹת : הַיּוֹשֵׁב בְּמֶרְחֲבֵי מָרוֹם הַשְּׁכֵנוֹ
בְּשָׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם : קְדֻשָּׁתוֹ עַל הַחַיּוֹת וּקְדֻשָּׁתוֹ עַל כִּסֵּא
הַכָּבוֹד : וּבְכֵן יִתְקַדַּשׁ שִׁמְךָ בָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעֵינֵי כָּל חָי ·
וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁיר חָדָשׁ כַּכָּתוּב : שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ
סֹלּוּ לָרוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו : וְנִרְאֶהוּ עַיִן בְּעַיִן
בְּשׁוּבוֹ אֶל נָוֵהוּ כַּכָּתוּב : כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב יְיָ צִיּוֹן :
וְנֹאמַר וְנִגְלָה כְּבוֹד יְיָ וְרָאוּ כָל בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְיָ דִּבֶּר :

אַב הָרַחֲמִים הוּא יְרַחֵם עַם עֲמוּסִים וְיִזְכּוֹר בְּרִית אֲיתָנִים
וְיַצִּיל נַפְשׁוֹתֵינוּ מִן הַשָּׁעוֹת הָרָעוֹת וְיִגְעַר בְּיֵצֶר הָרַע מִן
הַנְּשׁוּאִים וְיָחֹן אוֹתָנוּ לִפְלֵיטַת עוֹלָמִים · וְיַסְלֵא מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ
בְּמִדָּה טוֹבָה יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים :

(נהורא) כשהולך מ"ן עם מ"ש יאמר כהולך מתניו אתרי ה' אלהיכם
תלכו ואותו תיראו ואת מצותיו תשמורו ובקולו תשמעו
ואותו תעבודו ובו תדבקון :
כל פעם כשקורין תומר המון ותגלה וכו' תון מסתרים של שבת ויו"ט :

נתול ותגלה ותראה מלכותו עלינו בזמן קרוב ויחון פליטתנו ופליטת עמו בית ישראל לחן ולחסד ולרחמים ולרצון

לשבת ויו"ט ויעזור ו י ג ן ו י ו ש י ע לכל התוסים בו

ונאמר אמן · הכל הבו גודל לאלהינו ותנו כבוד לתורה כהן קרב ·
יעמוד (פכ"פ) הכהן : ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדושתו :
תורת יה ה תמימה משיבת נפש עדות יהוה נאמנה מחכימת
פתי : פקודי יהוה ישרים משמחי לב מצות יהוה ברה מאירת
עינים : יהוה עוז לעמו יתן יהוה יברך את עמו בשלום : האל
תמים דרכו אמרת יהוה צרופה מגן הוא לכל החוסים בו :
קפל ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום :
סדר נה"פ ודיני קה"פ ומפסיר תמנה נתפלת שבת :

(דח"ח) (ח) המנהיג צריך לגלול מ"ש פ' ג' דסין ולהגביה : (ג) המנהיג
מתחלת פני כתב מ"ת לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזיק
ידיו ולתריו שמוש על כל פתוחים לרחות הכתב ויש מדקדקים לרחות
פתוסיות עד שיכול לקרוסם ולכרוע :

כשמניחין הס"ת אומרים זה :

וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל פִּי יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה :

עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר : דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום : ארך ימים בימינה בשמאולה עושר וכבוד : יהוה חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר :

(נהורא) ואין לומר וזאת התורה רק נגד הכתב של ס"ת . הגולל ס"ת יעמידנו כנגד הפתח וכשעה שגולל ממשה תומר לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש : יהר"מ ה' או"א שיתגוללו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת טובך ותכנם להם לפנים משורת הדין :

נג' וה' לאחר הנחת ס"ת כשאומרים תחנון אומר הס"ץ זה :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם . לְכוֹנֵן אֶת בֵּית חַיֵּינוּ וּלְהַשְׁרִיב אֶת שְׁכִינָתוֹ בְּתוֹכֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְנֹאמַר אָמֵן :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם . לְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל פְּלֵיטָתֵנוּ . וְלִמְנֹעַ מַשְׁחִית וּמַגֵּפָה מֵעָלֵינוּ . וּמֵעַל כָּל עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל . וְנֹאמַר אָמֵן :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם . לָקִים בָּנוּ חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל . הֵם וְנָשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם וְתַלְמִידֵיהֶם וְתַלְמִידֵי תַלְמִידֵיהֶם . בְּכָל מְקוֹמוֹת מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם . וְנֹאמַר אָמֵן :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁנִּשְׁמַע וְנִתְבַּשֵּׂר בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנֶחָמוֹת . וְיִקָּבֵץ נִדָּחֵינוּ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ וְנֹאמַר אָמֵן :

אַחֵינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל . הַנְּתוּנִים בַּצָּרָה וּבַשִּׁבְיָה . הָעוֹמְדִים בֵּין בַּיָּם וּבֵין בַּיַּבָּשָׁה . הַמָּקוֹם יְרַחֵם עֲלֵיהֶם וְיוֹצִיאֵם מִצָּרָה לִרְוָחָה . וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה . וּמִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה . הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְנֹאמַר אָמֵן :

כשמחזירין הס"ת להיכל אומרים זה :

חִין יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ :

ואיקל תשמיש הוֹדוֹ עַל אֶרֶץ וְשָׁמָיִם : וַיָּרֶם קֶרֶן לְעַמּוֹ

וְתְהִלָּה לְכָל חֲסִידָיו לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם קְרוֹבוֹ הַלְלוּיָהּ :

ואח"כ אומרים בשבת בשחרית מזמור לדוד תמלא בקבלת שבת · ובחול וכר"ח וכיו"ט וכשבת במנחה אומרים לדוד מזמור תמלא בשיר של יום :

(בהורא) מנוס על כל חדש העובר ס"ת לפניו ללוותם עד לפני סתרון · וכן במגביה והגולל ילכו אחר הס"ת עד לפני סתרון ואומדים שם עד שיחזירו הס"ת למקומו :

בשעת שכנסת ס"ת להיכל אומרים זה :

וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה יְיָ רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל : קוּמָה יְיָ לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ : כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ יְרַנְּנוּ : בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ : כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ : עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתוֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר : דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם : הֲשִׁיבֵנוּ יְיָ אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם :

דיני קדיש וברכו

מי שמתחר לבא לבית הכנסת ולא שמע חצי קדיש קודם ברכו דשחרית יאמר זה תחר רחום וחנון נפש מלא :

זה אומר אני במקום חצי קדיש קודם ברכו :

ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר : והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני יי : ברכי נפשי את יי יי אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת : להוא שמיה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא די ליה תיא : אמר רבי יהושע בן לוי כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא בכל כחו קורעין לו גזר דינו שנאמר בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יי · מה טעם בפרוע פרעות משום דברכו את יי : אמר רבי שמעון בן לקיש כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן שנאמר פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמנים :

מי שלא שמע ברכו דשחרית יאמר זה תחר רחום וחנון :

זה אומר אני במקום ברכו דשחרית :

בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יי : קומו ברכו

את יי אלהיכם מן העולם ועד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה: יהי שם יי מבורך מעתה ועד עולם: ברוך יי אלהים אלהי ישראל עושה נפלאות לבדו. וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן: אמר רבי עקיבא בכל יום ויום מלאך אחד עומד באמצע הרקיע בשחרית ואומר יי מלך יי מלך יי ימלוך לעולם ועד עד שמגיע לברכו. וכשמגיע לברכו חיה אחת ששמה ישראל וחקוק על מצחה ישראל עומדת באמצע הרקיע ואומרת בקול רם ברכו את יי המבורך. וכל גדודי מעלה עונין ברוך יי חמבורך לעולם ועד:

מי שלא שמע קדושה דשחרית יאמר זה אמר רחום וחנון:

זה אומר אני במקום קדושה דשחרית:

ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני יי מקדשכם: שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד כשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף: וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש יי צבאות מלא כל הארץ כבודו: ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד יי ממקומו: ימלוך יי לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה: כשעלה משה למרום מצא כת אחת אומרת קדוש קדוש קדוש יי צבאות מלא כל הארץ כבודו. וכת אחת אומרת ברוך כבוד יי ממקומו. וכלם עונים כפה אחד ואומרים ימלוך יי לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה:

כמקום קדים שלם יאמר

זה אומר אני במקום קדיש שלם:

ועתה יגדל נא כאמור לאמר ברכו את יי והחי יאמר זה:

אמר רבי יהושע בן גדיא כל מי שעונה אמן בעולם הזה זוכה ועונה אמן בעולם הבא שנאמר ברוך יי לעולם אמן ואמן. אמן בעולם הזה ואמן לעולם הבא:

למנחה כמקום שלי קדים יאמר

זה אומר אני במקום חצי קדיש קודם מנחה

ועתה יגדל נא כאמור לאמר עד חכמתא וגבורתא די ליה היא והחי יאמר זה:

תניא אמר רבי יוסי פעם אחת חייתי מהלך בדרך וחגיע זמן תפלת המנחה ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל נא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח אמר לי מה קול שמעת בחורבה זו. אמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת

אוי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי את בני לבין אומות העולם • אמר לי בכל יום ויום אומרת כך וכשישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ואומרים אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא הקדוש ברוך הוא מנענע בראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך ומה לו לאב שחגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם :

אמר רבי שמעון בן לקיש כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן שנאמר פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים • אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמנים :

למנחם במקום קדושה יאמר

זה אומר אני במקום קדושה של מנחה :

ולא תחללו וכו' כמו שכתוב לעיל ואחי"כ יאמר אם :

אמרו עליו על סנדלפון שהוא גבוה יותר מחבריו מהלך חמש מאות שנה ועומד אחורי מרכבה וקושר כתרים לקונו ומשביע את הכתר ועולה ויושב בראש אדונו • ובשעה שיוצא הכתר כל חילי מרום נרתעין ומזדעזעין וחיות תוממות ומתהמות כארי • באותה שעה עונים ואומרים קדוש קדוש קדוש י צבאות מלא כל הארץ כבודו • ובשעה שמגיע לכסא מתגלגלין גלגלי הכסא ומתעשין ארבי שרפרף וכל רקיעין אוחזתן חלחלה • ובשעה שהוא עובר על כסאו כל חילי מרום וכסא הכבוד שלו פותחין פיהם ואומרים ברוך כבוד י ממקומו • בא וראה כמה גדולתו ושבחו של הקדוש ברוך הוא שבשעה שמגיע הכתר לראשו מחזיק עצמו לקבל הכתר מעבדיו וכל חיות ושרפים וגלגלי המרכבה וכסא הכבוד וחילי מעלה ומטה מתגדלין ומתגברין ומתגאין ונותנים תור ותדר וממליכים בפה אחד ואומרים ימלוך י לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה :

לערבית במקום ברכו יאמר זה מיד ואתה רחום :

זה אומר אני במקום ברכו של מעריב :

חיה אחת יש ברקיע כשהוא יום אות אמת במצחה ויודעין המלאכים שהוא יום • ולערב אמונה במצחה ויודעין שהוא לילה • ובכל פעם אומרת ברכו את י המבורך וכל גדודי מעלה עונין ברוך י המבורך לעולם ועד :

אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה :

(קח"ח) חלו ימים שח"ק נסם למנצח · ר"ת תנוכה ופורים ערב שבת ושבת
יו"כ ותשעה באב וס"ם נשמה מעוברים ניוס י"ד ופ"ו נחור רחמון ·
גם ח"ח חותו נניח סחכל :

לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד : יַעַנְךָ יְיָ בְּיוֹם צָרָה יְשַׂגֶּבְךָ שֵׁם
אֱלֹהֵי יַעֲקֹב : יִשְׁלַח עֶזְרְךָ מִקֹּדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָּ : יִזְכֹּר כָּל
מִנְחוֹתֶיךָ וְעוֹלָתְךָ יְדַשְּׁנֶה סֶּלָה : יִתֶּן לְךָ כִּלְבָבֶךָ וְכָל עֲצָתְךָ
יְמַלֵּא : נְרַנְּנָה בִּישׁוּעָתֶךָ וּבְשֵׁם אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹּל יְמַלֵּא יְיָ כָּל
מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ : עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי הוֹשִׁיעַ יְיָ מְשִׁיחוֹ יַעֲנֵהוּ מִשְּׁמֵי
קָדְשׁוֹ בִּגְבוּרוֹת יֶשַׁע יְמִינוֹ : אֵלֶּה בָרֶכֶב וְאֵלֶּה בַסּוּסִים וַאֲנַחְנוּ
בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר : הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ
וַנִּתְעוֹדָד : יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ :

(רח"ח) (ב) ח"ח פסוק ואני זאת בריתי נניח סחכל : (ג) כשהגבאי
אומרים קדושת דסדרה (דסיינו ואתה קדוש כו') אף שהיחיד
מדיין לא אמר אחרי וכח לניון ים לו לאמרו עמהם ואח"כ יאמר אחרי ולענין
וגם בשני פסוקים שקודם ואתה קדוש דהיינו וכח לניון ואני זאת בריתי
כו' (מ"ח סי קל"ב) : (ד) כל לשון הרגוש שיש כוכח לניון ים לאמרו
בקול נמוך ולא בקול רם : (ה) אסור לאדם לגאת קודם קדושה דסדרה :
(נהורא) גודל חיוב כוונת קדושה דסדרה הוכח בעור וז"ל ובריך ליזכר
כה מאד לאומרה בכוונה דאדרבא"ג משום ר"י מיוס שאדם בהמ"ק
אין לך יום שאין בו קללה כו' אלא עלמא אמאי קאי אקדושה דסדרה וא אן
יהא"ר דאגדתא ויזכר לומר קדושה זו בנעור דוקא כמבואר בזוה"ק פ' תרומה·
וכאב היום"כ שרואי שיהא הס"ן מאחין בקדושה זו עד שיגיע הנעור לואחם
קדוש · וכשאתפלל ניחיד יאמר קדושה זו בעשמים בקורת בניהים :

וְבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבֵי פֶשַׁע בְּיַעֲקֹב נְאֻם יְיָ : וַאֲנִי זֹאת
בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר יְיָ רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרַי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי
בְּפִיךָ לֹא יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זַרְעֲךָ וּמִפִּי זֶרַע זַרְעֲךָ אָמַר יְיָ
מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם : וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל :
וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא

כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: וּמְקַבְּלִין דֵּין מִן דֵּין וְאָמְרִין קַדִּישׁ בִּשְׁמֵי
מְרוֹמָא עִלָּאָה בֵּית שְׁכִינְתֵּהּ קַדִּישׁ עַל אַרְעָא עוֹבַד
גְּבוּרְתֵּהּ קַדִּישׁ לָעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא: יְיָ צְבָאוֹת מַלְיָא
כָּל אַרְעָא זִיו יְקָרֵהּ: וּתְשַׁאֲנִי רוּחַ וְאֶשְׁמַע אֲחֲרֵי קוֹל רַעַשׁ
גָּדוֹל בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מֵאֲתַר בֵּיתֵהּ: וְנָטְלַתְנִי רוּחָא וְשָׁמַעַת
בָּתְרִי קָל זִיעַ סַגִּיא דְּמִשַּׁבְּחִין וְאָמְרִין בְּרִיךְ יְקָרָא דַייָ
מֵאֲתַר בֵּית שְׁכִינְתֵּהּ: יְיָ יִמְלֹךְ לְעָלָם וָעֶד: יְיָ מַלְכוּתֵהּ
קָאֵם לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא: יְיָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל
אֲבוֹתֵינוּ שָׁמְרָה זֹאת לְעוֹלָם לְיֵצֶר מַחְשָׁבוֹת לְבַב עַמֶּךָ
וְהָכֵן לְבָבָם אֵלֶיךָ: וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה
לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ: כִּי אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסַלָּח
וְרַב חֶסֶד לְכָל קֹרְאֶיךָ: צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת:
תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ
מִימֵי קֶדֶם: בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם יַעֲמָס לָנוּ הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יְיָ
צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ
בְיוֹם קָרְאֵנוּ: בָּרוּךְ (הוּא) אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּרָאָנוּ לִכְבוֹדוֹ וְהִבְדִּילָנוּ
מִן הַתּוֹעִים וְנָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ
הוּא יִפְתַּח לִבֵּנוּ בְּתוֹרָתוֹ וְיָשֵׂם בְּלִבֵּנוּ אַהֲבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ
וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וּלְעָבְדוֹ בְּלֵבָב שָׁלֵם לְמַעַן לֹא נִיגַע לָרִיק
וְלֹא נֵלֵד לִבְהָלָה: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ שֶׁנִּשְׁמוֹר חֻקֶּיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִזְכֶּה וְנִחְיֶה וְנִרְאֶה

תפלין הם אות שאתה יחיד ומיוחד ושהוצאתנו ממצרים

וְנִיבַשׁ מוֹדֶה וּבָרְכָה לְשֵׁנִי יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם
הַבָּא: לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָּבוֹד וְלֹא יִדֹּם יְיָ אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ:
בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיְיָ וְהָיָה יְיָ מִבְטַחוֹ: בִּטְחוּ בַיְיָ
עֲדֵי עַד כִּי בְיָהּ יְיָ צוּר עוֹלָמִים: וְיִבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא
עָזַבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ יְיָ: יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר:

יי אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ: חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים ליי:

(דה"ח) (ה) תומרים קדים שלש התקבל כו' תחר ונח נניון ות"ח קדים נפחות מעשרה ודין ינהו מקומן נתבאר לעיל: (ב) תומרים ועתה ינדל קודם שיאמר החזן יתגדל תכל תחר שמתחיל הקדיש תין לתומרו ונכ"ש שחסור להפסיק תין לתומרו: (ג) מיד שכלה כה"ן ותמרו תמן יתמרו הקהל תמן ותם מתריך בניגון של ותמרו תמן יתמרו תמן מיד שבניגון הוי הפסק: (ד) ישנה תמן נקו"ל תכל לח יגביה קולו יותר מחבירו: (ה) יש לעמוד כשתומרין קדים (וכן כל דבר שבקדושה) ויעמוד עד תמן שלתחר יתחיל כו' ותמרו תמן [בשעה שהחזן תומר קדים חסור להרהר תפי' נד"ם מפני שהריך לכוין הרבה בענייות הקדיש • ס"ח]:

ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר: זכור רחמיך יי וחסדיך כי מעולם המה:

חצי יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא בְּעָלְמָא דִּי בְרָא כִרְעוּתֵהּ
וְיַמְלִיךְ מַלְכוּתֵהּ בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל
בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: קהל יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ
לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא: חצי יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם
וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל שְׁמֵהּ דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
לְעֵלָּא (נעמי"ם כוסלין ולעלא) מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא
וְנֶחֱמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

קהל קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתָם:

חצי תִּתְקַבַּל צְלוֹתְהוֹן וּבָעוּתְהוֹן דְּכָל יִשְׂרָאֵל קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי
בִשְׁמַיָּא וְאִמְרוּ אָמֵן: קהל יְהִי שֵׁם יְיָ מְבוֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

חזן יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל
וְאִמְרוּ אָמֵן : קָהָל עָזְרִי מֵעִם יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ :
חזן עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל
יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן :

כשאומרים קדיש דרבנן אומרים יתגדל ויתקדש עד דאמירן בעלמא
ואמרו אמן ואח"כ אומרים זה :

עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן · וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי
תַלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל מָן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא · דִּי בְאַתְרָא הָדֵין
וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר · יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא
וְחִסְדָּא וְרַחֲמִין וְחַיִּין אֲרִיכִין וּמְזוֹנָא רְוִיחֵי וּפוּרְקָנָא מִן קֳדָם
אֲבוּהוֹן דִּבְשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן : יהא שלמא וכו׳

(טהורא) ליתא בכתבים עלינו הוא שבח גדול לאין קץ ורלוי לאומרו אחר
כל תפלה פנ׳ תפלות וצריך לאומרו מעומד · ויפסיע הקן שבח
זה כשבכל יריתו · ויאחר השבח הזה בחיסה ובירלה ובכוונה עלומה עד מאד:

עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ לַאֲדוֹן הַכֹּל לָתֵת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרֵאשִׁית
שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת וְלֹא שָׂמָנוּ כְּמִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה
שֶׁלֹּא שָׂם חֶלְקֵנוּ כָּהֶם וְגֹרָלֵנוּ כְּכָל הֲמוֹנָם : וַאֲנַחְנוּ כּוֹרְעִים
וּמִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא · שֶׁהוּא נוֹטֶה שָׁמַיִם וְיוֹסֵד אָרֶץ · וּמוֹשַׁב יְקָרוֹ
בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל · וּשְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּגַבְהֵי מְרוֹמִים · הוּא
אֱלֹהֵינוּ אֵין עוֹד : אֱמֶת מַלְכֵּנוּ אֶפֶס זוּלָתוֹ כַּכָּתוּב
בְּתוֹרָתוֹ · וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי יְיָ הוּא
הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד :
עַל כֵּן נְקַוֶּה לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִרְאוֹת מְהֵרָה בְּתִפְאֶרֶת עֻזֶּךָ

לְהַעֲבִיר גִּלּוּלִים מִן הָאָרֶץ וְהָאֱלִילִים כָּרוֹת יִכָּרֵתוּן לְתַקֵּן
עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי וְכָל בְּנֵי בָשָׂר יִקְרְאוּ בִשְׁמֶךָ · לְהַפְנוֹת
אֵלֶיךָ כָּל רִשְׁעֵי אָרֶץ · יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל כִּי לְךָ
תִכְרַע כָּל בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל לָשׁוֹן : לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ
וְיִפֹּלוּ · וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יָקָר יִתֵּנוּ · וְיַקַּבְּלוּ כֻלָּם אֶת עוֹל
מַלְכוּתֶךָ · וְתִמְלוֹךְ עֲלֵיהֶם מְהֵרָה לְעוֹלָם וָעֶד : כִּי הַמַּלְכוּת
שֶׁלְּךָ הִיא וּלְעוֹלְמֵי עַד תִּמְלוֹךְ בְּכָבוֹד : כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ
יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד : וְנֶאֱמַר וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ ·
בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד : קריש יתום

אַל תִּירָא מִפַּחַד פִּתְאֹם וּמִשֹּׁאַת רְשָׁעִים כִּי תָבוֹא : עֲצוּ עֵצָה וְתֻפָר דַּבְּרוּ
דָבָר וְלֹא יָקוּם כִּי עִמָּנוּ אֵל : וְעַד זִקְנָה אֲנִי הוּא וְעַד שֵׂיבָה אֲנִי אֶסְבֹּל אֲנִי
עָשִׂיתִי וַאֲנִי אֶשָּׂא וַאֲנִי אֶסְבֹּל וַאֲמַלֵּט :

דיני קדיש עם הלכות פסוקות מס' בנסת יחזקאל

(נחורא) (א) קדיש שאחר עלינו תנעים זמירות וברכי נפשי ופרקי תכוס
סם תפלה קדיש אבל אחר מזמור ושיר הציורים קהלת ורות ואחר
הלמוד סם תהלים קדיש : (ב) בן שבעה אם עדיין לא מעשה בר מלוה ויש
כאן י"ל יאמר כבן שבעה כ' תפ"ה קדיש והי"ל תפלה קדיש אחד אבל
כבן שלשים נדחה לגמרי מכל תפ"ק ומכ"ם בני י"ח · אך אם כבן ז' גדול
ובא בשבת לבהכ"נ יאמר כל התפ"ק ודומה כל הי"ל והבן שלשים ואז יאמר
הי"ל תהלים קדיש ח' בלי גורל ובאחר תה"ק יהיל הי"ל גורל אם שאר
אחבלים : (ג) יום השביעי אז יום השלשים שאל להיות בשבת ים לו דין בן
שבעה ובן שלשים אף בקדיש לאחר מנחה · גם אין הרגל מבטל הימת דין
בן שבעה ובן שלשים : (ד) י"ל דהיינו יום המיתה ולא יום הקבורה אם
הוא תושב יאמר כל תפ"ק ודומה לי"ל תורת ואז יאמר באחרת תהלים קדיש
ח' בלי גורל ובאחר תפ"ק אז לאחרת וכות בגורל : (ה) י"ל תושב ובא
ל' תושב יאמר הי"ל תפ"ק ח' ערבית אז שחרית ובאחר לבן ל' : (ו) אם יש
שנים י"ל יאמר כ"א קדיש ח' ואפי' אם ע"י כך נדחה הבן ל' לגמרי: (ז) י"ל
שבא בן ל' תורם יאמר הי"ל כ' תפ"ק ובאחרם תפ"ק ח' : (ח) י"ל שבא

ויח"ל תורת וכן ל' תוסב ימתר כ"ח מסם תס"ק ח' : (י) יח"ל תוסב דומם
תת המוסל מן התפלה · תך תם המוסל הוח יח"ל ותורת ים לו דין תוסב
לענין תס"ק : (יח) יח"ל תורת יתמר תס"ק תחד תם ים כהן כן ל' תו שתר
תבלים תוסבים תבל תין לתורת זכות בגורל תס"ק כמ"ל סי' ד' : (יב) יח"ל
תוסב ותורת זוין בפרישת שמע ויפילו גורל ביניהם ותין לשום תבל וכות
ון נגד יח"ל : (יג) המלמד תורה לבני כמה כ"כ בין פנוי ובין נשוי תו מי
שלומד תורה עם ביתיבה תו משרת פנוי תצל כ"כ ים להם דין תוסב תבל
מלמד נשוי ושוה רק תצל נשו"כ תחד תו משרת נשוי ים להם דין תורת :
(יד) תבל על זכיו תוך יכ"ח וגעשה כן ל' על תמו תו להיסך תין לו זכות
רק כדין כן ל' בתפ"ק תבל לח בתס"ק עד שתר תבלים · תך תם נדחה מתמת
רבוי יח"ל תזי ים לחלק בגורל תס"ק: (טו) המנהג לומר קדיש רק י"ח תודש
פחות יום תחד · כגון מי שמת תביו בערב פסח פוסק לומר קדיש כי"ג בתדר :
(טז) יום שפוסק לומר קדיש ים לו כל הקדישים תבל תינו דומה לח יח"ל
ולח כן ל' רק דומה שתר תבלים בני יכ"ח : (יז) תבל לח יעבור לפני מהיכם
ביום שתומרים בו סלח ובליל ח' של חנוכה ויו"כ ובכת ופורים :
(והה"ז) (ח) לענין קדיש לח תמרינן מקנת היום ככולו ולף בתוכה של
יום הז' ים לו כל הקדישים כמו כל בבעה : (ט) מי שלח בתם
שמת תביו רק תחר כמה ימים תין לו דין ז' לענין קדיש רק ז' ימים
מיום הקבורה : (י) לענין קדיש בתוך ז' תורת ותוסב שוין בכל הקדישים :
(ד) תם ים כ' תבלים שוים כגון של ז' תו של ל' תו יכ"ח ויח"ל ישולו
גורל ביניהם ומי שעלה הגורל עליו לומר ערבית לשני קדיש תחד שחרית
נלח גורל ועל הקדיש הג' ישולו גורל וכן תם ים הרבה ג"כ מטולין גורל
ומי שיתמר ערבית מחמת הגורל לח יוכח בגורל עד שיתמרו שתר פחבלים
כ"ח קדיש ח' וכשיחזור תלילה ישולו כולם יחדו : (ה) תורח בן יכ"ח
ים לו קדיש בין תבלים תוסבים של יכ"ח : (ו) מי שים לו זכות בקדישים
יותר כגון בן ז' ול' ים לו זכות לענין התפלה שיתפלל : (ז) תם שניהם
שוים לענין קדיש ישולו ביניהם גורל שהחד יתפלל עד תצי ובח לענין
והשני יתפלל תצי וכ"ל ותם תחד מהם לח יכול להתפלל מ"מ לח פסיד זה
שהתפלל זכותו בקדישים ומי שהינו מרוצה לקבל סוי כמי שהין יכול להתפלל :

שיר של יום

ברתתון בשבת חיוב יום ראשון בשבת שבו היו הלוים אומרים
בבית המקדש :

לְדָוִד מִזְמוֹר לַיְיָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ : כִּי הוּא עַל יַמִּים
יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנֶהָ : מִי יַעֲלֶה בְהַר יְיָ וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ : נָקִי

נַפְשִׁים וְרַךְ לַבָּב אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמִרְמָה : יִשָּׂא בְרָכָה
מֵאֵת יְיָ וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ : זֶה דּוֹר דֹּרְשָׁיו מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה : שְׂאוּ
שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד : מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד
יְיָ עִזּוּז וְגִבּוֹר יְיָ גִּבּוֹר מִלְחָמָה : שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם
וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד : מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְיָ צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד סֶלָה :

בשבת כשבת היום יום שני בשבת שבו חיו הלוים אומרים בבית המקדש:

מִזְמוֹר שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח : גָּדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ :
יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב : אֱלֹהִים
בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ נוֹדַע לְמִשְׂגָּב : כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ עָבְרוּ יַחְדָּו : הֵמָּה רָאוּ
כֵן תָּמָהוּ נִבְהֲלוּ נָחְפָּזוּ : רְעָדָה אֲחָזָתַם שָׁם חִיל כַּיּוֹלֵדָה : בְּרוּחַ קָדִים תְּשַׁבֵּר
אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ : כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ כֵּן רָאִינוּ בְּעִיר יְיָ צְבָאוֹת בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהִים
יְכוֹנְנֶהָ עַד עוֹלָם סֶלָה : דָּמִינוּ אֱלֹהִים חַסְדֶּךָ בְּקֶרֶב הֵיכָלֶךָ : כְּשִׁמְךָ אֱלֹהִים כֵּן
תְּהִלָּתְךָ עַל קַצְוֵי אֶרֶץ צֶדֶק מָלְאָה יְמִינֶךָ : יִשְׂמַח הַר צִיּוֹן תָּגֵלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה
לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ : סֹבּוּ צִיּוֹן וְהַקִּיפוּהָ סִפְרוּ מִגְדָּלֶיהָ : שִׁיתוּ לִבְּכֶם לְחֵילָהּ
פַּסְּגוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ לְמַעַן תְּסַפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן : כִּי זֶה אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וָעֶד
הוּא יְנַהֲגֵנוּ עַל מוּת :

בשלישי בשבת היום יום שלישי בשבת שבו חיו הלוים אומרים
בבית המקדש :

לְדָוִד מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט : עַד מָתַי
תִּשְׁפְּטוּ עָוֶל וּפְנֵי רְשָׁעִים תִּשָּׂאוּ סֶלָה : שִׁפְטוּ דַל וְיָתוֹם עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ :
פַּלְּטוּ דַל וְאֶבְיוֹן מִיַּד רְשָׁעִים הַצִּילוּ : לֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ בַּחֲשֵׁכָה יִתְהַלָּכוּ
יִמּוֹטוּ כָּל מוֹסְדֵי אָרֶץ : אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם : אָכֵן
כְּאָדָם תְּמוּתוּן וּכְאַחַד הַשָּׂרִים תִּפֹּלוּ : קוּמָה אֱלֹהִים שָׁפְטָה הָאָרֶץ כִּי
אַתָּה תִנְחַל בְּכָל הַגּוֹיִם :

ברביעי בשבת היום יום רביעי בשבת שבו חיו הלוים אומרים
בבית המקדש :

אֵד שֶׁל נְקָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ : הִנָּשֵׂא שֹׁפֵט הָאָרֶץ הָשֵׁב גְּמוּל

נאים: עַד מָתַי רְשָׁעִים יְיָ עַד מָתַי רְשָׁעִים יַעֲלֹזוּ: יַבִּיעוּ יְדַבְּרוּ עָתָק יִתְאַמְּרוּ
כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן: עַמְּךָ יְיָ יְדַכְּאוּ וְנַחֲלָתְךָ יְעַנּוּ: אַלְמָנָה וְגֵר יַהֲרֹגוּ וְיתוֹמִים
יְרַצֵּחוּ: וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה יָהּ וְלֹא יָבִין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: בִּינוּ בֹעֲרִים בָּעָם
וּכְסִילִים מָתַי תַּשְׂכִּילוּ: הֲנטַע אֹזֶן הֲלֹא יִשְׁמָע אִם יוֹצֵר עַיִן הֲלֹא יַבִּיט:
הַיֹּסֵר גּוֹיִם הֲלֹא יוֹכִיחַ הַמְלַמֵּד אָדָם דָּעַת: יְיָ יֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם כִּי הֵמָּה
הָבֶל: אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר תְּיַסְּרֶנּוּ יָהּ וּמִתּוֹרָתְךָ תְלַמְּדֶנּוּ: לְהַשְׁקִיט לוֹ מִימֵי
רָע עַד יִכָּרֶה לָרָשָׁע שָׁחַת: כִּי לֹא יִטֹּשׁ יְיָ עַמּוֹ וְנַחֲלָתוֹ לֹא יַעֲזֹב: כִּי עַד
צֶדֶק יָשׁוּב מִשְׁפָּט וְאַחֲרָיו כָּל יִשְׁרֵי לֵב: מִי יָקוּם לִי עִם מְרֵעִים מִי יִתְיַצַּב לִי
עִם פֹּעֲלֵי אָוֶן: לוּלֵי יְיָ עֶזְרָתָה לִּי כִּמְעַט שָׁכְנָה דוּמָה נַפְשִׁי: אִם אָמַרְתִּי
מָטָה רַגְלִי חַסְדְּךָ יְיָ יִסְעָדֵנִי: בְּרֹב שַׂרְעַפַּי בְּקִרְבִּי תַּנְחוּמֶיךָ יְשַׁעֲשְׁעוּ נַפְשִׁי:
הֲיִחְבָּרְךָ כִּסֵּא הַוּוֹת יֹצֵר עָמָל עָלֵי חֹק: יָגוֹדּוּ עַל נֶפֶשׁ צַדִּיק וְדָם נָקִי יַרְשִׁיעוּ:
וַיְהִי יְיָ לִי לְמִשְׂגָּב וֵאלֹהַי לְצוּר מַחְסִי: וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם וּבְרָעָתָם
יַצְמִיתֵם יַצְמִיתֵם יְיָ אֱלֹהֵינוּ: לְכוּ נְרַנְּנָה לַיְיָ נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה
פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִרוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְיָ וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים

נתמיני נסכם היום יום חמישי בשבת שבו היו הלוים אומרים בבית המקדש:

פֹּא לְמַנַּצֵּחַ עַל הַגִּתִּית לְאָסָף: הַרְנִינוּ לֵאלֹהִים עוּזֵנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב:
שְׂאוּ זִמְרָה וּתְנוּ תֹף כִּנּוֹר נָעִים עִם נָבֶל: תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם
חַגֵּנוּ: כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב: עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ בְּצֵאתוֹ
עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע: הֲסִירוֹתִי מִסֵּבֶל שִׁכְמוֹ כַּפָּיו מִדּוּד
תַּעֲבֹרְנָה: בַּצָּרָה קָרָאתָ וָאֲחַלְּצֶךָּ אֶעֱנְךָ בְּסֵתֶר רַעַם אֶבְחָנְךָ עַל מֵי מְרִיבָה סֶלָה:
שְׁמַע עַמִּי וְאָעִידָה בָּךְ יִשְׂרָאֵל אִם תִּשְׁמַע לִי: לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר וְלֹא
תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר: אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם הַרְחֶב פִּיךָ
וַאֲמַלְאֵהוּ: וְלֹא שָׁמַע עַמִּי לְקוֹלִי וְיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה לִי: וָאֲשַׁלְּחֵהוּ בִּשְׁרִירוּת
לִבָּם יֵלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם: לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי יִשְׂרָאֵל בִּדְרָכַי יְהַלֵּכוּ: כִּמְעַט
אוֹיְבֵיהֶם אַכְנִיעַ וְעַל צָרֵיהֶם אָשִׁיב יָדִי: מְשַׂנְאֵי יְיָ יְכַחֲשׁוּ לוֹ וְיִהִי עִתָּם
לְעוֹלָם: וַיַּאֲכִלֵהוּ מֵחֵלֶב חִטָּה וּמִצּוּר דְּבַשׁ אַשְׂבִּיעֶךָּ:

שיר של יום

נוסחי ספרד והיום יום ששי בשבת שבו חיו הלוים אומרים בבית המקדש: יי מלך גאות לבש וכו' תמצא למעל:

נוסחת אומרים היום יום שבת קודש שבו חיו הלוים אומרים בבית המקדש: מזמור שיר ליום השבת וכו' תמצא למעל:

נוסחת אומרים תתנון ים נוהגים לומר אחר סיר של יום מזמור ק"ג יע"ש:

מן ר"ח אלול עד אחר שמיני עצרת נהוגין ובערב אומרים זה:

כו לְדָוִד יְיָ אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא יְיָ מָעוֹז חַיַּי מִמִּי אֶפְחָד: בְּקָרֹב עָלַי מְרֵעִים לֶאֱכֹל אֶת בְּשָׂרִי צָרַי וְאֹיְבַי לִי הֵמָּה כָּשְׁלוּ וְנָפָלוּ: אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה לֹא יִירָא לִבִּי אִם תָּקוּם עָלַי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ: אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת יְיָ אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שִׁבְתִּי בְּבֵית יְיָ כָּל יְמֵי חַיַּי לַחֲזוֹת בְּנֹעַם יְיָ וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ: כִּי יִצְפְּנֵנִי בְּסֻכּוֹ בְּיוֹם רָעָה יַסְתִּירֵנִי בְּסֵתֶר אָהֳלוֹ בְּצוּר יְרוֹמְמֵנִי: וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי וְאֶזְבְּחָה בְאָהֳלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה לַייָ: שְׁמַע יְיָ קוֹלִי אֶקְרָא וְחָנֵּנִי וַעֲנֵנִי: לְךָ אָמַר לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנַי אֶת פָּנֶיךָ יְיָ אֲבַקֵּשׁ: אַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי אַל תַּט בְּאַף עַבְדֶּךָ עֶזְרָתִי הָיִיתָ אַל תִּטְּשֵׁנִי וְאַל תַּעַזְבֵנִי אֱלֹהֵי יִשְׁעִי: כִּי אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וַייָ יַאַסְפֵנִי: הוֹרֵנִי יְיָ דַּרְכֶּךָ וּנְחֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרָי: אַל תִּתְּנֵנִי בְּנֶפֶשׁ צָרָי כִּי קָמוּ בִי עֵדֵי שֶׁקֶר וְיָפַח חָמָס: לוּלֵא הֶאֱמַנְתִּי לִרְאוֹת בְּטוּב יְיָ בְּאֶרֶץ חַיִּים: קַוֵּה אֶל יְיָ חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל יְיָ:

נוהגים כאחד נוסח ובנוסח אחר סיר של יום אומרים מזמור ס"ח:

שש זכירות

(זכירת יציאת מצרים) לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ

(זכירת מעמד הר סיני) רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לִבָּנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ: יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב:

(זכירת מחיית עמלק) זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם: אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ וַיְזַנֵּב בְּךָ כָּל הַנֶּחֱשָׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עָיֵף וְיָגֵעַ וְלֹא יָרֵא אֱלֹהִים: וְהָיָה בְּהָנִיחַ יְיָ לְךָ מִכָּל אֹיְבֶיךָ מִסָּבִיב בָּאָרֶץ

אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכָּח: יִפַּח שְׁמוֹ וְזִכְרוֹ וְנָפַח זִכּוּרוֹ מִלְּהַזְכִּירוֹ:

(זכירת מעשה העגל) זְכֹר אַל תִּשְׁכַּח אֵת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמִּדְבָּר;

(זכירת מרים) זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם:

(זכירת יום השבת) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ:

שלשה עשר עקרים

א אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא בּוֹרֵא וּמַנְהִיג לְכָל הַבְּרִיאִים וְהוּא לְבַדּוֹ עָשָׂה וְעוֹשֶׂה וְיַעֲשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים:

ב אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא יָחִיד וְאֵין יְחִידוּת כְּמוֹהוּ בְּשׁוּם פָּנִים וְהוּא לְבַדּוֹ אֱלֹהֵינוּ הָיָה הֹוֶה וְיִהְיֶה:

ג אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ אֵינוֹ גּוּף וְלֹא יַשִּׂיגוּהוּ מַשִּׂיגֵי הַגּוּף וְאֵין לוֹ שׁוּם דִּמְיוֹן כְּלָל:

ד אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא רִאשׁוֹן וְהוּא אַחֲרוֹן:

ה אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לוֹ לְבַדּוֹ רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל וְאֵין לְזוּלָתוֹ רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל:

ו אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁכָּל דִּבְרֵי נְבִיאִים אֱמֶת:

ז אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁנְּבוּאַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיְתָה אֱמִתִּית וְשֶׁהוּא הָיָה אָב לַנְּבִיאִים לַקּוֹדְמִים לְפָנָיו וְלַבָּאִים אַחֲרָיו:

ח אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הַמְצוּיָה עַתָּה בְּיָדֵינוּ הִיא הַנְּתוּנָה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם:

ט אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁזֹּאת הַתּוֹרָה לֹא תִהְיֶה מְחֻלֶּפֶת וְלֹא תָּבֹא תּוֹרָה אַחֶרֶת

מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ :

יא אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ יוֹדֵעַ כָּל מַעֲשֶׂה בְּנֵי אָדָם וְכָל מַחְשְׁבוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר הַיֹּצֵר יַחַד לִבָּם הַמֵּבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם:

יב אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ גּוֹמֵל טוֹב לְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו וּמַעֲנִישׁ לְעוֹבְרֵי מִצְוֹתָיו :

יג אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּבִיאַת הַמָּשִׁיחַ וְאַף עַל פִּי שֶׁיִּתְמַהְמֵהַּ עִם כָּל זֶה אַחַכֶּה לּוֹ בְּכָל יוֹם שֶׁיָּבֹא :

יד אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁיִּהְיֶה תְּחִיַּת הַמֵּתִים בְּעֵת שֶׁתַּעֲלֶה רָצוֹן מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה זִכְרוֹ לָעַד וּלְנֵצַח נְצָחִים :

לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְיָ · קִוִּיתִי יְיָ לִישׁוּעָתְךָ · יְיָ לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי : לְפוּרְקָנְךָ סַבְּרִית יְיָ · סַבְּרִית יְיָ לְפוּרְקָנְךָ · יְיָ לְפוּרְקָנְךָ סַבְּרִית :

סוג לומר נכל יום עשרת הדברות

שמות כ וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר : אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים : לֹא־יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי : לֹא־תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכָל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וַאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתָּחַת וַאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ : לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי : וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָי : לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יְהוָה אֵת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לַשָּׁוְא · זָכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ : שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלַאכְתֶּךָ : וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ : כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ : כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־

עשרת הדברות

אֲשֶׁר לְבִלְעָם יָאַרְכֵּן יָמִיךָ לֹא תַאֲדֶה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ: לֹא תִרְצָח
לֹא תִנְאָף לֹא תִגְנֹב לֹא־תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר: לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ לֹא
תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ:

פרשת היראה

תיתח בספה"ק שמיך נומר פרשה פילחס ופרשה סתכוכה נכל יום:

וכריס ו' וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם־לְיִרְאָה אֶת־
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בְּכָל־דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָה אֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל
לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ: לִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה וְאֶת־חֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ
הַיּוֹם לְטוֹב לָךְ: הֵן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר־
בָּהּ: רַק בַּאֲבֹתֶיךָ חָשַׁק יְהוָה לְאַהֲבָה אוֹתָם וַיִּבְחַר בְּזַרְעָם אַחֲרֵיהֶם בָּכֶם
מִכָּל־הָעַמִּים כַּיּוֹם הַזֶּה: וּמַלְתֶּם אֶת עָרְלַת לְבַבְכֶם וְעָרְפְכֶם לֹא תַקְשׁוּ עוֹד:
כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר
וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא־יִשָּׂא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד: עֹשֶׂה מִשְׁפַּט יָתוֹם וְאַלְמָנָה
וְאֹהֵב גֵּר לָתֵת לוֹ לֶחֶם וְשִׂמְלָה: וַאֲהַבְתֶּם אֶת־הַגֵּר כִּי־גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ
מִצְרָיִם: אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וּבוֹ תִדְבָּק וּבִשְׁמֹו תִּשָּׁבֵעַ:
הוּא תְהִלָּתְךָ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר־עָשָׂה אִתְּךָ אֶת־הַגְּדֹלֹת וְאֶת־הַנּוֹרָאֹת
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ: בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרַיְמָה וְעַתָּה שָׂמְךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב: וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַרְתָּ
מִשְׁמַרְתּוֹ וְחֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וּמִצְוֹתָיו כָּל־הַיָּמִים: וִידַעְתֶּם הַיּוֹם כִּי לֹא
אֶת־בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ וַאֲשֶׁר לֹא־רָאוּ אֶת־מוּסַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶת־
גָּדְלוֹ אֶת־יָדוֹ הַחֲזָקָה וּזְרֹעוֹ הַנְּטוּיָה: וְאֶת־אֹתֹתָיו וְאֶת־מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה
בְּתוֹךְ מִצְרַיִם לְפַרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וּלְכָל־אַרְצוֹ: וַאֲשֶׁר עָשָׂה לְחֵיל מִצְרַיִם
לְסוּסָיו וּלְרִכְבּוֹ אֲשֶׁר הִצִּיף אֶת־מֵי־יַם־סוּף עַל־פְּנֵיהֶם בְּרָדְפָם אַחֲרֵיכֶם
וַיְאַבְּדֵם יְהוָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וַאֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם בַּמִּדְבָּר עַד־בֹּאֲכֶם עַד־
הַמָּקוֹם הַזֶּה: וַאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב בֶּן־רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָה
הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַעֵם וְאֶת־בָּתֵּיהֶם וְאֶת־אָהֳלֵיהֶם וְאֵת כָּל־הַיְקוּם אֲשֶׁר

פרשת היראה

אֶתְכֶם בְּקֶרֶב כָּל־יִשְׂרָאֵל׃ כִּי עֵינֵיכֶם הָרֹאֹת אֵת כָּל־מַעֲשֵׂה יְהוָה הַגָּדֹל
אֲשֶׁר עָשָׂה׃ וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְמַעַן תֶּחֱזְקוּ
וּבָאתֶם וִירִשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃ וּלְמַעַן תַּאֲרִיכוּ
יָמִים עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם וּלְזַרְעָם אֶרֶץ
זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃

יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתשע אהבתך ויראתך בלבי ובלב כל ישראל עמך ליראה את שמך הגדול הגבור והנורא בכל לבבם ובכל נפשם יראת הרוממות של אין סוף ברוך ויתעלה שמך כי גדול אתה ונורא שמך אמן סלה׃

פרשת התשובה

ונכתב ל׳ וְהָיָה כִּי־יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר
נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל־לְבָבֶךָ בְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה׃ וְשַׁבְתָּ עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְקֹלוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר־אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם
אַתָּה וּבָנֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ׃ וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ
וְשָׁב וְקִבֶּצְךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הֲפִיצְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה׃ אִם־יִהְיֶה נִדַּחֲךָ
בִּקְצֵה הַשָּׁמָיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ׃ וְהֵבִיאֲךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וְיָרַשְׁתָּהּ וְהֵיטִבְךָ וְהִרְבְּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ׃
וּמָל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־לְבָבְךָ וְאֶת־לְבַב זַרְעֶךָ לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל
לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ׃ וְנָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת כָּל־הָאָלוֹת הָאֵלֶּה
עַל־אֹיְבֶיךָ וְעַל־שֹׂנְאֶיךָ אֲשֶׁר רְדָפוּךָ׃ וְאַתָּה תָּשׁוּב וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה
וְעָשִׂיתָ אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם׃ וְהוֹתִירְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ בְּפְרִי בִטְנְךָ וּבְפְרִי בְהֶמְתְּךָ וּבְפְרִי אַדְמָתְךָ לְטוֹבָה כִּי־
יָשׁוּב יְהוָה לָשׂוּשׂ עָלֶיךָ לְטוֹב כַּאֲשֶׁר שָׂשׂ עַל־אֲבֹתֶיךָ׃ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת כִּי תָשׁוּב
אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ׃

יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתחתור תתירה מתחת כסא כבודך להחזיר בתשובה שלמה לכל פושעי עמך בית ישראל ובכללם תחזירני בתשובה שלמה לפניך כי ימינך פשוטה לקבל שבים ורוצה אתה בתשובה אמן סלה׃

כתב הר"י קולי"ו ז"ל שטוב לומר פרשת המן כדי שיאמין שכל מזונותיו נתן לו בהשגחה. וקבלה ביד המכמים כל האומר פרשת המן בכל יום מובטח לו שלא יבא לעולם לידי חסרון מזונות:

וקודם אמירת פרשת המן יאמר זה:

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתזמין פרנסה לכל עמך בית ישראל ופרנסתי ופרנסת אנשי ביתי בכלל בנחת ולא בצער בכבוד ולא בביזוי בהיתר ולא באיסור כדי שנוכל לעבוד עבודתך ללמוד תורתך כמו שזנת לאבותינו מן במדבר בארץ ציה וערבה:

שמות יז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן־הַשָּׁמָיִם וְיָצָא הָעָם וְלָקְטוּ דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם־לֹא: וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר־יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר־יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֶרֶב וִידַעְתֶּם כִּי יְהוָה הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: וּבֹקֶר וּרְאִיתֶם אֶת־כְּבוֹד יְהוָה בְּשָׁמְעוֹ אֶת־תְּלֻנֹּתֵיכֶם עַל־יְהוָה וְנַחְנוּ מָה כִּי תַלִּינוּ עָלֵינוּ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתֵת יְהוָה לָכֶם בָּעֶרֶב בָּשָׂר לֶאֱכֹל וְלֶחֶם בַּבֹּקֶר לִשְׂבַּע בְּשָׁמְעַ יְהוָה אֶת־תְּלֻנֹּתֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם מַלִּינִם עָלָיו וְנַחְנוּ מָה לֹא־עָלֵינוּ תְּלֻנֹּתֵיכֶם כִּי עַל־יְהוָה: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן אֱמֹר אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קִרְבוּ לִפְנֵי יְהוָה כִּי שָׁמַע אֶת תְּלֻנֹּתֵיכֶם: וַיְהִי כְּדַבֵּר אַהֲרֹן אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּפְנוּ אֶל־הַמִּדְבָּר וְהִנֵּה כְּבוֹד יְהוָה נִרְאָה בֶּעָנָן: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּלֻנֹּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דַּבֵּר אֲלֵהֶם לֵאמֹר בֵּין הָעַרְבַּיִם תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבַבֹּקֶר תִּשְׂבְּעוּ לָחֶם וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וַיְהִי בָּעֶרֶב וַתַּעַל הַשְּׂלָו וַתְּכַס אֶת־הַמַּחֲנֶה וּבַבֹּקֶר הָיְתָה שִׁכְבַת הַטַּל סָבִיב לַמַּחֲנֶה: וַתַּעַל שִׁכְבַת הַטַּל וְהִנֵּה עַל־פְּנֵי הַמִּדְבָּר דַּק מְחֻסְפָּס דַּק כַּכְּפֹר עַל־הָאָרֶץ: וַיִּרְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו מָן הוּא כִּי לֹא יָדְעוּ מַה־הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָכֶם לְאָכְלָה: זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לִקְטוּ מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ עֹמֶר לַגֻּלְגֹּלֶת מִסְפַּר נַפְשֹׁתֵיכֶם אִישׁ לַאֲשֶׁר בְּאָהֳלוֹ תִּקָּחוּ: וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ הַמַּרְבֶּה וְהַמְמַעִיט: וַיְמַדּוּ בָעֹמֶר וְלֹא

הָעִדִיף הַמַּרְבֶּה וְהַמַּמְעִיט לֹא הֶחְסִיר אִישׁ לְפִי־אָכְלוֹ לָקָטוּ׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אֲלֵהֶם אִישׁ אַל־יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר׃ וְלֹא־שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה וַיּוֹתִרוּ אֲנָשִׁים
מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וַיָּרֻם תּוֹלָעִים וַיִּבְאַשׁ וַיִּקְצֹף עֲלֵהֶם מֹשֶׁה׃ וַיְלַקְטוּ אֹתוֹ בַּבֹּקֶר
בַּבֹּקֶר אִישׁ כְּפִי אָכְלוֹ וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמָס׃ וַיְהִי ׀ בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לָקְטוּ לֶחֶם
מִשְׁנֶה שְׁנֵי הָעֹמֶר לָאֶחָד וַיָּבֹאוּ כָּל־נְשִׂיאֵי הָעֵדָה וַיַּגִּידוּ לְמֹשֶׁה׃ וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לַיהוָה מָחָר אֵת אֲשֶׁר־
תֹּאפُוּ אֵפוּ וְאֵת אֲשֶׁר־תְּבַשְּׁלוּ בַּשֵּׁלוּ וְאֵת כָּל־הָעֹדֵף הַנִּיחוּ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת
עַד־הַבֹּקֶר׃ וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ עַד־הַבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה וְלֹא הִבְאִישׁ וְרִמָּה לֹא־
הָיְתָה בּוֹ׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אכְלֻהוּ הַיּוֹם כִּי־שַׁבָּת הַיּוֹם לַיהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ
בַּשָּׂדֶה׃ שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקְטֻהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לֹא יִהְיֶה־בּוֹ׃ וַיְהִי בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן־הָעָם לִלְקֹט וְלֹא מָצָאוּ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אָנָה
מֵאַנְתֶּם לִשְׁמֹר מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתָי׃ רְאוּ כִּי־יְהוָה נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל־כֵּן
הוּא נֹתֵן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמַיִם שְׁבוּ ׀ אִישׁ תַּחְתָּיו אַל־יֵצֵא אִישׁ
מִמְּקֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי׃ וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם הַשְּׁבִעִי׃ וַיִּקְרְאוּ בֵית־יִשְׂרָאֵל
אֶת־שְׁמוֹ מָן וְהוּא כְּזֶרַע גַּד לָבָן וְטַעְמוֹ כְּצַפִּיחִת בִּדְבָשׁ׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה מַלֵּא הָעֹמֶר מִמֶּנּוּ לְמִשְׁמֶרֶת לְדֹרֹתֵיכֶם לְמַעַן ׀
יִרְאוּ אֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הֶאֱכַלְתִּי אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
מִצְרָיִם׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח צִנְצֶנֶת אַחַת וְתֶן־שָׁמָּה מְלֹא־הָעֹמֶר
מָן וְהַנַּח אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה לְמִשְׁמֶרֶת לְדֹרֹתֵיכֶם׃ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
וַיַּנִּיחֵהוּ אַהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדֻת לְמִשְׁמֶרֶת׃ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת־הַמָּן אַרְבָּעִים
שָׁנָה עַד־בֹּאָם אֶל־אֶרֶץ נוֹשָׁבֶת אֶת־הַמָּן אָכְלוּ עַד־בֹּאָם אֶל־קְצֵה אֶרֶץ
כְּנָעַן׃ וְהָעֹמֶר עֲשִׂרִית הָאֵיפָה הוּא׃

אתה הוא יהוה לבדך אתה עשית את השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כלם ואתה הוא שעשית נסים ונפלאות גדולות תמיד עם אבותינו גם במדבר המטרת להם לחם מן השמים ומצור החלמיש הוצאת להם מים וגם נתת להם כל צרכיהם שמלתם לא בלתה מעליהם כי ברחמיך הרבים ובחסדיך העצומים תזוננו ותפרנסנו ותכלכלנו ותספיק כל צרכינו וצרכי עמך בית ישראל הטרובים במילוי ובריוח

בלי שוחד ועמל גדול מתחת ידך הנקיה ולא מתחת ידי בשר ודם:

יהי רצון מלפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי שתכין לי ולאנשי ביתי כל מחסורנו ותזמין לנו כל צרכנו לכל יום ויום מהיינו די מחסורנו ולכל שעה ושעה משעותינו די ספוקנו ולכל עצם מעצמינו די מחיתנו כידך הטובה והרחבה ולא כמעוט מפעלינו וקוצר דעתנו ומזער גמולותינו ויהיו מזונותי ומזונות אנשי ביתי וזרעי וזרע זרעי מסורים בידך ולא ביד בשר ודם:

נקוד ונערג תחר כל תפלות יחתר אם:

יְהִי יְיָ אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ אַל יַעַזְבֵנוּ וְאַל יִטְּשֵׁנוּ: לְהַטּוֹת לְבָבֵנוּ אֵלָיו לָלֶכֶת בְּכָל דְּרָכָיו וְלִשְׁמוֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו אֲשֶׁר צִוָּה אֶת אֲבוֹתֵינוּ: וְיִהְיוּ דְבָרַי אֵלֶּה אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתִּי לִפְנֵי יְיָ קְרוֹבִים אֶל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וְלַיְלָה לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ: לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד:

יְיָ נְחֵנִי בְצִדְקָתְךָ לְמַעַן שׁוֹרְרָי הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ: וַאֲנִי בְּתָמִּי אַלֵּךְ פְּדֵנִי וְחָנֵּנִי: פָּנָה אֵלַי וְחָנֵּנִי כִּי יָחִיד וְעָנִי אָנִי: רַגְלִי עָמְדָה בְמִישׁוֹר בַּמַּקְהֵלִים אֲבָרֵךְ יְיָ: יְיָ שָׁמְרֵנִי יְיָ צִלִּי עַל יַד יְמִינִי: עֶזְרִי מֵעִם יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: יְיָ יִשְׁמָר צֵאתִי וּבוֹאִי לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ:

אֵל הַכָּבוֹד אֶתֵּן לְךָ שִׁיר וְהַלֵּל וְאֶעְבָּד לְךָ יוֹם וָלַיִל: בָּרוּךְ יָחִיד וּמְיוּחָד: תָּיָה יְחִידָה: יְיָ אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הוּא אֱלֹהִים חַיִּים מֶלֶךְ חַי וְקַיָּם לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עַד: בָּרוּךְ שֵׁם גְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְיָ: כִּי כָל הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו וַאֲנַחְנוּ נֵלֵךְ בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵינוּ חַיִּים וְמֶלֶךְ עוֹלָם: עֶזְרִי מֵעִם יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד:

לכתצח בנגינות (תהלים ס"ז) ומזמור לדוד ה' רועי (כ"ג):

שם כדעתו ליך בחיתו יום לעסוק במתן יחמר זה:

עזרי מעם יי עושה שמים וארץ: חשלך על יי יהבך והוא יכלכלך: שמר תם וראה ישר כי אחרית לאיש שלום: בשח בי

ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה: רצה אל ישועתי אבטח ולא אפחד כי עזי וזמרת יה יי ויהי לי לישועה: אני רוצה לילך היום לעשות פו"מ ברשות הש"י ולמען שמו ולישא וליתן באמונה לשם יחוד וכו': רבש"ע בדברי קרשך כתוב לאמר הבוטח ביי חסד יסובבנו: וכתיב ואתה מחיה את כלם יי אלהים אמת תן ברכה והצלחה בכל מעשה ידי: כי בטחתי בך שעל ידי משא ומתן ועסקים שלי תשלח לי ברכה כדי שאוכל לפרנס את עצמי ובני ביתי בנחת ולא בצער בהיתר ולא באיסור: לחיים ולשלום: ויקוים בי מקרא שכתוב השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך אכן:

כשרוצה לנחת מבהכ"נ יסב מעט ויאמר:

אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך:

ואח"כ יעמוד ויסתום מקום שנהג לסמוך עליו ויאמר פסוקים אלו:

כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו: ואנחנו נלך בשם יי אלהים חיים ומלך עולם: עזרי מעם יי עושה שמים וארץ: יי ימלוך לעולם ועד:

ואח"כ יאך אל תסתם לאחוריו ויסתום אל מקום הקודם ויאמר:

יי נחני בצדקתך למען שוררי הישר לפני דרכך:

ואח"כ כשהולך יאמר ג' פסוקים אלו:

גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב: ויהי דוד לכל דרכיו משכיל ויי עמו: ונח מצא חן בעיני יי:

סדר הטבת חלום

כשמיניין יסיו ג' מהנכנסים אותו יתחילו סס הדיוטית:

(כשלא יאמר ג"פ לעופים) חלמא טבא חזאי: כשמיניין עונים ג"פ חלמא טבא חזיתא: גם עומים פ"ת חלכוא דידך טבא הוא וטבא להוי: ורחמנא לשויה לטב: שבע וכנין לגזרון עליה מן שמיא ולהוי טבא ויהוי טבא: טבא הוא וטבא להוי:

יאמר כך תוך כהולם ואומר ג"פ חלמא טבא חזאי ועונין כשמיניין ג"פ חלמא טבא חזיתא וס"ת חלמא דידך וכו' כשם יאמרו כהולם וכשמיניין ג"פ עד שגמגם כהולם אומר כ"ת פעמים חלמא טבא חזאי וכן כשמיניין: ואח"כ יאמרו כשמיניין ג' פסוקות וג' פדיונות וג' שלומות וכהולם אומר כשכם כלהם:

הפבת מספרי למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה: אז תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחד והפכתי אבלם לששון ונחמתים

ושמחתים מיגונם: ולא אבה יי אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפך
יי אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך יי אלהיך: פדה בר[illegible]
נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי: ויאמר העם אל שאול היונתן
ימות אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל חלילה: חי יי
אם יפול משערת ראשו ארצה כי עם אלהים עשה היום הזה ויפדו
העם את יונתן ולא מת: ופדויי יי ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת
עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה: בורא ניב
שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר יי ורפאתיו: ורוח לבשה
את עמשי ראש השלישים לך דויד ועמך בן ישי שלום שלום לך
ושלום לעוזרך כי עזרך אלהיך ויקבלם דויד ויתנם בראשי הגדוד:
ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום:
יי עוז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום:
ים מוסיפין שוד · כתולם תומר יי שמעתי שמעך יראתי: ומסיפין ט
יי פעלך בקרב שנים חייהו בקרב שנים תודיע ברוגז רחם תזכור:
ככה יאמרו ג"פ: כתולם תומר שיר למעלות אשא עיני אל ההרים
מאין יבא עזרי: עזרי מעם יי עושה שמים וארץ: ומסיפין לו אל
יתן למוט רגלך אל ינום שומרך: הנה לא ינום ולא יישן שומר
ישראל: יי שומרך יי צלך על יד ימינך: יומם השמש לא יכנה
וירח בלילה: יי ישמרך מכל רע ישמור את נפשך: יי ישמר
צאתך ובואך מעתה ועד עולם: ככה יאמרו ג"פ: כתולם תומר
תודיעני ארח חיים: ומסיפין לו שובע שמחות את פניך נעימות
בימינך נצח: ככה יאמרו ג"פ: וכתולם תומר וידבר יי אל משה לאמר:
דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור
להם: וכמיכים תומרים יברכך יי וישמרך: יאר יי פניו אליך
ויחנך: ישא יי פניו אליך וישם לך שלום: ושמו את שמי על
בני ישראל ואני אברכם: ככה יאמרו ג"פ · ואח"כ יאמרו ט לך
בשמחה אכול לחמך ושתה בלב טוב ייען כי כבר רצה האלהים
את מעשיך: ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה
ישלום עליו ועל כל ישראל אמן:

דיני תפלת הדרך

(ד"ח) (ה) מיוחד לדרך אפי' רק עד פרסה צריך להתפלל תפלת הדרך ·
אבל אם כוונ צריך ליזהר רק פעם אחת בפרסה מלהפסיק בלא תפילה ·

אבל אם יודע בקרוב שיגיע למקום שרוצה להתפלל בתוכו (סי' קי"ט) : (ב) היכף כשיוצא מעיבורה של עיר נוהגין להתפלל תפלה זו ואם שכח מלהתפלל כ"ז שהוא בדרך ובלבד שלא הגיע עדיין תוך פרסה ממנה לעיר או לעיר שרוצה לגור בה ואילך יאמר רוחה והצלה בתוך מקומה : (ג) יש להסמיך תפלת הדרך לברכה תחת כדי שתהא ברכה הסמוכה לחברתה כן כשיוצא בדרך בתחלת קודם התפלה כגון שהוא נתון ים לומר ברכת השחר על הדרך ולהסמיך תפלת הדרך לברכת השחר וביום יתכן לומר סדי ולהסמיך תפלת הדרך לברכת השיר או כשמגיע מים יסמוך תיכף לברכת אשר יצר (שם) :

סדר תפלת הדרך

מסור לנתת לדרך קודם שיתפלל שנאמר צדק לפניו יהלכן כ"ח גלי · כל המתפלל ויוצא לדרך הקב"ה עומד לו מפניו · וטוב ליתן צדקה לפני נתינתו שנאמר צדק לפניו יהלך ושם לדרך פעמיו · אין ג"ל תפלת הדרך תלוי פעם אחת בכל יום שבולן · וזהו המוסתח :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַגִּיעֵנוּ לְמָחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בַּדֶּרֶךְ וּמִכָּל מִינֵי פּוּרְעָנִיוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לָעוֹלָם וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ · כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וְתַחֲנוּן אָתָּה : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

ואומר ג"פ וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים : וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם :

ואומר כמיכה ולים ל"ח רפאל חוריאל מיכאל · וגבריאל וכלל כשם הנשים מדת הגבורים :

ואח"כ ג' פעמים לישועתך · ו' פעמים ויהי נועם :

ס״פ יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ : יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ :
יִשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם :

ה״פ הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים
וְיִקָּרֵא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם אֲבוֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיִדְגּוּ לָרֹב
בְּקֶרֶב הָאָרֶץ : סימן לוי״ה

ואומר ג״פ וַיִּסָּעוּ וַיְהִי חִתַּת אֱלֹהִים עַל הֶעָרִים אֲשֶׁר
סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּנֵי יַעֲקֹב :

ותומר ג׳ פעמים פסוק המלאך הגואל :

ואומר ג״פ לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְיָ : ג״פ הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ
לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ בַּדָּרֶךְ וְלַהֲבִיאֲךָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הֲכִינֹתִי :

ותח״כ יאמר ג״פ ברכת כהנים • וז׳ פעמים ויהי נועם • ויכוין בפסוק
כ״י מלאכי״ו ינו״ם ל״ך ס״ת יוה״ך והוא סם מבוגל לשמירה :

ואומר אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצָּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה :
בְּטְחוּ בַיְיָ עֲדֵי עַד כִּי בְיָהּ יְיָ צוּר עוֹלָמִים : יְיָ עֹז לְעַמּוֹ
יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם : יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ
אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה : יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ : ג״פ יְיָ
הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ : ויכוין ברי״ת יב״ק

ותומר שיר למעלות אשא עיני וכו׳ :

ואומר מִגְדַּל עוֹז שֵׁם יְיָ בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב : בְּשֵׁם יְיָ
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִימִינִי מִיכָאֵל • וּמִשְּׂמֹאלִי גַּבְרִיאֵל • וּמִלְּפָנַי
אוּרִיאֵל • וּמֵאֲחוֹרַי רָפָאֵל • וְעַל רֹאשִׁי שְׁכִינַת אֵל :

ולך לדרכו בשלום :

סכנם לכון יאמר זה קודם שנכנס :

ישי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתכניסני לכרך זה לשלום :

נכנס בשלום יאמר זה :

מודה אני לפניך יי אלהי ואלהי אבותי שהבנסתני לבית זה לשלום :

בקש לצאת מהכרך יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתוציאני מבית זה לשלום :

יצא מבית בשלום יאמר

מודה אני לפניך יי אלהי ואלהי אבותי שהוצאתני מבית זה לשלום · ובשם שהוצאתני לשלום · כן תולידני לשלום · ותסמכני לשלום · ותצעידני לשלום · ותצילני מכף כל אויב ואורב בדרך וכו' עד ברוך אתה שומע תפלה :

אם לא אמר עדיין בתוכו יום הכ"ד הותם בכרוך והם כבר אמר בתוכו יום הכ"ד חיזו הותם בכרוך · לא יגיד בע"פ יותר מג' פרסאות :

דיני ברכות ארוסין ונשואין

(דה"ח) (א) נהגו שהחתן והכלה מתענין ביום הופתן מפני טעמים · א' מפני שהוא יום סליחה דידהו ביומהלו עוונותיהם (לפי טעם זה ראוי להכלים להתענית) · ב' שלא יתכבדו ולא ירבו דעתם מיוסרת עליהם (ולפי טעם זה א"צ להכלים) : (ב) בחנוכה ופורים ור"ח וט"ו בתב ובט"ו בשבט ובר"ה אין מתענין אבל בר"ח ניסן וכן בכל החודש מתענין כיון שיש בהם תעניות נדיקים וכן בל"ג בעומר ומר"ח סיון עד אחר שבועות וביו"כ לסוכות מתענין :

(נהורא) כתב של"ה הק' נריכין החתן והכלה להתקדש במאד מאד בכוונתם לתופה ויעבו תשובה ביום הכופו ויפשפשו במעשיהם מיום הולדם עד היום הזה ויתודו ויבקשו מחילה ובליהה וכפרה מהש"י ויהיו מודים ועוזבים וית"רטו תרטה גמורה בשברון לב ויעשו הסכמה חזקה מהיום והלאה לעבוד את ה' בחמת ובתמים ולהיות קדושים וטהורים ואח"כ יכנסו לתופה ויתפללו שהקב"ה יפרה שביעתו ביניהם כשרז"ל איש ואשה זכו שביעה ביניהם כו' · נריכין החתן והכלה לכוין לנחת בברכת היין שמברך המסדר :

סדר ברכות ארוסין ונשואין

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הָעֲרָיוֹת וְאָסַר לָנוּ אֶת הָאֲרוּסוֹת וְהִתִּיר

לָנוּ אֶת הַנִּשּׂוּאוֹת לָנוּ עַל יְדֵי חֻפָּה וְקִדּוּשִׁין : בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי חֻפָּה וְקִדּוּשִׁין :

ומוסיף פתחן וכלה מכניס ואח"כ מקדש האחן ת כלה נמצאת ואומר :

בְּרִי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּמִצְוַת זוּ כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל :

וקורין כתובה ואח"כ מכרך על כוס ז' ברכות ואומר

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַכֹּל בָּרָא לִכְבוֹדוֹ :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם יוֹצֵר הָאָדָם :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם
בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם דְּמוּת תַּבְנִיתוֹ וְהִתְקִין לוֹ מִמֶּנּוּ בִּנְיַן עֲדֵי
עַד : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ יוֹצֵר הָאָדָם :
שׂוֹשׂ תָּשִׂישׂ וְתָגֵל הָעֲקָרָה · בְּקִבּוּץ בָּנֶיהָ לְתוֹכָהּ
בְּשִׂמְחָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ :
שַׂמֵּחַ תְּשַׂמַּח רֵעִים הָאֲהוּבִים · כְּשַׂמֶּחֱךָ יְצִירְךָ בְּגַן
עֵדֶן מֵקֶדֶם : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ חָתָן וְכַלָּה :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּרָא שָׂשׂוֹן
וְשִׂמְחָה · חָתָן וְכַלָּה · גִּילָה רִנָּה · דִּיצָה וְחֶדְוָה · אַהֲבָה
וְאַחֲוָה · וְשָׁלוֹם וְרֵעוּת · מְהֵרָה יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִשָּׁמַע בְּעָרֵי
יְהוּדָה וּבְחוּצוֹת יְרוּשָׁלָיִם · קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה · קוֹל
חָתָן · וְקוֹל כַּלָּה · קוֹל מִצְהֲלוֹת חֲתָנִים מֵחֻפָּתָם · וּנְעָרִים
מִמִּשְׁתֵּה נְגִינָתָם : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ חָתָן עִם הַכַּלָּה :

דיני ברכת המזון בבית חתן בז' ימי המשתה

(א) נהגו בגנים תתן על ז' ימי המשתה לתורים ודו פסי

וברהמ"ז על כוס אחד ואחר ברהמ"ז אומרים על כוס שני ברכת התנים היינו שבע ברכות ואחריהן מברכין ברכת היין על הכוס שאומרים עליו ברהמ"ז : (ב) ביום ראשון של השבוע ובשעודה ראשונה שאחר החופה אומרים ברכות אלו אחר ברהמ"ז בין בבתי ובתולה בין בחלמן ואלמנה עריך עשרה והחתן מן המנין : (ג) משעודה ראשונה ואילך יש חילוק בבתי בתולה או אלמנה או חלמן שבת בתולה אם לא אכלו שעודה ראשונה ביום השבת ואוכלין אותה ביום שאחר השבת ומברכין ז' ברכות אבל בחלמן שעודה שניה בחותו יום או באוכלין כל ז' ימי המשתה אי ליכא שנים אחרים בכל שעודה באוכלין מברכין ז' ברכות ואם לאו אין מברכין רק ברכת אשר ברא כו' לבד על כוס השני (ואז ח"ח דוד הסר ואומרים עודה לשמך) ומ"ל שאחר ק ג' אומרים וקף שח"ל פ"ח לברכת אחר ברא מ"מ עריך שיעמדו שם אנשים אחרים ג"ב אבל אם היו סועד רק עם כ"ב לבד גם ברכת אחר ברא ח"ח : (ד) בחלמן שבת חלמנה אם אוכלין שעודה שניה ביום השבת או באוכלין שעודה הראשונה בלילה שאחר יום השבת אין מברכין ז' ברכות אחרי ליכא פ"מ (ואם לא סיים יחוד הראוי לביאה רק בלילה הוי יומא קמא ומברכין ז') אבל חלמנה עודה לשמך ושמחתה כמשנה ואחר ברא אומרים קף בחלמן שבת חלמנה כל ג' ימים הראשונים בשלשה אם יש שם אנשים אחרים מכ"ב ואוכלין שם מחמת שמחת מצוה : (ה) פ"מ מקרי אם בא לשם אין אחד לשמחת מצוה שבעלי החופה שמחים בביאתו קף שאין אוכל עמהם : (ו) שבת ויו"ט ראשון ושני הוי כפ"מ בשעודת הלילה ושעודת שחרית אבל לא בשעודה ג' : (ז) ז' ימי המשתה וכן ג' של חלמנה מתחילין תיכף אחר החופה : (ח) בני החופה שנתחלקו לחבורות ואכלו בבתים שונים שתוחים למקום שהחתן שם בכ"א כולם מברכין ז' ברכות וכן השמשים שאוכלין אחר השעודה בבית שאוכלין :

קודם ברכת המזון בשעודת ראשונים אומרים זה :

דַּנִּי הָאַחַר וְגַם חָרוֹן · וְאָז אֵלֵם בְּשִׁיר יָרוֹן : נָחֲנוּ בְּמַעְגְּלֵי
צֶדֶק · שְׁעֵה בְּרִכַּת בְּנֵי יְשֻׁרוּן · בְּנֵי אַהֲרֹן : בְּרִשְׁוּת מָרָנָן
וְרַבָּנָן וְרַבּוֹתַי · נְבָרֵךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ ·
וְשֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ · (ועונין המסובין) בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׂמְחָה
בִּמְעוֹנוֹ וְשֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ · וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ :

והזן המברך אומר ברוך אלהינו וכו' :

אחר שגמ"ז מברך ברכת שבע ברכות · וכל השבעה · ומ"ש עברך על סכום :

ודה"ח) (ח) שמל מכרך תקכ"ו על המילה [ולא ימול עד שגמר כל הברכה דכל הברכה נ"ל עובר לעשייתן] ואני הכן מברך בין תחיכת המילה לפריעה תקכ"ו להכניסו כו' ואם אני הכן בעצמו שוה המוהל מברך שניהם עובר לעשייתן • ואם אין אני הכן שם מברך הסנדק בין מילה לפריעה ברכת להכניסו : (ג) סיכה דאסור מבדין למילה בשבת והיכא דלא אפשר מבדין בפחות מי' : (ג) אין מלין עד שתגן החמה יום שמיני ללידתו וכל חיוס כשר למילה אלא שהרוחין מקדימין למנות ומלין בעוקר • ואפי' מילה שלא בזמנה היום אלא ביום :

(פתורא) בזוה"ק תזריע • כל כ"ו תענוגין לקדמת דהוה כתיב קורבנות לקב"ה בחדוה ברעו דלבא למיעל ליה מחות גדפוי דשכינתא ואתחזיב קמי קוב"ה דאיהו קרבנא שלים לאתקבלא ברעוא כו' • לכן כשמניחין בנו למילה יעמוד בס"ע ויאמר לסנ"י על שזכהו לבן ולהכניסו בבריתו של אברה"ם תחת כנפי השכינה :

כשמניחין התינוק בכיסא למול אומרים הפסל ברוך תבא : ואחר אומר אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך : והעומדים שם אומרים נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך : ושים את התינוק על ברכות אחר שכין לאליהו ויאמר זה הכסא של אליהו תצביא זכור לטוב ואחר המוהל לישועתך קויתי יי : שברתי לישועתך יי ומצותיך עשיתי : אליהו מלאך הברית הנה שלך לפניך עמוד על ימיני וסמכני : שברתי לישועתך יי : שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב : שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול : אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך : כשמה שהמוהל שכן למול יאמר הלא הגבי מוכן ומזומן לקיים מ"ע שצוני תבורא יתי' למול את בני לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה כו' :

והמוהל קודם שמל יאמר

אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו התהלך לפני והיה תמים • הגבי מוכן ומזומן לקיים מצות עשה שצוני הבורא יתברך למול (ואם הלא בעצמו מל יאמר שצוני למול את בני) לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה וכו' ויהי נועם וכו' ויכוין היטב הקבל התינוק מליהו ז"ל :

ויקח את האבר ויניחהו על ידי הסנדק • והמוהל מברך הברכה בקול רם :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַמִּילָה :

ומי"כ יתאחז סעולם וחכי הכן מכרך ואם אין לו אב מכרך סאנדק

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַכְנִיסוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ :

והקהל עונין כְּשֵׁם שֶׁנִּכְנַס לַבְּרִית · כֵּן יִכָּנֵס לְתוֹרָה וְלַחֻפָּה וְלְמַעֲשִׂים טוֹבִים :

וכשגומר המיתון ימסר הספרים והמלינים ויכים סעולם בחול אם נעשה ואח"כ יטול המוהל את ידיו כדי שיברך על הכוס בנקיות ויברך :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדֵּשׁ יְדִיד מִבֶּטֶן וְחוֹק בִּשְׁאֵרוֹ שָׂם וְצֶאֱצָאָיו חָתַם בְּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ · עַל כֵּן בִּשְׁכַר זֹאת אֵל חַי חָמְלֵנוּ צוּרֵנוּ · צִוֵּה (נ"א צִוָּה) לְהַצִּיל יְדִידוּת שְׁאֵרֵנוּ מִשַּׁחַת לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׂם בְּבְשָׂרֵנוּ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ כּוֹרֵת הַבְּרִית :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ קַיֵּם אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ וְיִקָּרֵא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל (אלוני בר פלוני) יִשְׂמַח הָאָב בְּיוֹצֵא חֲלָצָיו · וְתָגֵל אִמּוֹ בִּפְרִי בִטְנָהּ : כַּכָּתוּב יִשְׂמַח אָבִיךְ וְאִמֵּךְ וְתָגֵל אֶדֶתֵךְ : וְנֹאמַר וַאֲעֲבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמַיִךְ וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי : וְנֹאמַר זָכוֹר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר : אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק : וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם : וְנֹאמַר וַיֹּאמֶר

כשחכ כעלמו מכרך יהמר

יהי רצון שאשמח ביוצא חלצי : יתום מחכ הנמול יתמר ישמח האב בגן ערן ביוצא חלציו : יתום מחכ הנמול יתמר ישמח האב ביוצא חלציו ותגל אמו בגן עדן כפרי בטנה וכו' :

אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ בֶּן שְׁמוֹנַת יָמִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה אוֹתוֹ אֱלֹהִים : הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ הודו : (פלוגי) זֶה הַקָּטָן גָּדוֹל יִהְיֶה ׀ כִּשֵׁם שֶׁנִּכְנַס לַבְּרִית ׀ כֵּן יִכָּנֵס לְתוֹרָה וּלְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים :

יאתה מסנדק גם הנערים מכוח של נרכה גם יתן להיוק סנימול מעם מכוח של נרכה כמו בעבה כאמר נדמיך חיי (ולת"כ יעמוד סמוהל ויהפלל תפלה זו) גם סאב יתפלל הפלה זו תיכף לאחר סמילה :

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁיְּהֵא חָשׁוּב וּמְרוּצֶה וּמְקוּבָּל לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ הִקְרַבְתִּיהוּ לְפָנֶיךָ כָּמָא כְּבוֹדְךָ וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שְׁלַח עַ"י מַלְאָכֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים נִשְׁמָה קְדוֹשָׁה וְטָהוֹרָה (לְסַכ"פ) הַנִּימוֹל עָתָה לְשֵׁם הַגָּדוֹל וְשִׁיהֶיה לְבוֹ פָּתוּחַ כְּפִתְחוֹ שֶׁל אוּלָם בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת ׀ וְתֵן לִי אֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים ׀ חַיִּים שֶׁל יִרְאַת חֵטְא ׀ חַיִּים שֶׁל עוֹשֶׁר וְכָבוֹד ׀ חַיִּים שֶׁתִּמָּלֵא מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ לְטוֹבָה אָמֵן וְכֵן יְהִי רָצוֹן :

יכאב כהפלגו מפנה קלת כנוסחת תחת׳ ויאמר לכני פלוגי הניפול עתה :

מיכב כמה כני ק"ק אתחילין כזה קודם ברכת סמזון :

נוֹדֶה לְשִׁמְךָ בְּרֹאשׁ ׀ אֲמוּנֵי ׀ בְּרוּכִים אַתֶּם לַיְיָ : בְּרֹאשׁוֹת אֵל אָיוֹם וְנוֹרָא ׀ מְשֻׁגָּב לְעִתּוֹת בְּצָרָה׳ אֵל נָאוֹר בִּגְבוּרָה׳ אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ : טוֹדֶה בְּרֹאשׁוֹת בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה ׀ טְהוֹרָה הִיא וְגַם פְּרוּשָׁה ׀ צִוָּה לָנוּ מוֹרָשָׁה ׀ מֹשֶׁה עֶבֶד יְיָ : נוֹדֶה בְּרֹאשׁוֹת בַּבָּנִים וְהַלְוִים ׀ אֶקְרָא לֵאלֹהֵי הָעִבְרִיִּים׳אָהוֹדֶה בְּכָל אַיִם ׀ אֲבָרְכָה אֶת יְיָ : נוֹדֶה בְּרֹאשׁוֹת מָרַנָן וְרַבָּנָן וְרַבּוֹתַי ׀ אֶפְתְּחָה בְּשִׁיר פִּי וּשְׂפָתַי ׀ וְתֹאמַרְנָה עַצְמוֹתַי כָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְיָ : נודה

ברשות מרנן (ורבנן) ורבותי נברך וכו׳ ; ומנכן נרכפ"ז ׀ וכשמים לבעיני אלהים וארם יאמר :

הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ אֲבִי הַנַּעַר וְאִמּוֹ ׀ וְיִזְכּוּ לְגַדְּלוֹ וּלְסַגְּבוֹ

וּלְסַכְּמוֹ מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהָלְאָה יִרְצֶה דָמוֹ וִיהִי יְיָ עִמּוֹ:

הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ בַּעַל בְּרִית הַמִּילָה · אֲשֶׁר שָׂשׂ כַּעֲשׂוֹת צֶדֶק בְּגוֹלָה · וְיִשַׁלֵּם פְּעָלוֹ וּמַשְׂכֻּרְתּוֹ כְּפוּלָה · וְיִתְגַּדֵּל לְמַעֲלָה לְמָעְלָה:

הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ הַנָּטוּל לִשְׁמוֹנָה וְיִהְיוּ יָדָיו וְלִבּוֹ לָאֱמוּנָה · וְיִזְכֶּה לִרְאוֹת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה · שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה:

הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ הַמָּל בְּשַׂר הָעָרְלָה · וּפָרַע וּמָצַץ דְּמֵי הַמִּילָה · אִישׁ הַיְרֵא וְנֵךְ הַלַּבָּב עֲבוֹדָתוֹ פְּסוּלָה · אִם שָׁלַשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ:

הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ מְשִׁיחוֹ הוֹלֵךְ תָּמִים · בִּזְכוּת חָתָן לַמּוּלוֹת דָּמִים · לְבַשֵּׂר בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת וְנֶחָמִים · לְעַם אֶחָד מְפֻזָּר וּמְפוֹרָד בֵּין הָעַמִּים:

הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ כֹּהֵן צֶדֶק אֲשֶׁר לַקַּח לְעִילּוֹם · עַד הוּכַן כִּסְאוֹ בַּשֶּׁמֶשׁ וְיָרֵחַ לְעוֹלָם · וְנָלַט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ נֶגְלוֹם · קְרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם:

תרחמן הוא יזכנו לימות המשיח וכו׳

סדר פדיון הבן

אנוס עסה לפדות כל חיים ישראל את בנו בכור לאמו היפרחלית מיום מלאים ולמעלה דהיינו ביום ל״ח בתמסה סלעים ואם פדאו קודם תיט פדוי · פכהן ואילך עובר בעשה · ותמסה סלעים סם מסקל שמונה לום בסף נקי (סקורין סיי״ן זילבער) במסקל הקיסר דמדינתנו ואלו חמסה סלעיס נותן לכהן בכסף אז בכוס כסף מכל דבר שיהא חוץ מקרקעות עבדים ושטרות ואם פדה בהס אינו פדוי · האב מייתי לבכור קמי כהן עם פסדיון ומודיע לכהן שהוא בכור פטר רחם לאמו היפרחלית ואומר ש׳:

אִשְׁתִּי הִישְׂרְאֵלִית יָלְדָה לִי בֵּן זֶה הַבְּכוֹר:

הכהן יאחז לותו ויאמר

כְּמַאי בָּעֵית טְפֵי בִּבְנָךְ בְּכוֹרָךְ או בַּחֲמִשָּׁה סְלָעִים דְּמְחַיְבָתְּ לְתֵּן לִי בְּפִדְיוֹן בְּנָךְ בְּכוֹרָךְ זֶה:

האב אומר בְּעֵינָא בִּבְנִי בְּכוֹרִי זֶה וְהֵילָךְ חֲמִשָּׁה סְלָעִים בְּפִדְיוֹן דְּמְחַיְבָנָא בֵּיהּ:

הכהן מקבל החפצים או המעות ומחזיר סילד לתינוק ואחר מברך

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל פִּדְיוֹן הַבֵּן:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה: והכהן מברך על הכוס

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

מהגין לעשות סעודה ואם יש שם יין עושה הסדיון בתוך הסעודה אחר המוציא ומברך הכהן על סיין מיד אחר הסדיון ואם אין שם יין עושה הסדיון אחר הסעודה ואז מברך הכהן על אחר מזמין ומעודה זו היא שעודת שבוע:

ברכות הגהנין

(נאורא) גדול עונג שבת מעוה"ז אלא שברכה אר"ח בר שפיר על המהמה ס' כאילו גוזל להקב"ה ולכנ"י אר"י ח"ת כו' כאילו נהנה מקדשי שמים:

כל דבר שאדם אוכל או שותה אפילו הוא דבר מועט צריך לברך עליו מקודם אכל ברכה מאחרונה אין לברך אלא אם אכל כזית (שעור כחצי ביצה) או שתה רביעית (שעור כביצה ומחצה) אבל אם שתה פחות מזה הגיע כדעתם - ע"כ יש ליזהר לשתות אלא או פחות מכזית או רביעית:

על היין מברך לפניו:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

על פלתם בָּא"י אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ:

על מבשיל אם' שוב דון בָּא"י אֲמ"ה בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת:

על כל פרי שגדל מומרים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱמ"ה בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ:

על פרי שלמדמה מומרים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱמ"ה בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה:

על נשר ודגים • ביצה וגבינה • כשרין ופטריות וכדומה • גם על שמקיים תזן מיין מומרים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ:

סקובע מזוזה מכנן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִקְבּוֹעַ מְזוּזָה:

שלובש מלבוש חדש בָּאַ"יְ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים:

על פירות שמתחדשים משנה לשנה ומלבושים וכלים חדשים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱמ"ה שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה:

כשמועין קול רעמים או קול הסער:

בָּא"יְ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁכֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ מָלֵא עוֹלָם:

כשחירש לחים טובה חבר גם לאחר חלק ממה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב:

כשמועין בשורות רעות בָּא"יְ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם דַּיַּן הָאֱמֶת:

על ריח עץ בָּאַ"יְ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא עֲצֵי בְשָׂמִים:

על ריח עשב בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱמ"ה בּוֹרֵא עִשְׂבוֹת בְּשָׂמִים:

על ריח פרי טוב בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱמ"ה הַנּוֹתֵן רֵיחַ טוֹב בַּפֵּרוֹת:

על כמה מיני בשמים בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱמ"ה בּוֹרֵא מִינֵי בְשָׂמִים:

על שמן ואפרסמון בָּא"יְ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא שֶׁמֶן עָרֵב:

כשנודה כרס ושני עלו מכנן:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל פִּדְיוֹן הֶרֶם רַבְּעִי:

ברכות הנהנין

כל מרכות שהיתה חיינו מברך אלא מאכלים לשלשים יום:
ואם מקום שמאכל בו נם לו או לרבו או לאכותיו או לאכותינו נכלל מברך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה לִי (ולרבי לאבותי לאבותינו) נֵס בְּמָקוֹם הַזֶּה:

הרואה חכם בחכמת התורה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁחָלַק מֵחָכְמָתוֹ לִירֵאָיו:

הרואה חכם בחכמת העולם:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁנָּתַן מֵחָכְמָתוֹ לְבָשָׂר וָדָם:

אם רואה פרי מלך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁנָּתַן מִכְּבוֹדוֹ לְבָשָׂר וָדָם:

הרואה נחלי בנסיות בחורבנן מברך דיין האמת וביסורין מברך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַצִּיב גְּבוּל אַלְמָנָה:

הרואה חבירו שחביב לו אחר ל' יום מברך שהחיינו ואחר י"ב חדשים מברך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

הרואה את חבירו שנתרפא מחליו מברך:

שֶׁיִּרְפָּאֲךָ רַחֲמָנָא מַלְכָּא דְּעָלְמָא דִּי יַהֲבָךְ לָן וְלָא יַהֲבָךְ לְשַׁפְרָא:

כשרואין נריה משונה כגון גמד, וכושי, וכדומה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְשַׁנֶּה הַבְּרִיּוֹת:

הרואה חילונות בעת פריחת נלגים מברך פעם אחת בשנה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא חִסַּר בְּעוֹלָמוֹ דָּבָר וּבָרָא בוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאִילָנוֹת טוֹבִים לְהַנּוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם:

הרואה חילונות טובים ובריות נאות מברך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁכָּכָה לוֹ בְּעוֹלָמוֹ:

ואחאם יש בחוקיהם בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱמֶ"ת עוֹשֶׂה תַּמִּים הַנִּרְאֶה!

כשרוחצין בנרקים וכוכבים המעופפים בלילה מברך :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

כשרוחצין מקטת בצנן

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם זוֹכֵר הַבְּרִית וְנֶאֱמָן בִּבְרִיתוֹ וְקַיָּם בְּמַאֲמָרוֹ :

כשמוכל כלים חדשים (חוץ מכלי חרס) מברך

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל טְבִילַת כֶּלִי (וכשהם הרבה כלים) :

ברכה אחרונה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל

על היין	על פירות	על מעשה	אכל מעשה קדרה
מברכין לאחריו זה	אשכח ארץ ישראל	קדרה מה' מיני דגן	מתמצה מיני דגן וגם שתה יין
הַגֶּפֶן וְעַל	הָעֵץ וְעַל	הַמִּחְיָה וְעַל	הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה
פְּרִי הַגֶּפֶן	פְּרִי הָעֵץ	הַכַּלְכָּלָה	עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן

וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה שֶׁרָצִיתָ וְהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ לֶאֱכוֹל מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבּוֹעַ מִטּוּבָהּ רַחֵם (נָא) יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל מִזְבְּחֶךָ וְעַל הֵיכָלֶךָ וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ · וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפִּרְיָהּ וְנִשְׂבַּע מִטּוּבָהּ וּנְבָרֶכְךָ עָלֶיהָ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה : בשבת וְרְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה : בר"ח וְזָכְרֵנוּ בְיוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה : בחול המועד וְשַׂמְּחֵנוּ

בְּיוֹם חַג (פלוני) הַזֶּה: בר"ה וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם הַזִּכָּרוֹן
הַזֶּה: כִּי אַתָּה יְיָ טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל וְנוֹדֶה לְךָ עַל הָאָרֶץ וְעַל

על סיון	על הפירות	על מעשה קדרה	על מעשה קדרה ועל סיון
פְּרִי הַגָּפֶן:	הַפֵּרוֹת:	הַמִּחְיָה:	הַמִּחְיָה וְעַל פְּרִי
בָּרוּךְ אַתָּה	בָּרוּךְ אַתָּה	בָּ"א יְהוָה	הַגָּפֶן: בָּ"א יְהוָה עַל
יְהוָה עַל	יְהוָה עַל	עַל הָאָרֶץ וְעַל	הָאָרֶץ וְעַל הַמִּחְיָה
הָאָרֶץ וְעַל	הָאָרֶץ וְעַל	הַמִּחְיָה וְעַל	הַכַּלְכָּלָה וְעַל
פְּרִי הַגָּפֶן:	הַפֵּרוֹת:	הַכַּלְכָּלָה:	פְּרִי הַגָּפֶן:

לחרי לכילת מחכל שלינו מחמשת מיני דגן · ולחרי לכילת פרי שלינו מחמשת מיני פירות · ולחר כל פרי לדמה ומשקין · חוץ מיין · לומרים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת
וְחֶסְרוֹנָן עַל כָּל מַה שֶּׁבָּרָא לְהַחֲיוֹת בָּהֶם נֶפֶשׁ כָּל חָי ·
בָּרוּךְ חֵי הָעוֹלָמִים:

סדר ברכת המזון

(נהורא) חייב לדבר ד"ת על שולחנו כדתנן כל שולחן שלמדו עליו ד"ם כ"ז שולחנו של מקום כו' וכתבו המקובלים שסשולחן במקום מזבח וכלימוד בקרבן · יאמר בתול על נהרות בבל ובשבת ויו"ט שיר המעלות בשוב ה' כו' וקודם שברכה יאמר למנצח בנגינות כו' אלהים יחננו כו' למ"כ יאמר אברכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו בפי: סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם ז תהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד: ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה: ובשיבת ציון יאמר וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה':

(נהורא) תרז"ל כל מי שאינו מצייר תמיכת פת על שולחנו אינו רואה סימן ברכה · טובין לכסות לו לפסיר כסכין בעת בהמ"ז · יזהר ליטול מים לחרונים ודוקא בכלי ולא ע"ג קרקע ויכוף לנמילה ברכה שלא יפסיק בין נטילה לבהמ"ז · כשרוצה לברך לומר הריני מוכן ומזומן

לקיים מ"ע של ברכת המזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך לשם יחוד קוב"ה וכו' ויהי נועם וכו' · תס סס ג' יכרך על כוס זוקף ויקבל הכוס בימי ידיו ומניחו על כף ימינו והמנצפת וקופות למעלה ויגביהו מן השלחן עשה:

המברך אומר רבותי מיר ווילען בענמשין
ומונין המסובין יהי שם יי מבורך מעתה ועד עולם
ואומר המברך ברשות מרנן ורבנן ורבותי
כשמברכין בג"ש: אומר נברך שאכלנו משלו
ומונין המסובין ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו
כשמברכין בעשרה נברך אלהינו שאכלנו משלו
ומונין המסובין ברוך אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו

יהיו שם ברוך הוא וברוך שמו:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַזָּן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוּבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים הוּא נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ · וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל תָּמִיד לֹא חָסַר לָנוּ וְאַל יֶחְסַר לָנוּ מָזוֹן לְעוֹלָם וָעֶד · בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוּא אֵל זָן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל וּמֵטִיב לַכֹּל וּמֵכִין מָזוֹן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַזָּן אֶת הַכֹּל:

נוֹדֶה לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה וְעַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עֲבָדִים וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחָתַמְתָּ בִּבְשָׂרֵנוּ וְעַל תּוֹרָתְךָ שֶׁלִּמַּדְתָּנוּ וְעַל חֻקֶּיךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ וְעַל חַיִּים חֵן וָחֶסֶד שֶׁחוֹנַנְתָּנוּ וְעַל אֲכִילַת מָזוֹן שָׁאַתָּה זָן וּמְפַרְנֵס אוֹתָנוּ תָּמִיד בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה:

נתאוכה ופוריס יאמר כאן על הנסים ואם שכח אזי כשגיע לאל הרחמן הוא יזכנו יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן חזה (ניטי יט'):

וְעַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד ׳ כַּכָּתוּב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמָּזוֹן :

רַחֵם נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ וְעַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו : אֱלֹהֵינוּ אָבִינוּ רְעֵנוּ זוּנֵנוּ פַּרְנְסֵנוּ וְכַלְכְּלֵנוּ וְהַרְוִיחֵנוּ וְהַרְוַח לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְהֵרָה מִכָּל צָרוֹתֵינוּ ׳ וְנָא אַל תַּצְרִיכֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לֹא לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם וְלֹא לִידֵי הַלְוָאָתָם כִּי אִם לְיָדְךָ הַמְּלֵאָה הַפְּתוּחָה הַקְּדוֹשָׁה וְהָרְחָבָה שֶׁלֹּא נֵבוֹשׁ וְלֹא נִכָּלֵם לְעוֹלָם וָעֶד :

(דה״ח) (ה) אכת לומר רגס בשבת אלו יעלה ויבא בר״ח ויו״ט ואוה״מ ונזכר קודם שאמר בפס מברכת בונה ירושלים לומרו אפ אבל אם אמר בפס אפ נזכר קודם שהתחיל בטוב והמטיב לומר ׳ (בשבת) באי״ אמ״ה שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה אות ולברית באי״ מקדש השבת : (ניו״ט) לומר באי״ אמ״ה אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה את יום חג (סלוני) הזה באי״ מקדש ישראל והזמנים : ואם אל יו״ט בשבת ואבא אל יו״ט אל שבת אומר אותו שבת ואינו כולל הבני עמו מפוס שכבר הזכירו ׳ ואם שבא שניפס לומר באי״ אמ״ה שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים לישראל לששון ולשמחה את יום חג (סלוני) הזה באי״ מקדש השבת וישראל והזמנים ׳ אבל אם לא נזכר בכל אלו עד שהתחיל בטוב והמטיב חוזר לראש בשמ״ז ׳ ואם אל יו״ט בשבת ולא שבת רק אל שבת אל יו״ט ונזכר אאר שהתחיל בטוב והמטיב אמרין לחזור לראש אלא אם״כ נזכיר בחזרה אל שבת ואל יו״ט : (ב) שבא יעו״י בר״ח ומבר קודם בטוב והמטיב לומר ברוך שנתן ימים טובים לעמו ישראל את יום הזכרון הזה בלא אפ ומלכות ובלא תמימה ואם

נזכר לחתר סמוך ונסמיך לזו חוזר לרחם רק יתחיל לחתר נסמ"ז כל סוסס יעו"י • ואם חל ר"ח בשבת ושכח שניסס אומר בא"י אמ"ה שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים לישראל את יום הזכרון הזה בא"י מקדש השבת וישראל ויום הזכרון • ואם שכח על שבת ולא נזכר עד שהתחיל סמוך וחוזר לרחם צריך להזכיר בחזרה גם על ר"ח אבל אם שכחו בשבת רק על ר"ח דינו כר"ס בחול: (ג) שבת יעו"י בר"ח ונזכר קודם הטוס"מ אומר ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון בלא שהיה והתימה • ואם חל בשבת ושכח על שבת ונזכר קודם סמוך אומר על שבת בשבת ור"ג לכלול על ר"ח • ואם שכח שניסס אומר בא"י אמ"ה אשר נתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה וראשי חדשים לזכרון בא"י מקדש השבת וישראל וראשי חדשים • ואם לא נזכר עד שהתחיל הטוב אם שכח אפי' על שבת בשבת חוזר לרחם ואין בחזרה בנה ויעו"י אבל שכח על ר"ח בשבת דינו כר"ח בחול: (ד) סעודה ג' או ד' בשבת ויו"ס דינה כמו בר"ח: (ה) חוס"מ דינו כר"ח רק שאומר ברוך שנתן ימים קדושים לעמו ישראל לששון ולשמחה:

לשבת רְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וּבְמִצְוַת יוֹם הַשְּׁבִיעִי הַשַּׁבָּת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הַזֶּה כִּי יוֹם זֶה גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ הוּא לְפָנֶיךָ לִשְׁבָּת בּוֹ וְלָנוּחַ בּוֹ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ וּבִרְצוֹנְךָ הָנִיחַ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁלֹּא תְהֵא צָרָה וְיָגוֹן וַאֲנָחָה בְּיוֹם מְנוּחָתֵנוּ • וְהַרְאֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּנֶחָמַת צִיּוֹן עִירֶךָ וּבְבִנְיַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הַיְשׁוּעוֹת וּבַעַל הַנֶּחָמוֹת:

נר"ח ויו"ט יעה"מ ור"ה יאמר יעלה ויבא (ובשבת יאמר אחר נשה) אך נשה יאמר מלך רק כי לא חנון ורחום אתה • ובר"ה יאמר מלך:

וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ בּוֹנֵה בְרַחֲמָיו יְרוּשָׁלָיִם • אָמֵן:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הָאֵל אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אַדִּירֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ יוֹצְרֵנוּ קְדוֹשֵׁנוּ קְדוֹשׁ יַעֲקֹב רוֹעֵנוּ

רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב לַכֹּל שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם
הוּא הֵטִיב·הוּא מֵטִיב · הוּא יֵיטִיב לָנוּ · הוּא גְּמָלָנוּ·הוּא
גּוֹמְלֵנוּ·הוּא יִגְמְלֵנוּ לָעַד לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים וּלְרֶוַח הַצָּלָה
וְהַצְלָחָה בְּרָכָה וִישׁוּעָה נֶחָמָה פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה וְרַחֲמִים
וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְכָל טוּב וּמִכָּל טוּב לְעוֹלָם אַל יְחַסְּרֵנוּ:
הָרַחֲמָן הוּא יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: הָרַחֲמָן הוּא יִתְבָּרַךְ
בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁתַּבַּח לְדוֹר דּוֹרִים וְיִתְפָּאַר
בָּנוּ לָעַד וּלְנֶצַח נְצָחִים וְיִתְהַדַּר בָּנוּ לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים:
הָרַחֲמָן הוּא יְפַרְנְסֵנוּ בְּכָבוֹד: הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁבּוֹר עֻלֵּנוּ
מֵעַל צַוָּארֵנוּ וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיוּת לְאַרְצֵנוּ: הָרַחֲמָן הוּא
יִשְׁלַח לָנוּ בְּרָכָה מְרֻבָּה בַּבַּיִת הַזֶּה וְעַל שֻׁלְחָן זֶה שֶׁאָכַלְנוּ
עָלָיו: הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא זָכוּר לַטּוֹב
וִיבַשֵּׂר לָנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנֶחָמוֹת: הָרַחֲמָן הוּא
יְבָרֵךְ אֶת (אָבִי מוֹרִי) בַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶת (אִמִּי מוֹרָתִי)
בַּעֲלַת הַבַּיִת הַזֶּה: (ואם הוא סמוך על שלחן עצמו הָרַחֲמָן הוּא
יְבָרֵךְ אוֹתִי וְאִשְׁתִּי וְזַרְעִי) · אוֹתָם וְאֶת בֵּיתָם וְאֶת זַרְעָם
וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָנוּ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרְכוּ
אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל כֵּן יְבָרֵךְ
אוֹתָנוּ כֻּלָּנוּ יַחַד בִּבְרָכָה שְׁלֵמָה וְנֹאמַר אָמֵן:

בַּמָּרוֹם יְלַמְּדוּ עָלָיו וְעָלֵינוּ זְכוּת שֶׁתְּהֵא לְמִשְׁמֶרֶת שָׁלוֹם
וְנִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְיָ וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְנִמְצָא חֵן
וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם:

לשבת
הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

לר"ח
הָרַחֲמָן הוּא יְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה:
ליו"ט הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב:

לר"ה
הָרַחֲמָן הוּא יְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה:
לסוכות הָרַחֲמָן הוּא יָקִים לָנוּ אֶת סֻכַּת דָּוִד הַנּוֹפֶלֶת:
הָרַחֲמָן הוּא יְזַכֵּנוּ לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא:
בחול מַגְדִּיל (בר"ח ושבת ויו"ט וחוה"מ אומרים מִגְדּוֹל) יְשׁוּעוֹת
מַלְכּוֹ וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם: עֹשֶׂה
שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל
וְאִמְרוּ אָמֵן:

יִרְאוּ אֶת יְיָ קְדֹשָׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדוֹרְשֵׁי
יְיָ לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב: הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ
וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן: בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיְיָ וְהָיָה יְיָ מִבְטַחוֹ: נַעַר
הָיִיתִי גַם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן
יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם:

סדר תפלת מנחה

(דה"ח) אומרים אשרי וח"ק וסמ"ע וחזרת הש"ץ ויקו"ר ותחנון (חוץ מבימים
שא"א תחנון) וקדיש שלם עם תתקבל ועליינו וק"י ונכון נוסף ס'
התמיד ופ"ק כקטורת קודם מנחה:
(נהורא) ויזהר לשלם שכר שכיר קודם מנחה (כהאריז"ל). ויטול ידיו לתפלת
המנחה תע"ס שחין יודע כמה טוס לכלוך ולא יבוך ענט"י וחס חין
שיש מטויים מנקה ידיו כמידי דמנקי. ויזהר לקבל ע"ע מ' ע שכל ואהבת לרעך
כמוך גם קודם תפלת מנחה וערבית: אחר תפלת י"ח אף אם התפלל
ביחידות יאמר כמו בתפלת שחרית ואח"כ נפ"ח ואח"כ עלינו ואח"כ יאמר
מזמור אלהים יחנגנו. ומזמור ה' רועי וכו':

נודע מסה"ק חסר מרגניתא חלוקי כפרס סם • (ה) בכל יום לעת ערב וסימנו ובא השמש ועכר : (ב) הוא בערב שבת וסימנו זכור את יום השבת לקדשו : (ג) הוא ער"ח וסימנו רחצי תדביש לעמך נחמ זמן כפרה כו' : (ד) ביוה"כ הוא התשובה הגדולה כמ"ש כי ביום הזה יכפר עליכם • והתשובה המעולה שבכולם הוא בשבת בחותו יום שחטא קודם שישבב וישן בלילה • וירויח עוד בזה שהתשובה הוא מריבה לחיות המורה כ"ב כי בשבת תומ"י בחותו יום שחטא קודם שישן בלילה אז עדיין לא נרשם עון הזה למעלה בס' הזכרונות והיו פוגם כ"ב והתשובה קלה כל הזו ובוידוי ממהל העון בחלו לא היה בעולם כלל והיו נשמע בין המקטרגים כו' • ועכ"פ אם לא שב ביומו יבוא בעש"ק על כל מה שעשה בשבוע זה ויתודה כדי לנקות הפגם שפגם בעונשי השבוע קודם שיחזרו למקורם כי אם ח"ו יחזרו העונשים למקורם בשרש פגומים אז תשובתו קשה : כתר שם' תבואת שור הגה יש בני האדם החומרים מס לי לומר לשוב • מפי הטלתי • מעולם לא עברתי ע"א ג"ע ב"ד • וקלת נדקה וגמ"ח עשיתי • ציצית תפילין ומזוזה קיימתי • ובכל יום הני מתפלל וכיוצא כו' והיו נותן על נב להרגים מסדרו בעבירות הרבה ובפרט השכיחים כגון חלול שבת בהמור למחד • הוצאת ז"ל ל"ל נורא מחד • לשה"ר • רכילות • שקר • תגיפה • ח' נפש ות' בלב • חילול השם כו' ועלמו מספר • ואפי' חותן שלא עבר עליהן על גוף השיסור אפשר שעבר על תולדותיהן וכיוצא בהן • וז"ש רז"ל חיזהו חכם הרואה את הנולד פי' כי בכל עבירה יש חבות ותולדות כגון ע"א • השב הוא בעובד לחלילים ממש • והתולדות הם גסות הרוח חרז"ל בשם סוטה דהוי כע"א • וכפ' חלק כל המתליף בדבורו כעו"א וכ"ש מי שהיו מקיים תקיעת כף אז הן נדק • וכן בג"ע יש תולדות המתקיב כל הנשים בקריעות עויים וכדומה לעפ"י שאין להום שיבות לעבירה החמורה עי"ז מ"מ זהו ל"ת כפ"ע לא תקרבו כו' ותשבו הרשב"ם ז"ל בשניו הל"ת כו' • וכן בשפיכות דמים חרז"ל כל המלבין פני חבירו ברבים כאלו שופך דמים וכו' וכן בכל העבירות יש חבות והולדות וז"ש חיזהו חכם דעיקר חכמתו של אדם הוא למלט נפשו מחול וזה הרואה את הנולד שלא יאמר הריני נשמר מן ההבית ודי בכך אלא שיסיח עכ"פ עניו תמיד להשמר ג"כ מתולדות כו' :

עניני צדקה

היות שנודע מתוך סה"ק גודל חיוב הצדקה בעש"ק וגודל ענינה ביום זה לכן העתקנו בזה קלת עניני צדקה מדברי ז"ל • והובאו בס' מעיל צדקה : (א) חרז"ל בזמן שבמ"ק קיים מזבח מכפר עליו ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עכשו שבא עני ונותן לו בשולחנו : (ב) אם רואה אדם

שמזונותיו מלומלמים יעשה מהם צדקה וכ"ש כשהם מרובים : (ג) כל הגוזז מנכסיו ועושה מהם צדקה ניצול מדינה של גיהנם ומ"ש לשון הגוזז כוונו רז"ל להזכיר שחע"פ שהיו ביכלתו לתת צדקה יגוז שעם מכל הונאותיו לצדקה כיצד הם קונה ליטרא בשר יקנה ליטרא פחות שוה ורוטה · הם קונה קמח בעד זהב יקנה בעד זהב פחות פרוטה וכן בכל דבר וזהו דרך גיזה מעט מעט ויתנו לעני : (ד) כל המעלים עיניו מן הצדקה כאלו עובד עבודת אלילים : (ה) גדולה צדקה יותר מן הקרבנות · גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה · גדול המלוה לעני בשעת דוחקו יותר מן העושה צדקה · גדול המעשה יותר מהעושה : (ו) חשבי משכיל אל דל נותן לא כתיב אלא משכיל הוי מסתכל ומבין היך יקבל (כ"ל שלא לבייש) ר' מונא כך היה עושה כשהיה רואה בן טובים או בן גדולים שירד מנכסיו והיה מתביים ליקח היה הולך אצלו וא"ל שמעתי עליך שנפלה לך ירושה במדינת הים הא לך חפץ זה וכשהתה נוטל דמים אחה נותנו לי : (ז) אם אין לך בחמת מה ליתן לעני עכ"פ תהמהמו בדברים חמור לו תלת נפשי עליך שאין לי כלום ליתן לך כו' וכתיב ונפש נשה תשביע אם עשית כן אחת בחושך חורך כו' : (ח) יכול כשנותן פרוטה לעני הקב"ה משלם לו פרוטה לא כך הוא אלא אומר הקב"ה נפשו של עני היתה מפרכסת לצאת מפני הרעב (כשאינו חוכל לשובע כחותיו מתמעטים ואיברין חלושים) ואתה לו פרוטה והחיית אותו חייך שאני מחזיר לך נפש תחת נפש · למחר בא או בתך בחים לידי חולי או לידי מיתה וזוכר אני להם במלוה שעשית ומציל אותם ממיתה : (ט) לעולם יגמול אדם חסד אפי' עם מי שהרע לו ולא יהיה א"ו נוקם ונוטר : (י) עיקר הצדקה שיתן בלב טוב ושמח ובסבר פנים יפות אף בהלואה ואף במתנה ולא בפנים זועפות ובכעס כמי שהוא מ'כרח לדבר או בלב רע · בעובר בזה על לאו דלא ירע לבבך בהתך לו : (יא) חלילה וחלילה לא יקח אדם לעצמו לגזול ולגנוב או לעשות רעים במו"מ ויאמר ממעות זה אחלק לעניים ואמלא אני מהיה נפשות ויכפר זה על מה שגנבתי וגזלתי א"ו שיאמר כך כו' וע"ז נאמר זבח רשעים תועבה : (יב) א"ז"ל כל מי שהוא רואה ועושה לצדקה וגמ"ח יורך ג' מהנות טובות ואלו הן חיים לצדקה וכבוד שנא' רודף לצדקה וחסד ימצא חיים לצדקה וכבוד· דייק ומצא כל מי שהוא רואה כלומר שעושה מרצונו הטוב בלי הכרח : (יג) פי' ר' אברהם נדליה ז"ל פזר נתן לאביונים לצדקתו עומדת לעד דאע"ג דקיי"ל עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה חמש מצות הצדקה יש להם ג"כ מעלת התורה ואין עבירה מכבה אותה וזו צדקתו עומדת לעד :

בספר סדר חיים לרבינו משה קן מכיר ועוק"ל כל אדם חייב עליו לכבד
את השבת ולשי' יהיו לו עבדים וכמה מצרימים כו' כמו שכתוב
באחים ז"ל ואע"פ שהיו להם מעשים רבים לא היו מתרשלים שם בעשיית
מלאכה לכבוד שבת: כבוד השבת הוא להזמין לו מעט יפה לשי'
היום ה' כמו שמציע בשמלי סוקן וכן רצוי לכל ירא שמים לעשות כשלחנו
דבר יפה נתוך השבוע והוא דבר הנרין לשבת ויש ספק אם ימצא לקנותו
לשבת הוי יקנה אותו ויטמנו לשבת: ארז"ל מי שהיו יכולת בידו לעשה
את השבת כרלוי יעשה דבר מועט לכבוד שבת ומלי ניהו כשה דכרעה
פי' דגים קטנים. ארז"ל עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. שלא יאמר
אדם אקח בהלוואה ואתה וירחם ה' עלי ויזמין בידי כדי לפרוע. שלא יאמרו
הוי עלי ומני פורע שלא על מי שיכול ואין בידו אתה. אבל מי שאין ידו משגת
כלל אין לסמוך על הנס ולהטיל עצמו על האריות כדי לעשה את השבת ויו"ט:
בספר יערת הדבש ח"ב. צריך תשובה רבה לפקח חילול שבת כי בחמת
רבו מחללים ד"מ המצער אבק או פוזר מן בגד שחור או כובע ומי
יעיר עד זמן מה יקרא בגד חדש. וכן מן הנשם והטל והוא חילול גמור.
גם עוברים על הוראות פרס"י לרס"ל ושלטול ד' אמות ברה"ר ע"י שוכחים
דבר אחד בכיסן. או בגדין מרעולת לתוך הבית וכן חתול וכו' כמו"כ
כיוצאים בזמנ בשבת ומוסיפים מים או שאר משקים המגדלים זרעים ומוי
חלול שבת. וכן הרוקק ברוח והרוח נושאו חייב משום דה"ל עושה. והרוקק
על הקרקע שאינו מרוקף וממרחו בכגל שלא יהיה ניכר חייב משום ממרח
וכו' ושד הנכה חיסורים שנכשלים ובפרט שוכני כפרים בחשמין. מלבד
שחרוכה מארץ מדם התועפ בגה יש דינים רבים לזכות לכל אחד וקבל עליו
מבע"י ואין מערבין חלת לדבר מצוה וכהנה רבות ע"כ יעיש מאדם אל נפשו
והעיקר ללמוד בשו"ע סלכות שבת ויזכר בו אחד ומי שלא למד סלכות שבת
על בוריו פעמים ובלע וכו' לא יוכל להשלם שלא יקרה לו חלול שבת קל
דאוריתא וכן דרכן וע"כ ילמוד סלכות שבת בשו"ע בתמידות ואל ינ
פיגרר לו מכל ויתגבר עליו תמיד עד שיהיה שגור בפיו אחרי חגים ישפה
ואת כי שכרו הרבה ומצין מליו בתרים בפני הפרעניות:
רבינו בחיי ז"ל פ' יתרו פי' בשם הרמב"ם ז"ל שבשם ימים תעבוד ועשית
כל מלאכתך. יאמר כל השנה ימים תשבר לך שתעבוד את ה'
יתעלה עם עשיית כל מלאכתך כענין שאתם שבדים השי"ת שם עבודת
הקודש ושאר ענינים הנושאיים תכל יום השביעי שבת יהיה כלו לה' תלמיד
לא שעשה בו מלאכה כלל וכלל עכ"ל:
בשו"ת הריב"ש מניח בשם הכוזרי שאר השמחה והתענוג ביום שבתות
ויו"ט כשהוא לכבוד הבורא ית' משגיל ומשויע על מקום השפע
שרא לשפ שמואל הספוף ומעגים ביום השעניות ויטל לשפוע דניפש

אורם ע"י מצות של מצה כמו ע"י המינים • לא צריך ליזהר בזה
לגמרי לרצון הבורא יתב"ש ולא להנחת נוסף ת"ן :

בפ' סדר היום ז"ל בענין המועדים • לא יאמר האדם כיון שחיני יכול לעבות בהם מלאכה תוכל ותחתה ותטייל ותשמח בהם • כי אין זה כוונת המועדים הלילה • וחלילה להאמין בה והמתחים והמכלים לבם גועה נפשלות זו אבל החמת לא נתנו ו"ש ליזרחל אלא כדי שיהיו פנויים מעסקם ויעסקו בתורה גלי עדה ובלי מחשבה אחרת ובם ימי רצון ומניחים גלמודם לכן אין לאדם לאבד אותו זמן בנחבל ובינם אלא כ"ח יעסוק כמה שחנו הלל יש' במקרא במשנה כו' ויענג את נפשו בעגומה אשר היא יושבת בשבויה בגולה ואין מי שיחום לה ולתועלתה כי כלם פונים לתאוות הגוף כו' וכאב עד שם אין שמחה כ"ח לעסוק בתורה ומצות כו' • וכם' משה משה כתב בעיקר בשבת עסק התורה לשמה כו' :

במדרש ע' יתרו רחו כי ה' נתן לכם שבת הל"ל דעו מש רחו אלא כך אמר להם הקב"ה אם יבואו נכריס ויאמרו לכם למה אתם עושים יום השבת ביום הזה דוקא תאמרו להם רחו שאין יורד המן בשבת • אר"ל אם מאמרים יזרחל אם השבת כרחוי אפי' פעם אחת • בן דוד בא • מה שהיא קולה כנגד כל המצות כו' • אמר הקב"ה ליזרחל אע"פ שאתה קונה לקן אם עושין תשובה אפי' יום אחד אני מביא את הקץ אלא בעונתו • הוי היום אם בקולי תשמעו : אר"א מניו בתורה ובנביאים ובכתובים שקולה שבת כנגד כל המצות שבתורה כו' • אמר להם הקב"ה ליזרחל אם תזכו לשמור שבת אחת כראוי עליכם הכתוב אומר שבתם ואם תחללם אותה ממלא אני עליכם הכתוב חולתם כל המצות וכ"ח אומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע : (שם ויקרא) אין יזרחל נגאלין אלא בזכות שבת אמ' שבת בשובה ונחת תושעון (סי' לשון שביתה ומנוחה) :

גרסינן בפ' כל כתבי אר"ח לעולם יסדר אדם שולחנו במו"ש אף אחין צריך רק לכזית • אסור לעסוק במלאכה עד אחר סעודת מלוה מלכה ומאוכלים אותה אחר ד' שעות בלילה לא עבו ולא כלום • ויש זהיר לסדר את שולחנו בכבוד כמו סעודת שבת ויסדר בה שני כברות ויכסה אחר שיו בתחב ביותר לאכלו בסעודה זו ואחרי העובד ס' בשמחה (מגלחון ר' מנחם עזריה זצ"ל) : בשם האר"י ז"ל בסעודת מלוה מלכה יסדר שולחנו בשני כברות ולא יקח בידו בברכם המוציא אלא אחד לבד ויאמר דא היא סעודתא דדוד מלכא :

בפ' סדר היום • (א) בענין אכילת שבת וז"ל ויתן חלק מאכילתו לעניים כן נ"ל כן מצאתי כי זהו עיקר הענג והשמחה לשמח לב פרלים ושאומללים : (ב) כל מי שחיני חושב על הונאת היום ומוניא אותו בשיחה שאינו ענוג אחד מאד • אם הוא ערבין פורס בגדים ודורס לפני

ומקי המלאים ותומתיו תאריו ותאבי חלקו כי סוח זוכה ומזכה ושכרו גדול כי אין לך כבוד יום השבת יותר מזה וכן השומע הדרשה שכרו גדול כי נרא עם הדרת מלך והוא כבוד לתוה"ק וליום הקדוש: (ג) תרז"ל המקיים שלש סעודות בשבת נגול מחלש פורעניות כו' • ואין לעשות סעודה ג' דרך ערחי מלות אכשים מלומדה להחזיק עיניו) אוכלים פירות או ירקות או כזית להגעל מעונג כי לא די בזה אלא צריך לתקן מאכל ומשתה מיוחד סעודה זאת ולסדר שולחנו כראוי כאשר עשה בסעודת הבקר והאכם עיניו בראוי כשיאכל בבוקר לא ימלא בטנו כו' בכדי שיוכל לאכול סעודה ג' לפנות ערב עיי"ש: (ד) אחר סעודה ג' יחזור ללמודו כ"ח כפי הסגתו וסמוך לשקיעת החמה ימשך ללכת לבהכ"נ ויקרא התלפה ביחד ואחר מזמורים כו': בילקוט פ' ויקהל • רבותינו אומרים מתחלת התורה ועד סופה אין בה פ' שנאמר בראשה ויקהל אלה זאת בלבד אחר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרום לפניהם בניהם הלכות שבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת וליכנם בניהי מדרשות ללמוד ולהורות ליסראל דברי תורה חיסור והיתר כדי שיהיה שמי הגדול מתקיים בין בני מכאן אחרו משה תקן להם ליסראל שיהיו דורשין בעניני של יום הלכות פסח בפסח כו': במדרש נדיבי עמים נאספו כו' מלד נעלם בשעה שעמדו בהר סיני: ואומרים הגדה מפי הגס והה"ב עונין אין"ל בחותם שעה הקב"ה עמה ואומר למלאכי השרת בואו ונלו עם זו שיעדתי לי כו':

תרב"ן ו"ל בתב בפ' יתרו זכור את יום השבת מגוה בזכור תמיד בכל יום את השבת שלא נשכחהו כי בזכרנו אותו תמיד נזכור מעשה בראשית בכל עת ועודה בכל עת שים לעולם בורא והוא נוה אותנו בא כזה אמ"ב כי אות היא ביני וביניכם וזה עיקר גדול בחמונת התל י"ד ומשם לקדשי כו' בעבור שהוא יום קדוש להפנות בו מעסקי המחבבות בהבלי ומנים ולהת בו שוב לנפשנו בנרכי ה' ולכת אל החכמים והלי הנביאים לשמוע דברי ה' כו' ע"ש: בפ' במה מדליקין הגיל בנר הוין לו בנים תלמידי חכמים • רב הונא הוה רגיל דהוה חליף אפתחא דר' חנינא חזא דהוו רגיל בשרגי טובא (פירש"י נר של שבת) אמר מרי בשרגי דשרגא נפקי מינייהו רב חידי בר חנין ור' חייא בר חנין רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף אפתחא דבי נשא דרב שיזבי חזא דהוה רגיל בשרגי טובא אמר בשרגא דשבא נפק מינייהו ר"ש • וכתבו התוס' דלעיל בשרגי הוו רגילין פי' בשבל והאשה היו מזהרים בשרות למאד ע"כ זכו לבני בנים ת"ח ובמעשה שמי נרסי' דהוה רגילה פי' האשה לבדה שיהא נוהרת לקח לה נפק רק בן ת"ח אחד: בספר חסידים מוב אחרונה יקח בשבת והאכם עם עם אחתו וכ"כ עשור אכום ובנאה בו שלא יאחר אדם אקנה מעדנים לשבת ויודע שיפקושש עם אנשי ואחו לו עם אחשו מוב עם ת"ובה ואנוש

שם כו׳ : בשע״ח הק׳ כתב נמנין להתכיל רעבים על שולחנו בשבת שאוכל דוגמת קרבנות המוזכת ונדיך למה לו בשמחם ובנחת רוח ובפרט בשיטים על לבו חיך שים לעני הזה דוחק ונער כל ימות השבוע מי יוכל למלל כו׳ עכ״פ בשבת יביב נפשו במאכלים מובים ובפנים שוחקות ומטוב והמובחר שבמאכליו ומשתיו יתן לו כו׳ וכזה יהיה השולחן מכפר עליו כמז״ל • אבל הם יאכילנו מחמת חין בגירה וחין מרחה לו פנים שוחקות וח״ו נכנס בגדר רע עין וע״כ יאכילנו מספחות בשולחנו כו׳ והוא דוגמת

קין שהניח מן הגחש וע״כ ואל קין ואל מנחתו לא שעה :

ואתה תחזה מ״ש רבינו הרמב״ם ז״ל סוף הלכות מיסורי מזבח • הרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויניח קרבנו מן היפה והמשובח כיותר הרי נאמר בתורה ואבל הניח גם הוא מכפורים נאלנו ויפע ה׳ אל הבל ואל מנחתו • וה״פ בכ״ד שהוא לשם אל הטוב שיהיה מן הנאה והטוב• הם בנה בית תפלה יהיה נאה מניח יפיותו•שאכיל רעב יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו • כיסה ערום יכסה מן היפה שבבגדיו • הקדים דבר יקדים מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר כל חלב לה׳ : שם עיי״ש וקלת דבריו אף בשאכילת מצוה ותענוגי שבת קודם נרין אדם לכוין בהם לשמותם לשם פועלם אבל לא ח״ו למען למלאות התאותי וחשקי בהנאות גופניות • וכבר אמרו רז״ל במדרש שאל נדוקי אחד את ר״ש למה אתם עושים מועדים ואלו כתיב חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי • א״ל מי כתיב חדשי ומועדי חדשיכם ומועדיכם כתיב • בזמן שאתם מכוונים להנאת גופכם נלבד הם שנואים אבל אם הם לעבודתי הם אהובים וחביבים עלי • ושוד אמרו וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם אלו ב״ח שאוכלין ושותין ומשתכרין יותר מדאי כשבורין שמעגין את השבתות וי״ט וכו׳ : בס׳ קרבן שבת מזהיר מאד על נתינת צדקה בע״ש שתכיה ידו פתוחה לעניים ובפרט לקרובין ולת״ח כו׳ ולא יהיה בשבת כל העולם בנאת ובטוב לב ושניים חומלים בצער ובכיבד לב ח״ו כו׳ וכתיב והיה כי ילעק אלי כו׳ ס״ב אל יפעם שמחה ביום הקדוש מן העניים כו׳ ועי אחין עמך : בס׳ עבודת הקודש להגאון רחו״ד חזולאי ז״ל • יתן נמים תמין בע״ה

ויש בו סוד גדול בכל אחר יעשה ביום ששי מן ברחילה ומלבושיו ואכנה אל יתפעל מלומר נפשו בכל פעם שהוא עושה זה לכבוד שבת קודש • בשעלות המנחה בע״ה הוא עת מסוכן ח״ו למחלוקת בין חים לחתו ובין שמשרתים ובין בעלת הבית עם המשרתות ובכלם מוזרת הסט״ה בזה לתרגיב כו׳ וע״כ יתפלל בתפנה בן לנקם שלום בין הכל כו׳ : יזהר כ״ח להתכיל את משרתיו בין בשבת בין בחול אותם המתכלים שהוא ואשתו תוכלים בלי שום שינוי בגדים טוב ובכפ״י • וישמחם ביום השבת כפי יכולתו • וז״ל ס׳ מעיל צדקה בירושלמי אימתי ר״י אכיל קשר וישוב

מעבדים שתי חמר ויכין למעבדים קדי תפסים כלה בפתן עוסני מפסו
ופי' בתוספות בפי' מפר"ם יפה ז"ל שהעבד היה עו"ג וק"ו לבעל דת לאחת
ס' • וז"ל פ' הזכרונות מבגדון בחפיד ר' חיקלי ז"ל • יזכר מאד
בכבוד מפרתים ומפרתות כרחוי ואמרו בקדושין כל הקונה עבד עברי קונה
לדון לעצמו • ובכל תאר יתננו לו במחכל ובמשתה ידאג לוחי לה ינה ידי
חובתו נגד ברחת דמלכה דאברהם תבינו ע"ה ותרז"ל כי עוב לו עמך
עתך במאכל עמך במשתה • ובעו"ה פרוצים בזה לבזות בנות ישראל
מלאכילם עמם בקערה אחת ונותנים בגרוע מהמאכל להם ומוסכים דמם
כמים בזלזולים וקלתם מכים וכודים בעם כ"י • ע"כ לה ינליחו וירדו
מנכסיהם ובניהם ובנותיהם מתגלגלים ובאים לזה • ושומר נפשו יזכר כרפה
מזה ויקרבם בדברים טובים ויאחם לבם בפנכר ובכרו גדול עיו"ם :
בם' שבילי אמונה כל הקורא בנים מקרא ות' תרגום בזמנו מאריכין
לו ימיו ושנותיו • וכגמרא כל המצוים פרנסותיו עם הצבור
מאריכין לו ימיו ושנותיו : בפסחים ג' מנוחלי עולם הבא • פדר בתרן
ישראל • והמגדל בניו לתלמוד תורה • והמבדיל על היין במוצאי שבת :
במגילה שאלו את ר' זכאי בפה בתרכת ימים תמר לפם פי' ולא בניתי
פם להבירי ולא בטלתי קדום היום (פי' פרש"י על היין • תפ"ם
שמיתר בפת היה נוהר לקדש דוקא על יין) • רב פונא הוה מגור
תגורה על עצב והוה מין גמי והוה קאי קמיה דרב ת"ל מאי פאי המייתי
ליכא ת"ל לא הוה לי תמרא לקידושא ומבנתיה להמיונאי ואתאי ביה יין
קידום כו' : בשבועות תר"ת ב"ח תר"י כל המבדיל על היין במו"ם הויין
לו בנים זכרים ריב"ל אמר בנים רחוין לתורתה : בם' הזכרונות מזכיר
אחד לפרטות תורה של השולמן בג' פעודות של פבת : בם' בינה לעתים
אלוי מדבריו אמרו במס' שבת כל המעבד את השבת נותנין לו כל משאלות
לבו שנת' והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך עונג זה ליני יודע מה
הוא כשה"ת וקרתה לשבת עונג הוי אומר זהו עונג שבת • הגה המתענג
ת"ע בשבת לא קאמר • רק המתענג את השבת כפי שאמר בנביא והתענג על ה'
דהייט שהוא מתענג במה שעונג לה' יתי"ם בתורה ובמצות ומע"ם כו' עיו"ם :
בם' בניות ברמה תרז"ל במקום גדולתו שם עצומתו ופי' כי תותנו
של שפ"ה תמת • תמם עולה במ"ק ע' • כיוצ ת' קוף תתי • מ' קוף
ד' • ת' קוף ד' • ובשתאוב שם קוי"ם במ"ק עולה ת' • ב"ם קוי"ם
במ"ק עולם ו' • ג"ם קוי"ם במ"ק עולה ו' • ד"ם עולם ס' • ס"ם עולה
ד' • ו"ם עולה ג' • ז"ם עולה כ' • ח"ם עולה ת' • ומשה משתוב ע"ם
קוי"ם במ"ק עולה ע' כמספר תמ"ת במ"ק • י"ם קוי"ם עולה ת' • יא"ם
עולם ו' וכן עד יו"ם שעולה ת' • ועתה משתוב יא"ם קוי"ם עולה ע'
כמספר תמ"ם • יע"ם שלם ת' וט' וכן לשלם :

(ה) חייב אדם למשמש בגדיו ע"ש קודם תפילה שלא יפסיק בו מחט • ובמקום שתפורים בבגד אחת מותר בו דבר מוקצה אף שאינו דבר ומותר בו לר"ש: (ב) יזהר לקבל שבת מפלג המנחה ולמעלה שהוא שעה ורביע (זמניות) קודם הלילה כל יום לפי שעותיו וכל אדם חייב ע"פ להפרש ממלאכה לפחות חצי שעה קודם הלילה כי צריך להוסיף מעט מתוך על הקודם בין בכניסתו ובין ביציאתו וזה מ"ע מה"ת כו' והעושה מלאכה בתוספת שבת עובר על עשה וזמן תוספת זה הוא קודם בין השמשות • והעושה מלאכה בין השמשות חייב בחטאת תלוי שהוא ספק לילה • ואפי' מסופק אם כבר הגיע בין השמשות אסור • ובזמן מועט מאד יכול ח"ו ולכן יהיה נזהר מאד שלא יבוא ח"ו בספק איסור כרת ולכן יתחיל לקבל שבת מה דאפשר ומכ"ש בימים הקצרים שפתחום תשקע החמה ויוצאים הכוכבים: (ג) תע"ג דנוהגין אחין מקבלין שבת חלוק במזמור שיר כו' אף בברכו מ"מ לא תלוי בזה דאפי' לא יתפלל כלל מ"מ כיון שהוא ערב אחי שעה קודם הלילה ממילא הל עליו שבת ואסור במלאכה • אלא דקודם לאחי שעה תליון אם קבל עליו במזמור שיר אף בת"ל או כשהדליק נרות וסמוך עם טועים מאד ועושים מלאכה עד לילה והוסבים שכיון שלא אמרו מזמור שיר עדיין היום שבת ואם מתלוים שבת ועונג גדול מאד כו': (ד) צריך להדליק נרות בכל החדרים שמשתמש בם • אי שהוא אצל אשתו כיון שהיא מברכת על הנרות בחדר אחד ת"ל לברך על הדלקה בשאר חדרים אבל אם היא בדרך וכן בחורים הלומדים ויש להם חדר צריכין להדליק ולברך: (ה) מ"ע מה"ת לקדש את השבת כו' גם נשים חייבות בקידוש מדאורייתא תע"ג דהוי מ"ע שהז"ג משום דאיתקש זכור לשמור וכיון דאיתנהו בשמירה דכל מל"ת נשים חייבות איתנהו נמי בזכירה כו' גם בשבת בשחרית חייבין בקידוש בין היום בין אחה וגם בהבדלה חייבים אנשים ונשים: (ו) מצוה להדר לקידוש אחר יין דוקא • ובפדר"א כ' כל המברך על היין בלילי שבתות מאריכין לו ימיו ושנותיו בעוה"ז ויוסיפו לו שנות חיים לעוה"ב: (ז) בסעודת שחרית יהיה שולחנו ערוך כמו בלילה ויברך על היין בפה"ג והוא נקרא קידושא רבה ואח"כ יטול ידיו כי גם זה הקידוש צריך שיהיה במקום סעודה ואלא יעשוס קודם לו כלום כמו בסעודת לילה: (ח) זמן סעודה ג' מציע המנחה דהיינו משש שעות ומחצה ואם עשאה קודם לכן לא קיים מצות סעודה שלישית: (ט) צריך לעשותה בפת ובשעת הדחק יש להם נמיני מזונות ולפחות בבשר ודגים או בפירות: (י) מתחיל תפלת ערבית בעוה"ש כדי להוסיף מחול על הקודש: (יא) אסור לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל ואם הבדיל בתפלה תע"ש שצריך לה הבדיל בכוס מיוחד: (יב) לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת כדי לגמור את השבת אפי' אין צריך אלא לימים • וכשיש לפרוס מפה על השולחן דרך כבוד • וידליק אחר

נמוגתי בצם • ל' תצבו עבדין שם עגלת תלתה בחסוקי שנפת ס' :

דיני וסדר ערובי חצרות

(בהורא) תקנו חכמים ז"ל לערב ערובי חצירות ולקץ בסמנכ לעבות ע"ח
בע"פ ממנה לפויה ולבניחם בנסכ"נ כל הסנה לך בודתי סיח
מהקלקלת ואינה רחויה לאכילה ומטלטלין בלא ערוב לכן מזהיר הכתי"ל
לעבות אותה בכל ע"ם ויזכה ג"כ לכל הדרים בעירו ולא יצרך כיון שיש
בהכ"נ מלת בערוב והכרכות לחין מעכבות • וכבה עובין נוטין מעט
קמח מכל בית ובית ואופין את אחד ממנו ומוציאין אותו בפתי
פתילים שעתה אנו רואים כאילו כולם דרים בתוכו הבית • וכשאחד מבני
אחד רוצה ליתן את בשביל כלם צריך לזכות הפת ע"י אחר ויאמר זכת
בערוב זה לאחינו בני ישראל הדרים פה עמנו ושיבואו לדור
בעיר הזאת (בחצר הזאת במבוי זה) שיסמכו עליו לטלטל על
ידו מרשות לרשות בשבת ויו"ט הבאים ולא יזכה ע"י בנו הקטן
ולא ע"י בנו הגדול הסמוך על שולחנו ולא ע"י אביו ומי שזוכה נועל
בידו ויניחה עפה והמערב יברך ברכה זו :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת עֵרוּב :

בְּהָדִין עֵרוּבָא יְהֵא שָׁרֵא לָנָא לְאַפּוּקֵי וּלְעָיוּלֵי מִבֵּית
לְבַיִת וּמֵחָצֵר לְחָצֵר • מְגַּג לְגַג • מִבָּתִּים לְחָצֵר • מֵחָצֵר
לְבָתִּים • כָּל מַאי דְּצָרִיךְ לָן • בְּכָל שַׁבְּתוֹת הַשָּׁנָה • וְיָמִים
טוֹבִים • לָנוּ וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַדָּרִים בָּעִיר הַזֹּאת :

דיני ערובי תחומין

אסור לילך בשבת מחוץ לעיר יותר מאלפים אמה ומי שרוצה לילך בשבת יותר
ביו"ט יותר מאלפים אמה יערב מערב שבת או מעיו"ט ערובי תחומין •
וכיצד • הוא עושה סעודה מזון ג' סעודות או לפחות כדי לאכול בו ג' סעודות
ויניח בתוך האלפים אמה ויקבע שם סעודתו והע"פ שחוזר לעיר נחשב כאילו
שבת במקום הערוב ויש לו אלפים אמה לילך משם לכל רוח שירצה ומברך :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת עֵרוּב :

ואומר בָּזֶה הָעֲרוּב יְהֵא מֻתָּר לִי (או לנו ולכל אנשי מקומי פלוני) לֵילֵךְ מִמָּקוֹם זֶה אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ בְּשַׁבָּת (בְּיוֹם טוֹב) (בְּיוֹם כִּפּוּר) זֶה:

דיני הכנסת שבת

(רה"ח יח) מצוה על כל אדם שירחץ בע"ש לכבוד שבת ואם חי אסור לו לרחוץ כל גופו יחזר פניו ידיו ורגליו בחמין • ומצוה להוף הרחם ולגלח הצפרנים בע"ש וכן לגלח שערות רחשו אם היו גדולים: (ב) כשנוטל לפרניו לא יטול לומר כסדרן ויתחיל בשמאל מקמינה וימין מחגבע ושימן לזה דכתיב בשמאלו ובדהג"ה בימין • ואין לקון לפרני ידיו ורגליו ביום אחד • גם אין ליטול לפרניו או לגלח שערות רחשו בר"ח אפילו חל בע"ש: (ג) כשיגיע סמוך לחשיכה ישהל לחנכי ניתו בלמון רכה (עשרתם ערבתם) כפרשתם חלה ויאמר להם הדליקו את הנר: (ד) יסדר שלחנו ויציע המטות ויתקן כל ענייני הבית כדי שיתלחנו ערוך ומסודר בבוקר מבכ"ע ויהיה שלחנו ערוך כל יום השבת • ויש לו לאדם לעשות בעצמו מלאכות לכבוד שבת כי מצוה בו יותר מבשלוחו כדאיתה בגמרא רב ספרא מתריך ריחא רבה מלח שיבושא לכבוד שבת: (ה) יתדל שיהיו לו בגדים נאים לשבת דכתיב וכבדתו ודרשינן שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול • ואם אי אפשר לו להחליף בגדיו לפחות ישנה את מעטה למעלה דרך כבוד: (ו) וילבים עצמו בגדי שבת מיד אחר שירחץ עצמו וזהו כבוד השבת וע"כ לא ירחץ לשבת אלא סמוך לערב שילבים עצמו מיד • ויאמת בשיחת השבת ביוצא לקראת חתן וכלה כדאי' בגמ' ר' חנינא מיעטף וקאי בפניה דמעלי שבתא ואמר בואו ונצא לקראת שבת מלכתא ר' יוחי אמר בואי כלה בואי כלה: (ז) ויברה בכוס ויין ומגדנות כפי יכלתו • הפילו מי שצריך לאחרים אם יש לו מעט מאלו צריך לזרז עצמו לכבד את השבת ולא אמרו עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות אלא למי שאעשה דחוקה לו ביותר • ע"כ צריך לזהר בשחר ימים כדי לכבד את השבת • וכל המרבה לכבדו הן בגופו הן בבגדיו הן באכילה ושתיה הרי זה משובח:

דיני קריאת הפרשה שמו"ת

(רח"ח) (ו) חע"ם שכל פתוחה פיונו הסדרה כולה שומע כל אדם בציבור חייב לקרותה לעצמו בכל שבוע פרשת אותו השבוע שנים מקרא ואחד תרגום אפילו עשרות ודיבון וכ"ש לתוכן ושמעון • ואם למד הפרשה שני פעמים שם פי' רש"י תשוב כמו תרגום • וירא שמים ים לצאת ידי

שבת"ת שמו"ת וגם עירוב רש"י ומי שאין בידו תרגום יגמור פסוק בדרך ואין בידו אלא מקרא לתוך יקרא שני פעמים מקרא וא"כ כשיגיע למקום שיפסיק בו תרגום יקרא התרגום : (ב) מנהג מן המובחר שיקרא אותה בכל פרשה שבת אחר תנומ ויטבול אחר הקריאה ויקום בשפרעים קודם הקריאה אבל אין אומרים לקדש מיום רחמון ואילך קורא . ומיון לקרות כל פסוק בשבת ולא יקרא כל הפרשה כולה אלא כל פסוקה כולה שני פעמים ויאמר התרגום . והם היה אומם גדול בש"ס בכל הפחות יש"מנה בשבת קודם תכילה ואם לא השלים אותה כל יום בשבת השפ"כ יש לו תשלומין כל השנה עד שמש"נ דהיינו שיקרא בש"ס כל פרשיות שלא השלים עדיין שמו"ת . ואחר הקריאה שמו"ת יקרא הספרדה על אותה פרשה . ובאדנים פרשיות אלו בשבת ר"ח אא בשחל ר"ח ביום א' דאזי הספרדה מתר תודש יאמר ספרדה שקורין בניטור . (תא"כ יקרא שיר השירים כולו בשעם א' לא פסקי פסקי) :

דין איסורי מתחיל איסור מלאכה בש"ש

(א) נכון שהתפללו מפלג המנחה ולמעלה (והוא שעה וחציע זמניות קודם צאת הכוכבים למשל אם היום ארוך י"ח שעות טוי פלג המנחה שעה ו"כ מיושען ותגי) תיכף כשהתחילין מתפור שיר ליום השבת נאסרו במלאכה והמוציא הף שלא התפללו נגרמים אחר פרוג ואם יש פרצה בחי בשיות חין אחת נגרמת בתר חברתה וש"ל דאם יש מנין בניה אחד פיחיד הף שהוא קבוע נגרמים אחר פרוג . אחד שבת לפיר ע"ש וכבר קבלו אנשי העיר שבת אע"פ שעוד היום גדול אא שיה עליו שום חפן או מעות הולך לחדר ומניחו ליפול : (ב) יחיד שמתפלל בש"ע אע"פ שעדיין לא התפללו שקבל אם כבר התחיל שמ"ע של שבת אפי' שתנה אחיט רוצה לקבל שבת אל עליו שבת בע"כ ואסור בשביית מלאכה ואם לא התנה אחיט רוצה לקבל שבת מיד שהתחיל מותר שיר ליום השבת אוי קבלה ותנאי בלב אבי מיהו יש ליזהר להתנות בשירות : (ג) יחיד שקבל עליו שבת קודם חשיכה מותר לומר לחבירו לעשות לו מלאכה ומותר ליהנות ממנה בשבת מיהו אם רוצה שגבור קבלו עליהם שבת דאז הכל נגרמים בתרייהו בע"כ אם קבלו בעוד היום גדול כמו שאנו נוהגים מותר לומר לנכרי לעשות לו מלאכה אבל אם קבלו עליהם אנו שמוך להשיכה אסור לומר לנכרי לעשות מלאכה אם לא בצורך מצוה כגון להדליק נר יש"ש אבל לעשות בשמו שבת אפי' לדבר מצוה כמו לשרוג עירובי חצרות וכדומה אסור :

הנהגת ערב שבת קדש

(הוראה) בגמ' סוף ת"ח לעולם ישכים אדם להושיט שבת שנא' ושיה גיוס שמשי ושכינו לאלתר משמע ומצוה בו יותר מבשלוחו כו' ויש שכיח שאין בשבת שש"ל ושכיח אם אחר יגיעו או שמוש פשוט .

מלרי"ע סיי נתא לסנוח הכיח מקורי מכנים כמ"ם וכל מה בשאכה יתמ
(לכבוד שבת) : הובא בס' בחייב חדש להרמב נתשובה ולסתוודות כשב"ק
ותח"כ ילן להמסר במקום לכבוד ב"ק ונוהגין לעטול ד' טבילות נגד ד'
תחיות טו"ם וכנוחו מן המבילה יבא בגדי שבת בסי יכלתו ויסמח
בניחם שבת כיונח לקרחת המלך . ויאמר שיר השירים בנעימות ובמתינות
ושבחה בוס"ק . ולח יפסיק בחמצע הקריחה חפי' בד"ם וחם חין לו שפה
כמ"ש יקרח בשבת מתי מיוכל :

שיר השירים

שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה : יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי
טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן : לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שִׁמְךָ
עַל־כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ : מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה הֱבִיאַנִי
הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ נַזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיַּיִן מֵישָׁרִים
אֲהֵבוּךָ : שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם כְּאָהֳלֵי קֵדָר
כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה : אַל־תִּרְאוּנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת שֶׁשְּׁזָפַתְנִי
הַשֶּׁמֶשׁ בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ־בִי שָׂמֻנִי נֹטֵרָה אֶת־הַכְּרָמִים כַּרְמִי
שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי : הַגִּידָה לִי שֶׁאֲהֵבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִּרְעֶה
אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם שֶׁלָּמָּה אֶהְיֶה כְּעֹטִיָּה עַל עֶדְרֵי
חֲבֵרֶיךָ : אִם־לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים צְאִי־לָךְ בְּעִקְבֵי
הַצֹּאן וּרְעִי אֶת־גְּדִיֹּתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים : לְסֻסָתִי
בְּרִכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי : נָאווּ לְחָיַיִךְ בְּתוֹרִים צַוָּארֵךְ
בַּחֲרוּזִים : תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה־לָּךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף : עַד־
שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ : צְרוֹר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין
שָׁדַי יָלִין : אֶשְׁכֹּל הַכֹּפֶר דּוֹדִי לִי בְּכַרְמֵי עֵין גֶּדִי : הִנָּךְ יָפָה
רַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים : הִנְּךָ יָפֶה דוֹדִי אַף נָעִים אַף־
עַרְשֵׂנוּ רַעֲנָנָה : קֹרוֹת בָּתֵּינוּ אֲרָזִים רָהִיטֵנוּ בְּרוֹתִים : אֲנִי
חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים : כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים כֵּן

רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת׃ כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דוֹדִי בֵּין הַבָּנִים
בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי׃ הֲבִיאָנִי אֶל־בֵּית
הַיָּיִן וְדִגְלוֹ עָלַי אַהֲבָה׃ סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים
כִּי־חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי׃ שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקָנִי׃
הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה
אִם־תָּעִירוּ וְאִם־תְּעוֹרְרוּ אֶת־הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ׃ קוֹל
דּוֹדִי הִנֵּה־זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל־הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל־הַגְּבָעוֹת׃
דּוֹמֶה דוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים הִנֵּה־זֶה עוֹמֵד אַחַר
כָּתְלֵנוּ מַשְׁגִּיחַ מִן־הַחַלֹּנוֹת מֵצִיץ מִן־הַחֲרַכִּים׃ עָנָה דוֹדִי
וְאָמַר לִי קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי־לָךְ׃ כִּי־הִנֵּה הַסְּתָיו
עָבָר הַגֶּשֶׁם חָלַף הָלַךְ לוֹ׃ הַנְּצָנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר
הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ׃ הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַגֶּיהָ
וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי־לָךְ׃
יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה הַרְאִינִי אֶת־מַרְאַיִךְ
הַשְׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלֵךְ כִּי־קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאַיִךְ נָאוֶה׃ אֶחֱזוּ־לָנוּ
שְׁעָלִים שְׁעָלִים קְטַנִּים מְחַבְּלִים כְּרָמִים וּכְרָמֵינוּ סְמָדַר׃
דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ הָרֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃ עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ
הַצְּלָלִים סֹב דְּמֵה־לְךָ דוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים עַל־
תְּרֵי בָתֶר׃ עַל־מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת בִּקַּשְׁתִּי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי
בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו׃ אָקוּמָה נָּא וַאֲסוֹבְבָה בָעִיר בַּשְּׁוָקִים
וּבָרְחֹבוֹת אֲבַקְשָׁה אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו׃
מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי רְאִיתֶם׃
כִּמְעַט שֶׁעָבַרְתִּי מֵהֶם עַד שֶׁמָּצָאתִי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי
אֲחַזְתִּיו וְלֹא אַרְפֶּנּוּ עַד־שֶׁהֲבֵיאתִיו אֶל־בֵּית אִמִּי וְאֶל־חֶדֶר

הורתי: השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או
באילות השדה אם־תעירו ואם־תעוררו את־האהבה עד
שתחפץ: מי זאת עלה מן־המדבר כתימרות עשן מקטרת
מר ולבונה מכל אבקת רוכל: הנה מטתו שלשלמה ששים
גבורים סביב לה מגבורי ישראל: כלם אחזי חרב מלמדי
מלחמה איש חרבו על־ירכו מפחד בלילות: אפריון עשה
לו המלך שלמה מעצי הלבנון: עמודיו עשה כסף רפידתו
זהב מרכבו ארגמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלם:
צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה־לו
אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו: הנך יפה רעיתי הנך
יפה עיניך יונים מבעד לצמתך שערך כעדר העזים
שגלשו מהר גלעד: שניך כעדר הקצובות שעלו מן־
הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם: כחוט השני
שפתותיך ומדברך נאוה כפלח הרמון רקתך מבעד
לצמתך: כמגדל דויד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן
תלוי עליו כל שלטי הגבורים: שני שדיך כשני עפרים
תאומי צביה הרעים בשושנים: עד שיפוח היום ונסו
הצללים אלך לי אל־הר המור ואל־גבעת הלבונה: כלך
יפה רעיתי ומום אין בך: אתי מלבנון כלה אתי מלבנון
תבואי תשורי ו מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממענות
אריות מהרי נמרים: לבבתני אחתי כלה לבבתני באחת
מעינך באחד ענק מצורניך: מה־יפו דדיך אחתי כלה
מה־טבו דדיך מיין וריח שמניך מכל־בשמים: נפת תטפנה
שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמתיך

נְרִיחַ לְבָנוֹן׃ גַּן ׀ נָעוּל אֲחֹתִי כַּלָּה גַּל ׀ נָעוּל מַעְיָן חָתוּם׃
שְׁלָחַיִךְ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים עִם פְּרִי מִגָּדִים כְּפָרִים עִם־נְרָדִים׃
נֵרְדְּ ׀ וְכַרְכֹּם קָנֶה וְקִנָּמוֹן עִם כָּל־עֲצֵי לְבוֹנָה מֹר וַאֲהָלוֹת
עִם כָּל־רָאשֵׁי בְשָׂמִים׃ מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנֹזְלִים
מִן־לְבָנוֹן׃ עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן הָפִיחִי גַנִּי יִזְלוּ בְשָׂמָיו
יָבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל פְּרִי מִגָּדָיו׃ בָּאתִי לְגַנִּי אֲחֹתִי כַלָּה
אָרִיתִי מוֹרִי עִם־בְּשָׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם־דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי
עִם־חֲלָבִי אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דוֹדִים׃ אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי
עֵר קוֹל ׀ דּוֹדִי דוֹפֵק פִּתְחִי־לִי אֲחֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַמָּתִי
שֶׁרֹּאשִׁי נִמְלָא־טָל קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לָיְלָה׃ פָּשַׁטְתִּי אֶת
כֻּתָּנְתִּי אֵיכָכָה אֶלְבָּשֶׁנָּה רָחַצְתִּי אֶת־רַגְלַי אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם׃
דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן־הַחֹר וּמֵעַי הָמוּ עָלָיו׃ קַמְתִּי אֲנִי לְפַתֵּחַ
לְדוֹדִי וְיָדַי נָטְפוּ־מוֹר וְאֶצְבְּעֹתַי מוֹר עֹבֵר עַל כַּפּוֹת הַמַּנְעוּל׃
פָּתַחְתִּי אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי חָמַק עָבָר נַפְשִׁי יָצְאָה בְדַבְּרוֹ
בִּקַּשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצָאתִיהוּ קְרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי׃ מְצָאַנִי הַשֹּׁמְרִים
הַסֹּבְבִים בָּעִיר הִכּוּנִי פְצָעוּנִי נָשְׂאוּ אֶת־רְדִידִי מֵעָלַי שֹׁמְרֵי
הַחֹמוֹת׃ הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם אִם־תִּמְצְאוּ אֶת־
דּוֹדִי מַה־תַּגִּידוּ לוֹ שֶׁחוֹלַת אַהֲבָה אָנִי׃ מַה־דּוֹדֵךְ מִדּוֹד
הַיָּפָה בַּנָּשִׁים מַה־דּוֹדֵךְ מִדּוֹד שֶׁכָּכָה הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ דּוֹדִי צַח
וְאָדוֹם דָּגוּל מֵרְבָבָה׃ רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פָּז קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים
שְׁחֹרוֹת כָּעוֹרֵב׃ עֵינָיו כְּיוֹנִים עַל־אֲפִיקֵי מָיִם רֹחֲצוֹת בֶּחָלָב
יְשֵׁבוֹת עַל־מִלֵּאת׃ לְחָיָו כַּעֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם מִגְדְּלוֹת מְרָקְחִים
שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים נֹטְפוֹת מוֹר עֹבֵר׃ יָדָיו גְּלִילֵי זָהָב
מְמֻלָּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ מֵעָיו עֶשֶׁת שֵׁן מְעֻלָּפֶת סַפִּירִים׃ שׁוֹקָיו

עֲמוּדֵי שֵׁשׁ מְיֻסָּדִים עַל־אַדְנֵי־פָז מַרְאֵהוּ כַּלְּבָנוֹן בָּחוּר
כָּאֲרָזִים: חִכּוֹ מַמְתַקִּים וְכֻלּוֹ מַחֲמַדִּים זֶה דוֹדִי וְזֶה רֵעִי בְּנוֹת
יְרוּשָׁלִָם: אָנָה הָלַךְ דוֹדֵךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים אָנָה פָּנָה דוֹדֵךְ
וּנְבַקְשֶׁנּוּ עִמָּךְ: דוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ לַעֲרֻגוֹת הַבֹּשֶׂם לִרְעוֹת בַּגַּנִּים
וְלִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים: אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי הָרוֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים:
יָפָה אַתְּ רַעְיָתִי כְּתִרְצָה נָאוָה כִּירוּשָׁלִָם אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת:
הָסֵבִּי עֵינַיִךְ כְּנֶגְדִּי שֶׁהֵם הִרְהִיבֻנִי שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים
שֶׁגָּלְשׁוּ מִן־הַגִּלְעָד: שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הָרְחֵלִים שֶׁעָלוּ מִן־הָרַחְצָה
שֶׁכֻּלָּם מַתְאִימוֹת וְשַׁכְלָה אֵין בָּהֶם: כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ
מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ: שִׁשִּׁים הַמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמֹנִים פִּילַגְשִׁים
וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר: אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי אַחַת הִיא לְאִמָּהּ
בָּרָה הִיא לְיוֹלַדְתָּהּ רָאוּהָ בָנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ מְלָכוֹת וּפִילַגְשִׁים
וַיְהַלְלוּהָ: מִי־זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ־שָׁחַר יָפָה כַלְּבָנָה בָּרָה
כַּחַמָּה אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת: אֶל־גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת בְּאִבֵּי
הַנַּחַל לִרְאוֹת הֲפָרְחָה הַגֶּפֶן הֵנֵצוּ הָרִמֹּנִים: לֹא יָדַעְתִּי
נַפְשִׁי שָׂמַתְנִי מַרְכְּבוֹת עַמִּי נָדִיב: שׁוּבִי שׁוּבִי הַשּׁוּלַמִּית
שׁוּבִי שׁוּבִי וְנֶחֱזֶה־בָּךְ מַה־תֶּחֱזוּ בַּשּׁוּלַמִּית כִּמְחֹלַת הַמַּחֲנָיִם:
מַה־יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת־נָדִיב חַמּוּקֵי יְרֵכַיִךְ כְּמוֹ חֲלָאִים
מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָן: שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר אַל־יֶחְסַר הַמָּזֶג בִּטְנֵךְ
עֲרֵמַת חִטִּים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים: שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים תְּאֹמֵי
צְבִיָּה: צַוָּארֵךְ כְּמִגְדַּל הַשֵּׁן עֵינַיִךְ בְּרֵכוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן עַל־שַׁעַר
בַּת־רַבִּים אַפֵּךְ כְּמִגְדַּל הַלְּבָנוֹן צוֹפֶה פְּנֵי דַמָּשֶׂק: רֹאשֵׁךְ
עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן מֶלֶךְ אָסִיר בָּרְהָטִים:
מַה־יָּפִית וּמַה־נָּעַמְתְּ אַהֲבָה בַּתַּעֲנוּגִים: זֹאת קוֹמָתֵךְ דָּמְתָה

לְתָמָר וְשָׁדַיִךְ לְאַשְׁכֹּלוֹת׃ אָמַרְתִּי אֶעֱלֶה בְתָמָר אֹחֲזָה
בְּסַנְסִנָּיו וְיִהְיוּ־נָא שָׁדַיִךְ כְּאַשְׁכְּלוֹת הַגֶּפֶן וְרֵיחַ אַפֵּךְ
כַּתַּפּוּחִים׃ וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים דּוֹבֵב
שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים׃ אֲנִי לְדוֹדִי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ׃ לְכָה דוֹדִי נֵצֵא
הַשָּׂדֶה נָלִינָה בַּכְּפָרִים׃ נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים נִרְאֶה אִם־פָּרְחָה
הַגֶּפֶן פִּתְּחָה הַסְּמָדַר הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים שָׁם אֶתֵּן אֶת־דֹּדַי לָךְ׃
הַדּוּדָאִים נָתְנוּ־רֵיחַ וְעַל־פְּתָחֵינוּ כָּל־מְגָדִים חֲדָשִׁים גַּם־
יְשָׁנִים דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ׃ מִי יִתֶּנְךָ כְּאָח לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי
אֶמְצָאֲךָ בַחוּץ אֶשָּׁקְךָ גַּם לֹא־יָבוּזוּ לִי׃ אֲנַהֲגֵךְ אֲבִיאֲךָ אֶל־
בֵּית אִמִּי תְּלַמְּדֵנִי אַשְׁקְךָ מִיַּיִן הָרֶקַח מֵעֲסִיס רִמֹּנִי׃ שְׂמֹאלוֹ
תַּחַת רֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי׃ הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם
מַה־תָּעִירוּ וּמַה־תְּעֹרְרוּ אֶת־הָאַהֲבָה עַד־שֶׁתֶּחְפָּץ׃ מִי
זֹאת עֹלָה מִן־הַמִּדְבָּר מִתְרַפֶּקֶת עַל־דּוֹדָהּ תַּחַת הַתַּפּוּחַ
עוֹרַרְתִּיךָ שָׁמָּה חֶבְלָתְךָ אִמֶּךָ שָׁמָּה חָבְלָה יְלָדַתְךָ׃ שִׂימֵנִי
כַחוֹתָם עַל־לִבֶּךָ כַּחוֹתָם עַל־זְרוֹעֶךָ כִּי־עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה
קָשָׁה כִשְׁאוֹל קִנְאָה רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָהּ׃ מַיִם
רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת־הָאַהֲבָה וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ
אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הון בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה בּוֹז יָבוּזוּ לוֹ׃ אָחוֹת
לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ מַה־נַּעֲשֶׂה לַאֲחוֹתֵנוּ בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר־
בָּהּ׃ אִם־חוֹמָה הִיא נִבְנֶה עָלֶיהָ טִירַת כָּסֶף וְאִם־דֶּלֶת הִיא
נָצוּר עָלֶיהָ לוּחַ אָרֶז׃ אֲנִי חוֹמָה וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת אָז הָיִיתִי
בְעֵינָיו כְּמוֹצֵאת שָׁלוֹם׃ כֶּרֶם הָיָה לִשְׁלֹמֹה בְּבַעַל הָמוֹן נָתַן
אֶת־הַכֶּרֶם לַנְּטָרִים אִישׁ יָבִא בְּפִרְיוֹ אֶלֶף כָּסֶף׃ כַּרְמִי שֶׁלִּי
לְפָנָי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת־פִּרְיוֹ׃ הַיּוֹשֶׁבֶת

בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי: בְּרַח דּוֹדִי
וּדְמֵה־לְךָ לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים עַל הָרֵי בְשָׂמִים:

רָצוֹן כָּל הָעוֹלָמִים יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁבִּזְכוּת שִׁיר
הַשִּׁירִים אֲשֶׁר קָרִיתִי וְלָמַדְתִּי שֶׁדִּוִּא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים בִּזְכוּת פְּסוּקַי וּבִזְכוּת
גְּבִיעָתַי וּבִזְכוּת אוֹתִיּוֹתַי וּבִזְכוּת נְקֻדּוֹתַי וּבִזְכוּת טַעֲמַי וּבִזְכוּת שְׁכוּתַי
וְצֵרוּפַי וּרְמָזַי וְחִדּוּתַי הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים הַנּוֹרָאִים הַיּוֹצְאִים מִפִּי
עֶלְיוֹנָא שָׁעָה זוּ שָׁעַת רַחֲמִים שָׁעַת הַקְּשָׁבָה שָׁעַת הָאָזְנָה וְנִקְרָאֲךָ וְתַעֲנֵנוּ
נַעְתִּיר לְךָ וְהַעְתֶּר לָנוּ שֶׁיִּהְיֶה עוֹלֶה לְתַנֵּיךָ קְרִיאַת וְלִמּוּד שִׁיר הַשִּׁירִים
כְּאִלּוּ הִשְׁמַעְנוּ כָּל הַשּׁוּרוֹת הַנִּפְלָאוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת אֲשֶׁר הֵם חֲתוּמִים בּוֹ בְּכָל תְּנָאָיו
וְיִזְכֶּה לְמָקוֹם שֶׁהָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת נֶחְצָבוֹת מִשָּׁם וְכִאלּוּ עָשִׂינוּ כָּל מַה שֶּׁמּוּטָל
עָלֵינוּ לְהַשְׁתֵּת בֵּין בִּגְלוּל זֶה בֵּין בְּגִלְגּוּל אַחֵר וְלִהְיוֹת מִן הָעוֹלִים וְהַזּוֹכִים
לָעוֹלָם הַבָּא עִם שְׁאָר צַדִּיקִים וַחֲסִידִים · וּמִלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה
וְתִהְיֶה עִם לְבָבֵנוּ וְאִמְרֵי פִינוּ בְּעֵת מַחֲשָׁבוֹתֵינוּ וְעִם יָדֵינוּ בְּעֵת מַעֲבָדֵינוּ
וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה וְתַרְוִיחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ וּמַעֲפֶר תְּקִימֵנוּ וּמַאֲשֻׁפּוֹת
דַּלְּתֵנוּ תְּרוֹמְמֵנוּ וְתָשִׁיב שְׁכִינָתְךָ לְעִיר קָדְשֶׁךָ מְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

מי שלא היה לו פנאי לומר שיר השירים כולו קודם קבלת שבת יאמר
תלו ד' פסוקים:

יְקִבֵּי מְנַשִּׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דּוֹדֶיךָ מִיָּיִן:
עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן הַפִּיחִי גַּנִּי יִזְלוּ בְשָׂמָיו יָבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ
וְיֹאכַל פְּרִי מִגְדָּנָיו:
קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת:
בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה אָרִיתִי מוֹרִי עִם בְּשָׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם
דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים:

(נחורא) יכנס בנרות לכבוד ש"ק כפי יכלתו דרגיל בכרגי סוכה נסקין
מינה נברי דברכי ומנוה מן המובחר בשמן זית ויתקן הפתילות
בשמן יתר מדליק בזר של שעוה ויתיר בשעתו בזר והתשה תדליק הנרות
בשתה (זוה"ק) ובשעה הלזו ילדת אשתו ומן כשהלבנה בית הטבילה
ידליק בשעל ויברך: יזהר להוסיף מהול על הקודם בכל מה דתפשר ויזהיר גם
לבני ביתו (בשתת ובתוכחה) על ת' ספת שבת וניחוד בימים הקנרים יתר שעולחו
ארון ושתתו מוצאת והדליק הנרות ילך לבית הכסא בשתה ויתפלל מנחה בשעה:

(סח"ש נעמ נאמ ידי תוכמ תפנמ מנחה יכין סאדם חי"ע לקריאת שבת
מלכתא ליתר הלו המזמורים בל קבלה שבת בפ"ע ובתלבושים
עד מאד כו' כמבואר בזוה"ק וכב"ד תל כל המקום אשר יבית דבורו
ואהבת אלהיו יח"ב יקבל ע"ע בפחבתו מ"נ להרחות תמתה תכבתו לו
יע"ב כגון בתיבות הוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו ובמזמור ב' בתיבות
סאו לכ' כבוד וטוז ובמזמור ג' בפ' במחו גדיקים בה' וכיוצא בפם · ויכוין
בל מזמור ומזמור בנגד יום אחד מימי המוב :

ויכוין בנגד יום ח' אב"ג יח"ץ

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיְיָ נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה
בִּזְמִרוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְיָ וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:
אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מֶחְקְרֵי אָרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לוֹ: אֲשֶׁר לוֹ הַיָּם
וְהוּא עָשָׂהוּ וְיַבֶּשֶׁת יָדָיו יָצָרוּ: בֹּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה
נִבְרְכָה לִפְנֵי יְיָ עֹשֵׂנוּ: כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וַאֲנַחְנוּ עַם מַרְעִיתוֹ
וְצֹאן יָדוֹ הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ: אַל תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם
כִּמְרִיבָה כְּיוֹם מַסָּה בַּמִּדְבָּר: אֲשֶׁר נִסּוּנִי אֲבוֹתֵיכֶם
בְּחָנוּנִי גַּם רָאוּ פָעֳלִי: אַרְבָּעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר וָאֹמַר
עַם תֹּעֵי לֵבָב הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְרָכָי: אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
בְאַפִּי אִם יְבֹאוּן אֶל מְנוּחָתִי:

ויכוין בנגד יום ג' קד"ע שפ"ן

שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ שִׁיחוּ לַיְיָ כָּל הָאָרֶץ: שִׁיחוּ לַיְיָ
בָּרְכוּ שְׁמוֹ בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם לְיוֹם יְשׁוּעָתוֹ: סַפְּרוּ בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ
בְּכָל הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו: כִּי גָדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד נוֹרָא הוּא

כוונות משמיות

(מוקדי חרן) דכריס הנעלמים נחרן סיחקרו נסכינים (נכרכה) נכריעה
נרכיב (ונמן) סינהג בנסיית ידו ולח נמקל (סיום) סהוח יונג מחכם ס
(סם נקולו תשמעו) (מקום) סיתה לי קטנה נדוד כהוח : (סירו) על סיהועה

עַל כָּל אֱלֹהִים: כִּי כָל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים · וַיְיָ שָׁמַיִם
עָשָׂה: הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עֹז וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ: הָבוּ לַיְיָ
מִשְׁפְּחוֹת עַמִּים הָבוּ לַיְיָ כָּבוֹד וָעֹז: הָבוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׁמוֹ
שְׂאוּ מִנְחָה וּבֹאוּ לְחַצְרוֹתָיו: הִשְׁתַּחֲווּ לַיְיָ בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ
חִילוּ מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ: אִמְרוּ בַגּוֹיִם יְיָ מָלָךְ אַף תִּכּוֹן
תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט יָדִין עַמִּים בְּמֵישָׁרִים: יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם
וְתָגֵל הָאָרֶץ יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ: יַעֲלֹז שָׂדַי וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ
אָז יְרַנְּנוּ כָּל עֲצֵי יָעַר: לִפְנֵי יְיָ כִּי בָא כִּי בָא לִשְׁפֹּט
הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בֶּאֱמוּנָתוֹ:

ויכוין כנגד יום ג' נג"ד יכ"ש

יְיָ מָלָךְ תָּגֵל הָאָרֶץ יִשְׂמְחוּ אִיִּים רַבִּים: עָנָן וַעֲרָפֶל
סְבִיבָיו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאוֹ: אֵשׁ לְפָנָיו תֵּלֵךְ וּתְלַהֵט
סָבִיב צָרָיו: הֵאִירוּ בְרָקָיו תֵּבֵל רָאֲתָה וַתָּחֶל הָאָרֶץ:
הָרִים כַּדּוֹנַג נָמַסּוּ מִלִּפְנֵי יְיָ מִלִּפְנֵי אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ: הִגִּידוּ
הַשָּׁמַיִם צִדְקוֹ וְרָאוּ כָל הָעַמִּים כְּבוֹדוֹ: יֵבֹשׁוּ כָּל עֹבְדֵי
פֶסֶל הַמִּתְהַלְלִים בָּאֱלִילִים הִשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל אֱלֹהִים: שָׁמְעָה
וַתִּשְׂמַח צִיּוֹן וַתָּגֵלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ יְיָ:
כִּי אַתָּה יְיָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ מְאֹד נַעֲלֵיתָ עַל כָּל אֱלֹהִים:
אֹהֲבֵי יְיָ שִׂנְאוּ רָע שֹׁמֵר נַפְשׁוֹת חֲסִידָיו מִיַּד רְשָׁעִים יַצִּילֵם:

כוונות משמיות

אבאה לעתיד (על כל אלהים) נגד השמים שהיו העו"ג עובדים להם
(אלילים כאין, במיט עכם) השמים וכל נאחם אי"כ גם הם מצבי ידי ה
(ומטאו) הכוונה באמונתם הוא (בדי וכל תאבר גו) הכוונה שעתידים
(ישתחוו לו כל אלהים) נגד השמים שעתידים (אלהים יתחוו לו על ידי

אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה: שִׂמְחוּ צַדִּיקִים בַּיְיָ
וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ: ויכון כנגד יוס ד' בס"ר צת"ג

מִזְמוֹר שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה הוֹשִׁיעָה
לוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ: הוֹדִיעַ יְיָ יְשׁוּעָתוֹ לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גִּלָּה
צִדְקָתוֹ: זָכַר חַסְדּוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָל אַפְסֵי
אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ: הָרִיעוּ לַיְיָ כָּל הָאָרֶץ פִּצְחוּ
וְרַנְּנוּ וְזַמֵּרוּ: זַמְּרוּ לַיְיָ בְּכִנּוֹר בְּכִנּוֹר וְקוֹל זִמְרָה: בַּחֲצֹצְרוֹת
וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יְיָ: יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ תֵּבֵל
וְיֹשְׁבֵי בָהּ: נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ כָף יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ: לִפְנֵי יְיָ
כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים

ויכון כנגד יוס ס' חק"ב טנ"ע

יְיָ מָלָךְ יִרְגְּזוּ עַמִּים יֹשֵׁב כְּרוּבִים תָּנוּט הָאָרֶץ: יְיָ
בְּצִיּוֹן גָּדוֹל וְרָם הוּא עַל כָּל הָעַמִּים: יוֹדוּ שִׁמְךָ גָּדוֹל וְנוֹרָא
קָדוֹשׁ הוּא: וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים
מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב אַתָּה עָשִׂיתָ: רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא: מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו
וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ קֹרְאִים אֶל יְיָ וְהוּא יַעֲנֵם: בְּעַמּוּד
עָנָן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם שָׁמְרוּ עֵדֹתָיו וְחֹק נָתַן לָמוֹ: יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אַתָּה עָנִיתָם אֵל נֹשֵׂא הָיִיתָ לָהֶם וְנֹקֵם עַל עֲלִילוֹתָם: רוֹמְמוּ

כוונות פשטיות

מבשר בשורותיהם (לוז זרוע) לנוכח הנדיק זרוע ומוכן סרנה שכר (וליברי נב) וזרוע בחתר: (ימינו) ח"ל הפועה מזולתו כי ימינו הושיעה לו (שנאמו) תחת שיר: (יואב כרובים) מלשניו הנוט כארון לנשוא מלכות נשיו רגלי (ה' נגיון) יגדל ויפרומם מל כל פעמים (וש מלך) ופוזו מבשר לשב חיבריס)

יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ :

(ת"ש ובהורא) ויפי הוא טרם חלה לדבר מזמור זה יכוין לקבל תוספת
נפש יתירה (כהאריז"ל) ויאמר התיבות במתינות גדולה
ובאמתה רבה ועצומה ויכוין כוונתם וגודל מעלתו ותקונו מבואר בכהאריז"ל
וכתבו להי' כבוד ועוז וכבוד שמו יקבל ע"ע מ"ב בציור חיזה מיתה בס"ע כי
ע"י מ"ב גורם להם"י כבוד גדול ושמו הגדול מתקדש ומתעלה בכל העולמות :

ויכוין כנגד יום ו' יג"ל פז"ק

מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיְיָ בְּנֵי אֵלִים הָבוּ לַיְיָ כָּבוֹד וָעֹז :
הָבוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׁמוֹ הִשְׁתַּחֲווּ לַיְיָ בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ : קוֹל יְיָ
עַל הַמָּיִם אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים יְיָ עַל מַיִם רַבִּים : קוֹל יְיָ
בַּכֹּחַ קוֹל יְיָ בֶּהָדָר : קוֹל יְיָ שֹׁבֵר אֲרָזִים וַיְשַׁבֵּר יְיָ אֶת אַרְזֵי
הַלְּבָנוֹן : וַיַּרְקִידֵם כְּמוֹ עֵגֶל לְבָנוֹן וְשִׂרְיוֹן כְּמוֹ בֶן רְאֵמִים :
קוֹל יְיָ חֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ : קוֹל יְיָ יָחִיל מִדְבָּר יָחִיל יְיָ מִדְבַּר
קָדֵשׁ : קוֹל יְיָ יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ
אֹמֵר כָּבוֹד : יְיָ לַמַּבּוּל יָשָׁב וַיֵּשֶׁב יְיָ מֶלֶךְ לְעוֹלָם : יְיָ עֹז
לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם : אנא בכח וכו'

יאמר פסיר הזה בס"ע ובציר ובעמידה (של"ה) :

לְכָה דוֹדִי לִקְרַאת כַּלָּה · פְּנֵי שַׁבָּת נְקַבְּלָה : לכה

כוונות משמעיות

משמעי התורה (אל נושא) לעון ישראל (פירוש להם) בפצורים (ונוקם) ומכ"ז
נוקם היות על ממלוכתם ולא ויתרת להם כלום ומכ"ז תרתו אחינו נושא פנים:
(הבו) תנו נדבור ובחודתה (תלוים) חזקים בני האבהם יצחק ויעקב תנו לה'
כבוד ועוז (קול) במלחמת גוג ומגוג יאמר קול ה' על העו"ג · והמבול למים
נאדרים ולפרים (ה') ירעם (על מים רבים) (לבנון ושריון) שמות הרים
(יחיל ישלנ) ירעיד (אילות) הקלות ברגליהן (ויחשוף) כמו מחשוף ·
יקלף פרי היערות כלומר יפשיטם מכבודם (ובהיכלו) והבתים אז בהמ"ק
כלם יקלסוהו ויאמרו (ה' למבול ישב) בגדולתו יחידי (ויושב ה') גם עתה
מלך לעולם לבדו · אז יתן (ה' עז לעמו) :

שָׁמוֹר וְזָכוֹר בְּדִבּוּר אֶחָד · הִשְׁמִיעָנוּ אֱל הַמְיֻחָד · יְיָ
אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד · לְשֵׁם וּלְתִפְאֶרֶת וְלִתְהִלָּה : לכה

לְ קְרַאת שַׁבָּת לְכוּ וְנֵלְכָה · כִּי הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה · מֵרֹאשׁ
מִקֶּדֶם נְסוּכָה · סוֹף מַעֲשֶׂה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה : לכה

מְ קֻדַּשׁ מֶלֶךְ עִיר מְלוּכָה · קוּמִי צְאִי מִתּוֹךְ הַהֲפֵכָה · רַב
לָךְ שֶׁבֶת בְּעֵמֶק הַבָּכָא · וְהוּא יַחְמוֹל עָלַיִךְ חֶמְלָה : לכה

הָ תְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי · לִבְשִׁי בִּגְדֵי תִפְאַרְתֵּךְ עַמִּי · עַל
יַד בֶּן יִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי · קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְּאָלָהּ : לכה

הָ תְעוֹרְרִי הִתְעוֹרְרִי · כִּי בָא אוֹרֵךְ קוּמִי אוֹרִי · עוּרִי
עוּרִי שִׁיר דַּבֵּרִי · כְּבוֹד יְיָ עָלַיִךְ נִגְלָה : לכה

לֹ א תֵבְשִׁי וְלֹא תִכָּלְמִי · מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי וּמַה תֶּהֱמִי · בָּךְ
יֶחֱסוּ עֲנִיֵּי עַמִּי · וְנִבְנְתָה עִיר עַל תִּלָּהּ : לכה

וֹ הָיוּ לִמְשִׁסָּה שֹׁאסָיִךְ · וְרָחֲקוּ כָּל מְבַלְּעָיִךְ · יָשִׂישׂ עָלַיִךְ
אֱלֹהָיִךְ · כִּמְשׂוֹשׂ חָתָן עַל כַּלָּה : לכה

יָ מִין וּשְׂמֹאל תִּפְרוֹצִי · וְאֶת יְיָ תַּעֲרִיצִי · עַל יַד אִישׁ בֶּן
פַּרְצִי · וְנִשְׂמְחָה וְנָגִילָה : לכה

(פת"ש ונהורא) תרוז זה ימתר בס"ע עד מחר כי בחרוז זה מקבל החדש
גם יתירה דליל ס"ק· ומחר (בוקי כלה בוקי כלה) ימתר
בוקי כלה שבת מלכתא בלחם וימין ע"ע בתחבתו ג"כ בזה"ל בס"ע
תדיני מבשיך עלי ועל כל ישראל נפש יתירה קדושה של ליל שבת:

כוונות משטיות

(שמור) שבדברות רחבות (וזכור) שבדברות לתחזות השמיענו הא (בדבר
אחד) מה אחין בפה יכול לדבר : (נסוכה) נתכוונה לפ שהיה סוף ישי
בתחבה עכ"ז היתה תחלה בתחבה (בהפכה) בגלות : (קרבה) בקרב : (נא
שבבי) יחוללים : (בן פרץ) משיח שהיה בנו פרץ :

בּוֹאִי בְשָׁלוֹם עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ · גַּם בְּשִׂמְחָה וּבְצָהֳלָה · תּוֹךְ
אֱמוּנֵי עַם סְגֻלָּה · בּוֹאִי כַלָּה בּוֹאִי כַלָּה : לכה

והומרים בזמור שיר ליום השבת וכו' תמצא לעיל · ק"י :

(דה"ח ונהורא) עיקר זמן ק"ש בלילה בשעת יציאת ג' כוכבים קטנים וכל
חדש מחויב לקדות ק"ש בזמנה דוקא · מצא בספר שקראו
ק"ש וראוים לעמוד בתפלה יתפלל עמהם אפי' הם מתפללים מבעו"י ואח"כ
יקרא ק"ש עם ברכותיה ואז יאמר ברוך ה' לעולם אמן ואמן מעומד ואם ים
שהות יקרא ק"ש עם הברכות וידלג ברוך ה' לאו"א וירחו עיניו כדי להתפלל
עם הצבור · בין הפרקים ובאמצע הפרקים של ערבית דינם כשל שחרית :
(מת"ש ונהורא) בתפלת ערבית דשבת יכין ס"ע בהכנה גדולה לענות אחר
הש"ץ כיהל"ו בש"ע עד מאד יותר מבערבית דחול
כמבואר בזוה"ק וקודם עניית כיהל"ו יכוין להמשיך עליו תוספת הרוח יתירה
ויכוין במחשבתו בש"ע בזה"ל הריני ממשיך עלי ועל כל ישראל
תוספת הרוח יתירה דליל ש"ק :

קודם הפלת ערבית יאמר לשם יחוד קוב"ה וכו' · הריני בא לקיים
מצות תפלת מעריב שתקן יעקב אבינו ע"ה לתקן שרשה במקור
עליון · ויהי נועם וכו' עד כוננהו :

סדר תפלת ערבית

למעריב בזמנו אומרים זה :

שיר המעלות הנה ברכו את יי כל עבדי יי העומדים בבית יי
בלילות : שאו ידכם קודש וברכו את יי : יברכך יי מציון עושה
שמים וארץ : ג"פ יי צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב
סלה : ג"פ יי צבאות אשרי אדם בוטח בך : ג"פ יי הושיעה המלך
יענינו ביום קראנו : ח"ק

בהול וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ
וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ :

נסבב ויו"ט מתחילין כאן חזן בָּרְכוּ אֶת יְיָ הַמְבֹרָךְ :

קהל וחזן בָּרוּךְ יְיָ הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ מַעֲרִיב

רְבִים בְּחָכְמָה פּוֹתֵחַ שְׁעָרִים וּבִתְבוּנָה מְשַׁנֶּה עִתִּים
וּמַחֲלִיף אֶת הַזְּמַנִּים וּמְסַדֵּר אֶת הַכּוֹכָבִים בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם
בָּרָקִיעַ כִּרְצוֹנוֹ׃ בּוֹרֵא יוֹם וָלָיְלָה גּוֹלֵל אוֹר מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ
וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אוֹר׃ וּמַעֲבִיר יוֹם וּמֵבִיא לַיְלָה וּמַבְדִּיל בֵּין
יוֹם וּבֵין לָיְלָה יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃ אֵל חַי וְקַיָּם תָּמִיד יִמְלֹךְ
עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּעֲרִיב עֲרָבִים׃

אַהֲבַת עוֹלָם בֵּית יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ אָהָבְתָּ׃ תּוֹרָה וּמִצְוֹת חֻקִּים
וּמִשְׁפָּטִים אוֹתָנוּ לִמַּדְתָּ׃ עַל כֵּן יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּשָׁכְבֵנוּ וּבְקוּמֵנוּ
נָשִׂיחַ בְּחֻקֶּיךָ וְנִשְׂמַח בְּדִבְרֵי תוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם וָעֶד׃
כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ וּבָהֶם נֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה׃ וְאַהֲבָתְךָ
אַל תָּסִיר מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אוֹהֵב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל׃

יחיד חומר אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן׃

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד׃

נלחש בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד׃

וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מְאֹדֶךָ׃ וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל־
לְבָבֶךָ׃ וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ
בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ׃ וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדֶךָ וְהָיוּ
לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ׃ וּכְתַבְתָּם עַל־מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ׃
וְהָיָה אִם־שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם׃ וְנָתַתִּי מְטַר־אַרְצְכֶם

כוונות משמיות

(ומעביר יום כו׳ ומביא כו׳) מעביר היום נגד תחר ומביא הלילה ונמ
משלך כשמש ממש רק שמבדיל בין יום ללילה שכשיתיר נט
יתחיל למשה עץ פלמן וכשיתחיל נט יפיל למשה׃

בְּעִתּוֹ יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ
לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ: הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם
אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף־יְהוָה בָּכֶם וְעָצַר אֶת־הַשָּׁמַיִם
וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ
הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה נֹתֵן לָכֶם: וְשַׂמְתֶּם אֶת־דְּבָרַי אֵלֶּה עַל־לְבַבְכֶם וְעַל־
נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל־יֶדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמַּדְתֶּם
אֹתָם אֶת־בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ:
וּכְתַבְתָּם עַל־מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל־כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם
וְנָתְנוּ עַל־צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת
וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם
וְלֹא־תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים
אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם
קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

אמת ואמונה כל זאת וקים עלינו כי הוא יי אלהינו
ואין זולתו ואנחנו ישרי עמו הפודנו מיד מלכים מלכנו
הגואלנו מכף כל העריצים האל הנפרע לנו מצרינו
והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו העשה גדולות עד אין
חקר ונפלאות עד אין מספר השם נפשנו בחיים ולא
נתן לַמּוֹט רַגְלֵנוּ הַמַּדְרִיכֵנוּ עַל בָּמוֹת אוֹיְבֵינוּ וַיָּרֶם קַרְנֵנוּ

עַל כָּל שׂוֹנְאֵינוּ · הֶעֱשָׂה לָנוּ נִסִּים וְנָקְמָה בְּפַרְעֹה אוֹתוֹת
וּמוֹפְתִים בְּאַדְמַת בְּנֵי חָם · הַמַּכֶּה בְעֶבְרָתוֹ כָּל בְּכוֹרֵי
מִצְרַיִם וַיּוֹצֵא אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם לְחֵרוּת עוֹלָם :
הַמַּעֲבִיר בָּנָיו בֵּין גִּזְרֵי יַם סוּף אֶת רוֹדְפֵיהֶם וְאֶת שׂוֹנְאֵיהֶם
בְּתְהוֹמוֹת טִבַּע רָאוּ בָנָיו גְּבוּרָתוֹ שִׁבְּחוּ וְהוֹדוּ לְשִׁמּוֹ :
וּמַלְכוּתוֹ בְּרָצוֹן קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ
שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כֻלָּם :

מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת
עֹשֵׂה פֶלֶא : מַלְכוּתְךָ רָאוּ בָנֶיךָ בּוֹקֵעַ יָם לִפְנֵי מֹשֶׁה זֶה
אֵלִי עָנוּ וְאָמְרוּ : יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד : וְנֶאֱמַר כִּי פָדָה יְיָ אֶת
יַעֲקֹב וּגְאָלוֹ מִיַּד חָזָק מִמֶּנּוּ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל :

הַשְׁכִּיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְשָׁלוֹם וְהַעֲמִידֵנוּ מַלְכֵּנוּ לְחַיִּים ·
וּפְרוֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ · וְתַקְּנֵנוּ בְּעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ ·
וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ · וְהָגֵן בַּעֲדֵנוּ · וְהָסֵר מֵעָלֵינוּ אוֹיֵב
דֶּבֶר וְחֶרֶב וְרָעָב וְיָגוֹן · וְהָסֵר שָׂטָן מִלְּפָנֵינוּ וּמֵאַחֲרֵינוּ ·
וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנוּ · כִּי אֵל שׁוֹמְרֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ אָתָּה ·
כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה · וּשְׁמוֹר צֵאתֵנוּ וּבוֹאֵנוּ
לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם : ופרוש בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ
שׁוֹמֵר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לָעַד :

(דה"ח) מס מתר כסכת שומר עמו ישראל לעד ונזכר תכ"ד ימצד מיר מתר

כוונות פשטיות

מס"ם קכלם מ"ם ושול מלוח : (ומל נוחו) גם חני מקכל פלי ופל כני עד
סוף כל הדורות מכוסו ים"ם :

פיכח לעד הפורס כו' ואם שכח כ"ד (סוף כדי שיאמר שלוש עשרה מי
ומורי) מעה שסיים תיכף לעד ח"ע לחתרו ולא יחזור עוד הפעם :
(נהורא יסת"ש) כסיניע לופרום עלינו מרוך לעמוד · טופרום עלינו וכפופים
סוכת שלום ימשוך ויקבל ע"ע תוספת כשמה יחירה על
נל שבת ובחיבות ועל כל עמו ישראל יחין להמתיך כשמה יחירה על כל ישראל:

לשבת ויו"ט וּפְרוֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ
הַפּוֹרֵשׂ סֻכַּת שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלָיִם:
לשבת וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת
לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם: בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא לְעֹלָם
כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ : חצ

לשלש רגלים וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי יְיָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : חצ
לראש השנה תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ · כִּי חוֹק
לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב : חצ
ליום כפור כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל
חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ : חצ

בחול בָּרוּךְ יְיָ לָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן : בָּרוּךְ יְיָ מִצִּיּוֹן שׁוֹכֵן
יְרוּשָׁלַיִם הַלְלוּיָהּ : בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂה
נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ : וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמָּלֵא כְּבוֹדוֹ
אֶת כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן : יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְיָ
בְּמַעֲשָׂיו : יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם : כִּי לֹא
יִטֹּשׁ יְיָ אֶת עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְיָ לַעֲשׂוֹת
אֶתְכֶם לוֹ לְעָם : וַיַּרְא כָּל הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ
יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים · יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים : וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל

עַל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד : יְהִי
חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ : הוֹשִׁיעֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
וְקַבְּצֵנוּ מִן הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ בִּתְהִלָּתֶךָ :
כָּל גּוֹיִם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנָי וְיכַבְּדוּ
לִשְׁמֶךָ : כִּי גָדוֹל אַתָּה וְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת אַתָּה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ :
וְאָנַחְנוּ עַמְּךָ וְצֹאן מַרְעִיתֶךָ · נוֹדֶה לְךָ לְעוֹלָם לְדוֹר וָדוֹר
נְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ : בָּרוּךְ יְיָ בַּיּוֹם · בָּרוּךְ יְיָ בַּלַּיְלָה · בָּרוּךְ יְיָ
בְּשָׁכְבֵנוּ · בָּרוּךְ יְיָ בְּקוּמֵנוּ · כִּי בְיָדְךָ נַפְשׁוֹת הַחַיִּים
וְהַמֵּתִים אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל חָי וְרוּחַ כָּל בְּשַׂר אִישׁ: בְּיָדְךָ
אַפְקִיד רוּחִי פָּדִיתָה אוֹתִי יְיָ אֵל אֱמֶת : אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם
יַחֵד שִׁמְךָ וְקַיֵּם מַלְכוּתְךָ תָּמִיד וּמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד :
יֵרָאוּ עֵינֵינוּ וְיִשְׂמַח לִבֵּנוּ וְתָגֵל נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתְךָ בֶּאֱמֶת
בֶּאֱמוֹר לְצִיּוֹן מָלַךְ אֱלֹהָיִךְ : יְיָ מֶלֶךְ יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם
וָעֶד : כִּי הַמַּלְכוּת שֶׁלְּךָ הִיא וְלָעוֹלְמֵי עַד תִּמְלוֹךְ בְּכָבוֹד
כִּי אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אָתָּה : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמֶּלֶךְ בְּכָבוֹדוֹ
תָּמִיד יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד וְעַל כָּל מַעֲשָׂיו : חצ

שם"ע של חול תמנה לעיל · לחזר בתי"ע קדיש תתקבל · עלינו ק"ש ו

תפלת ערבית לשבת

אַתָּי שַׁפְתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי
יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל
וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גּוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה

בשים
וְזָכְרֵנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :
מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מָגֵן אַבְרָהָם :
אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ :
בחורף מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָּשֶׁם :
מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא
חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר : מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת
וּמִי דּוֹמֶה לָךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה :
כס"ת מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים :
וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְחַיֵּה הַמֵּתִים :
אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה : בָּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה הָאֵל הַקָּדוֹשׁ : (בשית הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ :)

(דה"ח) (ת) התחיל תפלת חול בשבת גומר חותם ברכה שנזכר בה שבת
ואחר שגמרה מתחיל בשל שבת ל"ם נזכר בחתם חונן ל"ש נזכר
בשאר ברכות ואם נזכר בחמנע ברכות התרומות פוסק בחמנע הברכה ומתחיל
בשל שבת וגומר של שבת רצה ומודים כו' ואם עקר רגליו חוזר לרחם ואם
לא עקר רגליו אפי' גמר תפלתו חוזר רק לחתם קדשת והש"ת שנזכר קודם
אלהי נצור אז לפני שאר התנועים שרגיל לומר אחר אם כבר פשלים תפלתו
ומסית דעתו מהתפלה ואמר יהיו לרצון כעקרין דמי : (ב) אם התפלל
תפלה של שבת במקום תפלה אחרת של שבת כגון יחמח משה במקום אתה
קדשת יצא בדיעבד אך אם נזכר בחמנע הברכה פוסק ומתחיל התפלה
הראויה אבל אם התפלל תפלת מוסף במקום תפלה אחרת לא יצא ואפי'
נזכר בחמנע חוזר לרחם התפלה ואז מביו ביהזור ליחמח משה :

(הורא) הגה כנ"מ כל המתפלל ואומר ויכלו מעלה עליו הכתוב כאלו נתעסק
עמהם להקב"ה במע"ב כו' ובדאי לא הפליגו בגודל חמירתם כשאומרם
בלא לב וכוונה רק על מי שמכוון בה להעיד על אחדותו כמצות בזוה"ק וז"ל
נעי כ"ג למסדר סהדותא דא בחדוה ברעותה דלבא כו' . לכן יזהר בזה :

אַתָּה קִדַּשְׁתָּ אֶת יוֹם הַשִּׁבִּיעִי לְשִׁמְךָ . תַּכְלִית מַעֲשֵׂה :

גוונות פשטיות

יפסיק בין לשמך לתכניה אלא בחתם בחוזר למעלה ח"ו (וברכתו) נמן שני

שָׁמַיִם וָאָרֶץ · וּבֵרַכְתּוֹ מִכָּל הַיָּמִים · וְקִדַּשְׁתּוֹ מִכָּל הַזְּמַנִּים · וְכֵן כָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ :

וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם : וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בָהּ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת : רצה ומורים וכו׳

(ס״ש) ימכר לסיים תפלתו ולומר ויכלו עם הציבור כי ביטון עצום : (דה״ח ונהורא) לאחר התפלה לומדים ויכלו נקו״ר ומעומד דוקא לפי שאחת מדות להקב״ה שארז סכל בששה ימים ושבת בשביעי ויגדות מעומד · ונ״ל בציבור ואם יאמר ביחיד לא יכוין לשם עדות רק כקורא בתורה :

בס״ן ומקבל לומרים ויכלו עד ברא אלהים לעשות :

דיני ברכת מעין שבע

(ח) בס״ן לומר ברכה א ולא מקבל ומקבל מתחילין מגן אבות עד זכר למעשה בראשית · ויש להקבל לעמוד ולשתוק בשעה שהש״ץ בס״ן ברכת מעין שבע ולאחרון דברים: (ב) חי״ל ברכת מעין ז׳ בבית מתנים ובבית האבל· וכ״ש המתאבלים בניהם בימין לפרקים · אבל במקום שמוכיחין להתפלל על חיזה ימים כמו שמוכיחים בירידים ויש שם סיי לומרים : (ג) חי״ל ברכה

כוונות משמיות

שומר נאמנים (תהלים לא) ידגים סימב כאל״ף בל אח : (לשבוע נאמנים) שמסים עבודתנו רק בשבת קבוצ :

ומין ז' אם מל יום ח'. אל סמח נבנת אבל ויבולו אומרים אבל נבאר יו"ם בשב נבנם אומרי' רק בחינו מזכיר אל י"ט בתמנע וכוכבי' אחל אחר יו"ט אומרי':

לש"ץ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

מָגֵן אָבוֹת בִּדְבָרוֹ מְחַיֵּה מֵתִים בְּמַאֲמָרוֹ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ (בש"ת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ) שֶׁאֵין כְּמוֹהוּ · הַמֵּנִיחַ לְעַמּוֹ בְּיוֹם שַׁבַּת קָדְשׁוֹ כִּי בָם רָצָה לְהָנִיחַ לָהֶם · לְפָנָיו נַעֲבוֹד בְּיִרְאָה וָפַחַד וְנוֹדֶה לִשְׁמוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲיַן הַבְּרָכוֹת · אֵל הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַשָּׁלוֹם מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וּמְבָרֵךְ שְׁבִיעִי וּמֵנִיחַ בִּקְדֻשָּׁה לְעַם מְדֻשְּׁנֵי עֹנֶג זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

ואומר הש"ץ אלהינו ואלהי אבותינו עד מקדש השבת · ק"ש:

בַּמֶּה מַדְלִיקִין וּבַמֶּה אֵין מַדְלִיקִין · אֵין מַדְלִיקִין לֹא בְּלֶכֶשׁ וְלֹא בְּחוֹסָן וְלֹא בְּכַלָּךְ · וְלֹא בְּפְתִילַת הָאִידָן · וְלֹא בְּפְתִילַת הַמִּדְבָּר · וְלֹא בִּירוֹקָה שֶׁעַל פְּנֵי הַמַּיִם: לֹא

ר"ע מברטנורה

פרק ב נמה מדליקין · גר של שבת נמה עושין פתילות ושמנים להדליק: נת כלכם · כמין נמר ים כאלו בין הקליפה לעץ וקרוי לכם: נחוסן · פשתן בחינו מנוסן: בכלך · פסולת של מבי: בפתילת האידן · כמין נמר ים [נמרבה] בין הקליפה לעץ: בפתילה המדבר · עלי עבב תרון שגודלין אותם ומדליקין בהן: בירוקה שעל פני המים · כמין נמר שגדל בדופני הספינה שאחתה זמן מרובה במים · עד כאן פשוטו מתלמן ואילך פשוט שמים: נת בוסת ולא בשמוש · שלא יהן זפת נמים שמוש נהכת בגר במקום שמן וידליק אבל לעבום כמין פתילה מרובה

מרגליות

בְּזֶפֶת • וְלֹא בְּשַׁעֲוָה • וְלֹא בְּשֶׁמֶן קִיק • וְלֹא בְּשֶׁמֶן שְׁרָפֵהּ
וְלֹא בְּאַלְיָהּ • וְלֹא בְּחֶלֶב • נָחוּם הַמָּדִי אוֹמֵר מַדְלִיקִין בְּחֶלֶב
מְבֻשָּׁל • וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֶחָד מְבֻשָּׁל וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ מְבֻשָּׁל
אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ: ב אֵין מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן שְׂרָפָה בְּיוֹם טוֹב •
רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר אֵין מַדְלִיקִין בְּעִטְרָן מִפְּנֵי כְּבוֹד
הַשַּׁבָּת • וַחֲכָמִים מַתִּירִין בְּכָל הַשְּׁמָנִים בְּשֶׁמֶן שְׁמִשְׁמִין בְּשֶׁמֶן

ר״ע מברטנורה

מרגילין לעשות מצוה אחרי: ולא בשמן קיק • שמן היוצא מגרעינים שבתוך הענבר נפן שקורין קוטו״ן • ויש מפרשים קיקיון דיונא ושוא עשב שעליו גדולים ונקרא בערבי כרו״ע והשמן היוצא ממנו עב ביותר ופתילות שלהם חזקים לפי שהן מדליקין בהם מה טעם מפני שהוא מתכסכס בהם כלומר שהן בולעין הרבה מן הפתילה [חלת] בציר מבחוץ • ושמנים שאמרו חכמים לפי שהן מדליקין בהם נפי שהן נמצאים לחת הפתילה ותחוך שהן הגר דולקת יפה חיבורן שמן יפה בשמן של פי הגר ונמצא מצטיר • ה ג שמן יפית הגר וימה • ואלן קיימת לן דגר של שבת חובה: ולא בשמן שריפה • שמן של תרומה שנטמא • ושמאי קרי ליה שמן שריפה הואיל ולשריפה עומד שהרי מאסור בהנאה • וביום טוב שהל להיות בע״ם מבקעין • שבשמדליק הגר מבעוד יום ונמצא שורף שמן טמא של תרומה בי״ם • ולפן קי״ל לפי שורפין קדשים ביום טוב דכתיב (שמות יב) והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו ודרשינן קרא שני • והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו • עד בקר שני עמוד ותשרפנו שהן שורפים הנותר בי״ט • וסוא הדין לכל שאר קדשים כשעונים שריפה: ושמים חומרים אחד מבושל ואחד שאינו מבושל שהן מדליקין בו • ושנא קמא נמי אמר ולא שהלב כל הלב כשמש • אלא לפי שיש בין השמים להגיע קמא דאחד מניהם שגר שהרי להדליק שאלב מבושל כשמצרב בו שמן כל שהוא ואחד שאינו מבושל שאין מצרב בו שמן כל שהוא • ולא נתברר להשמי שב״ם מי מבניהם הוא גר ומי שאינו גר והלכה כשמאים: ב שהן מדליקין בשמן שריפה ביום טוב • טעמא דמתני׳ דלעיל קאמר שם טעם שמן ולא בשמן שריפה לפי שהן מדליקין בשמן שריפה ביום טוב בשהן שורפין קדשים ביום טוב: שהן מדליקין בעטרן • שבולה של וסת וביחי רם ביותר ומיהו נמצא שחר הפתילה יותר מן הוסת מפני שפחת רך • כילך תלמוד מפני כבוד שבת הוי מדליקין בו: שומשמין • הן

אֲגוֹזִים בְּשֶׁמֶן צְנוֹנוֹת בְּשֶׁמֶן דָּגִים בְּשֶׁמֶן פִּקָּעוֹת בְּעִטְרָן
וּבְנַפְטָ׳ רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר אֵין מַדְלִיקִין אֶלָּא בְּשֶׁמֶן זַיִת
בִּלְבָד: גְּ כָּל הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ אֶלָּא פִּשְׁתָּן ׳
וְכָל הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ אֵינוֹ מִטַּמֵּא טֻמְאַת אֹהָלִים אֶלָּא פִּשְׁתָּן:
פְּתִילַת הַבֶּגֶד שֶׁקִּפְּלָהּ וְלֹא הִבְהֲבָהּ ׳ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר
טְמֵאָה הִיא וְאֵין מַדְלִיקִין בָּהּ ׳ רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר טְהוֹרָה

ר׳ ע מברטנורה

שמן כערבי והוא זרע דק מתוק ובחרץ ישראל ממנו כרגע: שמן נגוזים ׳
שמן סיונית מזרע גמון: פקועות ׳ דלעת מדברית: נפט ׳ מין זפת הוא
ובגן וריחו רע ופלכה כחכמים שמדליקין בכל הכמנים חוץ מלהן
שבולות שנמנו לעיל כמתני׳ וחוץ משמן לפרסמון ונפט לבן שכל לחד
מכני הלו הכמנים הוא שף ובורף ומיישנין כמה יניחנו וינץ ׳ ועוד יש
שעם לחר לחסור בשמן לפרסמון גזירה שמא יפתפק ממנו מפני חביבותו
וקי״ל הגוהן שמן בגר חייב משום מבשיל ׳ והמתפק ממנו חייב משום
מכבה: גְּ כָּל הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ ׳ לעשות ממנו פתילה:
אלא שבחן ׳ לחיקרי עץ כדכתיב (יהושע כ) ותטמנם בשבתי העץ ולח״ם
מדליקין בפתילה שעושין ממנו וקנבוס ושמר גמן לחו יוצחין מן העץ גיכרו
אלא מיני זרע הן הילכך מדליקין בהן ובשהן כמי מין זרע הוא אלא
אצטריך לרבוייכו אלא משום לחיקרי עץ (דכתיב ותטמנם בשבתי העץ):
אינו מטמא טומחת חוכלים ׳ אם עשה מהן אהל וכמה שהתיז הוי כבאהל
כיס ואינו עשוי כוהה וטבילה לאהל עלמו אינו מקבל טומחה אלא כלים
שהתיזו: אלא שבחן ׳ באהל עלמו טמא כדכתיב (במדבר יט) וכל אשר על
האהל וילפינן אהל אהל ממבנן דכתיב כיס (במות מ) ויפרוש את האהל
על המבנן ואלא היס באהל מבנן דבר יוצא מן העץ אלא שבחן כדכתיב
(שם כו) עבר יהיות שם מבזר: שקפלה ׳ כדרך שבודלין הפתילות:
שבבה ׳ על שלהבת כדי שהחיה מחוכת ותדליק יפה וכבגד שיש בו
שלש חלבעות על שלש חלבעות מלומלות עשקינן: טמאה היא ׳ דקשלא
אינו מבטלה מחורת כנד הוחיל ואלא שבבה: טהורה היא ׳ דקשלה בשלה
מתירת כנד והיא כאילו אין שם ג׳ על ג׳ וכל שחות מג׳ על ג׳ שהור
מלממא לא בנגעים ולא בטומחת מת: ואין מדליקין בה ׳ ניו״ט שחל
להיות בע״ש עשקינן דשייך בה פיסוד מוקלה ואין מסיקין בשברי כלים

חיא ומדליקין בה: ד לא יקוב אדם שפופרת של ביצה
וימלאנה שמן ויתננה על פי הנר • בשביל שתהא מנטפת•
ואפילו היא של חרס • ורבי יהודה מתיר • אבל אם חברה
היוצר מתחלה מתר מפני שהוא כלי אחד: לא ימלא אדם
קערה שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה

ר״ע מברטנורה

שנשברו בו ביום דהוו להו כולד לחבל בכלים מסיקין דכת חזו למשקל
ודכולי עלמא חיים להו במדליק צריך להדליק כוב היונה מן הפתילה חוץ
לנר קודם שיסלק ידיו כילכך טעמא דר״מ דאמר אין מדליקין בם קסנר
קפולם לא נטלה מתורת כלי וכי תדליק בם פורתא כיון דג׳ על ג׳
מנומנמות הוי כוס ליה כנר כלי דפחות מג׳ על ג׳ להו כלי הוא וכי
מדליק בידים להכליס רוב היונה נמצא במדליק בשבר כלי בשבר כי״ם דכי
תמרינן מסיקין בכלי דוקא שלא יגע בו אחר שנפחת וכ״ע אומר מדליקין
בם קסנר קפולם נטלה מתורת כלי מכי קפלה מעי״ט דאין גודלין פתילה
כי״ט ונמצא באין כאן שבר כלי שנשבר כי״ט כילכך מדליקין בם והלכה
כר״ע: ד שפופרת של ביצה • הקליפה הקשה העליונה שהביצה מוכחת
בתוכה: בשביל שתהא מנטפת • טפה טפה להוך הנר ונמצא גורם
שלא יסתפק ממנו וכיון שהקשוהו לנר חייב משום מבשל: ואפילו היא
של חרס • דמתים לא״ם גזרינן שכיון שאין הפתילה סדולקת בתוך הכלי
אים הו כאלו אחי להסתפוקי מיניה דשביר אין כאן משום מבשל: ורבי
יהודה מתיר • דלא גזר דילמא אתי להסתפוקי מיניה שהרי הוא רואה
בשעה שהוא על הפתילה שתחתיו: אם חברה היוצר מתחלה כו׳ • וכ״ם
אם חברה בעל הבית בסיד או בחרסית מערב שבת ליכא למיחש דמשום
חיסורא דשבת בדיל מיניה: ויתן ראש הפתילה • שהוא יונה מן הצד
להאור השמן ונמשך דרך הפתילה ולראש הדולק ולחשוטינן מהני׳ שלושה
דר״י ורבנן בשפופרת של ביצה וכחרס ובקערה דאי לחשוטינן שפופרת
של ביצה נמא קאמרי רבנן דכיון דלא מחיסא אחי להסתפוקי מיניה
לחבל בה אין חרס דמחים חיסא מודו ליה לרבי יהודה • ואי לחשוטינן של
חרס נמא קאמר ר״י לחבל בשביל חיסא מודה לו לרבנן • ואי לחשוטינן
בני הרבי נמא קאמר ר״י מפני שהשופרת של ביצה והחרס מונחים בתוך
שלג שנר נמעלה ולא מסיק מידי בין כנר וביצה וליכא למגזר שמא

בְּשָׁבְעִיל שֶׁתְּהֵא שׁוֹאֶבֶת • וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר : ה הַמְכַבֶּה
אֶת הַנֵּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְתִירָא מִפְּנֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים מִפְּנֵי
לִסְטִים מִפְּנֵי רוּחַ רָעָה אוֹ בְּשָׁבְעִיל הַחוֹלֶה שֶׁיִּישָׁן פָּטוּר •
בָּהֶם עַל הַנֵּר בָּהֶם עַל הַשֻּׁלְחָן בָּהֶם עַל הַפְּתִילָה חַיָּב • רַבִּי
יוֹסֵי פּוֹטֵר בִּכְלִי חוּץ מִן הַפְּתִילָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֹשֶׂה פֶּחָם :
ו עַל שָׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת נָשִׁים מֵתוֹת בְּשָׁעַת לִדָּתָן • עַל שָׁאֵינָן
זְהִירוֹת בְּנִדָּה בְּחַלָּה וּבְהַדְלָקַת הַנֵּר : ז שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים
צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה •

ר ע מ ב ר ט נ ו ר ה

יסתפק דבדיל מינים מבל בקערה דמפסקת שהרי חגל סגר מונחת ויש
בין הפסק וליבת למימר גופיה הוא לימא מודה דנגזור • ואי לאמוציען
בהיא בסהיא קאמרי רבנן מבל בהך תרתי מודו לר"י נריבת • והלבם
בחבמים : ה מפני עובדי בוכבים • בגון פרסיים שהן מניחים להדליק
תור ניום לידם חגל בבית עבודת בוכבים בלהם : מפני לסטים • שלא
ירחו בים שם חדם ויבחו עליו : מפני רוח רעה • המזיקה עליו ובשת בי
רוחה נוח לו • ורמב"ם פי' רוח רעה הין ממיני החולי הבא לבעלי המרה
בהזהרה שלא יניחו חגל בישנו בחשך ובהסתרה מבני חדם : ואם בשביל
החולה שיישן פטור • היי חולה בים בו בבמה הוא דאילו מבבה בשביל
חילה שהין בו בבמה חייב למאי דסבר היי תנא דמלחבה שהיום ניבה
לגופה חייב עליה וכן מפני עובדי בוכבים מפני לסטים מפני רוח רעה
בלהו היי בשו בבמה ובדין הוא דליתני מוהר חגל מבום דבעי למתני
סיפא חייב הגא ריבת פטור : בהם על הפתילה חייב • ותע"ג דהיינו נריך
לגוף הבבוי חגל לגורך דבר אחר שלא תדלק הפתילה או שלא יפרע סגר
חייב דמלחבה שהיום נריבה לגופה חייב עליה : פוסר בבלי חוץ מ
הפתילה • שהין לך בבוי הצריך לגופו חגל בבוי של בחמים ובבוי של
בבסוב פתילה שעושה הבבוי להחזיק החור מסר בשיגלם להדליקו והין
בלבה בר' יוסי : שהוא עושה פחם • שהוא מתבוין לעשותה עבשיו בבוי
וה פחם שהבא מהובבת להחזיר יפה : ו בשעת לידתן • בשעת בבבה
מזומן לפורענות : בתלה ובהדלקת סגר • לפי שזרבי הבית בן והיא
שגויה בבית תלוין בם : ז צריך חדם לומר בתוך ביתו • וצריך למימרינהו
בניתותא בי שבי דלבבלו מינים : עם חשיבה • בשהוא שמוך לחשיבה

עֲשַׂרְתֶּם עַרְבְתֶּם הַדְלִיקוּ אֶת הַנֵּר · סָפֵק חֲשֵׁכָה סָפֵק אֵינָהּ חֲשֵׁכָה · אֵין מְעַשְּׂרִין אֶת הַוַּדַּאי · וְאֵין מַטְבִּילִין אֶת הַכֵּלִים · וְאֵין מַדְלִיקִין אֶת הַנֵּרוֹת · אֲבָל מְעַשְּׂרִין אֶת הַדְּמַאי · וּמַעֲרְבִין · וְטוֹמְנִין אֶת הַחַמִּין :

הניא אמר רבי חנינא חייב אדם למשמש בגדיו בערב שבת עם חשכה שמא ישכח ויצא : אמר רב יוסף הלכתא רבתא לשבתא :

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר וְכֹל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְיָ וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ · אַל תִּקְרֵי בָּנָיִךְ אֶלָּא בּוֹנָיִךְ :

ר"ע מברטנורה

ויש עדיין שפות ביום לעשר ולערב אבל קודם לחשיכה הרבה לא · דלמא עשי והמרי עדיין יש בהוה ביום : עשרתם · לשעודת שבת אף אילם מרחי כל שבת קובעת למעשר : ערבתם · ערובי התומין והצורות כגי תרתי בייך למימרינהו בלבון אלנם דאמת בכר עשו אבל בגר לא בייך למימר הדלקתם את הגר דדבר הנראה לעין הוא אי אדליק אי לא אדליק : כסף חשיכה · מתחלת שקיעת החמה כל זמן שנראים כוכב אחד בלבד ודאי יום וכל זמן שנראים שני כוכבים בינונים הוא כסף חשיכה וקדוי בין השמשות ונותנים עליו חומרי יום והוצרי לילה ומשייהו ג' כוכבים בינונים הוא ודאי לילה לכל דבר : אין מעשרין את הודאי · דתקון מעשיה הוא והע"ג דאינו אסור אלא מפני שבות שמא יתנה דבורו על השבות אף בין השמשות : ואין מטבילין את הכלים · להעלותן מידי סומאתן דהוי כמתקן כלי ואית בהו משי שבות : ואין מדליקין את הנרות · כל שכן דשביק דאוריתא הוא וזו ואע"ג זו קתני וכהוי שירבו ואין מדליקין את הנרות לין הומרים לגבי להדליק : אבל מעשרין את הדמאי · ולא דמי למתקן דרוב עמי הארץ מעשרין הן : ומערבין · ערובי חצירות דהומרא בעלמא הוא אבל לא ערובי התומין דים לפס שתך מקרוי · וטומנין את החמין · בדבר שאינו מוסיף הבל דאילו בדבר המוסיף הבל אסור מבעוד יום אסור וטעמא דטומנין את החמין בין השמשות בדבר שאינו מוסיף הבל שלא אסרו להטמין את החמין בכסת עלמו בדבר שאינו מוסיף הבל אלא גזירה שמא ימלא קדרתו בגחלים וירתיחנה בחול ומלא מבעל בשבת ובין השמשות ליכא למגזר בהאי דשהם קדרתו בין השמשות מותחום הן וליכא למיחש שמא יגחלים וירתיחנה הילכך טומנין את החמין בין השמשות אע"פ שאינו טומנין בשבת ·

שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל: יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה
בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ: לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ: לְמַעַן בֵּית יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם: קְדוֹשִׁים דרכמ"ו
מקדשין על סיון להוציא את התורתין · ומתחיל בברכת כורת ברי סנפן ·
עלינו · קדיש יתום · אדון עולם · תמנא לעיל ·

(סת"ש ונהוראי) תחר הפלת ערבית לא יתעכב מליכנם לתעודת מנוח מיד
ולקדם היום בכניסתו בזריזין מקדימין למנוח · ויהיה
נטור יסדר בונתנו ויליע המטות ויתקן כל ענייני הבית בע"ש כדי שיתפנה
ערוך ומסודר בבואו מבהכ"נ דתריב"ח ב' מה"ש מלוין לתדם בע"ש מבהכ"נ
לביתו ח' טוב וח' רע בבבא לביתו מנוח נר דלוק ובונתן ערוך ומטה מוצעת
מלאך טוב לומר יה"ר שיהא כן לבבא הבתה ומלאך רע עונה אמן בע"כ
וחם לאו מלאך רע לומר יה"ר שיהא כן לבבא הבתה ומלאך טוב עונה אמן
בע"כ עכ"ל · ויזהר כ"א בתים אל תהיו ידובקו בתהבה ואחוה ובלום בב"ק
וכי יהיה ריב בין תבבים יבלו זא"ז קודם הבבת ובפרט עם תבתו כדאי'
בזוה"ק בריך ב"ב לשיהא לאיתתיה בבבת בתוספת מילין דשיהא בו ·
ונוהגין לברך הילדים בליל ב"ק ומניתין ב' ידיהם על ראשם ואומרים
לזכר ישימך אלהים באפרים וכמנשה · יברכך וגו' :
לנקבה ישימך אלהים בשרה רבקה רחל ולאה · יברכך וגו' :
ותיכף בבואו לביתו יאמר :

שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן
מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : ג'פ
בּוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם מַלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן
מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : ג'פ
בָּרְכוּנִי לְשָׁלוֹם מַלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן
מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : ג'פ
צֵאתְכֶם לְשָׁלוֹם מַלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן
מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : ג'פ

ג' מַלְאָכִים יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ: יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵהַשְׁתָּה וְעַד עוֹלָם

רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים אֲדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת אֲדוֹן הַשָּׁלוֹם מֶלֶךְ אַדִּיר מֶלֶךְ
בָּרוּךְ מֶלֶךְ גָּדוֹל מֶלֶךְ דּוֹבֵר שָׁלוֹם מֶלֶךְ הָדוּר מֶלֶךְ וָתִיק מֶלֶךְ זָךְ מֶלֶךְ חֵי
הָעוֹלָמִים מֶלֶךְ טוֹב וּמֵטִיב מֶלֶךְ יָחִיד וּמְיוּחָד מֶלֶךְ כַּבִּיר מֶלֶךְ לוֹבֵשׁ רַחֲמִים
מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים מֶלֶךְ נִשְׂגָּב מֶלֶךְ סוֹמֵךְ נוֹפְלִים מֶלֶךְ עֹשֶׂה בְרֵאשִׁית
בְּרֵאשִׁית מֶלֶךְ פּוֹדֶה וּמַצִּיל מֶלֶךְ צַח וְאָדוֹם מֶלֶךְ קָדוֹשׁ מֶלֶךְ רָם וְנִשָּׂא
מֶלֶךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה מֶלֶךְ תָּמִים דַּרְכּוֹ: מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתַי עַל כָּל הַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי וַאֲשֶׁר אַתָּה עָתִיד לַעֲשׂוֹת עִמִּי וְעִם
כָּל בְּנֵי בֵיתִי וְעִם כָּל בְּרִיּוֹתֶיךָ בְּנֵי בְרִיתִי · וּבְרוּכִים אַתֶּם מַלְאָכֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים
וְהַטְּהוֹרִים שֶׁעֹשִׂים רְצוֹנֶךָ: אֲדוֹן הַשָּׁלוֹם מֶלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ בָּרְכֵנִי
בַשָּׁלוֹם וְתִפְקוֹד אוֹתִי וְאֶת כָּל בְּנֵי בֵיתִי וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים
וּלְשָׁלוֹם: מֶלֶךְ עֶלְיוֹן עַל כָּל צְבָא מָרוֹם יוֹצְרֵנוּ יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית אֲחַלֶּה פָּנֶיךָ
הַמְאִירִים שֶׁתְּזַכֵּה אוֹתִי וְאֶת כָּל בְּנֵי בֵיתִי לְמֹצֵא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל
בְּנֵי אָדָם וְחַוֵּה וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ לַעֲבוֹדָתְךָ וְזַכֵּנוּ לְקַבֵּל שַׁבָּתוֹת מִתּוֹךְ רוֹב שִׂמְחָה
וּמִתּוֹךְ עֹשֶׁר וְכָבוֹד וּמִתּוֹךְ מְעוּט עֲוֹנוֹת וְהֶסֵּר מִמֶּנִּי וּמִכָּל בְּנֵי בֵיתִי וְכָל עַמְּךָ
בֵּית יִשְׂרָאֵל כָּל מִינֵי חוֹלִי וְכָל מִינֵי מַדְוֶה וְכָל מִינֵי דַלּוּת וַעֲנִיּוּת וְאֶבְיוֹנוּת
וְתֵן בָּנוּ יֵצֶר טוֹב לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וּבִירֵאָה וּבְאַהֲבָה וְנִהְיֶה מְכֻבָּדִים בְּעֵינֶיךָ
וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד כִּי לְךָ נָאֶה כִּי לְךָ יָאֶה: אָנָּא
מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים צַוֵּה לְמַלְאָכֶיךָ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְשָׁרְתֵי עֶלְיוֹן שֶׁיְּקַדְּמֵנִי
בְּרַחֲמִים וִיבָרְכוּנִי בְּבוֹאִם לְבֵיתִי בְּיוֹם קִדַּשְׁנוּ כִּי הִדְלַקְתִּי נֵרוֹתַי וְהִצַּעְתִּי
מִטָּתִי וְהֶחְלַפְתִּי שִׂמְלוֹתַי לִכְבוֹד יוֹם הַשַּׁבָּת וּבָאתִי לְבֵיתְךָ לְהַפִּיל תְּחִנָּתִי
לְפָנֶיךָ שֶׁתַּעֲבִיר אַנְחָתִי וְאַעִיד אֲשֶׁר בָּרֵאתָ בְּשִׁשָּׁה יָמִים כָּל הַיְצוּר וְאִשְׁנַח
וְאִשְׁלַשׁ עוֹד לְהָעִיד עַל כּוֹסִי בְּתוֹךְ שָׂמַחְתִּי בַּאֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לִזְכֹּרוֹ וְלִהְתַּעֵנֵג
בְּיֹתֶר נִשְׁמָתִי אֲשֶׁר נָתַתָּ בִּי: בּוֹ אֶשְׁבּוֹת בַּאֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לְשָׁרְתְךָ וְכֵן אָנִיד
נְדִבָתְךָ בְּרָנָה · וְשִׂוִּיתִי יְיָ לְקָרְאתִי שֶׁתְּרַחֲמֵנִי עוֹד בְּגָלוּתִי לְנַאלֵנִי לְעוֹדֵד
לִבִּי לְאַהֲבָתְךָ · וְאָז אֶשְׁמוֹר פִּקּוּדֶיךָ וְחֻקֶּיךָ בְּלִי עָצֵב וְאֶתְפַּלֵּל כְּדַת כְּרָאוּי
וְכָנָכוֹן: מַלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם בּוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם בָּרְכוּנִי לְשָׁלוֹם וְאֵרַח צִדְקְךָ לְשַׁלְּחֵנִי
הַעֲרוֹךְ · וַאֲתֶכֶם לְשָׁלוֹם מְשַׁלְּחִים וְעַד עוֹלָם אֲמֵן סֶלָה:

ומה"כ יתמר אשת חיל כלי הפסק:

אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא וְרָחֹק מִפְּנִינִים מְכָרָהּ: בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל
לֹא יֶחְסָר: גְּמָלַתְהוּ טוֹב וְלֹא רָע כֹּל יְמֵי חַיֶּיהָ: דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים
וַתַּעַשׂ בְּחֵפֶץ כַּפֶּיהָ: הָיְתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ: וַתָּקָם
בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ: זָמְמָה שָׂדֶה וַתִּקָּחֵהוּ מִפְּרִי
כַפֶּיהָ נָטְעָה כָּרֶם: חָגְרָה בְעֹז מָתְנֶיהָ וַתְּאַמֵּץ זְרוֹעֹתֶיהָ: טָעֲמָה כִּי
טוֹב סַחְרָהּ לֹא יִכְבֶּה בַלַּיְלָה נֵרָהּ: יָדֶיהָ שִׁלְּחָה בַכִּישׁוֹר וְכַפֶּיהָ תָּמְכוּ
פָלֶךְ: כַּפָּהּ פָּרְשָׂה לֶעָנִי וְיָדֶיהָ שִׁלְּחָה לָאֶבְיוֹן: לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג
כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים: מַרְבַדִּים עָשְׂתָה לָּהּ שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁהּ: נוֹדָע
בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ בְּשִׁבְתּוֹ עִם זִקְנֵי אָרֶץ: סָדִין עָשְׂתָה וַתִּמְכֹּר וַחֲגוֹר נָתְנָה
לַכְּנַעֲנִי: עֹז וְהָדָר לְבוּשָׁהּ וַתִּשְׂחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן: פִּיהָ פָּתְחָה בְחָכְמָה וְתוֹרַת
חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ: צוֹפִיָּה הֲלִיכוֹת בֵּיתָהּ וְלֶחֶם עַצְלוּת לֹא תֹאכֵל: קָמוּ
בָנֶיהָ וַיְאַשְּׁרוּהָ בַּעְלָהּ וַיְהַלְלָהּ: רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חַיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה:
שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי אִשָּׁה יִרְאַת יְיָ הִיא תִתְהַלָּל: תְּנוּ לָהּ מִפְּרִי יָדֶיהָ
וִיהַלְלוּהָ בַשְּׁעָרִים מַעֲשֶׂיהָ:

תקוני שבת לסעודה ראשונה

פרק א יציאות השבת שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן
ארבע בחוץ · כיצד העני עומד בחוץ ובעל הבית
בפנים · פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית ·
או שנטל מתוכה והוציא · העני חייב ובעל הבית פטור : פשט
בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני · או שנטל

רבינו עובדיה מברטנורה

פרק א יציאות השבת · הוצאות שמותרות לצורך השבת
וכשכתוב זמ"ק קרי יציאות הוחל ומוציא מרשות לרשות והתי
דתני יציאות ולא תני הוצאות ליתנא דקמן דכתיב (שמות טז) אל יצא איש
ממקומו ומיניה דרשינן הוצאה אל יצא איש עם כלי שבידו לקום ממן :
ג' שהם מן התורה הוצאה וכשכתב לשעל חניית הטומד בשניה
גרשות היחיד ושל שהיה אלו חייב על שגגתו חטאת ועל זדונו כרת ושל
שפרשתו מקילס כמו בכל שאר מלאכות של שבת : שהן ד' · מדבריהם

סחובה וחבנים · בשל הבית חייב ותעני פטור : פשט והעני זה
יוציו לפנים ונטל בעל הבית סתוכה או שנתן לתובת והוציא · שניהם
פטורים : פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני סתובה או
שנתן לתוכה והבנים · שניהם פטורים: ב לא ישב אדם לפני הכפר

ר׳ ע מברטנורה

כוסיפו שתים להסור לכתחלה היכא דמלאכה נעשית ע״י שנים זה עיקר
וזה מניח דשנים שעשאוה פטורים שנאמר (ויקרא ד׳) נעשתה תהת מכל
מצות ה׳ פעושה תת כולה ולא פשים מקושה יכן כל מלאכות של שבת
תמריכן יחיד שעשאה חייב שנים שעשאוה פטורים : ושתים שהן ארבע
כהוך · שתים מן הת רה הולאה והכנסה לעני העומד בחוץ ברשות הרבים :
שהן ארבע · מדבריהם כוסיפו שתים להסור לכתחלה כשזה עיקר וזה
מניח : פשט פעני תת ידו · ובתוכה קושה או פטל במקבל בו כבדות
מבעל הבית ולסבי נקט הולאה בלבון עני ועביד דתגב תורתים קע״ל
דמלוש הכאה בעבדים תסורים ומייבין עליה : ונתן לתוך ידו של בעל
הבית · דעביד ליה עקירה מרשות הרבים והנחה ברשות היחיד : או שנטל
מתוכה והוליך · בחצן והניח בר״ה דעביד עקירה והנחה : העני חייב ·
שעשה מלאכה שלימה והרי שתים הן פתורה לעומד בחוץ ואף על גב דשניהן
עקירה ממקום שיהיה בו ד׳ עשתים על ד׳ טפחים והנחה במקום שיהיה
בו ד׳ על ד׳ וליכא דיד העני ובעל הבית הין בה מקום שיהיה ד׳ על ד׳
תמריכן בר״ה דידו של אדם הבא בד׳ על ד׳ כיון שהיא עשויה להניח
בה וליטול ממנה חפצים וחפילו גדולים כרצה : ונע״ה פטור · שסור
ומותר נמור דהא לאו מידי עבד : ששט נע״ה וכו׳ נעל הבית חייב ·
הרי שתים הן פתורה לעומד בשנים : ששט השני כו׳ · דעביד שפי
עקירה מרשות הרבים : ונטל בר״ה מתוכה · והניח בשנים ועביד ליה
בעל הבית הנחה ברשות היחיד : או שנתן לתוכה · דעביד ליה בעל הבית
עקירה מרה״י : והוליך · השני והניח בר״ה : שניהם פטורים · שלא
עשה כולו א׳ ממה מלאכה שלימה · אבל לחטורים לעשות כן שתא יכולו
כל אחד בפני עצמו לעשות מלאכה שלימה בשתא הרי שתים מדבריהם אחת
לעני בחוץ ואחת לבה״כ בשנים וכא דלא חשיב שנים לכל אחד עקירה לעני
ועקירה לבה״כ הנחה לעני והנחה לבה״כ משום דלא חשיב לא עקירה
שהן תחלת במלאכה ואינה למיתם שתא ונמרינן אבל הנחה שהן סוף
במלאכה לא קחשיב : ב לא יסב אדם לפני הספר · ואפילו בחול ושטיס
ובעי למשני לא יצא החיים במחסו וכו׳ שתא יעשה אינא דדמי לעושה תבא
יעשה תחת לשני הספר שעוך לאחרה שבת יעשה ולא יתפלל משום שכי

סמוך למנחה עד שיתפלל · לא יכנס אדם למרחץ ולא לבורסקי ולא לאבול ולא לדין · ואם התחילו אין מפסיקין · מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפל- : ג לא יצא החייט במחטו כמוך להשיכה שמא וישבח ויצא · ולא הלב"ר בקולמוסו ולא יפלה

ר"ע מברטנורה

לכו נכה ואידי דזוטרן מילייהו פסיק ותני להו ברישא והדר מפרש מילי דשבת ומחרין נהן : כמוך למנחה · מנחה גדולה משם שעות ומחצה ולמעלה וכמוך למנחה סיימו מתחלת שעה שביעית ואח"כ שעותיה מרובה גורסים שמא יסבר הזוג על ספרים אחר שהחיל להסתפר והעבור עונת התפלה קודם שיתקנו ויצלים התספורת : ולא יכנס למרחץ · סמוך למנחה שמא יתעלף : ולא לבורסקי · מקום עבוד העורות דלמא חזי פסידא וקלקול בעורות אם לא יניעם ממקומם ויתקנם וימשך במלאכתו עד שתעבור עונת התפלה : ולא לאכול · אפילו בסעודה קטנה שמא ימשך בסעודה : ולא לדין · אפילו בגמר דין שכבר שמעו טענות בעלי דינין ולא נשאר עליהן אלא לפסוק הדין בלבד דלמא חזו טעמא ויסתרו מה שהיו רוצים לפסוק וחוזר להיות תחלת הדין : ואם התחילו · נחד מכל הני דלמרינן : הין מפסיקין · אלא יגמור ואח"כ יתפלל ומוקי לים שהות ביום לגמור קודם שיעבור זמן התפלה · והתחלת התספורת מצינית מעשרת על ספרים נין גרכיו הוא הסודר שנותן המתגלח על גרכיו כדי שלא יפול השער על בגדיו · והתחלת המרחץ מביפשיט הבגד הסמוך לבשרו · ואית דמפרשי מביפיר הסודר שעליו שהוא רחצון להפשטת בגדיו · והתחלת הבורסקי מביהגור נין כתפיו את בתי זרועותיו כדי להתעסק בעורות · והתחלת האוכל מביטול ידיו · והתחלת הדין מביפשטו הדיינין בעליהן לבשת דיין בחימה ובירחה ואם היו מעוטפים ויושבים בדין ובא לפניהם דין אחר סמוך למנחה הויא התחלת אותו הדין מבפתחו בעלי הדין בטענותם: מפסיקין לק"ש · מלמד שחרתי נקו והכי קאמר מברים העוסקים בתורה מפסיקים תורתן לקריאת שמע דאמר קבוע דבתיב (דברים ו) בשכבך ובקומך : ואין מפסיקין להפלה · שאין לה זמן קבוע דאורייתא · ולא שנו אלא כגון ר"ש בן יוחאי וחבריו שתורתן אומנתן אבל אני הואיל ואני מפסיקין תורתנו לאומנתנו כ"ש בנפסיק להפלה · ג לא יצא החייט במחטו · אפילו החוכה לו בבגדו שמא יפצה ויצא ואימן דרך אומנתו מויב בדרך האומנים לתוחבן בבגדיו כיוצאים לשוק : שמא יפצה ויצא · משתחך : הלבלר · בקולמוסו התחוב אחורי אזניו כדרך הסופרים :

ולא

שה בליו · לא יקרא לאור הנר באמת אמרו החזן וחזנת חיבן חינוקות קוראים אבל הוא לא יקרא · כיוצא בו לא יאכל חזב עם היבוי מפני הרגל עבירה : ד ואלו מן ההלכות שאמרו בעלית

ר׳ע מברטנורה

ולא יפלה אם כליו · מבעי כנים מבגדיו · תרגום בערתי הקדש מליפי : ולא יקרא לאור הנר · נספר שמא יטה הנר להביה בשמן לפי שמתילם בדי שידלוק יפה ונמלה מבעיר בשבת ואפילו היה הנר גבוה שחים ושלש קומות לעולם אסור לקרות לאור הנר אע״פ שיש עמו אדם אחר לשמרו או אם היה אדם חשוב שהיו רגיל לעולם לתקן הנר : החזן · מלמד תינוקות : מפיכן החינוקות קורין · מפיכן יתחילו לקרות דבעיון מועט כי אתי לא נזדמן שמא יטה והחינוקות קורחין לפני רבן לאור הנר שהיתה רבן מיושב : אבל הוא לא יקרא · כל ספרשה מפני שהן לומדין עליו ומשרתן לא הוה שמיע ומשהי טעמא נמי היכא דע״ד דאשה שומרת לבעלה הין שמיתה שמיע שהין לומדים עליו : כיוצא בו · לעשות הרחקה מן העבירה אמרו לא יאכל כזב עם אשתו וזכה ואע״פ שבניהם טמאים : מפני הרגל עבירה · שמתוך שהם מתיחדים יבא לבעול וזכה שהיא נכרית וזב וזבה לרבותא נקט שהשמים קשה להן והיכא למימר דודאי לא יבוא לידי הרגל עבירה אע״פ לא יאכלו זה עם זו : ד [ואלו] מהלכות · הין פולין והין קורין לאור הנר דתנן במתני׳ : בעלייה תנויה בן חזקיה · שבקשו חכמים לגנוז ספר יחזקאל שדבריו נראים כסיתרים דברי תורה כנון כל נגלה ומרכבה מן הצופה ומן הבהמה לא יאכלו הכפנים (יחזקאל פ״ד) כשנים הוא דלא אכלי הא ישראל אכלי וכנון וכן תעשה בשבעת ימחדש (שם מ״ה) היכן נרמז קרבן זה בתורה ועשתן חגויה בן חזקיה בעליה ויצא שם וכיון ספר יחזקאל : וי״ת דברים גזרו בו ביום · שאלו בית שמאי וב״ה ועמדו למנין ורבו ב״ש ופסקו כמותם כדבתי׳ (במות כ״ג) אחרי רבים להטות וכלהו י״ח דברים מייתו להו בש״ם ואלו הן האוכל מעל שהוא רחצון לטומאה או שני לטומאה גזרו שיהא נעשה גופו שני לטומאה ופיבל את התרומה כמגעו בשני פוכל בתרומה פרי אלו אתי נזירית האוכל האוכל רחצון ואוכל שמי · והטומאה מסקין טמאים נעשה ג״כ שני לטומאה יאוכל את התרומה פרי ג׳ וטמא דגזור בשני דומנין דאכיל אוכלין טמאים ודמי מסקין דתרומה נפוים נעוד שהאוכלים טמאים נשיו ופסיל לטי חמיני דאתי מסקין טמאים ונפוגן נשיו דדי אוכלין דתרומה נשיו יפסיל לפי וגזרו על כפת רחטו ורובו לאתר שיכל מטומאתו בו ביום כבים מלוכין ועל שבור נשור שאפלו על רחטו ג׳ לוגין מים שהוגין פרי ס

תגזרה בן חוקרה בן גורין כשעלו לבקרו נמנו ורבו ביה שמאי על בית הלל ושמונה עשר דברים גזרו בו ביום ו

ר"ע מברטנורה

גזירות ועשמת דגזור עומתם על פני שעמת חדש לפי שהיו טוכלין עמי מעורת סרוחין והיו נותנין עליהם תחרי כן היו שוחטין להעביר סרחון הימים התחילו ועשתום קבע לומר לא מי המעורת מטפיים תלא הימים שחוכים מטפיים עמדו וגזרו עליהם עומתם דלמת תתו לנטולי תורת מקום ויעכלו בשחוכים . והגזירה הששית שיהיו הספרים של כתבי הקדש פוסלים את התרומה כמגע שבתחלה היו מגניעין תוכלין דתרומה תול ס"ת תמרי פחי קדש ופחי קדש כיון דמזו דקא התו ספרים לידי פסידא שהעכברים המצוין תעל התוכלין היו מפסידים את הספרים גזרו שיהיו הספרים דסיינו תורה נביאים וכתובים במגען פוסלין את התרומה . והגזירה סז' גזרו על שתם ידים שפוסלות את התרומה מפני שהידים עסקניות כן ונוגעות בשברו במקום שעופת וגזרי לתרומה הם יגע בם בידים מזוממות והיא נמחסת של תוכלים . והגזירה הח' התוכלין שנשמתו במשקין שתותן המשקין נטמתו מהמת ידים שגגעו בהן קודם נטילה גזרו על המשקין שיטמאו את התוכלין שכל הדברים השוסין את התרומה מטמאין את המשקין להיות תת"ם גזירה משום משקין שבאים מחמת ארץ לחשבתן בהן שהם רחשונים מדאורייתא והחי דגזור בכל טומתה משקין להיות תחלה ולא גזור גמי בתוכלין גזירה משום [תוכלין] שבאים מחמת ארץ היינו עשמת דתתמור רבנן במשקין משום דעלולים לקבל טומתה שאינן צריכין תיקון הכשר להכיתן לידי קבלת טומתה כמו התוכלין שצריכין נתינת מים להכשירן לקבל טומתה . והגזירה הט' כלים שנטמאו במשקין שנשמאו המשקים בארץ שהם רחשונים לטומתה דאורייתא אין יכולים לטמא חדש וכלים שאין חדש וכלים מקבלין טומתה תלא מאב הטומתה ולא משקין שנשמאו בארץ שהם רחשונים ורבנן גזור עליהם שיטמאו כלים גזירה משום משקין דזב וזבה שהן רוקו ומימי רגליו שהן חב הטומתה וממאין כלים מדאורייתא . והגזירה הי' שיהיו בנות כותים נדות מעריסתן כלומר מיום שנולדה שתינוקת בת יומא מטמאה בנדה וכותים לית להו מדרש זה וכי חזיין לא מפרשי להו הילכך גזור בהו רבנן . והגזירה יא' שיהיו כל המטלטלין מביאין את הטומתה בעובי סמרדע והוא מלמד שבקר ויש בהקיפו שפת הכל אין בעביו שפת ואע"פ שאין בתורה אין אחד שחות מטפת גזרו רבנן על כל המטלטלים שיש בהקיפן שפת שהם רחבן ג' כשיעור של חמת ורחבן אחד על הכלים מביאין נגע טומתה אחד גזירה אחד מי שיש בעביו שפת שמביא לידי טומאה אף

ה בית שמאי אומרים אין שורין דיו וממנים וכרשינים אלא כדי שישורו מבעוד יום. ובית הלל מתירין: ו ב"ש אומרים אין נותנין אונין של פשתן לתוך התנור אלא כדי שיהבילו מבעוד יום. ולא את הצמר ליורה אלא כדי שיקלוט העין. ובית הלל מתירין: בית שמאי אומרים אין פורשין מצודות חיה ועופות ודגים אלא כדי שיצודו מבעוד יום. ובית הלל מתירין: ז בית שמאי אומרים

ר"ע מברטנורה

התורם. והגזירה ס"ב הכונר עניים לדרכן בעת המסקה כיולא מהן בשעת בצירה מכשירין לקבל טומאה ת"ש שסוך לאכול ולא ניתה ליה גזירה שמא יבצור בקופות מוכנות דהו ניהה ליה במסקה כיולא מהן בשרי היינו סוך לאכול ומכשיר מן התורה. והגזירה ס"ג שיהיו גדולי תרומה תרומה ואפילו בדבר שזרעו כלה כגון תבילה וקטניות גזירה משום תרומה טמאה ביד כהן שאסורה באכילה ובא לזרעה וגזור שמא בשעת הרחצה ושרי היא תרומה טמאה דחיישינן דלמא מבטי לה עד זמן זריעה ואתי למיכלה בטומאה. והגזירה ס"ד מי שהחזין לו בדרך נותן כיסו לעובד כוכבים ולא יטלטלנו פחות פחות מד"ח. והגזירה ס"ו והט"ז חין שורין וחין קורין לאור הנר דתנן בפ"ק. והגזירה ס"ז גזרו על פתן של עובדי כוכבים ועל שמן ועל יינן ועל בנותיהן משום ד"ח כלומר מכוח עבודת כוכבים. והגזירה ס"ח גזרו על תינוק עובד כוכבים שיהא מטמא בזיבה כדי שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו בשעת זכור: ה אין שורין דיו. וממנים בעובים משם דיו לכתיבה: וממנים. לצבע: וכרשינים. מאכל בהמה ורגילים לצרות תחת בהמה ותורין להם בערבי כרמ"ח ובלע"ז ויג"ס וספרי בית שמאי תדש מוסיף על שביתת כלים כמו על שביתת בהמתו והיינו טעמא דאין נותנין אונין והיינו טעמא דאין פורשין מצודות. וגר הדולק בשבת וקדרה שעל גבי כירה למודו בבו בית שמאי [בדמפקר] תפקורי לכלים ואוב אינו מצווה על שביתתן: וכ"ם מתירין. משתתן המים מבעוד יום ת"ש שהן בוערין ומולכין בשבת דספרי על שביתת בהמה תדש מוסיף דאית בה נער בעלי חיים אבל לא על שביתת כלים: ו אונין. הנודות של פשתן מנופץ ונותנין אותן בתנור ומתבשים: שיהבילו. שיתחממו שיעלה בהם ההבל: ליורה. של צבעים: אלא כדי שיקלוט העין. שיקלוט הצבע מבע ד יום: וכ"ם מתירין. לפתן לתוכו מבעוד יום ותהא קולטת כל הלילה ולא שרו ב"ה אלא כירה עקורה מן הכתם שהם יש התחיה אם בשבת אסיר גזירה שמא יתתה בגחלים

ואין

אין מוכרין לנכרי · ואין סועדין עמו · ואין מגביהין עליו · אלא כדי שיגיע למקום קרוב · ובית הלל מתירין: ח בית שמאי אומרים אין נותנין עורות לעבדן ולא כלים לכובס נכרי · אלא כדי שיעשו מבעוד יום · ובכולן בית הלל מתירין עם השמש: ט אמר רבן שמעון בן גמליאל נוהגין היו בית אבא שהיו נותנין כלי לבן לכובס נכרי שלשה ימים קודם לשבת · ושוין אלו ואלו שטוענים קורות בית הבד ועגולי הגת: י אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצלו מבעוד יום · אין נותנין פת לתנור עם תשבה · ולא חררה על גבי גחלים · אלא כדי שיקרמו פניה מבעוד יום · רבי אליעזר אומר כדי שיקרום התחתון שלה: יא משלשלין

ר"ע מברטנורה

ונריך נמי שתהא כיורה שתומה וטוחה בטיט נזירה שמא יגיע ויספך נם נשבת וחייב מבוא מבשל: ז ואין טוענין עמו · על החמור ולא מגביהים מיניו משאוי על כתפו דמחזי כמסייעו להוליך במבת: חלא כדי שיגיע למקום קרוב · כלומר שיהא המקום שרוצה להוליכו קרוב שיוכל להניע בם מבעוד יום: וכ"ה מתירין · כדי שילא משאת ביתו מבעוד יום: ח לעבדן · מעבד עורות: מתירין עם השמש · נעוד שהחמה על האדן קודם שתשקע: ט כלי לבן · בהוא קשה לכבס ונריך שלבה ימים ומתירין על עצמן כב"ש ואין הלכה כרשב"ג אלא כבית הלל שמתירין עם השמש: ושוין · ב"ש וב"ה שטוענין את הזיתים מבעוד יום בקורת בית הבד לאחר שנחנו הזיתים טוענין עליהם קורות כבדים והמשקה זב והולך מאליו כל השבת: ועגולי הגת · הגר הגת קרי עגולין שהיו דשין עליו בעגול ובהא מודו בית שמאי לבית הלל מבוא דאי נמי עביד להו בשבת ליכא חיוב חטאת דאין נותנין קורה על גבי זיתים עד שטוחנין אחלה ברחיים וכן בענבים דורכים אותן ברגל אחלה וכלאו קורה נמי מבקה נפיק ממילא אלא דלא נפיק בפיר כי השתא הלכך לא דמי לדש · י כדי שיצולו · כשאכל בן דרוסאי והוא שליש בשול ובכך סוא רחוי לאכילה ואו ליכא למיגזר שמא יחתם בגחלים: חררה · עוגת רקיקים: שיקרמו · אחלה אחזיים עושין כמו קרום: פניה · שהם כלפי אויר התנור: כדי שיקרום התחתון · שמדובק לחרס התנור דהוא נאפה אחלה קודם שיקרמו השניים שבלפי אויר התנור ובשכי שני ואין הלכה כרבי אליעזר: יא משלשלין את השפת · התנורים שלהן פיהן למעלה ומורידין

את הפסח בתנור עם חשכה · ומאחזין את האור במרורת בית המוקד · ובגבולין כדי שתאחוז האור ברובן · רבי יהודה אומר בפחמין כל שהוא :

פרק במה מדליקין תמנה לעיל :

פרק ג כירה שהסיקוה בקש ובגבבא · נותנין עליה תבשיל · בגפת ובעצים · לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר · בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל · ובית הלל אומרים חמין

ר״ע מברטנורה

סגלי לתוכו לכבי תני מבלעין : עם חשיכה · ואף על גב דכעלמא אין נוהגין כדאמרן הכא משרי דבני מבורא זריזין הם ומדכרי אהדדי ולא אתו לאתויי בגחלים : ומאחזין את האור · מעם בעלים על מדורות בית המוקד ולא חיישינן שמא יבואו הכהנים להבעירם מאחאך דכהנים זריזין הן : בית המוקד · לשכה גדולה היתה בעזרה שמשכין בה מדורה תמיד והכהנים מתחממים שם לפי שהולכים יחפים על הרצפה כל היום : ובגבולין · צריך שהדם להבעיר מדורתו מבעוד יום כדי שתאחוז האור ברובה וכמה רובה כדי שתהא שלהבת עולה מאליה ואינה צריכה לקבמין דקין תחתיה להבעירה : אף בפחמין כל שהוא · כי היכי דמדורות בית המוקד מקילין בבית המוקד לכהנים כמו כן במדורות שחמים מקילין לכל אדם ור״י להחיז אי האור תלא כל שהוא שאין דרכה להיות כבה והולכת ולא היתי לאתויי בהו והלכה כר׳ יהודה דליכא מאן דפליג עליה : פרק ג כירה · מקום עשוי בארץ כדי שפיתת בה קדרה ואתה עומדת תחת שתי הקדרות : בגבבא · עלים דקים שגובבין מן השדה : נותנין עליה תבשיל · מע״ם להסהותו שם בשבת : בגפת · פסולת של זיתים ומוסקין לאחר שסוליאו שמן : לא יתן · מע״ם כדי להסהותה שם בשבת : עד שיגרוף · שגחלים ויוליאם מן הכירה : או עד שיתן את האפר · על גבי גחלים בשופתם ולשנים ושעמת גזירה שמא יחתה בגחלים בשבת כדי למשך בשולו ודוקא בתבשיל שלא בשל כל צרכו אבל תבשיל שלא בשל כל צרכו ומלטמק ויוצא לו סוף דגזרינן שמא יחתה אבל תבשיל שלא בשל כלל אבל בשל כל צרכו ומלטמק ורע לו מותר להסמותו על גבי כירה · תפ״ם שהינה גרופה וקטומה ולא חיישינן שמא יחתה הואיל ופסיק רעתו ממנו וכן תבשיל שבשל כל צרכו ומסלק נחוכו אבר אי אפשר לכין בשלמות נעשה בכל תבשיל שלא בשל כלל שברי הפיח דעתי שמא : ב״ש אומרים · מים חמין נותנין על גבי כירה לאחר שגרף שלא נכבולי וליכא למגזר שמא יחתה : אבל לא תבשיל · תפ״ם שגרף שלא

יתבשיל · בית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין · ובית הלל אומרים אף מחזירין : ב הנור שהסיקוהו בקש ובגבבא לא יתן בין מתובו בין מעל גביו · כופח שהסיקוהו בקש ובגבבא הרי הוא כבירים · בגפת ובעצים הרי הוא כתנור : ג אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל · ולא יפקיענה בסודרים · ורבי יוסי מתיר · ולא יטמינה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה : ד מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סלון של צונן לתוך אמת של חמין · אמרו להם חכמים · אם בשבת · כחמין שהוחמו בשבת ·

ר״ע מברטנורה

לגרוף כל הגחלים עד שלא יתאר שם נילון אחד ואחי לחתויי מאחר דניחא ליה בכבולים : כ״ם תומכים נוטלין וכו׳ · תפילו חמין דשרין להשהותו על גבי כירה גרופה וסגהן את התפר לאחר שנוטלן אין מחזירין דמהזי כמבשל בשבת: וכה״ת· בין חמין בין תבשיל יכולין להחזיר לאחר שנטלן ולא שרו ב״ה להחזיר אלא בעודן כידו שלא הניחן על גבי דבר תאר לאחר שהניחן בקרקע או על גבי דבר תאר תשוב להחזירן תפילו לב״ה דקי כמתעין לבתהלם בשבת : ב תנור · מחוך שגר למעלה ורחב למטה נקל חומו להוכו טפי מכירה ותפילו תסיקוהו בקש ובגבבא חייבין שמא יתקם דלמולם חיי מסית דעתו ממני : בין מעל גביו · לסמוך אגל דופנו : כופת · עשוי ככירה אלא שאינו ברחבו ואין בו אלא מקום שפיתת קדרה אחת והאש עוברת שתחתיה ומבלו רב מבבל הכירה שבכירה פת חם מלמעלה ביעור שחי קדרות ומכופת אין פחות אלא ביעור קדרה אחת ופחות מבבל תנור : ג אין נותנין · בשבת : ביצה בגד המיחם · קומקום של נחשת שמחממים בו תמים ע״ג האש : שתתגלגל · שתגלם קצת עד שתהא מגולגלת כלומר מצורבת : ולא יפקיענה בסודרין · לא יסבכנה על סודר שהוא כחמה כדי שתגלה בו דגזרינן תולדות חמה אטו תולדות האור : ור״י מתיר · דסבר לא גזרינן תולדות חמה אטי תולדות פלוי ואין סלקא כר׳ יוסי : לא יטמינה בחול ובאבק דרכים · שהותמו מבא שחמה בהא לא שרי ר׳ יוסי דגזר חול אטו רמץ שהוא ומרוייהו דנק שטמנם אתי למימר מה לי רמץ מה לי חול א״נ גזר ר״י שמא יזיז עפר ממקומו שמא לא יבא שם חול עקור ככל העורך ואתי לאזוחי עפר שדבוק וסוי פולדה דאורם : ד סלון · צנור שממשיכין המים לתוכו והיה אותו צנור שעוקף בחמי טבריא ומתחמם מכח אותם המים החמים וכשהיו המים צוננין ומשכין בתוכו מתחממין בתוכו סלון שנתחמם בשוך חמי טבריא

ותמרו

אסורין ברחיצה ובשיפה • ואם ביום טוב • כחסין שהותרו ביום טוב • אסורין ברחיצה ומותרין בשתיה: מוליאר הגרוף שותין הימנו בשבת • אנטיבי אף על פי שגרופה אין שותין ממנה: ה המיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן בשביל שיחמו אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן • האלפס והקדרה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין • אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התבחוי • רבי יהודה אומר לכל הוא נותן • חוץ מדבר שיש

ר ע מברטנורה

ואמרו חכמים שמים שנמשכו בלותו לגור בשבת דינם כדין חמין שפותחו בשבת שאסורים לרחוץ בהן אפילו אבר קטן ואסורים אף בשתים וכמים שמוכרין כו כי"ו דינם כדין חמין שפותחו כי"ט שאסורים לרחוץ בהם כל שניף אבל מיתר לרחוץ בהן ידיו ורגליו ומותרין בשתים ושלכם כחכמים ואזרו בהם אבצי שניות ושבני את השלין: מוליאר • סירבו בה"ם מים מבשלים ונחלים מבחוץ והוא בלי שים לו בית קבול קטן אינו דומה מבחין מחובר לו ומותנים שם נחלים והמים בקבולו הגדול ואף גרסיהו מן הנחלים מבעוד יום שוחין מן המים שבקבולו הגדול בשבת ואח"ם שפותחו קלת אחת בלי לשי שלינו מיסיק שכל אלא מתחר ומקיים הוא שלהם בלא ישבנין אבציי • סוף כלי שחבת בים לו בתי שולים ומבימין המים למעלה יפלם למטה בין בתי השולים ומתוך שחבת למטה בין בתי השולים חומו שפתר הרבה ואח"ם בגרף הנחלים מערב שבת המים מתחממים כו בשבת לשיכך אין שוחים מהם בשבת: ה המיחם • קומקום אי אתה שבשימין אותו על גב הפח לחמם המים שבתוכו: שפיבי • מעל הכירה ויש בתוכו מים חמים: לא יתן לתוכו • בים תועלים כדי שיחממו מן המים החמין שבמלאו בתוך המיחם הרוס ליש בשבל בשבת: אבל נותן לתוכו • מים מרוחים עד שיהיו כבל פושרין: אי לא תן דבוש • ואח"ם שהוא כלי שני דוקא להפשירן אבל אבל מועלים כדי שיחמו לא הבירה ליש לפני פנה דכלי שני מבשל ולקמן מניון אבל נותן הוא לתוך הקערה דמשמע דכלי שני אינו מבשל ושלכם דכלי שני אינו מבשל: שהבירן • מן הפור: מרותחין • בין שהמחום: לא יתן לתוכן תבלין • מפתחך דכלי ראשון כל זמן שרוחה מבשל: אבל נותן הוא לתוך הקערה • דכלי שני אינו מבשל: תחתוי • בחין קערה גדולה שמעמיד על הפילפס לתוכו ומשם מערה לקערות: לכל הוא נותן • לאילו לכלי ראשון אבל מדבר שיש בו ממש לא שר שנותן מפליטת דגים

בו חומץ וציר: ו אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן · ואם נתנו מבעוד יום מותר ואין נאותין ממנו לפי שאינו מן חמוכן: מטלטלין נר חדש אבל לא ישן · רבי שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת · נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות · ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה:

פרק ד במה שומנין ובמה אין שומנין · אין שומנין לא בגפת ולא בזבל ולא במלח ולא בסיד ולא בחול בין לחים בין יבשים · לא בתבן ולא בזגים ולא במוכים ולא בעשבים בזמן שהן

ר״ע מברטנורה

שם מכבין מתבלין ואין מלכה כר״י ודוקא תבלין סוף דמסור ליתן בכלי רחצן אפילו לחזר מעבירו מן המור אבל מלח אפילו בכלי רחצן לא בשום מלח ע״ג המור בלבד לפיכך מותר למת מלח אפילו בכלי רחצן לאחר מעבירו מן המור: ו אין נותנין · בשבת: כלי תחת הנר לקבל בו את השמן · המטפטף מבוש דשמן מוקצה הוא ואסור לבטל כלי מהיכנו כלומר להוסיף כלי בשביל שלא יובל עוד ליעלו משם דשום ליה כקובע לו מקום ומחברו בטיט ודמי למלבנה וכלי זה מציפול בו השמן מוקצה הוא ואסור לטלטלו: אין נותנין · אין נותנין מן השמן המטפטף מן הנר בשבת לפי שאינו מן המוכן שכבר הוקצה לפדלקס: מטלטלין נר חדש · שאינו מלוש ואזי לאתמוהי ביה: אבל לא ישן · דמוקצה מחמת מיאוס הוא: חוץ מן הנר הדולק · בעוד שהוא דולק אסור גזירה שמא יכבה ולית ליה לר״ש מוקצה מחמת מיאוס ולא מוקצה מחמת איסור ואין הלכה כר״ש שמתיר לטלטל כל הנרות חוץ מן הנר הדולק שנר שהדליקוהו לצורך שבת אף על פי שכבה אסור לטלטלו כל זמן שהוא דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא אבל בשאר נרות הלכה כמותו שאין מוקצה לשבת אלא מוקצה מחמת איסורן כיון דמידם ליה ר״ש: נותנין כלי תחת הנר · לקבל ניצוצות של שלהבת הנוטפות מן הנר כדי שלא ידליק מה שתחתיו דניצוצות אין בהם ממש ואין הכלי מבוטל מהיכנו בשבי: ולא יתן לתוכו מים · ואפילו מצרף שבת דגזרינן שרב שבת אחר שבת ושבת אי הוה מציד כי הוי גווני הוי מכבה וחייב הילכך בשרב שבת אסור:

פרק ד במה טומנין · שבת לשלק קדרה מעל גבי כירה בע״ש ולטומנה בדבר אחר ואמרו חכמים אין טומנין בדבר המוסיף הבל אלא בדבר המעמיד הבל אפילו דבר המוסיף ואסור: לא בגפת · פסולת של זיתים וטומנין בפסולת כנוס יחד חם מאד: לחים · יש בהן הבל הרבה

לחין · אבל טומנין בהן כשהן יבשין · טומנין בכסות ובפירות בכנפי יונה ובנסורת של חרשים ובנעורת של פשתן דקה · רבי יהודה אוסר ברקה ומתיר בגסה : ב טומנין בשלהין ומטלטלין אותן · בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן · כיצד הוא עושה נוטל את הכסוי והן נופלות · רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על

ר״ע מברטנורה

יותר מיכסין : זגין · קליפי הענבים : חרגנים · גרעיני הענבים : מוקין · כל דבר רך קרוי מוכין כגון צמר גפן ותליצי צמר רך של כסמה וגרירת גבדים בלוים : בזמן שהן לחין · תכולתו קלי תתבן וזגין ומוכין ועצבים ולחין שאמרו לחין מחמת עצמן לא לחין מחמת משקין שנפלו עליהן לאחר שיבשו ומוכין לחין מחמת עצמן משכחת לה כגון בצמר הסמוך לגליס או בצמר שבין ירכות הבהמה : נסורת · פסולת שמנסרין הנגרים מן העץ כשמגרדים אותו במגירה : נעורת · דק דק שמנערין מן הפשתן כשמפשילין אותו : ר״י אומר בדקה · נעורת של פשתן דקה אבל בנסורת מודה דבי בין דקה בין גסה ולין הלבה כרבי יהודה ומה שאמרו להטמין מבעוד יום בדבר המוסיף הבל גזירה שמא יטמין בלמן ויבא לחתות בגחלים מבתחלה ואמרו להטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל ואע״פ שאינו מבעל גזירה שמא ימצא קדרתו שנטמנה וירתיחנה בתוך השבת · ובין השמשות מותר להטמין בדבר שאינו מוסיף הבל כדתמרינן בס״פ במה מדליקין גליבא למגזר שמא ימצא קדרתו שנטמנה וירתיחנה דסתם קדרות בין השמשות רותחות הן ורמב״ם פירש בסתם קדרות בין השמשות רותחות הן פירוש שאין הדעת סובלתו מפני שבוש הסומחות וגרסחות מדשכוח שנמצא בגמרות שלפניו בפ׳ במה מדליקין שהוא היה גורס מפני מה אמרו לין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל מפני שהוא גזירה שמא יטמין בלמן ומפני מה אמרו לין טומנין בדבר המוסיף הבל מבעו״י גזירה שמא ירתיח ולין הגרסחות כן אלא מפני מה אמרו לין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל מפני שהוא גזירה שמא ירתיח ולין טומנין בדבר המוסיף הבל מבעוד יום גזירה שמא יטמין בלמן : ב בגלמין · שורות תרגום ופסביט ויבלח : ומטלטלין אותן · בין שטמן בהן בין בלא טמן בהן דהזו למצוא עליהן כלומר להטען עליהם : ולין מטלטלין אותן · דמוקצות הן לטוות ולתלוג ואף על פי שטמן בהן לפי שעה לא הפקירן לגמרי כבלא יחדן להטמנה תבל יתדן להטמנה מטלטלם : כיצד הוא עושה · זה שטמן בהם כיצד יטול קדרתו הוציל ותסור לעלמן והרי היא טמונה כולה בהן : נוטל · כסוי של קדרה הים תורם כלי פלוי ואע״פ שמן עליו לא

צדה ינוטל שמא ישול ואינו יכול להחזיר · והבמים אומרים נוטל
ימהזיר · לא כהרו מבעוד יום · לא יכבנו כשתהשך · כלים
ונתגלה · מותר לכסותו · ממלא את הקיתון ונותן לתחת הכר
או תחת הכסת :

פרק ה בנה בהמה יוצאה · ובנה אינה יוצאה · יוצא הגמל
באפסר ונאקה בחיטם ולובדקים בברומביא וגוב בשיר וכל
בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר · ומזין עליהן ומובלין

ר ע מברטנורה

מיכפת ן דלא נעשה כסים להן בתין עבוי תלת לכסות תת הקדרה :
ר' אלעזר אומר קופה מטה על גדה וגוטל · כדבת ליטלה מטה תת הקופה
על גדה שמא יעול תה הקדרה ויפלו הגזין במבת, ומבתן לתוך הגומת בים
בה הקדרה ואם יצטרך להזיר ולהטמינה לא יוכל לטלטל הגזין לבתן ולבתן
ולעשות גומת ולהחזירה לתוכן : ואכ"ת גוטל · תת הקדרה ואם לא נפלו
הגזין במבתן ומבתן ולא ניתלקלה הגומת מהזיר הקדרה למקומה ולא
תסריכן ליה ליטול תת הקדרה לכהתלה גזירה שמא תתלקלה הגומת מודים
תכמים שאם נתלקלה הגומת שלא יהזיר והלכה כהכמים : לא יבמו
מבתחבן · בתסוך להטמין בשבת בין בדבר המוסיף הבל בין בדבר שאינו
מוסיף הבל בדרך הטמנה : ונותן · בשבת תחת הכר במקום שרהשבותיו
ולע"פ שהוא שלא מיכין לו נוטה בתין דרך הטמנה בכך : הסת · גדול מכר :

פרק ה במה יוצאת · לפי שתדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת ומידי
דמטרח ביה הבהמה לא הוי כמשאוי ומידי דלא מטרח ביה
הוי כמשאוי : תפסר · תבל שקושרים על פי הבהמה : ונתקה · בע"ס מיקי
לה בנתקה לבנה דוקא שבריבה ועירובה יתירתא : בהטס · לוקחים כמין
טבעת של כרזל וגוקבין חיטס הנתקה ומכניסין לתוכו בתוכו : לובדקים ·
חמור הבא ממדינת לוד והם קטים וחזקים וגריכין במירה יותר מבתר
חמורים הגמלתים ביבוב : בברומביא · כסן של כרזל : בשיר · כעין מגרד :
סביב גותרי ומבעת קבועה בו ומכניסים מבעת תבל ומושכין הבהמה :
וכל בעלי השיר · כעין כלבים של ניידים והיות קטנות : יוצאים בשיר ·
כרוך על גותרן התבל הקבוע בשיר : ומשכין בשיר · ואם רצה מושך
הבהמה בתבל בשיר : ומזין עליהן · במקומן כמות שהן בגותר הבהמה
תם נטמאו כמת : וטובלין במקומן · מכלים הבהמה כמים להטביל השיר
ואף על גב דקי"ל שכל הכלים המיוחדים לבהמה אין מקבלין טומאה ·
בשיר וכיוצא בו מקבל טומאה וגריך טבילה כתיל ונעשו לתדם שיעור ט

במקומן: ב חמור יוצא במרדעת בזמן שהיא קשורה לו · וכרים יוצאין לבובין · רחלות יוצאות שחוזות כבולות וכבונות · העזים יוצאות צרורות · רבי יוסי אומר בכולן חוץ מן הרחלים הכבונות · רבי יהודה אומר עזים יוצאות צרורות ליבש אבל לא לחלב: ג ובמה אינה יוצאה · לא יצא גמל במטוטלת · לא עקוד ולא רגול · ובן שאר כל הבהמות · לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך

ר׳ ע מברטנורה

את הבהמה בכלי העשוי להחזיק חדש דמי: ב במרדעת · כמין חוכף קטן ומניחים תחתו על החמור כל היום כולו כדי שיהחמם: בזמן שהיא קשורה לו · מערב שבת דגלי דמתיב בהחמור צריך לו לחממו כדאמרי לעיל המרה הסילו בתקופת תמוז קריר ליה ולאו מכאוי הוא אבל לקשור מרדעת על החמור בשבת אסור לפי שאי אפשר לקשרה לו אא״כ סומך עליו בגדי הבהמה וגמלא משתמש בגדלי חיים ואם עבר וקשרו אסור לגלות בו: לבובין · בשור שקשרים להם כנגד זכרות שלא יעלו על הנקבות: שחוזות · שחוזים אליה שלהן קשורה למעלה כדי שיעלו עליהם זכרים: כבולות · כבולים אליה שלהן וקושרים אותן ברגליהן כדי שלא יעלו עליהם זכרים: כבונות · שקושרים בגד סביב הכבשים ביום שעולדים לשמור למרן שלא יינקו: צרורות · דדיהן צרורות שפעמים ליבש החלב שמהדקים אותן בחוזק ושעמים קושרין להם כיס בדדיהן שלא יטפטף החלב לאחר ויפסד: ר׳ יוסי אומר בכולן · דמצאוי היא: חוץ מן הכבונות · שהוא שמירת למרן שלא יינקו ויהו לבו חכמים: יוצאות צרורות ליבש · ר׳ יהודה סבירא ליה כת״ק דלאו מכאוי הוא ומיהו ליבש דשהדק בפיר ליכא למיגזר דלמא נפיל ואתי לאתויי אחל לחלב דלא שהדק בפיר אסור דחיישינן דלמא נפיל ואתי לאתויי והלכה כת״ק: ג במטוטלת · חתיכה של מטלית קשורה בזנבו לסימן או לדבר אחר: עקוד · שקושרים ידיהם עם הרגלים בכלים שלא יברחו: רגול · שכיפפים ידו על זרועו וקושרין: לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך · אחד יכולין פולטין שלא ירתה כמוליכן בפיק למיכרן: אחל מכניס הוא הבלים לתוך ידו · והוא שלא יהיו רחבי החבלים תלויין ויוצאין מתחת ידו ונמצא טפח או יותר כדי שלא ירתה כמו שנותן חבלים תלוי ן בידו: ובלבד שלא יכרוך · לאו לפנין שבת קא מיירי השתא שלא לעניין כלים ומכי קאמר המכניס חבלים בידו קאתם על פשתן וקאתם על גמר שלא כרוך זו בזו דכי כריך להו סוו כלאים וידו פתחמת בחחיזתן ואסור:

אבל סבנים חבלים לתוך ידו וימשוך ובלבד שלא יכרוך : ד אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו . ולא בזוג אף על גי שהוא פקוק . ולא בסולם שבצואדו . ולא ברצועה שברגלו . ואין התרנגולין יוצאין בחופין . ולא ברצועות שברגליהם . ואין הזכרים יוצאים בעגלה שתחת האליה שלהן . ואין הרחלים יוצאות תנונות . ו ין העגל יוצא בגימון . ולא פרה בעור הקופר . ולא ברצועה שבין קרניה . פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים :

פרק ו במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה . לא תצא אשה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה

ר״ע מברטנורה

ד נזוג . כמין פעמון שתולין בצואר הבהמה שתשמיע קול בהליכתה : תמ״ס שהוא פקוק . כמוכין להשתא אין פעמון שלו מקשקש להשמיע קול משני שגרתה כמוליכו למכור בשוק : בסולם שבצואדו . כשים לו מכה נותנים בצואדו עניש כמין שתי וערב כדי שלא יחזיר רחבו לתוך תכורתו : וגם ברצועה שברגלו . כשהוא מכה רגליה זו בזו בהליכתה עושין לה כמין סבעת של רצועה עבה וקושרים אותה במקום שרגליה מנקשות זו בזו : בחופין . בעושין להם לסימנא שלא יתחלפו בתרנגולים אחרים : וגם ברצועות . שקושרין שני רגליהן יחד ברצועה קטנה שלא ידלגו ויפכרו תם הכלים : בעגלה שתחת האליה . כמין עגלה קטנה קושרין תחת האליה של הכבשים שאליתן גדולה כדי שלא תלקה בהבנים ובלעים : תנונות . עץ ש שמו יוחנן מביאין קיסם ממנו ומניחין לה בחוטמה כדי שתתעטש ויפלו התולעים שברחמה ולזכרים אין נריכין לעשות כן שמתוך שמנגחים זה בזה נופלין התולעים מאליהם : בגימון . כעין עול של גמי נותנים על גיאר העגל שיהא למיד לבוף רחבו כשיגדל : בעור הקופר . שרן שנימין חדין כמחט וקושרין עורו בדדי פסרס שלא יקוה פסרים : וגם ברצועה שבין קרניה . כין לנוי כין לשמר תשור דכל שעירותא יתירתא מבלי הוא : פרתו של רשב״ע . לא שלו היתה אלא של שכנתו ועל שלא מיחה בה נקראת על שמו :

פרק ו במה אשה . שברחמה . תשובתו קלי לחומי לשר ופשתן ורצועה שמקלקלת כשר שברחמה ומה טעם לא תצא בהם בשבת משני שאמרי חכמים בחול לא תשכול בהם עד שתרחם לפיכך בשבת לא תצא בהם ולמה מפרשת לה שכילה של מצוה ושרית לסו ופתיח לתשוי נפש

ולא תטבול בהן עד שתרפם · ולא בטוטפת ולא בכנבוטין בזמן שאינן תפורין · ולא בכבול לרשות הרבים · ולא בעיר של זהב ולא בקטלא ולא בגזמים ולא בטבעת שאין עליה חותם · ולא במחט שאינה נקובה · ואם יצאה אינה חייבת חטאת : ב לא יצא האיש בסנדל המסומר · ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה · ולא בחפלי

ר״ע מברטנורה

תרגם חמות גר״ם : עד שתרפם · שתחזיר קנה שיהיו לשויין ויכנסו מים ויגיעם בלח יהיו חוצים בטבילה : בטוטפת · יש מפרשין על המצח מתון לחזן : סנבוטין · תלויין בטוטפת ונחין על הלחיים עד סלחיים עניות טושים חותן של מיני צבעונין עשירות עושות חותן של כסף וכל וכ״ב ומתוך שחשובין הן חייבין דלמא שלפא ומחויא לחבריתה : בזמן שהין תפורין · כשבאם שרחאם הבל תשורים ליכא למיחש לחתויי שהיה נוטלת השבאם מרחאם בהרי היא מגלה בערה : בכבול · תחיבה של בגד כמו מגפת קטלא שקושרין חותם על המצח וניתנין הנץ עליה כדי שלא יזיק סנין במצח ופעמים שהאם מתקשת בו בלא נץ : לרה״ר · הבל לחנר הרי וכל הנזכר למעלה חשובים הף בחנר הגזור בהו שלא תתקשט בשבת כלל לא בחנר ולא בר״ה ובכבול המיוחד שלא לחשיר חת כל הכשיטים והתנגה על בעלה ורמב״ם סיים דגר״ם קחי אכולהו הכשיטין הלמוכין במתניתין דכולהו לה חסרינן חלא גזירה שמא תעבירם בחאם ד׳ חמות גר״ם : עיר של זהב · עטרת זהב עשויה בתין עיר עורת ירושלים : ולא בקטלא · הכשיט שנתון בעותי בריתן והחאם חוקת עצמה בו כדי שתרחאם בעלת בשר ובעיבי תכנ״ת : ולא בגזמים · גזמי הף הבל גזמי החזן יוצאין בהם : חותם · צורה להתום בה תגרות חו כל דבר סתר ות״ע דהכשיט הוא לה לחשוך דלמא שלפא ומחויא הבל יש עליה חותם דלחי הכשיט הוא לה תשרינן לקמן דחייבת חטאת והף על פי שמוציאתו בחנבע דרך מלבוש לפי שעשוים בשביל שיהא חותנו מחנבעו וגותן חותו לחבתו להכניעו והיא נותנתו בחנבעם ושלבת ר׳ יוסי שדרך הוצאתו בכך וכן טבעת שאין עליה חותם דלא הוי הכשיט לחיים חייב חטאת הף על פי שמוציאי בחנבעו דרך מלבוש בשעשוים בשביל שיהא נותנתו לו שיוליכנו לחותן והוא מוציאו בחנבעו ואם יצאה בשביל בבל בהך דחסרינן עד בבא במתני׳ חיבת חטאת דכולהו הכשיטין ניבהו ורבנן הוא דגזור בהו דלמא שלפא ומחויא : ב בסנדל המסומר · של עץ הוא ותוחבים בו מסמרות לחזקו ותחתיהו בשבת וביום טוב חבים מעשה שסיס שעשה תחת סיו נחבאים במערה מפני פגזירה ובמעט שוא

תקוני שבת

ולא בקמיע בזמן שאינה מן המומחה · ולא בשריון ולא בקסדא ולא במגפיים · ואם יצא אינו חייב חטאת : ג לא תצא אשה במחט תנקובה · ולא בטבעת שיש עליה חותם · ולא בכוליאר ולא בכובלת ולא בצלוחית של פלייטון · ואם יצאה חייבת חטאת דברי רבי מאיר · וחכמים פוטרין בכובלת ובצלוחית של פלייטון : ד לא יצא האיש *לא בסייף ולא בקשת ולא בתריס ולא באלה ולא ברומח · ואם יצא חייב חטאת · רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו · וחכמים אומרים אינן אלא לגנאי · שנאמר וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה · ביריח מהורח ויוצאין בה בשבת · כבלים שמאין

ר ע מ ב ר ט נ ו ר ה

מתל גבי המערה כסנורין שעליהן כן נחים דחקו זה את זה וכרגו זה את זה נמסמרים בכסנדליסון ומפני שמעשה זה בשבת היה אחרונו בשבת וביום טוב שהוא יום של כוספית כמו שנתן : ולא ביחיד · ולא בסנדל יחיד : בזמן שאין כרגלו מכה אלא דאמרי טעמא שמא יתגדלו בסנדל בשני שמין לו תהא כנפיו ומוליכו בשבת ואין דאמרי דילמא מחייבי עלים ובליף ליה שברגלו ומייתי ליה בידיה · ומיהו בזמן שיש כרגלו מכה שרי לנתח בסנדל יחידי כרגל שאין בו מכה מפני שמכתו מוכחת עליו : ולא בקמיע · שתולין לרפואה : שאינה מן המומחה · מחדש מומחה שריפת ג' בני אדם אחר קמיע הנלקח מאדם מומחה שריפת ג' בני אדם בשאר קמיעות חע"ג דלא אתמחי קמיע שרי דתכשיט הוא לתולה באחד ממלבושיו : וקסדא · כובע של ברזל : במגפיים · כמין נעלי שוקיים של ברזל שלובשים במלחמה ולפי שאין לובשין אותן אלא בשעת מלחמה אחור ללובן בשבת : ג במחט הנקובה שמוציאים חותם במלבושיה ולא בידה שאומן שהוציא דרך אומנתו חייב חטאת : בכוליאר · כלי שמשחה פעלת בשאם כמין מגפה שמשנב שרגם והוא מאחוי לפי שאין רוב הנשים יולאות בו : בכובלת · קשר של בפך או של זהב שקשור בתוכו נושם להעביר ריח רע שבאה : של פלייסון · מור שקורין מוסק"ו : וחכמים פוטרין · דסברי תכשיטין ניתנו ולבחלה לא רשאה דלמא שלפא ומחויא ואלכה כחכמים : ד לא יצא · אם לא לצורך מלחמה : תריס · מגן עשוי כתכנית מטוגם : באלה · מגן מגול ומניפס של עץ ואני שמעתי שאלה מל"ה בלע"ז ובערבי דסי"ם : וכתתו חרבותם לאתים · ואי תכשיטין ניתנו לא יהיו כשלים

לעמיד

*) פי' שאין מלחמי שבת

תקוני שבת

ואין יוצאין בהן בשבת: ה יוצאת אשה בחוטי שער בין משלה בין משל חברתה בין משל בהמה· בטופפות ובסנבוטין בזמן שהן תפורין· בכבול ובפאה נכרית לחצר· במוך שבאזנה ובמוך שבסנדלה ובמוך שהתקינה לנדתה· בפלפל ובגרגיר מלח ובכל דבר שתתן לתוך פיה· ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת· ואם נפל לא תחזיר· שן תותבת ושן של זהב רבי מתיר וחכמים

ר"ע מברטנורה

לעתיד: נירית· תעצרה על פתח לסחוק בתי קוסים שלא יפלו וירתו קוסים סילכך מסורה דלתו הכניס לתוך פיה וכלי תשמיש נמי לא היו אלא אגי המשמר כלי דומיא דטבעות הכלים שהן טהורים: ויוצאין בה· דדרך לבישה היא וליכא למיחש דלמא שלפה ומחויא דלא מגלית קוקי: כבלים ממתין· מספחה אחת היתה בירושלים שהיו פסיעותיהן נסות והיו נתוליהן נוברים והטילו בלבלת בין בירית לבירית שבקוקים ועשו כבלים כדי שלא יהיו פסיעותיהן נסות ולא יהיו נתוליהן נוברים סילכך שלבלם תשמיש דהדס הוא ולא השמיש כלי לשיכך היא מקבלת טומאה: ואין יוצאין בהן· דלמא שלפה לשלשלם שהיא של זהב ומחויא דהי בקלא לשלשלת לא מגלית קוקי שהרי בירית כמקומה עומדת: ה חוטי שער· שער הלוש שעמהם חותו כמין חוטין וקולעת בהן שערה אי הפי' קשרם לחותן על פדחתה קשר מכודק יוצאה בהן דלא דמי לה"ט נמר וחוטי פשתן דלטיל גפי שמיים נכנסים בהם ואי מתרמי לה טבילה אינה נריכה שתתירם ולא לחתיה לתחויינהו: בין מבלה בין מבל חבירתה בין מבל בהמה· נריכה דאי תנח מבלה מהום דלא מחים לה אבל חבירתה דמחים לה אימא ניחום דלמא בושה לה אחיה לתחויינהו· ואי תנח של חבירתה מהום דבת מינה היא לא מיבר ולא מחייבי עלה ומהום שבי ליבא למיחש דלמא שלפה ואחיה לתחויי אבל דבהמה דלאו בת מינה היא ומיבר אימא ניחום דלמא שלפה לה ואחיה לתחויי נריכה: כ מן שהן תפורין· לשכבה שבראשה דאו לא שלפה להו לתחויי: להגר· אבגד· ואפילו נכרית קאי דאסרוה לעיל למיסק בית לרשות הרבים ובשתא אבמושין דלמא מוחר: פאה נכרית· אבל שלוק לה רוב שער לוקחת שער נשים אהדום ומביאים בראשה וגרתה בחינו היא בערש: כמין שבאזנה· שניהם לבלום ליפה של זוהם האון: שבסנדלה· בלא יוצ פסנדל לכף רגלה: לאזמה· בלוחו מקום שיבלע בו הדם ולא ימצץ בגדים ואע"פ שהים קשור דאי נפל לא אחיה לתחויי מפני מהיכותו אבל מוך שבאזנה ובסנדלה לא פלא בו אע"ב קשור ומהודק: בפלפל· שהוא בפיה מפני ריח פיה: וגרגיר מלח· פעוברת לרפואת מלי בעיניה: של פשתן·

אוסרים : ו יוצאה בסלע שעל הציניות • תבנות קטנות יוצאות בחוטין • ואפילו בקיסמין שבאזניהם • ערביות יוצאות רעולות ומדיות פרופות • וכל אדם • אלא שדברו חכמים בהזוה : ז פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע • ובלבד שלא תפרוק לכתהלה בשבת : ח הקישע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר • ורבי יוסי אוסר • ואם יש לו בית קבול כתותין טמא • סמוכות שלו טמאין מדרס •

ר״ע מברטנורה

נוכח בלחייס כמקום סבן שנפל לה : ומן של זכ • מן שכתנם מרחיתו מחמת עפום מכסה לחתו נוכח : רבי מחיר • לנחת נה דלח שלסה ומחויח שלח לגלות תומה : וחכמים אוסרים • כיון שהוח מצוה מצלר עיניה דלמח מחייבי עלה ושלפח לה ולחתיח לחתויי ושלכה כחכמים : ו נפלע • מפנע פיה עליו נורה : שעל הציניות • מכה שתחת פרסות פרגל וקוברים נה מצבע בים עליו נורה לרפותה : הכנות יוצאות בחוטין • פקטנות מנקבות לח לחזיהם ולין עושין להן מזמין עד שיגדלו ונותנין בחוטין לו קטנים בלחזיהן שלח יסתתו לחזיהם ולפילו בקסמים רבותח קלמר לף על גב דלהו תכשיט של נוי הוח לרחייהו נהכי ולח מצלוי מוח : ערביות • בנות ישראל שבערביח • יוצאות רע לוחן • מעוטפות נרחטה ופניהם מכוסות חוץ מן העינים כדרך הערביות : ומדיית • בנית ישראל שבמדי : פרופות • שמעטפות בטלית ותולות רוסה בפניהם לחת כנגד נולרה ובשפת השני כורכת לבן לו לגוז וקושרת הרוסה בכרך ולין בטלית נופלת מעליה : ז פורפת • מחברת תרנוס קרעים פורסין : ובלבד שלח תפרוק לכתהלה • לחטבע לחודיה קלי שלו תפרוק לכתהלה על המטבע משני שחסור לעלטלו : ח הקישע • בנקטפ נגלו : יוצח בקב שלו • עושים לו כמין דפ ס רגל ותוקע בו מעט לפום רלח פוקו בחוכו ולינו נסמך עליו ומותר לנחת ג דמנעל דידים הוי ורבי יוסי חוסר דלהו תכשיט הוח והלכה כרבי יוסי : חס יש לו בית קבול כתותין • שנחקק בו כדי קבול של כתותין דקין ומוכין להבית רלח פוקו עליהן מקבל טומלח מבע חבל חס לין לו חלח בית קבול פוקו בלבד בלח כתותין לחו בית קבול הוח לטומלח וסוה ליה כפפוטי כלי עץ דדומיח דפק בעינן דקבול שלו עפוי לשלטל על ידו מה שנותנין בו חבל פוקו חינו מטלטל ע״נ הכלי : סמוכות שלו • ים קטע שתי רגליו ויושך על פוקיו ועל תרפוכותיו ועישה סמוכות של עור כנגדיו : טמאים מדרס • חס זב הוח דפק לסמיכה גופו עבידי

ומדרס

ויוצאין בהן בשבת . ונכנסין בהן בעזרה . כסא וסמוכות שלו
שמאין מדרס ואין יוצאין בהן בשבת . ואין נכנסין בהן בעזרה
אנקטמין טהורין ואין יוצאין בהן : ט הבנים יוצאין בקשרים . ובני
מלכים בזוגין . וכל אדם . אלא שרבו חכמים בהווה : י יוצאין
בביצת התרגול ובשן שועל ובמפסר מן הצלוב משום רפואה רבי
רבי מאיר וחכמים אומרים (ג"ח דברי רבי יוסי ורבי מאיר אומר)
אף בחול אסור משום דרכי האמורי :

ר"ע מברטנורה

ומדרס מן ונעשו לא סמוכות: ויוצאין בהן בשבת דתכשיט דידיה הן: ונכנסין
בהן לעזרה . ואע"ג דתנן לא יכנס לשם שבית בשעלו שני לאו מעשל ניהו
דלאו בראש רגליו הן: כסא־ים קיסע שיבשו וכיוצא גידי שוקו ואף על תרכובתיו
אינו יכול ליגך ועושה כמו כסא נמוך ויושב עליו וכסוחת מטלן נסמך על
ידיו בספסלים קטנים ועוקר גופו מן הארץ ונדחף לפניו ומוזר ונח על
אחוריו והכסא קשור לאחוריו : סמוכות . של לותו קיסע שאסר לו סמוכות
של עור לו של עץ לרחצי שוקיו או רגליו מלוין וכסוחת נשען על ידיו
והוא עוקר עצמו כשהן גם על רגליו קלת : ואין יוצאין בהן בשבת .
דלחיידי דאלו ולא מלרגי זמנין דמשתלפי ואתי לאתויינהו . ואיט דלמרי
מפני שאין צריכין לו כל כך וסוי משאוי : ואין נכנסין בהן בעזרה .
דמעשל ניהו : תקטרין . כמין פרוף חדש מסוגף שמשימין על הפיגים
להבעית בו סתיוקות . ס"ח חמור שהלניס עושין וגומלין אותו על
כתפיהן : שהורים . מלקבל טומאה דלא כלי עשמים ולא תכשיט הוא :
ט בקשרים . בן שיש לו נעגועים על לחיו וסוף הלא רצופה של מעשל יפין
וקושרה לו לבן בשמלתו וכל זמן שאותו קשר עליו סרים הנעגועים
מעליו בסגולה ולפני תני הבנים שאין לבנות נעגועים על לחייהן כתו
לבנים : בזוגין . כמין שעמונים קטנים תרגום שעמון וכך זנח דכתיב :
י התרגול . מין חגב כדכתיב (ויקרא יא) את התרגול למינהו ותולין אותו
בחזן ומרפאים בו כאב החזן : ובשן של שועל . דעבדי לשיתא
למתן דניים לסקיגו תולין מליו שן של שועל חי ולמתן דלא ניים כדי שיהן
תולין עליו שן של שועל מת : ובמפסר מצלוב . משמר שבעז מתלוי שם
יניחוסו על נשת שבמקם ישיר הנפה וכמ"ש פי' שמשימין אותו בעוקר
מי שים לו קדחת שליפות וחפחלו : ול' מחיר אומר אף בחול אסור .
אין הלכה כר"מ דקיי"ל כל דבר שים בו משום רפואה אין בו משום
מעשי שמוחי ולא קריע כאו ובמוקפיסם לא פלט :

פרק ז כלל גדול אמרו בשבת · כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה · אינו חייב אלא חטאת אחת · היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה · חייב על כל שבת ושבת · היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה · חייב על כל אב מלאכה ומלאכת · העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת · אינו חייב אלא חטאת אחת : ב אבות מלאכות ארבעים חסר אחת · הזורע והחורש והקוצר

ר״ע מברטנורה

פרק ז כלל גדול · השוכח עיקר שבת · כשכור לין שבת נתורם ולף על גב דמעיקרא שמע ועכשיו שכחו : חינו חייב אלא חטאת אחת · על כל השבתות שחלל דכולהו שגגה חדא היא דכתיב (שמות לה) את שבתותי תשמורו ומשמע שמירה אחת לשבתות הרבה : היודע עיקר שבת · הים שבת נתורה ונאסרו בו מלאכות [ועשה מלאכות] הרבה בשבתות הרבה ע״י שגגת שבת שחינו יודע שבשת היום חייב על כל שבת ושבת חטאת אחת ועל זה נאמר (שם) ושמרו בני ישראל את השבת דמשמע שמירה לכל שבת ושבת כלומר שחייב חטאת על כל שבת ושבת ולף ע״פ שלא נודע לו בינתיים והעלם אחד הוא אחריון ימים שבינתיים סויין ידיעה שח״ת שלא שמע בינתיים שאותו היום שבת היה שלא נזכר במלאכות שעשה בו כלכך כל שבת ושבת שגגה אחת היא : היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה · שלא ידע שמלאכות כלו אסורות ועשאן כמה פעמים בכמה שבתות חייב על כל אב מלאכה חטאת אחת ואע״פ שחזר וכפלן בכמה שבתות כל אב מהן חדא שגגה היא דהא לא נודע לו בינתיים ומכח ליכא למימר ימים שבינתיים סויין ידיעה לחלק דמשום ימים שבינתיים אין לו לדעת אינו מלאכה אסורה ואינו מוזהרת אלא מ״כ יש ועשק לפני חכמים בהלכות שבת והוא הדין שחייב על שתי תולדות של שתי אבות חלוקות על כל אחת חטאת אחת אעל אי עביד אב ותולדה דידיה או שתי תולדות של אב אחד לא מחייב אלא אחת כדקתני סיפא העושה מלאכות הרבה שעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת כגון כ׳ תולדות של אב אחד משום דסוי כעושה אחוז ועושה בהעלם אחת ואין חלוק השחת בהעלם אחת אלא בגופי עבירות שאינן דומים או בחלוק שבתות לשעין שגגת שבת : ב הזורע והחורש · פה דלא תנא החורש בריבוי והדר הזורע כדרך כל התרן להשמועינן שאם היה קרקע קשה ואחרו ורשו אח״כ סוד ואחרו אחייב אחריהם שנייה משום תורש : והקוצר · בזרעים והמלקט

תקני שבת

המעמר · הדש והזורה · הבורר · הטוחן והמרקד והלש והאופה ·
והגוזז את הצמר·המלבנו והמנפצו והצובעו והטווה והמיסך והעושה
שתי בתי נירין והאורג שני חוטין והפוצע שני חוטין · הקושר
והמתיר והתופר שתי תפירות·הקורע על מנת לתפור שתי תפירות ·
הצד צבי· השוחטו והמפשיטו · המולחו והמעבד את עורו והמחכך
והמחתכו · הכותב שתי אותיות והמוחק על מנת לכתוב שתי
אותיות· הבונה והסותר · המכבה והמבעיר· המכה בפטיש· המוציא

ר"ע מברטנורה

המלקט בחילוניות חייב משום קוצר : ממעמר · לומן ורעים תלושים ועוכרים
על מקום חמד : והזורה · נרחת לרוח : הבורר · פסולת גידין או
כיוצא : והמרקד · נמפה ואף ע"ג דמני כולהו חדא מינהו דלהפרים
פסולת מתוך לוכל נעשו מלאתן מצים דמלאתן הוי במכון תע"ג דדמי
להדדי חייב נמו כל חדא בחיפי נפציה · ל"ג נפי שחינן יבת אחת
אלא זה אחר זה : והוסך · לא הויא במכון דאין אפיים אלא נפה
ופי לא שייכא במלאכת המכון אלא תנא סדורא דפת נקט ומיסו מכשל
שהוא מעין מלאכת לופה הוא במכון בממעין של נבע תכלת וארגמן
ופיצעת שני · והמגיס בקדרה ופנותן כשוי ע"ג קדרה העומדת על האש
חייב משום מכשל· ובל הנך קאתי דחייב במתניתין פזורע פקוצר בדש
וכו' כולהו הוי בממעין של נבע מלאכת המכון : הגוזז צמר · וכל שאר
מלאכותיה שייכי בצמר תכלת של מלאכת המכון : המלבנו · מכבסו
בנהר : והמנפצו · חובטו בסבט אי נמי סורקו במסרק : המיסך · תורדי"ל
בלע"ז : בתי נירין · שנותנין שני חוטין בתוך הבית ניר : הפוצע ·
מסיר חוטי הערב מעל השתי או השתי מעל הערב לעזוק תריגה :
והקושר והמתיר · שכן נדי הלזון שממנו עושין התכלת קושרין ומתירין
שפעמים צריך ליטול חוטין מהשת זו להוסיף על זו ומתיר בכאן וקושר
בלן : והתופר · וקורע נמי הוי ביכיעות שכן יכיעה שחלמה עם ונקבה
בו נקב קטן ועגול צריך לקרוע למטה ולמעלה את הנקב אלא תפת
התפירה .עכויה קטנין קטנין : והתופר שתי תפירות · ואוא שקצרן
דאי לא קצרן לא קיימי ומחייב תרתי משום קוצר ומשום תופר : הבונה
נכי · וכל מלאכות שהיו נוהגות בהחצים בשהותיהן : המולחו והמעבדו ·
בשים מקצת דמייהו מולח הייהו מעבד אלא חציק חד מנייהו ועייל שרשים
בשומן במקצת מלאכות מלאכות הוא : המחתכו · מגרד בעור: מחתכו ·
ומחסכו לרטשות וסנדלים : וכותב ומוחק · הוי במכון שני
לוחמים

שרשות לרשות · הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת :
ג ועור כלל אחר אמרו · כל הכשר להצניע ומצניעין כמוהו
והוציאו בשבת חייב עליו חטאת · וכל שאינו כשר להצניע ואין
מצניעין כמוהו והוציאו בשבת אינו חייב אלא המצניעו :
ד הכוציא תבן כמלא פי פרה · עצה כמלא פי גמל · עמיר כמלא
פי טלה · עשבים כמלא פי גדי · עלי שום ועלי בצלים לחים
כגרוגרת · יבשים כמלא פי גדי · ואין מצטרפין זה עם זה מפני
עלא שוו בשיעוריהן · המוציא אוכלים בגרוגרות חייב ומצטרפין זה
עם זה מפני ששוו בשיעוריהן · חוץ מקליפיהן וגרעיניהן ועוקציהן

ר ע מ ב ר ט נ ו ר ה

רוסמים נקרסים לידע חיזה כן זוגו וכותב חות כזה וחות כזה ופעמיי
שעטה ומוחק : סמכה והמציר · נחם סתחת דוד סממין : סמכה
נסיים · הוא גמר מלאכה שכן חומן מכה נסדן בגמר מלאכה
ואין מכה בסיים חייב אלא בגמר מלאכה · ומניגא דריסת דמגה
אבות מלאכות מרבעים חסר אחת אף על גב דהדר חסיב לסו
חדא חדא אחת להמוסיפין דחשיבי עביד חיים כל מלאכות שבעולם
בשבת אחת בשעה אחת אי אפשר שיתחייב יותר מלרבעים
חטאות דכלסו בתר מלאכות תולדות להכך חבית ואחשבת דעביד אב
ומולדה דיליה ולא מחייב אלא אחת : ג כל הכשר להצניע · שאוי דכר
בעשוי לעורך חדש : ומצניעין כמוהו · שים בו שעור כרחוי להצניע :
אין חייב אלא משצניעו · אם נעשה חביב על חדש אחד והצניעו
חייב על סונאתו אם הוציאו אחר אינו חייב עליו דלגבים לאו
מלאכה הוא : ד עצה · תבן של מיני קטניות : כמלא פי גמל · שעורו
גדול ממלא פי פרה וכמלא פי פרה לא מחייב בעצה דהא לא חזי לפרה :
עמיר · קסין של שבלין : פי טלה · נסיים מפי גדי הלכך עמיר דלא
חזי לגדי לא מחייב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי טלה אבל עשבים
סוחיל וחזי לגדי ולטלה מחייב אפילו כמלא פי גדי : לחין · דרחויין
לאדם כגרוגרות · דזה שעור לכל מאכל אדם בשבת אבל כמלא פי גדי
לא דלחים לא חזו לגדי : ומצטרפין · כל אוכלי אדם זה עם זה :
הון מקליפיהן · שאין אוכל ואין מצלימין בשיעור : ועוקציהן · זנב פסי
דהוא מן כמלמל : ומאכן · קליפת התמיס הנושרת מחמת טלטולה :
שערמן · כנשתר בנפה ורמנים פירש לפסח דמורסו היא עבה וגרופה

מבוכין

סובן ומורסנן · רבי יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים שמתבשלות עמהן :

פרק ח המוציא יין · כדי מזיגת הכוס · חלב כדי גביעה · דבש כדי ליתן על הכתית · שמן כדי לכוך אבר קטן · מים כדי לשוף בהם את הקילור · ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית רבי שמעון אומר כולן ברביעית · ולא אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן : ב המוציא חבל כדי לעשות אוזן לקופה · גמי כדי לעשות תלאי לגפה ולכברה · רבי יהודה אומר כדי לישול ממנו מדת מגעל לקטן · נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין ·

ר״ע מברטנורה

מסובין : חוץ מקליפי עדשים · שמטרפין : שמתבשלות עמהן · לחפוקי קליפות מחיטות שהן טובות כשעושה מהן גורן וקליפי פפול בזמן שהן לחים ומתבשלין עם קליפתן לרבי יהודה מטרפין עם פולכין לשעור גרוגרות אבל יבשים לא שהן נאכלין בקליפתן לפי שהן גרמין כוכבין בקערה ואין הלכה כרבי יהודה :

פרק ה המוליח יין כדי מזיגת הכוס · של ברכת המזון שהוא רובע רביעית יין אי כדי שימזגנו לתוכן על חד של יין הלתא מים ויעמוד על רביעית הלוג שהוא שעור כוס של ברכה : כדי גמיעה · מה שאדם בולע בבת אחת וחלב בהמה טמאה דלא חזי לתתיה בשעורו כדי לכחול עין תחת : על הכתית · מכה שעל גבי הסוסים והחמורים מחמת המשחוי · ומנאתי כתוב בשחין כיוצא בשעור פרוטה כמגיע להתבטל כוס עושה רושם למעלה וקרוי אי כתית ואע״פ שהדבש עקרו לחבילה כיון שרפואתו מצוים והיא מהם חלונין בתר שיעורא זוטא לא מיא : לחבר קטן · של תינוק בן יומו והוא תינוק קטנה שבגיל : לשוף · לספוג ולמחות בהן : קילור · שמונין על פעין : ושאר כל המשקין · שאין עושין מהן רפואה : שופכין · מים שרותין וחזי לגבל בהן את הטיט : כולן ברביעית · אף היין והחלב והדבש דלא חמרו שעורין במאי דלא למצניעיהן אבל שאר כל אדם אין היכין אלא ברביעית וכבירא ליה לרבי שמעון דמצניע עלמו בשי שעורא זוטא ונייר מהאי טעמא לא מחייב דלית ליה לר״ש כל שאין כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו שיתחייב עליו מצניעו בכל שהוא ואין הלכה כר״ש : ב אוזן לקופה · לאחזה בה : תלאי · לתלותה בו ובנייר שיעור אוזן לקופה : מדת מגעל · להרחות לאותן כמדה זו אני צריך ושעורים בנייר מפלאי : נייר · מעשבים עושין אותו :

תקוני שבת

והמוציא קשר מוכסין חייב · נייר מחוק כדי לכרוך על פי צלוחית קטנה של פלימון: ג עור כדי לעשות קמיע · קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל · דובכוסטום כדי לכתוב מזוזה · דיו כדי לכתוב שתי אותיות · כחול כדי לכחול עין אחת: ד דבק כדי ליתן בראש השבשבת · זפת וגפרית כדי לעשות נקב · שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן · חרכית כדי לעשות פי כור של צורפי זהב · ר' יהודה אומר כדי לעשות פטפוט · סובין כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב · סיד כדי לכוד (אצבע) קטנה שבבנות · ר' יהודה אומר כדי לעשות כלכול · רבי

ר ע מ ב ר ט נ ו ר ה

קשר מוכסין · פעמים שאדם נותן מכס כדאי שיהא מוכר מוזל והוא מוסר לו חופה להרחות למוכס שבעבר האחר מן הנהר להרחותו שכשר פרס סמכם ודרכו לכתוב שתי אותיות גדולות לסימן וכן גדולות מכתי אותיות שלנו: נייר מחוק · שוב תינו רשות לכתוב עליכן נייר שעור גדול לכרוך על פי צלוחית: ג לעשות בו קמיע · לכשות בו את הקמיע: קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה · דאיידי דדמיו יקרין לא עביד מינייה קשר מוכסין אלא התילין ומזוזות ולא מחייב בשורה זוטא: דיו כדי לכתוב שתי אותיות · לרשום על שתי חוליות של כלי או על שני קרטיס לזווג: כדי לכחול עין אחת · שכן נשואות הסולכות מעוטפות אין מגלות אלא עין אחת וכוהלות הוא: ד דבשבת · בגיידין מוסיפין נסר קטן בראש הקנה ונופפים עליו דבק והעוף יושב עליו ונדבק בו ונריך לאחם עליו דבק פרוה כדי שיהא העוף נדבק בו: לעשות בו נקב קטן · כלי שמשימין בו כסף חי וסותם פיו בזפת או בגפרית · ועושה בשתיהם נקב קטן להוציא ממנו הכסף חי: חרסית · לגיגה כתושה: לעשות פי כור · שמפוח נכנס בו: פטפוט · רגל למקום מושב הכור שמוסיפין חומו של כן ובסיס העשוי לכך: סובין כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב · במקום שאין פחמין צורפין הזהב בהם של סובין · פי' לאחר רגילים למם סיבין על פי הכור כשמתיכים הזהב: לכוד קטנה שבבנות · בנות שבניתי לפרקן ולא בא להן התורה בנות עניים טופלות חותן בסיד והתורה ממהר לבא ומציר נמי את הבעל · ובנות עשירים טופלות בסולת · ובנות מלכים בשמן זית שלא בניתי שלים: כלכול · הנדטין וסדין חותן בסיד להסביר את הבעל: תגדיפי · למעט מן הנדפין שעם שקוריו

חמית אומר כדי לסוד (נ"ח לעשות) אנדיפי: ה אדמה כחותם המרצופין דברי רבי עקיבא · וחכמים אומרים כחותם האיגרות · זבל וחול הדק כדי לזבל קלח של כרוב דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים כדי לובל כרישא · חול הגס כדי ליתן על מלא גף סירי קנה כדי לעשות קולמוס · ואם היה עב או מרוסס כדי לבשל בו ביצה קלה שבביצים טרופה ונתונה באילפס: ו עצם כדי לעשות תרווד · רבי יהודה אומר כדי לעשות מכוש חף · זכוכית כדי לגרור בו ראש הברבר צרור או אבן כדי לזרוק בעוף · רבי אליעזר בן יעקב אומר כדי לזרוק בבהמה: ז חרס כדי ליתן בין פצים לחבירו דברי רבי יהודה ר' מאיר אומר כדי להתוח בו את האור · רבי יוסי אומר כדי לקבל בו רביעית · אמר רבי מאיר אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ולא ימצא בחרסתו החרש לחתות אש מיקוד · אמר לו רבי יוסי משם ראיה ולחשוף מים מגבא:

ר"ע מברטנורה

כח לדפח · ואין סלכס לח כרבי יסודס ולח כרבי נחמיס: ה חדמס · טיט חרוס: מרוסין · פרין גדולים סעסחין כהן פרקמטיח בסצינות והוחמס חוחס כדרך סחוחמים סלגרות ובעור דרכון זוטר מדר' עקיבח וסלכס כחכמים: כדי לזבל כריסח · כרכי ובעוריס זוטר מקלח של כרוב וה כה כחכמים: מלח כף סיד · כף של סיידין: כדי לעשות קולמוס · סמגיע לקברי כל חמיע חלכעותיו: ענס · שליט רחוי לכתיבס: מרוסס · מרוכך ובכור: ביצה קלה · ביצה תרנגולת וחמחי קרי לה ביצה קלה שהלה להתבשל יותר מבשר ביצים ומבישור הוח כדי לבשל כגרוגרם ממנה: טרופה · מעורבת בשמן: ונתונה בחלפס · שהוחס כבר שפיח ממש ת להתבשל: ו תרווד · כף: חף · בן מביני המפתח שהוחמים בה הדלתות ומן הלכה כר"י: כרכר · של חורגין ומעבירו על כתבי כשהוח מחוח בשיני ושוכח בו החוטין: כדי לזרוק בבהמה · דלח טרח חוכם למבקל ברור מכוח עוף להשריחו דבקלח בעלמח שני לוה: ז בין פצים לחבירו · כשהדרין פלימין ועומדין וקורות ושוכין שורות של קורות על כחרן ויש חגל בין זו לזו שאלו יתעקש · זכר לדבר · דחביב חרס בחיים החור: להתוח · ל לוח: מגבא · בידח שנוס שמעיר נקבעים הגמח חביב חרס נמי בקבלת הגוים ולכלה כרבי יוסי ·

וחכ"ל יאמר זה המאמר מסוסר המבוגל לנסמס המדבר מכנוד סעודם זו :

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ · רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר כְּתִיב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וּכְתִיב בַּמֶּה שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקְטוּהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לֹא יִהְיֶה בּוֹ וְכִי נִין דְּלָא מִשְׁתְּכַח בֵּיהּ מְזוֹנֵי מַה בִּרְכָתָא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ אֶלָּא הָכִי תָּאנָא כָּל בִּרְכָאן דִּלְעֵלָּא וְתַתָּא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה תַּלְיָן וְתָאנָא אַמַּאי לָא אִשְׁתְּכַח מִנָּא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה מִשּׁוּם דְּהַהוּא יוֹמָא מִתְּבָרְכָאן מִנֵּיהּ כָּל שְׁתָּא יוֹמִין עִלָּאִין וְכָל חַד וְחַד יָהִיב מְזוֹנָא לְתַתָּא כָּל חַד בְּיוֹמוֹי · מֵהַהִיא בִּרְכָה דְּמִתְבָּרְכָאן בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה · בְּגִין כַּךְ מָאן דְּאִיהוּ בְּדַרְגָּא דְּמֵהֵימְנוּתָא בָּעֵי לְסַדְּרָא פִּתּוֹרָא וּלְאַתְקָנָא סְעוּדְתָּא בְּלֵילְיָא דְּשַׁבַּתָּא בְּגִין דְּיִתְבָּרֵךְ פִּתּוֹרֵיהּ כָּל אִינּוּן שְׁתָּא יוֹמִין דְּהָא בְּהַהוּא זִמְנָא אִזְדַּמַּן בִּרְכָה לְאִתְבָּרְכָא כָּל שְׁתָּא יוֹמִין דְּשַׁבַּתָּא וּבִרְכְתָא לָא אִשְׁתְּכַח בְּגַוְונָא דָּא וַיְכֻלּוּ כַּךְ בָּעֵי לְסַדְּרָא פִּתּוֹרֵיהּ בְּלֵילְיָא דְּשַׁבַּתָּא בְּנַהֲמָא וּבְמָזוֹנֵי : רַבִּי יִצְחָק אָמַר וַיְכֻלּוּ בְּיוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא נַמֵּי · רַבִּי יְהוּדָה אָמַר בָּעֵי לְאִתְעַנְּגָא בְּהַאי יוֹמָא וּלְמֵיכַל תְּלַת כְּעוּדָתֵי בְּשַׁבַּתָּא בְּגִין דְּיִשְׁתְּכַח שָׂבְעָא וְעִנּוּגָא בְּהַאי יוֹמָא בְּעָלְמָא : רַבִּי אַבָּא אָמַר לְאִזְדַּוְּגָא בְּאִינּוּן יוֹמִין דִּלְעֵלָּא דְּמִתְבָּרְכָאן מֵהַאי יוֹמָא וְהַאי יוֹמָא מַלְיָא רֵישִׁיהּ דְּזָעִיר אַנְפִּין מִטַּלָּא דְּנָחִית מַשְׁתְּקָא

קַדִּישָׁא סְתִימָא דְּכֻלָּא וְאִטְּיל לְחַקְלָא דְּתַפּוּחִין קַדִּישִׁין
תִּלַּת זְמָנֵי מִבַּד עַיִל שַׁבְּתָא בְּגִין דְּיִתְבָּרְכוּן כָּלְהוֹן
כַּהֲדָא וְעַל דָּא בְּעֵי בַּר נַשׁ לְאִתְעַנָּגָא תִּלַּת זְמָנִין
אִלֵּין דְּהָא בְּהָא תַּלְיָא מְהֵימְנוּתָא דִּלְעֵלָּא בְּעִתִּיקָא
קַדִּישָׁא וּבְזֵעִיר אַנְפִּין וּבְחַקְלָא דְּתַפּוּחִין וּבָעֵי בַּר נַשׁ
לְאִתְעַנָּגָא בְּהוּ וְלִמְחֵדֵי בְּהוּ · וּמִן דְּגָרַע סְעוּדְתָא
מְנַיְּחוּ אִתְחֲזֵי פְּגִימוּתָא לְעֵלָּא וְעוֹנְשֵׁיהּ דְּהַהוּא בַּר
נַשׁ סַגִּי · בְּגִינֵי כַּךְ בָּעֵי לְכַדְּרָא פְּתוֹרֵיהּ תִּלַּת זְמָנֵי
מִבַּד עַיִל שַׁבְּתָא וְלָא יְשַׁתְּכַּח בְּתוֹרֵיהּ רֵיקָנְיָא וְתִשְׁרֵי
בִּרְכָתָא עֲלֵיהּ כָּל שְׁאָר יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא וּבְהַאי מִלָּה
אַחֲזֵי וְתָלֵי מְהֵימְנוּתָא לְעֵלָּא · רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר הַאי
מַאן דְּאַשְׁלִים תִּלַּת סְעוּדָתֵי בְּשַׁבְּתָא קָלָא נָפִיק
וּמַכְרְזָא עֲלֵיהּ אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ · דָּא סְעוּדְתָא חָדָא
לְקַבֵּל עַתִּיקָא קַדִּישָׁא דְּכָל קַדִּישִׁין · וְתִרְכַּבְתִּיךְ עַל
בָּמֳתֵי אָרֶץ דָּא סְעוּדְתָא תִּנְיָנָא לְקַבֵּל חַקְלָא דְּתַפּוּחִין
קַדִּישִׁין · וְתַאֲכִלְתִּיךְ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ דָּא הִיא
שְׁלִימוּ דְּאַשְׁתְּלִים בְּזֵעִיר אַנְפִּין לְקַבְלֵיהּ בָּעֵי לְאַשְׁלָמָא
סְעוּדָתֵיהּ וּבָעֵי לְאִתְעַנָּגָא בְּכֻלְּהוּ סְעוּדָתֵי וְלִמְחֵדֵי
בְּכָל חַד וְחַד מִנַּיְהוּ · מִשּׁוּם דְּאִיהוּ מְהֵימְנוּתָא בְּכֻלְּהוּ
שְׁלִימָתָא וּבְגִין כַּךְ שַׁבְּתָא אִתְיְהִיב מִכָּל שְׁאָר זְמַנִּין
וְחַגִּין מִשּׁוּם דְּכֻלָּא בֵּיהּ אִשְׁתְּכַח וְלָא אִשְׁתְּכַח הָכִי
בְּכֻלְּהוּ זְמַנִּין וְחַגִּין · אָמַר רַבִּי חִיָּא בְּגִין כַּךְ מִשּׁוּם

וְאִשְׁתְּכַח כְּלָא בֵּיהּ אִדְּכַר תֵּלַת זִמְנִין דִּכְתִיב וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּשְׁבּוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי · רַבִּי אַבָּא (נ"א רַב הַמְנוּנָא סָבָא) כַּד הַוָּה יָתִיב בְּסְעוּדְתָא דְשַׁבַּתָּא הֲוֵי חָדֵי בְּכָל חַד וְחַד וַהֲוָה אָמַר דָּא הִיא סְעוּדְתָא קַדִּישָׁא דַעְתִּיקָא קַדִּישָׁא כְּתִימָא דְכֻלָּא · בְּסְעוּדְתָא אַחֲרָא הֲוָה אָמַר דָּא הִיא סְעוּדְתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכֵן בְּכֻלְּהוּ סְעוּדָתֵי וַהֲוָה חָדֵי בְּכָל חַד וְחַד · כַּד הֲוָה אַשְׁלִים סְעוּדָתֵי אָמַר אַשְׁלִימוּ סְעוּדָתֵי דְּהֵימְנוּתָא · רַבִּי שִׁמְעוֹן הֲוָה אָמַר הָכִי · אַתְקִינוּ סְעוּדָתָא דְּמְהֵימְנוּתָא · אַתְקִינוּ סְעוּדָתָא דְמַלְכָּא · כַּד הֲוָה יָתִיב בֵּיהּ · הֲווּ מַכְרְזֵי עֲלֵיהּ · אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ וְהִרְכַּבְתִּיךְ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךְ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ · אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לַאֲבוּהִי · אִלֵּין סְעוּדָתֵי הָךְ מִתְתַּקְנָן · אָמַר לֵיהּ לֵילְיָא דְשַׁבַּתָּא כְּתִיב בֵּיהּ וְהִרְכַּבְתִּיךְ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ · בֵּיהּ בְּלֵילְיָא מִתְבָּרְכָא מַטְרוֹנִיתָא וְכֻלְּהוּ חֲבַל תַּפּוּחִין וּמִתְבָּרְכָא פְּתוֹרֵיהּ דְּבַר נַשׁ וְנִשְׁמָתָא אִתּוֹסֶפַת וַהֲוָיא לֵילְיָא חֲדָוָה דְמַטְרוֹנִיתָא הֲוֵי וּבַעֵי בַּר נַשׁ לְמֶחֱדֵי בְּחֶדְוָתָא לְמֵיכַל סְעוּדָתָא דְמַטְרוֹנִיתָא :

ומאמר כן יאמר זה הזמר :

אַתְקִינוּ סְעוּדָתָא דְּמְהֵימְנוּתָא · שְׁלֵימָתָא חֶדְוָתָא

דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא: אַתְקִינוּ סְעוּדְתָא דְמַלְכָּא. דָּא הִיא סְעוּדְתָא דְּחַקַּל תַּפּוּחִין קַדִּישִׁין וְזָעִיר אַנְפִּין וְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא. אִתְּתָן לְסַעֲדָא בַּהֲדֵיהּ:

וזהו הסדר שמו של רבי יצחק לוריא נקראו זלה"ה

א וַאֲזַר בְּשִׁבְחִין. לְמֵיעַל גּוֹ פִּתְחִין. דְּבְחַקַּל תַּפּוּחִין. דְּאִינּוּן קַדִּישִׁין:

ב וְאִין לָהּ חַשְׁתָּא. בְּפִתְוָרָא חְדָתָא. וּבְמָנְרְתָּא טַבְתָּא. וְנַהֲרָא עַל רֵישִׁין:

ג חֵיוָא וּשְׁמָאלָא. וּבֵינַיְהוּ כַּלָּה. בְּקִשׁוּטִין אָזְלָא. וּמָנִין גְּלוּשִׁין:

ד חַבִּיב לָהּ בַּעְלָהּ. וּבִיסוֹדָא דְּיוֹלָהּ. דְּעָבִיד נַיְחָא לָהּ. יְהָא בְּתִישׁ כַּתִּישִׁין:

ה וְחִין אַף עַתִּיק. בְּטַלִּין וּשְׁבִיתִין. בְּרַם אַנְפִּין חַדְתִּין. וְרוּחִין עִם נַפְשִׁין:

ו דּוּ סַגִּי יַתִּי. וְעַל חָדָא מְרָתִּי. נְהוֹרָא לָהּ יִמְטֵי. וּבִרְכָאן דְּפִשִׁין:

ז קְרִיבוּ שׁוּשְׁבִינִין. עֲבִידוּ תִּקּוּנִין. לְאַפָּשָׁא זִינִין. וְנוּנִין עִם רַחֲשִׁין:

ח לָמְעֲבַד נִשְׁמָתִין. וְרוּחִין חַדְתִּין. בְּתִרְתִּין וּתְלָתִין. וּבְתִלְתָּא שְׁבְשִׁין:

ט עֲטוּרִין שַׁבְעִין לָהּ. וּמַלְכָּא דִּלְעֵלָּא. דְּיִתְעַטַּר כֻּלָּא. בְּקַדִּישׁ קַדִּישִׁין:

י שִׁימִין וְתִימִין. בְּנוּ כָּל עָלְמִין. בְּרַם עַתִּיק יוֹמִין. דָּלָא בְּטִישׁ בְּטִישִׁין:

יא הָא רַעֲוָא קַמֵּהּ. דְּיִשְׁרֵי עַל עַמֵּהּ. דְּיִתְעַנַּג לְשַׁמֵּהּ. בְּמַתִּיקִין וְדוּבְשִׁין:

יב אַסַּדַּר לְדָרוֹמָא. מְנַרְתָּא דְּתֵימָא. וְשֻׁלְחָן עִם נַהֲמָא. בְּצַפּוּנָא אַרְשִׁין:

בְּ חַמְרָא גּוּ כַּסָּא · וּמַרְאֲנֵי אַפֵּי · לְאָרוּם וַאֲרוּסָה · לְהִתְקְפָא חַלְשִׁין :

גְּ עַטַּר לוֹן פִּתְרִין · בְּמִלִּין יַקִּירִין · בְּשִׁבְעִין עִטּוּרִין · דְּעַל גַּבֵּי חַמְשִׁין :

שְׁכִינְתָּא תִּתְעַטָּר · בְּשִׁית נַהֲמֵי לְסָטָר · בְּוִיזִּין תִּתְקַטָּר · וְזִינִין דְּכְנִישִׁין :

שְׁ בִיתִין וּשְׁבִיקִין · מְסָאבִין דְּרָחִיקִין · חֲבִילִין דְּמַעִיקִין · וְכָל זִינֵי חַרְשִׁין :

וִיהֵי רַעֲוָא מִן קֳדָם עַתִּיקָא קַדִּישָׁא דְּכָל קַדִּישִׁין טְמִירָא דְּכָל טְמִירִין סְתִימָא דְּכֻלָּא דְּיִתְמַשַּׁךְ טַלָּא עִלָּאָה מְנִיחָה לְמַלְיָא דִּישְׁיָה דְּזֵעִיר אַנְפִּין וּלְהַטְיָל לַחֲקַל תַּפּוּחִין קַדִּישִׁין בְּנְהִירוּ דְּאַנְפִּין בְּרַעֲוָא וּבְחֶדְוָתָא דְּכֻלָּא וְיִתְמַשַּׁךְ מִן קֳדָם עַתִּיקָא קַדִּישָׁא דְּכָל קַדִּישִׁין טְמִירָא דְּכָל טְמִירִין סְתִימָא דְּכֻלָּא רְעוּתָא וְרַחֲמֵי חִנָּא וְחִסְדָּא בְּנְהִירוּ עִלָּאָה בְּרַעֲוָא וְחֶדְוָתָא עָלַי וְעַל כָּל בְּנֵי בֵיתִי וְעַל כָּל הַנְּלוִים אֵלַי וְעַל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַמֶּיךָ וְיִפְרְקִינָּנָא מִכָּל עַקְתִין בִּישִׁין דְּיֵיתוּן לְעָלְמָא וְיִזְמִין וְיֵיתֵי לָנָא מְזוֹנָא וּפַרְנָסְתָּא טָבְתָּא בְּלִי צְרָה וְעַקְתָּא מְמַלָּא דְּכָל מְזוֹנָא בְּיָדָא תַּלְיָא וְיִשְׁזְבִינָּנָא כְּעִינָא בִּישָׁא וּמַחֲרְבָא דְּמַלְאַךְ הַמָּוֶת וּמְדִינְתָּא שֶׁל גֵּיהִנֹּם · וְיֵיתֵי לָנָא וּלְכָל נַפְשָׁתָנָא חִנָּא וְחִסְדָּא וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וְרַחֲמֵי מִן קֳדָמֵיהּ אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן אָמֵן וְאָמֵן :

(ה"ח) (ח) קידוש היום בלילה מדאורייתא ומ"מ כמבלה יומא מדאורייתא ידי קידוש ואל הפת אז על היין הוא רק מדרבנן אם התחיל בפת :

(ב) יין נרצה פכ"נ לטעימה אז בין המוציא לטעימה יין לכתחילה אפי' נמוכית חמץ : (ג) ח"י לכתן נרצה תחרובה על היין של קידוש שברהמ"ז פוטרת : (ד) אם לא קידש בלילה בין בשוגג בין במזיד יש לו תשלומין למחר כל היום ואומר כל הקידוש של לילה מלבד ויכלו · ואפי' קידש רי

שנה אכל וגם לא שתה רביעית יין אחר הקידוש דלא הוי קידוש במקום סעודה הוי כלא קידש כלל: (ה) אין קידוש אלא במקום סעודה. וצריך לאכול במקום קידוש לאלתר. וסגי שיאכל חוץ ממנה לוגמיו של קידוש עוד כום יין דהיינו רביעית או שיאכל כזית מיני תרגימא מחמשת המינים ומכ"מ כזית פת. אבל בשאר או קלווע ופירות לא יצא (ופרטי הדינים מקידוש במקום סעודה עיין בחו"מ סי' רע"ג):(ו) נוהגין לעמוד בשמחילין לומר יום הששי ויכלו השמים שהשם יהו"ה ברמז בר"ת ואח"כ נוהגין לישב: (נהורא ות"ש) יכוין לקדש על היין דוקא כי מאד הפליגו בזה בגמ' סק' וכזוה"ק פ' תמור תר"י כתיב זכור את יום השבת לקדשו ותניין זכרהו על היין אמאי על היין בגין דיין כו' ויהדר אחר כוס יפה ביותר להדור מצוה ויזהר במריקה ושטיפה לכוס זה כדינו ויקבל הכוס מלא בג' ידיו מעל השולחן ויתנהו על כף יד שמאל ויתחיל הקידוש בשמידה בש"ע מאד ובשעת אמירת פ' ויכלו מעומד דוקא יסתכל בנרות. הברכות חומר מיושב ונותן עיניו בכוס. התריז"ל היה עומד בכל הקידושין בשבת ויו"ט ואח"כ יושב ושותה הכוס. והיה נוהג להשחיר מעט יין בכוס קידוש וכוס בהמ"ז להשחיר ברכה. ז"ל בלחם ויסי ערב ויסי בוקר ויפסיק מעט בין יום הששי לויכלו:

העיקר לכוין באמירת ויכלו להעיד על אלהות אלהיתו בעובדא דברא"ת וצריך להעיד עדות זו בשמחה ובכוונה עצומה כמבואר בזוה"ק בעי ב"נ למסהד סהדותא דא בחדוה וכרעותא דלבא כו':

קידוש ליל שבת

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ לְיַחֵד שֵׁם י"ה בְּו"ה בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּכָל עָלְמִין וְלִהְוֵי מְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה לְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן כְּדִכְתִיב זָכוֹר וְשָׁמוֹר זְכִירָה עַל הַיַּיִן:

בלחש וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר

יוֹם הַשִּׁשִּׁי. וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

על כיין סַבְרִי מָרָנָן וְרַבָּנָן וְרַבּוֹתַי

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְרָצָה בָנוּ וְשַׁבָּת קָדְשׁוֹ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הִנְחִילָנוּ זִכָּרוֹן לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית · כִּי הוּא יוֹם תְּחִלָּה לְמִקְרָאֵי קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם · כִּי בָנוּ בָחַרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדַּשְׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים · וְשַׁבַּת קָדְשְׁךָ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הִנְחַלְתָּנוּ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת :

ויאכל בשמחה · ויאמר מזמור לדוד ה' רועי וגו' ואח"כ יאמר אנו מתרגמים המדברים בשבח המועדים :

לְמִבְצַע עַל רְפָתָא · כְּזִיתָא וּכְבֵיעָתָא · תַּרְיִן יוֹדִין נַקְטָא · סְתִימִין וּפְרִישִׁין :
מְשַׁח זֵיתָא דַכְיָא · דְּמַחְנִין רַחְיָא · וְנַגְדִין נַחְלֵיָא · בְּגַוֵּהּ בְּלָחִישִׁין :
הִלָּא נִימָא רָזִין · וּמְלִין דִּגְנִיזִין · דְּלֵיתְהוֹן מִתְחָזִין · טְמִירִין וּכְבִישִׁין :
אִתְּמַרַת כַּלָּה · בְּרָזִין דְּלֵעֵלָּא · בְּגוֹ הַאי הִלּוּלָא · דְּעִירִין קַדִּישִׁין :

(נהורא) יזכר מאד בעזיים ולמוד על כסולתן ויאכל בשמחה ויכנד חם כ' מהונו ומגרונו לומר זמירות ותשבחות על סעולתן כמנוהג כוה"ק ונהיכין לאתערא שירה ומהוה לסעודה וכו' :

זמירות ליל שבת

כָּל מְקַדֵּשׁ שְׁבִיעִי כָּרָאוּי לוֹ · כָּל שׁוֹמֵר שַׁבָּת כַּדָּת מְחַלְּלוֹ· שָׁכְרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד עַל פִּי פָּעֳלוֹ · אִישׁ עַל מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל דִּגְלוֹ : אוֹהֲבֵי יְיָ הַמְחַכִּים בְּבִנְיַן אֲרִיאֵל · בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שָׂשׂוּ וְשִׂמְחוּ כְּמַקַּבְּלֵי מַתַּן נַחֲלִיאֵל · גַּם שְׂאוּ יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וְאִמְרוּ לְאֵל · בָּרוּךְ יְיָ אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל: הוֹרְשֵׁי יְיָ זֶרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבוֹ· הַמְאַחֲרִים לָצֵאת

מִן הַשַּׁבָּת וּמְמַהֲרִים לָבֹא׳ שְׂמֵחִים לְשָׁמְרוֹ וְלָעֶרֶב עֲרוּבוֹ׳
זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ׃ זָכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה
בְּמִצְוַת שַׁבָּת גְּרוּסָה׳ חֲרוּתָה לַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּבָלָה בֵּין
רַעוֹתֶיהָ מְשֻׁבָּצָה׳ טְהוֹרִים יִרְשׁוּהָ וְקִדְּשׁוּהָ בְּמַאֲמַר כֹּל
אֲשֶׁר עָשָׂה׳ וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר
עָשָׂה׃ יוֹם קָדוֹשׁ הוּא מִבְּאוֹ וְעַד צֵאתוֹ׳ כָּל זָרָע יַעֲקֹב
יְכַבְּדוּהוּ כִּדְבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ׳ לָנוּחַ בּוֹ וְלִשְׁמוֹחַ בְּתַעֲנוּג
אָכוֹל וְשָׁתוֹ׳ כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ אוֹתוֹ׃ מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ
לְיֹדְעֶיךָ אֵל קַנֵּא וְנוֹקֵם׳ נוֹטְרֵי לַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי זָכוֹר
וְשָׁמוֹר לְחַקֵּם׳ שַׂמְּחֵם בְּבִנְיַן שָׁלֵם בְּאוֹר פָּנֶיךָ תַּבְהִיקֵם׳
יְרוּן מִקֶּשֶׁן בֵּיתֶךָ וְנַחַל עֲדָנֶיךָ תַּשְׁקֵם׃ עֲזוֹר לַשּׁוֹבְתִים
בַּשְּׁבִיעִי בֶּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר עוֹלָמִים׳ פּוֹסְעִים בּוֹ פְּסִיעָה
קְטַנָּה סוֹעֲדִים בּוֹ לְבָרֵךְ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים׳ צִדְקָתָם תַּצְהִיר
כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים׳ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אַהֲבַת תָּמִים׳
יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים׃

מְנוּחָה וּשְׂמָחָה אוֹר לַיְּהוּדִים׳ יוֹם שַׁבָּתוֹן יוֹם מַחֲמַדִּים
שׁוֹמְרָיו וְזוֹכְרָיו הֵמָּה מְעִידִים׳ כִּי לְשִׁשָּׁה כֹּל בְּרוּאִים
וְעוֹמְדִים׃ שְׁמֵי שָׁמַיִם אֶרֶץ וָיָמִים׳ כָּל צְבָא מָרוֹם גְּבוֹהִים
וְרָמִים׳ תַּנִּין וְאָדָם וְחַיַּת רְאֵמִים׳ כִּי בְיוֹם יְיָ צוּר עוֹלָמִים׃ הוּא
אֲשֶׁר דִּבֶּר לְעַם סְגֻלָּתוֹ׳ שָׁמוֹר לְקַדְּשׁוֹ מִבְּאוֹ וְעַד צֵאתוֹ׳ שַׁבַּת
קֹדֶשׁ יוֹם חֶמְדָּתוֹ׳ כִּי בוֹ שָׁבַת אֵל מִכָּל מְלַאכְתּוֹ׃ בְּמִצְוַת
שַׁבָּת אֵל יַחֲלִיצֶךָ׳ קוּם קְרָא אֵלָיו יָחִישׁ לְאַמְּצֶךָ׳ נִשְׁמַת כָּל
חַי וְגַם נַעֲרִיצֶךָ׳ אָכוֹל בְּשִׂמְחָה כִּי כְבָר רָצָךְ׃ בְּמִשְׁנָה לַחֶם

וְקָדוֹשׁ רַבָּה · בְּרוֹב מַטְעַמִּים וְרוּחַ נְדִיבָה · יְזַכּוּ לְרַב טוּב
הַמִּתְעַנְּגִים בָּהּ · בְּבִיאַת גּוֹאֵל לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא :

מַה יְּדִידוּת מְנוּחָתֵךְ · אַתְּ שַׁבָּת הַמַּלְכָּה · בְּכֵן נְרוּץ לְקָרָאתֵךְ · בּוֹאִי
כַלָּה נְסִיכָה · לְבוּשׁ בְּגָדֵי תְּמוּדוֹת · לְהַדְלִיק נֵר בְּרָכָה · וַתְּבָל כָּל הָעֲבוֹדוֹת ·
לֹא תַעֲשׂוּ מְלָאכָה : לְהִתְעַנֵּג בְּתַעֲנוּגִים בַּרְבּוּרִים וּשְׁלָיו וְדָנִים : מַעֲרַב
בְּזֵמִינִים · כָּל מִינֵי מַטְעַמִּים · כִּבְעוֹד יוֹם מוּכָנִים · תַּרְגּוּלִים מְפֻשָּׁמִים ·
וְלַעֲרוֹךְ בּוֹ כַּמָּה מִינִים · שְׁתוֹת יַיִן מְבֻשָּׂמִים · וְהַפְנוֹקֵי מַעֲדָנִים · בְּכָל שֵׁשׁ
מְאוֹת : לְהִתְעַנֵּג נַחֲלַת יַעֲקֹב יְרֵשׁ · בְּלִי מִצְרִים נַחֲלָה · וְיַכְפְּלוּהוּ עֶשְׂרִים
וְרֵשׁ · וְתִזְכּוּ לִגְאֻלָּה · יוֹם שַׁבָּת אִם תִּשְׁמְרוּ · וְהִיִּיתֶם לִי סְגֻלָּה · שֵׁשֶׁת
יָמִים תַּעֲבֹדוּ · וּבַשְּׁבִיעִי נְגִילָה : לְהִתְעַנֵּג חֲפֵצִיךְ אֲסוּרִים · וְגַם לַחֲשׁוֹב
חֶשְׁבּוֹנוֹת · הַרְהוּרִים מְתָרִים · וְלָשִׂיחַ הַבָּנוֹת · וְתִינוֹק לְלַמְּדוֹ סֵפֶר ·
לְנַצֵּחַ בְּנִגִּינוֹת · וְלַהֲגוֹת בְּאִמְרֵי שֶׁפֶר · בְּכָל פְּנוֹת וּמַחֲנוֹת : לְהִתְעַנֵּג
דְּלָךְ תִּהְיֶה בְּנַחַת · עוֹנֶג קָרָא לַשַּׁבָּת · וְהַשֵּׁנָה מְשִׂיחַת · בַּדַּת נַפְשׁ
מְשִׁיבַת · בְּכֵן נַפְשִׁי לָךְ עָרְגָה · וְלִנּוֹחַ בְּחִבַּת · בְּשׁוֹשַׁנִּים סוּגָה · בּוֹ יָנוּחוּ
בָּנִים וּבָת : לְהִתְעַנֵּג מֵעֵין הָעוֹלָם הַבָּא · יוֹם שַׁבָּת מְנוּחָה · כָּל הַמִּתְעַנְּגִים
בָּהּ · יְזַכּוּ לְרוֹב שִׂמְחָה · מַחְבְּלֵי מָשִׁיחַ · יְצָלוּ לִרְוָחָה · וְדוּתָנוּ תַּצְמִיחַ ·
ס נְגוֹן וְאַנְחָ : לְהִתְעַנֵּג

יְ הֵ רִבּוֹן עָלַם וְעַלְמַיָּא · אַנְתְּ הוּא מַלְכָּא מַלְכָּא מַלְכַיָּא :
עוֹבַד גְּבוּרָתֵךְ וְתִמְהַיָּא · שְׁפַר קָדָמָךְ לְהַחְוָיָא : יה רבון
שְׁ בְּחִין אַסְדַּר צַפְרָא וְרַמְשָׁא · לָךְ אֱלָהָא קַדִּישָׁא · דִּי בְרָא
כָּל נַפְשָׁא · עִירִין קַדִּישִׁין וּבְנֵי אֱנָשָׁא · חַיַּת בְּרָא
וְעוֹפֵי שְׁמַיָּא : יה רבון
נָ בְרִבִּין עוֹבְדַיִךְ וְתַקִּיפִין · מָכִיךְ רְמַיָּא וְזַקִּיף כְּפִיפִין · לוֹ
יְהֵיה גְּבַר שְׁנִין אַלְפִין · לָא יָעוֹל גְּבוּרָתֵךְ בְּחִשְׁבְּנַיָּא: יה
אֱ לָהָא דִּי לֵהּ יְקַר וְרִבוּתָא · פְּרוֹק יַת עַנְּךְ מִפּוּם אַרְיוָתָא ·
וְאַפֵּיק יַת עַמָּךְ סְגוֹ גָּלוּתָא · עַמָּךְ דִּי בְחַרְתְּ מִכָּל אַמַּיָּא: יד

לְקַדְּשֶׁךָ תּוֹב וּלְקַדֵּשׁ קְדוֹשִׁין. אֲתַר דִּי בֵהּ יְחַדְּנִין רְחִימִין
וְנַפְשִׁין. וְיַסְּרִין לָךְ שִׁירִין וְרַחֲשִׁין. בְּיוּשְׁלֵם עַרְתָּא
דְשׁוּפְרֵיָא: יה רבה

צוּר מִשֶּׁלּוֹ אָכַלְנוּ. בָּרְכוּ אֲמוּנַי. שָׂבַעְנוּ וְהוֹתַרְנוּ כִּדְבַר
יְיָ: הַזָּן אֶת עוֹלָמוֹ. רוֹעֵנוּ אָבִינוּ. אָכַלְנוּ אֶת לַחְמוֹ. וְיֵינוֹ
שָׁתִינוּ. עַל כֵּן נודֶה לְשִׁמְךָ. וּנְהַלְלוֹ בְּפִינוּ. אָמַרְנוּ וְעָנִיתָ.
אֵין קָרוֹשׁ כַּייָ: צוּר. בְּשִׁיר וְקוֹל תּוֹדָה נְבָרֵךְ לֵאלֹהֵינוּ. עַל
אֶרֶץ חֶמְדָּה (טובה) שֶׁהִנְחִיל לַאֲבוֹתֵינוּ מָזוֹן וְצֵדָה הַשְּׂבִיעַ
לְנַפְשֵׁנוּ. חַסְדּוֹ גָּבַר עָלֵינוּ. וֶאֱמֶת יְיָ: צוּר. רַחֵם בְּחַסְדְּךָ.
עַל עַמְּךָ צוּרֵנוּ. עַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ. וְבוּל בֵּית תִּפְאַרְתֵּנוּ.
גַּן דְּוִד עַבְדֶּךָ. יְבָא וְיִגְאָלֵנוּ. רוּחַ אַפֵּינוּ. מְשִׁיחַ יְיָ: צוּר.
יִבָּנֶה הַמִּקְדָּשׁ. עִיר צִיּוֹן תִּמָּלֵא. וְשָׁם נָשִׁיר שִׁיר חָדָשׁ
וּבִרְנָנָה נַעֲלֶה. הָרַחֲמָן הַמְקַדֵּשׁ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה. שֶׁאֹכְלִים
מִזֶּה יִן מָלֵא. נִבְרֵכַת יְיָ: שם

יוֹם זֶה לְיִשְׂרָאֵל אוֹרָה וְשִׂמְחָה. שַׁבַּת מְנוּחָה: צִוִּיתָ
פְּקוּדִים בְּמַעֲמַד הַר סִינַי. שַׁבַּת וּמוֹעֲדִים לְשַׁמּוֹר בְּכָל
שָׁנַי. לַעֲרוֹךְ לְפָנַי מַשַּׂאת וַאֲרוּחָה. שַׁבַּת מְנוּחָה: יום זה.
חֶמְדַּת הַלְּבָבוֹת לְאַיֶּה שְׁבוּרָה. לְנַפְשׁוֹת נְכֵאבוֹת נְשָׁמָה
יְתֵרָה. לְנֶפֶשׁ מִצְרָה יָסִיר אֲנָחָה. שַׁבַּת מְנוּחָה: יום זה.
קִדַּשְׁתָּ בְּרַכְתָּ אוֹתוֹ מִכָּל יָמִים. בְּשֵׁשֶׁת כְּלִית מְלֶאכֶת
עוֹלָמִים. בּוֹ מָצְאוּ עֲגוּמִים. הַשְׁקֵט וּבְטָחָה. שַׁבַּת
מְנוּחָה: יום זה. לְאָסוּר מְלֶאכָה צִוִּיתָנוּ נוֹרָא. אָזְכָּה הוֹד
מְלוּכָה. אָם שַׁבָּת אֶשְׁמְרָה. אַקְרִיב שַׁי לַמּוֹרָא. מְנוּחָה
מְבֹרֶכֶת. שַׁבַּת מְנוּחָה: יום זה. חַדֵּשׁ מְקַדְּשֵׁנוּ זְכֹרָה נְדָרֶיךָ

עֵרֶךְ מִשְׁמַרְתֵּנוּ תְּנָה לְנֶעֱצָבֶת. בְּשַׁבָּת וּשְׁמֹחַ בְּזֶמֶר וְשָׁבָתָה. שַׁבַּת מְנוּחָה:

זמר לרבי אברהם בן עזרא וחתום שמו בראשי התיבות:

נַפְשִׁי לֵאלֹהִים לְאֵל חָי. לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ לְאֵל חָי:

אֵל אֶחָד בָּרָאנִי. וְאָמַר חַי אָנִי. כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וְחָי: לבי

בָּרָא כָל בְּחָכְמָה. בְּעֻצָּה וּבִמְזִמָּה. מְאֹד נֶעֱלָמָה. מֵעֵינֵי כָּל חָי: לבי

רָם עַל כָּל כְּבוֹדוֹ. כָּל פֶּה יְחַוֶּה הוֹדוֹ. בָּרוּךְ אֲשֶׁר בְּיָדוֹ. נֶפֶשׁ כָּל חָי: לבי

הִבְדִּיל נִינֵי תֹם. חֻקִּים לְתוֹרָתָם. אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם. הָאָדָם וְחָי: לבי

מִי זֶה יִצְטַדָּק. נִמְשָׁל לְאֶבֶן דָּק. אֱמֶת כִּי לֹא יִצְדָּק. לְפָנֶיךָ כָּל חָי: לבי

בְּלֵב יֵצֶר חָשׁוּב. כְּדִמּוּת חֹמֶת עָכְשׁוּב. וְאֵיכָכָה יָשׁוּב הַבָּשָׂר הַחַי: לבי

נִסּוֹגִים אָם אָבוּ. וּמֵהַדְּפָם שָׁבוּ. טֶרֶם יִשְׁכְּבוּ. בַּיִת מוּעָד לְכָל חָי: לבי

עַל כָּל אֲהוּבָךְ. כָּל פֶּה תְּיַחֲדָךְ. פּוֹתֵחַ אֶת יָדָךְ. וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חָי: לבי

זְכוֹר אַהֲבַת קְדוּמִים. וְהַחֲיֵה נִרְדָּמִים. וְקָרֵב הַיָּמִים. אֲשֶׁר בָּהֶן יִשַּׂי חָי: לבי

רְאֵה לְגִבְרַת אֲמָתְךָ. שִׁפְחָה נוֹאֲמָתְךָ. לֹא כִּי בְנֵךְ הַמֵּת. וּבְנִי הֶחָי: לבי

אָקוֹד עַל אַפָּי. וְאֶפְרוֹשׁ לְךָ כַּפָּי. עֵת כִּי אֶפְתַּח פִּי. בְּנִשְׁמַת כָּל חָי: לבי

וקודם כהמ"ז על כל סעודות שבת יטול ידיו במים לחרושים ויאמר:

יְדֵי אַסְחֵי אֲנָא. לְגַבֵּי חַד מָנָא. לְסַטְרָא חוֹרִינָא. דְּלֵית בֵּהּ מַשְׁיָא:

אָזְפִין בְּתַלְתָּא. בְּבָבָא דִּבְרָכְתָא. לְעִלַּת עִלְּתָא. עַתִּיקָא קַדִּישָׁא:

(נהורא) כהחיו"ל. בליל שבת יניח מחר נהמ"ז על השולחן מכוסה על נהמ"ז מעם יין וקנה כפי מן הלחם והוא להמשיך בשע ברכה מן הסבת לכל הסעוד אבל לא יניח לחם שלם על השולחן:

דיני תפלת שחרית של שבת

מאחרין לבה לבה"כ בשבת יותר מבימות החול (ובלבד שלא לעבור זמן ק"ש ותפלה) וממהרין לצאת קודם ו' בעות:

יאמר הש"ץ בזה בקונה וכש"ע מחד ובתהלת בשמת יכוין אני מקבל עלי הוספת הנפ"ש של יום השבת ונמר קבולם יכוין בברכות דיוצר:

נְשָׁמַת כָּל חַי תְּבָרֵךְ אֶת שִׁמְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר תְּפָאֵר וּתְרוֹמֵם זִכְרְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד · מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אַתָּה אֵל · וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ · פּוֹדֶה וּמַצִּיל וּמְפַרְנֵס וּמְרַחֵם בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה · אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אָתָּה : אֱלֹהֵי הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים · אֱלוֹהַּ כָּל בְּרִיּוֹת · אֲדוֹן כָּל תּוֹלָדוֹת · הַמְהֻלָּל בְּרוֹב הַתִּשְׁבָּחוֹת · הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד · וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים · וַיְיָ לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן · הַמְעוֹרֵר יְשֵׁנִים וְהַמֵּקִיץ נִרְדָּמִים · וְהַמֵּשִׂיחַ אִלְּמִים · וְהַמַּתִּיר אֲסוּרִים וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים · לְךָ לְבַדְּךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים · אִלּוּ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כַּהֲמוֹן גַּלָּיו · וְשִׂפְתוֹתֵינוּ שֶׁבַח כְּמֶרְחֲבֵי רָקִיעַ · וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ · וְיָדֵינוּ פְּרוּשׂוֹת כְּנִשְׁרֵי שָׁמָיִם · וְרַגְלֵינוּ קַלּוֹת כָּאַיָּלוֹת · אֵין אֲנַחְנוּ מַסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וּלְבָרֵךְ אֶת שִׁמְךָ עַל אַחַת מֵאֶלֶף אֶלֶף אַלְפֵי אְלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ : מִמִּצְרַיִם גְּאַלְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ · בְּרָעָב זַנְתָּנוּ · וּבְשָׂבָע כִּלְכַּלְתָּנוּ · מֵחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ · וּמִדֶּבֶר מִלַּטְתָּנוּ · וּמֵחֳלָיִם רָעִים וְנֶאֱמָנִים דִּלִּיתָנוּ : עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֲסָדֶיךָ ·

כוונות פשטיות

(מ) חזק וכעל סיכולת · וחפי' (ככל עת נרם) ג"כ (חין לנו מלי חלח חתה) ולח כחיתן שכחו' נכן וכו' כי יכעב ויתקלף וקלל נמלכו וכחלחיו (כרוב) נרגו· (וכבכע בלבלתנו) שסעניים חף נשובע ירעבו מדנית חיסר (דליתני) הגבסתנו

וְאַל תְּבִישֵׁנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לָנֶצַח: עַל כֵּן אֵבָרִים שֶׁפִּלַּלְתָּ בָּנוּ
וְרוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁנָּפַחְתָּ בְּאַפֵּינוּ וְלָשׁוֹן אֲשֶׁר שַׂמְתָּ בְּפִינוּ
הֵן הֵם יוֹדוּ וִיבָרְכוּ וִישַׁבְּחוּ וִיפָאֲרוּ וִירוֹמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ
וְיַקְדִּישׁוּ וְיַמְלִיכוּ אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ: כִּי כָל פֶּה לְךָ יוֹדֶה
וְכָל לָשׁוֹן לְךָ תִשָּׁבַע: וְכָל בֶּרֶךְ לְךָ תִכְרַע: וְכָל קוֹמָה
לְפָנֶיךָ תִשְׁתַּחֲוֶה: וְכָל לְבָבוֹת יִירָאוּךָ: וְכָל קֶרֶב וְכִלְיוֹת
יְזַמְּרוּ לִשְׁמֶךָ: כַּדָּבָר שֶׁכָּתוּב כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יְיָ
מִי כָמוֹךָ: מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגּוֹזְלוֹ: מִי
יִדְמֶה לָךְ וּמִי יִשְׁוֶה לָךְ וּמִי יַעֲרָךְ לָךְ: הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר
וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: נְהַלֶּלְךָ וּנְשַׁבֶּחֲךָ
וּנְפָאֶרְךָ וּנְבָרֵךְ אֶת שֵׁם קָדְשֶׁךָ: כָּאָמוּר לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי
אֶת יְיָ וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם קָדְשׁוֹ:

הָאֵל בְּתַעֲצֻמוֹת עֻזֶּךָ הַגָּדוֹל בִּכְבוֹד שְׁמֶךָ הַגִּבּוֹר לָנֶצַח
וְהַנּוֹרָא בְּנוֹרְאוֹתֶיךָ: הַמֶּלֶךְ הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא:
שׁוֹכֵן עַד מָרוֹם וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ: וְכָתוּב רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיְיָ
לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה: בְּפִי יְשָׁרִים תִּתְהַלָּל: וּבְדִבְרֵי
צַדִּיקִים תִּתְבָּרַךְ: וּבִלְשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְרוֹמָם: וּבְקֶרֶב
קְדוֹשִׁים תִּתְקַדָּשׁ:

וּבְמַקְהֲלוֹת רִבְבוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יִתְפָּאַר
שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר שֶׁכֵּן חוֹבַת כָּל הַיְצוּרִים

כוונות משמיות

(משנת) אחנקא · (וכל מרני) כשהוא לומר נשוב כל מרני מתנמתים:

לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבֵּחַ לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדֵּר לְבָרֵךְ לַעֲלֹה וּלְקַלֵּס עַל כָּל דִּבְרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשַׁי עַבְדְּךָ מְשִׁיחֶךָ:

יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ כִּי לְךָ נָאֶה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיר וּשְׁבָחָה הַלֵּל וְזִמְרָה עֹז וּמֶמְשָׁלָה נֶצַח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה תְּהִלָּה וְתִפְאֶרֶת קְדֻשָּׁה וּמַלְכוּת · בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל בַּתִּשְׁבָּחוֹת אֵל הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה מֶלֶךְ אֵל חַיהָעוֹלָמִים: הש"ץ אומר חצ

(פת"ש) יענה ניכל"ו כס"ע מתד וכיכ"ן גמר קנלת תוספת ופס בל יום פסנת:
(נהורא) נמקום שפס"ן מנגן הנרכה יוצר תוך עד ינוכח לת כנל יתן מומים שפונים לתן לתגיו וכוח טעות גדול:

חזן בָּרְכוּ אֶת יְהוָה הַמְבֹרָךְ:

קו"ח בָּרוּךְ יְהוָה הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא אֶת הַכֹּל:

כשחל יו"ט בחול תומרים המאיר לארץ

הַכֹּל יוֹדוּךָ וְהַכֹּל יְשַׁבְּחוּךָ · וְהַכֹּל יֹאמְרוּ אֵין קָדוֹשׁ כַּיְיָ: הַכֹּל יְרוֹמְמוּךָ סֶּלָה יוֹצֵר הַכֹּל · הָאֵל הַפּוֹתֵחַ בְּכָל יוֹם דַּלְתוֹת שַׁעֲרֵי מִזְרָח · וּבוֹקֵעַ חַלּוֹנֵי רָקִיעַ · מוֹצִיא חַמָּה מִמְּקוֹמָהּ וְלְבָנָה מִמְּכוֹן שִׁבְתָּהּ · וּמֵאִיר לָעוֹלָם כָּלּוֹ

וּלְיוֹשְׁבָיו · שֶׁבָּרָא בְּמִדַּת רַחֲמִים : הַמֵּאִיר לָאָרֶץ וְלַדָּרִים
עָלֶיהָ בְּרַחֲמִים · וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה
בְרֵאשִׁית : הַמֶּלֶךְ הַמְרוֹמָם לְבַדּוֹ מֵאָז · הַמְשֻׁבָּח וְהַמְפֹאָר
וְהַמִּתְנַשֵּׂא מִימוֹת עוֹלָם : אֱלֹהֵי עוֹלָם בְּרַחֲמֶיךָ רַבִּים
רַחֵם עָלֵינוּ · אֲדוֹן עָזֵנוּ צוּר מִשְׂגַּבֵּנוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ מְשֻׂגָּב
בַּעֲדֵנוּ : אֵין כְּעָרְכֶךָ וְאֵין זוּלָתֶךָ · אֶפֶס בִּלְתֶּךָ וּמִי דּוֹמֶה
לָךְ : אֵין כַּעֲרָכְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה · וְאֵין זוּלָתְךָ
מַלְכֵּנוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא · אֶפֶס בִּלְתֶּךָ גּוֹאֲלֵנוּ לִימוֹת
הַמָּשִׁיחַ · וְאֵין דּוֹמֶה לְךָ מוֹשִׁיעֵנוּ לִתְחִיַּת הַמֵּתִים :

אֵל אָדוֹן עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים · בָּרוּךְ וּמְבֹרָךְ בְּפִי כָּל נְשָׁמָה ·
גָּדְלוֹ וְטוּבוֹ מָלֵא עוֹלָם · דַּעַת וּתְבוּנָה סוֹבְבִים אֹתוֹ :
הַמִּתְנָאֶה עַל חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ · וְנֶהְדָּר בִּכְבוֹד עַל הַמֶּרְכָּבָה ·
זְכוּת וּמִישׁוֹר לְפָנָיו כְּאוֹ · חֶסֶד וְרַחֲמִים לִפְנֵי כְבוֹדוֹ :
טוֹבִים מְאוֹרוֹת שֶׁבָּרָא אֱלֹהֵינוּ · יְצָרָם בְּדַעַת בִּבִינָה
וּבְהַשְׂכֵּל · כֹּחַ וּגְבוּרָה נָתַן בָּהֶם · לִהְיוֹת מוֹשְׁלִים בְּקֶרֶב
תֵּבֵל : מְלֵאִים זִיו וּמְפִיקִים נוֹגַהּ · נָאֶה זִיוָם בְּכָל הָעוֹלָם ·
שְׂמֵחִים בְּצֵאתָם וְשָׂשִׂים בְּבוֹאָם · עֹשִׂים בְּאֵימָה רְצוֹן
קוֹנָם : פְּאֵר וְכָבוֹד נוֹתְנִים לְשִׁמּוֹ · צָהֳלָה וְרִנָּה לְזֵכֶר
מַלְכוּתוֹ · קָרָא לַשֶּׁמֶשׁ וַיִּזְרַח אוֹר · רָאָה וְהִתְקִין צוּרַת

כוונות פשטיות

(אל) הוא (אדון על כל המעשים) עליונים ותחתונים שבכח (סובבים אותו) את העולם (המתנאה) הוא גאה ורם לך (על חיות הקודש) שהם שבעים כפרדים (לחיות מובנים) שבשמם מוליד הזמנים קול וחוש כו' והמתכות והנמחים וכל החיים מקבלים פועלת ממנו וכן מן הלבנה והכוכבים (קרא

הַלְּבָנָה: שֶׁכֵּח נוֹתְנִים לוֹ כָּל צְבָא מָרוֹם: תִּפְאֶרֶת וּגְדֻלָּה שְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ:

(ויה"ח) הם שכח לומר (אל תשכח שכח גרין (אומרו אחר כתפלה ואחר שסדר
אין חיוב (אומרם אחר התפלה • ויש להתירין בניגון שיש בו נעימה:
(נהורא ות"ש) יזכר מחד לומר שכח זה נמתון וכב"ע ויתן בלבבי ס"ע נפ"
(נחיכות המנחיל כו') על המתוס הגדולה שנתן לנו נתכבתו לחתנו
יש השכח בתקולם כנגד כל התורה כולם • ובחיכות (שמר תקדם)
יקבל ע"ע מ"ג ויכוין שכמ"ג זו יתקדם שמו בעולמות סע ב:

לָאֵל אֲשֶׁר שָׁבַת מִכָּל הַמַּעֲשִׂים: בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי הִתְעַלָּה וַיֵּשֶׁב עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ • תִּפְאֶרֶת עָטָה לְיוֹם הַמְּנוּחָה עָנַג קָרָא לְיוֹם הַשַּׁבָּת • זֶה שֶׁבַח שֶׁל יוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבּוֹ שָׁבַת אֵל מִכָּל מְלַאכְתּוֹ וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׁבֵּחַ וְאוֹמֵר מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת טוֹב לְהוֹדוֹת לַיְיָ • לְפִיכָךְ יְפָאֲרוּ וִיבָרְכוּ לָאֵל כָּל יְצוּרָיו • שֶׁבַח יָךְ וּגְדֻלָּה יִתְּנוּ לָאֵל מֶלֶךְ יוֹצֵר כֹּל הַמְּנֻחָל מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתוֹ בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ: שִׁמְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִתְקַדַּשׁ • וְזִכְרְךָ מַלְכֵּנוּ יִתְפָּאַר • בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת • תִּתְבָּרֵךְ מוֹשִׁיעֵנוּ עַל שֶׁבַח מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְעַל מְאוֹרֵי אוֹר שֶׁעָשִׂיתָ יְפָאֲרוּךְ סֶלָה:

תִּתְבָּרֵךְ צוּרֵנוּ מַלְכֵּנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ בּוֹרֵא קְדוֹשִׁים יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ יוֹצֵר מְשָׁרְתִים וַאֲשֶׁר מְשָׁרְתָיו כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּרוֹם עוֹלָם וּמַשְׁמִיעִים בְּיִרְאָה יַחַד בְּקוֹל דִּבְרֵי

כוונות משמיות

(שבת כו' רמה) וכשרמה מיכוונו כ"ח לטעות תחריו לענוח תז (ופתקין נורם פלנגס) כדי שירח שבת ג"ים ולא יטעו תחריו (תפלת וגדולה כו') טהנים ונשל תבר שנת) (נשיכ) שבשם יל מח כל יטריו למם נו שנח נשר מעותח שנת

אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם: כֻּלָּם אֲהוּבִים כֻּלָּם בְּרוּרִים כֻּלָּם גִּבּוֹרִים וְכֻלָּם עֹשִׂים בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה רָצוֹן קוֹנָם: וְכֻלָּם פּוֹתְחִים אֶת פִּיהֶם בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה וּמְבָרְכִים וּמְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים וּמַעֲרִיצִים וּמַקְדִּישִׁים וּמַמְלִיכִים:

אֶת שֵׁם הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא קָדוֹשׁ הוּא: וְכֻלָּם מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם זֶה מִזֶּה, וְנוֹתְנִים רְשׁוּת זֶה לָזֶה לְהַקְדִּישׁ לְיוֹצְרָם בְּנַחַת רוּחַ בְּשָׂפָה בְרוּרָה וּבִנְעִימָה קְדֻשָּׁה כֻּלָּם כְּאֶחָד עוֹנִים וְאוֹמְרִים בְּיִרְאָה:

קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

וְהָאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּרַעַשׁ גָּדוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעֻמַּת שְׂרָפִים לָעֻמָּתָם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים: בָּרוּךְ כְּבוֹד יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ:

לְאֵל בָּרוּךְ נְעִימוֹת יִתֵּנוּ, לְמֶלֶךְ אֵל חַי וְקַיָּם זְמִרוֹת יֹאמֵרוּ וְתִשְׁבָּחוֹת יַשְׁמִיעוּ, כִּי הוּא לְבַדּוֹ פּוֹעֵל גְּבוּרוֹת עֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת, בַּעַל מִלְחָמוֹת, זוֹרֵעַ צְדָקוֹת מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת, בּוֹרֵא רְפוּאוֹת, נוֹרָא תְהִלּוֹת, אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת, הַמְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית כָּאָמוּר לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: אוֹר חָדָשׁ עַל צִיּוֹן תָּאִיר וְנִזְכֶּה כֻלָּנוּ מְהֵרָה לְאוֹרוֹ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת:

אַהֲבָה רַבָּה אֲהַבְתָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ חֶמְלָה גְדוֹלָה
וִיתֵרָה חָמַלְתָּ עָלֵינוּ: אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּעֲבוּר אֲבוֹתֵינוּ
שֶׁבָּטְחוּ בְךָ וַתְּלַמְּדֵם חֻקֵּי חַיִּים כֵּן תְּחָנֵּנוּ וּתְלַמְּדֵנוּ:
אָבִינוּ הָאָב הָרַחֲמָן הַמְרַחֵם רַחֵם עָלֵינוּ וְתֵן בְּלִבֵּנוּ לְהָבִין
וּלְהַשְׂכִּיל לִשְׁמֹעַ לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת
כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה: וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ
וְדַבֵּק לִבֵּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְיַחֵד לְבָבֵנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת
שְׁמֶךָ וְלֹא נֵבוֹשׁ לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ הַגָּדוֹל
וְהַנּוֹרָא בָּטָחְנוּ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתֶךָ: וַהֲבִיאֵנוּ
לְשָׁלוֹם מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ וְתוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיוּת לְאַרְצֵנוּ
כִּי אֵל פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת אָתָּה וּבָנוּ בָחַרְתָּ מִכָּל עַם וְלָשׁוֹן:
וְקֵרַבְתָּנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל סֶלָה בֶּאֱמֶת לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְיַחֶדְךָ
בְּאַהֲבָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

יחיד מוסיף אל מלך נאמן

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה ׀ אֶחָד:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מְאֹדֶךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל
לְבָבֶךָ: וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ
בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ: וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ
לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ:
וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה

אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־
לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מְטַר־אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ יוֹרֶה
וּמַלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב
בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ: הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־יִפְתֶּה
לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם
לָהֶם: וְחָרָה אַף־יְהוָה בָּכֶם וְעָצַר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה
מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל
הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה נֹתֵן לָכֶם: וְשַׂמְתֶּם אֶת־דְּבָרַי
אֵלֶּה עַל־לְבַבְכֶם וְעַל־נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל־
יֶדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת־
בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ
וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ: וּכְתַבְתָּם עַל־מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ:
לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ:
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל־כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם
וְנָתְנוּ עַל־צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת
וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם
וְלֹא־תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים
אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם
קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם וְיָשָׁר וְנֶאֱמָן וְאָהוּב וְחָבִיב וְנֶחְמָד
וְנָעִים וְנוֹרָא וְאַדִּיר וּמְתֻקָּן וּמְקֻבָּל וְטוֹב וְיָפֶה הַדָּבָר הַזֶּה
עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: אֱמֶת אֱלֹהֵי עוֹלָם מַלְכֵּנוּ צוּר יַעֲקֹב
מָגֵן יִשְׁעֵנוּ לְדֹר וָדֹר הוּא קַיָּם וּשְׁמוֹ קַיָּם וְכִסְאוֹ נָכוֹן
וּמַלְכוּתוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לָעַד קַיֶּמֶת: וּדְבָרָיו חַיִּים וְקַיָּמִים
נֶאֱמָנִים וְנֶחֱמָדִים לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים עַל אֲבוֹתֵינוּ וְעָלֵינוּ
עַל בָּנֵינוּ וְעַל דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל כָּל דּוֹרוֹת זֶרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ:
עַל הָרִאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים דָּבָר טוֹב וְקַיָּם לָעַד
נֶאֱמֶת וֶאֱמוּנָה חוֹק וְלֹא יַעֲבֹר: אֱמֶת שֶׁאַתָּה הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מַלְכֵּנוּ מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ גְּאָלֵנוּ
גְּאֵל אֲבוֹתֵינוּ יוֹצְרֵנוּ צוּר יְשׁוּעָתֵנוּ פּוֹדֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ מֵעוֹלָם
שְׁמֶךָ אֵין אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ:
עֶזְרַת אֲבוֹתֵינוּ אַתָּה הוּא מֵעוֹלָם מָגֵן וּמוֹשִׁיעַ לִבְנֵיהֶם
אַחֲרֵיהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר: בְּרוּם עוֹלָם מוֹשָׁבֶךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ
וְצִדְקָתְךָ עַד אַפְסֵי אָרֶץ: אַשְׁרֵי אִישׁ שֶׁיִּשְׁמַע לְמִצְוֹתֶיךָ
וְתוֹרָתְךָ וּדְבָרְךָ יָשִׂים עַל לִבּוֹ: אֱמֶת אַתָּה הוּא אָדוֹן
לְעַמֶּךָ וּמֶלֶךְ גִּבּוֹר לָרִיב רִיבָם: אֱמֶת אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן
וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ:
מִמִּצְרַיִם גְּאַלְתָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ כָּל
בְּכוֹרֵיהֶם הָרָגְתָּ וּבְכוֹרְךָ גָּאָלְתָּ וְיַם סוּף בָּקַעְתָּ וְזֵדִים
טָבַעְתָּ וִידִידִים הֶעֱבַרְתָּ וַיְכַסּוּ מַיִם צָרֵיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא
נוֹתָר: עַל זֹאת שִׁבְּחוּ אֲהוּבִים וְרוֹמְמוּ אֵל וְנָתְנוּ יְדִידִים

וְמִרוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְמֶלֶךְ אֵל חַי
וְקַיָּם : רָם וְנִשָּׂא גָּדוֹל וְנוֹרָא מַשְׁפִּיל גֵּאִים וּמַגְבִּיהַּ
שְׁפָלִים מוֹצִיא אֲסִירִים וּפוֹדֶה עֲנָוִים וְעוֹזֵר דַּלִּים וְעוֹנֶה
לְעַמּוֹ בְּעֵת שַׁוְּעָם אֵלָיו : תְּהִלּוֹת לְאֵל עֶלְיוֹן בָּרוּךְ הוּא
וּמְבֹרָךְ מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה
וְאָמְרוּ כֻלָּם : מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְהוָה מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ
נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא :

שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְאוּלִים לְשִׁמְךָ עַל שְׂפַת הַיָּם יַחַד
כֻּלָּם הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ : יְהוָה יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

צוּר יִשְׂרָאֵל קוּמָה בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל וּפְדֵה כִנְאֻמֶךָ יְהוּדָה
וְיִשְׂרָאֵל · גֹּאֲלֵנוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל : בָּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה גָּאַל יִשְׂרָאֵל :

(נהורא) כין נחזם להבלה יכוין (אני מקבל עלי תוספת קדוה על ידי
כוכת) ואת בכם לקבל הוספת הנפש בנשמת וכרכו יכוין עמם
לקבל בניהם הנפש והרוח :

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי
יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל
וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גּוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :
מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :
מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מָגֵן אַבְרָהָם .
אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ :
מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם :

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא

עוֹלָם וּמַחֲזִיד אֲמִירִים וּמֵקִים אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר · מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת
וּמִי דּוֹמֶה לָךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה :

כס״ת מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים :
וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

יכין מ״ע לענות קדושה עם פנוי כס״ע ויכוין הריני מוכן ומזומן לקיים מ״ע של ונקדשתי בתוך ב״י ואני מכוין לקדש לה׳ ית׳ בקדושת וו ויכוין רגליו כאחד ויתמרנם נקו״כ· ובטור מביא מכ׳ סיכלות שכ׳ ולמדו שאתם סיכוי עיניהם נכוחות למרום לבית תפלתם ומשחים עצמם למפלה כו׳ :

נְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ בָּעוֹלָם כְּשֵׁם שֶׁמַּקְדִּישִׁים אוֹתוֹ בִּשְׁמֵי
מָרוֹם כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר: קו״ח קָדוֹשׁ
קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ : חזן אָז
בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל אַדִּיר וְחָזָק מַשְׁמִיעִים קוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעֻמַּת
שְׂרָפִים לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ יֹאמֵרוּ: קו״ח בָּרוּךְ כְּבוֹד יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ:
חזן מִמְּקוֹמְךָ מַלְכֵּנוּ תוֹפִיעַ וְתִמְלוֹךְ עָלֵינוּ כִּי מְחַכִּים אֲנַחְנוּ
לָךְ מָתַי תִּמְלוֹךְ בְּצִיּוֹן בְּקָרוֹב בְּיָמֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד תִּשְׁכּוֹן :
תִּתְגַּדַּל וְתִתְקַדַּשׁ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ לְדוֹר וָדוֹר וּלְנֵצַח
נְצָחִים : וְעֵינֵינוּ תִרְאֶינָה מַלְכוּתֶךָ כַּדָּבָר הָאָמוּר בְּשִׁירֵי
עֻזֶּךָ עַל יְדֵי דָוִד מְשִׁיחַ צִדְקֶךָ: קו״ח יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ
צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ : לש״ץ לדור ודור וכו׳

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה : בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ : (כס״ת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ :)

(נתורא) מיתת נמדרש שמשה שאל מפרעה יום ז׳ בשבת שיגאלו או יגאל
ונתן לו ובחר משה ביום השביעי · וכשגלוו תחי׳ כל השבת שמח
משה שניתן להם למנוחה מותו ביום שנחר בו :

יִשְׂמַח מֹשֶׁה בְּמַתְּנַת חֶלְקוֹ · כִּי עֶבֶד נֶאֱמָן קָרָאתָ לוֹ ·
כְּלִיל תִּפְאֶרֶת קָרָאשׁוֹ נָתַתָּ (לוֹ) בְּעָמְדוֹ לְפָנֶיךָ עַל הַר

שֵׁנִי • וְשֵׁנִי לוּחוֹת אֲבָנִים הוֹרִיד בְּיָדוֹ • וְכָתוּב בָּהֶם שְׁמִירַת שַׁבָּת • וְכֵן כָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ :

וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם: בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא לְעֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ :

(סת"ש) ולא נתתו יתמר בס"ע ויתן שבת וכולהם בתחבתו נשמו על המתגי הגדולים של קדושת שבת :

וְלֹא נְתַתּוֹ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת וְלֹא הִנְחַלְתּוֹ מַלְכֵּנוּ לְעוֹבְדֵי פְסִילִים • וְגַם בִּמְנוּחָתוֹ לֹא יִשְׁכְּנוּ עֲרֵלִים • כִּי לְיִשְׂרָאֵל עַמְּךָ נְתַתּוֹ בְּאַהֲבָה לְזֶרַע יַעֲקֹב אֲשֶׁר בָּם בָּחָרְתָּ • עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ • וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ חֶמְדַּת יָמִים אֹתוֹ קָרָאתָ • זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת :

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ

כוונות משמיות

(נמתנת חלקו) ומסו (כי עבד נתתן) שנא' לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן סוף (תמדת ימים) שנא' ויכל תלכים ניום השביעי ומתרג' מרועלמי ותמיד ס"ל

אִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל · וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת
יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ : נוסח ר"ת ומול המועד תומרים מתן יעלה ויבוא
וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּחֲזִיר
שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן : מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שָׁאַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד צוּר
חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ וְנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ
הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ · וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל
נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת · עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם · הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ
וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ : נוסח תנוכם על הנסים
וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד :
נוסח וכתוב לחיים טובים כָּל בְּנֵי בְרִיתֶךָ :

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ
סֶלָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת : לשים ברכת כהנים
שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ
בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת
חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם · וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ
אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ : נוסח בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ
וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עֹשֶׂה הַשָּׁלוֹם :

אלהי נצור וכו'

אֵין כָּמוֹךָ בָאֱלֹהִים אֲדֹנָי וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ : מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת
כָּל עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר : יְיָ מֶלֶךְ יְיָ מָלָךְ יְיָ
יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד : יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם :
אַב הָרַחֲמִים הֵיטִיבָה בִרְצוֹנְךָ אֶת צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
יְרוּשָׁלַיִם: כִּי בְךָ לְבַד בָּטָחְנוּ מֶלֶךְ אֵל רָם וְנִשָּׂא אֲדוֹן עוֹלָמִים:
שמונה עשרה ומנחם ויהי בנסוע בריך שמיה על תכל ממנה נשמל :

(דה"ח) (ח) בשעה שהעולה אומר ברכו והקהל עונין כיהל"ן יש להם לעמוד והמדקדקים עומדים גם בברכת אשר בחר בנו ובקריאתם התורה : (ג) אסור לנאת ולבוא בס"ת כשהוא פתוח אבל בין גברא לגברא שהס"ת מגולל יכול לנאת לצורך גדול : (ג) מלהתיל הקורא לקרות בס"ת אסור לשאר אפי' בד"ת (ולהפרושי מאיסורא יכול להפסיק) רק לקרות שמו"ם תורה • ונכון ליזהר גם מזה ולהאזין ולכוין דעתו לשמוע :

הנהגות הקרוא לעלות לס"ת ודיני בה"ת

(דה"ח) (ח) הקורא בתורה צריך לאחוז בס"ת בשעת הברכה וגם בשעת הקריאה יש לאחוז בעומדים • ומי שנוהג לאחוז בס"ת עלמו בשעת הברכה אסור לאחוז ערוס בגלל מטפחת : (ב) יש נוהגים לגלול הס"ת בשעת הברכה ויש נוהגין שלא לגלול ומנהג כן לא יביט בס"ת בשעת הברכה רק מקודם ירתה הפסוק שצריך להתחיל ואח"כ לא יביט בפניו : (ג) יאמר ברכו והברכות בקו"ל כדי שישמעו העם ויענו אמן : (ד) טעה ופתח הבר נתן לו במקום אשר בחר אם זכר קודם שאמר הפס מהתיאים (מניתן התורה) יתחיל מאשר בחר בנו ואם כבר אמר הפס יסיים אותה הברכה ולאחר הקריאה יאמר אשר בחר בנו : (ה) אמר ברכה הראשונה כראוי וטעה בשניה ומתחיל אשר בחר ונזכר קודם שאמר הפס מנותן התורה יתחיל מאשר נתן ואם נזכר אחר אח"י קודם נותן התורה יאמר מיד אמ"ה אשר נתן כו' אבל אם כבר אמר נותן התורה יתחיל מתחלת הברכה : (ו) אח בין ברכה לקריאה שלא מפנין הקריאה (קודם שמתחיל לקרות) אפי' פתוח מכ"ד צריך לתוך ולבדק : (ז) כ"מ צריך לחזור ולברך ג"ל בשכמל"ו על שהוציא ס"ם לבטלה : (ח) כ"מ צריך לברך בה"ת פעם שנית אל"נ לברך רק ברכה אשר בחר בנו אבל ברכו א"נ לברך עוד הפעם :

(בחורא) ליתה בכתבים סימן להעולים לס"ת • שמ"ע הוא ג' אותיות נגד ג' העולים שבת למנחה וכו' וכ' • ישראל ס' אותיות נגד ס' העולים כיו"ט • הוי"ה ד' אותיות נגד העולים בר"ח ושוה"מ • אלהינו ז' אותיות נגד יוה"כ • הוי"ה אחד"ד ז' אותיות נגד העולים בשבת : גודל שכר המעה אוזן לשמוע הקריאה מבואר בזוה"ק שנחם וז"ל ואינון דאשתדלו לשמוע קריאת בורא דסיני קודשא בריך הוא מקבלים אוריימא בטורא דסיני כו' :

(שת"ש) יזהר מאד לשמוע הקריאה בלימה וברורה בלילו עומד עתה ממש בהחתית הר סיני לקבל התורה וגודל שכרו ולפיכך עונשו ר"ל יוקר בזוה"ק וכ"א וביותר המבזה יתן בלבו הודאה להתית בס"ע מאד לס"י על שנתן תלבבו בתוה"ק ונפש בתוכנו חיי עולם :

(נהורא) תיכף כשקורין אותו יעמוד תמקומו וילך בזריזות · ובהליכתו יאמר
משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך :
לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה ע"י והוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל:
כעולה לתורה יאחז בשתי ידיו בשתי בריעות התורה ס"י מפס על ס"ת · וקודם
שתברכה פותח הספר ורואה הפסוק שצריך להתחיל בו ויבקש ס"ת ויאמר
בלחש עץ חיים הוא למחזיקים בד והופך פניו לצד שמאל ומברך בקו"י ·

בָּרְכוּ אֶת יְיָ הַמְבֹרָךְ .

קהל בָּרוּךְ יְיָ הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד : וחזור חמברך

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה :

(נהורא) כשמתחיל קורא לקרות יסיר ידו משמאלית מס"ת ותאחר ימינו
לגבה תותח נס"ת כל זמן הקריאה · ונס הוא יקרא בלחש עם
קורא מלה במלה · ותאחר הקריאה גולל ומברך :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ תּוֹרַת
אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה :

(נחורא) יזכר לעונת חמן וביהכ"נ בכוונה תחרי המברכים עס"ת והמפטיר
ועולה גו כחילו כיון שברכה בעלמו ויצליח בזה במלה בשת :

מי שברך לעולה לתורה

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את (סנ"פ)
בעבור שעלה לכבוד המקום לכבוד התורה (ליו"ט לכבוד הרגל) ·
(לר"ה ויו"כ לכבוד יום הדין) ובשכר זה הקב"ה ישמרתו ויצילהו
מכל צרה וצוקה מכל נגע ומחלה וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה
ידיו (ליו"ט ויזכה לעלות לרגל) · (לר"ה ויו"כ ויכתבהו ויחתמהו
לחיים טובים בזה יום הדין) עם כל ישראל אחיו · ונאמר אמן :
ליולדת מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את
האשה היולדת סנ"פ) ואת בנה הנולד (לנקבה ואת הילדה הנולדה)
לה במזל טוב (לנקבה ויקרא שמה בישראל סנ"פ) בעבור שנדרה
נדר לצדקה בשכר זה יגדלו (לנקבה יגדלה) (לזכר לתורה ו) לחופה
ולמעשים טובים ונאמר אמן :
לחולה מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה אהרן דוד
ושלמה הוא ירפא את החולה (לנקבה תחולנית) (סנ"פ) בעבור
סנ"פ) נדר פתנה בעבורו (בעבורה) בשכר זה הקב"ה ימלא רחמים

עליו להחלימו ולרפאותו ולהחזיקו ולהחיותו (עליה להחלימו ולרפאותה להחזיקה ולהחיותה) וישלח לו (לה) מהרה רפואה שלמה מן השמים לרמ"ח אבריו (אבריה) ושס"ה גידיו (גידיה) בתוך שאר חולי ישראל • רפואת הנפש ורפואת הגוף (נכבת תומר • מכל כל"ח ויו"כ הפילו נכבת תין לומר זה • שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא) השתא בעגלא ובזמן קריב • ונאמר אמן :

חס נר מנוס (כר י"ג נפש ויום (אחד) עולה לתורה (אחר שגירך ברכה אחרונה) יאמר אחיו :

בָּרוּךְ שֶׁפִּטַּרְנִי מֵעָנְשׁוֹ שֶׁלָּזֶה :

כוונת הברכה בפטרני י"מ שמברך על זה שהבן הוא פטור מעתה שלא יענש בעון האב • וכשהבן נענש על ידו בוא האב נענש ע"ז כמ"ש חז"ל כל מי שהכניסו נענש על ידו תין מכניסין אותו במהילתו של הקב"ה ולכן האב מברך שמעתה נפטר מענשו של זה • וי"מ שכוונה בעד עתה היה מתויב להכנו בשנים וחס מתרשל בחנוכו הוא נענש ע"ז וכן אמרו במדרש ויגדלו הנערים אמר ר"ש נריך אדם לטפל בבניו עד י"ג שנה מכאן ואילך נריך שיאמר ברוך שפטרני כו' • ולפי שאז נודע לדעת בעוד גדול שקודם לזה לא היו מעלין אותו לקרות בתורה לכן נהגו שיברך מיכאל ברכה זו • ויכוין האב על כ' פסוקים שהזכרנו (ס"ת) :

ברכת הגומל

ארבעה נריכים להודות • יורדי הים כשעלו ממנו לגמרי • והולכי מדבריות כשיגיעו ליישוב • ומי שהיה חולה במכה של חלל היה בה סכנה • או נחולי במוטל במטה יותר מג' ימים וחזר לבריו לגמרי • וסימן לכל החיו"ם יודון סלה • "הגום "יסורים "ים "מדבר • ועכשיו נהגו לברך כל מי שנעשה לו נס כגון שנפל עליו כותל או גיגול מ־ריסת שור וגיומותיו • או שעמד מריב ביער לשרפו • או נתו עליו גנבים ושודדי לילה וגיזול מסס • יעשוד תחר שקראו אותו לתורה ויברך ברכה שניה • ויברך :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַגּוֹמֵל לְחַיָּבִים טוֹבוֹת שֶׁגְּמָלַנִי כָּל טוּב :

והשיבל עונים מִי שֶׁגְּמָלָךְ כָּל טוּב הוּא יִגְמָלְךָ כָּל טוּב סֶלָה :

וגכון שלא לתחר ג' ימים • ובדיעבד מברך עד כ' ימים :

ואחר הקריאה יאמר ח"ק • ומגביהין ס"ת ואומרים וזאת התורה וגו' .

(ה"ח) ח) מפסיק לח יפטיר עד שיגדל כגודל כס"ת במפטירים:
(ג) חסר לספר בשעה שמפטיר קורח בנביא: (ג) יש לענות אמן
אחר הנאמנים בחמת רק כשמסיימין ונדק שכבל ברכה אחת: (ד) כשמברכים
מחזירין מפטירין בהפטרה מפ' שניה לבד נאחרי וקדושים שמפטירין באחרי
אלא בבני כושים: (ה) בהפטרה ויברח יעקב שיך לויצא ולא לוישלח: (ו) שבת
ר"ח מפטירין השמים כסאי ואפי' ר"ח חלול שחל בשבת ודומין עניה שוברה
ושבת שאחריו קורין בני עקרם וגם עניה שוברה ור"ח חב שחל בשבת במקום
שנוהגין להפטיר במעו יהן למחות בידם ואם אל ר"ח נד' פרשיות מפטירין
בכל פרשיות: (ז) שבת שחל בער"ח מפטירין מאר חודש (ואם חל ר"ח בשבת
ויום ח' מפטירין השמים כסאי) ואין דומין עניה שוברה משום מאר חודש:
(ח) יש להתחיל הברכות עד שתהיה ההפטרה פתוחה לפניו:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר
בִּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בֶּאֱמֶת בָּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ
וּבִנְבִיאֵי הָאֱמֶת וָצֶדֶק: מפטירין בנביא מעין הפרשה

(אהורא) לח יסלק מלפניו ספר ההפטרה עד שיגמור הברכות שלאחריה
ושוב שיכי' נאחר פתוח • יש לענות אמן אחר שכל ברכיו אחת
ונדק יש אחר הנאמן בכל ברכיו שהוא סיום ברכה זו:

לאחר ההפטרה יאמר זה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם צוּר כָּל הָעוֹלָמִים
צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת • הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעֹשֶׂה • הַמְדַבֵּר
וּמְקַיֵּם • שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וָצֶדֶק:

נֶאֱמָן אַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ • וְדָבָר
אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אָחוֹר לֹא יָשׁוּב רֵיקָם כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן
אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ • וְלַעֲלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ
בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ:

שַׂמְּחֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַבְדֶּךָ וּבְמַלְכוּת בֵּית

דָּוִד מְשִׁיחֶךָ בִּמְהֵרָה יָבֹא וְיָגֵל לִבֵּנוּ עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשְׁבוּ זָר וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן דָּוִד:

לשבת עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת: עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

כשלש סעודות וכשבת הוה"מ סוכות ומרים זה אחר זה כשבת חוסמ"פ אין מזכירין של פסח בברכת הפירות:

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים (לשבת וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה) וְעַל יוֹם לפסח חַג הַמַּצּוֹת לשבועות חַג הַשָּׁבוּעוֹת לסוכות חַג הַסֻּכּוֹת לשמיני עצרת ולש"ת הַשְּׁמִינִי חַג הָעֲצֶרֶת הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ (לִקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה) לְשָׂשׂוֹן וְלִשְׂמְחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת: עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לְךָ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ (הַשַּׁבָּת וְ) יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים:

לראש השנה עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים (לשבת וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה) וְעַל יוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ (לִקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה) לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת: עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לְךָ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ (הַשַּׁבָּת וְ) יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן:

לראש השנה עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים

(לשבת וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה)וְעַל יוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ (לִקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה) לִמְחִילָה וְלִסְלִיחָה וּלְכַפָּרָה
וְלִמְחֹל בּוֹ אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ: לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת: עַל הַכֹּל
יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ
שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם
לָעַד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ (מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ לַעֲוֹנוֹתֵינוּ וְלַעֲוֹנוֹת
עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל וּמַעֲבִיר אַשְׁמוֹתֵינוּ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה)
מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ (הַשַּׁבָּת וְ) יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַכִּפּוּרִים:

יְקוּם פּוּרְקָן מִן שְׁמַיָּא · חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי
וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי · וְסַיְעָתָא דִשְׁמַיָּא וּבְרִיוּת גּוּפָא נְהוֹרָא
כַּעֲלָיָא: זַרְעָא חַיָּא וְקַיָּמָא · זַרְעָא דִּי לָא יִפְסוֹק וְדִי לָא
יְבָטוֹל מִפִּתְגָּמֵי אוֹרַיְתָא: לְמָרָנָן וְרַבָּנָן הַבּוֹרְתָא קַדִּישָׁתָא ·
דִּי בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל וְדִי בְּבָבֶל לְרִישֵׁי כַלֵּי וּלְרִישֵׁי גָלוּתָא
וּלְרִישֵׁי מְתִיבָתָא וּלְדַיָּנֵי דִּי בָבָא כָּל תַּלְמִידֵיהוֹן וּלְכָל
תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן וּלְכָל מָאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא · מַלְכָּא
דְעָלְמָא יְבָרֵךְ יַתְהוֹן וְיַפֵּישׁ חַיֵּיהוֹן וְיִסְגֵּא יוֹמֵיהוֹן וְיִתֵּן
אַרְכָּה לְשַׁנֵּיהוֹן וְיִתְפָּרְקוּן וְיִשְׁתֵּזְבוּן מִן כָּל עָקָא וּמִן כָּל
מַרְעִין בִּישִׁין · מָרָן דִּי בִשְׁמַיָּא וְהוּא בְּסַעֲדְהוֹן כָּל זְמַן
וְעִדָּן וְנֹאמַר אָמֵן:

כשמתפלל בלח מנין לא יאמר יקום פורקן זה אלא מי שברך:

יְקוּם פּוּרְקָן מִן שְׁמַיָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי
וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וְסַיְעָתָא דִשְׁמַיָּא וּבְרִיוּת גּוּפָא וּנְהוֹרָא כַּעֲלָיָא
זַרְעָא חַיָּא וְקַיָּמָא זַרְעָא דִּי לָא יִפְסוֹק וְדִי לָא יְבָטוֹל מִפִּתְגָּמֵי

אוריתא: לכל קהלא קדישא הדין רבריבא עם וערבא
טפלא ונשיא. מלכא דעלמא יברך יתכון ויפיש חייכון
ויסגי יומיכון ויתן אריכה לעניכון ותתפרקון ותשתבון
מן כל עקא ומן כל מרעין בישין. מרן די בשמיא יהא
בסעדכון כל זמן ועדן ונאמר אמן:

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב. הוא יברך את כל הקהל הקדוש
הזה עם כל קהלות הקדש. הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם. וי
שמיחדים בתי כנסיות לתפלה. ומי שבאים בתוכם להתפלל. ומי שנותנים
נר למאור ויין לקדוש ולהבדלה ופת לאורחים וצדקה לעניים. וכל מי
שעוסקים בצרכי צבור באמונה. הקדוש ברוך הוא ישלם שכרם ויסיר מהם
כל מחלה וירפא לכל גופם ויסלח לכל עונם. וישלח ברכה והצלחה בכל
מעשה ידיהם עם כל ישראל אחיהם ונאמר אמן:

תפלה בעד שלום הקיסר יר"ה

הנותן תשועה למלכים וממשלה לנסיכים. מלכותו מלכות כל
עולמים. הפוצה את דוד עבדו מחרב רעה. הנותן בים דרך ובמים
עזים נתיבה. הוא יברך וישמור וינצור ויעזור וירומם ויגדל וינשא
למעלה את אדונינו **הקיסר ניקאלאי אלכסנדראוויטש** עם אשתו
הקיסרית הכבודה **אלכסנדרא פעאדאראוונא** ועם אמו הקיסרית
הכבודה **מאריא פעאדאראוונא** ובנו יורש העצר **אלעקסיי**
ניקאלאיאוויטש ואת כל בית מלכנו הרם ירום הודם. מלך מלכי
המלכים ברחמיו יהייהו וישמרהו ומכל צרה ויגון ונזק יצילהו וידבר
עמים תחת רגליו ויפיל שונאיו לפניו ובכל אשר יפנה יצליח. מלך
מלכי המלכים ברחמיו יתן בלבו ובלב כל יועציו ושריו רחמנות
לעשות טובות עמנו ועם כל ישראל. בימיו ובימינו תושע יהודה
וישראל ישכון לבטח ובא לציון גואל וכן יהי רצון ונאמר אמן:

כשמנהיגין המוהל אומרים זה:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּחַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה׳ וְתִתֶּן לָנוּ חַיִּים אֲרוּכִים׳ חַיִּים שֶׁל שָׁלוֹם׳ חַיִּים שֶׁל טוֹבָה׳ חַיִּים שֶׁל בְּרָכָה׳ חַיִּים שֶׁל פַּרְנָסָה׳ חַיִּים שֶׁל חִלּוּץ עֲצָמוֹת׳ חַיִּים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם יִרְאַת שָׁמַיִם וְיִרְאַת חֵטְא׳ חַיִּים שֶׁאֵין בָּהֶם בּוּשָׁה וּכְלִמָּה׳ חַיִּים שֶׁל עֹשֶׁר וְכָבוֹד׳ חַיִּים שֶׁתְּהֵא בָּנוּ אַהֲבַת תּוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם׳ חַיִּים שֶׁיִּמָּלְאוּ מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה אָמֵן סֶלָה׃

לוח המולדות משנת תרע"ג

		כ"מ
חשון	פרייטאג פֿון דער פרי 24 מינוט מיט 14 חלקים פֿויך 7	ז
כסליו	שבת פֿאר נאכט 8 מינוט מיט 15 חלקים פֿויך 8	אב
טבת	מאנטיג פרי 52 מינוט מיט 16 חלקים פֿויך 8	ג ד
שבט	דינסטאג חצות 26 מינוט מיט 17 חלקים פֿויך 9	ה
אדר	דאנערסטאג פרי 21 מינוט פֿויך 10	ו ז
ואדר	פרייטיג פֿאר נאכט 5 מינוט מיט 1 חלק פֿויך 11	אב
ניסן	זונטאג פֿאר הלבנין טאג 49 מינוט מיט 2 חלקים פֿויך 11	ג
אייר	מאנטיג נייה נאכט 33 מינוט מיט 3 חלקים פֿויך 12	ד ה
סיון	מיטוואך נייה טאג 17 מינוט מיט 4 חלקים פֿויך 1	ו
תמוז	דאנערסטיג נייה נאכט 1 מינוט מיט 5 חלקים פֿויך 2	ז א
אב	שבת נייה טאג 45 מינוט מיט 6 חלקים [illegible] 2	ב
אלול	מאנטאג פֿאר טאג 29 מינוט מיט 7 חלקים פֿויך 3	ג ד

לוח המולדות משנת תרע"ד

חשון	דאנערסטאג פֿאר טאג 57 מינוט מיט 9 חלקים פֿויך 4	ו
כסליו	פרייטאג פֿאר נאכט 41 מינוט מיט 10 חלקים פֿויך 5	א
טבת	זונטאג פֿאר טאג 25 מינוט מיט 11 חלקים פֿויך 6	ב ג
שבט	מאנטאג חצות 9 מינוט מיט 12 חלקים פֿויך 7	ד
אדר	מיטוואך פרי 5[illegible] מינוט מיט 13 חלקים פֿויך 7	ה ו
ניסן	דאנערסטאג חצות 7[illegible] מינוט מיט 14 חלקים פֿויך 8	ז

אייר	שבת פרשת 21 מינוט מיט 15 חלקים חויף 9	אב
סיון	זונטאג הכינט 5 מינוט מיט 16 חלקים חויף 10	ג
תמוז	דינסטאג פרישה 49 מינוט מיט 17 חלקים חויף 10	דה
אב	מיטוואך הכינט 31 מינוט חויף 11	ו
אלול	פרייטיג נייה טאג 18 מינוט מיט 1 חלק חויף 12	ז א

לוח המולדות משנת תרע״ה

חשון	מאנטאג נייה טאג 4 מינוט מיט 3 חלקים חויף 1	ג ד
כסליו	מיטוואך פלר טאג 30 מינוט מיט 4 חלקים חויף 2	ה
טבת	דאנערשטאג נייה טאג 14 מינוט מיט 5 חלקים חויף 3	ו
שבט	שבת פלר טאג 58 מינוט מיט 6 חלקים חויף 3	ז
אדר	זונטאג נייה טאג 42 מינוט מיט 7 חלקים חויף 4	א ב
ניסן	דינסטאג פרישה 26 מינוט מיט 8 חלקים חויף 5	ג
אייר	מיטוואך נייה טאג 10 מינוט מיט 9 חלקים חויף 6	ד ה
סיון	פרייטאג פרישה 54 מינוט מיט 10 חלקים חויף 6	ו
תמוז	שבת נייה טאג 38 מינוט מיט 11 חלקים חויף 7	ז א
אב	מאנטיג פרישה 22 מינוט מיט 12 חלקים חויף 8	ב
אלול	דינסטאג לבנה 6 מינוט מיט 13 חלקים חויף 9	ג ד

בשבת שלפני ר״ח מברכים החודש • חזן שלפני ר״ח תיכף • ונהגו לעמוד בשעת אמירת (ר״ח פלוני ביום פלוני) דוגמת קידוש החודש שיש מעומד:

נכון לידע המולד קודש במברכין החודש:

מִי שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ וְגָאַל אוֹתָם מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת. הוּא יִגְאַל אוֹתָנוּ בְּקָרוֹב • וַיְקַבֵּץ נִדָּחֵינוּ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ • חֲבֵרִים כָּל יִשְׂרָאֵל וְנֹאמַר אָמֵן:

כשהש״ץ אומר ר״ח פלוני יאמר ג״כ כל אחד עמו • והש״ץ לוקח ס״ת בידו ואומר:

ראש חודש (פלוני) ביום (פלוני) הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה:

יְחַדְּשֵׁהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל • לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם • לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה • לִישׁוּעָה וּלְנֶחָמָה • וְנֹאמַר אָמֵן:

אל מלא רחמים שוכן במרומים • המצא מנוחה נכונה על כנפי השכינה במעלות קדושים וטהורים כזוהר הרקיע • זוכירים את נשמת (סב"ס) שהלך לעולמו (לנקבה שהלכה לעולמה) בעבור שנדבו צדקה בעד הזכרת נשמתו (נשמתה) לכן בעל הרחמים יסתירהו (יסתירה) בסתר כנפיו לעולמים • ויצרור בצרור החיים את נשמתו (נשמתה) ה' הוא חלקתו (נחלתה) וינוח (ותנוח) בשלום על משכבו (משכבה) ונאמר אמן:

נהגת במנהגים בחדש ור"ח ויו"ט וחנוכה ופורים וכפים תחן בניסכ"ע וכיום מינה ח"ח-וכימי הספירה תומרי' לף בשמנהגים בחדש-וכן תומרי' בנית התגל:

אַב הָרַחֲמִים שׁוֹכֵן מְרוֹמִים • בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים הוּא יִפְקוֹד בְּרַחֲמִים • חֲסִידִים וְיְשָׁרִים וְתַמִּימִים • קְהִלּוֹת הַקֹּדֶשׁ שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עַל קִדּוּשַׁת הַשֵּׁם • הַנֶּאֱהָבִים וְהַנְּעִימִים בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרָדוּ • מִנְּשָׁרִים קַלּוּ וּמֵאֲרָיוֹת גָּבְרוּ • לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָם וְחֵפֶץ צוּרָם: יִזְכֹּרֵם אֱלֹהֵינוּ לְטוֹבָה • עִם שְׁאָר צַדִּיקֵי עוֹלָם • וְיִנָּקֵם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דַּם עֲבָדָיו הַשָּׁפוּךְ: כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים • הַרְנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי דַם עֲבָדָיו יִקּוֹם • וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ: וְעַל יְדֵי עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר וְנִקֵּיתִי דָּמָם לֹא נִקֵּיתִי • וַיהוָה שֹׁכֵן בְּצִיּוֹן: וּבִכְתְבֵי הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמַר • לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם יִוָּדַע בַּגּוֹיִם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דַּם עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ: וְאוֹמֵר כִּי דוֹרֵשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים: וְאוֹמֵר יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיוֹת מָחַץ רֹאשׁ עַל אֶרֶץ רַבָּה: מִנַּחַל בַּדֶּרֶךְ יִשְׁתֶּה עַל כֵּן יָרִים רֹאשׁ: אשרי וכו'

כשמנהגין שני וחמישי ושני יאמר זה:

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה הוא יברך את כל מי שיקבל עלי להתענות תענית שני וחמישי ושני • בשכר זה תקב"ה ישמרהו ויצילהו מכל צרה וצוקה ומכל

נגע וכחלה וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם ויקבל תפלותיהם ויאזין שועותיהם עם כל ישראל את השי ונאמר אמן :
כס"ן תומר יהללו ומכניסין כס"ת להיכל ובנוחה יאמר וכו' מ"ק :

מוסף לשבת ולשבת ראש חודש

(דה"ח) (ה) תפלת מוסף אין לאחרה מעד שבע שעות ואם איחר עד שבע שעות יוצא (בזמנה כל היום) ונקרא פוסע-שבר היום ולא התפלל אין לה תשלומין : (ב) איחר להתפלל עד שבע ורביע קודם הלילה שהוא זמן מנחה קטנה יתפלל מנחה תחלה ואח"כ מוסף ואם אין שהות להתפלל שניהן יתפלל מוסף בלחש ולא מנחה שיש לה תשלומין ובערבית ויתפלל ערבית שחרית :

כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ :
אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גּוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :
כס"ת זָכְרֵנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :
מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מָגֵן אַבְרָהָם :
אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ :
כמוסף מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם :
מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר • מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמֶה לָךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה :
כס"ת מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים :
וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

(נהורא ות"ש) כקדושה זו יתלבב לבו כשמחה וחדוש עצומה עד מאד על ההתרוממות הגדולה שיש ליעקרנו ית"ש בעת שכל העולמות מכתירים אותו בשעה זו שאנחנו מקדישים אותו כזה העולם התחתון • כתיבת איה יקבל ומשין ע"ע תוספת נשמה מיוס השבת • נשמע ישראל יכוין שכוונה אג"ב בק"ס וניחוד קבלת מ"ע (פחריז"ל) :

כשחל חזר שליח לומרים זס :

נַעֲרִיצְךָ וְנַקְדִּישְׁךָ כְּסוֹד שִׂיחַ שַׂרְפֵי קֹדֶשׁ · הַמַּקְדִּישִׁים שִׁמְךָ בַּקֹּדֶשׁ כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר :
קָהָל קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:
חזן כְּבוֹדוֹ מָלֵא עוֹלָם מְשָׁרְתָיו שׁוֹאֲלִים זֶה לָזֶה אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ יֹאמֵרוּ: קָהָל בָּרוּךְ כְּבוֹד יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ:
חזן מִמְּקוֹמוֹ הוּא יֵפֶן בְּרַחֲמִים וְיָחֹן עַם הַמְיַחֲדִים שְׁמוֹ עֶרֶב וָבֹקֶר בְּכָל יוֹם תָּמִיד פַּעֲמַיִם בְּאַהֲבָה שְׁמַע אוֹמְרִים :
קָהָל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד: חזן הוּא אֱלֹהֵינוּ הוּא אָבִינוּ הוּא מַלְכֵּנוּ הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ וְהוּא יַשְׁמִיעֵנוּ בְּרַחֲמָיו שֵׁנִית לְעֵינֵי כָּל חַי לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים : קָהָל אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם :

לוי"ט והושיר אַדִּיר אַדִּירֵנוּ יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ :
תִּהְיֶה יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד :
חזן וּבְדִבְרֵי קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר : קָהָל יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ : לש"ץ לדור ודור וכו'

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הָאֵל (נס"ה הַמֶּלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ : בשבת ר"ח מתחילין אתה יצרת *)

(ת"ש) נחכנת יחמר (מסיני נעשו נוי סעליס כרחוי) במתכונת עד מסיני
סס חותיות ח"ב ע"ס תשר"ק ומסיני עד כרחוי סס חותיות מנעס"ך :
תִּבָּנֶה שְׁבֻת רָצִית קָרְבְּנוֹתֶיהָ יְצִוִּיתָ פְּרוּשֶׁיהָ עִם סִדּוּרֵי

כוונות משמיות

[מכס"כ) ממלח כל עלמין (כבודו מלח עולס) מסובב כל עלמין] שמות
מקומו של עולם וחין העולם מקומו (ממקומו) ממקום שחסי' המג עכיס

לשבת וראש חודש

*) אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ עוֹלָמֶךָ מְקֻדָּם כָּלִית מְלַאכְתְּךָ בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי

וְסָכְיָה · מְעֻנִּיָּה לְעוֹלָם כָּבוֹד יִנָּחֲלוּ · טוֹעֲמֶיהָ חַיִּים וְכוּ ·
וְגַם הָאוֹהֲבִים דְּבָרֶיהָ נֶדְלָה פָּחֲדוּ · אָז מִפִּינֵי נִצְטַוּוּ עָלֶיהָ ·
וְתִצְוֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְהַקְרִיב בָּהּ קָרְבַּן מוּסָף שַׁבָּת
כָּרָאוּי : יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ · וְשָׁם נַעֲשֶׂה
לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ · תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים
כְּהִלְכָתָם · וְאֶת מוּסַף יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב

כוונות פשטיות

לינם פסיגי׳מקום כנודו לכן שולני׳ זנ״ז לינ מקום כנודו (תכנת) כוונת שנת
(רמית קרבנותיים)שירתו שבת·ושוד שכולן עולות הבאות לכלות ואין בהם תוספת
כמו כיו״ט (ככוד ינחלו) נחלה בלי מגרים (דבריס) סדינים ומצותיס (גדולם
נתרו) נזכות זס נגחלים (כרחוי) נב דיניסס (כסדרן) לסדר פתחור נתורה :

לשבת וראש חודש

אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת וְקִדַּשְׁתָּנוּ
בְּמִצְוֹתֶיךָ וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ
עָלֵינוּ קָרָאתָ · וַתִּתֶּן לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה שַׁבָּתוֹת לִמְנוּחָה
וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְכַפָּרָה וּלְסִלּוּחַ שֶׁהִטָּאנוּ לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וַאֲבוֹתֵינוּ
חָרְבָה עִירֵנוּ וְשָׁמֵם בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְגָלָה יָקָרֵנוּ וְנִטַּל כָּבוֹד
מִבֵּית חַיֵּינוּ · וְאֵין אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת חוֹבוֹתֵינוּ בְּבֵית
בְּחִירָתְךָ בְּבֵית הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו מִפְּנֵי
הַיָּד הַשְּׁלוּחָה בְּמִקְדָּשֶׁךָ : יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ וְשָׁם
נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים כְּסִדְרָם
וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם: וְאֶת מוּסְפֵי יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְיוֹם רֹאשׁ
הַחֹדֶשׁ הַזֶּה נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ

לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ
עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר:

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי
עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ: עֹלַת שַׁבָּת
בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ:

יִשְׂמְחוּ בְמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג עַם מְקַדְּשֵׁי
שְׁבִיעִי כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ, וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ
וְקִדַּשְׁתּוֹ חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

לשבת וראש חודש

כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי
כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר:

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ: עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל
עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ: (וְהָרְגֵּל שַׁבָּת וְקָרְבַּן הַיּוֹם כָּאָמוּר):

וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיי פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם
וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִדְבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי
עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ יַיִן בְּנִסְכּוֹ וּשְׂעִיר לְכַפֵּר וּשְׁנֵי
תְמִידִים כְּהִלְכָתָם:

יִשְׂמְחוּ בְמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג, עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי, כֻּלָּם
יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ, וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ, חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ
קָרָאתָ, זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ וְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ בְּיוֹם

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ
וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ
וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי
שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת: רצה ומודים יכר
קדיש שלם • אין כאלהינו וכו':

לשבת וראש חודש

הַשַּׁבָּת הַזֶּה אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה • לְשָׂשׂוֹן
וּלְשִׂמְחָה • לִישׁוּעָה וּלְנֶחָמָה • לְפַרְנָסָה וּלְכַלְכָּלָה • לְחַיִּים
וּלְשָׁלוֹם • לִמְחִילַת חֵטְא וְלִסְלִיחַת עָוֹן (נשגת העיבור וְלִכַּפֶּרֶת
פֶּשַׁע): כִּי בְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בּוֹחַרְתָּ מִכָּל הָאֻמּוֹת וְשַׁבַּת קָדְשְׁךָ
לָהֶם הוֹדַעְתָּ וְחֻקֵּי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לָהֶם קָבַעְתָּ: בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים: רצה ומודים וכר

לאמרים ח"כ נכונה להללי' מאה ברכות בכל יום עולה להללים ברכה תחת:

קוֹל יְיָ חָזָק וְיָאֶמֶץ לְבָבְךָ וְקַוֵּה אֶל יְיָ: אֵין קָדוֹשׁ כַּיְיָ כִּי אֵין זוּלָתֶךָ
וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ: כִּי מִי אֱלוֹהַּ מִבַּלְעֲדֵי יְיָ וּמִי צוּר זוּלָתִי אֱלֹהֵינוּ:

אֵין כֵּאלֹהֵינוּ אֵין כַּאדוֹנֵינוּ אֵין כְּמַלְכֵּנוּ אֵין כְּמוֹשִׁיעֵנוּ:
מִי כֵאלֹהֵינוּ מִי כַאדוֹנֵינוּ מִי כְמַלְכֵּנוּ מִי כְמוֹשִׁיעֵנוּ: נוֹדֶה
לֵאלֹהֵינוּ נוֹדֶה לַאדוֹנֵינוּ נוֹדֶה לְמַלְכֵּנוּ נוֹדֶה לְמוֹשִׁיעֵנוּ:
בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ בָּרוּךְ אֲדוֹנֵינוּ בָּרוּךְ מַלְכֵּנוּ בָּרוּךְ מוֹשִׁיעֵנוּ:
אַתָּה הוּא אֱלֹהֵינוּ • אַתָּה הוּא אֲדוֹנֵינוּ • אַתָּה הוּא
מַלְכֵּנוּ • אַתָּה הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ • אַתָּה הוּא שֶׁהִקְטִירוּ
אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים:

פִּטּוּם הַקְּטֹרֶת הַצָּרִי וְהַצִּפּוֹרֶן הַחֶלְבְּנָה וְהַלְּבוֹנָה מִשְׁקַל שִׁבְעִים שִׁבְעִים מָנֶה מוֹר וּקְצִיעָה שִׁבּוֹלֶת נֵרְדְּ וְכַרְכֹּם מִשְׁקַל שִׁשָּׁה עָשָׂר שִׁשָּׁה עָשָׂר מָנֶה · הַקּוֹשְׁטְ שְׁנֵים עָשָׂר · וְקִלּוּפָה שְׁלֹשָׁה וְקִנָּמוֹן תִּשְׁעָה · בּוֹרִית כַּרְשִׁינָה תִּשְׁעָה קַבִּין · יֵין קַפְרִיסִין סָאִין תְּלָתָא וְקַבִּין תְּלָתָא וְאִם אֵין לוֹ יֵין קַפְרִיסִין מֵבִיא חֲמַר חִוָּרִין עַתִּיק · מֶלַח סְדוֹמִית רְבַע · מַעֲלֶה עָשָׁן כָּל שֶׁהוּא · רַבִּי נָתָן אוֹמֵר אַף כִּפַּת הַיַּרְדֵּן כָּל שֶׁהוּא · וְאִם נָתַן בָּהּ דְּבַשׁ פְּסָלָהּ · וְאִם חִסֵּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ חַיָּב מִיתָה:

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַצָּרִי אֵינוֹ אֶלָּא שְׂרַף הַנּוֹטֵף מֵעֲצֵי הַקְּטָף · בְּרִית כַּרְשִׁינָה שֶׁשָּׁפִין בָּהּ אֶת הַצִּפֹּרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא נָאָה · יֵין קַפְרִיסִין שֶׁשּׁוֹרִין בּוֹ אֶת הַצִּפֹּרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עַזָּה · וְהֲלֹא מֵי רַגְלַיִם יָפִין לָהּ אֶלָּא שֶׁאֵין מַכְנִיסִין מֵי רַגְלַיִם בָּעֲזָרָה מִפְּנֵי הַכָּבוֹד:

הַשִּׁיר שֶׁהַלְוִיִּם הָיוּ אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ: בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן הָיוּ אוֹמְרִים לַיְיָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ: בְּשֵׁנִי הָיוּ אוֹמְרִים גָּדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ: בַּשְּׁלִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט: בָּרְבִיעִי הָיוּ אוֹמְרִים אֵל נְקָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ: בַּחֲמִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים הַרְנִינוּ לֵאלֹהִים עוּזֵנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב: בַּשִּׁשִּׁי הָיוּ אוֹמְרִים יְיָ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְיָ עוֹז הִתְאַזָּר אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט: בַּשַּׁבָּת הָיוּ אוֹמְרִים מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת מִזְמוֹר שִׁיר לֶעָתִיד לָבוֹא לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות:

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְיָ וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ · אַל תִּקְרֵי בָּנָיִךְ אֶלָּא בּוֹנָיִךְ : שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל : יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֶךָ שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ : לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ : לְמַעַן בֵּית יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ : יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם : קדיש דרבנן

ומומרים עלינו · קדיש יתום :

שיר הכבוד

חֵן אֲנָעִים זְמִרוֹת וְשִׁירִים אֶעֱרוֹג · כִּי אֵלֶיךָ נַפְשִׁי תַּעֲרֹג :
קֵהֵל נַפְשִׁי תְּמַהֵּר בְּצֵל יָדֶךָ · לְדַעַת כָּל רָז סוֹדֶךָ :
מְדֵי דַבְּרִי בְּכְבוֹדֶךָ · הוֹמָה לִבִּי אֶל הוֹדְיֶךָ :
עַל כֵּן אֲדַבֵּר בְּךָ נִכְבָּדוֹת · וְשִׁמְךָ אֲכַבֵּד בְּשִׁירֵי יְדִידוֹת :
אֲסַפֶּרָה כְּבוֹדֶךָ וְלֹא רְאִיתִיךָ · אֲדַמֶּךָּ אֲכַנֶּךָּ וְלֹא יְדַעְתִּיךָ :
בְּיַד נְבִיאֶיךָ בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ · דִּמִּית הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ :
גְּדֻלָּתְךָ וּגְבוּרָתֶךָ · כִּנּוּ לָתְוֹקֵף פְּעֻלָּתֶךָ :
דְּמוּי אוֹתְךָ וְלֹא נַפְשִׁי יָשָׂךְ · וַיְשַׁוְּךָ לְפִי מַעֲשֶׂיךָ :
הַמְשִׁילוּךָ בְּרוֹב הַזְיוֹנוֹת · הִנְּךָ אֶחָד בְּכָל דְּמְיוֹנוֹת :
וְיַחֵד בְּךָ וְקֶנֶה וּבַחֲרוּת · וְשַׂעַר רֹאשְׁךָ בְּשֵׂיבָה וְשַׁחֲרוּת :
וְקֶנֶה בְּיוֹם דִּין וּבַחֲרוּת בְּיוֹם קְרַב כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָדִין לוֹ רַב :
חָבֹשׁ כּוֹבַע יְשׁוּעָה בְּרֹאשׁוֹ · הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ :
טַלְלֵי אוֹרוֹת רֹאשׁוֹ נִמְלָא · קְוֻצּוֹתָיו רְסִיסֵי לָיְלָה :
יִתְפָּאֵר בִּי כִּי חָפֵץ בִּי · וְהוּא יִהְיֶה לִי לַעֲטֶרֶת צְבִי :
עֲתֹם טָהוֹר פָּז דְּמוּת רֹאשׁוֹ · וְחַק עַל מֻצַּח כְּבוֹד שֵׁם קָדְשׁוֹ :
לְחֵן וּלְכָבוֹד צְבִי תִּפְאָרָה · אֲשֶׁתּוֹ לוֹ עֲטֶרֶת צְפִירָה :
מַחֲלְפוֹת רֹאשׁוֹ כְּבִימֵי בְחֻרוֹת · קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים שְׁחוֹרוֹת :
נָוֶה תְּעַנֵּג זְקִי תִּפְאַרְתּוֹ · שָׂלָה נָא עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתוֹ :

וְגַלְגַּלְתִּי תְּהִי בְיָדוֹ עֲטֶרֶת · וְצָנִיף מְלוּכָה צְבִי תִּפְאָרֶת ג׳
עֲמוּסִים נָשָׂאתָ עֲטֶרֶת עֻנָּדָם · מֵאֲשֶׁר יִקְרָא בְעֵינָיו נִפְדָּם :
פָּאֲרוֹ עָלַי וּפְאֵרִי עָלָיו · וְקָרוֹב אֵלַי בְּקָרְאִי אֵלָיו :
צַח וְאָדוֹם לְלָבְשׁוֹ אָדוֹם · פּוּרָה בְּדַרְכּוֹ גָּבְאוֹ מֵאֲדוֹם :
קְשֹׁר תְּפִלִּין הֵרָאֵה לְעֵנָיו · תְּמוּנַת יְיָ לְנֶגֶד עֵינָיו :
רְצֵה בְעַמּוֹ עֲנָוִים יְפָאֵר · יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת בָּם לְהִתְפָּאֵר :
רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת קוֹרֵא מֵרֹאשׁ דּוֹר וָדוֹר עַם דּוֹרְשֶׁךָ דָּרוֹשׁ
שִׁית דָּמִּי שִׁירִי נָא עָלֶיךָ · וְנָתַתִּי תִּקְרַב אֵלֶיךָ :
תְּהִלָּתִי תְּהִי לְרֹאשְׁךָ עֲטֶרֶת · וּתְפִלָּתִי תִּבּוֹן קְטֹרֶת :
תֵּיטַב שִׂיחָתִי רֹשׁ בְּמֵינֶיךָ · בְּשִׁיר יוּשַׁר עַל קַרְנֶיךָ :
בֵּרַכְתִּי תַּעֲלֶה לְרֹאשׁ מַשְׁבִּיר · מְחוֹלֵל וּמוֹלִיד צַדִּיק כַּבִּיר
וּבֵרַכְתִּי תְּנַעֲנַע לִי רֹאשׁ · וְאוֹתָהּ קַח לְךָ כְּבְשָׂמִים רֹאשׁ :
יֶעֱרַב נָא שִׂיחִי עָלֶיךָ · כִּי נַפְשִׁי תַּעֲרוֹג אֵלֶיךָ :
לְךָ יְיָ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ
לְךָ יְיָ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ : מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יְיָ יַשְׁמִיעַ
כָּל תְּהִלָּתוֹ : קי

וְאוֹמְרִי הַיּוֹם יוֹם שַׁבָּת קֹדֶשׁ שֶׁבּוֹ הָיוּ הַלְוִיִּם אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ:
מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת מִזְמוֹר לְעָתִיד · קָדִישׁ יָתוֹם · אַדּוֹן עוֹלָם :

(מהורא) כתב הסדכ״י קודם שילך לביתו אם יש חולה לנקר הו אחר לנחמו
ותתן לשמש ילך הליכה אחרי נתתו מנככ״ג ולא יעבור על המטה
ושמי קדם לעשיר · ויהיו מעשיו מכוונים אל החתם שיהיו כלם לש״ם ·
ולא יתעכב בחנו שעונים עד שיעבור שנת התכילה ולא יכנס מנות שוע
אבם · כמנהג חולם נשהם לא יאמר כנחול רק יאמר שבת היא מליעוק
ושמו״ה קרובה לבוא ושבתו בשלום ולנחום מנליך יאמר שבת היא
מליהם ישחמה קרובה לבוא ושבתו בשלום :

פרק ט אמר ר' עקיבא מנין לעבודת כוכבים שמטמאה במשא כנדה. שנאמר תזרם כמו דוה צא תאמר לו מה נדה מטמאה במשא. אף עבודת כוכבים מטמאה במשא: ב מנין לכפינה שהיא טהורה שנאמר דרך אניה בלב ים. מנין לערונה שהיא ששה טפחים על ששה טפחים. שזורעין בתוכה חמשה זרעונין. ארבע בארבע רוחות הערוגה ואחת באמצע. שנאמר כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח. זרעה לא נאמר אלא זרועיה: מנין

ר"ע מברטנורה

פרק ט אמר רבי עקיבא מנין לעבודת כוכבים שמטמאה במשא. לפירוש דאיירי לעיל בהסזתה גבי תרם נקט נמי לכאי קראי דהסזכתה וקרא דתזרם כמו דוה הוא סמוך לקרא דלא ימלא בסזכתו תרם דאיירי לעיל אי נמי מסוס דבעי למהני מנין במרחיקין את המילה וכו' הוא להכי מנין דדמו לה: מטמאה במשא. הנוסח לפנינו יכבס בגדיו ואפי' אינו נגע בה כגון שהיה בקופה וכיוצא בה ומפליגו רבנן עליה דר' עקיבא ואמרי חיו מטמא אלא במגע כאהל והלכה כחכמים: תזרם כמו [תסם] דוה. כלומר יהו בעיניך כזרים כמו דוה כתסם נדה כדכתיב (ויקרא טו) והדוה בנדתה ובעבודת כוכבים מכתבי קרא: ב טהורה טהורה. שאינה מקבלת טומאה: בלב ים. ושביעה דהניה בלב ים היא אלא לאסמועינן דכפינה הרי היא כים מה ים מקבל אף כפינה טהורה ואפי' היא על הרם והשולו עצמה ביניהם וכוריהם לים: בזורעים בה תסם זרעונים. ויש בה כדי להפריש ביניהן בשרם הראוי ולא הוי ערבוב: תרבעה בארבע רוחות הערוגה. ממלא את כל הרוח עד כמוך לקרן ובאמצע חיו זורע אלא גרעין אחד כדי שיהיה הגרעין באמצע רחוק ג' טפחים מן הזרוע בכל רוח דשיעור יניקת כל זרע טפח ומחצה ואע"פ שאנו הקבנות בגרוחות הזרעים קרובים זה לזה ואין ביניהם כרחקם ג' טפחים ויונקין זה מזה אין כאן בית מיחום דאכלאים בלבד קפיד קרא דלא לחוי ערבוב וליניקה לא חיישינן כדתנן היה גדר בנתים זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן ואע"ג דינקי מתתאי וכאן ים סיכר גדול ברוח זו זרוע לפון ודרום ורוח זו זרוע מזרח ומערב אבל בין זרע האמצעי לזרעוני הרוחות אין סיכר ואי מקרבי חוי ערבוב הלכך צריך הרחק כדי יניקה: שנאמר כי כארץ תוציא צמחה. הוציא אחד צמחה אחד זרועים הרי תצמיח אחד הרי המסה ושבה טפחים ליכא למילף מקרא אלא קיים לחו לרבנן דר' זרעונים בשבה טפחים לא ינקי הרוחות מן האמצעי ולא האמצעי מן הרוחות דשיעור יניקת כל זרע

טפח

לשולטת שבבת זרע ביום השלישי שהיא מכאה שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים: מנין שקושרין לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו: ד מנין לכיבה שהיא בשתית ביום הכפורים אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו: ה המוציא עצים כדי לבשל בישה קלה · תבלין כדי לתבל ביצה קלה ומצטרפין זה עם זה · קליפי אגוזים קליפי רמונים איסטים ופואה כדי לצבוע בהן בגד קטן

ר״ע סברמנורת

כיפח ומחנה כלכך כי רמז לקרת תמכה זרעונים נערוגה כם שבב עשתיה קלמר וכמס׳ כלחים פירמתי כלכות פרוגה ופרטותים ודקדוקים וכתן קלרתי: ג שבית שמחה · דיום כשליתי תכמי לה מסרתה שבבם זרע ורחויב לקלום ולכיות ולד נוכר ממנה וקריון כם שבבם זרע שרחוי לזריע: לשלשת ימים · דהקפיד הכתוב על שמחי קרי כמתן תורה לכך כפריטן ג׳ ימים ולה חם חם יפליטו חת״כ ניום רביעי לפרשם דמסריה ואינו רחוי לזריע · ומסך כלכה שהפולטת ניום כשליתי טפורם ומתניהן מבבשתה כיה ותני מנין לפולטת ס״ז ניום כשליתי שהיא מפורש שנאמר היו נכוים לשלשת ימים ושלשת ימים דלמר קרת היינו ליום שלישי דניום שליתי לפרשם נתנה תורה · אי נמי לה מבבשתה היה חלה [רבנן דר׳] חלעזר בן עזריה היה דבניהו [להו] הפולטת ניום כשליתי שמחה ולים כלכתה [כוהייהו]: מנין שמלחינין וכו׳ · מפיטו בחמין שהותמו בשבת דלף ניום כג׳ מסוכן כוה וכל שכן רחטון ושני המים העין מחזיקין לגוף שתיוק ומבריחין לוסו: לשון של זפורים · כמין לשון של נמר חלום היו קושרין תניו ברחם שהיה המשתלח לפזחול ותניו נעוק וכשהיה דומה שהיה למטה היה כלשון שהוא מלבין ויודעין שנשפרו פונותיהם: ד מנין לסיכה שהיא כשתיה · לה כשתיה ממש לחיובי עליה כים חלה שהיא חשורה: ה ניצה קלה · ניצה תרנגולת שהיא קלה לבשל יופר מכל שחר ניצים ולה כדי לבשל כולה חלה כגרוגרת ממנה שהוסם ואפונה כחילבה: ומצטרפין · כל מיני תבלין זה עם זה: שבשים · ניל כל׳ ערבי ונבשו דומה לפכלת: ופואה · שרש שכר שמוציאין נסם שהוא ומשרבי פלשים: נשבבה · גרסה שבבה שבשים כקליפי טפניס

גסבכה · מי רגלים נתר וגורית קמוליא ואשלג כדי לכבס בהן בגד קטן בכבכה · רבי יהודה אומר כדי להעביר על הכתם : ו פלפלת כל שהוא ועזרן כל שהוא · מיני בשמים ומיני מתבות כל שהן · מאבני המזבח ומעפר המזבח · מקק ספרים ומקק מטפחות היה כל שהוא שמצניעין אותן לגונזן · רבי יהודה אומר אף המוציא מבית השמש עבודת כוכבים כל שהוא שנאמר ולא ידבק בידך מאומה מן החרם : ז המוציא קופת הרובלין אף על פי ש״ש בה מינין הרבה אינו חייב אלא הטאת אחת · זרעוני גינה פחות מכגרוגרת · רבי יהודה בן בתירא אומר המשה זרע קשואין שנים זרע דלועין שנים זרע פול המצרי שנים חגב חי מהור כל שהוא מת כגרוגרת צפורת כרמים בין היה בינמתה כל שהוא שמצניעין אותה לרפואה רבי יהודה אומר

ר״ע מברטנורה

משם נגד : נתר · מין חלמס הוא ומזכיל וקולחים לו חלו״ם בלע״ז : כוריח · מין צמח שמיקה ומטהר : קמוליא · עשב שמקיים בשערו את כידים להעביר את הזוהמא ובלעז ס״ם קרוי שלוף דון ובערבי קולין לו חנקל״י : ואשלג · לא ידעתי לי מה הוא : על הכתם · הצמח נכנד ואין ידוע אם דם נדה הוא אם לאו מעבירין עליו שבעה דברים לבדוק אותו בהם ומכלים אותו במין הללו ואין הלכה כר״י : ו פלפלת כל שהוא · דחזית לריח הפה ואין זה פלפל המצוי בינינו : עזרן כל שהוא · שמרפאים בו מי שיש לו כאב הגי הרחם : מיני בשמים כל שהן · לריח טוב : מיני מתבות כל שהן · שרצוי לעשות מהן דבק קטן : מקק ספרים הנופל מספרים או מטפחות שבלו לגון שמק בשרו (זכריה י״ד) : שמצניעים אותן לגונזן · שכל דבר קדוש טעון גניזה : מאומה · אלמא אחזיה קרא לאיסורים ותקון גדול הוא עושה כשמוציא עבודת כוכבים מביתו ואין הלכה כר״י : ז הרובלין · מוכרי בשמים לקבוטי בשים וים נמי קוסות קטנות לצרורות הבשמים : אינו חייב אלא הטאת אחת · דכולם חדא כוונה היא : פחות מכגרוגרת · אע״ג דכל החובלין שעורן כגרוגרת הני כיון דלזריעה קיימי לפילו בפחות מכגרוגרת נמי מחייב ואין הלכה כר״י בן בתירא שאומר חמשה : זרע קישואין · חסוב משאר זרעוני גינה וכן זרע דלועין וזרע פול המצרי והוא שקורין לו פאס״לי בלע״ז : חגב חי כל שהוא · שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו : מת כגרוגרת · כדין שאר חובלין : צפורת כרמים · עוף שמצוי בין הדקלים הנאורים : בין חיים בין מתים כל שהוא · שעושים ממנו רפואה לפקח ולשתכים : חגב חי

אף המוציא דגב הי שמא כל שהוא שמצניעין אותו לקטן לשהק בו:
פרק י המצניע לזרע ולרוגמא ולרפואה והוציאו בשבת · חייב בכל שהוא · וכל אדם אין חייב עליו אלא בשיעורו · חזר והכניסו אינו חייב אלא כשיעורו: ב המוציא אוכלין ונתנן על האבקופה · בין שחזר והוציאן בין שהוציאן אחר פטור מפני שלא עשה מלאכתו בבת אחת · קופה שהיא מלאה פירות ונתנה על האבקופה התיצונה אף על פי שרוב הפירות מבחוץ פטור עד שיוציא את כל הקופה: ג המוציא בין בימינו בין בשמאלו · בתוך חיקו או על כתפיו חייב שכן משא בני קהת · לאחר ידו ברגל, בפיו ובמרפקו באזנו ובשערו ובפונדתו ופיה למטה בין פונדת

ר׳ ע מברטנורה

עמח כל שהוא · ות״ק סבר עמח אין מצניעין אותו לפיטק דלמח מיים ואכיל ליה ואין כלאים כדבי יסודם:

פרק י כמצניע · קודם שבת: לזרע ולדוגמא · לכלאים שים לו כממנים ויקנו ממנו: ולרפואה · ושכח בשבת למה מצניעו ומוציאו כהם חייב אליו בכל שהוא · שעל דעת כראשונה מוציאו ומח אחכניס: אלא כשיעורו · כל אחד שיעור המפורש בו: חזר והכניסו · זה בשצניע פחות משיעור ומוציאו הם נמלך בו אלא לזרעו ואזר והכניסו: אינו חייב · בהכנסה זו אח״כ ים בו שיעור אלא דכיון דנמלך אלא לזרעו בטלה מחשבתו ומדי הוא בכל אדם: ב על האבקופה · שיח כרמלים כגון שנשוס מג׳ ועד השעה ומהנה ד׳: אלא עשה מלאכתו בבת אחת · לא עשה עקירה מרבית פיחיד ומנחה נרבות כרגיש שהם מקום היוב דנפשי חויא מלאכה גמורה אלא עקר ממקום חיוב ומיח בכרמלית שהוא פטור בחומה ומנחה והדר עקר לה מכרמלים שאינו מקום חיוב ומיח נרש״י ומצלא אלא נעשית עקירה ממקום היוב ומנחה במקום היוב נפשה אחת: האבקופה התיצונה · אלמנא שלפני שהת שכית לנד ר״ה: עד שיוציא · כלומר אלא אם כן הוציא כראשונה כל הקופה ולא שנו אלא בקופה מלאה קשואין ודלועין שכן אחוכין ועדיין ים מהן לפנים אבל מלאה חרדל שהרי ים בראשה ממנו כולו מבחוץ נמצא כמי שהוציא את כל הקופה וחייב: ג שכן משא בני קהם · בכתף ישאו וימין ושמאל וחיק אורחא דלכלא: מרפקו · בשרק האמצעי שבזרוע ובערבי כך שמו מרש״ק: בפונדתו · חזור הלול: ופיה למטה · אין דרך הוצאה בכך אבל פיה לעשלה דרך הוצאה בכך · פירוש אחר שבפונדתו · בגד שלוש שמוך לבשה

תקוני שבת

להלוקו ובשפת חלוקו במנעלו במגולו פטור שלא הוציא כדרך המוציאין: ד המחכוין להוציא רפניו ובא לו לאחוריו פטור. לאחוריו ובא לו לפניו חייב. באמת אמרו האשה החוגרת בכיגר בין מלפניה בין מלאחריה חייבת שכן ראוי להיות חוגר רבי יהודה אומר אף מקבלי פתקין: ה המוציא כבר לרשות הרבים חייב. הוציאוהו שנים פטורין. לא יכול אחד להוציאו והוציאוהו שנים חייבין ורבי שמעון פוטר. המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפלה לו. את החי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפלה לו. את המת במטה חייב. ובן כזית מן המת וכזית מן הנבלה ובעדשה מן השרץ חייב ורבי שמעון פוטר: ו הנוטל צפרניו זו בזו או בשניו ובן שערו וכן שפמו וכן זקנו ובן

ר"ע מברטנורה

לקבל טומאה. ורגילין לעשות בו כיסין וכשמפסיקין אותו מלמטה למעלה נמצאו סי פתים למטה: שפת חלוקו. פיפה פתחתונה של חלוק: ד נפניו וכא לו לאחריו פטור. דמתכוין לטמירה מעולה ועלתה בידו בטירה פחותה: לאחריו וכא לו לפניו חייב. דמתכוין לטמירה פחותה ועלתה בידו בטירה מעולה: שיער. כעין מכנסים קטנים היגדות אותן לנשיות. ואם תלתה נמן סוס דבר להועיל וכא לו לצד אחר חייבת: שכן ראוי להיות חוגר. דרכו להיות חוגר וכובש פניבותיה ומתפלה ידעת בסופה להתפפך: ר' יהודה אומר אף מקבלי פתקין. של מלך הגזים הנושאים לגבות נותנים אותם בעגיים הלולים כדמות קנים ותולים בצואריהם ודרך אותו קנה להיות חוגר וכובש מלפניו ומלאחריו כביב לצואריו [ויודע] היה בסופו להתפפך ואין הלכה כר' יהודה: ה הוציאוהו שנים פטורים. כדילפינן (ויקרא ד) בשבותה אחת מכל מצות ה' העושה את כולה ולא בעושה מקצתה: ור' שמעון פוטר. דסבר חפילו כשאין יחיד יכול לעשותה אם עשאוה שנים פטורין ואין הלכה כר' שמעון: את החי במטה. ועל החי לא מתייב נשולאתו אם חינו כפות לפי שעות נושא את עצמו וה"מ אדם אבל בהמה היא ועוף לא דכמאן דכפותין דמי: וכן כזית מן המת. חייב אם הוציאו דשוחל ומטמא שולאה מגובה היא להגיל עצמו מן הטומאה וכן כזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ דמכי הוי שיעורן לטומאה: ור"ש אומר. אפי' בשת שלם דהוי מלאכה בחינה גריכה לגופה דכל שחינו אלא לסלקו מעליו הוי מלאכה שחינה גריכה לגופה ולאו מלאכה מחשבת היא ואין שלשה גר"ם: ו וכן שערו. כשולש שער ראשו בידו: וכן

פרדס

הגורלת ובן הכוחלת וכן הפוקסת רבי אליעזר מחייב וחכמים אוסרים משום שבות · התולש מעציץ נקוב חייב ושאינו נקוב פטור · ורבי שמעון פוטר בזה ובזה :

פרק יא הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים מרשות הרבים לרשות היחיד חייב · מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים

ר"ע מברטנורה

הגודלת · בעי רחבה וקולעת לותו תרגום שבות גדילות : הכוחלת · נותנת כחול בעיניה : הפוקסת · מחלקת שער בכחמצע ברחש מכאן ומכאן מגל הלדעים : ר"ש מחייב הטלת · כוחלת מקום כותבת גודלת ופוקסת מקום בונה : וחכמים אוסרים מקום שבות · דסברי אין דרך בתיקון כך ואין דרך בנין כך וחלבה כחכמים ודוקא שהוטל בפרניו ובשרו בידיו הוא דפטרי רבנן מהטלת ומסקילה · אבל שהוטל בשרו או בפדניו בכלי מודים הכמים דחייב הטלת ומכי נטל אחי בשרות חייב והוטל בשר בחבו הכירו לפי' כיד חייב · ולפיכך בפרקס רובם או בשר בהמה רובו ומיעוטו לותו מותר ליטלו ביד לכתחלה : התולש מעציץ נקוב חייב · דהוי כמחובר ויוצא מן הקרקע ע"י שנקב בסרית להלותית הקרקע ולפי' הנקב בנדו וביעור הנקב כדי שורש קטן : ור"ש פוטר בזה ובזה · דלא תביב לית כמחובר להויבו סקילה ואין הלבה כר"ש :

פרק יא הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים · רבות היחיד הוא מקום שסוקף ד' מחילות גבוהות עשרה טפחים וביניהן ד' טפחים

על ד' טפחים או יותר על כן לפי' ים בו כמה מילין אם סוקף לדיבה כגון מדינות שמוקפות חומה ולהיותיהן גבוהות בילים ומבילות שים להן ג' פתחים ולהי גבוה רביעית וכן הל גבוה עשרה ורחב ד' או תרין שבות עמוק עשרה ורחב ד' ולפילו כלים כגון ספינה ומגדל של עץ וכיוצא בהם אם ים בהם ד' על ד' בגובה עשרה כל אלו רבות היחיד הן ואויר לר"י כרבים היחיד עד לרקיע ושיבי הכתלים של ר"י נדון כר"י · ורבים הרבים הוא כגון הכווקים והרחובות המדברות והדרכים המפולכים בהם והוא שיהיה רוחב הדרך ט"ז אמה ולא יהיה עליו תקרה ולחיבה למאן דאמר שניהן נמי ביהיו בוקעים בהם שנים רבות בכל יום כדלי מדבר ואויר ר"י אינו כר"י אלא עד י' טפחים ולמעלה מי' כר"י מקום שמור הוא ומקום שאין בו ד' על ד' וגבוה מג' טפחים ולמעלה הוא מקום פטור לפילו קוצים וברקנים וגלגלים כר"י גבוהים משלשה ולמעלה ואין בהם ד' על ד' הרי הן מקום פטור וכן מקום שמוקף מחילות ואין בו ד' על ד' או תרין שאין בו ד' על ד' ושמקו משלשה ועד שמוקף הרי זה מקום

באמצע רבי עקיבא מחייב וחכמים פוטרין: כיצד שתי גזוזטראות זו כנגד זו ברשות הרבים המושיט והזורק מזו לזו פטור. היו שתיהן כדיוטא אחת, המושיט חייב והזורק פטור, שכך היתה עבודת הלוים, שתי עגלות זו אחר זו ברשות הרבים מושיטין הקרשים

ר"ע מברטנורה

סמוך ומקום שהוקף ד' מחיצות גיבהן מ' ועד עשרה ויש בו ד' על ד' או יותר אף על פי שאין בו אלא שטח כדי הקבעה אף על פי יותר גבוה מאלפים ועד עשרה אף על פי שאין בו ד' על ד' עמוק מ' ועד עשרה ומבוי שתוס מאלפים רוחותיו שתין לו לחי אף על פי קורה ברוחב רביעית ואין הקבעה כל אלו כרמלית הן ופי' כרמלית כלומר כמו חלמית שאינה בתולה ולא נשואה לבעל כך רשות זו אינה לא רה"י ולא רה"ר ואויר כרמלית ככרמלית עד עשרה ומעשרה ולמעלה ככרמלית הוי מקום פטור ומוציא מרה"י לרה"ר אף המכניס מרה"ר לרה"י חייב חטאת, מרה"ר לכרמלית אף מרה"י לכרמלית ומכרמלית לאחיהן פטור אבל אסור, מרה"י אף מרה"ר למקום פטור אף ממקום פטור לאחיהן מותר להתחלה ואע"ג מכרמלית למקום פטור אף ממקום פטור לכרמלית אסור מותר והמעביר מתחלת ד"א לסוף ד"א ברה"ר חייב חטאת, בכרמלית פטור אבל אסור, ברה"י ובמקום פטור מותר להתחלה לטלטל ולהעביר בכל ברשות כלי ואפילו הוא כמה מילין: ר"ע מחייב, דס"ל מבי מבר אחפן בחויר ר"ה בתוך עשרה הרי הוא כאילו נח ורבנן סברי קלוטה בתוך עשרה בחויר רה"ר לאו כמי שהונחה דמיא אבל למעלה מעשרה שהוא מקום פטור כ"ע לא פליגי דפטור והלכה כחכמים: ב כיצד, רבנן קתני להו: שתי גזוזטראות, והן נסרים יוצאים מכותל בעלייה ולחוץ על רה"ר וכגזוזטראות עצמן הן רה"י ובשתן זו כנגד זו כשני צדי רה"ר המושיט והזורק מזו לזו פטור שלא מצינו זריקה ושטעה במלאכת המשכן מרשות היחיד לרה"י ורוחב רה"ר מפסיק ביניהן: היו שתיהן גדיוסא אחת, כלומר גבוהה אחת כאורך רה"ר ויש בשתן רשות הרבים ביניהן: הזורק פטור, שהוא ולמעלה מעשרה הוא ולא מצינו זריקה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך ר"ה במשכן והמושיט חייב ואע"פ שמושיט למעלה מעשרה שמצינו שהשיט כיוצא בו במשכן מרשות היחיד לרשות היחיד ואורך ר"ה מפסיק ביניהן שכן היתה עבודת הלוים משימים מזה לזה למעלה מעשרה ואורך ר"ה בחמש כיצד [שתי] עגלות זו אחר זו ברה"ר ופורקי המשכן היו מושיטין לאותם שעל העגלות שאינן בתוכם וקרובות וסם מושיטין לאלו שלפניהם וכל אחד מהעגלות רשות

שחי לוי אבל לפ זורקין · חולית הבור והסלע שהן גבוהים עשרה ורחבן ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב פחות מכי פטור ו ג הזורק ארבע אמות כבותל למעלה מעשרה טפחים כזורק באויר למטה מעשרה טפחים כזורק בארץ · הזורק בארץ ארבע אמות חייב · זרק לתוך ארבע אמות ונתגלגל חוץ לארבע אמות פטור · חוץ לארבע אמות ונתגלגל לתוך ארבע אמות חייב : ד הזורק בים ארבע אמות פטור · אם היה רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו הזוק לתוכו ארבע אמות חייב וכמה הוא רקק מים פחות מעשרה טפחים · רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו הזורק בתוכו ארבע אמות חייב : ה הזורק מן הים ליבשה ומן היבשה לים ומן הים לכפינה ומן הכפינה לים ומן הספינה לחברתה פטור· כפינות

ר״ע מברטנורה

סיחיד מן : מכל לח זורקין · שאין הקרסים מזרקין משני כיוצן : חולית הבור · עפר המוציאין מהפירת הבור לניגין ליתן סביבות פי הבור כמין חומה להקיף ולהמעיקן דבור וחולייתו מלטרפי׳ לעשרה ותנא בור למתקו יתנא כלע לגבהו : הנוטל מהן · ומניח בר״ה או פחות בר״ה ונותן אל גבן חייב : ג כזורק ד׳ אמות נכותל · מתחלת ד׳ לסוף ד׳ ונח נכותל בסמוך לר״ה למעלה מעשרה טפחים כגון שהיתה הבלה שמנה ונדבקה נכותל למעלה מעשרה נתויר ר״ה פטור דכל למעלה מעשרה נרשות הרבים מקום פטור ה ח : למטה מעשרה כזורק בארץ · מתחלת הרבע לסוף הרבע בר״ה וחייב הפ״ם שאין ממקום עקירת החצץ לכותל אלא ד״ח מלומלמות לא תמרינן דמוכי הבלה מעט בד״ח ואין כאן מתחלת ד׳ לסוף ד׳ דכיון שאינו מגביל את הבלה נכותל אין עניש ממעט כלום : ונתגלגל חוץ לד״ח פטור · שכרי לא נתכוין לזריקה של חיוב : ונתגלגל לתוך ד״ח חייב · והוא דנח משהו חוץ לד״ח קודם שנתגלגל לפנים : ד כזורק בים · מתחלת ד׳ לסוף ד׳ פטור דכרמלית הוא : רקק מים · שאינם נבוהים מן הארץ וים בכם רפש וטיט נקראים רקק : ור״ה מהלכת בו · שרגים שהלכים בו : וכמה הוא רקק · כמה שמקו דנימא אכתי ר״ה הוא ולא עבה כרמלית : רקק מים ור״ה מהלכת בו · שאי דכפלים פנא למלתיה להסמיו׳ דאפי׳ רקק רחב טרפעה הואיל והוא שחוח מעברם נדון כרה״ר וכפל ניהי ורשות הרבים מהלכת בו להסמיך דאמ״נ דאין מהלכים בו רגים אלא פ״י כדאק הלוך על ידי כדאק שמים הלוך : ה מן הים לעבפ · מכרמלית לר״ה : מן הים לספינה · מכרמלית לרה״י : מפלעלין

קשורות זו בזו משלשלין מזו לזו · אם אינן קשורות אף על פי שמוקפות אין משלשלין מזו לזו : ו הזורק ונזכר לאחר שיצתה מידו קלטה אחר קלטה כלב או שנשרפה פטור· זרק לעשות חבורה בין באדם ובין בבהמה ונזכר עד שלא נעשית תבורה פטור · זה הכלל כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה · תחלתן שגגה וסופן זדון תחלתן זדון וסופן שגגה פטורין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה :

פרק יב הבונה כמה יבנה ויהא חייב · הבונה כל שהוא והמכה בפטיש ובמעצד והקודח כל שהוא חייב זה הכלל כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת בשבת חייב· רבן שמעון בן גמליאל אומר אף המכה בקורנס על הסדן בשעת מלאכה חייב ·

ר"ע מברטנורה

מזו לזו · אם אין של זה יכול לעמוד בפני עצמו כגון חוליות : מוקפות · כמוכות זו לזו כמו שין מקיפין בגוטי : אין משלשלין מזו לזו · רבי מאיר מהדרי כרמלית מפרקת ניסיכן ובבל פעור : ו הזורק · בשבת בשוגג ונזכר שטות בשת לאחר שיצאת מידו קודם שתגוח הפילו לא קלטה אחר אחר בהמה כדרכה פטור דשכי תגן לקמן עד בשעת תחלתן וסופן בשגגה ושלי התחלתו בשגגה וסופו מזיד פטיל ונזכר בשוח בשת קודם שתגוח ומתניתין דכי מפרכת חורק ונזכר לאחר שיצאת מידו לי נמי לא נזכר אלא בקלטה אחר וכו' פטור דסוף ליה בניח בעבלים פטורים הא נמי חייב הטלת בד"א בשזכר יבשת אבל לא חזר ובשת פטור בכל חייבי וכו' : זה בכלל-לאחויי נמי מעביר חבן ממקום למקום שאף עקר בשגגה ונזכר שטות בשת קודם שתגוח פטור : פרק יב הבונה בתגרו בתגות מלאכות כמה יבנה ויפיס חייב · כל שהוא : משתא · מרכיב את האבן או מחליקה ומתקנה הכל נקרא מבנה שהיא תולדה דמכה בפטיש : והמכה בפטיש · היא גמר מלאכה של תובלי אבן לאחר שהגיע האבן מן הסדן סגיב והבדילה יכה עליה בפטיש מכה גדולה והיא מתפרקת ונופלת וכל הגומר מלאכה בשבת תולדה דמכה בפטיש היא : מעצד · קורין קטן : והקודח · סנוקב : כל שהוא · אבילו קלי למשתא ואמרה בפטיש ובמעצד והקודח : ומלאכתו מתקיימת· בלין צריך לפוסיף עליה : קורנס · פרסי"ל : סדן · אינקודינ"ה אנפ"ו : משום שהוא כמתקן מלאכה · תע"ש שאינו מכה על המלאכה אלא

מפני שהוא כמתקן מלאכה: ב החורש כל שהוא. המנכש והמקרסם והמזרד כל שהוא חייב. המלקט עציב אם לתקן כל שהן. אם להסיק נדי לבשל ביצה קלה. המלקט עשבים אם לתקן כל שהוא. ואם להחמה כמלא פי גדי: ג הכותב שתי אותיות. בין בימינו בין בשמאלו בין משם אחד בין משני שמות בין משני כתבים בכל לשון חייב. אמר רבי יוסי לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם שכך היו כותבין על קרשי המשכן לידע איזו בן זוגו. אמר רבי מציגו שם קטן משם גדול. שם משמעון ומשמואל נח מנחור דן מדניאל גד מגדיאל: ד הכותב שתי אותיות בהעלם אחד חייב כתב בדיו בסם בסקרא בקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא רושם

ר"ע מברטנורה

על הסדן מתקן הוא שכן מרדדי עסי מכבן היו פוגשים מכין על הסם בלב הכאות ועל הסדן הכלים לחתך להחליק הקורנס בלא יקבע הסם כהוא דק ואין הלכה כר"ש בן גמליאל: ב המכבה. הולם עשבים רעים מתוך טובים. פ"ה הופר כגיד עקרי הממחים והיא מלאכה מעין תיבה: מקרסם. קולף עגפים יבשים מן הגזלין להתקו: מזרד. זרדים נהים הדבים כל כנה זו ופעמים שהן מרובים ומתגדלים ומכחישים כח הגזלין וקוצין הוחן ממנו: חס להתן. את הגזלין הוא את הקרקע וקלנו מן המחובר. בינה קלה. כגרוגרת מביאת הרגגות בסיה קלה להתבשל יותר מאלו בינים: ג בין בימינו בין בשמאלו. בתדם שהוא כולט בכתי ידיו דגזלו בשאר כל הדם עתיבת שמאל היגה כתיבה: בין משם לחד. שהיו הלפין: משני בשות. הלף בית: משני סממניות. לחד בדיו ולחד בסקרא. ואית ספרים דגרסי משני כתיות. כלומר משני סימנים כגון שכותבים א' לסימן לחד וב' לסימן שנים: בכל לבון. וכתב בל כל לומם והומה: משום רושם. סימן בהיו עושין בקרסי המשכן וגפני שיפרקים הוחן ולכשיקימוהו לא ימליפו סדר הקרשים ואתה רבי יוסי למימר דתני' לא כתב הלא ברשם בהי רבימות בשלמא לסימן חייב ואין הלכה כר"י: מניו שם קטן. כלומר לע"פ בלא גמרה מלאכתו בהכוין לכתוב תיבה גדולה וכתב מקצת כותיל ואותו מקצת כויל תיבה ומתקיימת במקום אחר חייב וכן הלכה: ד בסם. תורפומנ"ט בלע"ז: בסקרא. מין אחן שגוגע לאדום: בקומוס. מין עפר וגבשו שחור. פ"ה ברף אילן גומא בלע"ז: בקנקנתום. זה"ג בערבי ובלע"ז ודריאולי: ובכל דבר שהוא רושם. לאתויי מיס שברו בסם עפעים גאלים בלע"ז. שהוא רושם ברזוסם

על שני כותלי זויות ועל שני לוחי פנקס והן נהגין זה עם זה חייב, הכותב על בשרו חייב. המסרט על בשרו רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר: ה כתב במשקין במי פירות באבק דרכים באבק סופרים ובכל דבר שאינו מתקיים פטור. לאחר ידו ברגלו בפיו ובמרפקו כתב אות אחת סמוך לכתב וכתב על גבי כתב. נתכוין לכתוב חית וכתב שני זיינין אחת בארץ ואחת בקורה. כתב על שני כותלי הבית על שני דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה פטור. כתב אות אחת נוטריקון רבי יהושע בן בתירא מחייב וחכמים פוטרין: ן הכותב שתי אותיות בשתי העלמות. אחת שחרית

ר"ע מברטנורה

מתקיים: על ג' כותלי זויות. לחת נמוכה וחתה נפון סמוכות זו לזו נמקנוע: על ג' לוחי פנקס. ספר שהתנוני כותב נו המנונותיו ומע"ג דלהו כל נוח ה' ן חס נהגין ונקרחין זה עם זה כגון שכותבין על שני בפתי כותלין סמוכין זה לזה חייב: הכותב על בשרו. נדיו: והמסרט על בשרו. בגרזל עושה צורת לותיות בגופו: ר' יהושע פוטר. ולפי' נוגע דם לפי שלין דרך כתיבה בכך והלכה כר"י: ה במשקין. שמחירין כמו מי תותים וכיוצא בהן: במי פירות. על כל שהר פירות: באבק דרכים. כגון שטרף בהנבעו צורת לותיות על החול והלבק בדרכים: באבק סופרים. עפרורית של קסת הסופר: להחר ידו. על גב ידו שהחז הקולמוס בהנבעותיו והפך ידו וכתב: ובמרפקו. כפרק כהמנעי שבזרוע: חות לחת סמוך לכתב. הגל חות כתובה זיוג לה לחת והשלימה לשתים: כתב על גבי כתב. העביר קולמוס על הותיות שכתובות כבר ותדפס: וכתב שני זייני"ן. שלח נרחה כגג של חי"ת הלח שתי כרגלים נרחה כהילו הס שני זייני"ן: על ג' כותלי בתים. שחינן נמקנוע: על שני דפי פנקס. שעשוין עמודים עמודים וכתב חות לחת בעמוד זה וחות ה' בעמוד זה והינו יכול לקרען מת"כ יתחוך מה שמפסיק ביניהן ותנא כריסא כותלי הבית כמרוחקין זה מזה והדר תנא דפי פנקס ולא זו לף זו קתני: חות לחת על שם נוטריקון. שעושה סי' נקודה עליה ומניחים מלותה הלות תיבה שלימה כגון קו"ף קרען מ"ם מעשר סי"ן תרומה: רבי יהושע בן בתירא מחייב. כיון שהכל מניחים מלותם סלות תיבה שלימה כהילו כתב לותיות של כל התיבה וחכמים פוטרין. שהרי לה כתב שתי לותיות והלכה כחכמים: ן בשתי העלמות. לחתר שכתב חות לחת בשוגג טדע לו שעבר ואחר ונשלם ממט ושגג וכתב

תקוני שבת

אחת בין הערבים רבן גמליאל מחייב וחכמים פוטרין ז׳ ברק יב רבי אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחלה · ואחת על האריגה חייב · וחכמים אומרים בין בתחלה בין בסוף שיעורו שני חוטין: ב העושה שתי בתי נירין בנירין בקירוס בנפה בכברה ובכל חייב · התופר שתי תפירות והקורע על מנת לתפור שתי תפירות: ג הקורע בחמתו ועל מתו וכל המקלקלין פטורין · והמקלקל על מנת לתקן שיעורו כמתקן: ד שיעור המלבן והמנפץ והצובע והטווה בכלא רוחב הסיט כפול והאורג שני חוטין שיעורו כמלא הסיט: ה רבי יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לביח

ר״ע מברטנורה

חוט שנים בגדם: אחת בשתית ואחת בין הערבים · כיון דכוי ליה שהות בשתים כדי לידע הוה ליה כשתי השלמות: ר״ג מחייב · דסבר אין ידיעה לחצי שעור לחלק שלא יצטרף עמו שהצי שחתך: וחכמים פוטרין · דסברי סידיעה שבין בני חצאי שעור מחלקת ביניהם ולא נעשה כאילו היו שני חצאי שעור בהשלם אחת והלכה כחכמים:

ברק יב רבי אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחלה · אם זו מחלפ אריגתו של כגד אינו חייב עד שיארוג ג׳ חוטין ואם הוסיף חוט על האריג שעורו בתחלת דמלתא עם השחר ואין הלכה כר״א: ב שתי נירין · שנתן שני חוטין של שתי בניר שקורין ליי״ש: בנירין · שהרי בש״ס שמרכיב שני שעמים [כל] חוט של שתי בניר ונפעם השליבות מרכיבו על תיט המורכב על הקנה: בקירוס · ירושה תרגם מסיב של דקל: ג הקורע על מתו וכו׳ · כמת שאינו חייב לקרוע עליו הוא דכוי מקלקל ופטור אבל על מת שחייב לקרוע עליו מתקן הוא וחייב · ובחמתו וכל המקלקלים פטורין · כלא מתני׳ לדחיה לה והלכה בהקורע בחמתו חייב שהע״ם שמקלקל הוא לגל שכבד מתקן הוא לגל יגרו ודעתו מתיישבת עליו בכך: ד המלבן · את הצמר והמנפצו והצובעו והטווה ממנו · שכן כלן הוות מלאכות שעורן כדי שיעור מלאתו כצמר הוא לרוחב הסיט כפול והסיט הוא כדי שיפסק בין חמה לאצבע כל אם שיוכל לדחוס להכחיבו וכשיעור כריות הזה שני שעמים הוא הסיט כפול והיינו שבין גודל לאצבע שעם אחד הוא ג״כ כמלא רוחב הסיט כשהוא מצוי שיש בו כפלים כלאותו סיט בין חמה לאצבע: כאורג שני חוטין · שעורן ברוחב שכבד כמלא הסיט שהע״ם שלא תרגן של שני כל רוחב שבגד חייב: ה בגד גסוד · עד שבשניהם למגדל של טן תרגמי״ה בלע״ז חייב אבל

חייב · וחכמים אומרים צפור למגדל וצבי לבית ולחצר לביברין · רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל הביברין שוין · זה הכלל כל המחוסר צידה פטור ושאינו מחוסר צידה חייב : ו גבי שנכנס לבית ונעל אחר בפניו חייב · נעלו שנים פטורים לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים חייבין ורבי שמעון פוטר : ז שב ראחד על הפתח ולא מלאהו · ישב השני ומלאהו השני חייב · שב הראשון על הפתח ומלאהו · ובא השני וישב בצדו · אף על פי שעמד הראשון והלך לו · הראשון חייב · והשני פטור · וזה למה זה דומה לנועל את ביתו לשומרו · ונמצא צבי שמור ברוכו :

פרק יד שמונה שרצים האסורים בתורת הצדן והחובל בהן חייב · ושאר שקצים ורמשים החובל בהן פטור · הצדן צפור חייב ושלא לצורך פטור · חיה ועוף שבו שותו הצדן פטור והחובל

ר״ע מברטנורה

פיא נידתו אבל אם הכניסו לבית חינו נעוד בכך · ובבי נעוד שהכניסו לבית ונעל בפניו אבל הכניסו לגינה או להגר אין זו נידה : והביברין · קרסיות העוקפים חומה שמכניסין בהם חיות ובאמרים בם : כל המחוסר נידה · בקבם להפסו בם בגון שחינו מניח לו בשחיה אחת שעומה להפסו והלכם כרבי״ נ [המפרש] למלחים דרבנן : ו גבי שנכנס · מלחו לבית ונעל אחד בפניו זו היא נידתו : נעלו שנים פטורים · דסוי לנו שנים שעשאום : לא יכול אחד לנעול · מודחים הוא לנועלו בשנים והבי לבל אחד מלאכה דבלאו הוחו לא מתעבדה : ור״ש פוטר · ואין הלכם כר״ם : ז בשני חייב · שהוא נד חומו : הא למה זה דומה · שהוא בנעל ע״י רחבון : לנועל את ביתו לשמרו · ולא לנוד : ונמצא בבי · שהוא נעוד בבר שמור בתוכו בך זה אע״פ שעמד הרחבון אין זה אלא בשומרו לבבי

פטיה לו מלחמול ובשני פטור שחמור בשהני׳ פטור ומוהר :

פרק יד שמונה · שהולד ושאבר בו׳ · שהנוין בשרצת ויהי בהם בשמיני :

בלדן חייב · שים בשנין נעוד : והחובל בהן חייב · דים לשן עור והויא לה תבורה שחינה חוזרת וחייב עשום מפרק שהיא עולדה דדם אי נמי בין דים לשן עור נעבע הטור בדם הנלדר בו וחייב משום נוגע : ושאר שקצים ורמשים · בגון עולעים וחלזונות ועקרבים שחובל בהן פטור דאין להן עור : אלא לצורך פטור · דאין בשנין נעוד : חיה ועוף שבשאטו בלדן פטור · שברי נעודים ועומדים הן : והחובל בהן חייב · דים לשן עור ואין שחובל חייב בכל שני דשנין בשפגיעין אלא בשריך לדם אבל

תקוני שבת

בתר חייב : ב אין עושין הילמי בשבת אבל עושה הוא את המלח ומוכל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל · אמר רבי יוסי ותלא הוא הילמי בין מרובה ובין מועט · ואלו הן מי מלח המזוהרין · נותן שמן בהחלה לתוך המים או לתוך המלח : ג אין אוכלין אזוב יון בשבת לפי שאינו מאכל בריאים אבל אוכל הוא את יועזר ושותה אבוב רועה · כל האוכלין אוכל אדם לרפואה · וכל המשקין שותה חוץ ממי דקלים וכום עקרין מפני שהן לירוקה · אבל שותה

ר׳ ע מברטנורה

אם נמ תכל מלח לפזיק הם קויל כל המקלקלים פטורים : ב אין עושין הילמי · מי מלח מרובים במותנים לתוך שקות שכובשין אותן להקויים : הכל עושין · מי מלח מועטים כדי לטבל בהן פתו או לתוך התבשיל : וכלח הוא הילמי בין מרובה ובין מועט · כלומר אם המרובים אסורים לפי שמועטים אסורים דיאמרו מלאכה מרובה אסורה ומלאכה מועטת מותרת לפיכך אלו ואלו אסורים מפני שהוא כמעבד ומתקן את התוכל שניתן בתוכו הדי שיתקויים : ואלו הן · המותרים נותן שמן בתוך המים בתחלה קודם שיתן המלח או נותן שמן בתחלה לתוך המלח קודם שיתן המים דהשמן מעכבו שלא המלח מתערב יפה עם המים ומתיפי את כחו הכל לפי יתן מים ומלח בתחלה ואח״כ את השמן המעכב שנותן מים ומלח יחד סוף סוף נראה כמעבד והיו הלכה כר׳ יוסי : ג אזוב יון · מין אזוב שגדל בין סלעים ועצים פתולעים שמצוים : שאינו מאכל בריאים · ומוכחת מלתא דלרפואה שכיל ליה ואזור להכלו בשבת גזירה שמא יעקור סממנים דהוי תולדת דש הן : הכל אוכל הוא את יועזר · דהרבה אוכלין אותו בשאר בריאים : יועזר · פוליו״ו בלע״ז והוא מכלא פתולעים שבכבד : אבוב רועה · עז שגדל ביחידי והיו לו פנים וקורין אותו בשרבי מלא״ז רע״י והוא מזב למי שנזוק על שבתו מים מגולים : כל האוכלים אוכל אדם לרפואה · כל דבר שהוא אוכל והבריאים אוכלים אותו יכול אדם להכלו בשבת אף א״י בשוא מתכוין לרפואה : חוץ ממי דקלים · כם שני תילנות שמיני בדקלים שסיו נתרן יבהל וניגיסם מעין מים שבשיתה מהם כום רחצון מרשה כובל שבמעיו וכום שני מבלבל וכום שלישי מנקה את שני מעיו עד שאדם מוציאם גלולים כדרך שבבניסם : וכום של עיקרין · לוקחין שרף חילן שקורין לו בפרסי זא״ג תלכסנדרי״ח ומשב שקורין לו הנבא תנבדו״ל סירום עשב של בתחה וכרכום וכותבין אותן וגותנין את בתוך היין וכתשם וכם שתשם מבן ג׳ כוסות פרשת : מפני בשן לירוקה

הוא מי דקלים לצמאו וכך שמן עקרין שלא לרפואה : ד' תרגשש
בשניו לא יגמע בהן את החומץ . אבל מטבל הוא כדרכו יאם
נתרפא נתרפא . התחושש במתניו לא יסוך יין וחומץ אבל כך היא
את השמן ולא שמן ורד . בני מלכים סכין שמן ורד על מכותיהן .
שכן דרכם לכוך בהול רבי שמעון אומר כל ישראל בני מלכים הם :
פרק טו אלו קשרים שחייבין עליהם . קשר הגמלין . יקשר
הכפנין . וכשם שהוא חייב על קשורן כך הוא חייב על
התירן רבי מאיר אומר כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו .
אין חייבין עליו : ב יש לך קשרים שאין חייבין עליהן בקשר
הגמלין וכקשר הכפנין . קושרת אשה מפתח חלוקה . והוטי כבבת

ר״ע מברטנורה

מולי סנקרת ירקון אם יסתב מסן יכפת מחולי הירקון אבל יסתר עקר ולא
יוליד ולכך נקרא כוס עיקרין : לגמלו . אם אינו חולה : ד לא יגמע אם
כחומץ . ויפלוט דמוכחת מלתא דלרפואה הוא ואם מגמע ובולע בפיו
דמי : לא יסוך (נסן) יין וחומץ . דאין אדם סך מהן אלא לרפואה :
אבל לא שמן ורד . לפי שדמיו יקרים ומוכחת מלתא דלרפואה קעביד :
שכן דרכן לכוך . גלח מכם : ר״ם חומר כו׳ . ואין הלכה כר״ם :
פרק טו אלו קשרים . קשר הגמלים . שנוקבים לגמל הוטמו ונותנין בו
רפואה וקושרים אותם קשר עולם וכמו כן יוקבים נחתם הכפינם
נקב ונותנין בו הבל וקושרין אותו קשר של קיימת שאינו מתירו לעולם
והוי דומיא דקושרי תותי ירישות הנפסקים במסכן וקשר של קיימת ואינו
מעשה אומן הוא מעשה אומן ואינו של קיימת פטור אבל חסור ואינו חייב
עד שיעשה של קיימת ומעשה אומן ואינו של קיימת הוא מעשה אומן מותר
לכתחלה : וכשם שחייב על קשורן כך חייב על התירן . שכן לריבי אלעזר
סיו צריכין לפרקים לפתיר קשרי רשתות הקיימים כדי לקנחן הוא לפרקינן :
שיכול להתירו . דלא הדקיה : אין חייבין עליו . ואפילו עשאו לקיימת
ואין הלכה כרבי מאיר : ב יש לך קשרים שאין חייבים עליהם . השאת
כמו שחייבים על קשר גמלים וקשר של סנדלים אבל פטור אבל חסור ולא
נזכרו קשרים הללו במשנה . וכש״ם מפרש כגון רצועה מרוכה שקושרים
בעבמת שבמושב הנאקה וכמו כן הבל אחוך שקושרים בחבל שעבוי כמין
פנפם התלוי בנקב שבראש הכפינה ושעמים מניחה עם בגוע ושנועים
ומהיכה וכן כל קשר שקושר אותו לעמוד כך זמן ידוע לא שיפיס קיים
לעולם אין חייבין עליו : קושרת אשה מפתח חלוקה . כמין לשונות לכתן

ולכתן

של פסיקיא ורצועות מנעל וסנדל ונודות יין ושמן וקדרה של בשר · רבי אליעזר בן יעקב אומר קושרין לפני הבהמה בשבת שלא תצא · קושרין דלי בפסיקיא אבל לא בחבל רבי יהודה מתיר · כלל אמר רבי יהודה כל קשר שאינו של קיימא אין חייבין עליו : ג מקפלין את הכלים אפילו ארבעה וחמשה פעמים · ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי שבת · רבי ישמעאל אומר מקפלין את הכלים ומציעין את המטות מיום הכפורים לשבת · וחלבי שבת קרבין ביום הכפורים (נ"א אבל לא של יום הכפורים בשבת) · רבי עקיבא אומר לא של שבת

ר"ע מברטנורא

ולכתן וקושרים של ימין בכתף שמאל ושל שמאל בכתף ימין דכיון דכל יומא שרי ליה לא דמי לקשר של קיימא ומותר להתחלה : סנסנה · מנעל שעל סרסם עשוי כמין כיס : פסיקיא · חזר רחב ותוטין תלוין בראשו לקשרו בהן : ונודות יין · של עור שכוססים פיהם וקושרין לותן ותע"ב דלית ליה תרתי חיסרי ולא תמרינן חד מניהו כמולי מבטל ליה ושוי קשר של קיימא : וקדירה של בשר · פעמים שקושר בה בגד סביב לפיו ותע"ב שיש לה דדין שיכולין להוציא כמרק מפן בלא היתר שקשר משום לא הוי קשר : קושרין לפני בהמה · חבל ברוחב הפתח לגמול בפניה בלא תלא וכן סלכם : קושרים דלי בפסיקיא · על פי סבור שיהיה קשור ותלוי שם דפסיקיא לא מבטל ליה כיון חבל לא בחבל דמבטל ליה כיון ושוי קשר של קיימא : ר' יהודה מתיר · לא היתיר ר' יהודה תלא בחבל שנוהג לו לשלחנו ולא מבטל ליה כיון ורבנן סברי אי שרית ליה חבל של נרדי יקשור נמי בשאר פעלים דחבל בחבל מחלף וסלכה כחכמים : ג מקפלין את הכלים · בגדים שפושטן מקפלין אפי' תכיעה ותמתם פעמים כדי לחזור ולנענעם בו ביום ולא שנו אלא באדם אחד אבל בשני בני אדם לא שנראים כמתקנן ובאדם אחד נמי לא אמרן אלא בגדים חדשים שאין מקפידים שאין קשים ואין ממהרים לקמוט אבל ישנים קפולן מתקנן טפי ומחזי כמתקן ובחדשים נמי לא אמרן אלא בלבנים אבל צבועים לא שמצועים קפולן מתקנן ביופר ובלבנים נמי לא אמרן אלא שאין בו בגדים אחרים להחליף אבל יש לו בגדים אחרים להחליף לכבוד שבת אסור לקפל : מיום הכפורים לשבת · כשחל יום הכפורים לסיום סמוך שבת לפי שבת תמור מיום כפור ואל יום"כ אין קרבין בשבת ושוי כשולת חול בשבת : רבי עקיבא אומר · שון הן ואין קרבנו של אחר מהן קרב כשבילו ושלכם כרבי עקיבא :

קרבין ביום הכפורים ולא של יום הכפורים קרבין בשבת:
פרק טז כל כתבי הקודש מצילין אותן מפני הדליקה: בין שקורין בהן ובין שאין קורין בהן. ואף על פי שבתובים בכל לשון. טעונין גניזה. ומפני מה אין קורין בהן מפני בטול בית המדרש. מצילין תיק הספר עם הספר ותיק התפלין עם התפלין. ואף על פי שיש בתוכן מעות. ולהיכן מצילין אותן למבוי שאינו מפולש. בן בתירא אומר אף למפולש: ב מצילין מזון שלש סעודות. הראוי לאדם לאדם. הראוי לבהמה לבהמה. כיצד נפלה דליקה בלילי שבת מצילין מזון שלש סעודות. בשחרית מצילין מזון שתי סעודות. במנחה מזון סעודה אחת. רבי יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות: ג מצילין על מלא כברות ואף על פי שיש בו מאה סעודות. ועגול של דבלה גחבית של יין.

ר"ע מברטנורה

פרק טז כל כתבי הקדש. אפילו גניזתם וכתובים מצילין אותן מתוך שנפלה בו הדליקה להגר אחרת בשלומו כבוי אע"פ שלא עבדו והוא שיהיו כתובים בכתב אשורית ובלשון הקדש: בין שקורין בהן. כגון גניזתם שמפטירין בהן בשבת בבית הכנסת: בין שאין קורין בהן. כגון כתובים דאף יחידים הין קורין בהן בשבת מפני בטול בית המדרש כדלקמן שהיו דורשים לעם בשבת ומורין להן הלכות איסור והיתר לפי שכל ימות החול העם עסוקים במלאכתן ואין פנויין לקרות בכתובים בשבת בבית המדרש משום דמסכי לבא ואתו לאמנועי מלשמוע הדרשה: ואע"פ שכתובים בכל לשון. ואיכא נמ"ד דלא ניתנו לקרות בהן ואין מצילין אותן אע"פ שטעונים גניזה ואסור להשתמש בהן משום שפקר: למבוי שאינו מפולש. בית לו שלש מחיצות ולהי אחד כרות רביעית זה מבוי שאינו מפולש כ"א בשלש. שלש מחיצות כלא לחי זהו מבוי מפולש והכי מפרש לה בש"ס ואין הלכה כבן בתירא: ב מצילין מזון ג' סעודות. ואע"ג דבהתירא קא עסיק דהא לא שרי לה לאצולי אלא להגר המעורבת בלבד אפי' הכי לא שרי ליה לאצולי יפי משום שאדם נהול על ממונו ואי שרית ליה אתי לכבויי: נפלה דליקה בלילי שבת. קודם הכילה: שחרית. קודם סעודה: ר' יוסי אומר לעולם הוא מציל. הואיל ויומא בר שרי הוא ובהתירא עסיק ואין הלכה כר"י: ג מצילין על מלא כברות. הואיל ובבת אחת הוא מציל אע"פ שיש בו יותר מכ' עוגה: ועגול של דבלה. אע"פ שהוא גדול

ואומר לאחרים בואו והצילו לכם ואם היו פקחין עושין עמו חשבון אחר השבת • להיכן מצילין אותן לחצר המעורבת • בן בתירא אומר אף לשאיבה מעורבת : ד ולשם מוציא כל כלי תשמישו ולובש כל מה שיכול ללבוש • ועוטף כל מה שיכול לעטוף • רבי יוסי אומר שמונה עשר כלים • וחוזר ולובש ומוציא ואומר לאחרים בואו והצילו עמי : ה רבי שמעון בן נגס אומר פורסין עור של גרי על גבי שידה תיבה ומגדל שאחז בהן את האור מפני שהוא מהרך • ועושין מחיצה בכל הכלים בין מלאים בין ריקנים בשביל שלא תעבור הדליקה • רבי יוסי אומר בכלי חרס חדשים מלאים מים לפי שאין יכולין לקבל את האור • והן מתבקעין ומכבין את

ר״ע מברטנורה

ויש בו סעודות הרבה : והם היו פקחים • וידעים שהם יצאלו שכר כפועלים לא שכר שבת שקלי כיון דמעיקרא לאו חדעתא דשכר פעולם נהו עובין עמו חשבון לאחר שבת ובירח שמים עסקינן דהע״ג דמשקעה קא זכי ומשו שכניל דידים הוי מ״מ לא ניחא ליה דלהשני מאחריס דידע דשל כרחים משקעים ובחנם נמי לא ניחא ליה דליטרח טילוך בקול תגדיה : ד ולכם הוא מוטל • להגיה קמח להגר במעורבת ולבן בתירא חסי׳ להגר שאינה מעורבת : כלי תשמישו • בגריסים לו לחומו כיוס לסעודה : י״ח כלים • שהוא רגיל ללבוש בחול בשת תחת והו לא ואו הן הסרבל שעליון ומלבוש שממלחין לחומו מוך ומשו גשן בין הפירש להפירש בקורין בערבי מחב״ח ותגור רחב שחוגר ממעל למדיו ובגד עד וקצר בקורין בלע״ז גונ״ח ותלוק שלובש על בשרו בקורין קמיז״ח ותגור שחוגרים עליס ולובש שבחלו ומלפת ושני מנעלים שברגליו ושני כתי שוקים ושני כתי ידים שמלבישים לוחם על בידים ומכסין בהן הזרועות עד שחלילים ושני רבידים שמתגבב בהן וטלית קטן שמכסה בו רחבו ובחפו ובודד שבלוחו ושלויין שני רחביו לפניו וקורין לו בערבי שי״ד : בוחו ובגילו עמי • שבכם שהוא מגיל בך הם מגילים • הגל לעיל חמר בוחו ובגילו לכם שבעתים שהוא מגיל יותר ממם שכם יכולים להגיל בהון שהוא לא סעד והן בעדו לא חיסכה : ה בידם • העבוים כמין תבון : חיבה • קטנה של בולחני : ומגדל • חרמרי״ו בלע״ז ובערבי מנבח״ר • ומלבחן של עץ : מפני שהוא מחרך • ואין האור נאחזת בו ומגיל על כלי עץ שלא יבקע : בין מלאים • שים : שאין יכולין לקבל את האור • מפני שחדשים הם ושכר כ״ע גרם

תדליקה: ו נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו עליהן. אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביתתו עליהן: ז כופין קערה על גבי הנר בשביל שלא תאחוז בקורה. ועל צואה של קטן. ועל עקרב שלא תשוך. אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב ואמר חוששני לו מחטאת: ח נכרי שהדליק את הנר משתמש לאורו ישראל. ואם בשביל ישראל אסור. מלא מים להשקות בהמתו משקה אחריו ישראל. ואם בשביל ישראל אסור. עשה נכרי כבש לירד בו. יורד אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור.

ר"ע מברטנורה

כגוי מסור לחשילו במקום הפסד ממון ואין סלוכם כר"י: ו אין אומרים לו כבה. דהמירה לח"י שבות: ואל תכבה. ח"ל נמחות כידו אלא יניחנו ויכבה מפני שאין שביתת ח"י עליהן דישראל אינו מוזהר על שביתת ח"י כשאינו עבדו: ז כופין קערה. על חרס על גבי הנר וכלבד שלא יכבה ואע"פ שנוטל כלי להעלם קורה שאינה ניעלת בשבת אה אותיבנת מינה לרבי יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך דבר שניטל וכאן לא בצריך למקומו של כלי דאפי לטלטלו לצורך מקומו: ועל צואה של קטן. לאו צואה של נער קטן קאמר דאפ גרף של רפי הוא ומותר לטלטלו ולהוציאה לאפקה אלא אפי קאמר ועל צואה של תרנגולים מפני הקטן שלא יטשא ויפלכלך בה וכגון שצואה זו מוגחת באפקה שבאחר דלא רמיא קמיה ולאו גרף של רפי הוא כילכך אין מותר לטלטלה ולהוציאה אבל כופין עליה קערה בשביל הקטן שלא יפלכלך: מעשה בא. כפיית כלי על עקרב: בערב. שם מקום: מוסב אני לו מחטאת. דכיון שלא היה עקרב רץ אחריו מוסב אני אמאי חייב החאם מצוה נידה ולפנין פסק הסלכה אותן בעלי חרם שנוהגין וממיתין ודאי כגון שנתנים בארשים וכלב שומה מותר להרגן מיד כשירואה אותן ואפילו שאין רגים אחריו ואותן שאינן נוהגין וממיתין ודאי אלא פעמים ממיתין ופעמים אינן ממיתין אם רגים אחריו מותר להרגן ואם אין רגים אחריו כופה עליהם כלי ואם דרכן והרגן לפי שומו מותר ולנוד נחש מפני שנושך לנחק בו אסור: ח מילא מים. פגור בר"ל: בבב. עושין בספינה גדולה לירד בו מן הספינה ליבשה ואינהריך אלא לחשושינן שר ומים דאי אלא שר הוא אמינא שר הוא דשרי דליכא לאגזר אמאי יבא בשביל ישראל דגר לאחד שר למאה אבל מים דאיכא לאגזר אסור ואי אשמושינן מים הוא אמינא מים אפי דבשביל ישראל

אסור

תקוני שבת

מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באין בספינה · ועשה נכרי בבש לירד בו · וירדו בו רבן גמליאל וזקנים :

מלחמי כתוב בשם גדולים שאומרים כיום שבת קודם שמקדשין מיומא רבה פרק ז׳ ממסכת שבת ותח״כ לומרים זה :

עשר קדושות הן · ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות · ומה היא קדושתה שמביאים ממנה העומר והבכורים ושתי הלחם מה שאין מביאין כן מכל הארצות : ז עיירות המוקפות חומה מקודשות ממנה שמשלחין מתוכן את המצורעים ומכבין לתוכן מת עד שירצו יצא אין מחזירין אותו : ח לפנים מן החומה מקודש מהם שאוכלין שם קדשים קלים ומעשר שני · דר הבית מקודש ממנו שאין זבים וזבות נדות ויולדות נכנסים לשם · החיל מקודש

ר״ע מברטנורה

אמר אבל נר חנ״ג דבבגיל ישראל כיון דליכו נמי נריך ליה שרי דנר אחד נר למאה נריכא וכבם חע״נ דדמי לנר דכבם לאחד כבם למאה מבוי מעבה דר״ג וזקנים תנא ליה דמעבה רב :

עשר קדושות הן · תיובי דהייבי לעיל במעלות של שומאות זו למעלה מזו · תנא נמי בכה מעלות של קדושות זו למעלה מזו : שמביאין ממנו העומר · דכתיב (ויקרא כג) וקצרתם את קציר וכאתם את עומר · קציר · ולא קציר חוצה לארץ : והבכורים · דכתיב (דברים כו) ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך : ושתי הלחם · דכתיב (ויקרא כג) ממושבותיכם תביאו לחם : ז עיירות המוקפות חומה · מימות יהושע בן נון דבמגורת כתיב (שם יג) מחון למחנה מושבו חון למחנה ישראל וכשבבם יהושע את הארץ קדם העיירות שהיו מוקפות חומה בימיו שיהיו כמחנה ישראל להשלים שם מצורעים : ומשלחים להוכן מת · מותר לגושתא בעיר ממקום למקום עד מקום שירצו טובי העיר לקוברו שם : יצא משם מן העיר : אין מחזירים אותו · בעיר לקברו שם ואפי׳ רצו מן העיר דכיון דיצא טומאה מן העיר אין מכניסין אותה בתוכה : ח לפנים מן החומה · מחומת ירושלים : שאוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני · דכתיב (דברים יב) ואכלת שם ושבחת שמה וגו׳ וכתיב (שם) לא תוכל לאכול בשעריך וגו׳ : סר הבית · חצר מקום לחם על חצר מקום לחם שיש וכו׳ כיצד בפ״ק בגוי · ושם מתחיל מחנה לויה וביעורו עד שש נקנור · מעבר נקנור ולפנים מחנה שכינה · ומבר הבית ולהון עד חומת ירושלים מחנה ישראל : שאין זבים וזבות נדות ויולדות נכנסים שם ·

דכתיב

ממנו שאין עובדי כוכבים וטמאי מתים נכנסים לשם · עזרת נשים מקודשת ממנו שאין טבול יום נכנס לשם ואין חייבין עליה חטאת · עזרת ישראל מקודשת ממנה שאין מחוסר כפורים נכנס לשם וחייבין עליה חטאת · עזרת הכהנים מקודשת ממנה שאין ישראלים

ר׳ע מברטנורה

דכתיב (במדבר ה) וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש · סומע אני שלשתן יוצאים למקום אחד ת״ל במלרע נדד יצב תלמה תיכו מטולה למקום זב וטמא מת מטולטים · ומה מלרע שטומאתו חמורה חמור שלוחו מטלוח מכירו דכתיב (ויקרא י״ג) מחוץ למחנה מושבו · לפיכך מטולה חוץ לירושלים · חף זבים וזבות נדות ויולדות שטומאתן חמירה מטומאת מת שטושב ומושב ומטמאות בחבן מסמא · מה״כ בטומאת מת · חמור שלוחן מטלוח מכירן · ומנלת תומר מלרע מטולה חוץ לירושלים · שהיה כנגד מחנה ישראל · וזבים וזבות נדות ויולדות מטולחים מהר הבית · שהוא מחנה לויה ומותרות בירושלים · טמא מת וחפי׳ מת עלמו : מותר בהר הבית · ומטולה מטער נקנור ולפנים שהוא מחנה שכינה : שחיל · לפנים מחומת הר הבית היה כותל גבוה עשרה טפחים וחוזק נקרא סורג · ולפנים ממנו החיל עשר אמות : שלין עובדי כוכבים וטמאי מתים נכנסים לשם · תע״ג דרבנן גזרו על העובדי כוכבים שיהיו כזבים לכל דבריהם · לעניין שלוח מחנות לא גזרו עליהו · אלא כטמאי מתים · וחפי׳ דטמאי מתים אין נכנסים מן החיל ולפנים היינו מדרבנן · דמדאוריימא אפי׳ בעזרת נשים שרו · שכל זה מחנה לויה עד עזרת ישראל שהם שער נקנור : עזרת נשים · לפנים מן החיל היתה תורך מאה ושלשים ואמה של רוחב מאה ושלשים ואמה : שלין שבול יום נכנס לשם · יהושפט וכית דינו גזרו על שבול יום שלא יכנס לעזרת נשים · דכתיב (ד״ה ב׳ כ׳) ויעמוד יהושפט בקהל יהודה וגו׳ לפני החצר החדשה · ותתרו בגמרא מאי החצר החדשה · שחדשו בה דברים ואמרו שבול יום לא יכנס במחנה לויה · ולא בכל מחנה לויה גזרו · אלא בעזרת נשים בלבד · וגזרו על שבול יום · ולא גזרו על מחוסר כפורים · לפי שבול יום מחוסר בפרומה · ומחוסר כפורים מותר בתרומה · וכל שטומאתו המורם מהבדו · המור שלוחו מטלוח מכרו : עזרת ישראל · לפנים מעזרת נשים היתה · תורך מאה ושלשים ואמה על רוחב מחת עשרה · וכן עזרת כהנים היתה תורך קל״ה על רוחב מחת עשרה ורחבי שטשתן היו מבדילין בין עזרת ישראל לעזרת הכהנים : שלין מחוסר כפורים נכנס לשם · הוא הדין דשום מני לאפוקי שלין שבול נכנס לשם עד שיטבול · דסבי פנ

נפרק

תקוני שבת

נכנסין לשם אלא בשעת צרכיהם לסמיכה לשחיטה ולתנופה ׃
ם בין האולם ולמזבח מקודש ממנה שאין בעלי מומין ופרועי
ראש נכנסין לשם · ההיכל מקודש ממנו שאין נכנס לשם שלא
רחוץ ידים ורגלים · קודש הקדשים מקודש מהן שאין נכנס לשם
אלא כהן גדול ביום הכפורים בשעת העבודה · אמר רבי יוסי
בחכמה דברים בין האולם ולמזבח שוה להיכל שאין בעלי מומין
ופרועי ראש ושתויי יין ושלא רחוץ ידים ורגלים נכנסין לשם
ופורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה ׃

ר״ע מברטנורה

נפרק תמר לחם הממונה אין חדש טעון נכנס לעזרה עד שיצטבל : ותיכין
עליה מנחת · הטמאים נכנסו שם נכנסו : לכמיכה · לסמוך ידו על
ראש קרבנו · ולא תפסד חלת נבעלים · דכתיב וסמך את ידו · ולא יד
בלוחו : לכתיפה · מהכתיב כאן כתף כתף · ולעיל בלפסד כתפים · ולפסד
נמי נזר לכתוב בעזרת ישראל תפ״ה לא תכתוב ליכנס בעזרת פסולים
לכתוב בקרבן : ולתנופה · דכתיב מניח ידו את יד הבעלים ומניף :
ם בין האולם ולמזבח מקודש ממנה שאין פרועי ראש ובעלי מומין נכנסים
לשם · בגמרא נפקמין רבה (דף כ״ז) מנלית דכל הני מעלות דתני כאן ·
נגון הכנסם לעזרת כהנים כלה לעזרה · וכן בעלי מומין ופרועי ראש שנכנסו
בין האולם ולמזבח כולהו מעלות דרבנן הן · וכן קבלתם מרבותי · אבל
רמב״ם סבירא ליה דכולהו מהלכויותא · בעלי מומין · דכתיב (ויקרא
כ״א) כי כל איש אשר בו מום לא יקרב · ופרועי ראש · דאמר רחמנא
לאהרן ולבניו שכו במקדש (שם י׳) לחביכם אל תפרעו · ואע״פ שלמדין
מהוספתא מכייע לדברי רמב״ם · קבלת רבותי נרחית לי עיקר ומלי דלא
תביב הני קמח בתרי יין ושלא רחוץ ידים ורגלים נמדי בעלי מומין
ופרועי ראש כדתביב לסו רבי יוסי בסיפא · משום דבעלי מומין ופרועי
ראש מסוגן בגופן · פלוך בעופן תמור · הכל בתרוי יין ושלא רחוץ ידים
ורגלים פסולין מחמת דבר אחר פלוך לא כתביר בעלותן כל כך : אבל
ב״ש ניחא בכפורים · דכתיב (שם ט״ז) ולא יבא בכל עת אל הקדש ·
אלמא יבוא וכו׳ : בשעת העבודה · תרבעה מומים נכנסו שם · ג׳ לקטיר
קטרת · ג׳ לפזות מדם הפר · ג׳ לפזות מדם השעיר · דכתיב לכופר
בקדש ומשמעה ולא נכנס כ׳ פעמים הויא מיהא : ופורשין מבין האולם
ולמזבח בשעת הקטרה · בין בשעה שמקטירים קטורת בפנים בפנים שבהיכל ·
בין בשעה שב״ד מקטיר קטרת לפני ולפנים כל שעה פורשים מבין האולם

ולמזבח

פרק ב כלי עץ וכלי עור וכלי עצם וכלי זכוכית פשוטיהן
טהורים ומקבליהן טמאים נשברו טהורות · חזר ועשאן
מהם כלים מקבלים טומאה מבאן ולהבא · כלי חרס וכלי נתר

ר׳ ע מברטנורה

ולמזבח · ואין צריך לומר מן הסיכל · ותניא קמיה פליג אדרבי יוסי וסבר דכבשה במקטירין קטורת בסיכלי· הוא דסבר מכין להולס ולמזבח · אבל כשמקטיר קטורת לפני ולפנים · אין הכף פורשים אלא מן הסיכל בלבד · ולא מכין להולס ולמזבח · והלכה כת״ק · ועשר קדושות דתנן במתני׳ · וכנך אחד עשר ניתנו · פירשו מגלגלים · דת״י אינם ממנין הקדושות · לפי שבאחר קדושות ים נתן כבוד למקום שמונעים ממנו קלת עומאות · אי שמונעים מקלת בני אדם ליכנס אליו · ואין בכתם ת״י קדושה זו · והבאת נכורים · ועומר · ובפי הלחם · ולחם הפנים · אינם בקדושות הללו · ואית דמפרשי דתניא קמיה דאביי עשר קדושות ר׳ יוסי סיית דאית ליה דבין להולס ולמזבח הוה ליכול בהאכם דברים· ולדידיה לא הוו אלא עשר :

פרק ב כלי עץ וכלי עור כלי עצם · בפרשת מעות כתיב וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ התחטאו · ומכינן מובל מעשה עזים לרבות דבר הבא מן העזים מן הקרנים ומן הטלפים · דסיינו כלי עצם ואיתקש לכלי עור וכלי עץ ובפרשת שמיני איתקש כלי עור וכלי עץ לשק · דכתיב מכל כלי עץ אשר יעשה בעור יבא שק · אלכך פשוטיהן טהורים דכתיב דומיא דשק דמיטלטל מלא וריקן · וכלי חרס אע״ג דפשוטיהן טהורים לא מצי למתני בהדי הכך משום דכל הני טהורים כשאין להם בית קבול אע״פ שיש להן תוך כגון חבית של עץ שאין להם שולים · ומשולבת מעבר אל עבר טהורה וכלי חרס כה״ג שמא משום דבת מ תלא רחמנא והרי יש לו תוך אע״פ שאין לו בית קבול · ופשוטיהן טהורים דתנן הכא היינו מדאורייתא אבל חכמים גזרו טומאה על פשוטי כלי עץ ועור ועצם כדמוכח בגמרא בכא בתרא (דף ס״ו) ומדאורייתא נמי אינם טהורים אלא מטומאת מת או טומאת בית אבל טמאים טומאת מגיע זמוגע אם הן רצוין למגיע ומוגע : וכלי זכוכית · בגמ׳ גזרו עליהן טומאה · כוחל ותחלם בריהן מן החול הוו ככלי חרס · ואמיר מכלי חרס שהיו מקבל טומאה מגען וכלי זכוכית מטמאין מגען · כוחל ואחאם תוכן כברן · ופשוטיהן של כלי זכוכית שהורים אפילו מדרבנן דשבדי רבנן היכרא כי היכי דלא לברוף עלייהו תרומה וקדשים : מקבלין טומאה מכאן ולסבא · אבל לא חזרו לטומאתן ישנם אלא בכלי מתכות בלבד : כלי נתר · כלים

שבועין

מאתן שוה מיטמאין ומטמאין באויר ומיטמאין מאחוריהן ואינן מיטמאין מגביהן ושבירתן היא טהרתן :

ר״ע מברטנורה

משנין מחדמם שחופרים ממנה גריף חלום״י בלע״ז : מיטמאין ומטמאין באויר . אם נתלים טומאה באויר ככלי נטמא ככלי חזר ותלה הוכלים באויר מטמאין את האוכלים אע״פ שלא נגעו דכתיב (ויקרא י״א) כל אשר בתוכו יטמא . ואפילו מלא חרדל שאינו נוגע בדפנות הכלי : ומיטמאין מאחוריהן . כלים שחקק בית מושכם מבחוץ כדרך שעושים לכוסות של כסף . ופעמים כופין אותן על פיהן ומשתמשין בבית קבול שבאחוריהן אם נגעה טומאה באותו בית קבול . נטמא הכלי חרס . ומלא מרגיזתו ותגיבתו . מיטמאין ומטמאין מאוזניהן ואחוריהן שמע מינה דאין מיטמא מאויר לאחוריו . דלא תסיב תוך של אחוריו תוך גמור דאוזניה ליטמא מאויר לאחוריו אבל מיטמא אם נגעה טומאה באותו חקק של אחוריו : ואינן מיטמאים מגביהן . דכתיב (שם) וכלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו . מהוכו הוא מיטמא ואינו מיטמא מגבו . ואחר כל הכלים חוץ מכלי חרס וכלי נתר אין מיטמאין מאוזין עד שתגע הטומאה בפנימו של כלי וכשנגעה הטומאה בפנימו של כלי אין מגבו בין מתוכו טמא ואינו דומה בשבר קמח דהולין . דטהור בכלי חרס טמא בכל הכלים . טהור בכל הכלים טמא בכלי חרס : ושבירתן היא טהרתן . וכולהו כלים נמי שבירתן היא טהרתן חוץ מכלי חרס וכלי נתר שבירתן בלבד מטהרתן שאין להם טהרה בשבילה חוץ משבירה בלבד :

יאמר זה פתאם מהזוהר המסוגל לנשמה המדבר מכבוד שבועת זו :

בְּיוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא בְּסְעוּדְתָּא תִּנְיָנָא כְּתִיב אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ . עַל יְיָ וַדַּאי דְּהַהִיא שַׁעֲתָא אִתְגְּלְיָא עַתִּיקָא קַדִּישָׁא וְכֻלְּהוּ עָלְמִין בְּחֶדְוָתָא וּשְׁלִימָא חֶדְוָתָא דְּעַתִּיקָא עַבְדִּינָן סְעוּדְתָּא דִּילֵיהּ הִיא וַדַּאי בְּסְעוּדְתָּא תְּלִיתָאָה דְּשַׁבַּתָּא כְּתִיב וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ דָּא הִיא סְעוּדְתָּא דְּעִיר אַנְפִּין דְּהַוֵי בְּשְׁלִימוּתָא וְכֻלְּהוּ שְׁתָּא יוֹמִין מְהַהוּא שְׁלִימוּ מִתְבָּרְכָאן וּבָעֵי בַּר נָשׁ לְמֶחֱדֵי בְּסְעוּדְתֵּיהּ

וּלְאַשְׁלָמָא אִלֵּין סְעוּדָתַי דְּאִנּוּן סְעוּדָתֵי מְהֵימְנוּתָא
שְׁלִימְתָא דְּזַרְעָא קַדִּישָׁא דְּיִשְׂרָאֵל דִּי מְהֵימְנוּתָא עִלָּאָה
דָּא דִּילְהוֹן וְלָא דְּעַמִּין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּבְגִינֵי כַּךְ אָמַר
בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּא חֲזֵי בְּסְעוּדָתַי אִלֵּין אִשְׁתְּמוֹדָעִין
יִשְׂרָאֵל דְּאִנּוּן בְּנֵי מַלְכָּא דְּאִנּוּן מֵהֵיכְלָא דְּמַלְכָּא דְּאִנּוּן
בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא וּמַאן דְּפָגִים חַד כְּעוּדְתָא מִנַּיְהוּ אַחֲזֵי
פְּגִימוּתָא לְעִלָּא וְאִתְחֲזֵי גַּרְמֵיהּ דְּלָאו מִבְּנֵי מַלְכָּא עִלָּאָה
הוּא דְּלָאו מִבְּנֵי הֵיכְלָא דְּמַלְכָּא הוּא דְּלָאו מִזַּרְעָא קַדִּישָׁא
דְּיִשְׂרָאֵל הוּא וְיָהֲבִין עָלֵיהּ חוּמְרָא דְּהִלְּת מִלִּין דִּינָא
דְּגֵיהִנֹּם וְכוּ׳ וְתָא חֲזֵי בִּבְלָהוּ עֵאר זְמִנִּין וְחַגִּין בָּעֵי בַּר
נָשׁ לְחַדֵּי וּלְמֶהֱדֵי לְמִסְכְּנֵי וְאִי הוּא חֲדֵי בִּלְחוֹדוֹי וְלָא
יָהִיב לְמִסְכְּנֵי עוֹנְשִׁיהּ סַגִּי דְּהָא בִּלְחוֹדוֹי חֲדֵי וְלָא יָהִיב
חֶדְוָה לְאָחֳרָא עָלֵיהּ כְּתִיב וְזֵרִיתִי פֶּרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ
חַגֵּיכֶם וְאִי אִיהוּ בְּשַׁבַּתָּא חֲדֵי אַף עַל גַּב דְּלָא יָהִיב
לְאָחֳרָא לָא יָהֲבִין עָלֵיהּ עוֹנְשָׁא כְּשְׁאָר זְמַנִּין וְחַגִּין דִּכְתִיב
פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם קָאֲמַר וְלָא פֶּרֶשׁ שַׁבַּתְּכֶם וּכְתִיב
חָדְשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שְׂנֵאָה נַפְשִׁי וְאִלּוּ שַׁבָּת לָא קָאֲמַר
וּבְגִינֵי כַּךְ יְהֵא בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמְשׁוּם דְּכָל
מְהֵימְנוּתָא אִשְׁתְּכַח בְּשַׁבַּתָּא יָהֲבִין לֵיהּ לְבַר נַשׁ נִשְׁמְתָא
אָחֳרָא נִשְׁמְתָא עִלָּאָה נִשְׁמְתָא דְּכָל שְׁלִימוּ בָּהּ פְּרוּמָא
דְּעָלְמָא דְּאָתֵי וּבְגִינֵי כַּךְ אִקְרֵי שַׁבָּת מַהוּ שַׁבָּת שְׁבָא
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁמָא דְּאִיהוּ שְׁלִים מִכָּל כְּטְרוֹי ׃

שְׁבַע נַפְשִׁי יִשְׂבַּע וַתְּאֵי כַּד דְּיָא וַיְהִי לְבַר נַשׁ דְּלָא אִשְׁתְּלִים
יְחִידָאָה דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא וּמַאן חֲדוֹתָא דִּילֵיהּ אֶלָּא תֵּלַת
סְעוּדָתֵי מְהֵימְנוּתָא סְעוּדָתֵי דְּאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב כְּלִילָן
בְּהוּ וְכֻלְּהוּ חֲדוּ עַל חֲדוּ מַהּ מְנוּחָא שְׁלֵימְתָּא מִכָּל סִטְרוֹי ·
תָּאנָא בְּהַדֵּין יוֹמָא מִתְעַטְּרִין אֲבָהָן וְכָל בְּנִין יָנְקִין מַהּ
דִּלְאוֹ הָכִי בְּכָל שְׁאָר חַגִּין וְזִמְנִין בְּהַדֵּין יוֹמָא חַיָּבִיא
דְּגֵיהִנֹּם נַיְחִין בְּהַדֵּין יוֹמָא כָּל דִּינִין אִתְכַּפְיָן וְלָא מִתְעָרִין
בְּעָלְמָא בְּהַדֵּין יוֹמָא אוֹרַיְתָא מִתְעַטְּרָא בְּעִטְרִין שְׁלָמִין
בְּהַדֵּין יוֹמָא חֲדוּתָא וְתִפְנוּקָא אִשְׁתְּמַע בְּמָאתָן וְחַמְשִׁין
עָלְמִין : בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן :

(דה"ח) (ח) יזהר לאכול קודם ו' סעות דלאכור להתענות כשבת עד ו' סעות אם לא העניה הלום · ויכרך על היין כקס"ג וכוון נקרא קידושא רבא (ע"ד סגי נהור שלינו מס"ת) ואח"כ יטול ידיו ויבצע על לחם מבצע ויסעוד וג"ז קידוש צריך שיהיה במקום סעודה : (כ) אסור לטעום קודם קידוש אפי' מים מיהו קודם תפלת שחרית מותר לשתות מים אפי' שלא חל עליו חובת קידוש עדיין (ג) במקום שאין יין מצוי מותר לקדש בשחרית על שכר ובאר מדינה ואם אין לו מכרך על ספת המוניה וכוון ג"כ קידושא רבא ואסור לטעום עד שיקדש על ספת ואם אין לו פת אפי' מנעה שיביאו לו אוזה דבר לקידוש אע"ג להמתין ומותר לאכול קודם הקידוש וכשמביאין לו דבר לקידוש יקדש עליו אח"כ אבל בקידוש של לילה אם מנעה שיביאו לו לחם או יין לקידוש צריך להמתין ולא לאכול עד חצות גולם אבל לא יותר : (ד) נשים חייבות בקידוש היום כמו אנשים : (ה) בשבת יראה שירות ומגדים ומיני ריח כדי להבדיל אח"כ בראיה :

לוקח הכוס בידו ואומר זה סומר :

אַתְקִינוּ סְעוּדְתָא דִּמְהֵימְנוּתָא · שְׁלֵימְתָא חֲדוּתָא
דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא : אַתְקִינוּ סְעוּדְתָא דְּמַלְכָּא · וָא הִיא

סְעוּדְתָא דְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא וַחֲקַל תַּפּוּחִין קַדִּישִׁין וְעָנְגִין
אֲנַפִּין אַתְיָן לְסַעֲדָא בְּהֲדֵיהּ :

א סַדֵּר לְסְעוּדְתָא · בְּצַפְרָא
דְּשַׁבְּתָא · וְאַזְמִין בָּהּ
הַשְׁתָּא · עַתִּיקָא קַדִּישָׁא :

ב חָדוּ חַצְדֵי חַקְלָא · בְּרִבּוּד
וּבְקָלָא · וְתַלְלוּ כְלָה ·
מְהֵימְנָא כְּדוּבְשָׁא :

ג הוֹרָא וְשִׁרְיָא בָּהּ בְּקַדּוּשָׁא
וַיְבָא · וּבְחַמְרָא טָבָא ·
דְּבֵיהּ תְּחֵדֵי נַפְשָׁא :

ד שַׁדַּר לָן שׁוּפְרֵיהּ · וְנַחֲזֵי
בִּיקָרֵיהּ וְנֵיחֲזֵי לָן סְתָרֵיהּ ·
דְּאִתְאֲמַר בְּלָהּ אִישָׁא :

ה נַלֶּה לָן טַעֲמֵי · דְּבִתְרַיסַר
נַהֲמֵי · דְּאִינּוּן אָת
בְּשִׁבְיהּ כְּפִילָא וְקַלִּישָׁא:

ו רוֹרָא הִלְעֵלָא · דְּבֵיהּ
חַיֵּי כֻלָּא · וְיִתְרַבֵּי חַיְלָא ·
וְתִסַּק עַד רֵישָׁא :

ז דוּ חַצְדֵי חַקְלָא · בְּרִבּוּד
וּבְקָלָא · וְתַלְלוּ כְלָה ·
מְהֵימְנָא כְּדוּבְשָׁא :

ח קֶדֶם רִבּוֹן עָלְמִין · בְּכֹלִין
דְּסְתִימִין · תְּגַלּוֹן פְּתִגְמִין ·
וְתֵימְרוּן הַדּוּשָׁא :

ט לְעִטָּר פְּתוֹרֵי · בְּרִיךְ
יַקִּירָא · עַמִּיקָא וְטַמִּירָא ·
וְלָאו מִלְּתָא אוּשָׁא:

י אִלֵּין מִלַּיָּא · יְהוֹן לְרַחֲיָא ·
וְתַמָּן מָאן שַׁרְיָא · דְּלָא
דְּהַוּא שְׁמָשָׁא :

יא בּוּ יְתִיר יַסְנֵי · לְעֵלָּא מִ
דַּרְגֵיהּ · וְיִסַּב בַּת זוּגֵיהּ ·
דְּהַוַת פְּרִישָׁא :

זס הזמר סס ממחבר חיים יצחק

יב יְיָ וּבְרוּךְ צוּרִי · בְּיָיְ
תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי · כִּי יְיָ יָאִיר
נֵרִי בְּהַלּוֹ נֵרוֹ עֲלֵי רֹאשִׁי:

יג רוּעִי לֹא אֶחְסָר · עַל מִ
נְוֹחוֹת יְנַהֲלֵנִי · נוֹתֵן
לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר · לְחֶם חֻקִּי
הַמְרִיפֵנִי :

יד הִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ · אֱלֹהֵ

תקוני שבת

אֱלֹהַי קְדוֹשִׁי · תַּעֲרוֹךְ לְפָנַי
שֻׁלְחָנְךָ יִתְדַּשֵּׁן בְּשֹׁמֶן רֹאשִׁי:
סַ י יְתֵן מְנוּחָתִי לְפָנֶי אֲדוֹן
הַשָּׁלוֹם · וְהָיְתָה שִׁבְעָה
מְשָׂתִי · חַיִּים וְהַשָּׁלוֹם:
י שְׁלַח מַלְאָכוֹ לְפָנַי · לְלוֹתִי
לְוִיָּה · בְּכוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא
פָנַי · מְנַת כּוֹסִי רְוָיָה:
צ מְאָה נַפְשִׁי אֶל יְיָ · וְיַמְלֵא
שׂוֹבַע אֲסַמַּי · אֶל הֶהָרִים
אֶשָּׂא עֵינַי · מֵהֵיכָן יָבֹא עֶזְרִי:
ח דוֹת יָמִים וּשְׁנוֹת עוֹלָמִים ·
עֲטֶרֶת כְּבוֹדִי עֲטֶרֶת · וְעַל
רֹאשִׁי יִהְיוּ תָמִים · נֵר
מִצְוָה וְאוֹר תּוֹרָה:
קוֹמָה יְיָ לְמְנוּחָתֶיךָ אַתָּה וַאֲרוֹן
עֻזֶּךָ · קַח נָא אֶל אֶת בְּרָכָתִי ·
וְהַחֲזֵק מָגֵן חוֹזֶךָ:

מִזְמוֹר לְדָוִד יְיָ רֹעִי לֹא אֶחְסָר: בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנוּחוֹת
יְנַהֲלֵנִי: נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב יַנְחֵנִי בְמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ: גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא
צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה יְנַחֲמֻנִי: תַּעֲרֹךְ
לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסִי רְוָיָה: אַךְ טוֹב וָחֶסֶד
יִרְדְּפוּנִי כָּל יְמֵי חַיָּי וְשַׁבְתִּי בְּבֵית יְיָ לְאֹרֶךְ יָמִים:

אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג
לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצֶךָ וְדַבֵּר דָּבָר: אָז תִּתְעַנַּג
עַל יְיָ וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִי יְיָ דִּבֵּר:

וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת
לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם: בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא לְעֹלָם
כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ:

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ
כָּל מְלַאכְתֶּךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל
מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר

בְּשַׁעֲרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ
אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:
עַל כֵּן בֵּרַךְ יְיָ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ:

על סיון מברי מרנן ורבנן ורבותי

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

(ס"ת) ושותה כדי רביעית ויתן לכל המסובין ויסוב ידיו ויבצע על שתי
לחם ויזכר כמלח על סעודתן ככל סעודות ויזכר מתר לעמוד על
סעודתן ויזכר מלאכול מכילה גסה כדי שיוכל להתפלל מנחה בכוונה ולאכול
סעודה ג' כהלכתה שלא תהא עליו כמצה:

זמירות ליום השבת

בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם · יַעֲמֵס לָנוּ יֶשַׁע וּפְדוּיוֹם · וּבְשֵׁם
נָגִיל כָּל הַיּוֹם · וּבִישׁוּעָתוֹ נָרִים רֹאשׁ עֶלְיוֹן · כִּי הוּא מָעוֹז
לַדָּל וּמַחְסֶה לָאֶבְיוֹן: שַׁבְּטֵי יָהּ לְיִשְׂרָאֵל עֵדוּת · בְּצָרָתָם לוֹ
צָר · בְּסִבְלוֹת וּבַעֲבֹדוֹת · בְּלִבְנַת הַסַּפִּיר הֵרָאֵם עֹז יְדִידוֹת ·
וְנִגְלָה לְהַעֲלוֹתָם מֵעוֹמֶק בּוֹר וְדוֹת · כִּי עִם יְיָ הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה
עִמּוֹ פְּדוּת: מַה יָּקָר חַסְדּוֹ בְּצִלּוֹ לְטַנְּמוֹ · בְּגַלּוֹת בְּבֶלָה
שָׁלַח לְמַעֲנָם לְהוֹרִיד בְּרִיחִים נְמָנָה בֵּינֵימוֹ · וַיִּתֵּן לְרַחֲמִים
לִפְנֵי שׁוֹבֵימוֹ · כִּי לֹא יִשַּׁשׁ יְיָ אֶת עַמּוֹ · בַּעֲבוּר הַגָּדוֹל
שְׁמוֹ: עַיִם שֵׁת בְּסָאוֹ לְהַצִּיל יְדִידָיו · לְהַעֲבִיר מִשָּׁם מְעוֹנֵי
מוֹרְדָיו · מֵעֲבוֹר בַּשֶּׁלַח פְּדָה אֶת עֲבָדָיו · עֶקֶן לְעַמּוֹ יָרִים
תְּהִלָּה לְכָל חֲסִידָיו · כִּי אִם הוֹגָה וְרִחַם קְוָזָטָיו וְכָרוֹב
חֲסָדָיו: וְצִפּוֹר הָעִזִּים הַגְּדִיל עֲצוּמָיו · וְגַם חָזוּת אַרְבַּע
עָלוּ לְמֵרוֹמָיו · וּבְלִבָּם דִּמּוּ לְהַשְׁחִית אֶת רְהוּמָיו · עַל יְדֵי
כֹּהֲנָיו סֵגֶר מְתֻקּוֹמָיו · חַסְדֵי יְיָ כִּי לֹא תָמְנוּ כִּי לֹא כָלוּ

רחמיו: נסערתי לאדום ביד רעי מדני. שבאל יוסף ויקב
סמליאים ברסם מעדני. עזרתו עמי לסמוך את אדני. ולא
נטשתני כל ימי עדני. כי לא יזנח לעולם אדני: בבואו
באדום חמוץ בגדים. וזבח לו בבצרה ומטבח לו בבוגדים.
ויז נצחם סלבושיו להאדים. בכחו הגדול יבצר רוח
נגידים. הגה ברוחו הקשה ביום קדים: ראותו כי כן
אדומי העוצר. יהשוב לו בבצרה תקלוט קבצר. וסלאך
באדם בתוכה ינצר. ומזיד בשונג במקלט יעצר. אהבו
את יי כל חסידיו אמונים נוצר: יצוה צור חסדו קהלותיו
לקבץ. מארבע רוחות עדיו להקבץ. ובהר מרום הרים
אותנו להרבץ. ואתנו ישוב נהחים קובץ. ישיב לא נאנח
כי אם ושב וקבץ: ברוך הוא אלהינו אשר טוב גמלנו.
ברחמיו וכרוב חסדיו הגדיל לנו. אלה וכאלה יוסף עמנו.
להגדיל שמו הגדול הגבור והנורא שנקרא עלינו: ברוך
הוא אלהינו שבראנו לכבודו. להללו ולשבחו ולספר הודו.
מכל אום גבר עלינו חסדו. לכן בכל לב ובכל נפש ובכל
מאודו. נמליכו וניחדו: שהשלום שלו. ישים עלינו ברכה
ושלום. משמאל ומימין על. ישראל שלום. הרחמן הוא
יברך את עמו בשלום. ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים
בתורה ובמצוה. על. ישראל שלום. יועץ אל גבור אבי
עד שר שלום:

ברוך אל עליון אשר נתן מנוחה. לנפשנו ברוחם.
משאת ואנחה. והוא ידרוש לציון. עיר הנדחה. שר
אנה תגיון. נפש נאנחה. השומר שבת. הבן עם הבת

יְאֵל יִרְצוּ נְמָנוּהָ עַל מַחֲבַת : רוֹכֵב בְּעַרְבוֹת · מֶלֶךְ שְׁלֹמֵי
אֶת עַמּוֹ לְשָׁבוֹת · אֹזֶן נְגִינִים · בְּמַאֲכָלֵי עֲרֻבוֹת · בְּמִינֵי
מַטְעַמִּים · בְּמַלְבּוּשֵׁי כָבוֹד וְהַב מְשֻׁפָּהָה : השומר ואשרי כָּל
תּוֹכָהּ · לְתַשְׁלוּמֵי כֶּפֶל · מֵאֵת כָּל סוֹכָהּ · שׁוֹכֵן בְּעַרְפֶּל ·
נַחֲלָה לוֹ יְהָבָהּ · בָּהִיר וּבַשְׁפֶּל · נַחֲלָה וּמְנוּחָה · בְּשִׁמְשׁ לֹז
וְרָחָה: השומר כָּל שׁוֹמֵר שַׁבָּת בַּדַּת מְחַלְּלוֹ · חֵן הַכְּשֵׁר רְבַת ·
קָדֵשׁ נוֹרְלוֹ · וְאִם יֵצֵא חוֹבַת הַיּוֹם אַשְׁרֵי לוֹ · אֶל אֶל אֲדוֹן
מְחוֹלְלוֹ · מְנָחָה הִיא שְׁלוּחָה : השומר חֲמַדַּת הַיָּמִים · קְרָאוּ
אֵלַי צוּרִי וְאַשְׁרֵי לְתָמִימִים · אִם יְהִיה נָצוּר · כְּתֹר הַלּוּמִים ·
עַל רֹאשָׁם יְצוּר · צוּר הָעוֹלָמִים · רוּחוּ בָם נָהָה: השומר זָכוֹר
אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ · קַרְנוֹ כִּי גְבָהָה נֵזֶר עַל רֹאשׁוֹ · עַל
כֵּן יִתֵּן הָאָדָם לְנַפְשׁוֹ · עֹנֶג וְתֵם שִׂמְחָה · בָּהֶם לְמִשְׁחָה :
השומר קָדֹשׁ הִיא לָכֶם שַׁבַּת הַמַּלְכָּה · אֶל תּוֹךְ בָּתֵּיכֶם ·
לְהָנִיחַ בְּרָכָה · בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם לֹא תַעֲשׂוּ מְלָאכָת · בְּנֵיכֶם
וּבְנוֹתֵיכֶם · עֶבֶד וְתֵם שִׁפְחָה : השומר

יוֹם זֶה מְכֻבָּד מִכָּל יָמִים · כִּי בוֹ שָׁבַת צוּר עוֹלָמִים : שֵׁשֶׁת
יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלַאכְתֶּךָ · וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי לֵאלֹהֶיךָ · שַׁבָּת לֹא
תַעֲשֶׂה בוֹ מְלָאכָה · כִּי כֹל עָשָׂה שֵׁשֶׁת יָמִים : יום זה ראשון
הוּא לְמִקְרָאֵי קֹדֶשׁ · יוֹם שַׁבָּתוֹן יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ · עַל כֵּן כָּל
אִישׁ בֵּיתֵנוּ יְקַדֵּשׁ · עַל שְׁתֵּי לֶחֶם יְבַצְּעוּ הַמִּים : יום זה אֲכוֹל
מַשְׁמַנִּים שְׁתֵה מְמֻתָּקִים · כִּי אֵל יִתֵּן לְכָל בּוֹ דְּבֵקִים · בֶּגֶד
לִלְבּוֹשׁ לֶחֶם וְתִקִּים · בָּשָׂר וְדָגִים וְכָל מַטְעַמִּים : יום זה לֹא
תֵרָסֵר נָל בּוֹ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ · וּבֵרַכְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
אָהַבְתָּ · כִּי בְרָכָה מְכָל הָעַמִּים : יום זה הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים

כְּבוֹדוֹ · וְגֵם הָאָרֶץ מָלְאָה חַסְדּוֹ · רְאוּ כִּי כָל אֵלֶּה עָשְׂתָה
יָדוֹ · כִּי הוּא הַצּוּר פָּעֳלוֹ תָמִים : יום זה

יוֹם שַׁבְּתוֹן אֵין לְשִׂבְעוֹ · זִכְרוֹ כְּרֵיחַ הַנִּיחוֹחַ · יוֹנָה מְצָאָה
בַּ מְנוֹחַ · וְשָׁם יְנוּחוּ יְגִיעֵי כֹחַ : הַיּוֹם נִכְבָּד לִבְנֵי אֱמוּנִים ·
זְהִירִים לִשְׁמֹרוֹ אָבוֹת וּבָנִים · חָקוּק בְּשִׁנֵּי לוּחוֹת אֲבָנִים ·
מְרוֹב אוֹנִים וְאַמִּיץ כֹּחַ · יונה : וּבָאוּ כֻלָּם בִּבְרִית יַחַד ·
נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע אָמְרוּ כְּאֶחָד · וּפָתְחוּ וְעָנוּ יְיָ אֶחָד · בָּרוּךְ
הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ · יונה : דִּבֶּר בְּקָדְשׁוֹ בְּהַר הַמּוֹר · יוֹם
הַשְּׁבִיעִי זָכוֹר וְשָׁמוֹר · וְכָל פְּקֻדָּיו יַחַד לְגָמוֹר · חֲזַק מְתֻנַיִם
וְאַמֵּץ כֹּחַ · יונה : הָעֵז אֲשֶׁר נָע בַּצֹּאן טָעָה · יְזַכֵּר לִפְקֻדּוֹ
בְּרִית וּשְׁבוּעָה · לְבַל יַעֲבֹר בָּם מִקְרֵה רָעָה · כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
עַל מֵי נֹחַ · יונה :

כִּי אֶשְׁמְרָה שַׁבָּת אֵל יִשְׁמְרֵנִי · אוֹת הִיא לְעוֹלְמֵי עַד
בֵּינוֹ וּבֵינִי : אָסוּר מְצֹא חֵפֶץ עֲשׂוֹת דְּרָכִים · גַּם מִלְּדַבֵּר בּוֹ
דִּבְרֵי צְרָכִים · דִּבְרֵי סְחוֹרָה אַף דִּבְרֵי מְלָכִים · אֲהַגֶּה בְּתוֹרַת
אֵל וְתַחְכְּמֵנִי · אוֹת הִיא : בּוֹ אֶמְצָא תָמִיד נוֹפֶשׁ לְנַפְשִׁי ·
הֵגָה לְדֹר רִאשׁוֹן נָתַן קְדוֹשִׁי · מוֹפֶת בֵּית לָחֶם מִשְׁנֶה בַּשִּׁשִּׁי ·
וָכֶה בְּכָל שִׁשִּׁי יְכַפֵּל מְזוֹנִי · אוֹת הִיא : רְשֹׁם בְּדַת הָאֵל דּוֹק
אֶל סְגֻלָּיו · בּוֹ לַעֲרוֹךְ לֶחֶם פָּנִים בְּפָנָיו · עַל כֵּן לְהִתְעַנּוֹת בּוֹ
עַל פִּי נְבוֹנָיו · אָסוּר · לְבַד מִיּוֹם כִּפּוּר עֲוֹנִי · אוֹת הִיא : הוּא
יוֹם מְכֻבָּד הוּא יוֹם תַּעֲנוּגִים · לֶחֶם וְיַיִן טוֹב בְּשָׂר וְדָגִים ·
הַמִּתְאַבְּלִים בּוֹ אָחוֹר נָסוֹגוּ · כִּי יוֹם שִׂמְחוֹת הוּא וְתִשְׂמְחֵנִי ·
אוֹת הִיא : מְחֻלָּל מְלַאכְתּוֹ בּוֹ סוֹפוֹ לְהִכָּרֵת · עַל כֵּן אֲכַבֵּד בּוֹ
לְבִי כְּבוֹרִית · וְאֶתְפַּלְלָה אֶל אֵל עַרְבִית וְשַׁחֲרִית · טוֹפֵף

וְגַם מְנוּחָה הוּא יַעֲנֵנִי · אוֹת הִיא :

שִׁמְרוּ שַׁבְּתוֹתַי · לְמַעַן תִּינָקוּ וּשְׁבַעְתֶּם · מִזִּיו בִּרְכוֹתַי
אֶל הַמְּנוּחָה כִּי בָאתֶם · וּלוּ עָלַי בָּנַי · וְעִדְנוּ מַעֲדַנַי · שַׁבָּת
הַיּוֹם לַיי : לְעַמִּי קִרְאוּ דְרוֹר · וְנָתַתִּי אֶת בִּרְכָתִי · אֹשֶׁה אֶל
אֲהוֹתָהּ לְצָרוֹר · לְגֵלוֹת עַל יוֹם שִׂמְחָתִי · בְּגִדִּי שֵׁשׁ עִם שָׁנִי ·
וְהִתְבּוֹנְנוּ מְזֻקָּנַי · שבת היום לה' · ולוו עלי : מַהֲרוּ אֶת הַמְּנָה ·
לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר אֶסְתֵּר · וְחִשְׁבוּ עִם הַקּוֹנֶה · לְשַׁלֵּם אֲכוֹל
וְהוֹתֵר · בְּטְחוּ בִּי אֲמוּנַי · וּשְׁתוּ יַיִן מְשֻׁמָּנַי · שבת היום לה' ·
ולוו עלי : הִנֵּה יוֹם גְּאֻלָּה · יוֹם שַׁבָּת אִם תִּשְׁמְרוּ · וְהָיִיתֶם
לִי סְגֻלָּה · לִינוּ וְאַחַר תַּעֲבוֹרוּ · וְאָז תָּחִיוּ לְפָנַי · וְתִמָּלְאוּ
צָפוּנַי · שבת היום לה' · ולוו עלי : חֲזַק קְרִיתִי · אֵל אֱלֹהִים
עֶלְיוֹן · וְהָשֵׁב אֶת נְוָתִי · בְּשִׂמְחָה וּבְהִנָּיוֹן · יְשׁוֹרְרוּ שָׁם
רָנְנֵי לְוִיִּי וְכֹהֲנַי · אָז תִּתְעַנַּג עַל יוי · שבת היום לה' · ולוו עלי בני :

דְּרוֹר יִקְרָא לְבֶן עַם בַּת · וְינַצְּרֶכֶם כְּמוֹ בָבַת · נְעִים
שִׁמְכֶם וְלֹא יִשְׁבַּת · שְׁבוּ וְנוּחוּ בְּיוֹם שַׁבָּת : דְּרוֹשׁ נָוִי וְאוּלָמִי ·
וְאוֹת יֶשַׁע עֲשֵׂה עִמִּי · נְטַע שׂוֹרֵק בְּתוֹךְ כַּרְמִי · שְׁעָה שַׁוְעַת
בְּנֵי עַמִּי : דְּרוֹךְ פּוּרָה בְּתוֹךְ בְּצָרָה · וְגַם בָּבֶל אֲשֶׁר גְּבַרְתִּי
נְתוּץ צָרַי בְּאַף וְעֶבְרָה · שְׁמַע קוֹלִי בְּיוֹם אֶקְרָא : אֱלֹהִים תֵּן
בַּמִּדְבָּר הַר · הֲדַס שִׁטָּה בְּרוֹשׁ תִּדְהָר · וְלַמְּוֹהִיר וְלַנְּזָהָר ·
שְׁלוֹמִים תֵּן כְּמֵי נָהָר : הַדּוֹךְ קָמַי אֶל קַנָּא · בְּמוֹג לֵבָב
וּבְמִגְנָה · וְנִרְחִיב פֶּה וְנִמְלָאֵנָה · לְשׁוֹנֵנוּ לְךָ רִנָּה : הֵעָה
הַכְמָה לְנַפְשֶׁךָ · וְהִיא כֶּתֶר לְרֹאשֶׁךָ · נְצוֹר מִצְוֹת קָדוֹשֶׁךָ ·
שְׁמוֹר שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ :

שַׁבַּת הַיּוֹם לַיי · מְאֹד צָהֲלוּ בְּרִנּוּנִי · וְגַם הִרְבּוּ מַעֲדַנַּי ·

אותו לשמור כמצות יי׳ שבת היום לה׳: מעבור דרך וגבולים·
מעשות היום פעלים · לאכול ולשתות בהלולים · זה היום
עשה יי · שבת היום לה׳: ואם תשמרנו · יה ינצרך כבבת ·
אתה ובנך וגם הבת · וקראת עונג לשבת · אז תתענג על
יי · שבת היום לה׳: אכול משמנים ומעדנים · ומטעמים
הרבה סינים · אגוזי פרך ורמונים · ואכלת ושבעת וברכת
את יי׳ שבת היום לה׳: לערוך בשלחן לחם המודות · לעשות
היום שלש סעודות · את השם הנכבד לברך ולהודות ·
שקדו ושמרו ועשו בני · שבת היום ליי׳:

יה רבון · צור משלו וכו׳ ידי אהדוי וכו׳ תמנת נזמירות ליל שבת:

מנחה לשבת

תומיכי אשרי ובא לציון · ח״ק · ותח״כ תומיכי אמ:
ואני תפלתי לך יי עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך:
שליחין ס״ת וקורין כ״ג בס׳ שנוע הכא · ומכאסין הס״ת לכיכל · חצי:
כי שם יהוה אקרא הבו גדל לאלהינו:
אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך:
ברוך אתה יהוה אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי
יעקב האל הגדול הגבור והנורא אל עליון גומל חסדים טובים וקונה הכל
וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה:
מלך עוזר ומושיע ומגן: ברוך אתה יהוה מגן אברהם:
אתה גבור לעולם אדני מחיה מתים אתה רב להושיע:
מכלכל חיים בחסד מחיה מתים ברחמים רבים סומך נופלים ורופא
חולים ומתיר אסורים ומקים אמונתו לישני עפר · מי כמוך בעל גבורות
ומי דומה לך מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה:

נוסח מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים:
וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

כְּשֶׁהַשַּׁ"ץ חוֹזֵר הַשַּׁ"ץ אוֹמְרִים כָּאן נְקַדֵּשׁ תְּמִלַּת חוֹל
אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה: בָּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה הָאֵל (נוסח הַמֶּלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ:

אַתָּה אֶחָד וְשִׁמְךָ אֶחָד · וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד
בָּאָרֶץ · תִּפְאֶרֶת גְּדֻלָּה וַעֲטֶרֶת יְשׁוּעָה · (יוֹם) מְנוּחָה
וּקְדֻשָּׁה לְעַמְּךָ נָתָתָּ · אַבְרָהָם יָגֵל · יִצְחָק יְרַנֵּן · יַעֲקֹב
וּבָנָיו יָנוּחוּ בוֹ · מְנוּחַת אַהֲבָה וְנְדָבָה · מְנוּחַת אֱמֶת
וֶאֱמוּנָה · מְנוּחַת שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה וְהַשְׁקֵט וָבֶטַח · מְנוּחָה
שְׁלֵמָה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה בָּהּ · יַכִּירוּ בָנֶיךָ וְיֵדְעוּ כִּי מֵאִתְּךָ
הִיא מְנוּחָתָם · וְעַל מְנוּחָתָם יַקְדִּישׁוּ אֶת שְׁמֶךָ:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִּמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ
בְּתוֹרָתֶךָ · שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת
וְהַנְחִילֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בָהּ יִשְׂרָאֵל
מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם. וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה
לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל · וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְּקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי
לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ: נוסח ומוסיף מוֹרִיד יַעֲלֶה וְיָבֹא

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּחֲזִיר
שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן: מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד ·
צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל
חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ · וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ · וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם
עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוּבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת · עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם · הַטּוֹב כִּי

לא בָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַּצְּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ

נוסח חנוכה חומרים כאן על הנסים

וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

נפ"מ וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתֶךָ:

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וְיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

שָׁלוֹם רָב עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ תָּשִׂים לְעוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ אָדוֹן לְכָל הַשָּׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ: בְּסֵפֶר בְּרוּכָה אַתָּה יְהוָה הַמְבֹרָךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

נפ"מ בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה עֹשֶׂה הַשָּׁלוֹם:

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה: פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחְשְׁבוֹתָם: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ: לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי: עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן: יהי רצון וכו'

דה"ח חומרים ס"ל נ"ב נמנח ואם הל ביום שאלו היה חול לא היו חומרים תחנון ח"ח ס"ל הגל נבית הכנל תוך שבעה חומרים לף שח"ח התחון נהול. וחומרים אחר מנחה בקיץ פרקי אבות ובחורף ברכי נפשי ושיר המעלות. ואם הוח כמוך לחסיכה ואם יאמרם לא יוכל לקיים סעודה ג' לא יאמר:

צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת: וְצִדְקָתְךָ אֱלֹהִים עַד מָרוֹם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ גְּדוֹלוֹת אֱלֹהִים מִי כָמוֹךָ: צִדְקָתְךָ כְּהָרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְיָ: ק"ש

נפ"מ אחר סוכות מתחילין לומר ברכי נפשי ואומרים עד שבת הגדול:

בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ יְיָ אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְאֹד הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ: עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה: הַמְקָרֶה בַמַּיִם

עֲלִיּוֹתֶיהָ הַשָּׂם עֲבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל כַּנְפֵי רוּחַ: עֹשֶׂה
מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט: יָסַד אֶרֶץ עַל מְכוֹנֶיהָ בַּל
תִּמּוֹט עוֹלָם וָעֶד: תְּהוֹם כַּלְבוּשׁ כִּסִּיתוֹ עַל הָרִים יַעַמְדוּ
מָיִם: מִן גַּעֲרָתְךָ יְנוּסוּן מִן קוֹל רַעַמְךָ יֵחָפֵזוּן: יַעֲלוּ הָרִים
יֵרְדוּ בְקָעוֹת אֶל מְקוֹם זֶה יָסַדְתָּ לָהֶם: גְּבוּל שַׂמְתָּ בַּל יַעֲבֹרוּן
בַּל יְשׁוּבוּן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ: הַמְשַׁלֵּחַ מַעְיָנִים בַּנְּחָלִים בֵּין הָרִים
יְהַלֵּכוּן: יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צמָאָם: עֲלֵיהֶם
עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכּוֹן מִבֵּין עֳפָאִים יִתְּנוּ קוֹל: מַשְׁקֶה הָרִים
מֵעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרִי מַעֲשֶׂיךָ תִּשְׂבַּע הָאָרֶץ: מַצְמִיחַ חָצִיר לַבְּהֵמָה
וְעֵשֶׂב לַעֲבֹדַת הָאָדָם לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ: וְיַיִן יְשַׂמַּח
לְבַב אֱנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשֶּׁמֶן וְלֶחֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד:
יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי יְיָ אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע: אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ
חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ: הָרִים הַגְּבֹהִים לַיְעֵלִים סְלָעִים
מַחְסֶה לַשְּׁפַנִּים: עָשָׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים שֶׁמֶשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ:
תָּשֶׁת חֹשֶׁךְ וְיְהִי לָיְלָה בּוֹ תִרְמֹשׂ כָּל חַיְתוֹ יָעַר: הַכְּפִירִים
שֹׁאֲגִים לַטָּרֶף וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵל אָכְלָם: תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסֵפוּן
וְאֶל מְעוֹנֹתָם יִרְבָּצוּן: יֵצֵא אָדָם לְפָעֳלוֹ וְלַעֲבֹדָתוֹ עַד עֶרֶב:
מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ:
זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדָיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת קְטַנּוֹת
עִם גְּדֹלוֹת: שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֵק בּוֹ:
כֻּלָּם אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּן לָתֵת אָכְלָם בְּעִתּוֹ: תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֹטוּן
תִּפְתַּח יָדְךָ יִשְׂבְּעוּן טוֹב: תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן תֹּסֵף רוּחָם
יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן: תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרֵאוּן וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי
אֲדָמָה: יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו: הַמַּבִּיט

לָאָרֶץ וְתֵרֵעַד יִגַּע בֶּהָרִים וְיֶעְשָׁנוּ: אָשִׁירָה לַיי בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה
לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי: יֶעֱרַב עָלָיו שִׂיחִי אָנֹכִי אֶשְׂמַח בַּיי: יִתַּמּוּ חַטָּאִים
מִן הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יי הַלְלוּיָהּ:
וחת"כ יאמר ט"ו שיר המעלות מקפיטל ק"כ עד קל"ת · עליונו · ק"י:

פרקי אבות

כשבת על אחר פסח מתחילין לומר פרקי אבות עד ל"ס:

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם
צַדִּיקִים לָעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר:

פרק ראשון

א מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים
וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים וּנְבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה הֵם

ר"ע מברטנורה

כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב · ואפילו אלו שנתחייבו מיתה בבית דין
מפני רשעתן · יב להם חלק לעולם הבא · ועולם הבא (החמור) כאן
הוא העוה"ב אחר תחיית המתים שעתידים לחיות ולעמוד בגופם ובנפשם חיים
נצחים כחמה ולבנה וכוכבים · כדמייתי בגמרא בהאי פרקא מתים שעתידים
לחיות אין תוורין לעפרן · והעוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתיה · ואע"פ
שיש בו גוף וגויה · אלא צדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהן · ונהנין מזיו
השכינה · ומפני שאין כל ישראל שוין בו אלא הגדול לפי גדלו והקטן
לפי קטנו · מש"ה קאמר יש להם חלק:

פ"ק א משה קבל תורה מסיני · תוהר לני לפי שמסכת זו אינה מיוסדת
ע"פ מצוה ממצות התורה כשאר מסכתות שבמשנה אלא כולה מוסרים
ומדות · וחכמי העולם ג"כ חברו ספרים כמו שהמציאו מלבם בדרכי המוסר
כיצד יתנהג האדם עם חברו · לפיכך התחיל התנא במסכתא זו · משה קבל
תורה מסיני לומר לך שהמדות והמוסרים שבזו המסכתא לא בדו אותם חכמי
המשנה מלבם אלא אף הלו נאמרו בסיני: מסיני · ממי שנגלה בסיני:
לזקנים · שהתריכו ימים אחרי יהושע ואותם הזקנים לזקנים אחרים עד
שהגיעו לאנשי כנסת הגדולה על נביאים · שהן עלי הכהן ושמואל הרמתי: ואנשי כנסת

אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הֱווּ מְתוּנִים בַּדִּין וְהַעֲמִידוּ תַלְמִידִים הַרְבֵּה וַעֲשׂוּ סְיָג לַתּוֹרָה: ב שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מִשְּׁיָרֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה · הוּא הָיָה אוֹמֵר עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים: ג אַנְטִיגְנוֹס אִישׁ סוֹכוֹ קִבֵּל מִשִּׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הוּא הָיָה אוֹמֵר אַל תִּהְיוּ

ר"ע מברטנורה

הגדולה · ק"ן זקנים היו · ורובן ערים רעליה מרדכי בלשן שהיו בימי עזרא כשעלו מן הגולה נביאי אמי · ומכללם חגי זכריה ומלאכי וחמיה בן חכליה ומרדכים · ונקראו כנסת הגדולה לפי שהחזירו העטרה ליושנה · כמאמר חמר (דברים י') האל הגדול הגבור והנורא · כתיב ירמיה ודניאל ולא תמרו גבור ונורא · והם החזירום כשתחלה לפי שתמרו הן הן גבורותיו הן נוראותיו שתלמלה בן סירא חומה כזו יכולה להתקיים מפני כמה חומות : שם תמרו ג' דברים · הרבה דברים תמרו חלה ג' דברים הללו תמרו (הן) שים נפש קיום התורה : הוו מתונים בדין · שלא יה דין לפניך פעם ושתים וג' · לא תשמר דין זה כבר בא לפני ושניתי ושלשתי בו · חלה הוו מתונים כלומר ממהרין קודם שתפסקו הדין : והעמידו תלמידים הרבה · לשם קיום התורה · ר' בן גמליאל דאמר כל תלמיד שאין תוכו כברו אין נכנס לבית המדרש קמ"ל שתלמדין תורה לכל אדם ומ"ש לבדוק אחריו · ולבבד שלא יהיה ידוע מעניני שמעניו מקולקלים ושאני שומעניה · ת"ש אמתעיין שהם העמיד תלמידים בשתרוהו יעמיד תלמידי' בזקנותו דכתי' (קהלת י"ח) בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך : ועשו סיג לתורה · גדר שלא יבוא לינע באיסור תורה כגון שניות לעריות ושבות גשבת דכתיב (ויקרא י"ח) ושמרתם את משמרתי · עשו משמרת למשמרתי : ב משיורי · משיורי שלאחר שמתו כלן נשתיירה הקבלה בידו · וה"ה היה כאן · דול אחר עזרא : הוא היה אומר · כלומר כך היה מרגלא בפומיה תמיד וכן כל ר' פלוני אומר · הוא היה אומר · שבמשכחת א · פי' היה רגיל לומר כן תמיד : העולם עומד · לא נברא העולם אלא בשביל ג' דברים הללו : על התורה · שתלמדי לא קבלו ישראל את התורה לא נבראו שמים וארץ · דכתיב (ירמיה ל"ג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי : ועל העבודה · עבודת הקרבנות שכך שניהו בשם' פעמים שתלמלה מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ · ושניהו שבשביל הקרבנות שמקריב את נשבע (הקדוש ברוך הוא) שלא יבוא מבול לעולם · הרי שהעולם עומד על הקרבנות : ועל גמילות חסדים · דכתיב (תהלים פ"ט) עולם חסד יבנה · וגמילות הגדים הוא בשית תחנים · ולגתם תלוים · ולנקבר שלום ·

בַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁין אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס אֶלָּא הֱוֵי
בַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁין אֶת הָרַב שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס וִיהִי
מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם: ד יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה וְיוֹסֵי בֶּן
יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם קִבְּלוּ מֵהֶם. יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה
אוֹמֵר יְהִי בֵיתְךָ בֵּית וַעַד לַחֲכָמִים וֶהֱוֵי מִתְאַבֵּק בַּעֲפַר
רַגְלֵיהֶם וְהֱוֵי שׁוֹתֶה בַצָּמָא אֶת דִּבְרֵיהֶם: ה יוֹסֵי בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ
יְרוּשָׁלַיִם אוֹמֵר יְהִי בֵיתְךָ פָּתוּחַ לִרְוָחָה וְיִהְיוּ עֲנִיִּים בְּנֵי
בֵיתֶךָ וְאַל תַּרְבֶּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה בְּאִשְׁתּוֹ אָמְרוּ קַל וְחֹמֶר

ר"ע מברטנורה

ולקבור מתים • וכיוצא בזה: ג פרס • לשון פרך • פירוש מתרגמינן פורסנא
והוא זה שאדם נותן למי שעבד לאחר והוא לחינו חייב כדין ליתן לו כלום •
כמו שם ביתן אדם לבנו קטן או לאחיו או לעבדו מפני קורת רוח שעשו
לו • ואפילו להקות פרס כזה לא יעביד אדם את בורחו אלא מאהבה בלבד:
ויהי מורא שמים עליכם • תע"פ שאתה עובד מאהבה עבוד ג"כ מיראה
שמעובד מאהבה זריז כמ"ש • ומעובד מיראה נשכר ממנו ל"ת • ונמצאת
עבודתו שלימה • וכן תמצא חז"ל עבוד מאהבה עבוד מיראה • עבוד מאהבה •
שהם בית לעשות דע שאתה חובב ואין חובב שונא • עבוד מיראה שהם בחת
לעשות דע שאתה ירא ואין ירא בועט: ד יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי
בן יוחנן איש ירושלים • כל התנאים המזכירים בפרק זה זוג זוג • פלוני ופלוני
קבל מפלוני ופלוני • להתנות מהם נשיאה • ומפני חב בית דין: יהי ביתך
בית ועד לחכמים • כשירצו החכמים להתקבץ ולהתועד יהיה ביתך מוכן להכי
זה שיהיו רגילים לומר נתקן בבית של פלוני • שהי תפסיר שלא הלמוד
מהם יוצא דבר תכמה • מפלו מבל למה הדבר דומה לנכנס לתגותו של נובס
תע"פ שלא נקט כלום מ"מ ריח סוב קלט והוניא עמו: ויהי מתאבק בעפר
רגליהם • כלומר שתלך אחריהם • שמתלך מעלה אבק ברגליו • ומהלך
אחריו מתמלא מאבק שהוא מעלה ברגליו • סימוב אחר שתשב לרגליהם של
אחרון שכך היו נוהגים שהיו יושב על הספסל והתלמידים יושבים לרגליו על
גבי קרקע: והוי שותה בצמא את דבריהם • כאדם שמא שעותה לתאבון
ולא כאדם שבא בקר בשעה שמותם אפילו בדברים הערבים ומובים: ה יהי
ביתך פתוח לרוחה • כניתו של אברהם אבינו ע"ה שהיה פתוח לארבע רוחות
העולם • כדי שלא יצטרכו הבריות לטרוח בפתחו: ויהיו עניים בני

נָּאֶשֶׁת חֲבֵרוֹ · מְבַּאן אָמְרוּ הֲכָמִים כָּל הַמַּרְבֶּה שִׂיחָה עִם
הָאִשָּׁה גּוֹרֵם רָעָה לְעַצְמוֹ וּבוֹטֵל מִדִּבְרֵי תוֹרָה וְסוֹפוֹ יוֹרֵשׁ
גֵּיהִנֹּם: יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה וְנִתַּאי הָאַרְבֵּלִי קִבְּלוּ מֵהֶם יְהוֹשֻׁעַ
בֶּן פְּרַחְיָה אוֹמֵר עֲשֵׂה לְךָ רַב וּקְנֵה לְךָ חָבֵר וְהֱוֵי דָן אֶת כָּל
הָאָדָם לְכַף זְכוּת: נִתַּאי הָאַרְבֵּלִי אוֹמֵר הַרְחֵק מִשָּׁכֵן רָע

ר"ע מברטנורה

כיתך · ולא יקנה עבדים לחמור · מועד שיכנו יברחל מנכסיו ולא זרע כנען
סחרור: בחצתו חמרו · מדקאמר עם החצה ולא אמר עם חצה · למדנו
שבחצתו חמרו · לית דמפרשי בחצתו נדה בלבד · אלא יבא לידי הרגל
עבירה · ומדברי המשנה נראה דחצי' בחצתו עסוקה · וכן אמרו חז"ל (הגיגה
ס') מגיד לחדם מה שיהו חצי' שיחה קלה שכין חים לחצתו מגידין לו בשעת
הדין אלא אם כן צריך לפייסה לדבר מצוה כגון רב דסח ושחק ועשה לביו:
מכאן אמרו חכמים · רבינו הקדוש בסדר המשניות כתבם מדברי הכם זה
אחר וזה תרגם שיחה עם החשה למדו חכמים לומר כל זמן שאדם מרבה
שיחה עם הנשים גורם רעה לעצמו · מלחתי כתוב כאחד מספר לחצתו
קורותיו כך וכך הירע לי עם פלוני היה מלמדתו לחרחר ריב · כגון קרא
ספר לחצתו מה שעשה משה שהניף את הלוחות תנופה והכיחתו בדברים לידי
מחלוקת · ת"ל מתוך שהוא מספר לה שחברו גנבו וביישהו אף היא מבזה
אותו בלבה אם גורם רעה לעצמו: וכוטל מדברי תורה · שנמצא אחר דברים
בטלים ואינו עוסק בתורה: ן עשה לך רב · רמב"ם פירש אע"פ שאינו ראוי
להיות לך רב · עשה אותו רב עליך ולא תלמוד ביניך לבין עצמך · ואני
שמעתי עשה לך רב שיקבל לו רב אחד שילמוד ממנו תמיד · ולא ילמוד היום
מאחד ולמחר מן האחר · ואע"ג דבמסכת ע"ז (דף י"ט) אמרו הלומד תורה
מרב אחד אינו רואה סימן ברכה בכר פירשו ואמרו הני מילי בסברת שטוב
לו לשמוע סברת הרבים · אבל לטעין גמרא מאחד רב מעלי כי היכי דלא
לפגום ליבויה: וקנה לך חבר · ואפילו אתה צריך לקנותו בדמים יקרים
ולפזר עליו ממון ידי שתקנה אהבתו · אבל ברב לא שייך לומר קנה לך רב
שהרב מריך ללמד בחנם: והוי דן את כל האדם לכף זכות · כשהדבר בכף
מאזנים ואין לו הכרע לכאן ולכאן כגון אדם שאין אנו יודעים ממעשיו אם
נדיק הם רבים ועשה מעשה שאפשר לדונו לזכות ואפשר לדונו לחובה · מדת
חסידות הוא לדונו לכף זכות · אבל אדם שהוחזק ברשע מותר לדונו לחובה
אלא אמרו (שבת ל"ג) אלא המושך בכשרים לוקה בגופו מכלל שהמושך ברשעים
שוב נוקם: ן פשק עשה רע · אלא תלמוד ממעשיו · ושוב אינו נוקם

וְאַל תִּתְחַבֵּר לָרָשָׁע וְאַל תִּתְיָאֵשׁ מִן הַפּוּרְעָנוּת: ח יְהוּדָה
בֶּן טַבַּאי וְשִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח קִבְּלוּ מֵהֶם · יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי
אוֹמֵר אַל תַּעַשׂ עֲצָמְךָ כְּעוֹרְכֵי הַדַּיָּנִין וּכְשֶׁיִּהְיוּ בַּעֲלֵי הַדִּין
עוֹמְדִים לְפָנֶיךָ יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כִּרְשָׁעִים וּכְשֶׁנִּפְטָרִים מִלְּפָנֶיךָ
יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כִּזְכָאִין כְּשֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין: ט שִׁמְעוֹן
בֶּן שָׁטַח אוֹמֵר הֱוֵי מַרְבֶּה לַחֲקוֹר אֶת הָעֵדִים וֶהֱוֵי זָהִיר
בִּדְבָרֶיךָ שֶׁמָּא מִתּוֹכָם יִלְמְדוּ לְשַׁקֵּר: י שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן
קִבְּלוּ מֵהֶם · שְׁמַעְיָה אוֹמֵר אֱהֹב אֶת הַמְּלָאכָה וּשְׂנָא אֶת

ר"ע מברטנורה

פמו כמפלתו דאוי לרשע ואוי לשכנו: ואל תתחבר לרשע · שכך אמרו חכמים כל המתדבק לרשעים אע"פ שהינו עושה כמעשיהם נוטל שכר כיוצא בהם · למה הדבר דומה לנכנס לביתו של כורסי אע"פ שלא נקח ממנו כלום מ"מ ריח רע קלם והוציא עמו: ואל תתייאש מן הפורענות · שלא תאמר רשע זה מעשיו מגיעין אלך ואדבק עמו פואיל ובסוף מסתקת לו · לכך אמר ואל תתייאש מן הפורענות · כלומר דע שמסרה תבא עליו פורענות כי סתום יבא חידו: ח אל תעש עצמך כעורכי הדיינין · כלומר שתהיו מסדרים טענות בעלי הדין לפני הדיינים · שאסור לאדם לגלות דינו לאחד מבעלי הדין ולומר לו עשה כך כשיגיע בדינך ואע"פ שיודע שהדין עמו · פ"ל כעורכי הדיינין כגדולי הדיינים · ובתלמיד היושב לפני רבו מדבר שלא יעשה עצמו כגדולי הדיינים לדבר לפני רבו כפוסק את הדין · עורכי לשון ערכאות של פרסים (ניטין ס' · יו"ד) ערכאות של בית דוד · ומפי השמועה שמעתי אל תעש עצמך כגדולי הדיינים לכוף בעלי דינים שיכוחו לדון לפניך · יהיו בעיניך כרשעים · שלא יהא נכון לאחד מהם לומר היש פלוני חשוב פוח ולא ישעון טענת שקר · שאם תהא חומר כן אין אתה רואה לו תובע: כשקבלו עליהם את הדין · שלא תחשוד בחייב לומר גזלן הוא זה · שלא תאמר שמא טועה הוא ולא יכוין לגזול · ת"ל נתחייב ה' מהם שבועה ונשבע שלא תאמר לשקר נשבע: יט וסוף יהיר בדבריך · שלא יאמר הדיין שמא כך וכך היה מעשה הא אם היה הדבר כך היה פלוני זכאי ומחוך דכריה פלוני נמצא בע"ד הא העדים לומר הדבר שלא היה: י שמעיה ואבטליון · גרי הוא שיו ומכני בניי של סנחריב היו ושמכתי שמעני שסיה אבטליון הוא כ"ד נקרא בשם וסיה הוא נקמנים · כי מליא בלשון מרפי קמן · כמו לרי פי

הַרְבָּנוּת וְאַל תִּתְוַדַּע לָרָשׁוּת*) : יא אַבְטַלְיוֹן אוֹמֵר חֲכָמִים
הִזָּהֲרוּ בְּדִבְרֵיכֶם שֶׁמָּא תְּחוּבוּ חוֹבַת גָּלוּת וְתִגְלוּ לִמְקוֹם מַיִם
הָרָעִים וְיִשְׁתּוּ הַתַּלְמִידִים הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם וְיָמוּתוּ וְנִמְצָא
שֵׁם שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל : יב הִלֵּל וְשַׁמַּאי קִבְּלוּ מֵהֶם · הִלֵּל אוֹמֵר
הֱוֵי מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַהֲרֹן אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף שָׁלוֹם אוֹהֵב אֶת

ר״ע מברטנורה

זוגות טליח כסהיתי קטן·לויתו טליח · יביתו קטן · חף כאן תבטליון תביאן
על יחומים קטנים : תאב את המלאכה · תפי׳ יש לו במה להתפרנס תייב
לעסוק במלאכה · שבטלה מביאה לידי שיעמום : ואנה את הרבנות · ולא
תאמר תדם גדול תהי ונאתי בי לעסוק במלאכה · דת״ל כב לרב כהנה פשום
נגילתא בשוק וטול תגרת ולא תיתת כהנה תנא · גברת רבא תנא · וסניא
בי מלתא · פירוש תחר ואנה את הרבנות · התרחק מלנהוג שררה על ניבור
שהרבנות מקברת את בעליה : ואל תתודע לרשות · כדי ליטול שררות על
ידיה · ת״ג אל התודע לרשות · שלא יעבירוד על דעת קונך כמו שאירע
לדונג התדומי : לרשות · השררה קרויה רשות מפני שהרשות בידה לעשות ;
יא הזהרו בדבריכם · שלא תניחו מקום לטשות בדבריכם : שמא תחובו חובת
גלות · כלומר חש״י שבמקום שאתה בו חין שם (ג״ל מיונים) מקום לטעות
ים לשם שמא יגרום בחטא ותתחייבו גלות · ותגלו למקום שים שם תלמידים
שמחים פניהם בתורה שלא כהלכה והם בנוי למים הרעים · ויבינו מתוך
דבריכם דברים שאינם הגונים וישתו התלמידים הבאים אחריכם מחותם
דברים דברי מינות וימותו בעונם : ונמצא ש״ם מתחלל · שיאמרו חותן דעות
בטלות בעולם כמו שקרה לתנטיגנוס איש סוכו עם זדוק וכייתום תלמידיו
שאמר להם שלא תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע״מ לקבל פרס · ואמרו
הם תשכר פועל עושה מלאכה כל היום ומורת ולערב אינו מקבל פרס · וינאו
מן הדת הם ותלמידיהם ונקראים כדוקים וכייתוסים עד היום : יב הוי
מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום · פירשו בחכמה דרכי נתן כיצד
היה אהרן אוהב שלום כשהיה רואה שני בני אדם מתקוטטים היה הולך לכל
אחד מהם שלא מדעת חבירו · ואומר לו רואה תגרך אין הוא מתחרט ומכה
את עצמו על שהשת לך וכוות אומר לי שחכות אליך שתמחול לו · ומתוך כך
כשהיו פוגעים זה בזה היו מנשקים זה את זה · וכיון שיה מקרב בבריות
לתורה בשביל שידע אדם שגבר עבידה היה מתאבד עמו ומרחה לו פנים
בחכמה · ויש אותו ל״ם מתניים ואמר חילו היה יודע אדיק זה בשבי פרעים

*) שרה שעומדת ומלויה עד שפוש .

הַבְּרִיּוֹת וְסִקְרָבָן לַתּוֹרָה: יג הוּא הָיָה אוֹמֵר נְגִיד שְׁמָא אָבַד
שְׁמֵהּ וְדָלָא מִסְיַף יַסֵּף וְדָלָא יַלִּיף קְטָלָא חַיָּב וְדַאֲשְׁתַּמֵּישׁ
בְּתָגָא חֲלָף: יד הוּא הָיָה אוֹמֵר אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי וּכְשֶׁאֲנִי
לְעַצְמִי מָה אֲנִי וְאִם לֹא עַכְשָׁו אֵימָתַי: טו שַׁמַּאי אוֹמֵר עֲשֵׂה
תּוֹרָתְךָ קֶבַע אֱמוֹר מְעַט וַעֲשֵׂה הַרְבֵּה וֶהֱוֵי מְקַבֵּל אֶת כָּל

ר"ע מברטנורה

כמה סיפ מתרחק ממני ומתוך כך סיפ תוזר למוטב • פוח שהנגיד מעיד עליו (מלאכי ב') בשלום ובמישור הלך אתי והשיב מעון: יג נגיד שמא אבד שמיפ • מי שנמצא לו שמו מרחוק מתוך שרפה וכבוות • מספר יחבר שמו שהכבוות מקברת את בעליפ • נגיד לשון מציכה • תרגום משכו • נגידו: ודלא מוסיף • מי שהינו מוסיף על למודו: יסף • יסוף מפיו מה שכבר למד וישכח תלמודו • ויש שגרסין יחסף כלומר יחסף אל עמיו וימות בלא עהו: ודלא יליף • קשה מדלא מוסיף הלכך קטלא חייב: ודישתמש בתגא חלף • המשתמש בכתרה של תורה כאדם המשתמש בכליו חלף ועבר מן העולמי תגא כל' ישמעאל כתר • ויש מפרשים תג"ח ר"ת תלמוד גדרא אחרינא שאסור לאדם להשתמש בתלמידיפ שהיו תלמידין • ואני שמעתי ודישתמש בסגא המשתמש בשם המפורש חלף ואבד שהין לו חלק לעולם הבא: יד לא אין חיי לי • אם אין חיי זוכה לעצמי מי יזכה בשבילי: וכשאני לעצמי • ואפילו וכיתי לעצמי מה הוא הזכות הזה ומה נחשב הוא כנגד מה שהיי חייב לעשות: ואם לא עכשיו בעוה"ז: לימתי • כי אחר המות אי אפשר לזכות עוד • פירוש אחר אם לא עכשיו בימי הבחרות • לימתי • שמא בימי הזקנה לא יעלה לידי: קבע עשה תורתך קבע • שיהיה עיקר עסקך ביום ובלילה בתורה וכשאתה יגע מן הלמוד העשה מלאכה • ולא שיהיה עיקר עסקך במלאכה וכשתפנה מן המלאכה תעסוק בתורה • ומלאתי כתוב עשה תורתך קבע שלא תחמיר לעצמך ותקל לאחרים • או תחמיר לאחרים ותקל לעצמך • אלא חפוץ תורתך קבע כן כמו לאחרים • וכן הוא אומר בעזרא ז' • כי עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת ה' ולעשות וללמד בישראל • כמו שהכין לבו לעשות כך היה מלמד לבני ישראל: אמור מעט ועשה הרבה • כמו שמצינו באברהם אבינו ע"ה שאמר תחלה (בראשית י"ח) ואקחה פת לחם וסמוך ויקח בן בקר רך וטוב: והוי מקבל את כל האדם • שאתה מכניס אורחים לביתך לא פתח להם פניך כשאות בקרקע שכל שאתן פניו כשאות בקרקע אפילו נתן כל מתנות שבעולם מעלין עליו כאילו לא נתן כלום • ג' אזכרות הזהיר שמא כנגד ג' מעלות שמזכיר ירמיה • חכם גבור ועשיר • כנגד חכם אמר אם

הָאָדָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת: טז רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר עֲשֵׂה
לְךָ רַב וְהִסְתַּלֵּק מִן הַסָּפֵק וְאַל תַּרְבֶּה לְעַשֵּׂר אֲמָדוֹת:
יז שִׁמְעוֹן בְּנוֹ אוֹמֵר כָּל יָמַי גָּדַלְתִּי בֵּין הַחֲכָמִים וְלֹא מָצָאתִי
לְגוּף טוֹב מִשְׁתִּיקָה. וְלֹא הַמִּדְרָשׁ עִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה.
וְכָל הַמַּרְבֶּה דְּבָרִים מֵבִיא חֵטְא: יח רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל
אוֹמֵר עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם קַיָּם עַל הָאֱמֶת וְעַל הַדִּין
וְעַל הַשָּׁלוֹם שֶׁנֶּאֱמַר אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם:

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל
לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁנֶּאֱמַר יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה
וְיַאְדִּיר: עלינו • קדיש יתום

ר"ע מברטנורה

פורתך קבע • כנגד עשיר אמר אמור מעט ועשה הרבה • כנגד גבור אמר
הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות • סיכסום יצרו וילמוס כנגד גבו
הרע • וכיצד יזיזו גבור הכובש את יצרו: מן עשה לך רב • לענין הוראה
מדבר עכשיו • אם בא דין לפניך ונסתפקת בו עשה לך רב: והסתלק מן
הספק • ולא תפסוק עליו אתה לבדך כי הא דרבא כי הוי אתיא טרפתא
לגביה הוי מכניף לכולהו מבחי דמתא מחסיא אמר כי היכי דלמטיין סיבא
מכורתא: ואל תרבה לעשר אומדות • שהמפרים מעשרות מאומד אינו נעול
מן הקולקלה • את פותח ממה שראוי ליתן מעשרותיו מתוקנים ופירותיו
מקולקלים • ואם העדיף על שהיה ראוי ליתן • פירותיו מתוקנים ומעשרותיו
מקולקלים: יז ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה • מי שאומר תרפתו ושותק:
ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה • ותדע לך שהשתיקה טובה • שאפילו
המדרש והדרש והלמוד בתורה שאין לך מדה טובה כיוצא בה אין עיקר קבול
השכר אלא בשביל המעשה • והדורש ואינו מקיים נותן לו אם היה שותק ולא
היה דורש: וכל המרבה דברים מביא חטא • שכן מציאו בהוה שהרבתה
דברים ואמרה אמר אלעזר לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו • והוסיפה נגיעה
אלא נאמרה בה ודחפה נחש עד שנגעה בו ואמר לה כשם שאין מיתה בנגיעה
כך אין מיתה באכילה • ומתוך כך באתה לידי חטא שאכלה מן הפרי • הוא
שאלמה אומר (משלי ל) אל תוסף על דבריו פן יוכיח בך ונכזבת: יח העולם
עומד (קיים) • יכולן של אלו אלמה מתקיים • ואין זה כמו העולם עומד דלמיל:
על אלו • לזכות את הבריות ולמיב את הבריות: ועל השלום • אלא שאפי

כל ישראל וכו׳

א רַבִּי אוֹמֵר אֵיזוֹ הִיא דֶּרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיִּבּוֹר לוֹ הָאָדָם כָּל שֶׁהִיא תְּפֵאֶרֶת לְעַשֶּׂהָ וְתִפְאֶרֶת לוֹ מִן הָאָדָם · וֶהֱוֵי זָהִיר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹת · וְהֱוֵי מְחַשֵּׁב הֶפְסֵד מִצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ וּשְׂכַר עֲבֵרָה כְּנֶגֶד הֶפְסֵדָהּ · הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים וְאֵין אַתָּה בָּא לִידֵי עֲבֵרָה · דַּע מַה לְּמַעְלָה מִמְּךָ עַיִן רוֹאָה וְאֹזֶן שׁוֹמַעַת וְכָל מַעֲשֶׂיךָ בַּסֵּפֶר נִכְתָּבִים : ב רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר יָפֶה תַלְמוּד תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁיְּגִיעַת שְׁנֵיהֶם מְשַׁכַּחַת עָוֹן · וְכָל תּוֹרָה שֶׁאֵין עִמָּהּ מְלָאכָה סוֹפָהּ

פרק ב רבי אומר · איזהו · איבור : כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם · איבור יהא נוח לו ויהיו נוחין ב״ח ממנו · וזה יהיה כשילך בכל המדות בדרך האמצעי ולא יטה לאחד משתי הקצוות · שהם הוא כילי ביותר יש תפארת לו שתוסף ממון הרבה אבל אין בני אדם מפארין אותו במדה זו · והם הוא מפזר יותר מן הראוי בני אדם המקבלים ממנו מפארים אותו · אבל אינו תפארת לעושיה · ואינו נוח לו שהוא בא לידי עניות בשביל כך · אבל מדת הנדיבות שהיא האמצעית בין הכילות והפיזור · היא תפארת לעושיה · שתומר את ממונו ואין מפזר יותר מן הראוי : ותפארת לו מן האדם · שבני אדם מפארים אותו שנותן כמו שראוי לו ליתן · וכן הדין בכל שאר המדות : שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות · לא תפסיד בתורה שכר המקיים מצות עשה ולא עונש המבטל מעשייתן · דאילו ענשן של מצות לא תעשה מפורשות הם · שקילה · שריפה · הרג · וחנק · כרת · ומיתה בידי שמים · ומלקות · שעונש הקל לעבירה הקלה · והחמור לחמורה : והוי מחשב הפסד מצוה · מה שאתה מפסיד מסחורתך וממונך מפני עסק המצוה · כנגד השכר שיעלה לך ממנה בעוה״ז או בעוה״ב שיש ז יותר מאותו הפסד : ושכר עבירה · כנגד שאתה נותן בעבירה כנגד הפסד שעתיד לבוא לך ממנה : ב דרך ארץ · מלאכה או סחורה : שיגיעת שניהם משכחת עון · שהתורה מתשת כחו של אדם והמלאכה מפרכת ומשברת את הגוף ומתוך כך יגר הרע בטל ממנו : וכי תורה שאין עמה מלאכה · וה״ת יהא עמל בתורה תמיד ויגיעתה תשא משכחת עון ואם צורך למלאכה · לכך סוזקק לומר וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה

בְּטֵלָה תּוֹרַת עָוֹן וְכָל הָעוֹסְקִים עִם הַצִּבּוּר יִהְיוּ עוֹסְקִים
עִמָּהֶם לְשֵׁם שָׁמַיִם שְׂזְכוּת אֲבוֹתָם מְסַיַּעְתָּם וְצִדְקָתָם
עוֹמֶדֶת לָעַד וְאַתֶּם מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם שָׂכָר הַרְבֵּה כְּאִלּוּ
עֲשִׂיתֶם: ג הֱווּ זְהִירִין בִּרְשׁוּת*) שֶׁאֵין מְקָרְבִין לוֹ לָאָדָם אֶלָּא
לְצָרְכּוֹ עַצְמָן נִרְאִין כְּאוֹהֲבִין בְּשָׁעַת הֲנָאָתָן וְאֵין עוֹמְדִין לוֹ
לָאָדָם בְּשָׁעַת דָּחְקוֹ: ד הוּא הָיָה אוֹמֵר עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כִּרְצוֹנֶךָ
כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנוֹ בַּטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ כְּדֵי
שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנֶךָ: ה הִלֵּל אוֹמֵר אַל תִּפָּרֵשׁ

ר"ע מברטנורה

בטלה. לפי שהי תפסר לו בלא מזונות. ומלמדם את הבריות ומשכח תלמודו:
יהיו עוסקין עמהם לשם שמים. ולא כדי ליטול שכרה לומר כן וכך עשיתי
בשביל הצבור: מסייעתן. דזכות הצבור וצדקתן העומדת לעד היא
המסייעת אל העוסקין עמהן להוציא לאור צדקן ולא מצד טוב ההתנהגותם של
העוסקים: ואתם מעלה אני עליכם שכר. אע"פ שאין הדבר בא לידי גמר
טוב מצד מעשיכם. אלא בשביל זכות אבותיכם של צבור. מעלה אני עליכם
שכר כאילו אתם עשיתם היטוב הזאת בישראל בוודאי ואתם עוסקים לשם
שמים. פי' אתר וכל העוסקים עם הצבור להכריח ולכוף את הצבור לדבר
מצוה לצדקה או לפדיון שבוים. יהיו עוסקים עמהם לשם שמים. בזכות
אבות של צבור מסייעתן לתת מה שפסקו עליהם ואפילו ממון הרבה. וצדקה
שעשו תעמוד להם לעד. ואתם המתעסקים לכוף את הצבור למצוה זו.
מעלה אני עליכם שכר כאילו עשיתם זאת המצוה מממונכם ממש. ורמב"ם
פי' ואתם מעלה אני עליכם שכר כאילו עשיתם. אם בשעה שאתם עוסקים
עם הצבור נתבטלתם מעשיית איזו מצוה בשביל עסקי הצבור מעלה אני עליכם
שכר כאילו עשיתם אותה מצוה שנתבטלתם ממנה: ג הוו זהירים ברשות.
אתם המתעסקים בצרכי צבור אע"פ שאתם צריכים להתוודע לרשות כדי לפקח
על עסקי רבים. הוו זהירים וכו': ד עשה רצונו כרצונך. פזר ממונך
בהפגי שמים: כרצונך. כאילו פזרת אותה בחפצך. שאם עשית כן יעשה
רצונך כרצונו. כלומר יהי לך טובה בעין יפה: כדי שיבטל רצון אחרים
יפר עצת כל הקמים עליך לרעה. ואני שמעתי שאין זה אלא דרך כבוד כלפי
מעלה והרי הוא כאילו כתוב כדי שיבטל רצונו מפני רצונך. כאותה שאמרו
גם' נמי אמה (דף ס"ג) כל העובה מצוה כתקונה הפי' גזר דין על ע' שגם

*) ברה העומדת מעליה נגד כתוב.

מִן הַצִּבּוּר וְאַל תַּאֲמִין בְּעַצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ וְאַל תָּדִין אֶת
חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ וְאַל תֹּאמַר דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר
לִשְׁמוֹעַ שֶׁסּוֹפוֹ לְהִשָּׁמַע וְאַל תֹּאמַר לִכְשֶׁאֶפָּנֶה אֶשְׁנֶה שֶׁמָּא
לֹא תִּפָּנֶה: ו הוּא הָיָה אוֹמֵר אֵין בּוּר יָרֵא חֵטְא וְלֹא עַם
הָאָרֶץ חָסִיד וְלֹא הַבַּיְשָׁן לָמֵד וְלֹא הַקַּפְדָּן מְלַמֵּד וְלֹא כָּל
הַמַּרְבֶּה בִּסְחוֹרָה מַחְכִּים וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין אֲנָשִׁים הִשְׁתַּדֵּל
לִהְיוֹת אִישׁ: ז אַף הוּא רָאָה גֻּלְגֹּלֶת אַחַת שֶׁצָּפָה עַל פְּנֵי
הַמַּיִם אָמַר לָהּ עַל דְּאַטֵּפְתְּ אַטִּפוּךְ וְסוֹף מְטַיְּפַיִךְ יְטוּפוּן:

ר"ע מברטנורה

מתבטל מעליו: אל תפרוש מן הצבור. אלא התחתף בצרתם ככל הפורש מן הצבור היינו רואה בתחלת הצבור: ואל תאמין בעצמך עד יום מותך. שברי יוחנן כהן גדול שהיה בקהלה גדולה בעונים בנה ובכוף נעשה צדוקי: ואל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו. אם ראית חברך בשעת לידי נסיון ובשעת אל תדינהו לחובה. עד שתגיע לידי נסיון כמותו ותגלל: ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע. כלומר לא יהיו דבריך מסופקים שאי אפשר להבינם בתחלה ובעיון רחבון. ותסמוך שאם יעמיק השומע בהם לבסוף יבינם כי זה יבוא בני אדם לטעות בדבריך שמא יטעו וילמדו מן הדת על ידך. פי' אחר לא תגלה סודך תחילו בינך לבין עצמך ותאמר שאין כאן מי שישמעך לפי שסופו להשמע כי עוף השמים יוליך את הקול. והגירסא היא לפי פי' זה שא"א לשמוע. אבל רש"י גורס ואל תאמר דבר שאפשר לשמוע שסופו להשמע ובדברי תורה אל תאמר על דבר תורה שאתה יכול לשמוע מכשיו שישמע אותו לבסוף אלא הט אזנך ושמע מיד: לכשאפנה. מעסקי העסוק בתורה: ה' נור. ריק מכל דבר וחפילו בעוב מצה ומתן היינו יודע. והוא גרוע מעם הארץ. תרגום והאדמה לא תתם. ואדעת לא תבוא: ולא ע"ה חסיד. אבל ירא חטא שאפשר שיהיה שברי הוא בקי בעוב מצה ומתן: ולא הביישן למד. שהמתביים לשאול שמא ילעיגו עליו. יאמר תמיד בשפקותיו: ולא הקפדן. הרב שמקפיד על התלמידים כשטועים אותו לא ילמד כראוי. אלא צריך שיסביר פנים בהלכה לתלמידיו: ולא כל המרבה בסחורה מחכים. דכתיב (דברים ל') ולא מעבר לים הוא היה הורה מצוה בשעם שהולכים מעבר לים: ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש. ובשעת גדלה ולהורות הורה: ו על דאטפת אטפוי. רצה היים ומלטעם עם הבריות שמניפן בנהר. ובשעה שהם מגדו

ח הוא הָיָה אוֹמֵר מַרְבֶּה בָּשָׂר מַרְבֶּה רִמָּה מַרְבֶּה נְכָסִים
מַרְבֶּה דְאָגָה מַרְבֶּה נָשִׁים מַרְבֶּה כְּשָׁפִים מַרְבֶּה שְׁפָחוֹת
מַרְבֶּה זִמָּה מַרְבֶּה עֲבָדִים מַרְבֶּה גֵּזֶל מַרְבֶּה תּוֹרָה מַרְבֶּה
חַיִּים מַרְבֶּה יְשִׁיבָה מַרְבֶּה חָכְמָה מַרְבֶּה עֵצָה מַרְבֶּה תְּבוּנָה
מַרְבֶּה צְדָקָה מַרְבֶּה שָׁלוֹם קָנָה שֵׁם טוֹב קָנָה לְעַצְמוֹ קָנָה לוֹ
דִּבְרֵי תוֹרָה קָנָה לוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא: ט רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי
קִבֵּל מֵהִלֵּל וּמִשַּׁמַּאי הוּא הָיָה אוֹמֵר אִם לָמַדְתָּ תּוֹרָה הַרְבֵּה
אַל תַּחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמְךָ כִּי לְכָךְ נוֹצָרְתָּ: י חֲמִשָּׁה תַּלְמִידִים

ר"ע מברטנורה

נך: ופוף מטיפין יטופון • שלח סים הדבר מסיר נידם להרגן חלת נ"ד
והקב"ה מסרן נידן במגלגלים חוכה ע"י חייב ועחיד הוא לחר כן להניע
מסן מיתתן: ן מרבה בשר מרבה רמה • המרבה בחכילה ובחים עד שנעשם
סמן ונפל בשר מרבה עליו רמה בקבר וקשה רמה למת כמחם בשר החי •
וקמ"ל כחי תנא שכל הנויין קשים לחדם חוץ מרבוי פורה וחכמה ונדקה:
מרבה דאגה • שמח יגזלוהו ממנו • ושמח יבואו עליו לפעים ויכרנוהו •
וחביד ח' היה מתפלל המקום ינילני מפזוז הנפש ושלו שעם מהו פזוז
הנפש • חמר להם שיהיו לו נכסים מרובים מפוזרים במקומות הרבה ומיך
לפזר נפשו לחסוך לכחן ולכחן: מרבה נשים מרבה כשפים • סדרה נקום
וחזיל • נחחלה חדם מקשם עלמו ותוכל ושוחה ומרבה בשר • ולח"כ מבקש
להרבות נכסים • ולחחר שהרבה נכסים ורוחה שים בידו ניסון לפרנם נשים
רבות • היה מרבה לו נשים • ולחחר שהרבה נשים כל חחת ותחת מריבה שחה
שתשמצה • הרי מרבה בשחות • וכיון שים לו בני בית מריבין זריך לשדות
וכרמים לפרק יין ומזון לבני ביתו ומרבה עבדים לעבוד השדות והכרמים •
לכך הן שנויין בסדר זה: מרבה תורה מרבה חיים • דכתיב (דברים ל') כי הוא חייך ואורך ימיך: מרבה חכמה • שנתן טעם לדבריו והשכרות שלו
מתיישבות על לב השומעין: מרבה ישיבה • שהרבה תלמידים מתקבלים ובאים
לפשוע שכרותיו • ואית דגרסי מרבה ישיבה שהרבה חכמה • מי שמרבה בתלמידים
שתלמידים מהדדים חותו ומרבין ומוסיפין על חכמתו: מרבה עלה • מי
שמרבה ליעול עלה: מרבה תבונה • מבין דבר מחוך דבר • שחות שיועליו
נותנים לו: מרבה לדקה מרבה שלום • שנחמר (ישעיה ל"ב) והיה מעשה
לדקה שלום: ח חל תחזיק טובה לעלמך • לומר שהרבה תורה למדתי •
ולפי שהוח לח היה לח מקרח ולח משנה שלכה ולגדה שלח למד היה חומר

הָיוּ לוֹ לְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְאֵלּוּ הֵן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוּרְקָנוֹס
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָא רַבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל
וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ: יא הוּא הָיָה מוֹנֶה שִׁבְחָם (רַבִּי)
אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוּרְקָנוֹס בּוֹר סוּד שֶׁאֵינוֹ מְאַבֵּד טִפָּה (רַבִּי)
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָא אַשְׁרֵי יוֹלַדְתּוֹ (רַבִּי) יוֹסֵי הַכֹּהֵן חָסִיד (רַבִּי)
שִׁמְעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל יְרֵא חֵטְא (רַבִּי) אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ כְּמַעְיָן
הַמִּתְגַּבֵּר: יב הוּא הָיָה אוֹמֵר אִם יִהְיוּ כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף
מֹאזְנַיִם וְאֶלִיעֶזֶר בֶּן הוּרְקָנוֹס בְּכַף שְׁנִיָּה מַכְרִיעַ אֶת כֻּלָּם:
אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ אִם יִהְיוּ כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף
מֹאזְנַיִם וְאֶלִיעֶזֶר בֶּן הוּרְקָנוֹס אַף עִמָּהֶם וְאֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ
בְּכַף שְׁנִיָּה מַכְרִיעַ אֶת כֻּלָּם: יג אָמַר לָהֶם צְאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹ הִיא
דֶּרֶךְ טוֹבָה שֶׁיִּדְבַּק בָּהּ הָאָדָם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עַיִן טוֹבָה
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר חָבֵר טוֹב רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר שָׁכֵן טוֹב רַבִּי

ר"ע מברטנורה

בן: מר סוד • גרסי' ולא נור סיד • כלומר כבור טוח נסיד: שאינו מאבד מפה• כך טוח היו שוכח ד"ח מחלמודו: אשרי יולדתו • מאשר נמדות טובות עד שכל העולם חומרים עליו אשרי מי שילדתו • ו"ח ע"ש שטיח נרשם לו שיבח חכם • שטיחה מחזרת על כל נתי מדרשות שבעירה ואומרת לכם בנקשה מכם נקשו רתמים על השוער הזה שבמעי שיהיה חכם • ומיום שנולד לא הוציאה (עריסתו) מבה"מ כדי שלא יבעטו בחזיו אלא ד"ח: חסיד • שעושה לפנים משורת הדין: ירא חטא • מחמיר על עצמו ואוסר עליו דברים המותרים מירחתו שמא יבא לידי חטא דאל"כ מה רבותיה הפילו ע"ה אשר לפיכך ירא וטא: מעין המתגבר • לבו רחב ומשיף פלשל וסברות מדעתו: אבא שאול אומר משמו • אל ריב"ז: ואלעזר בן ערך נכף שניה • מאחר כתוב דאבא שאול לא נחלק על תנא קמא • ואני סדברים אשרי ריב"ז ואיהם חמא • דלעיל שבקיאות והזכרון היה רבי אליעזר מכריע • ולעיל שבקיאות ושפלפול היה ר"א בן ערך מכריע: שם עין טובה • משמשק כמה שים ע ואינו מבקש דברים יתירים ואינו מקנא כשרואה שים לחבריו יותר ממנו: חבר טוב • שמוציא כשרואה אותו עושה דבר שמיט הגון: שכן טוב • שנ

שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הָרוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר לֵב טוֹב ׳
אוֹמֵר לָהֶם רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אֶלְעָזָר בֶּן עַרְךְ מִדִּבְרֵיכֶם
שֶׁבְּכְלָל דִּבְרֵיו דִּבְרֵיכֶם : יד אוֹמֵר לָהֶם צְאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹ הִיא
דֶּרֶךְ רָעָה שֶׁיִּתְרַחֵק מִמֶּנָּה הָאָדָם ׳ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עַיִן
רָעָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר חָבֵר רָע רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר שָׁכֵן רָע
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַלֹּוֶה וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶחָד הַלֹּוֶה מִן הָאָדָם
כְּלֹוֶה מִן הַמָּקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר לֹוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם וְצַדִּיק חוֹנֵן
וְנוֹתֵן רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר לֵב רָע ׳ אוֹמֵר לָהֶם רוֹאֶה אֲנִי אֶת
דִּבְרֵי אֶלְעָזָר בֶּן עַרְךְ מִדִּבְרֵיכֶם שֶׁבְּכְלָל דִּבְרֵיו דִּבְרֵיכֶם :
טו הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יְהִי כְבוֹד

ר״ע מברטנורה

תגלו בין ביום בין בלילה ׳ ואילו חבר טיב חינו מצוי תגלו בכל עת :
פרושה את הגולד ׳ נופה ומביט במה שעתיד להיות ומתוך כך נמלא מחשב
הפשד מלוה כנגד שכרה ובכר עבירה כנגד הפשדה : לב טוב ׳ לפי שהלב
הוא המניע לכל שאר הכחות והוא המקור ממנו נובעים כל הפעולות ׳ ותע״ם
ביש לפעולות תגריש מיוחדים מ״מ הכתה המעורר לכל התנועות הוא בלב
לפיכך תר״ז לב טוב ׳ ומפני זה תמר ריב״ז ראיתי את דברי אלעזר בן
ערך מדבריכם : חינו היא דרך רעה שיתרחק ממנה האדם ׳ הוצרך לאחול
מהם זה ׳ ולא הבין מתוך דבריהם הרחבונים שהדרך הרעה היא הפך הדרך
הטובה ׳ לפי שלא כל מה שהוא טוב יהיה הפכו רע ׳ כי מדת החסידות
והוא העובה לפנים משורת הדין היא טובה ׳ ומי שחינו חסיד ומעניד דבריו
על דין תורה חינו רע ׳ ואפשר היה לומר שהם הפתפקות והיא עין טובה
היא דרך טובה ׳ נקשת היתרונות חינו דרך רעה לפי שחינו מזיק לנוס אדם
נוסף ׳ וכן בשאר המדות ׳ לפיכך הוצרך לאחול מהם חינו היא דרך רעה
שיתרחק ממנה האדם : הלוה ואינו משלם ׳ הוא הפך הרואה את הגולד ׳
שהם לא יבלם לא ימלא מי שילונו ויהיה מוטל ברעב ׳ ולא תמר שהם מי
שחינו רואה את הגולד ׳ לפי שהפשר לאדם שחינו רואה את הגולד ׳ שלא
יבא לידי תקלה ׳ שיגיל עצמו בבוא הגולד הבוא : וצדיק חונן ונותן ׳ הק״ב
שהוא צדיקו של עולם חונן ונותן למלוה מה שלוה זה ממנו ולא פרע לו ׳
נמלא שלוה נשאר חייב למקום : הם תמרו שלשה דברים ׳ בדרך תרץ ומוסרים

חֲבֵרְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ וְאַל תְּהִי נוֹחַ לִכְעוֹס וְשׁוּב יוֹם
אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתֶךָ וְהֱוֵי מִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד אוּרָן שֶׁל חֲכָמִים וְהֱוֵי
זָהִיר בְּגַחֲלָתָן שֶׁלֹּא תִכָּוֶה שֶׁנְּשִׁיכָתָן נְשִׁיכַת שׁוּעָל וַעֲקִיצָתָן
עֲקִיצַת עַקְרָב וּלְחִישָׁתָן לְחִישַׁת שָׂרָף וְכָל דִּבְרֵיהֶם כְּגַחֲלֵי
אֵשׁ: טז רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר עַיִן הָרָע וְיֵצֶר הָרָע וְשִׂנְאַת
הַבְּרִיּוֹת מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם: יז רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר
יְהִי מְמוֹן חֲבֵרְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ וְהִתְקֵן עַצְמְךָ לִלְמוֹד
תּוֹרָה שֶׁאֵינָהּ יְרֻשָּׁה לָךְ וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמָיִם:
יח רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הֱוֵי זָהִיר בְּקְרִיאַת שְׁמַע וּבִתְפִלָּה

ר"ע מברטנורה

ומדות • דחילו בעניו התסור והמותר והפטור והחיוב דברים הרבה תמרו •
אי נמי חלו השלשה דברים הוי מרגלא בפומייהו תמיד: יהי כבוד חברך
חביב עליך כשלך • והימני ימה זה כשלה תהי נוח לכעוס • שלם תהי מת
לכעוס ח"ת שלא תזלזל בכבוד חברך • הרי דבור אחד • ושוב יום אחד לפני
מיתתך • הרי ב' • וכן' הוי מתחמם כנגד אורן של חכמים וכו': ושוב יום
אחד לפני מיתתך • לפי שאין אדם יודע לימתי ימות יעשה תשובה היום
שמא ימות למחר: והוי זהיר בגחלתן • שלא תגבה מהן קנות רחב: שלא
תכוה • שלא תענש על ידן: נשיכת שועל • רפואתו קשה לפי שאיניו
דקות שקומות ועקומות ולריך הרופא לחתוך הבשר בחיזמל ולהרחיב
מכשיכה: עקיצת עקרב • קשה מנשיכת נחש: ולחישתן • דבורן: לחישת
שרף • כהבל סיולת מפי השרף שדוף בשעה שמוח לוחש • פי' אחר •
השרף הזה אינו מקבל לחש כשאר נחשים כדכתיב (תהלים נ"ה) אשר לא
ישמע לקול מלחשים • כך תלמיד חכם אם תקניטנו ותבא לפייסו אינו
מקבל פיוס: יא עין הרע • כמו עין רשה • שהיו מסתפק בשה שיש
לו ומהזר אחר דברים אחרים • ויש מפרשים עין הרע • במכנים עין הרע
בממון חבירו או בבניו ומזיק לו: ושנאת הבריות • שנאת חנם • ורמב"ם
פי' שמושם חברת הבריות ואוהב ליהב יחידי • ואני שמעתי אדם קשה
שמניח עליו שנאת הבריות וגורם שיכל שונאים אותו: יב התקן עצמך
ללמוד תורה • שלא תאמר הואיל ואני חכם • ואני אבא חכם • תורה תוכרת
להכשיל שלה ואיני צריך לבקש אחריה: וכל מעשיך יהיו לשם שמים • אלו בשעה
שאתה עוסק בהכילם ושתיה ובדרך תן לה תחכוין ליהנות נופך שלא אחריה

וּכְשֶׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל אַל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קֶבַע אֶלָּא רַחֲמִים
וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר כִּי חַנּוּן וְרַחוּם הוּא אֶרֶךְ
אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְנִחָם עַל הָרָעָה וְאַל תְּהִי רָשָׁע בִּפְנֵי עַצְמֶךָ:
יט רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר הֱוֵי שָׁקוּד לִלְמוֹד תּוֹרָה וְדַע מַה
שֶּׁתָּשִׁיב לְאֶפִּיקוֹרוֹס וְדַע לִפְנֵי מִי אַתָּה עָמֵל וּמִי הוּא בַּעַל
מַלְאַכְתְּךָ שֶׁיְּשַׁלֵּם לְךָ שְׂכַר פְּעֻלָּתֶךָ: כ רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר
הַיּוֹם קָצֵר וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה וְהַפּוֹעֲלִים עֲצֵלִים וְהַשָּׂכָר הַרְבֵּה
וּבַעַל הַבַּיִת דּוֹחֵק: כא הוּא הָיָה אוֹמֵר לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה
לִגְמוֹר וְלֹא אַתָּה בֶן חוֹרִין לְהִבָּטֵל מִמֶּנָּה אִם לָמַדְתָּ תּוֹרָה
הַרְבֵּה נוֹתְנִין לְךָ שָׂכָר הַרְבֵּה וְנֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלַאכְתְּךָ
שֶׁיְּשַׁלֵּם לְךָ שְׂכַר פְּעֻלָּתֶךָ וְדַע שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָן שֶׁל צַדִּיקִים
לָעָתִיד לָבוֹא: רבי חנניא וכו׳

ר״ע מברטנורה

בריח לעצות רצון קונך: יג הוי זהיר בקריאת שמע • לקרותה בעונתה וכן בתפלה להתפלל כל תפלה ותפלה בעונתה: קבע • כתרגם שים עליו חובה דבר קבוע ואומר לימתי לפרוק מעלי חוב זה • אי נמי קבע כתרגם בקביע לו לקרות פרק אחד פרשה אחת • שאומר אותה בקריאה בעלמא ואינו אומרה כל תחנונים כתרגם שמבקש רחמים: כי (אל) חנון ורחום הוא • רוצה בתחנונים ועל ידי התחנונים הוא מרחם מיד: ואל תהי רשע בפני עצמך • אל תעשה דבר שסופו ומאחר תרגיע את עצמך בו • ורמב״ם פירש אל תהי רשע בעיניך • כלומר לא תחזיק עצמך כרשע שמצוך כך אתה יוצא לחרבות רשעה לגמרי • ואני שמעתי אל תהי רשע בדבר זה שתסרוס עצמך מלכור ותעמוד בפני עצמך: יד לאפיקורוס • ל׳ הפקר שמבזה את התורה ומחזיקם כאילו היא הפקר • ת״ל מפיס עצמו כהפקר ואינו חס על כבודו לחוס שמא תבא עליו רעה על שמבזה את התורה או לומדיה: ודע לפני מי אתה עמל • בתשובה וז שאתה מציב לאפיקורוס שלא יפתה לבן לנטות לדעתו: שכר פעולתך • חיי העולם הזה קצרים הם: והמלאכה מרובה • התורה תרוכה מארץ מדה: ובעל הבית דוחק • שנאמר (יהושע א׳) והגית בו יומם ולילה: אין לך עליך המלאכה לגמור • לא שכרך הקב״ה לגמור אם כלם כדי שתספיד שכרך אם לא תגמרנה • ושמא תאמר איני יכול

א עֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל אוֹמֵר הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים וְאֵין
אַתָּה בָּא לִידֵי עֲבֵרָה · דַּע מֵאַיִן בָּאתָ וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ וְלִפְנֵי
מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן · מֵאַיִן בָּאתָ מִטִּפָּה סְרוּחָה
וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ לִמְקוֹם עָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה · וְלִפְנֵי מִי אַתָּה
עָתִיד לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא : ב רַבִּי חֲנִינָא סְגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר הֱוֵי מִתְפַּלֵּל
בִּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת שֶׁאִלְמָלֵא מוֹרָאָהּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים
בָּלָעוּ : ג רַבִּי חֲנִינָא בֶּן תְּרַדְיוֹן אוֹמֵר שְׁנַיִם שֶׁיּוֹשְׁבִין וְאֵין
בֵּינֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה הֲרֵי זֶה מוֹשַׁב לֵצִים · שֶׁנֶּאֱמַר וּבְמוֹשַׁב
לֵצִים לֹא יָשָׁב · אֲבָל שְׁנַיִם שֶׁיּוֹשְׁבִין וְיֵשׁ בֵּינֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה
שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בֵּינֵיהֶם · שֶׁנֶּאֱמַר אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי יְיָ אִישׁ אֶל
רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב יְיָ וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי יְיָ
וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ · אֵין לִי אֶלָּא שְׁנַיִם מִנַּיִן אֲפִילּוּ אֶחָד שֶׁיּוֹשֵׁב
וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹבֵעַ לוֹ שָׂכָר · שֶׁנֶּאֱמַר

ר"ע מברטנורה

ולית נושל שמר · ולא תתן בן חורין ליגעל · על כרחך העול מוטל עליך
לעבוד : לעתיד לבוא · לעולם הבא :

ברק ג עקביא · מטפה סרוחה · טפת ס"ז ואע"פ שבעת הטבול
היא סרוחה שהיא מכרחת נרחם האשה עד לאחר שלשה ימים
וכשהסריח היא רחויה להוציא מ"מ קרי לה טפה סרוחה מפני שהיא קרובה
להסריח מיד כשהיא חוץ למעי האשה · והמסתכל בעת מטפה סרוחה נזהר
מן הגאוה · והמסתכל שעתיד לילך למקום עפר רמה ותולעה · נזהר מן
השתוק והחמדה של ממון · והמסתכל בעתיד ליתן דין וחשבון · פורש
מן האשה יהיו נכשל בעבירה : ב נשלומה של מלכות · לפי חומות
העולם : חיים בלעו · דכתיב (חבקוק ג') ותעצם תהום כדגי ים · מה
דגים שבים כל הגדול מחברו בולע את הקטן · לפי בני אדם שלמלא מוראה
של מלכות כל הגדול מחברו בולע את חברו : ג ירחי ס' חיים של רעהו · סתם
בתים : וידוש · לשון קול דממה דקה כדרך הכתוב יחידי שהוא עוסק

יֹשֵׁב בְּדַד וְיִדּוֹם כִּי נָטַל עָלָיו: ד רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה
שֶׁאָכְלוּ עַל שֻׁלְחָן אֶחָד וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה כְּאִלּוּ
אָכְלוּ מִזִּבְחֵי מֵתִים שֶׁנֶּאֱמַר כִּי כָּל שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צוֹאָה
בְּלִי מָקוֹם: אֲבָל שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ עַל שֻׁלְחָן אֶחָד וְאָמְרוּ עָלָיו
דִּבְרֵי תוֹרָה כְּאִלּוּ אָכְלוּ מִשֻּׁלְחָנוֹ שֶׁל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וַיְדַבֵּר
אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ: ה רַבִּי חֲנִינָא בֶּן חֲכִינַאי אוֹמֵר
הַנֵּעוֹר בַּלַּיְלָה וְהַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ יְחִידִי וּמַפְנֶה לִבּוֹ לְבַטָּלָה הֲרֵי
זֶה מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ: ו רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אוֹמֵר כָּל הַמְקַבֵּל
עָלָיו עוֹל תּוֹרָה מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ עוֹל מַלְכוּת וְעוֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ
וְכָל הַפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עוֹל תּוֹרָה נוֹתְנִין עָלָיו עוֹל מַלְכוּת וְעוֹל
דֶּרֶךְ אֶרֶץ: ז רַבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן דּוֹסָא אִישׁ כְּפַר חֲנַנְיָא אוֹמֵר
עֲשָׂרָה שֶׁיּוֹשְׁבִין וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בֵּינֵיהֶם

ר"ע מברטנורה

בלחם: כי נטל עליו • כחילו נתינת כל התורה כולה היתה נמצרו בלבד:
ד ולא אמרו עליו דברי תורה • ובבהמ"ז מברכים על השלחן יונתין ידי
חובתן • והטוב כאלו אמרו עליו דברי תורה • כך שמעתי: מזבחי מתים •
תקרובת ע"ג דכתיב (תהלים כ"ו) וינמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים:
בלי מקום • בשביל שלא הזכירו שמו של המקום ברוך הוא על השלחן:
שנאמר וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' • מיד כשדבר בדברי תורה נקרא
שלחן אשר לפני ה' • וי"ת מדאתני על מקרא הוא יוצא • דכתיב והמזבח
מן שלש אמות • אל תקרי אמות אלא אמות • כמו יש אם למקרא • שלש
כנגד תורה נביאים וכתובים • ואמרי לה מקרא • משנה • וגמרא • בעריך
אדם לדבר בפני השלחן • ואז קרוי שלחן אשר לפני ה' • כך פי'
רש"י: ה הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי ומחשב בלבו דברי הבאי
כ"ז מתחייב בנפשו • לפי שלילה הוא זמן לשדים • והמהלך בדרך יחידי
הוא נפקח מפני הליסטים וכמה פגעים רעים • ואם היה מחשב בדברי
תורה היתה משמרתו: ו עול מלכות • מצות שרים: דרך ארץ • עמל
ומשרת הפרנסה לפי שמלאכתו מהברכת: המפרק ממנו עול תורה • האומר
קשה עולה של תורה ואיני יכול לסובלה: ז עשרה שהיו יושבים בדין •

שֶׁנֶּאֱמַר אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל · וּמִנַּיִן אֲפִילּוּ חֲמִשָּׁה שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶגְדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יְסָדָהּ · וּמִנַּיִן אֲפִילּוּ שְׁלֹשָׁה שֶׁנֶּאֱמַר בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט · וּמִנַּיִן אֲפִילּוּ שְׁנַיִם שֶׁנֶּאֱמַר אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי יְיָ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב יְיָ וַיִּשְׁמָע: וּמִנַּיִן אֲפִילּוּ אֶחָד שֶׁנֶּאֱמַר בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ: ח רַבִּי אֶלְעָזָר אִישׁ בַּרְתּוֹתָא אוֹמֵר תֵּן לוֹ מִשֶּׁלּוֹ שֶׁאַתָּה וְשֶׁלְּךָ שֶׁלּוֹ וְכֵן בְּדָוִד הוּא אוֹמֵר כִּי מִמְּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נָתַנּוּ לָךְ: ט רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר הַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְשׁוֹנֶה וּמַפְסִיק מִמִּשְׁנָתוֹ וְאוֹמֵר מַה נָּאֶה אִילָן זֶה מַה נָּאֶה נִיר זֶה מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ: י רַבִּי דוֹסְתַּאי בַּר יַנַּאי מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר כָּל הַשּׁוֹכֵחַ דָּבָר אֶחָד מִמִּשְׁנָתוֹ מַעֲלֶה עָלָיו

ר"ע מברטנורה

גרסי': נעדת אל · ומין עדה פחות מעשרה שנאמר במרגלים (במדבר י"ד) עד מתי לעדה הרעה הזאת יגלו יהושע וכלב הרי ו': ומנין לפילו המצה בנאמר בקרב אלהים ישפוט · ג' דיינים · ואני בעלי דיינים: ומנין לפילו אלמא · שנאמר ותגודתו על ארץ יסדה · הא · והאויר · והמים · אמס אלמא · על ארץ יסדה · על יסוד הארץ הם מקיפים · הרי לך אלמא קרוין אגודה · אי נמי מנינו אלמא קרוין אגודה · אגודת אזוב אמר אלמא קלחים · ויש ספרים שכתוב בהן ומנין לפילו חמשה שנאמר ותגודתו על ארץ יסדה · אחד אגד בידו אחת בים הרי ה' אגבעות · הלל אגבעות בגיד קרויין אגודה · וברחם המקרא הזה אומר שהגוים בשמים מעלותיו · כלומר השכינה עשית בשמים יורדת למטה לארץ כשים עם אגודה עוסקים בתורה · ומנין לפי' ג' שנאמר בקרב אלהים ישפוט · שהדיינים הם ג': כי נטל עליו · לשון שכן · תרגום ושכות ותטיל · כלומר שהשכינה שוכנת עליו: תן לו משלו · לא תמנע מלהתעסק בחפצי בשים כין בשופך כין בממונך שהיך נותן משלך · לא מגופך ולא מממונך · שאתה וממונך שלו: מה נאה אילן זה מה נאה ניר זה · הוא הרין לכל שיהא בעלה · אלא שהבר בהווה שהרך הולכי הרכים להבר מה שרואים בעיניהם · ויש אומרים שהחסידים רוחת רחמ"ג · על ידי כן הוא מברך ברוך שככה לו בעולמו · שעש"כ מעלין עליו כאילו מתחייב בנפשו מפני שהפסיק ממשנתו: יר ·

הַבָּתוּב כְּאִלּוּ מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וְשָׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ · יָכוֹל אֲפִילּוּ תְּקָפָה עָלָיו מִשְׁנָתוֹ תַּלְמוּד לוֹמַר וּפֶן יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ הָא אֵינוֹ מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ עַד שֶׁיֵּשֵׁב וְיָסִירֵם מִלִּבּוֹ : יא רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא אוֹמֵר כֹּל שֶׁיִּרְאַת חֶטְאוֹ קוֹדֶמֶת לְחָכְמָתוֹ חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת · וְכֹל שֶׁחָכְמָתוֹ קוֹדֶמֶת לְיִרְאַת חֶטְאוֹ אֵין חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת · יב הוּא הָיָה אוֹמֵר כֹּל שֶׁמַּעֲשָׂיו מְרֻבִּין מֵחָכְמָתוֹ חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת · וְכֹל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו אֵין חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת : יג הוּא הָיָה אוֹמֵר כֹּל שֶׁרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הַימֶנּוּ רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הַימֶנּוּ וְכֹל שֶׁאֵין רוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הַימֶנּוּ אֵין רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הַימֶנּוּ: יד רַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינַס אוֹמֵר שֵׁנָה שֶׁל שַׁחֲרִית וְיַיִן שֶׁל

ר"ע מברטנורה

תלס ס תריסה · כמו נירו לכם ניר (ירמיה ד') : ו כל הסוכת דבר אחד ממנתו · כשניל שלא חזר עליה מעלין עליו כאילו מתחייב בנפשו · שמתוך שכחתו הוא בא להתיר את האיסור ונמלאת תקלה באה על ידו · ושגגתו עולה זדון · ת"ל כאילו מתחייב בנפשו לפי שהותה משנה היתה משמרתו · ועכשיו שכחה היא משמרתו : תקפה עליו משנתו · שהיתה קשה עליו ומתוך הקושי בא לו שכחה : יא כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו · הני שמעתי שמקדים במחשבתו יראת חטאו לחכמתו · שהוא חושב בלבו תחלה כשניל שלא יהיה חטא · וזה ע"ד שאמרו תחלת המחשבה סוף המעשה : חכמתו מתקיימת · שהחכמה מגינתו למה שלבו חפץ והוא נהנה בה : וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו · כלומר לומד ע"מ לעשות · הואיל ולבו פונה להיות יראת חטא לפי חכמתו מתקיימת · שמתוך שהיא מונעת אותו מלבא לתוכי שגיונות לבו הוא קל בה ומוחסה ומניחה : יב כל שמעשיו מרובים מחכמתו · שכח מיירי שגורין במלות עשה ילעיל בכל שיראת חטאו קודמת לחכמתו מיירי שנזכר במלות לא תעשה : יג כל שרוח הבריות נוחה ממנו · כל מי שהוא למטה נידוע שהוא לחוב למעלה : הימנו על שתיים · בחולף ... עד שעות ק"ש עוברת : ויין של סעודה · מוטב לו על פרס וכשיג

צָרִים וְשִׂיחַת הַיְלָדִים וְיֹשֶׁבֶת בְּתֵי כְנֵסִיּוֹת שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ
מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם: סו רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי
אוֹמֵר הַמְחַלֵּל אֶת הַקָּדָשִׁים וְהַמְבַזֶּה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת וְהַמַּלְבִּין
פְּנֵי חֲבֵרוֹ בָּרַבִּים וְהַמֵּפֵר בְּרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וְהַמְגַלֶּה
פָּנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַהֲלָכָה אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ תּוֹרָה
וּמַעֲשִׂים טוֹבִים אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא: סז רַבִּי יִשְׁמָעֵאל
אוֹמֵר הֱוֵי קַל לְרֹאשׁ וְנוֹחַ לְתִשְׁחוֹרֶת וְהֱוֵי מְקַבֵּל אֶת כָּל

ר"ע מברטנורה

(קהלת ג') למשוך ביין את בשרי ומביא לותו לידי שכרות: ושיחת הילדים· מבטלת את שבותיהם מלעסוק בתורה: ויושבת בתי כנסיות של עמי הארץ· שמתבטלים ומדברים בדברים בטלים: סו המחלל את הקדשים· המביא קדשי קדשים לידי פגול ונותר וטמא· וכן המועל ובאמה בין בקדשי מזבח בין בקדשי בה"ב: והמבזה את המועדות· ימים של חוה"מ שוהם בהן מלאכה· וכן נוגע בהן מנהג הול בחכילה ושתיה: והמלבין פני חבירו ברבים· שמתביישו פניו מחדימות תחלה וחח"כ מתלבנות· שהנפש יש לה ג' תנועות תחת לחון וחחת לפניה· וכשמביישין את האדם בתחלה הרוח מתנועע לגד חון כמי שמתמלח חימה ובניו מלדימות· וכשחינו מוצח מעמה כיוצ יסיר הנושא הניח מעל פניו הוא דוהג בקרבו וככוב הרוח לגד פנים מפני הנאר ופניו מסרכמים ומתלבנים· וזה שחמרו בעיון ההלבנה דחזיל סומקא וחזי תיורא: והמפר בריתו· שלח מל· וכן שמל ומבך ערלתו לבסות המילם כדי שלח יראה שבוח מהול: והמגלה פנים בתורה· שמרחה פנים ופירושים בתורה שלח כהלכה· כגון שמתרגם ומזרעך לח תתן להעביר למולך· ומזרעך לח תתן להאבר לתרמיותיה· וחין זה פשוטו של מקרח· וכללו זה הדורש דרשות של דופי· סי' לחר מעלה פנים שמעיז פנים לעבור על דברי תורה בפרהסיח ניד נמה· וחין לו בושת פנים: חע"פ שים בידו תורה ומע"ט· וכן חזר בתשובה מלחת מעבירות שבידו חע"פ שכלו עליו יפורים ומת ניסורים חין לו חלק לעולם הבח· חבל לם חזר בתשובה קודם מותו חין לך דבר שעומד בפני התשובה: סן הוי קל לרחש· לפני לדם גדול וקן ויהב נרחש ניחיבה· סוי קל לעבודתו ולשמש לפניו: ונוח להשחורת· נלדם בחור שבערותיו שחורות חינך נריך להקל עלמך כל כך חלח תעמוד לפניו בנחם וביטוב: והוי מקבל וכו'· נגד כל לדם בין רחש בין תשחורת שעמוד בשמחת מקבל כמו מקביל פרנוס עד קבל· סי' לחר הוי קל

הַיְדֵם בְּשִׂמְחָה: יז רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר שְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ
מַרְגִּילִין אֶת הָאָדָם לְעֶרְוָה: מָסוֹרֶת סְיָג לַתּוֹרָה מַעֲשְׂרוֹת
סְיָג לְעֹשֶׁר נְדָרִים סְיָג לַפְּרִישׁוּת סְיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה: יח הוּא
הָיָה אוֹמֵר חֲבִיב אָדָם שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם חִבָּה יְתֵרָה נוֹדַעַת לוֹ
שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם שֶׁנֶּאֱמַר כִּי בְצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם:
חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בָנִים לַמָּקוֹם חִבָּה יְתֵרָה נוֹדַעַת
לָהֶם שֶׁנִּקְרְאוּ בָנִים לַמָּקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בָּנִים אַתֶּם לַיי אֱלֹהֵיכֶם:
חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתַּן לָהֶם כְּלִי חֶמְדָּה חִבָּה יְתֵרָה נוֹדַעַת
לָהֶם שֶׁנִּתַּן לָהֶם כְּלִי חֶמְדָּה שֶׁנֶּאֱמַר כִּי לֶקַח טוֹב

ר"ע מברטנורה

לרחם ברחמיהן כשהם בחול הוי קל לעשות רצון בוראך • וגזקנותך כשהוכחרו פניך מפני הזקנים תהא נוח לו: יז מסורת סייג לתורה • כמסורת במסרו לנו חכמים בתמידות ויתרות שבתורה הם גדר וחוזק לתורה שבכתב • שעל ידיהם אנו מבינים כמה מצות איך יעשו לותם • כמו בפרות נסכת נסכת סיים חסרים וא' מלא שממנו אנו לומדים להכניר ם כה נג' דפנות • וכגון מועדי ה' אשר תקראו אתם שבכתב חסר נג' מקומות • נלמד אתם אפי' שוגגים אתם אפי' מזידים אתם אפי' מוטעים: מעשרות סייג לעושר • עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר: נדרים סייג לפרישות • בזמן שאדם מתחיל בפרישות ומתירה אלא יעבור • מקבל עליו בלשון נדר אלא יעשה כך וכך וע"י כן הוא כובש את יצרו: סייג לחכמה שתיקה כמה אנו קיימין לי בשתיקה מדברי תורה הרי כבר כתיב והגית בו וגו' לי בשתיקה מרכילות ולשון הרע וקללה דהוריית ניתנו • שם היו מדבר אלא בשתיקה מדברי הרשות שבין אדם לחבירו שים לו לאדם למעט הדבור נהם כל מה שאפשר • ועליהם אמר שלמה (משלי י"ז) גם אויל מחרים הכז יחשב: יח חבה יתירה נודעת לו • רמב"ם פי' חבה יתירה הרחם הקב"ה לאדם שהודיעו ואמר לו רחם שברחתיך בצלם • שהמטיב לחבירו ומודיעו הטובה שעשה עמו • מרחה חבה יתירה יותר משהילו הטיב עמו ולאו חשוב בעיניו להודיעו הטובה שעשה עמו • ויש לפרש חבה יתירה נודעת להם • חבה גלויה ומפורסמת בלבד חבה מסורת היה לו למקום ברוך הוא שהאדם אלא אף חבה גלויה וידועה לכל: שנאמר כי לקח טוב • כל מעשה ברחמים שנאמר כי ורוח אלהים כי טוב לא נברא אלא בשביל התורה שנקראת

נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ: יט הַכֹּל צָפוּי וְהָרְשׁוּת נְתוּנָה
וּבְטוּב הָעוֹלָם נָדוֹן וְהַכֹּל לְפִי רוֹב הַמַּעֲשֶׂה: כ הוּא הָיָה
אוֹמֵר הַכֹּל נָתוּן בְּעֵרָבוֹן וּמְצוּדָה פְרוּסָה עַל כָּל הַחַיִּים
הֶחָנוּת פְּתוּחָה וְהַחָנְוָנִי מַקִּיף וְהַפִּנְקָס פָּתוּחַ וְהַיָּד כּוֹתֶבֶת
וְכָל הָרוֹצֶה לִלְווֹת יָבֹא וְיִלְוֶה וְהַגַּבָּאִים מַחֲזִירִין תָּדִיר בְּכָל
יוֹם וְנִפְרָעִין מִן הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ וְשֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ וְיֵשׁ לָהֶם עַל
מַה שֶּׁיִּסְמְכוּ וְהַדִּין דִּין אֱמֶת וְהַכֹּל מְתֻקָּן לִסְעוּדָה: כא רַבִּ

ר"ע מברטנורה

לקח טוב דחת חמר (דברים ל"ב) ישרוף כמטר לקחי: יפ הכל נפוי • כל
מה שאדם עושה בחדרי חדרים גלוי לפניו: והרשות נתונה• נידו על חדב
לעשות טוב ורע כדכתיב (דברים ל') ראה נתתי לפניך היום את החיים וגו':
וכטוב העולם נדון • במדת רחמים והעם"כ אין הכל שוין במדה זו • לפי
שהכל לפי רוב המעשה • המרבה במעשים טובים מתנים לו רחמים מרובים •
והממעיט במעשים טובים ממעטים לו ברחמים • פי' אחר והכל לפי רוב
המעשה • לפי רוב מעשיו של אדם הוא נדון • אם רוב זכיות זכאי • אם
רוב עונות חייב • ורמב"ם פירש הכל נפוי • כל מעשה בני אדם מה שעשה
ומה שעתיד לעשות הכל גלוי לפניו• ולא תאמר כיון שהקב"ה יודע מה שיעשה
אדם מ"כ הוא מוכרח במעשיו שיהיה נדיק לו רשע • כי הרשות נתונה
נידו לעשות טוב ורע ואין שום דבר שיכריחהו כלל וכיון שכן הוא נשוב
העולם נדון להפרע מן הרשעים וליתן שכר טוב לצדיקים • שהחטא חטא
גרגרנו רחוי שיעגם • והצדיק היה צדיק גרגרנו ורחוי שיקבל שכר: והכל לפי
רוב המעשה • לפי מה שאדם כופל ומתמיד בעשיית הטוב כך שכרו מרובה •
שאינו דומה המחלק מאה זהובים לצדקה במאה פעמים לנותן אותם בפעם
אחת • וגרסת רמב"ם היא והכל לפי רוב המעשה תבל לא ע"פ גודל המעשה:
ב הכל נתון בערבון • רבלוחי דבר גם אילמן ערבין בים • לאחר דמתבעי
תמן מובילין יחים: ומצודה פרוסה • יסורין ומיתה: החנות פתוחה • ובני
אדם נכנסים שם ולוקחים בהקפה: והחנוני מקיף • מחמין לכל הבא ליטול •
כך בני אדם חוטאים בכל יום והקב"ה ממתין להם עד בא עתם: והפנקס
פתוח • לכתוב בה המקסות כדי שלא יסכת: והיד כותבת • שלא תאמר תע"ם
שהפנקס פתוח פעמים שהחנוני סיוד וחינו כותב הכל לכך אמר והיד כותבת:
וכל הרוצה ללוות וכו' • היינו ומרשות נתונה דלעיל שאין שום אדם מוכרח
ללוות שלא ברצונו: והגבאים • יסורים ומגיפות רעים: לדעתו • פעמים

א אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אִם אֵין תּוֹרָה אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ אִם אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ אֵין תּוֹרָה אִם אֵין חָכְמָה אֵין יִרְאָה אִם אֵין יִרְאָה אֵין חָכְמָה אִם אֵין דַּעַת אֵין בִּינָה אִם אֵין בִּינָה אֵין דַּעַת אִם אֵין קֶמַח אֵין תּוֹרָה אִם אֵין תּוֹרָה אֵין קֶמַח: כּב הוּא הָיָה אוֹמֵר כָּל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו לְמָה הוּא דוֹמֶה לְאִילָן שֶׁעֲנָפָיו מְרֻבִּין וְשָׁרָשָׁיו מוּעָטִין וְהָרוּחַ בָּאָה וְעוֹקַרְתּוֹ וְהוֹפַכְתּוֹ עַל פָּנָיו שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא טוֹב וְשָׁכַן חֲרֵרִים בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלֵחָה וְלֹא תֵשֵׁב • אֲבָל כָּל שֶׁמַּעֲשָׂיו מְרֻבִּין מֵחָכְמָתוֹ לְמָה הוּא דוֹמֶה לְאִילָן שֶׁעֲנָפָיו מוּעָטִין וְשָׁרָשָׁיו מְרֻבִּין שֶׁאֲפִילוּ כָּל הָרוּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם בָּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ אֵין מְזִיזִין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ • שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא חוֹם וְהָיָה עָלֵהוּ רַעֲנָן וּבְשְׁנַת בַּצֹּרֶת

ר״ע סברטנורה

מזכיר את חבירו ומומר יפה דנתני: ושלח לרעתו • שמים ששפח וקורח הגר כנגד היו של מקום ברוך הוא: ויש להם על מה שיכמוכו • על הפנקס ועל התגוני שהוא נהמן על פנקסו • כך היסורים הללו הן נסמכים על מעשיו של אדם המזכירים לפני המקום ברוך הוא ח״פ שהם נשכחים מן האדם: וכדין דין אמת • שאין הקב״ה נח בטרונית עם בריותיו: והכל מתוקן לכשעתה • לאחד מדיקס ולאחד כשעים יש להם חלק לעוה״ב לאחר שגבו מהן את הוכן: בא אם אין תורה וכו׳ • אין מחלוקת ומהגו יפה עם הבריות: אם אין דרך ארץ וכו׳ • סוף שתורתו משתכחת ממנו: אם אין דעת וכו׳ • דעת הוא שמונח שעם לדבר • וביום שמבין דבר מתוך דבר אחר הינו מרחה לו מיד • ואם אין דעת נתת שעם לדבר • אין ביום • אחר שלח ידע טעמו של דבר כאילו לא ידעו • ומ״מ בבינה היא קודמת לפיכך אם אין ביום אין דעת: אם אין קמח אין תורה • מי שאין לו מה יאכל היאך יעסוק בתורה: אם אין תורה אין קמח • מה יועיל לו בקמח שבידו הואיל ואין לו תורה • טח לו שלח היה לו קמח ואיה מה בראשו: כג קיון • קרנטם הפוף קרוין קיון לשון עץ נפור • ויש בהן כלכות שמורות בגון אם נפטרש

לֹא יִדְאָג וְלֹא יָמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֶּרִי: כג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר (בֶּן) חִסְמָא אוֹמֵר קִנִּין וּפִתְחֵי נִדָּה הֵן הֵן גּוּפֵי הֲלָכוֹת תְּקוּפוֹת וְגִימַטְרִיָּאוֹת פַּרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה: רבי חנניא בן עקשיא וכו'

כל ישראל וכו'

פרק רביעי

א בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר אֵיזֶהוּ חָכָם הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם שֶׁנֶּאֱמַר מִכָּל מְלַמְּדַי הִשְׂכַּלְתִּי (כִּי עֵדְוֹתֶיךָ שִׂיחָה לִּי): אֵיזֶהוּ גִּבּוֹר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר טוֹב אֶרֶךְ אַפַּיִם מִגִּבּוֹר וּמוֹשֵׁל בְּרוּחוֹ מִלֹּכֵד עִיר: אֵיזֶהוּ עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה

ר"ע מברטנורה

תוכה נגדבה או עולה שמעשיו למעלה בחכמה שמעשיו למטה: ופתחי נדה. הלכות נדה שאבדה וסתה וצריכה לשמור עד שתחזור לבתה · ופעמים שהיא צריכה לספול י"ם טבילות לדברי האומר טבילה בזמנה מצוה: הן הן גופי הלכות · עיקר תורה שבעל פה שמקבלים עליה שכר: תקופות · ענין מהלך המזלות: וגימטריאות. חשבון האותיות: פרפראות לחכמה · כמו הפרפראות שרגילין לאכול בסוף הסעודה לקנוח דרך תענוג כך החכמות הללו מכבדות את בעליהן בעיני הבריות:

פרק ד בן זומא · לפי שלא האריך ימים ולא נסמך שיקרא רבי היו קורין אותו על שם אביו · וכן בן עזאי · ושניהם שמם שמעון: איזהו חכם · הכי קאמר איזהו חכם שראוי שיתהלל בחכמתו: הלומד מכל אדם. ואע"פ שהוא קטן ממנו שכיון שאינו חס על כבודו ולומד מן הקטנים ניכרים הדברים שחכמתו היא לשם שמים ולא להתייהר ולהתפאר בה: שנאמר מכל מלמדי השכלתי · וסיפא דקרא כי עדותיך שיחה לי · כלומר הייתי למד תורה מכל מלמדי ואפי' מן הקטנים ממני ולא הייתי חושש לכבודי כי עדותך שיחה לי שכל כוונתי היתה לשמים בלבד · וכן איזהו גבור שראוי שיתהלל בגבורתו, הכובש את יצרו · שנאמר טוב ארך אפים מגבור · הכי הוי פירושא דקרא טוב ארך אפים הבא מצד הגבורה של כבוש היצר · לא מצד רכות הטבע. וכן מושל ברוחו הבא מלוכד עיר · מן המלך שלאחר שכבש את העיר ובאו לידו האנשים המורדים בו מושל ברוחו ואינו הורגן: איזהו עשיר. שראוי לו להתהלל בעשרו · השמח בחלקו: איזהו מכובד · לפי שהשלשה דברים טובים הללו שנזכרו לעיל שהם החכמה והגבורה והעושר הוזכם

וְטוֹב לְךָ לָעוֹלָם הַבָּא: אֵיזֶהוּ מְכֻבָּד הַמְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקָלּוּ: ב בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר הֱוֵי רָץ לְמִצְוָה קַלָּה וּבוֹרֵחַ מִן הָעֲבֵרָה שֶׁמִּצְוָה גוֹרֶרֶת מִצְוָה וַעֲבֵרָה גוֹרֶרֶת עֲבֵרָה שֶׁשְּׂכַר מִצְוָה מִצְוָה וּשְׂכַר עֲבֵרָה עֲבֵרָה: ג הוּא הָיָה אוֹמֵר אַל תְּהִי בָז לְכָל אָדָם וְאַל תְּהִי מַפְלִיג לְכָל דָּבָר שֶׁאֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה וְאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם: ד רַבִּי לֵוִיטַס אִישׁ יַבְנֶה אוֹמֵר מְאֹד מְאֹד הֱוֵי שָׁפָל רוּחַ שֶׁתִּקְוַת אֱנוֹשׁ רִמָּה: ה רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר כָּל הַמְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם בַּסֵּתֶר נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ בְּגָלוּי אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד בְּחִלּוּל הַשֵּׁם: ו רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר רַבִּי יוֹסֵי

ר"ע מברטנורה

גם הוא נכבד מעצמו בעיני הלמים והדם · ואף אם הבריות לא יכבדוהו בעבורם · לכך חבר התנא לזה ואמר מי שיש בו המדות הללו והוא נכבד בעצמו מה יעשה ויהיה מכובד מאחרים · יכבד את הבריות: כי מכבדי אכבד · והדברים קל וחומר ומה הקב"ה שהוא מלך הכבוד וכל מה שברא בעולמו לא ברא אלא לכבודו מכבד את מכבדיו · ק"ו לבשר ודם: ובוזי יקלו · למדנו ענותנותו של הקב"ה · לא אמר ובוזי אקלה אלא יקלו מעצמם · ובכבוד הצדיקים הקפיד יותר שנאמר (בראשית י"ג) ומקלך אחור: ב שמצוה גוררת מצוה · כך מנהגו של עולם העושה מצוה אחת גורם לו לעשות אחרות · והמתחיל בעבירות קשה לפרוש ממנה · ועוד שכר מצוה מצוה · שמן השמים מסייעין ומזמינים ביד מי שעשה מצוה אחת שיעשה אחרת כדי לתת לו שכר על שתיהן · וכן שכר עבירה וכו' · פירוש אחר שכר מצוה מצוה · שכל מה שאדם מתאכר ומתעגג בעשיית המצוה נותנ לו למצוה בפני עצמה · ונוטל שכר על המצוה שעשה ועל הטוב והנחת שנהנה בעשייתה: ושכר עבירה עבירה · והשכר והנחת שמגיעת לו לאדם בעשיית העבירה נותנ לו בעבירה בפני עצמה ולוקה על העבירה שעשה ועל השכר והנחת שמקבל בעשייתה: ג אל תהי בז לכל אדם · לומר מה יכול פלוני להזיק לי: ואל תהי מפליג · מרחיק לכל דבר שיש בחום עליו · אל תאמר רחוק הוא שיהיה ואין לדחוק ממנו: ד מאד מאד הוי שפל רוח · מע"ה שבשאר מדות הדרך שתמצעית היא המשובחת · במדת שפלות אין כן אלא יהא נפשך בחתרון של שפלות פרוס · לפי שהגאוה

אוֹמֵר הַלּוֹמֵד עַל מְנָת לְלַמֵּד מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד
וְהַלּוֹמֵד עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד
לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת: ז רַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר אַל תִּפְרוֹשׁ מִן הַצִּבּוּר
וְאַל תַּעַשׂ עַצְמְךָ כְּעוֹרְכֵי הַדַּיָּנִין וְאַל תַּעֲשֶׂה עֲטָרָה לְהִתְגַּדֵּל
בָּהּ וְלֹא קַרְדֹּם לַחְפֹּר בָּהּ וְכָךְ הָיָה הִלֵּל אוֹמֵר וּדְאִשְׁתַּמֵּשׁ
בְּתָגָא חֲלָף הָא לְמֵדְתָּ כָּל הַנֶּהֱנֶה מִדִּבְרֵי תוֹרָה נוֹטֵל חַיָּיו

ר"ע מברטנורה

אית מלוסם טיותר • ועוד שכוב בני אדם נכבלים בם ולא נדילי חיובי מיתה • לכך צריך לעבות לב כראקה יתירה: ן הלומד על מנת ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד • גרסינן • והכי פירושא • הלומד על מנת לסיות תמיד עוסק בתורה ואין נדעתו לסיות גומל חסדים עם הבריות • כרבא דעסק בתורה ולא עסק בגמילות חסדים חע"נ דחיבעי ליה לעסוקי נמי בגמילות חסדים מכל מקום מספיקין בידו ללמוד וללמד והיה מחשבתו לעשות: והלומד על מנת לעשות • פשוט הוא לעסוק בתורה ולסיות גם כן גומל חסדים כחכמי דעסק בתורה וגמילות חסדים • מספיקין בידו להכלים מחשבתו • ויזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות • ויש מפרשים הלומד על מנת ללמד כשכיל שיקרא רב • ונורסין אין מספיקין בידו ללמוד וללמד • וברוב הספרים מלאתי כגירסת רשכונה ועיקר: ן ואל תעשה עטרה להתגדל בם • לא שאסור ללמוד כשכיל שיקרא רבי ויושיבוני בראש אלא ללמוד מלאכה ושף הכבוד לבוא: ולא קרדום לחפר בם • ולא ללמוד תורה כדי לעשות ממנה מלאכה שתתפרנס ממנה כמו קרדום לחפור בם • בעושה כן מועל בקדושתה של תורה ותייב מיתה בידי שמים כמי שנהנה מן הקדש • ומלמדי תינוקות נוהגין שכר בימות בתינוקות כלבד שמצמרין ן תן אלא יפשעו ויזיקו ושכר פיסוק טעמים • אלין הרב חייב לטרוח וללמד לתלמידים פיסוק הטעמים • אבל שכר למוד אסור ליטול • דכתיב (דברים ד') ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים כאשר צויני ה' אלהי אתי בחנם לקו אתם בחנם • וכן הדיין אסור ליקח שכר פיסוק הדין אלא שכר בטלה בלבד שהוא ניכר כמה מפסיד מבטול מלאכתו כדי לבמוע פעמים במלי סדין ובלבד ביטול מבעיה בעום ואם נועל יותר מזה דיניו נפלים • ומה שמתירה תורה לת"ח ליהנות מדברי תורה הוא שמצאו הקורא בשוק קודם כל אדם וגם שיסבר מכל מקום ועולים ותגועות • ואפי' כשגולגלת חייבין הנשוי ליתן עליו • ואפילו הוא עשיר ויש לו ממון הרבה ישל הוא נשאל בדין שיפטרוהו • ואם ת"ח תלמד הוא ומדוכת ניסורין

מִן הָעוֹלָם: ח רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל הַמְכַבֵּד אֶת הַתּוֹרָה גּוּפוֹ
מְכֻבָּד עַל הַבְּרִיּוֹת וְכָל הַמְחַלֵּל אֶת הַתּוֹרָה גּוּפוֹ מְחֻלָּל עַל
הַבְּרִיּוֹת: ט רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ אוֹמֵר הַחוֹשֵׂךְ עַצְמוֹ מִן הַדִּין פּוֹרֵק
מִמֶּנּוּ אֵיבָה וְגֵזֶל וּשְׁבוּעַת שָׁוְא וְהַגַּס לִבּוֹ בְּהוֹרָאָה שׁוֹטֶה רָשָׁע
וְגַס רוּחַ: י הוּא הָיָה אוֹמֵר אַל תְּהִי דָן יְחִידִי שֶׁאֵין דָּן יְחִידִי
אֶלָּא אֶחָד · וְאַל תֹּאמַר קַבְּלוּ דַעְתִּי שֶׁהֵן רַשָּׁאִין וְלֹא אַתָּה:
יא רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר כָּל הַמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֲנִי סוֹפוֹ לְקַיְּמָהּ

ר"ע מברטנורה

ותרין סעם להביא מנות גדולות מפני כבוד תורתו מנוח עליו בימול · ומין זה בכלל גאות מדברי תורה הוחיל ואי אפשר לו להתפרנס כדרך אחר · וכן ת"ח שמינו אותו הציבור עליהם פרנס אז רשאי הסדר ומתעסק בצרכי צבור · מותר לו ליקח מהם פרס ואפילו שכר הרבה יותר מכדי פרנסתו כדי שיהיו מזונותיו ברווח · ומחוך כך יהיה נדול ויראוי ומתויים בעיניהם · כדאשכחן בכ"ג דכתיב ביה הגדול מאחיו ודרשו חכמים גדלו מאחיו שיהיו לאחיו הכהנים מעבירים אותו מבלהן · וחכמים הראשונים שהיו נמנעים מזה מדת חסידות היתה בהם הכל לפי מן הדין: ח כל המכבד את התורה · כדורש התמידות והיתרות בתורה ומלמד טעם על כל קוץ וקוץ לומר שאין בה דבר לבטלה אין לך כבוד תורה גדול מזה · אי נמי המכבד ספר תורה והמכבד לומדי תורה והעוסקים בה כל אלו בכלל מכבד את התורה הן: ט החושך עצמו מן הדין · במקום שיש גדול ממנו · אי נמי חומר לבעלי הדין שיתפייסו: פורק ממנו איבה · שמועת מכ"ד חייב שונא לדיין שאומר בלבו לא הפך בזכותי: וגזל · במה יחייב הזכאי ונמצא שגזל נא על ידו: ושבועת שוא · במה יחייב שבועה למי שאינו חייב הם ונמצא מביאו לידי שבועה שוא · אי נמי קרי תנא לשבועת בקר שבועת שוא כגון שאומר לא לויתי ולוה דבשעת שבועה יצאה מפיו לשוא: והגס לבו בהוראה · בלא עיון ובלא המתנה: י אל תהי דן יחידי · תע"ס שיחיד מומחה יכול לדון · מדרכי המכילתא הוא שאפי' מומחה לא יהא דן יחידי · ודוקא כשלא קבלוהו בעלי הדין עליהם לדיין אבל קבלוהו בעלי הדין עליהם · דן יחידי ואפי' מדרך תשובות: שאין דן יחידי אלא א' · הקב"ה שהוא יחיד בעולמו · ואל תאמר לחברין המולקים עלין קבלו דעתי · שאני מומחה ובלא הגרוף שלכם כייתי יכול לדון: שהן רשאין ולא אתה · הוחיל ואפשר שאתם עתר רצוי שיפסק הדין ע"פ הרבים: יא המקיים את התורה מעשי ·

מַעֲשֶׂר וְכָל הַמְבַטֵּל אֶת הַתּוֹרָה מַעֲשֶׂר סוֹפוֹ לְבַטְלָהּ מַעֲנִי׃
יב רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר הֱוֵי מְמַעֵט בְּעֵסֶק וַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה וֶהֱוֵי
שְׁפַל רוּחַ בִּפְנֵי כָל אָדָם וְאִם בִּטְּלְתָּ מִן הַתּוֹרָה יֶשׁ לָךְ
בְּטֵלִים הָרַבֵּה כְּנֶגְדֶּךָ וְאִם עָמַלְתָּ בַּתּוֹרָה יֶשׁ לוֹ שָׂכָר הַרְבֵּה
לִתֵּן לָךְ׃ יג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת
קוֹנֶה לוֹ פַּרְקְלִיט אֶחָד וְהָעוֹבֵר עֲבֵרָה אַחַת קוֹנֶה לוֹ קַטֵּגוֹר
אֶחָד תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כְּתָרִים בִּפְנֵי הַפּוּרְעָנוּת׃
יד רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר אוֹמֵר כָּל כְּנֶסְיָה שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם
סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם אֵין סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם׃
טו רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ אוֹמֵר יְהִי כְבוֹד תַּלְמִידְךָ חָבִיב
עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ וּכְבוֹד חֲבֵרְךָ כְּמוֹרָא רַבְּךָ וּמוֹרָא רַבְּךָ כְּמוֹרָא
שָׁמָיִם׃ טז רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הֱוֵי זָהִיר בְּתַלְמוּד שֶׁשִּׁגְגַת
הַתַּלְמוּד עוֹלָה זָדוֹן׃ יז רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה כְּתָרִים הֵם

ר"ע מברטנורה

שסוף דמוק למיתה ומתבטל מתלמודו: כדי לעסוק בתורה: ממעט לו בתורה מעובד: מחמת רוב הממון צריך ליתן לבו פעם לכאן ופעם לכאן ואין לו פנאי לעסוק בתורה: יב הוי ממעט בעסק: ממעט בעסק פרוטתך ומלאכתך ויהיה עיקר עסקך בתורה: והוי שפל רוח בפני כל אדם: ללמוד ממי שהיה קטן ממך בחכמה: יש לך בטלים הרבה כנגדך: שיסייעו בצדך: פי' תלמידים בעולם כמה בטלים שהם פרנסים ומיות רעות שהם בטלים ועל ידם שקב"ה יביא עליך פורענות: ואם עסקת בתורה: הוא עצמו יצלם בצרך ולא ע"י בטלים: ובזה יתירה מדה טובה על מדת פורעניות: יג פרקלים: מלאך מליץ טוב: קטיגור: מלין רע: ולשון קטיגור קורא תגר: וכשיעור שהוא הפך קטיגור: פירושו שונא תגר: טו יהי כבוד תלמידך חביב עליך כצרך: שכן מציאו במסה שאמר ליהושע תלמידו (שמות י"ז) נתן לנו תאכים: עבלי שום לו: וכבוד חבירך כמורת רבך: דח"ל תארן למסה (במדבר י"ב) כי תהוני: וחתיו גדול ממנו בשנים סיח וקרי ליה חדוני: ומורת רבך כמורת שמים: דכתיב (שם י"ח) חדוני משה כלאם בלם מן העולם כיון שאמרו לו בניו מרדו בסקב"ה ומיבים כליס: מן הוי זהיר בתלמוד: שיפל

כֶּתֶר תּוֹרָה וּכֶתֶר כְּהֻנָּה וְכֶתֶר מַלְכוּת וְכֶתֶר שֵׁם טוֹב עוֹלֶה
עַל גַּבֵּיהֶן: יח רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר הֱוֵי גוֹלֶה לִמְקוֹם תּוֹרָה
וְאַל תֹּאמַר שֶׁהִיא תָּבוֹא אַחֲרֶיךָ שֶׁחֲבֵרֶיךָ יְקַיְּמוּהָ בְּיָדֶךָ וְאֶל
בִּינָתְךָ אַל תִּשָּׁעֵן: יט רַבִּי יַנַּאי אוֹמֵר אֵין בְּיָדֵינוּ לֹא
מַשַּׁלְוַת הָרְשָׁעִים וְאַף לֹא מִיִּסּוּרֵי הַצַּדִּיקִים: כ רַבִּי מַתְיָא
בֶּן חָרָשׁ אוֹמֵר הֱוֵי מַקְדִּים בִּשְׁלוֹם כָּל אָדָם וֶהֱוֵי זָנָב לָאֲרָיוֹת
וְאַל תְּהִי רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים: כא רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר הָעוֹלָם הַזֶּה

ר"ע מברטנורה

למודך בדקדוק וכהלכה: שגגת תלמוד עולה זדון • אם תטעה בהוראה מתוך
שגגה דקדקת בלמודך ותבא להתיר את האסור הקב"ה מעלה על ידך כאלו עשית
מזיד: יז שלשה כתרים הם· הכתובים בתורה שחייבה התורה לנהוג בהם כבוד:
כתר תורה • כתיב בהם (ויקרא י"ט) והדרת פני זקן זה שקנה חכמה: כתר
כהונה • כתיב בהם וקדשתו קדוש יהיה לך: כתר מלכות • כתיב בהם (דברים
י"ז) שום תשים עליך מלך שהמלוכה ליתתו עליך: וכאן שם טוב • מי שים בידו
מעשים טובים ושמועתו טובה מחמת מעשיו לא תלינו לו כאלו בתורה שיהיו
חייבים לנהוג בו כבוד • והוא עולה על גבי כולן • שכל השלשה כתרים צריכים
לו • שאם ת"ח הוא ושמי שומעים שבי לבזויים • ואם כ"ג הוא שאינן
ביודעי (דף ע') ייתון בני עממיא לשלש דעבדין עובדי דאהרן ולא ייתון בני
אהרן לשלש דלא עבדין עובדי דאהרן· ואם נשיא הוא כתיב (שמות כ"ג) ונשיא
בעמך לא תאור • בעושה מעשה עמך: יח הוי גולה למקום תורה • אם אין
תלמידי חכמים במקומך: ואל תלמד שהיא תבוא אחריך • תלמידי חכמים
יבואו לכאן: בחבריך יקיימוה בידך • ואל תסמוך בהבריך כשיבואו מביא
כרב יקיימו התורה בידך שתלמוד מהם שלמדו הם מן הרב • אלא הוי
גולה אתה בעצמך למקום הרב שאינו דומה שומע מפי תלמיד לשומע מפי הרב·
פי' אתה בחבריך יקיימוה בידך מפני מה אני אומר לך הוי גולה למקום תורה
שהחבריך יקיימוה בידך שאפי' אתה חריף ומפולפל ביותר· אל תתקיים התורה
בך אלא ע"י חבריך שתבא ותהי עמהם והיינו דמסיים ואל בינתך אל תשען:
יט אין בידינו • כמו לא הוא בידים • כלומר אין הדבר הזה ידוע לנו
מדוע דרך רשעים צלחה ומפני מה הצדיקים מדוכאים ביסורים • פ"א אין
לנו בזמן הגלות לא מעלה ומשקל שכרן של הקב"ה להתן לרשעים כדי לעכבן
מן העוה"ב· ואף לא מן היסורים המיוחדים לצדיקים מהן יסורים של אהבה
שאין נהן בעול הורה • כלומר יתלו מכלל רשעים שאין לו בעוה"ב בים

דּוֹמֶה לְפַרְוְדוֹר בִּפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא הַתְקֵן עַצְמְךָ בְּפַרְוְדוֹר כְּדֵי שֶׁתִּכָּנֵס לְטַרְקְלִין: כג הוּא הָיָה אוֹמֵר יָפָה שָׁעָה אַחַת בִּתְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בָּעוֹלָם הַזֶּה מִכֹּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְיָפָה שָׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרַת רוּחַ בָּעוֹלָם הַבָּא מִכֹּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה: כד רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר אַל תְּרַצֵּה אֶת חֲבֵרְךָ בְּשָׁעַת כַּעְסוֹ וְאַל תְּנַחֲמֵהוּ בְּשָׁעָה שֶׁמֵּתוֹ מוּטָל לְפָנָיו וְאַל תִּשְׁאַל לוֹ בְּשָׁעַת נִדְרוֹ וְאַל תִּשְׁתַּדֵּל לְרָאוֹתוֹ בְּשָׁעַת קְלָקְלָתוֹ: כה שְׁמוּאֵל הַקָּטָן אוֹמֵר בִּנְפֹל אוֹיִבְךָ אַל תִּשְׂמָח וּבְכָּשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ פֶּן יִרְאֶה יְיָ וְרַע בְּעֵינָיו וְהֵשִׁיב מֵעָלָיו אַפּוֹ: כו אֱלִישָׁע בֶּן אֲבוּיָה אוֹמֵר הַלּוֹמֵד יֶלֶד לְמָה הוּא דּוֹמֶה

ר"ע מברטנורה

לרבים ולכלל נדיקים לא הגעגו • סהיסורים שלנו חיק של תכפה כיסורי סנדיקים: כ הוי מקדים שלום לכל אדם• בסוק: והוי זנב לאריות• לגדולים ממך: ולא רחם לשועלים • לקטנים ממך: כא בפרוזדור • בית שער • תרגום חוגם פרוזדורא: טרקלין • מקום מושב המלך • כך אתה התקן עצמך בעולם הזה כדי שתזכה לעולם הבא: כב יפה שעה אחת בתשובה • לעורך תשובה ומעשים טובים מכל חיי העוה"ב • לפי שבאותו זמן היו התשובה ומעשים טובים מהנין לאדם • שאין העוה"ב אלא לנקבל שכר על מה שעשה בעוה"ז: כג אל תרצה את חבירך בשעת כעסו • דכתיב (שמות ל"ג) פן יראו ונחוקי לך • אמר לו הקב"ה למשה המתן עד שיעברו פנים של זעם: ואל תנחמהו בשעה שמתו מוטל לפניו • שבשעת ההורגן בכיכול היה הקב"ה מתאבל בקבו מלאכי השרת לנחמו ורוח הקודש מסיחן אל תחינו לנחמני: ואל תשאל לו בשעת נדרו • למצוא פתחים להתיר לו את נדרו מפני שאז על כל פתח ופתח שתמצא לו יאמר אדעתא דהכי נדרתי ואוב לא תמצא לו פתח • ומניגו בשבשבע הקב"ה למשה אלא יכנס לאדם לא כתתן מיד אלא המתין ואח"כ התחיל להתחנן: בשעת קלקלתו • כשתקלקל בחטא לפי שהוא מתביים מכל אדם • וכן אתה מוצא בשחטא אדם הראשון לא נגלה עליהם הקב"ה עד שעשו תגורות דכתיב (בראשית ג') ויעשו להם תגורות ואח"כ וישמעו את קול ה' מתלכים: כד בנפול אויבך אל תשמח • פסוק הוא במשלי • אלא שמואל הקטן הי' רגיל להוכיח בני אדם בדבר זה: פן יראה ה' ורע בעיניו• משמיעו עונשך בעיניו שוא שלוא למלות תשובתך: והשיב מעליו את •

לְדָיוּ כְּתוּבָה עַל נְיָר חָדָשׁ וְהַלּוֹמֵד וָקֵן לָמָּה הוּא דּוֹמֶה לְדָיוּ
כְּתוּבָה עַל נְיָר מָחוּק: כו רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר
הַבַּבְלִי אוֹמֵר הַלּוֹמֵד מִן הַקְּטַנִּים לָמָּה הוּא דוֹמֶה לְאוֹכֵל
עֲנָבִים קָהוֹת וְשׁוֹתֶה יַיִן כִּנְּתוֹ וְהַלּוֹמֵד מִן הַזְּקֵנִים לָמָּה הוּא
דוֹמֶה לְאוֹכֵל עֲנָבִים בְּשׁוּלוֹת וְשׁוֹתֶה יַיִן יָשָׁן: כז רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר אַל תִּסְתַּכֵּל בְּקַנְקַן אֶלָּא בְּמַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ יֵשׁ קַנְקַן חָדָשׁ
מָלֵא יָשָׁן וְיָשָׁן שֶׁאֲפִילוּ חָדָשׁ אֵין בּוֹ: כח רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר
אוֹמֵר הַקִּנְאָה וְהַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן
הָעוֹלָם: כט הוּא הָיָה אוֹמֵר הַיְלוּדִים לָמוּת וְהַמֵּתִים לִהְיוֹת
וְהַחַיִּים לִדּוֹן לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהִוָּדַע שֶׁהוּא אֵל הוּא הַיּוֹצֵר
הוּא הַבּוֹרֵא הוּא הַמֵּבִין הוּא הַדַּיָּן הוּא הָעֵד הוּא בַּעַל דִּין
הוּא עָתִיד לָדוּן בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֵין לְפָנָיו לֹא עַוְלָה וְלֹא שִׁכְחָה

ר"ע מברטנורה

מדלת כתיב וסב • תלת וכביב מכמע יסודתו מעל תוכן ויסיבה עליך •
בה על נייר חדש • שכתוב מתקיים • כך נירסת הילדות לתינוק מתחכמת:
בן עניים קהות • שלא נתעכלו כל צרכן ומקהות את השיניים• כך תכמת הילד
לא נתיישבה כל צרכה ואין דבריו מתקבלים ומתיישבים על הלב: יין מגתו •
שמריו מעורבים בתוכו • כך תכמת הילד תערובת ספיקות יש בה: בן רבי
תומר אל תסתכל בקנקן • ל' פליג תדעני יוסי ברבי יהודה ותמר כי כמו
פיס הקנקן חדש מלא יין יפה כך יש ילד שטעמו כטעם זקנים • ויש זקנים
פחותים כמעלת החכמה מן הילדים: בח והמחוה • המבקש למלאות תחוות
בלבבה ושחיה ובעילה וכיוצא בהן: והכבוד • שיכבדוהו בני אדם:
כט הילודים למות • מי שנולד כבר עתיד הוא למות: והמתים • עתידים
לחיות ולעמוד ליום הדין אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם:
•החיים לדון• עומדים להיות נדונים ליום הדין: לידע • מתורים: ולהודיע•
לאחרים: ולהודע • לבניו מעצמו: הוא היוצר • שכל העולם הוא נידו כחומר
ביד היוצר • ומה שעשה לפי שהוא הטורח שברא את כל העולם כולו אחד
לפיכך יכול לעשות בו כרצונו: הוא המבין הוא הדיין • אחר שהבין כל
מעשיהם מביאן לדין לאחריו: הוא בעל דין • שהוא תובע את האומות:

וְלֹא מְשׁוֹא פָּנִים וְלֹא מַקַּח שֹׁחַד וְדַע שֶׁהַכֹּל לְפִי הַחֶשְׁבּוֹן
וְאַל יַבְטִיחֲךָ יִצְרֶךָ שֶׁהַשְׁאוֹל בֵּית מָנוֹס לָךְ שֶׁעַל כָּרְחֲךָ
אַתָּה נוֹצָר וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹלָד וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה חַי וְעַל
כָּרְחֲךָ אַתָּה מֵת וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי
מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רבי חנניא וכו׳

פרק חמישי

בל ישראל וכו׳

א בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר
וַהֲלֹא בְּמַאֲמָר אֶחָד יָכוֹל לְהִבָּרְאוֹת אֶלָּא לְהַפְרַע מִן
הָרְשָׁעִים שֶׁמְּאַבְּדִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת
וְלִתֵּן שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים שֶׁמְּקַיְּמִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא
בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת: ב עֲשָׂרָה דוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֹחַ לְהוֹדִיעַ

ר״ע מברטנורה

והוא עתיד לדון לעולם הבא: ולא מצוה פנים ולא מקח שוחד • שלזו מצה פנים הפי׳ לגדיק נמיר בלא ועניבו על עבירה קלה שבאת לידו • ולזו לוקח שוחד המלוה בשביל העבירה • שלא נותן שכר על המלוה ושונא על העבירה • כ״ם מרמב״ם: ודע שהכל בא לפי חשבון • פרושה ופרושה מלטרפת לחשבון גדול • כך מצוות קלות כשהן מרובות עולות לחשבון גדול: שעל כרחך אתה נוצר • שבשעה שיגה רוצה לצאת מן הסרעוד מקום שהוא טהור שהשעות מוציאות אם ולוכשם במעי האשה במקום שמא ומלאך בא ומוליאה בעל כרחה ומכניסה במעי האשה: ועל כרחך אתה נולד • בשעת הלידה הוא רוצה לצאת ומלאך שוליאה בע״כ: ועל כרחך אתה חי • יש אדם מדוכא ניסורים ורוצה למות ואינו יכול:

פרק ה בעשרה מאמרות • הצפה ויאמר • וברחביה נמי מלמר כוח דכתיב (תהלים ל״ג) בדבר ה׳ שמים נעשו: שמאבדין את העולם • שכל המאבד נפש אחת מישראל באילו אבד עולם מלא • והרשעים שבעולם מאבדים את נפשם באילו שמאבדים את העולם • כך מצאתי • ולי נראה שמאבדין את העולם ממש • שמכריעים את כל העולם כולו לכף חובה • ומאבד העולם אבד בשניהם: שנברא בעשרה מאמרות • ואינו דומה המאבד מלאכה שהיא נעשית ביום אחד למאבד שהיא נעשית בשנים עשר יום: ב להודיע

וַמָּה אֹרֶךְ אַפַּיִם לְפָנָיו שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת הָיוּ מַכְעִיסִין וּבָאִין עַד
שֶׁהֵבִיא עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַמַּבּוּל: ג עֲשָׂרָה דוֹרוֹת מִנֹּחַ וְעַד
אַבְרָהָם לְהוֹדִיעַ כַּמָּה אֹרֶךְ אַפַּיִם לְפָנָיו שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת הָיוּ
מַכְעִיסִין וּבָאִין עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם אָבִינוּ וְקִבֵּל שְׂכַר כֻּלָּם:
ד עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת נִתְנַסָּה אַבְרָהָם אָבִינוּ וְעָמַד בְּכֻלָּם
לְהוֹדִיעַ כַּמָּה חִבָּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ: ה עֲשָׂרָה נִסִּים
נַעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם וַעֲשָׂרָה עַל הַיָּם: עֶשֶׂר מַכּוֹת

ר״ע מברטנורה

כמה ארך אפים לפניו. אף אתה אל תתמה שאחריך לעובדי כוכבים כל אלו שהם מצעידים בניו. שיותר מאריך לדורות שמאחס ועד נח. ואח״כ נפרעו: ג וקבל עליו שכר כולם. עשה מעשים טובים כנגד מה שהיה רצוי שיעשו כולם. לפיכך נעלו כולם בזכותו. וכמו שנסל עליו עול מלות בעוב״ז כנגד כולם כך קבל בעוס״ב שכר כנגד כולם. שכל אחד מהם יש לו שני חלקים אחד בגן עדן ואח׳ בגיהנם זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג״ע. נתחייב נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם: ד עשרה נסיונות. א׳ לך לך מארצך. ב׳ ויהי רעב. ג׳ ותקח השה בית פרעה. ד׳ מלחמת המלכים. ה׳ מעמד בין הבתרים שארחתו שעבוד גליות. ו׳ המילה. ז׳ וישלח אברהם ויקח את שרה. ח׳ גרש האמה הזאת ואת בנה. ט׳ העקידה: ה עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים. שנולו מעשר מכות וכולם היו במצרים ולא בישראל: ועשרה על הים. אחד ויבקעו המים. שני שנעשה הים כמין אחל ונכנסו ישראל לתוכו דכתיב (תהלים ק״ו) מקצת נמטיו רחם ארזיו. ג׳ שנעשה קרקעית הים יבש כלא חומר וטיט דכתיב (שמות י״ד) ובני ישראל הלכו ביבשה. ד׳ שקרקעית הים שדרכו בו במצריים שהיו רודפים אחרי ישראל נתלחלח ונעשה חומר וטיט. דכתיב (תהלים ק״ו) חומר מים רבים. ה׳ שהמים הנקפאים בקרקע הים לא היו מחיצה אחת חלא מחיצות קטנות כמין לבנים ואבני הבנין מסודרים זה אצל זה כדכתיב (תהלים ע״ח) אתה פורצת בעזך ים שנעשה כעין פרוצים. ו׳ שנתקבצו המים הנקפאים ונעשו קשים כסלעים. כדכתיב (שם) שברת ראשי תנינים על המים ומצריים נקראו תנינים. ז׳ שנגזר הים לי״ב גזרים כדי שיעברו כל שבט ושבט בדרך אחד לבדו. וסיוע דכתיב (שם קל״ו) לגוזר ים סוף לגזרים. ח׳ שקפאו המים כספיר ושהם וזכוכית. כדי שירחו שם הים חלו את חלו. בשמוד האל הים מאיר להם. וזהו שנאמר תהלת הים עני שחקים כלומר קטון שמים הים שעני שחקים כעשן שמים נאמר. ט׳ שהיו יודעים שמעו הים

הַבִּיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם וְעָשָׂר עַל הַיָּם: י עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת נִסּוּ אֲבוֹתֵינוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּמִּדְבָּר שֶׁנֶּאֱמַר וַיְנַסּוּ אֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי: יא עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לֹא הַפִּילָה אִשָּׁה מֵרֵיחַ בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ וְלֹא הִסְרִיחַ בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם וְלֹא נִרְאָה זְבוּב בְּבֵית הַמִּטְבָּחַיִם וְלֹא אֵרַע קֶרִי לְכֹהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְלֹא כָבוּ הַגְּשָׁמִים אֵשׁ שֶׁל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה וְלֹא נָצְחָה הָרוּחַ אֶת עַמּוּד הֶעָשָׁן וְלֹא נִמְצָא פְסוּל בָּעֹמֶר וּבִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים: עוֹמְדִים צְפוּפִים

ר"ע מברטנורה

מחוקים שהיו שותים תוכם · וזה שנאמר נוזלים · ו' שלאחר שבתו מהם מים ארגו · שמותרים מהם היו נקפלים ונעשים ערימות · דכתיב (במות ט"ו) נערמו מים נצבו כמו נד נוזלים: עשר מכות הביא הקב"ה על המצריים במצרים · דל"ך עד"ש בא"ח"ב: ועשרה על הים · הן כנגד עשר נפילות שבאימה ויובש · רמה בים · ירה בים · טבעו בים סוף · תהומות יכסיומו · ירדו כמלונות · תרעל חויב · תהרוס קמיך · יאכלמו כקש · כסמו ים · גלגו כעופרת · הרי עשר נפילות · ותבלעמו הרץ חיכו בחשבון הנפילות שזו היא טובתן שזכו לקבורה: עשרה נסיונות נסו אבותינו להקב"ה במדבר · שנים בים · ח' כיוצא שם נאמר (שם י"ד) במכלי אין קברים במצרים · ואחד בעלים · ויבוזו מרתם וילונו · אחד ברפידים ויריבו העם עם משה · שנים כמן לא תלנו וילנו · חיים אל יותר ממנו ויותירו · שנים בעגלו · הראשון בשבתו על סיר הבשר בעליו · והשני והחספסוף אשר בקרבו · ח' בעגל · וח' במתאוננים ובמרגלים · והוא עשירי שם נאמר וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי: יא ולא תירע קרי לכהן גדול · לפי שהוא טומאה פיזולה מגופו היה מדבר מגונה ומכוער יותר מכל טומאות: ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה · ואע"פ שהמזבח במקום מגולה היה: ולא נצחה הרוח את עמוד העשן · שלא יהא מתמר ועולה: ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים · שהם היה נמצא בהם פסול קודם מגותן לא היה חסר להקריב אחרים תחתם · שהעומר נקצר בלילה ולא היו מרבים לקצור · ושתי הלחם נחפים מפרס י"ט ואין חסיתין דוחה יו"ט · וכן לחם הפנים נחפה מערב שבת · נ' עף על פי שהיו · פריב הקבל היו נדחקים איש בחברו עד שהיו

וּמִשְׁתַּחֲוִים רְוָחִים וְלֹא הֶזֵּק נָחָשׁ וְעַקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם
מֵעוֹלָם וְלֹא אָמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ צַר לִי הַמָּקוֹם שָׁאָלִין
בִּירוּשָׁלַיִם : ח עֲשָׂרָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין
הַשְּׁמָשׁוֹת וְאֵלּוּ הֵן פִּי הָאָרֶץ פִּי הַבְּאֵר פִּי הָאָתוֹן הַקֶּשֶׁת
וְהַמָּן וְהַמַּטֶּה וְהַשָּׁמִיר הַכְּתָב וְהַמִּכְתָּב וְהַלּוּחוֹת וְיֵשׁ אוֹמְרִים
אַף הַמַּזִּיקִין וּקְבוּרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וְאֵילוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וְיֵשׁ
אוֹמְרִים אַף צְבָת בִּצְבָת עֲשׂוּיָה : ט שִׁבְעָה דְּבָרִים בְּגֹלֶם

ר"ע מברטנורה

רגליהם נשולות מן הארץ ועומדים כאויר : ומשתחוים רוחים · בשעת השתחויה נעשה להם נס ומשתחוים בריות כל ה' רחוק מחברו ד' אמות · כדי שלא ישמע את חברו כשהוא מתודה ומזכיר עוונותיו : צר לי המקום שאלין בירושלים · לפי שהיה המקום מזמין להם פרנסתן · ולא כונתי ח' מהם לומר פרנסתי דחוקה ואיני יכול לדור בירושלים · ויש ספרים שכתוב בהן כאלין · ואל העולים לרגל אמר · שלא היה ח' מהם מיצר כשהיה בן בירושלים מחמת דוחק המקום· כמו צר לי המקום גשה לי ואשכה ישעי' מ"ט) : ח בין השמשות · בערב שבת בראשית קודם שנשלמה הבריאה : פי הארץ · לבלוע קרח ועדתו : פי הבאר · בארה של מרים שהיתה הולכת עם ישראל במדבר בכל המסעות · וי"ל שפתחה פיה ואמרה שירה שנאמר (במדבר כ"א) עלי באר ענו לה : פי האתון · בין השמשות נגזר עליה שתדבר עם בלעם : והקשת · לאות בריח שלא יהיה עוד מבול : המן · שירד לישראל תרגיעים שנה במדבר : והמטה · שנעשו בו אותות ושל סנהדרין היה : והשמיר · כמין תולעת בריותו כשעורה · כשהיו מרחיקים אותו על האבנים הרשומות נדיו של נקמות מאליהן · ובו פתחו אבני האפוד והחושן דכתיב בהו במלואתם : והכתב · צורת האותיות שהיו חקוקים בלוחות : והמכתב · שהיו נקראים מכל הארבעה צדדים : והלוחות · של סנהדרין היו · תרגן שהם ורחבן שהם · ושנים שלשה · כתבן אחת שהרבה ושוכיה שוין ונחלקו לבים וגללים היו ואחרים מגללו חמה : ואף המזיקין · אלו השדים שלאחר שבת הקב"ה אחד ואין היה מתעסק בבריאתן וכשגמר רותיהן לא הספיק לברוא נוסיפן עד מקדם היום · ונשארו רוחם בלא גוף : ואילו של אברהם אבינו · נגזר עליו בין השמשות שיהיה נאחז בסבך בקרניו בשעת העקדה : אף צבת בצבת עשויה · פרנס מלקחים בצבתא · בצבת אינם נעשית אלא בצבת אחרת ורחבה שם שמלה על כרחך מלקיש משום שמים בידי שמים ובגרמת בין השמשות · ואף עדשה

שִׁבְעָה בְּחָכָם · חָכָם אֵינוֹ מְדַבֵּר לִפְנֵי מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ
בְּחָכְמָה וּבְמִנְיָן וְאֵינוֹ נִכְנָס לְתוֹךְ דִּבְרֵי חֲבֵרוֹ וְאֵינוֹ נִבְהָל
לְהָשִׁיב שׁוֹאֵל בְּעִנְיָן וּמֵשִׁיב בַּהֲלָכָה וְאוֹמֵר עַל רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן
וְעַל אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן וְעַל מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע אוֹמֵר לֹא שָׁמַעְתִּי
וּמוֹדֶה עַל הָאֱמֶת · וְהִלּוּפֵיהֶן בְּגֹלֶם: · שִׁבְעָה מִינֵי פוּרְעָנִיּוֹת
בָּאִין לָעוֹלָם עַל שִׁבְעָה נוֹפֵי עֲבֵרָה מִקְצָתָן מַעֲשְׂרִין

ר״ע מברטנורה

מגרת כפרק מקום שנהגו (ד׳ נ״ד) ואמרו חפשר בהלכה הרחבה ועשיה נדפוס שהיינו הגחלת בלם · והליקוסו בתוך הדפוס ועשית הלכת מיד :
מן גולם · לשון גולמי כלים שלא נגמרה מלאכתן· כך תדם שהינו נגמר בדעתו לא במדות ולא בחכמה קדוי גולם : היינו מדבר לפני מי שגדול ממנו בחכמה · שכן מלינו בהלעזר ואיתמר שלא רצו לדבר בפני חביהן כשקף עליהם מפס ושביב חסן : והינו נכנס לתוך דברי חבירו·שלא יערבבנו דכתיב(במדבר י״ב) שמעו נא דברי · המתינו לי עד שאדבר קל וחומר להדיוט: והינו נבהל להשיב· כדי שתהא תשובתו כהלכה וכן בתליהות הוא חומר (חיוב ל״ו) כתר לי זעיר ואחיך : שואל בענין ומשיב כהלכה · לדבר אחד הוא נמנה כאן · ומכי פירושו שתלמיד שואל בענין · כלומר בתוהו ענין שהם עסוקים בו · ולא הרב משיב כהלכה · אבל אם ישאל התלמיד שלא בענין הוא מניח הרב משיב שלא כהלכה על דרך שאמר רבי חייא לרב (שבת דף ג׳) כי קאי רבי בהאי מסכתא אל תשיליה במסכתא אחריתי · וכן אתה מוצא בתנאים אבל היו טחנים לעשם אחד שדחו את מבא עושין בשבת ושאלו לו אותו ענין : ואומר על רחמין רחמון · וכן מלינו בהקב״ה שאמר לו משה (שמות ג׳) מי אנכי כי אלך אל פרעה היא שרחמנה · וכי תוציא את בני ישראל מני מניה · ומשיבו הקב״ה על הרחמנה כי אהיה עמך· ועל משיבה בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים : ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי · אם פוסק דין מן הכשרה שדעתו לא יאמר כך שמעתי מרבותי · ומלינו בהנבי תרן כשאל מהם יעקב (בראשית כ״ט) בשלום לו אמרו לו שלום והנה רחל בתו בא עם הצאן · כלומר אם אתנו יודעים ואם חשאל יותר הנה רחל בתו בא עם הצאן · ואיה תגיד לך כי תאמנו לא ידענו יותר פוסק : ומודה על האמת · ואע״פ שיכול להעמיד אם דבריו ע״י פשטות שבידו· וכן מלינו בהשה (ויקרא י׳) כשעלקו אהרן ואיל אם שמעת בקדשי שעה אין לך לשקל בקדשי דורות וישמע משה וישב בעיניו · ולא עם לשכר לא שמעתי שלא שמעתי ושכחתי : והלופיהן בגולם ·

וּמִקְצָתָן אֵינָן מֵעֲשְׂרִין רָעָב שֶׁל בְּצוֹרֶת בָּא מִקְצָתָן וְעֵבִים
וּמִקְצָתָן שְׂבֵעִים · נֶאֱמְרוּ שֶׁלֹּא לְעַשֵּׂר רָעָב שֶׁל מְהוּמָה וְשֶׁל
בְּצוֹרֶת בָּא וְשֶׁלֹּא לְטוֹל אֶת הַהֲלָכָה רָעָב שֶׁל כְּלִיָּה בָּא
יא דֶּבֶר בָּא לָעוֹלָם עַל מִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ
לְבֵית דִּין וְעַל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית: חֶרֶב בָּאָה לָעוֹלָם עַל עִנּוּי
הַדִּין וְעַל עִוְּוֹת הַדִּין וְעַל הַמּוֹרִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַהֲלָכָה: חַיָּה
רָעָה בָּאָה לָעוֹלָם עַל שְׁבוּעַת שָׁוְא וְעַל חִלּוּל הַשֵּׁם: גָּלוּת
בָּאָה לָעוֹלָם עַל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְעַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת וְעַל
שְׁפִיכוּת דָּמִים וְעַל שְׁמִטַּת הָאָרֶץ: יב בְּאַרְבָּעָה פְרָקִים
הַדֶּבֶר מִתְרַבֶּה בִּרְבִיעִית וּבַשְּׁבִיעִית וּבְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית
וּבְמוֹצָאֵי הֶחָג שֶׁבְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה · בִּרְבִיעִית מִפְּנֵי מַעְשַׂר
עָנִי שֶׁבַּשְּׁלִישִׁית בַּשְּׁבִיעִית מִפְּנֵי מַעְשַׂר עָנִי שֶׁבַּשִּׁשִּׁית
בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית מִפְּנֵי פֵּרוֹת שְׁבִיעִית בְּמוֹצָאֵי הֶחָג שֶׁבְּכָל
שָׁנָה וְשָׁנָה מִפְּנֵי גֵּזֶל מַתָּנוֹת עֲנִיִּים: יג אַרְבַּע מִדּוֹת בָּאָדָם
הָאוֹמֵר שֶׁלִּי שֶׁלִּי וְשֶׁלָּךְ שֶׁלָּךְ זוֹ מִדָּה בֵּינוֹנִית וְיֵשׁ אוֹמְרִים זוֹ

ר״ע מברטנורה

חלוף הדברים הללו · שהשכם כס נגולם: י רעב של בצורת · פעמים
פועלים ומתוך כך השער מתיקר: רעב של מהומה · מפני הגייסות אין
יכולין לחרוש התבואה: רעב של כליה · בשמים כגרזל והארץ כנחושה:
יא שלא נמסרו לב״ד · שלא עשו כהן דין תורה: ועל פירות שביעית · שעושים
בהן פחורים ואין נוהגין בהן קדושת שביעית: ענוי הדין · שיודעים לסיכן
הדין נוטה ומעכבין ואין פוסקין תוכו: עוות הדין · לזכות את החייב ·
ולחייב את הזכאי: ועל המורים בתורה שלא כהלכה · להסור את המותר
ולהתיר את האסור: שבועת שוא · לבטלה שלא לצורך: חלול השם · העובר
עבירה בפרהסיא כיד רמה · אי אתה מוצא חלל בתוכם ולומדים ממעשיו: ועל
שמטת הארץ · שחורשים וזורעים בשביעית: יב מפני מעשר עני שבשלישית ·
שבמקום מעשר שני שמפרישים בשנה שניה של שמטה · בשלישית ובששית
מפרישין מעשר עני: גזל מתנות עניים · לקט שכחה ופאה פרט ושלהם:

מִדַּת סְדוֹם · שֶׁלִּי שֶׁלְּךָ וְשֶׁלְּךָ שֶׁלִּי עַם הָאָרֶץ · שֶׁלִּי שֶׁלְּךָ
וְשֶׁלְּךָ שֶׁלְּךָ חָסִיד · שֶׁלְּךָ שֶׁלִּי וְשֶׁלִּי שֶׁלִּי רָשָׁע: יד אַרְבַּע
מִדּוֹת בְּדֵעוֹת · נוֹחַ לִכְעוֹס וְנוֹחַ לְרָצוֹת יָצָא הֶפְסֵדוֹ בְּשִׂכָרוֹ ·
קָשֶׁה לִכְעוֹס וְקָשֶׁה לְרָצוֹת יָצָא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ · קָשֶׁה לִכְעוֹס
וְנוֹחַ לְרָצוֹת חָסִיד · נוֹחַ לִכְעוֹס וְקָשֶׁה לְרָצוֹת רָשָׁע: טו אַרְבַּע
מִדּוֹת בְּתַלְמִידִים מָהִיר לִשְׁמוֹעַ וּמָהִיר לְאַבֵּד יָצָא שְׂכָרוֹ
בְּהֶפְסֵדוֹ · קָשֶׁה לִשְׁמוֹעַ וְקָשֶׁה לְאַבֵּד יָצָא הֶפְסֵדוֹ בְּשִׂכָרוֹ ·
מָהִיר לִשְׁמוֹעַ וְקָשֶׁה לְאַבֵּד זֶה חֵלֶק טוֹב קָשֶׁה לִשְׁמוֹעַ וּמָהִיר
לְאַבֵּד זֶה חֵלֶק רָע: טז אַרְבַּע מִדּוֹת בְּנוֹתְנֵי צְדָקָה הָרוֹצֶה

ר״ע מברטנורה

יג שלי שלי ושלך שלך · חיני רוצה להסגותך ולוותי שלא תהנה לותי : ויש
אומרים זו מדת סדום · קרוב הדבר לבא לידי מדת סדום שמתוך שהוא
רגיל בכך תפילו בדבר שחבירו נהנה והוא חיבו חסר לא ירצה להסגות את
חבירו · וזו היתה מדת סדום שהיו מתכוונים לכלות הרגל מביניהם ח״ע ש
בהיתה החרן רחבת ידים לפניהם ולא היו הסרים כלום : שלי שלך ושלך
שלי עם הארץ · שנהנה ומהנה בשום · וזהו יושבה של החרן · אבל חיבו יודע
קרת דבריך (משלי ט״ו) ובונה מתנות יחיים·וזהו לבון עם הארץ האמור בכ״מ
שרוצה בתקונה של החרן אבל חין בו חכמה להבדיל בתקונין הרחויין : שלי
שלך ושלך שלך · מהנה את הבריות מנכסיו והוא חיבו נהנה מלחבריו: חסיד
שעושה לפנים משורת הדין: יד ה״ג נוח לכעוס ונוח לרצות יצא שכרו בהפסדו
קשה לכעוס וקשה לרצות יצא הפסדו בשכרו· חדם שכועס מהר על כל דבר ·
ח״ש שהוא חוזר ומתרצה מהרה · הפסדו מרובה משכרו · שרוב מעשיו
מקולקלים מלחר שהוא נוח לכעוס על כל דבר ודבר · אבל הקשה לכעוס
ה״ס שים לו מדה רעה שהוא קשה לרצות · יצא הפסדו במועט שהוא קשה
לרצות בשכרו המרובה שהוא קשה לכעוס · ורוב מעשיו מתוקנים · ולית דנרסי
חסידה · וגירסא זו נרחית לי עיקר : טז מהיר לשמוע ומהיר לאבד יצא
שכרו בהפסדו · דמלהר שכוחת מה שלומד מה הנלחה ים כמה שהוא מהיר
לשמוע · נמלח הפסדו גדול משכרו : קשה לשמוע וקשה לאבד יצא הפסדו
בשכרו · שמדה טובה הים בו · יתירה על המדה הנפסדת הוחיל ומה שמשמ
מלחר שקושי הוח זוכר ולחיבו שוכח · וח״מ שלח ים להניחו שני תלמידים ולין
לבו לפסק מזון חלא להחד מהם · נקדים הקשה לאבד על המהיר לשמוע : זו
פלג רע·לא היה ראוי למתני הכא חסיד או רשע·שלין זה דבר התלוי בכחירתו

שֶׁיִּתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אֲחֵרִים עֵינוֹ רָעָה בְּשֶׁל אֲחֵרִים · יִתְּנוּ אֲחֵרִים
וְהוּא לֹא יִתֵּן עֵינוֹ רָעָה בְּשֶׁלּוֹ · יִתֵּן וְיִתְּנוּ אֲחֵרִים חָסִיד · לֹא
יִתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אֲחֵרִים רָשָׁע : יז אַרְבַּע מִדּוֹת בְּהוֹלְכֵי בֵּית
הַמִּדְרָשׁ הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה שָׂכָר הֲלִיכָה בְּיָדוֹ · עוֹשֶׂה וְאֵינוֹ
הוֹלֵךְ שְׂכַר מַעֲשֶׂה בְּיָדוֹ · הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה חָסִיד · לֹא הוֹלֵךְ
וְלֹא עוֹשֶׂה רָשָׁע : יח אַרְבַּע מִדּוֹת בְּיוֹשְׁבִים לִפְנֵי חֲכָמִים
סְפוֹג וּמַשְׁפֵּךְ מְשַׁמֶּרֶת וְנָפָה · סְפוֹג שֶׁהוּא סוֹפֵג אֶת הַכֹּל ·
וּמַשְׁפֵּךְ שֶׁמַּכְנִיס בָּזוֹ וּמוֹצִיא בָּזוֹ · מְשַׁמֶּרֶת שֶׁמּוֹצִיאָה אֶת
הַיַּיִן וְקוֹלֶטֶת אֶת הַשְּׁמָרִים · וְנָפָה שֶׁמּוֹצִיאָה אֶת הַקֶּמַח
וְקוֹלֶטֶת אֶת הַסֹּלֶת : יט כָּל אַהֲבָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְּדָבָר ·

רש"י סברסנורה

על חדס · אלא חסרון שהיה בו משיקר כשייתו : טז ארבע מדות בנותני
צדקה · כלומר בנתינת הצדקה · ולא בנותני צדקה ממש דהא ליכא בהו מי
שאינו נותן · וכן בסמוך בהולכי לבית המדרש היינו בהליכת בית המדרש :
עינו רעה בשל אחרים · דיודע שהצדקה מעשרת ואינו רוצה שאחרים יתעשרו ·
פי' אחר יש מי שחס על ממון קרוביו יותר משל עצמו · ואע"פ שהוא נותן
אינו רוצה שקרוביו יתנו שלא יאכדו את ממונם · ועינו רעה בשל אחרים
דומיא דעינו רעה בשלו דלעיל : יז הולך ואינו עושה · כולל לכל"מ לשון
ואינו שונה · ולומד ואין מבין : עושה ואינו הולך · לומד ושונה בבית
המדרש שבביתו : יח כיוצאים לפני חכמים · לעיל בד' מדות שבתלמידים
שיהיו בעניין הזכרון והשכחה · והשתא מיירי בענין הסברת הטעם והבירור
הדבר הנודק מהבלתי נודק : ספוג · שהוא סופג את המים בין עכורים בין
צלולים כך יש מי שלבו רחב ומקבל כל מה שמע ואין בו כח לברר האמת
בין הסברא : משפך · כלי שמותחים ע"ג חבית או ע"ס הנוד כשרוצים למלאות
יין או שמן : שמכנים בזו ומוציא בזו · כך יש מי שמקבל כל מה שלומד
וכשלעצו כך פולטו : משמרת · מוציא כל מה שמע שהע"ס · וקולט הכר
של שלפ : נפה · לאחר שמוציאים הסובין והמורסן מן הקמח הנשתן ונשאר
הקמח הדק עם הסולת הגס והוא התבוב · מעבירין אותו בנפה דקה מאד
יותר ממנה כל אותו הקמח הדק שהוא כעין עפרורית לבנה ונשאר הסולת
הגס התבוב · וכן היו עושין למנחות · כך יש מי שיש בו כח לברר וללבן
שמועתו וקולט הכאוי מן הסכר וכשאל : יט כל אהבה שהיא תלויה בדבר ·

בְּטֵל דָּבָר בְּטֵלָה אַהֲבָה · וְשֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְּדָבָר · אֵינָהּ
בְּטֵלָה לְעוֹלָם · אֵיזוֹ הִיא אַהֲבָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְּדָבָר זוֹ
אַהֲבַת אַמְנוֹן וְתָמָר · וְשֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְּדָבָר זוֹ אַהֲבַת דָּוִד
וְיוֹנָתָן: כׇּל מַחֲלֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם
וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם אֵין סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם · אֵיזוֹ הִיא מַחֲלֹקֶת
שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם זוֹ מַחְלֹקֶת הִלֵּל וְשַׁמַּאי · וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם
שָׁמַיִם זוֹ מַחְלֹקֶת קֹרַח וְכׇל עֲדָתוֹ: כא כׇּל הַמְזַכֶּה אֶת
הָרַבִּים אֵין חֵטְא בָּא עַל יָדוֹ וְכׇל הַמַּחֲטִיא אֶת הָרַבִּים אֵין
מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה · מֹשֶׁה זָכָה וְזִכָּה אֶת הָרַבִּים
זְכוּת הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צְדָקַת יְיָ עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם
יִשְׂרָאֵל: כב יָרָבְעָם בֶּן נְבָט חָטָא וְהֶחֱטִיא אֶת הָרַבִּים חָטָא

ר"ע מברטנורה

בטל · שאינו מתקיים · כשיתבטל הדבר שהיא סבה לאותה האהבה · גם
האהבה תבטל · וכל האהבה שאינה תלוי׳ בדבר בטל הוא מדבר קיים · כגון
האהבת הנביאים והחכמים · היא נשלמה לעולם · כיון שהדבר שהוא סבה
לאותה האהבה היא בטל · כך היו האהבה בטלה: האהבה שאינה תלויה
מפני ישיה: האהבת דוד ויהונתן · להבלים הללו קושי דאמר לו יהונתן לדוד
אתה תהיה למלך על ישראל ואני אהיה לך למשנה: כב כל מחלוקת שהיא לשם
שמים סופה להתקיים · כלומר שהנשיא המחלוקת שהיא מתקיימים והיא תוכדין·
במחלוקת קרח ועדתו · שלא תאמרו לא תלמידי נ"ם ולא תלמידי ק"ם · תגל קרח
ועדתו תאמרו · ואני שמעתי פירוש סופה · תכליתה המבוקש מצויה והמחלוקת
שהיא לנ"ם תכליתה ושוף המבוקש מחלוקת להציג שאמת · וזה מתקיים
כמ"ש מתוך סיכות יתברר האמת · וכמו שיתבאר במחלוקת הלל ושמאי ·
שהלכה כב"ה · ומחלוקת שהיא לש"ם תכליתה שנראה גם היא נקנה שהיה
האהבה הנמשכת · וזה השוף תיו מתקיים · כמו שמצינו במחלוקת קרח ועדתו
שתכליתם וסוף כוונתם היתה נקנת הכבוד והשררה והיה להיפך: כא אין
אדם נתן על ידו כדי שלא יהא הוא בניסתם ותלמידיו בנין עדן: אין מספיקין
בידו למשות תשובה · שלא יהא הוא בנ"ע ותלמידיו בניסתם: וזיכה את
הרבים · שלמד תורה לכל ישראל: צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל ·
ומשפטיו עשה ישראל בחילו הוא עשון: כב חטא ותטא את הרבים חטא ישראל·

הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל חַטֹּאות יַרְבְעָם אֲשֶׁר חָטָא וַאֲשֶׁר
הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל: כג כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים
הַלָּלוּ הוּא מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים
אֲחֵרִים הוּא מִתַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע · עַיִן טוֹבָה וְרוּחַ
נְמוּכָה וְנֶפֶשׁ שְׁפָלָה תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ · עַיִן רָעָה
וְרוּחַ גְּבוֹהָה וְנֶפֶשׁ רְחָבָה תַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע · מַה
בֵּין תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לְתַלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע
תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ אוֹכְלִין בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹחֲלִין
הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא ·
אֲבָל תַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע יוֹרְשִׁין גֵּיהִנֹּם וְיוֹרְדִין לִבְאֵר
שַׁחַת שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִדֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים
וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ: כד יְהוּדָה בֶּן
תֵּימָא אוֹמֵר הֱוֵי עַז כַּנָּמֵר וְקַל כַּנֶּשֶׁר רָץ כַּצְּבִי וְגִבּוֹר כָּאֲרִי

ר"ע מברטנורה

מדלא קאמר על חטאות ירבעם ויראל ס"מ סכל תלוי בירבעם: כג מתלמידיו
של אברהם אבינו · למד ממנו והולך כדרכיו: עין טובה · מסתפק במה שיש
לו ואינו תומד ממון לחבירו · סכן מניעו באברהם שאמר למלך סדום (בראשית
י"ד) אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך: ורוח נמוכה · עניו
יתירה · וכן מניעו באברהם הומר (שם י"ח) ואנכי עפר ואפר: ונפש שפלה ·
זהירות והפרישה מן התאוות · ומניעו זה באברהם (שם י"ב) הנה נא ידעתי
כי אשה יפת מראה את שרה עכשיו לא היה יודע בה מרוב ניפות · וכשלעם
אומרן עין רעה שהיה יודע שהיה רב בעיני המקום שילך אצל בלק והיה הולך
כדי ליטול שכר דכתיב (במדבר כ"ב) אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב:
ורוח גבוהה · דאמר (שם כ"ד) נאם שומע אמרי אל ויודע דעת עליון: ונפש
רחבה · שהם לא היה רב שתאוה לא היה יוצא להשקיר בנות מואב לזנות ·
ואמרו חכמים בלעם נועל אתונו היה: להנחיל אוהבי יש · אברהם אוהבי
אוהבי דכתיב (ישעיה מ"א) זרע אברהם אוהבי · יש בעוה"ב · ואוצרותיהם
אמלא בעולם הזה: תלמידי דמים · בלעם אויבי אתם דמים שהסיל בעצתו
כ"ד אלפים מישראל: כד עז כנמר · כנמר הזה שלד מן תויר פיער ומלגיתם ·

לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמַיִם: כה הוּא הָיָה אוֹמֵר עֵז פָּנִים
לְגֵיהִנֹּם וּבוּשֶׁת פָּנִים לְגַן עֵדֶן: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן
חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: כו הוּא הָיָה אוֹמֵר בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים לַמִּקְרָא
בֶּן עֶשֶׂר שָׁנִים לַמִּשְׁנָה בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לַמִּצְוֹת בֶּן חָמֵשׁ
עֶשְׂרֵה לַגְּמָרָא בֶּן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לַחֻפָּה בֶּן עֶשְׂרִים לִרְדּוֹף

ר"ע מברטנורה

כי נעם יחס פתריות סלניהם מכנסת רחבה כסנכי סיער וגוהמת ותובעת
את סזכר ומחזיר שומע קולם ורובעה וגמר יולח מבין שניהן ולפי שהוא
ממזר הוא נז פנים חע"פ שאין בו גבורה כ"כ • לף אתה הוי עז ולא תתביים
לפחול מדבן מה שלא הכנת כלוחה שבניהו לא סבייהן למד: וקל כנשר •
לחזר אחר למודך ולא תיגע כדכתיב (שם מ') יעלו אבר כנשרים ירוטו ולא
ייגעו: רץ כצבי • לרדוף אחר המצות: וגבור כארי • לכבוש את יצרך מן
העבירות: בֹּשֶׁת עז פנים • לפי שהעזות וייכר נפנים כדכתיב' (משלי כ"ח) העז פנים
רבע בפניו לפיכך נקרא עז פנים: אתבנה עירך כ"ב • כלומר כשם שהוננתנו
זאת המדה שיתן לזרע אברהם • ייצחק • ויעקב • ונומלי חסדים • כן
יהי רצון שתבנה עירך: כן בן המש שנים למקרא • מעלה ולפיכך דכתיב
(ויקרא י"ט) שלש שנים יהיה לכם ערלים וגשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש
הלולים • שאביו מלמדו תורה התוריות והיכר הנקודות • וכשנה החמישית
תאכלו את פריו להוסיף לכם הבואתו מכאן ואילך כשו ליה כתורה: בן עשר
שנים למשנה • שלומד מקרא החמש שנים • וחמש שנים משנה • וחמש שנים גמרא •
דאמר מר כל תלמיד שלא רואה סיעון יפה במשנתו חמש שנים • שוב ליעו
רואה דכתיב (במדבר ה') זאת אשר לנועים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבא
לצבוא צבא • שנה ולומד שלשה עבודה חמש שנים • ובן שלשים עובד: בן
שלש עשרה למצות • דכתיב (שם ה') איש או אשה כי יעשו מכל חטאת
האדם • וגבי שכם כתיב (בראשית ל"ד) ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי
אחי דינה איש חרבו ולוי בחותו פרק בן שלש עשרה שנה היה וקרי ליה איש:
בן חמשה עשר לחופה • י"ח אדם כתובים בס' בראשית מן ויאמר אלהים
ושמש אדם עד ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם שמו ליה י"ח אדם:
בן עשרים לרדוף • אחר מזונותיו לאחר שלמד מקרא משנה וגמרא ונשא אשה
וכאליד בנים צריך הוא לאחר ולבקש אחר מזונות • פי' אחר בן עשרים לרדוף
שש מן שמים ולסעניטו על מעשיו • שאין כ"ד של מעלה מעניטין אדם אלא

בֶּן שְׁלֹשִׁים לַחֻפָּה בֶּן אַרְבָּעִים לַבִּינָה בֶּן חֲמִשִּׁים לָעֵצָה
בֶּן שִׁשִּׁים לִזְקָנָה בֶּן שִׁבְעִים לְשֵׂיבָה בֶּן שְׁמוֹנִים לִגְבוּרָה
בֶּן תִּשְׁעִים לָשׁוּחַ בֶּן מֵאָה כְּאִלּוּ מֵת וְנֶעֱבַר וּבָטֵל מִן
הָעוֹלָם: יט בֶּן בַּג בַּג אוֹמֵר הָפֵךְ בָּהּ וַהֲפָךְ בָּהּ דְּכֹלָּא
בָהּ וּבָהּ תֶּחֱזֵי וְסִיב וּבְלֵה בָהּ וּמִנָּהּ לָא תָזוּעַ שַׂאן לְךָ
מִנָּהּ טוֹבָה הַיְמֶנָּה: כ בֶּן הֵא הֵא אוֹמֵר לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא.

רבי חנניא וכו'

פרק ששי

כל ישראל וכו'

שָׁנוּ חֲכָמִים בִּלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה בָּרוּךְ שֶׁבָּחַר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם.
א רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ זוֹכֶה לְדָבָרִים

ר"ע מברטנורה

עפרים: בן בשים לכח. שהנוים היו מקימין את המצוה, ומקרקין ומומנין את הפנלות ונשחין בפתף מבן שלשים שנה ומעלה. בן לעבים לביה. שאחר לרבעים שנה אביו ישראל במדבר. חמר להם משה (דברים כ"ם) ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה: בן חמשים לעלה. שנאמר בלוים (במדבר ח') ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד ושרת את אחיו וגו' ומהו בשירות שיתן להם עצה: בן שבים לזקנה. דכתיב הבה נכלה לו קבר בכלית בניממריה בשים: בן שבעים לשיבה. דכתיב בדוד (דה"א כ"ט) וימת בשיבה טובה. וימי הייו היו בבעים שנה: בן שמונים לגבורה. דכתיב (תהליב ל') ואם בגבורות שמונים שנה: בן תשעים לשוח. הולך שחוח וכפוף ויש הומרים לשון שוחה עמוקה: בן מאה כאלו מת ונעבר. הועלה בא. שכבל המצות בא: וסיב וכלה בא. בא עד זקנה ושיבה ולא העזובה: לפום צערא אגרא. שכל מצה שאתה עושה בעולם בעורים ובצרות המקום. בן יסיח שכרן מחבתם:

סליק

פירוש רש"י

פרק ו מצה לדברים הרבה. לכיות ציץ ותכיל כדלקמן: כדאי הוא פ. תלמי הוא ט: מגלה ריש. ולי"ג יקבי לעין: לחבוב ישראל שכבו

הַרְבֵּה וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּדַאי הוּא לוֹ נִקְרָא רַע אָרוּב אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת מְשַׂמֵּחַ אֶת הַמָּקוֹם מְשַׂמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמַלְבַּשְׁתּוֹ עֲנָוָה וְיִרְאָה וּמַכְשַׁרְתּוֹ לִהְיוֹת צַדִּיק חָסִיד יָשָׁר וְנֶאֱמָן וּמְרַחֶקְתּוֹ מִן הַחֵטְא וּמְקָרַבְתּוֹ לִידֵי זְכוּת וְנֶהֱנִין מִמֶּנּוּ עֵצָה וְתוּשִׁיָּה בִּינָה וּגְבוּרָה שֶׁנֶּאֱמַר לִי עֵצָה וְתוּשִׁיָּה אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה ׳ וְנוֹתֶנֶת לוֹ מַלְכוּת וּמֶמְשָׁלָה וְחִקּוּר דִּין וּמְגַלִּין לוֹ רָזֵי תוֹרָה וְנַעֲשֶׂה כְּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר וְכְנָהָר שֶׁאֵינוֹ פוֹסֵק וְהֹוֶה צָנוּעַ וְאָרֵךְ רוּחַ וּמוֹחֵל עַל עֶלְבּוֹנוֹ וּמַגְדַּלְתּוֹ וּמְרוֹמַמְתּוֹ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים : ג אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּכָל יוֹם וְיוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאת מֵהַר חוֹרֵב וּמַכְרֶזֶת וְאוֹמֶרֶת אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת מֵעֶלְבּוֹנָהּ שֶׁל תּוֹרָה ׳ שֶׁכָּל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה נִקְרָא נָזוּף שֶׁנֶּאֱמַר נֶזֶם זָהָב בְּאַף חֲזִיר אִשָּׁה יָפָה וְסָרַת טָעַם ׳ וְאוֹמֵר וְהַלֻּחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא חָרוּת עַל הַלֻּחֹת ׳ אַל תִּקְרָא חָרוּת אֶלָּא חֵרוּת שֶׁאֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה הֲרֵי

פירוש רש"י

אם שלום לך נלחמני עורתך : חיבב את המקום ׳ שעשה מלחמה : אוהב את הבריות ׳ שמקדין ומלמדין וגומלין טוב : ומלבשתו ׳ התורה : ומכשרתו לסיות צדיק ׳ כולן כתוב ואין עושה עול ׳ חסיד עושה לפנים משורת הדין ישר עושה יושר ועריף מצדיק : ונהנין ממנו עצה ותושיה ׳ דלעיל מהלי קרא כתיב כ׳ קנני רחשית דרכו קדם מפעליו מאז וסמיך ליה לי עצה ותושיה כלומר שלה ונטורה וניטה חמי לטמרי נהיות לבני אדם לעזר : תושיה ׳ תלמיד׳ נלעיל מיין נבורה : ב מעלכונה של תורה ׳ מעלבון (שעלבון) שעולבים את התורה שהיא עלובה על שאין לה עוסקים : נזוף ׳ מנודה כמו ויגער ה׳ תניו דתרגומו ונוף ניה תכוכי : נזם זהב באף חזיר ׳ שאינו מצטרו תלת שלך נתפשה וממחסה כך תלמיד חכם האחר מעשים של תורה שהוא מלוס שהוא : שאין לך בן חורין ׳ שני שבני אדם משתעבדין לשניו : ומתחנם

וה מתעלה שנאמר ומכתנה נחליאל ומנחליאל במות:
ג הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או
דבור אחד או אפילו אות אחת צריך לנהג בו כבוד שכן
מצינו בדוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני
דברים בלבד קראו רבו אלופו ומידעו שנאמר ואתה אנוש
כערכי אלופי ומידעי · והלא דברים קל וחומר ומה דוד
מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד
קראו רבו אלופו ומידעו הלומד מחברו פרק אחד או הלכה
אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת על
אחת כמה וכמה שצריך לנהג בו כבוד ואין כבוד אלא תורה
שנאמר כבוד חכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב ואין טוב
אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל
תעזבו: ד כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים

פירוש רש"י

נחליאל · כיון שנתנו לו תורה נחלו אל וכיון שים לו נתנה עולם לעדולם שנאמר
ומנחליאל במות: ג הלומד מחבירו וכו' פסוק אחד · דבור אחד של פעם
דמיך לבאי קרא דוחתה לעם כערכי כמוך לחידך קרא אחר יחדו נפחיף
סוד · לפי שמלאו אחיתופל לדוד שהיה יושב ועוסק ביחידי בתורה אמר ט
למה אתה עוסק בתורה יחידי והלא כבר נאמר חרב על הבדים ונואלו · וכן
פעם אחרת מלאו שהיה נכנס לבית המדרש בקומה זקופה אמר לו והלא כבר
נאמר בעריך לו למדם ליכנס שם בצורת כדי שתהא ליאת עמים עליו · וי"מ
שהיה נכנס לבית המדרש יחידי ואמר לו בניים תלמיד נאלך בתם בעיר
אחיך אדם ליכנס שם בקבון עם לפי שנאמר ברוב עם הדרת מלך ורעם שלא
נבון אחיסף כמו למה רגשו גוים · וי"מ רגש הוא לבון לחיתה ופחד: ואתה
אתם כערכי · אשר כמותי: מיודעי · כמו אנשים חכמים ונבונים וידועים:
ומה דוד שהיה מלך עשאו לאחיתופל רב ואלוף מפני שני דברים: ואין כבוד
אלא תורה · כלומר לפורה והכי קאמר אין כבוד בא לו לאדם אלא על ידי
התורה · שנאמר כבוד חכמים ינחלו · כלומר שם נוחלים כבוד בשכיל שהם
עמדים את התורה ויורשים אותה נאלם: ד זאת בפלת תאכל · פי' לפיכך

בַּמִּשְׁנָה תִּשְׁתֶּה וְעַל הָאָרֶץ תִּישָׁן וְחַיֵּי צַעַר תִּחְיֶה וּבַתּוֹרָה
אַתָּה עָמֵל אִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵּן אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם
הַזֶּה וְטוֹב לָךְ לָעוֹלָם הַבָּא: ה אַל תְּבַקֵּשׁ גְּדֻלָּה לְעַצְמְךָ
וְאַל תַּחְמוֹד כָּבוֹד יוֹתֵר מִלִּמּוּדֶךָ עֲשֵׂה וְאַל תִּתְאַוֶּה לְשֻׁלְחָנָם
שֶׁל עֲשִׁירִים עֶשְׁלָחֲנְךָ גָּדוֹל מִשֻּׁלְחָנָם וְכִתְרְךָ גָּדוֹל מִכִּתְרָם
וְנֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלַאכְתְּךָ שֶׁיְּשַׁלֵּם לְךָ שְׂכַר פְּעֻלָּתֶךָ: ו גְּדוֹלָה
תּוֹרָה יוֹתֵר מִן הַכְּהֻנָּה וּמִן הַמַּלְכוּת שֶׁהַמַּלְכוּת נִקְנֵית
בִּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת וְהַכְּהֻנָּה נִקְנֵית בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה וְהַתּוֹרָה
נִקְנֵית בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה דְּבָרִים · וְאֵלּוּ הֵן בְּתַלְמוּד
בְּשִׁמְעַת הָאֹזֶן בַּעֲרִיכַת שְׂפָתַיִם בְּבִינַת הַלֵּב בְּאֵימָה בְּיִרְאָה
בַּעֲנָוָה בְּשִׂמְחָה בְּטָהֳרָה בְּשִׁמּוּשׁ חֲכָמִים בְּדִקְדּוּק חֲבֵרִים
בְּפִלְפּוּל הַתַּלְמִידִים בְּיִשּׁוּב בְּמִקְרָא בְּמִשְׁנָה בְּמִעוּט סְחוֹרָה
בְּמִעוּט דֶּרֶךְ אֶרֶץ בְּמִעוּט תַּעֲנוּג בְּמִעוּט שֵׁנָה בְּמִעוּט שִׂיחָה
בְּמִעוּט שְׂחוֹק בְּאֹרֶךְ אַפַּיִם בְּלֵב טוֹב בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים
בְּקַבָּלַת הַיִּסּוּרִין הַמַּכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ וְהַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ וְהָעוֹשֶׂה
סְיָג לְדִבְרָיו וְאֵינוֹ מַחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ אָהוּב אוֹהֵב אֶת
הַמָּקוֹם אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת אוֹהֵב אֶת הַצְּדָקוֹת אוֹהֵב אֶת
הַמֵּישָׁרִים אוֹהֵב אֶת הַתּוֹכָחוֹת מִתְרַחֵק מִן הַכָּבוֹד וְלֹא מֵגִיס

פירוש רשי

פן יך מי לחסל תלה את כמלה תל תמנע ילעשוק נמורה: ה ואל תחמוד
נבוד. בהכבד נתורתך שמתוך כך נרחה כחילו לחם עשה שלה לשמה:
משלחך גדול מלהנם · הוא בסכר שתקבל על נמודם של תורה: ו נחימה
וכירתם · שהין לבו גנוח עליו כמ"ם יום תחר עמדת לפני ה' לחיך נחורב
(ולכלן) נעלי קריים לחכורים ומתוך קלות רחם של תדם וכרחור לבו הוא בת
לידי קרי: נשמחה · נפי שהין השכינה שורה מתוך לעג הלה מתוך שמחה:
נישנ · נרסינן פי' ניסוב פדנים: נמיעוט כשרה · דלמר רב לה המלה
שורב לה נסתרנין ולה נתערין: נמישב דרך ארץ · שלה יכה שמי נמי

לבו בתלמודו ואינו שמח בהוראה נושא בעול עם חברו ומכריעו לכף זכות ומעמידו על האמת ומעמידו על השלום ומתישב לבו בתלמודו שואל ומשיב שומע ומוסיף הלומד על מנת ללמד והלומד על מנת לעשות המחכים את רבו והמכוון את שמועתו והאומר דבר בשם אומרו הא למדת כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאלה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי: ז גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא שנאמר כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא: ואומר רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך: ואומר עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר: ואומר כי לויית חן הם לראשך וענקים לגרגרותיך: ואומר תתן לראשך לויית חן עטרת תפארת תמגנך: ואומר כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: ואומר ארך ימים בימינה בשמאולה עשר וכבוד: ואומר

פירוש ר

מדם נשוק: בקבלת הסורין· מקבל יסורין בחכמה: שומע ומוסיף· כונתו כל מה שאמר לו רבו ומוסיף אפילו לא לסתור את דבריו: והמכוון את שמועתו· כמשה מורה הוראה מכוין כמיתו ענין שאמר לו רבו· וחיבי מוסיף דבר לומר כאן אמר לי רבי הלכה פ"ב ממרו רבו: ז גדולה היום לעושים בעולם הזה· בחוכל הפירות והקרן קיימת לעולם הבא: כי חיים הם למוצאיהם· בפירות בעולם הזה: ולשקוי לעצמותיך· שתהא מבקש עצותיך בקבר· ולומר עץ חיים היא למחזיקים בה בעולם הבא· ובמה תאמר לחיים הוא זוכה ומי יאמר שיהא זוכה לעובר שהרי יש לך כמה בני אדם הנדונים לעניות שמוטב להם מהחיים לפיכך הוא אומר כי לויית חן הם לראשך וגו'· כלומר ואיזהו דבר המביא את האדם למצוה הן בעיני האנשים הוי אומר זה הממון· ובמה תאמר ממון יתנו לו אבל לא יהיה מכובד בין האנשים לכך נאמר עטרת תפארת תמגנך· ובמה תאמר שהילו מי שלמד אלא לשם זוכה לכל הדברים האלה לכך נאמר אורך ימים בימינה כלומר למיימינים בה פי'

כִּי אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ: וְאוֹמֵר דְּרָכֶיהָ
דַרְכֵי נוֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה
מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אוֹמֵר הַנּוֹי וְהַכֹּחַ וְהָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד
וְהַחָכְמָה וְהַזִּקְנָה וְהַשֵּׂיבָה וְהַבָּנִים נָאֶה לַצַּדִּיקִים וְנָאֶה
לָעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת שֵׂיבָה בְּדֶרֶךְ צְדָקָה תִּמָּצֵא:
וְאוֹמֵר עֲטֶרֶת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם:
וְאוֹמֵר תִּפְאֶרֶת בַּחוּרִים כֹּחָם וְהֲדַר זְקֵנִים שֵׂיבָה: וְאוֹמֵר
וְחָפְרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה כִּי מָלַךְ יְיָ צְבָאוֹת בְּהַר צִיּוֹן
וּבִירוּשָׁלַיִם וְנֶגֶד זְקֵנָיו כָּבוֹד: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר
אֵלּוּ שֶׁבַע סְהוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים לַצַּדִּיקִים כֻּלָּם נִתְקַיְּמוּ בְּרַבִּי
וּבְבָנָיו: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִסְמָא פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ
בַּדֶּרֶךְ וּפָגַע בִּי אָדָם אֶחָד · וְנָתַן לִי שָׁלוֹם · וְהֶחֱזַרְתִּי לוֹ
שָׁלוֹם · אָמַר לִי רַבִּי מֵאֵיזֶה מָקוֹם אַתָּה · אָמַרְתִּי לוֹ
מֵעִיר גְּדוֹלָה שֶׁל חֲכָמִים וְשֶׁל סוֹפְרִים אָנִי · אָמַר לִי רַבִּי
רְצוֹנְךָ שֶׁתָּדוּר עִמָּנוּ בִּמְקוֹמֵנוּ וַאֲנִי אֶתֵּן לְךָ אֶלֶף אֲלָפִים
דִּינְרֵי זָהָב וַאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת · אָמַרְתִּי לוֹ אִם
אַתָּה נוֹתֵן לִי כָּל כֶּסֶף וְזָהָב וַאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת
שֶׁבָּעוֹלָם אֵינִי דָר אֶלָּא בִּמְקוֹם תּוֹרָה וְכֵן כָּתוּב בְּסֵפֶר תְּהִלִּים
עַל יְדֵי דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב
וָכֶסֶף: וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁבְּשָׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם אֵין מְלַוִּין

פירוש רשי

שלומדים לשמה יש להם לזכר ימים ואין צריך לומר עובר וכבוד · כשמלמד תורה למתחילים עובר וכבוד יתנו להם אבל לא תיים תלוכים ושמא תאמר ניחיים ועובר וכבוד זוכה אבל לא לשלום לכך נאמר ושלום יוסיפו לך: עטרת זה הסובר · תפארת זה כעוי והבנים · והכח תפארת בחורים · והכבוד ונגד זקניו כבוד · והשכמה וקניס סיכת שבה ותד מניים נים לזה שקמ

לא לְאָדָם לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת
אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּלְבָד · שֶׁנֶּאֱמַר בְּהִתְהַלְּכְךָ
תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמוֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ ·
בְּהִתְהַלְּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה · בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמוֹר עָלֶיךָ
בַּקֶּבֶר · וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ לָעוֹלָם הַבָּא : וְאוֹמֵר לִי הַכֶּסֶף
וְלִי הַזָּהָב נְאֻם יְיָ צְבָאוֹת : חֲמִשָּׁה קִנְיָנִים קָנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא בְּעוֹלָמוֹ וְאֵלּוּ הֵן תּוֹרָה קִנְיָן אֶחָד · שָׁמַיִם וָאָרֶץ קִנְיָן אֶחָד ·
אַבְרָהָם קִנְיָן אֶחָד · יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד · בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִנְיָן אֶחָד ·
תּוֹרָה מְנַיִן דִּכְתִיב יְיָ קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ קֶדֶם מִפְעָלָיו מֵאָז ·
שָׁמַיִם וָאָרֶץ מְנַיִן דִּכְתִיב כֹּה אָמַר יְיָ הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם
רַגְלָי אֵי זֶה בַיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאֵי זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי : וְאוֹמֵר
מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ :
אַבְרָהָם מְנַיִן דִּכְתִיב וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמַר בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן
קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ : יִשְׂרָאֵל מְנַיִן דִּכְתִיב עַד יַעֲבֹר עַמְּךָ יְיָ
עַד יַעֲבֹר עַם זוּ קָנִיתָ : וְאוֹמֵר לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה
וְאַדִּירֵי כָּל חֶפְצִי בָם : בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מְנַיִן דִּכְתִיב מָכוֹן

פירוש רש"י

מכאן : לי הכסף ולי הזהב · פי' לאבותו ולכבודו שנאמר מלא כל הארץ
כבודו : קונה קנין אחד מנין דכתיב ה' קנני ראשית דרכו · שבריאתם קדמה
לעולם מפני שכשעלה במחשבה לפניו לבראות עולמו אמר יתקיים בשביל התורה:
שמים וארץ קנין א' · שהם עומדין על עולם שנאמר כה אמר ה' השמים כסאי
והארץ הדום רגלי נאמר כאן הארץ ונאמר להלן הארץ שנאמר מלאה הארץ
קניניך : אברהם קנין אחד מנין · שברכו הקב"ה לכך להיות קניו של עולם
ויתקיים בשבילו שנאמר ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים
וארץ ולמה בשביל שקרא את שריותי תחת כנפי השכינה והחזירן למוטב :
ישראל מנין שנקראו קנין שנא' עם זו קנית · ומנין שבעולם מתקיים בשביל
שנאמר לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי בם : בית המקדש מנין דכתיב מכון

לִשְׁבָתְךָ פָּעַלְתָּ יְיָ מָקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ : וְאוֹמֵר וַיְבִיאֵם
אֶל גְּבוּל קָדְשׁוֹ הַר זֶה קָנְתָה יְמִינוֹ : כְּלֹ מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ לֹא בְרָאוֹ אֶלָּא לְכְבוֹדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כֹּל
הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו :
וְאוֹמֵר יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל
לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁנֶּאֱמַר יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה
וְיַאְדִּיר : עלינו • קדיש יתום

פירוש רש"י

בחרן : מקדם ס' כוננו ידיך • עדיין לא מצינו בו קנין תלה מפני שנאמר
כאן מקדם ונאמר להלן ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו מה
להלן מקדם בקנין אף כאן מקדם בקנין • ויש גמגומים בדבר ולפי הענין
נראה בעיניני שסברייתא לא נכתבה כתקנת ספרי במסכת פסחים בפרק
כתבם היינו תומר תלה תורה שמים וארץ ויסרהל ומצית רחים לשמים וארץ
מחותו פסוק שנאמר בתברכם קונם שמים וארץ :
רבי חנניא בן עקשיא • היינו מן סברייתא (והוא במסכת סוף מכות) תלה
סיום נאה היה ונהגו העם לאומרו בסיום הפרקים לפי שאין חומרים
קדים על המסכה תלה על הגדה שאמר מר ויהא שמיה רבה דאגדתא :

תקוני שבת לסעודה שלישית

אחר המנחה יאמר פרקים אלו לסעודה שלישית :

פרק יז כל הכלים נטלין בשבת • ודלתותיהן עמהן • אף על פי
שנתפרקו בשבת • שאינן דומין לדלתות הבית • לפי שאינן
עין המובן : ב נוטל אדם קורנס לפצע בו את האגוזים • וקרדום

רש"ע מברטנורה

פרק יז כל הכלים • כיס לכן דלתות נטלים בשבת ודלתותיהן עמהן
ואע"פ שנתפרקו מדלתות מן הכלים קודם השבת נטלים בשבת
מנג כלים : ואינן דומין לדלתות הבית • שאפילו נתפרקו בשבת אין
נטלין לפי שדלתות בתים אינן מן המוכן כלומר לא גמרו למלאכתו : ב קורנס

לחתך בו את הדבלה · מגרה לגרר בה את המגינה · מגרשת לגרוף בה את הגרוגרות · את הרחת ואת המזלג לתת עליו לקטן · את הכוש ואת הכרכר לתחוב בו · מחט של יד ליטול בו את הקוץ · ושל סקאים לפתוח בו את הדלת : ג קנה של זיתים · אם יש קשר בראשו מקבל טומאה · ואם לאו אינו מקבל טומאה · בין כך ובין כך ניטל בשבת : ד רבי יוסי אומר כל הכלים נטלין · חוץ מן המסר הגדול · ויתד של מחרישה · כל הכלים נטלין לצורך

ר״ע מברטנורה

פרק : פדגלא · לאחר שעשאם עגול היה עבה וקשה ונריכם קדדום להתכם : מגרה · כעין סכין מלוך ויש בו פנימות קרנה : לגרור בו את הגרגיום · להתכם ולחלקם לחלקים שעל ידי פנימותיו ממהר ותותן הדבר בתוכו : מגריסה · לגרוף בה כגרוגרות מן המבית : רחת · לוח שיש לו כיס יד ושתי דפנות וחורין בה את המטה : ומזלג · כלי שיש לו שלש שיניים ומספקים בו את פקק הכוחן : כוש · שלך שמוות בו הגבים : כרכר · עץ של חורגים ודומה למחט של סקאין : להחוב בו · לאכול בו תיתים וכל מיני פרי כך : מחט של יד · מחט קטנה שתופרים בה בגדים : ליטול בו את הקוץ · שנכנס בבשרו שמותר ליטלו בשבת כמו שמותר להסיר מוראת לחוליא ממנה ליחס ובלבד שלא יתכוין לעשות לו פה : של סקאים · מחט גדולה שתופרין בה שקין : לפתוח בו את הדלת · מי שאבדה לו מפתח : ג קנה של זיתים · קנה שפשוי לנדוק בזיתים בשעתן אם נתחסך שמנן נתוכן והניעו להיות רחוין לבית הבד : אם יש קשר בראשו · כעין פקק שבקנה מקבל טומאה לפי שעל ידי שהוא פקוק בקשר מסתייר בו מן הסכין כזה מן הזיתים וכודק בו את הניע לעגול וכוש לוה בית קבול : ואם לאו · שאין בו קשר אי״א שהוא תלול אין הלוז עשוי לקבל כלום לכך הוא לוה שעשוי כלי עץ ואינו מקבל טומאה : בין כך ובין כך ניטל בשבת · דהא כלי הוא ועשוי להסוך בו את הזיתים : ד מסר הגדול · מגרש גדולה שנוסרים בה קורות : ויתד של מחרישה · כלי גדול שעשוי כסכין שבו עומין תרין של תלם שמעמיק ובנך קשיד עליהם ומייתד לפי מקום דלא הזו למלאכה אחריתי : כל הכלים ניטלים לצורך ושלא לצורך · פ״ק כל הכלים במלאכתן להיתר כגון קערות וכוסות ניטלים לצורך גופו ולצורך מקומו של כלי ושלא לצורך אחרי שאינו צריך לגופו ולמקומי של כלי אלא לטלטלו מחמת גלל או שלא יגנבוהו בגנבים שרי בכלי שמלאכתו לכיסר · וכלי שמלאכתו לאיסור כגון פדוכום ונחיים וכיוצא בהן לצורך

תקוני שבת

ישלא לצורך · רבי נחמיה אומר אין נטלין אלא לצורך : ה כל הכלים הנטלין בשבת · שבריהן נטלין עמהן · ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה · שברי ערבה לכסות בהן את פי החבית · שברי וכוכית לכסות בהן את פי הפך · רבי יהודה אומר ובלבד שיהו עושין מעין מלאכתן · שברי ערבה לצוק לתוכן מקפה · ושברי וכוכית לצוק לתוכן שמן : ו האבן שבקרויה אם ממלאין בה ואינה נופלת ממלאין בה · ואם לאו אין ממלאין בה · זמורה שהיא קשורה בסביח · ממלאין בה בשבת : ז פקק החלון · רבי אליעזר אומר בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו · ואם לאו אין פוקקין בו · וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין בו : ח כל בכויי הכלים שיש להם בית אחיזה נטלין בשבת · אמר רבי יוסי במה

ר״ע מכרטגורה

גופו ולצורך מקומו מותר · מתמה נגל תו מסני הנגנים לסור : רבי נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך · מפרש בס״ם לצורך חסרים כמיותר לו בלבד ולא לצורך דבר אחר ואפי׳ לצורך גופו כגון סכין לחתוך בו בלבד פרי ולא לסמוך בו את הקערה ואין הלכה כר׳ נחמיה : ה מעין מלאכה · אין מלאכה בחסים והסילו אינה מעין מלאכתן ברחבונה : לצוק לתוכן מקפה · עבה דומיא דשיכר מעורבת במים ולא פליגי אלא הנשברו בשבת אבל נשברו מערב שבת כ״ע מודו דנטלים אסילו אין מוסין מעין מלאכתן ברחבונה ואין הלכה כר״י : ו האבן שבקרויה · לעת יבשה וממלאים בה מים ומתוך שסים קלה אינה שוחבת הלא נפה וגומצין בה אבן להכניסה : אם ממלאין · בקרויה : ואין האבן נופלת · שבדקוה יפה בפי הקרויה מוב כלי : ואם לאו · פרי היא כאחר האנים ואין מטלטלים את הקרויה שמצית בשים לאבן שנשחתה : וזמורה שהיא קשורה בסביח · לפי קטן שמלאין בו פיו מן הצור או מן המעין ממלאים בו דבויה להך זמורה כלי : ז פקק שחלון · כגון לוח ומכך או שאר כל דבר שמוהמים בו שחלון : ופלוי · שהיו נגרר בארץ : ואם לאו אין פוקקין בו · שאם נגרר על גב קרקע כשעת זומפו ממעל לארץ לסתום בו מחזי כנומפ על הבנין וסבר רבי אליעזר אין מוסיפין על אהל ערלי בשבת : בין כך ובין כך · בין קבור בין היגו קבור פוקקין בו פוחיל והיה מובן מלחמול לכך דשברי רבנן מוכיפין על אהל ערלי בשבת והלכה כחכמים : ח כמה דברים אמורים בכסוי קרקעית · בס״ם קאמר דבכסוי כלים כ״ע לא פליגי דבי שמ״נ דלים נהו בים שחיוב ובכסוי קרקעות כגון כסוי של כור ודום לא

פליגי

רבים אמרים בכסוי הקרקעות · אבל בכסוי הכלים בין כך
ובין כך נטלין בשבת :

פרק יח מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה ·
מפני האורחים ומפני בטול בית המדרש · אבל לא את
האוצר· מפנין תרומה טהורה ודמאי ומעשר ראשון שנטלה תרומתו·
ומעשר שני והקדש שנפדו · והתרומה היבש · מפני שהוא מאכל
לעניים (כ"ה לעזים) · אבל לא את הטבל · ולא את מעשר ראשון
שלא נטלה תרומתו · ולא את מעשר שני והקדש שלא נפדו·

ר"ע מברטנורה

פליגי דתסור אי ליח נמו ניח לחזק כי פליגי בכסוי כלים המחוברים
לקרקעות מר סבר כקרקעות דמיין ומר סבר לאו כקרקעות דמיין והלכה
כחכמים שהמחובר לקרקע הרי הוא כקרקע :

פרק יח מפנין · אם צריך למקום להוסיף אם תורחין להסב בסעודה או
פלמידים לשמוע הדרשה ודוקא לדבר מלוה אבל ולא חייסינן
לטרחת בבת : תרבע וחמש · לאו דוקא דאי בעי אפילו טובא נמי :
אבל לא את האוצר · כלומר ובלבד שלא יגמור את האוצר כלו עד שיגיע
לקרקעיתו דלמא אתי לאטווויי גומות: מפנין תרומה טהורה · ואפילו יטרחל
דלא חזיא ליה יוכל לטלטלה ולפנותה כיון דחזיא לבהן : ודמאי · דחזי
לעניים כדתנן מלכיתין את העניים דמאי ואי בעי הוא מפקיר לבבסים
והוי עני והזי ליה בהתא נמי הזי ליה : ומעשר ראשון שנטלה תרומתו ·
שנטלה ממנו תרומת מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה כגון שהקדים
בן לוי ולקח המעשר בבלין דעדיין לא חלה עליה חובת תרומת שחין
כהנן חייב בתרומה גדולה עד שיתרמת בכרי וזה שהקדים ולקח המעשר
בבלין היני מפרים חלה תרומת מעשר בלבד ומותר באכילה אע"פ שלא
הפריש ממנו תרומה גדולה : ומעשר שני והקדש שנפדו · שפדו אותן
בפלים ונתנו את הכסף ולא נתנו את החומש ושמשין מטבע שהם פדויין
והחומש הוי מלוה גבי בעלים : אבל לא את הטבל · ואפי' טבל דרבנן
כגון הזורע בעלין שחיני נקוב : ולא את מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ·
אם הקדים בן לוי ולקח המעשר אחר שהתרמה הבותה בכרי קודם
שהפריש ממנו תרומה גדולה והפרים ממנו תרומת מעשר ולא הפרים
תרומה גדולה זהו מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו האמור כאן שבין
שהתרמה בכרי ושהחייבה בתרומה בשלוקח המעשר ראשון אע"פ שהפרים
ממנו תרומת מעשר כל זמן שלא הפרים ממנו תרומה גדולה עבל שוי

ומעשר

תקוני שבת

ולא את הלוף · ולא את החרדל · רבן שמעון בן גמליאל מתיר בלוף · מפני שהוא מאכל עורבין : ב חבילי קש · וחבילי עצים · וחבילי זרדים · אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן · ואם לאו אין מטלטלין אותן : כופין את הכל לפני האפרוחים · כדי שיעלו וירדו · תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתכנס · מדרין עגלין וכייחין בוישות הרבים · אשה מדדה את בנה · אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהוא נושל אחד ומניח אחד · אבל אם היה גורר אכור : ג אין מילדין את הבהמה ביום טוב · אבל מסעדין · ומילדין את האשה בשבת · וקורין לה חכמה ממקום למקום ·

ר"ע מברטנורה

ואסור למלטלו בשבת : ולא את מעבר שני וסקדם שלא נפדו · כגון שנפדו תכל לא נפדו כלכה כגון שפדה מעבר שני על גרוטאות של כסף ואין מעבר שני נפדה אלא במעות שיש פליסם צורם דכתיב (דברים יח) ונתת הכסף בידך · וסקדם היינו נפדה בקרקע דכתיב (ויקרא כז) ונתן את הערכך ביום ההוא דבר שנתן מיד ליד : לוף · מין קטניות שהיגו בחוי חי תהילו לבהמה · ורמב"ם פירש מין ממיני הבצלים : לעורבין · כגון מבירים במגדלין עורבים לגדולם ואין הלכה כרבי"ג : ב חבילי · הגודות : זרדים · ענפי האילן להיות במזרדין תותם למאכל בהמות : כופין הם הכל לפני האפרוחים · ומכאן כלי מהיכנו לא סוי באין האפרוחים עומדים עליו והאומר אין כלי ניטל אלא לצורך דבר שיש מוקי למהניתין בצריך למקומו של כלי : שברחה · מן הבית : דוחין אותה · בידים : עד שתכנס · ודוקא דוחין תכל לא מדדין לפי שהתרנגולת מצטערת מצטער עון האדון ומצוה שהיא מטלטלת תכל האוזן ואחר עושה מדדין : מדדין עגלים · אומן בעוקרי וכנדדיו נוקרו ומסיבו ומעמיד לו רגליו : והאשה מדדה את בנה · אומנתו בזרועיו מתאוריו והוא מניח רגליו והולך : בושתו אומן ומניח אחת · כשהאיבוק מניח את רגליו מניח אחת ומצניח אחת : אבל נוקר אסור · בושתאו וכל מקום שאמר ר' יהודה אימתי במצוה לא בא לחלוק אלא לפרש דברי חכמים שילכך הלכתא כותיה : ג אין מילדין · אין מוכיין סולד מן הדתם בי"ם דאיכא סכנה ויהרג : אבל מסעדין · אומן אם סולד בלא יסול לאחרן : חכמה · מילדת בקיאה : ממקום למקום · ואין תוספין להיסור אחרון : ומחללין עליה את השבת · מצוה שהיא ובאת על ידי אחרים ומתחיל פדם להיות שותת עד כל ג' ימים אחר שילדה אין מחללים עריכם אלי אין לא אמרה עריכם אלי מחללין · מג' ואד ז'

ומחללין עליה את השבת · וקושרין את התנור · רבי יוסי אומר
אף חותכין · ובל צרכי מילה עושין בשבת :

פרק יט רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי מערב שבת · מביאו
בשבת מגולה · ובסכנה מכסהו על פי עדים · ועוד אמר
רבי אליעזר · כורתים עצים לעשות פחמין · ולעשות כלי ברזל ·
כלל אמר רבי עקיבא · כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת ·
אינה דוחה את השבת · ושאי אפשר לעשותה מערב שבת · דוחה
את השבת: ב עושין כל צרכי מילה בשבת · מוהלין ופורעין ומוצצין ·
ונותנין עליה אספלנית וכמון · אם לא שחק מערב שבת · לועס
בשניו ונותן · אם לא טרף יין ושמן מערב שבת · ינתן זה בעצמו וזה
בעצמו · ואין עושין לה חלוק בתחלה · אבל כורך עליה כמרטוט ·

ר״ע מברטנורה

תמרה נריכם תני מחללין · לה תמרם נריכם תני אין מחללין · מסכפה
ועד בלעים תפילו תמרם נריכה תני אין מחללין תנל עוסים נרכים על
ידי עובד כוכבים מפני שהיא כהולה שאין בו סכנה ודבר שאין בו סכנה
עושין נרכיו ע״י עובד כוכבים : וקושרים התנור · של ולד שהוא תרוך
ושם לא יקברוהו ויכרכיהו יצאו תעיו תנל אין כורתין אותו בשבת לדברי
ת״ק : ר׳ יוסי אומר אף חותכין · והלכה כר״י בחותכין אותו ומקיים
אותו וגוהגין עליו לשק שדם וכיוצא בו : וכל צרכי מילה עושין בשבת ·
ולקמן בהיזך פרקא מפרש לצרכי מילה מאי ניהו :

פרק יט רבי אליעזר אומר שם לא הביא כלי · לאזמל למול שם שהינוק :
מביאו בשבת מגולה · להודיע שחביבה מצוה זו שמהללים עליה
את השבת : ובסכנה · שנזרו גזירה על המילה : מכסהו על פי עדים ·
כיעידו שאזמל כל מצוה הוא מביא ולא יחבדוהו שהוא צורך שאר תפניו :
ולעצים ברזל · כדי לעשות אזמל למילה : כל מלאכה שאפשר לעשותה ·
כגון מכשירי מילה הואיל ואפשר לעשיתן מערב שבת אין דוחין את השבת
ופליג תדר״ה : שאי אפשר לעשותה מערב שבת · כגון מילה עצמה שאי
אפשר לה לעשות דזמנה בשמיני דוחה שבת והלכה כר״ע : ב מוהלין ·
חותך את הערלה : ופורעין · העור המכסה רחם הגיד : ומוצצין · את
הדם ואע״פ שהוא מצוה שאין הדם נקי [מחיצרו] אלא ע״י מציצה :
אספלנית · שהבוצת : לועס בשיניו · דכל מה דאפשר לבצוע מצוה : אם
לא טרף יין ושמן · רגילים היו שהיו טורפים בקערה יין ושמן ומערין
פומן יחד לרפואת על המילה כדרך שטורפים ביצים בקערה : מלוק ·

אם לא התקין מערב שבת · כורך על אצבעו ומביא ואפילו מחצר אחרת : ג מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה · ומזלפין עליו ביד אבל לא בכלי · רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת · שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים · ספק ואנדרוגינוס אין מחללין עליהן את השבת · ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס : ד מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת · ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב · אחד למול בערב שבת · ואחד למול בשבת · ושכח ומל את של ערב שבת בשבת · רבי

ר״ע מברטנורה

תחיכם על נגד נקבם ומכניסין המילה בחותו הנקב כדי שלא יהוו הצור ויכסם את הגיד : לא התקין · לא הזמין : כורך על אצבעו · דרך מלבום לבנותו מדרך סופה בהול : אפילו מחצר אחרת · לא מבעיא מבית לבית בחותו חצר אע״פ שלא ערבו שלא אם · להצר אחרת שיהא מעורבת עמהם : ג מרחיצין את הקטן · פרי מרחיצין לו כדרכו סוף דתנא סיפא לפרושי ריחא כיצד מרחיצין כגון לזלף ביד אבל בכלי אפי׳ לזלף אסור וכ״ם לרחוץ כדרכו : רחב״ע כו׳ · פליג את״ק וסבר מרחיצין את הקטן כדרכו בין לפני המילה בין לאחר המילה וביום הג׳ דמילה נמי בין בחמין שהותמו בע״ם בין בחמין שהותמו בשבת עומו דשבת נפשות היא וכלכם כרחב״ע : ספק · בן ח׳ תדשים ספק בן ט׳ דתי בן ח׳ כתבן בעלמא הוא ואין מילתו דוחה שבת : ר׳ יהודה מתיר באנדרוגינוס · מדכתיב (בראשית ט״ז) המול לכם כל זכר לרבות תנדרוגינוס ות״ק ערלתו כתיב מי שהוא כולו ערל יצא זה שחציו נקבה ותין הלכם כר״י : ד מי שהיו לו שתי תינוקות וכו׳ · פליגי תמוראי בש״ם בגרסת מכאן זו ובגרסת שלפנינו רבותי עיקר כך היא מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול אחר שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר שבת בשבת חייב אחד למול בע״ם ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת ר׳ אליעזר מחייב אתאת ור׳ יהושע פוטר ומפי פירושם שכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב לדברי הכל שאני טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה כשהקדים ומל את של אחר השבת בשבת ושכח אפי׳ ר׳ יהושע מודה : אחד למול בשבת ואחד למול בע״ם ושכח ומל את של ערב שבת בשבת ר׳ אליעזר מחייב אתאת · דמילה שלא בזמנה הינה דוחה שבת ואע״ג דטעה בדבר מצוה שהיה טרוד בחותו של שבת ומתוך כך טעה בזה ואף בזה עשה מצוה שאני רואי הוא למול

אליעזר מחייב חטאת · ורבי יהושע פוטר : ה קטן נמול לשמונה ולתשעה ולעשרה ולאחד עשר ולשנים עשר · לא פחות ולא יותר הא כיצד · כדרכו לשמונה · נולד לבין השמשות נמול לתשעה · בין השמשות של ערב שבת נמול לעשרה · יום טוב לאחר השבת נמול לאחד עשר · שני ימים טובים של ראש השנה נמול לשנים עשר · קטן החולה אין מוהלין אותו עד שיבריא : ו אלו הן ציצין המעכבין את המילה · בשר התוצה את רוב העטרה · ואינו אוכל בתרומה · ואם היה בעל בשר מתקנו מפני מראית העין · מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל :

ר ״ ע מ ב ר ט נ ו ר ה

אלא מלינו דוחה שבת ס״ל ל׳ אליעזר טעם נדבר מצוה ועשה מצוה מלינו דוחה את השבת חייב : ור״י פוטר · דסבירא ליה טעם נדבר מצוה ועשה מצוה מלינו דוחה את השבת פטור כיון דסבור היה שברצות ב״ד הוא עושה ומלכה כר״י : ה נולד בין השמשות נמול לתשעה · שהרי יום שמיני של מחר הוא נמול ושמא בין השמשות יום הוא ונמול לתשיעי · היה היום ערב שבת ח״ת למולו בשבת הבא דשמא תשיעי הוא והויא לה מילה שלא בזמנה ומינה דומה שבת ונדחה להמתין עד לאחר השבת שהוא עשירי : חל יום טוב להיות אחר השבת · אין מילה שלא בזמנה דוחה אותה ונמול לאחד עשר : שני ימים טובים של ראש השנה · דקדושה אחת הן ואין מילה שלא בזמנה דוחה את יו״ט השני של ראש השנה נמול ל־״ג : עד שיבריא · ויעברו עליו ז׳ ימים שלמים מעת לעת מיום שהבריא ואח״כ מלין אותו : ו גיזין · כמין נימין של בשר שנאחר מן הערלה : עטרה · היא שפה גבוהה המקפת את הגיד סביב וממנה מספע ויורד לתאנו ובשר שהוסף את רוב העטרה דקתני מתני׳ לא תימת רוב היקפה שלא שהילו רוב גודלה במקום ג׳ : ואינו מוכל בתרומה · שם כהן הוא דכהן שרל אסור לאכול בתרומה נאמר בפסח (שמות י) תושב ושכיר לא יאכל בו ונאמר בתרומה (ויקרא כב) תושב כהן ושכיר לא יאכל בו מה שכח אסור לערל אף תרומה אסורה לערל : ואם היה בעל בשר · בהיה שמן ונראה בשר שלמעלה מערלתו לאחר שנישלף העורלה כולה כשהילו אותו בשר חוזר וחופה את הגיד : מתקנו · ומפשיע בחיומל מאותו עודי : מפני מראית העין · שלא יהיה נראה כערל : ולא פרע · לא גילה : כאילו לא מל · ויבוב ויפרע ואפי׳ שלק ידו ממנה וכל זמן שהוא מתעסק במילה בשבת חותך בין גיזין המעכבין בין גיזין שאינן מעכבין לאחר שסלק ידו של גיזין שמעכבין חוזר של גיזין שאינן מעכבין אינו חוזר :

פרק ב רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת ביום טוב • ונותנין לתלויה בשבת • וחכמים אומרים אין תולין את המשמרת ביום טוב • ואין נותנין לתלויה בשבת • אבל נותנין לתלויה ביום טוב : ב נותנין מים על גבי שמרים בשביל שיצולו • ומכנסין את היין בכודרין • ובכפיפה מצרית • ונותנין ביצה במסננת של הרדל • ועושין אנומלין בשבת • רבי יהודה אומר בשבת בכום ביום טוב בלגין • ובמועד בחבית • רבי צדוק אומר הכל לפי האורחין : ג אין שורין את החלתית בפושרין • אבל נותן לתוך החומץ • ואין שורין את הברשינין • ולא שפין אותן • אבל נותן

ר"ע מברטנורה

פרק ב רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת • משמנים בה במרי יין ומותח את פיה לכל צד כעגול ונעשה כאהל על חלל הכלי ואע"ג דעביד אהל ברי בי"ע דס"ל לר"א מכשירי אוכל נפש אתפשר לעבותן מערב יו"ט מותר לעבותן ביו"ט אבל בשבת [תולה] לכתחלה לא אבל אם תלוי היא נותנין לתוכה שמרים ומכנסין לתוך דרך בורר בכך : תין תולין את המשמרת • דעביד אהל ערלי ומחזי כמעשה חול : ואין נותנים לתלויה בשבת • דשוס תולדת בורר הוא מרקד והלכה כתכמים : ב נותנים מים • בשבת על גבי שמרים שתוגים במשמרת מבעוד יום כדי שיצולו ויהיו כשמרים צלולים ויזוב כל יינם • פי' אחר על גבי שמרים שנשארו בחבית וקולטין המים עמם סיין ומוציאין לחוץ בשבת ובותים לותן ואין בזה משום בורר : את היין • משני הקמחים לבנים שמתבוים בו : בכודרין • שמיתדים לכך וליכא למגזר דלמא סחיט להו הוחיל ועבויי למלאכה זו ושוא שנא יעשה בידו בכודר כמין גומא בפי הכלי כדי שיכיל היין כמדתן שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול : ובכפיפה מצרית • של העשוי מצורי כדקל והוא שלא תהיה בכפיפה גבוהה מקרקעית הכלי שהתחתון שפת שלא יעשה אהל ערלי : ונותנים ביצה במסננת • שנותנין בה חרדל להסהנן שבגולין ליתן ביצה שרופה בדברים שעכורין והם מתלבנים ומזדככים על ידה : מנומלין • יין ודבש ופלפלין : בלגין • גדול משוס וקטן מחבית : בכל לפי האורחים • אם יש לו אורחין מרובין טושה הרבה יין בשבת בין ביום טוב בין במועד והלכה כת"ק שעושין מנומלין בשבת בפי מה שהן רולים : ג תלתית • כך שמה בערבי והיא חמה ונוסגין לאכלה במקומות הקרים ואין שורין אותה בשבת דמחזי כמעשה חול : את הברשינין • מניף עליהם מים גרלי לבורר פסולתן שפסולת קף למעלה : ולא שפין אותן •

לתוך הכברה או לתוך הבלבלה · אין כוברין את התבן בכברה ולא יתננה על גבי מקום גבוה · בשביל שירד המוץ · אבל נותנו הוא בכברה · ונותן לתוך האבוס : ד גורפין מלפני הפתח · ומסרקין לצדדין מפני הרעי · דברי רבי דוסא · וחכמים אוסרין · נוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת : ה הקש שעל גבי הממה לא ינענענו בידו · אבל מנענעו בגופו · ואם היה מאכל בהמה · או שהיה עליו כר או סדין · מנענעו בידו · מכבש של בעלי בתים מתירין · אבל לא כובשין · ושל כובסין · לא יגע

ר ע מ ב ר ט נ ו ר ה

כיד להסיר פסולתן דהוס ליס כורר : אבל ניתן בתוך הכברס · ואע"פ שפסולתן נופל לפעמים דרך נקבי הכברס ונגלגל מתכרך מלגיו : התבן · שהיו עובדים מן הקש שמתבשין אותן בתוריגים ונעשה כל זנב השבולין התן : מוץ · הוא מזקן השב לח שעליון ואינו רוצה למאכל בהמה וכוברים אותם בכברה ביפול המוץ : אבל נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס · ואע"פ שהמוץ נופל מלגיו דרכר שאינו מתבשין מותר כר"ש : ד גורפין · בשבת אבוס שלפני השור שמפנימים אותו שלא יתערב השפורית שבאבוס בתבן וכשורים שותיס לפניו ויקוץ במאכלו ומסלקין תבן שלפניו לצדדים כשהוא רב כדי שלא ידרסנו ברגליו ויתלכלך ברעי : וחכמים אוסרים · שתרוייהו קתי אחד גריפת האבוס ואחד תבן שלפניו לא יסלקנו לצדדים ולא נחלקו ר' דוסא וחכמים אלא באבוס של כלי אבל באבוס של קרקע שכל מודיף שאין גורפים דלמא אתי לאתוויי גומות · וכאן גזרו אבוס של כלי אטו אבוס של קרקע והלכה כחכמים : נוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו · ולא אמרינן טלטול דלא חזי הוי טלטול ודאי חזי דאין בהמה קפה במאכל שניטל מלפני חברתה ודוקא מלפני אחמור ונותנין לפני השור וכיונא דזה אבל לא מלפני שור ונותנים לפני אחמור שמאכל השור מאוס בריחן היונאים משיו ואין אחמור אוכל ממנו : ה הקש שעל המטה · שמתה להסקה ומוקצה הוא ואסור לנענע עליו ומנענעו כדי שיפול כך ואף לנענע עליו : לא ינענענו בידו · דמוקצה הוא אבל מנענעו בגופו בשאינו דעלטול מן הצד הוא ולאו שמיס טלטול : או שהיה עליו כר או סדין · דגלי דעתיס דאקציוס לגמיבה משתה תורת כלי עליו : מכבש · שני לוחות שמניחין ביניהן הבגדים לאחר כביסתן ומהדקין הלוח העליון על הבגדים שמונחין בלוח התחתון כדי שיפול נחת : מתירין · דסיינו לצורך שבת ליטול אם הבגדים אבל לא כובשים דסיינו לצורך מחר : ושל כובסים

תקוני שבת

בו · רבי יהודה אומר אם היה מותר מערב שבת מחיר את כלי
ושומטן · (נ"ל מחיר את כלו ושומטו) :

פרק בא נוטל אדם את בנו והאבן בידו · וכלכלה והאבן בתוכה ·
ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה ועם החולין · רבי
יהידה אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה : ב האבן שעל
פי ההבית · מטה על צדה והיא נופלת · היתה בין החביות מגביהה
ומטה על צדה · והיא נופלת · כועות שעל הכר · נועד את הכר ·
והן נופלות · היתה עליו לשלשת מקנחו בסמרטוט · היתה של עור ·

ר"ע מברטנורה

לא יגע בו · מפני שהוא עשוי לתקן בגדים ומסדק מפי ושתרתו דומה
לסחיטה ואין כלכה כר' יהודה :

פרק בא נוטל אדם את בנו · בחגר ובחגן בידו ולא אמרי' דמטלטל
לחגן : כלכלה · סל : והחגן בתוכה · והוא שיהיו פירות בסל
שאם אין בו פירות נעשה כשיש לדבר האסור ואסור למלטלו ועריך גמי
שיהו בתוכו פירות שאם יפליכם בחגן ימאכו בגון תותים וענבים ויכוונ
בהם אבל אם היו בו פירות כגון אגוזים ושקדים מגער את הפירות יפן
נופלים ופירות הנמאסים גמי כגון תותים וענבים אם אפשר לסלקם נג"
בכלכלה ונגער החגן בבדה ולהפליכם אסור למלטלה עם החגן ומתניתין
דייקי כגון שנפחת מגדי בכלכלה או שולים והחגן דופן לה שאי אפשר
שאפשר בכלכלה בלא החגן : תרומה טמאה עם שטהורה ועם החולין ·
אגב שטהורה ואגב החולין אבל טמאה בלחוד נשאר בה מלטול היא :
אף מעלין את המדומע באחד ומאה · שאם של תרומה שנפלה במאה אחים
של חולין מותר להעלות לשאה של תרומה מפני שבאת ויצאו כלן חולין
ומותרין לזרים ולא אמרינן מתקן הוא דתרומה שנפלה בחולין תאבינן לה
בחילו מוכחת שבדה והיא מעורבת וכשעלה בא' ומאה התרומה עלמה
שנפלה עולה סילקך לאו מתקן הוא ואין הלכה כרבי יהודה : ב מטה על
צדה · מטה שאבית על צדה שם צריך ליטול מן היין והחגן טופלת ולא
יטול אותה בידים : היתה בין החביות · ומתירה שלא תפול החגן על
החביות ותשברם שנגיעה לחבית כולה ומסלקה מבין החביות ושם מטה
אותה על צדה : נועד את הכר ופן נופלות · כשהוא צריך לכר והיא צריך
למקום הכר · אבל אם צריך למקומו מגביה הכר עם המעות שעליו ולא
אמרן אלא כשאבה המעות על הכר מע"ש אבל שניהן שם במתכוין בשעה
הכר נשים לדבר האסור ואסור למלטלו ולא לגער המעות שעליו: למלטם ·

נותנין עליה מים עד שתכלה: ג בית שמאי אומרים מגביהין מן השלחן עצמות וקליפין · ובית הלל אומרים נוטל את השבלא כלה ומגרה · מעבירין מעל השלחן פרורין פחות מכזית · ושער של אפונין · ושער של ערשים · מפני שהוא מאכל בהמה · ספוג אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין בו · ואם לאו אין מקנחין בו · וחכמים אומרים בין כך ובין כך ניטל בשבת · ואינו מקבל טומאה: פרק כב חבית שנשברה מצילין תימנה מזון שלש סעודות · ואומר לאחרים בואו והצילו לכם · ובלבד שלא יספוג ·

ר ע מ ב ר מ ג ו ר ה

דבר של מנוף כגון רוק לו כעי לו נותה: מקנחה בסמרטוט · ולא יתן עליה מים דסתם כר של גבד הוא ובגד שבייתו במים זהו כבוסו: סיתה על כר של עור · דלאו בר כבוס הוא: נותן עליה מים עד שתכלס · ותלך פלבלסת תכל כבוס ממש לא דהוציל וסתם כריס [וכסתות רכים] ניכנו סיין כמו כבוס בעורות רכים ומיסו שבייתן לא זהו כבוסן: ג כ"ש תומרים מגביהין מעל השלחן עלמות וקליפין · כש"ס קתני שלין תגו סומכים על מכתבו כגון שבית שלא מוחלפת הסיטה שבית שלג תומרים מגביהין מעל השלחן עלמות וקליפין וכ"ש תומרים מסלק את השבלא בים עליה תורת כלי תכל לא יטלטל העלמות וקליפין כיוצא דכ"ש כר"ש וכ"ש כרבי יהודה ומיסו לא שבו בית שלג שלא בעלמות וקליפין דתזו למאכל בהמה תע"ג דלא תזו למאכל אדם תכל אי לא תזו אף למאכל בהמה מודו בים שלג דאסורים לטלטל דבכה"ג אפי' ר' שמעון מודה: מעבירין מעל השלחן פרורים פחות מכזית · ואפי' פחות מכזית וטעמא כדמפרש בסמוך שהן רחוין למאכל בהמה: ושער של אפונין · ערביטים בסקטנית גדל בהן: עור בית אחיזה · בית אחיזה של עור שיאחזנו בו: אין מקנחים בו · שכשאוחזו נסתם בין אגבותיו ומוי פסיק ריסיה ולא יצות דמודה בים ר"ש: בין כך ובין כך · בין ים לו בית אחיזה בין אין לו בית אחיזה ניטל בשבת כשאר כגוב: ואינו מקבל טומאה · דאינו לא כלי עץ ולא בגד ולא שק ולא מתכת:

פרק כב מצילין מזון ג' סעודות · ואפילו בכלים שרבה דאילו בכלי אחד אמרן בש' כל בהבי דבמה דבעי מציל: לבם · כל זה מזון ג' סעודות: ובלבד שלא יכפוג · שלא יהים ספוג לבאוב סיין ולאוור ולסמיך ואע"פ שים לספוג בית אחיזה דליכא אפס סחיטה שלא יצא כדרך שאוב עובה בתול ואפילו ליקה בידו שמן ודבש שמן מבית

ומדבקים

אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין · ואם יצאו מעצמן אסורים · רבי יהודה אומר אם לאוכלים היוצא מהן מותר · ואם למשקין היוצא מהן אסור · חלות דבש שרסקן מערב שבת ויצאו מעצמן אסורים · ורבי אליעזר מתיר: ב כל שבא בחמין מערב שבת · שורין אותו בחמין בשבת · וכל שלא בא בחמין מערב שבת · מדיחין אותו בחמין בשבת · חוץ מן המליח הישן (כ"ה ודגים מלוחים קטנים) וקולים האספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן: ג שובר אדם את החבית לאכול הימנה גרוגרות · ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי · ואין נוקבים מגופה של חבית · דברי רבי יהודה · וחכמים מתירין (כ"ה רבי יוסי מתיר) · ולא יקבנה מצדה ·

ר ע מברטנורה

ונדנקים ונקנח ידו בספר כלי אסור שלא יעשה כמעשה תול: אין כותשין את הפירות · דס"ל מפרק תולדה דדש: אסורין · גזירה שמא יסחוט לכתחלה: ר"י אומר אם לאוכלין · כיון שאין פירות מכונסים כיונא מבן מותר דלא ניחא ליה במה שזבו ולית לגזור בהו שמא יסחוט · ואם נמצאו היו מכונסין דניחא ליה במאי דנפיק מינייהו כיונא אבל גזירה שמא יסחוט וכזיתים וענבים תודה ר"י להחמירם דחע"ג דכנסן לאוכלים כיונא מבן אסור כיון דדרכן לסחיטה קיימי כי אתו לידי מבקה יהיב דעתיה נככי ובבהר מיני פירות מודים חכמים לר"י כיון דלאו דרכן לסחיטה · לא נחלקו אלא בתיתים ורמונים דרבי יהודה מדמה להו לבהר פירות וחכמים מדמו להו לזיתים וענבים והלכה כר"י: חלות דבש · כשהן מרוסקים זב סדנם מעלמו מתוך הבצוק ואין דרך לסחטו סילקן ר' אליעזר מפיר וחכמים אוסרים גזרו אטו שאין מרוסקין והלכה כר"א: ב כל שבא בחמין · שנתבשל: מדיחין · דסדחתו אינה בבולו אבל לא שורין: חוץ מן המליח הישן · דג מליח שעברה עליו שנה משנמלח: וקולי האספנין · דג שקליפתו דקה והדחתו בחמין היא גמר בישולו: ג שובר אדם את החבית · משני שהוא מקלקל: ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי · לעשות לה פה נאה: אין נוקבים מגופה · דהנוקב נפי חבית הוא נופל את כולה דבי נקיב [לה] מתקן שתהא הוא: ר' יוסי מתיר · דאין דרך נפי חבית נכך והלכה כר' יוסי: ולא יקבנה מצדה · כלומר לא דברי ר' יוסי להיות נוקב את המניפה לא שרי אלא למעלה מראש המנוסה דלאו הוא לא למעבד שתחא שתם אלא נוטל כל המנוסה אבל מצדה זמנין דמצוי שיש נקב בצד המנוסה משום שתחא ואינו רוצה לשתחה למעלה שלא יפלו

תקוני שבת

אם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה׳ משני שהוא ממרח׳ אמר
רבי יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב׳ ואמר חושיאני
לו פחמאת׳ ד׳ נותנין תבשיל לתוך הבור׳ בשביל שיהא שמור׳
ואת המים היפים ברעים בשביל שיצינו׳ ואת הצוות בחמה
בשביל שיחמו׳ מי שנשרו בליו בדרך במים מהלך בהן ואינו
חושש׳ הגיע להצר החיצונה שוטחן בחמה אבל לא בנגר העם׳
ה׳ הרוחץ במי מערה ובמי שבריא ונסתפג אפילו בעשר אלונטיאות
לא יביאם בידו׳ אבל עשרה בני אדם מסתפגין באלונטית אחת
שניהם ידיהם ורגליהם ומביאים אותה בידם׳ ו׳ סבין וממשכשין
בבגדי מעיים אבל לא מתעמלין ולא מתגרדין׳ אין יורדין

ר״ע מברטנורה

גרוטים לו שפר ניין: ממרח׳ ויש כתן מקום ממחק: נעשה׳ שם מקור:
חושבני לו מחטמת׳ לא מירת בשעה לדבקה בדופני כלי סביב סנקב:
ד׳ לתוך הבור׳ שתין בו מים: שיהא שמור׳ שלא יסריח מחמת שהוא
וכא קמ״ל דלא חייבינן דלמא אתי לאחווי גומות שבקרקעית הבור כדי
שיהא שוה לסוביב שם הקדרה: ואת המים היפים׳ הרחוים לשתיה:
ברעים׳ בתוך מקום מים רעים שתין רחוק לשתיה ומלאת דשבוטה היא
ימצום שיהא נקב לא דתנן ואת הצוננים [בחמה] בשביל שיחמו אבל דתימא
:גזור דלמא אתי לאחמוני ברמץ קמ״ל: מי שנשרו כליו׳ שנפלו במים
נשבת: מהלך בהם׳ ושינו חושם׳ שמא יחשדו אותו שכבשן: הגיע להצר
החיצונה׳ בשעה למצוא סעיר שהוא מקום פרחמר: שוטחן בחמה׳
לייבשן: אבל לא בנגד העם׳ שיחשדוהו שכבשן ומשם זו דתניא היא
שהלכה בידינו כל דבר שאסרו חכמים מפני מראית עין אפילו בחדרי
חדרים אסור הילכך אסור לשטחן אפילו שלא בנגד פעם: ה׳ ונסתפג׳
ונקנח: אפילו בעשר אלונטיות׳ סדינים שמקנחים בהן ונסתפג בהן זה
אחר זה תמ״ג דלא נפישי מיא בכל חד וחד אפילו שכי לא יביאם בידו
לתוך ביתו אפילו על ידי עירוב שתין כהן ליטול הוצרה שלא גזרה שמא
יבאם ויסחטם בבואו: אבל עשרה בני אדם׳ הולכין ומרובין הם מדכרי
אהדדי ואפי׳ חדא אלונטית לעשרה בני אדם דהשתא נפיש בה מיא אפילו
שבי מביאין אותם בידם ולא גזרינן שמא יסחטנה הולכין ומרובין הן
שניהם ידיהם ורגליהם׳ אורחא דמלתא נקט וה״ה לכל גופן ואין ר״ש
במשנה זו שלא אפילו אחד מביא בידו אלונטית שנסתפג בה ולא אמרינן
שמא יסחוט: ו׳ סבין׳ שתן בשבת: וממשכשין׳ ניד של כל שבין

לקורדימה · ואין עושין אפיקטוזין · ואין מעצבין את הקטן · ואין מחזירין את השבר · מי שנפרקה ידו או רגלו לא ישרפם בצונן · אבל רוחץ הוא כדרכו · ואם נתרפא נתרפא :

פרק כג שואל אדם מחברו כדי יין וכדי שמן · ובלבד שלא יאמר לו הלוני · ובן האשה מחברתה בכרות · ואם אינו מאמינו מניח סליתו אצלו ועושה עמו חשבון לאחר שבת · וכן ערב פסח בירושלים שחל להיות בשבת מניח סליתו אצלו ונוטל את פסרו · ועושה עמו חשבון לאחר יום טוב : **ב** מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו אבל לא מן הכתב · ומפיס עם בניו ועם בני ביתו

ר״ע מברטנורה

להנאה : אבל לא מתעמלין · בפסחים נכח : ולא מתגרדין · כמגרדת ודומם לו (איוב ג) ויקח לו חרס להתגרד בו משום דסוי כעובדא דחול : אין יורדין לפולימא · בקעה מלאה מים ותהיה שיט כמו דבק ויש גם מקומות שיעבר הרוכן גם כתותו שיט וידבק בו ואינו יכול לפלוט עד שיתקבצו בני אדם ויעלוהו בקושי גדול וכדוחק · פ״ה בקעה שערב שלם מתליק והרוכן גם נופל וכגדיו נשרים במים ואתי לידי סחיטה : אפיקטוזין · להקיא ופירושו תפיק טוי זיין כלומר להוציא המזון ממקום בשולו שפיא פאטומכא תפיק מוציא טוי מחבשל בלי חם מתרגמינן טוי נור זיין מזון ודוקא לחולה משום שמביאו להקיא הוא שאסור בשבת אבל להכניס תבשיל לתוך פיו כדי להקיא מותר וסיכה דחיית ליה בערוה ואם יקיא יתרפא מותר אפילו ע״י משקה : ואין מעצבין את הקטן · לתקנו ולייפה עצמותיו ושוליות שדרתו משום דמחזי כבונה ולא חמרן הלא לאחר זמן אבל ביום לידה שרי : מעצבין · לשון ידיך עצבוני ויעצבוני (שם י) : ואין מחזירין את השבר · עשה שנשבר ואין הלכה כמשנה זו אלא הלכה מחזירין את השבר בשבת : שנפרקה ידו · פירוש שעשה מן הפרק שלו : לא ישרפם · ל׳ ניניס טרופות בקערה שמשתף [בצונן] על מקום השבר דמחזי דלרפואה קעביד :

פרק כג שואל · ובלבד שלא יאמר הלוני · דשלוחה לזמן מרובה משמע וקיימא לן סתם שלוחה שלשים יום הלכך אפי׳ מלוה לכתוב אל ישקשו כך וכך סלויתי לאלוני כדי שלא יפסח : מניח סליתו אצלו · אם היינו מאמינו ולוקח חותו ומקדישו בשבת דחוכות בקבוע לפן זמן יכולין להקדיש בשבת : **ב** פרפרותיו · מיני מעדנים : אבל לא מן הכתב · אם כתב מע״ס כך וכך תורחים כדי שלא יפסח לא יקרא בשופי בשבת בשבת גזירה שמא יתמוך מ״ג שמא יקרא בספרי פדיומות ואין מוסר

על השלחן · ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד קטנה משום קוביא · ומטילין חלשים על הקרשים ביום טוב · אבל לא על המנה : ג לא ישכור אדם פועלים בשבת · ולא יאמר אדם לחברו לשכור לו פועלים · אין מחשיכין על התחום לשכור פועלים ולהביא פירות· אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו· הלל אמר אבא

ר״ע מברטנורה

לקרוא בשבת חלה בתורה בבוקר ובתורה שבעל פה לאחר שכתבום וכפירושיהן הכל בשאר דברים הן בספרי חכמים שחיבן מדברי נבואה הן מפירושיהן לתורה : משים · משיל גורל לחלק מי יניח כל מנה ומנה : עם בניו ועם בני ביתו · שכן מצוכים על שולחנו שחיב כחן קפידה אבל עם אחר לא דבני הבורה המקפידים זה על זה שחין מותלין וחין מוותרים זה לזה עוברים אכום אדם ואכוס אקל ואכום אין אכוס לווין ופורעין הגזר בכו רבן שמא יכתבו : ובלבד שלא יתכוין וכו׳ · מתניתין הבורי אחסרת וכי קתני משים אדם עם בניו ועם בני ביתו על שולחן ואחי׳ מנה גדולה כנגד מנה קטנה ודוקא עם בניו ועם בני ביתו אבל עם אחר לא ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד קטנה הן סוף דבי״ע לחזור ולחול שרי אבל אם נתכוין לעשות מנה גדולה כנגד מנה קטנה אסילו בחול אשור אכום קוביא דגזל סוף ותסתכא לא קני ושתי תסתכא סיף ישתדך על בגורל אם יפול לו בגורל על המנה הגדולה יזכה בה ולפיכך פלא עלמו אף בגורל קטנה על בספק ואילו ידע מתחלה שבן לא היה פועלים : חלשים · גורלות כמו חולש על גוים (יחזקאל י״ד י״ב) : על הקרשים בי״ם · שבחצו בי״ם לחלק אותם בין הכהנים : אבל לא על הפרות · על קדשים של אתמול : ג לא יאמר אדם לחבירו אדם פועלים · וכתיב (ויקרא כ״ה) אמנות אחנך ודבר דבר : ולא יאמר אדם לחבירו כו׳ · לדיוקא נקטיה לא יאמר לחבירו שכור לנו פועלים אבל אומר לו הנראה שתעמוד עמי לשבר בלומר עכשיו ברואה אם תבא אלי לכשתתבך ואע״פ שאניכם יודעים פעמים לשכרו לשעולמו הוא מזכירו כיון דלא מפרש ליה שכירות בסדיפא אבי דקוי״ל דיבור אחור סרסור מוסר : אין מחשיכין על התחום · לקרב מלמו בבבא עד סוף התחום ולהחזיר שם ביום קרוב למקום הפועלים אף לשרים לסביא פירות דכל דבר שאסור לעשותו בשבת אסור להחזיר אליו אבל מחזיר הוא לכי קרוב לגתו ולשמור פירותיו דזה דבר המותר בשבת לשמור פירותיו : ומביא פירות בידו · סוחיל ועיקר מחבתו לא שיפה לכך : כלל אמר מבא שמול · אחבא קשה אליג דאמר כל שחבכם ולא שמלא בין שחבכם אל שוש לשחבכם אל רשים ושמא לישו ואמר דשחבכם

חקתי שבת

שאול כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו:ד מחשיכין על התהום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין · נברי שהביא חלילין בשבת לא יכפור נהן ישראל · אלא אם כן באו ממקום קרוב · עשו לו ארון והפרו לו קבר יקבר בו ישראל · ואם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית: ה עושין כל צרכי המת · סכין ומדיחין אותו ובלבד שלא יזיזו בו אבר · שומטין את הכר מתחתיו ומטילין אותו על החול בשביל שימתין · קושרין את הלחי לא שיעלה אלא שלא יוסיף · וכן קורה שנשברה סומכין אותה בכפכל או בארובות המטה · לא שתעלה אלא שלא תוסיף · אין מעמצין את המת בשבת · ולא בחול עם יציאת הנפש · והמעמץ עם יציאת הנפש · הרי זה שופך דמים:

ר״ע מברטנורה

על מנת שיהא מכשיר שמותר לומר לחבירו בשבת תנים מזומן ליום לאחר מחשיכה להביא ארון והכריכים למת כך מותר להחזיק על התחום כדי שיהא מזומן ליאחר מחשיכה להביא ארון והכריכים וסיפא דתנן מחשיכים על התחום [לפקח] על עסקי כלה ועל עסקי המת אבל אין מחללין ולכם כאומרו: ד לפקח על עסקי כלה · לפיין ולתקוד בגדי הכלה: חלילין · כלי שיר חלולין העשוין לקול מיוחד הכלי: לא יכפור נהן ישראל · קנסת הוא מפני דמיכחת מלחת שבשביל ישראל הובאו: לא ח״כ נהו ממקום קרוב · לא ח״כ ניחא לנו בגירוד שנהו ממקום שבמוך התחום ולא הניחם מהון לתחום: ארון · לשמו שיקבר בו מ״י או למכור: ה סכין · בשמן: ומדיחין · במים: ופוקקין נקביו · פותמין נקבי המליונים והמתחתונים בנגד אל בשום דבר כדי שלא תכנס בהם הרוח ויפחח: ובלבד שלא יזיז בו הכר · שלא ימלטל ויגניח לא ידו [ולא רגלו] ולא ריסי עיניו שהאור מטלטל המת אל הכר מלבריו לעש״י שמותר ליגע בו וכן כל מוקלם מותר בנגיעה והכור בטלטול ובילם שעולדם בשבת אל כיום טוב אסורה אפילו בנגיעה שמפני כבודיהם נגיעתם זכו מלטולם: ושומטים את הכר מתחתיו · ונמלא מיטל על החול אבל לא מטלטלין להניחו על החול דהא תנא ובלבד שלא יזיז בו אבר: בשביל שימתין · שלא יכריח מהמת הום סתומים והכרים: קושרים את הלחי · של מת שהיה פיו פתוח ונפתח: ולא שיעלה · להסגר מה שנפתח דסיינו מזיז אבר אלא שלא יוסיף להפתח: סומכים אותה בטפסל · שברי חרס כלי עליו: ולא שתעלה · דהוה ליה טוש: אין מעמצין · את עיניו בשבת אפי׳ לאחר יציאת נפש דהוה ליה שופך דמים: וכן קורה שנשברה סומכין אותה בכפכל או בארובות המטה לא שתעלה אלא שלא תוסיף

פרק כד מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי • ואם אין עמו נכרי מניחו על החמור • הגיע לחצר החיצונה • נוטל את הכלים הנטלין בשבת • ושאינן נטלין בשבת • מתיר את החבלים• והשקים נופלין מאליהם : ב מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין את הכיפין אבל לא את הזירין • אין מרסקין לא את השחת • ולא את החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה •

ר״ע מברט נורה

פרק כד מי כהחשיך נותן כיסו לנ״י • מכעוד יום ואע״ג דשלומו של ישראל הוא ליטול את כיסו בשבת קום לסו לרבנן דאין לדם מעמיד מעמו על ממונו ואי לא שרית ליה אתי לאתויי ד׳ אמות כרס״ב : ואם אין עמו נ״י כו׳ • כה יש עמו נ״י לא״י יהיב ליה מ״ט החמור אתם מצווה על שביתתו נ״י אי אתם מצווה על שביתתו • וכשמניח כיסו על החמור מבתחלה מניחו עליה כשהיא מהלכת כלומר לאחר שעקרם רגליה לילך דלא עבדה עקירה וכשרוצה להעמיד נוטלו מעליה ולאחר שתחזור ותעקור רגליה לילך יניחנה עליה כי היכי דלא ליעבד בהמה עקירה והכא דאי שביק לה למעבד עקירה והכא והוא מחמר אחרים ומפסיד נמלא מחמר אחר בשבת ואסור אע״פ שאינה טעונה אלא כל דהו דכתיב (שמות כ) לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך אינו הוא מלאכה שנעשית בין שאדם ובהמה הוי אומר זה מחמר : כגיע לתגר החיצונה • מלשון נתנפי נפשה היא ולאו בדין כיסו קא מייתי : לתגר החיצונה • של עיר שהוא מקום המשתמר רחמנן כשיבא לפרק התמור נוטל בידו מעליו כלים הניטלין בשבת : ואחרים ניטלים מתיר את החבלים • של תוכף שהן קשורים ומסקין נופלים : ב פקיעי עמיר • קשין של שבלים שאגדן מתירין אותן דכל זמן שהן קשורין להו אוכלה ניחו ומתירין אותן לשוויתו אוכלה אבל פספוס לפזרן כדרך שרגילין לפזר עשבים לפני בהמה כדי שתהיה ריחן ויהיו יפין לה לאכלן אסור בפקיעי עמיר דמחבר דהתעבידו אוכלה כהיתר בפקיעין ופספוס היינו אלא לתענוג בעלמא ומטרח בדבר שהוא כבר אוכל לה טרחינן : ומפספסים את הכיפים • שעפים להיות של תבן מפזרים ושוטחים אותן לפני בהמה שתהיה ריחן דבולעו פספוס לא הוי אוכלה : אבל לא את הזירין • כן הן פקיעי עמיר אלא בפקיעין יש להן שני קשרים אחד בראשן ואחד בסופן והזירין יש להם שלשה קשרים קשר אחד יתר באמצען וקאמרה מתני׳ שאין מפספסים את הזירין ואע״פ שהן דהוקים זה בזה ומתחממים ובהמה קלה בהן אלא מתיר שלש אגדיהן שלבד שתהרת אגדיהן מצוי להו אוכלה בפקיעין : אין מרסקין לא בשחת •

תקני שבת

רבי יהודה מחיר בחרבין לדקה: ג אין אובסין את הגמל ולא דורסין. אבל מלעישין. ואין ממרים את העגלים אבל מלעיטין. ומהלקטין לתרנגולין ונותנין מים למורסן אבל לא גובלין ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך. אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולין ולפני יוני הרדיסיות: ד מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים. רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן: ה מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת. פוקקין את הכאור. ומודדין את המטלית ואת המקוה. ומעשה בימי אביו של רבי

ר' ע מברטנורה

אין מחתכין עשב של מבוקה ופיה לחפסחה מפני דמרחת שלא לצורך הוא: רבי יהודה מחיר בחרובין לבהמה דקה. שניים דקות וקטן להן ואין הלכה כר"י: ג אין אובסין. [אין] מאכילין אותו על כרחו ותוחבים לו בגרונו ופי' אובסין פוטין לה תבוא בפיה מעיה: ולא דורכין. שדוחק המאכל לתוך גרונה ומיהו לא פוי כמו אובסין: אבל מלעיטין. שתוחב לו המאכל למקום שיכול להחזיר: אין ממרחין. משמרין בטין וחלב מריחים ופי' המרחם שתוחב לו המאכל לפניה מבית הבליעה במקום שהיו יכול להחזיר: ומהלקטין לתרנגולים. שתוחב המאכל לפוך פיו במקום שיכול להחזיר: אבל לא גובלין. אין בהן לותן במים: אין נותנין מים לפני דבורים. שאין מזונותיהן עליו שיונקין וחוכלין בשדה ומים מצויין להן בהגמים: דולסיות. יונים שגדלים בבתים ונקראים דורסיהום על שם סורדום שמלך שניה מגדל מהן בהרמונו: ד מחתכין את הדלועים. מתלושים לפני הבהמה ואע"ג דסתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם: ואת הנבלה. שמתגבלה ביום ואע"ג דבין השמשות היתה עומדת לאדם ולא לבהמה: רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה. דכל מידי דמזי לאינש לא מקלה ליה לבהמה ואפי' חולה מערב שבת סובר שמתרפא ואין הלכה כרבי יהודה: ה מפירין. בעל לאשתו ואב לבתו: ונשאלין. לחכם: שהן לצורך השבת. כגון שנדר שלא יאכל היום ואשאלין דוקא קאי דאילו בעל לו או אב מפר בין נדרים שהן לצורך השבת בין נדרים שאין לצורך השבת ניון שאינו יכול לספר אלא ביום שמעו בלבד ונדרים שהן לצורך השבת אפילו היה לו פנאי להשאל עליהם קודם השבת נשאלין עליהם בשבת: פוקקין את הכאור. פחלון שממנו כאורה נכנסת כותמים אותו בלוח או בשאר כל דבר שרגילין לסתום בו: ומודדין את המטלית. בגון שיש בהם ארבעה טפחים מודדין אותם אם יש בהם ג' טפחים

שוק ובימי אבא שאול בן בטנית שפקקו את המאור בטפיח קשרו את המקידה בגמי לידע אם יש בגיגית פותח טפח אם לאו · ומדבריהם למדנו שזיקקין וטודדין וקושרין בשבת :

ר״ע מברטנורה

אל ג׳ תנבשם לידע אם נטמאו בטבורות אם לאו דמטלית פחותה מג׳ אל ג׳ אינו לא מיטמאה ולא מטמאה : ואת במקוה · לידע אם יש בם לחמה על לחמה כרום אלם לחמות שאלו מדידות אל מקוה הן לפיכך מותר למדוד אותן בשבת : שפקקו את המאור · את החלון וקרוי מאור שממנו האורה נכנסת : בטפיח · בן אל חרס : מקדח · כלי חרס : בגמי · לפכי נקט גמי שאותו למאכל בהמה ולא מבצל ליה לפיות קבר אל קיימת : לידע אם יש בגיגית פותח טפח · כמין בצל קטן היה בצני נפיס אלא היה בקורס אלא בגיגית מונחת על גבו ופיו אלוטות פתוחות מן הבפים אל בצביל ופיו חוצצין שמא ימית עם בניו אחד ואבא בטומאה בית הן החלון אל בצביל ומן בצביל אל בניו פאחר דרך החלון בפתות לפיכך פקקו את החלון בפתות לבית שבטומאה בתוכו בטפיח אל חרס וגבו לנד בצביל וכלי חרס אינו מיטמא מגבו ומונן כי חצבו שמא אין בסדק בגיגית פותח טפח ונמצאת בגיגית מאהלת אל בצביל ובטומאה בית דרך בצביל אנית זה לבית זה · אאר כך סוגרו לפתות בחלון ליטול אותו טפים שפקיק בחלון ובאו לידע אם יש באותו סדק אל גיגית פותח טפח ואין בם אל באותו צביל לבניו את בטומאה · בטומאה יונאה מן בצביל הרי סדק בבגיגית כלפי מעלה · או אין בסדק אל גיגית פותח טפח · ונמצאת בצביל באהל ומביאה את בטומאה בנים לבית · ומדדו מקדח אל חרס וקברום בגמי וסוציטום כלפי מעלה · לראות אם היה בסדק בגיגית פותח טפח אם לאו : ומדבריהם למדנו שזיקקין וטודדין וקושרין בשבת·ובלבד אלא יסיח קבר אל קיימת· ומדידה מהיה אל מקוה או להפלמד אל דבר פורתא :

ואמ״כ יאמר זה שמאמר מזוסר בטפוגל לנאמר המדבר מבנוד בעודה זו :

וְהָא חֲזִי בְּכָל שְׁהָא יוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא כַּד מָטָא שַׁעֲתָא דְּצָלוֹתָא דְּמִנְחָה דִּינָא תַּקִּיפָא שַׁלְטָא וְכָל דִּינִין מִתְעָרִין · אֲבָל בְּיוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא כַּד מָטָא עִדָּן דְּצָלוֹתָא דְּמִנְחָה רַעֲוָא דְּרַעֲוִין אִשְׁתְּכַח וַעֲתִיקָא קַדִּישָׁא גַּלֵּי רְצוֹן דִּילֵיהּ וְכָל דִּינִין דִּילֵיהּ סְתַּכְּפִין וּמִשְׁתְּבַח רְעוּתָא וְחֶדְוָה בִּכְלָלָא · וּבְהַאי רְצוֹן אִסְתַּלַּק מֹשֶׁה נְבִיאֵהּ מְהֵימְנָא קַדִּישָׁא מֵעָלְמָא דְּנָגִין לְמֵיעַל

דְּלָא בְּדִינָא אִסְתַּלַּק וְהַאי שַׁעֲתָא בְּרָצוֹן דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא
נָפַק נִשְׁמָתֵיהּ וְאִתְטַמַּר בֵּיהּ בְּגִין כַּךְ וְלֹא יֵדַע אִישׁ אֶת
קְבוּרָתוֹ כְּתִיב ׳ מַה עַתִּיקָא קַדִּישָׁא טְמִיר מִכָּל טְמִירִין וְלָא
יְדָעִין עִלָּאִין וְתַתָּאִין אוֹף הָכָא הַאי נִשְׁמָתָא דְּאִתְטַמַּר בְּהַאי
רָצוֹן דְּאִתְגְּלִיא בְּשַׁעֲתָא דְּצִלּוֹתָא דְּמִנְחָה דְּשַׁבַּתָּא כְּתִיב
וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבוּרָתוֹ וְהוּא טָמִיר מִכָּל טְמִירִין דְּעָלְמָא
וְדִינָא לָא שַׁלְטָא בֵּיהּ זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ דְּמֹשֶׁה ׳ תְּאַנָא בְּהַאי
יוֹמָא דְּאוֹרַיְתָא מִתְעַטְּרָא בֵּיהּ מִתַּעֲטְרָא בְּכֻלְּהוּ בְּכָל אִנּוּן
פְּקוּדִין בְּכָל אִנּוּן גְּוָונִין וְעוֹנָשִׁין בְּשִׁבְעִין אַנְפִּין בְּנְהוֹרָא
דְּנָהֲרִין מִכָּל סִטְרָא וְכִטְרָא מַאן דָּמֵי עַנְפִּין דְּנַפְקִין מִכָּל
עַנְפָּא וַעֲנָפָא שְׁלִישָׁה קַיְמִין בְּגַוֵּ אִילָנָא כֻּלְּהוּ עַנְפִּין בְּהוּ
אֲחִידָן מַאן דָּמֵי אִנּוּן תַּרְעִין דְּמִתְפַּתְּחִין בְּכָל סִטְרָא וְכִטְרָא
כֻּלְּהוּ מְזַדַּהֲרִין וְנַהֲרִין בְּהַאי נְהוֹרָא דְּנָפִיק וְלָא פָּסִיק קַל
כְּרוֹזָא נָפִיק אִתְעֲרוּ קַדִּישֵׁי עִלָּיוֹנִין אִתְעֲרוּ עַמָּא קַדִּישָׁא
דְּאִתְבְּחַר לְעֵלָּא וְתִתָּא אִתְעֲרוּ חֲדוּתָא לְקַדְמוּת מָאֲרֵיכוֹן ׳
אִתְעֲרוּ בְּחֶדְוָתָא שְׁלִימְתָא אִזְדַּמְּנוּ בְּתַלְתָּ חֶדְוָן בְּתַלְתָּ
אֲבָהָן אִזְדַּמְּנוּ לְקַדְמוּת מַהֵימְנוּתָא הַדּוּא דְּכָל חֶדְוָתָא זַכָּאָה
חוּלְקֵיהוֹן יִשְׂרָאֵל קַדִּישִׁין בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי דָּא
הוּא יְרוּתָא לְכוֹן מִכָּל עַמִּין עוֹבְדֵי כוֹכָבִים ׳ וְעַל דָּא כְּתִיב
בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה וְהַאי כְּתִיב זָכוֹר אֶת
יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ וּכְתִיב קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ ׳
וּכְתִיב וְקָרָאת לַשַּׁבָּת עֹנֶג לְקָדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד ׳ תְּאַנָא בְּהַאי
יוֹמָא כָּל נִשְׁמָתִין דְּצַדִּיקַיָּא מִתְעַדְּנִי בְּתַפְנוּקֵי עַתִּיקָא
קַדִּישָׁא סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין וְרוּחָא חָדָא דָּא סָעֲנוּנָא

דְּהַהוּא עַתִּיקָא סְתִימָא בְּכָלְהוּ עַלְמִין וְסַלְקָא וְנַחֲתָא
וּמְתַּשְׁטָא לְכָלְהוּ בְּנֵי קַדִּישִׁין לְכָלְהוּ נְטוּרֵי אוֹרַיְתָא וְנִיהֵין
בְּנִיחָא שְׁלִים וּמִתְנַשֵּׁי מִכָּלְהוּ כָּל רוּגְזִין כָּל דִּינִין וְכָל
פּוּלְחָנִין קַשְׁיָן • הָדָא הוּא דִּכְתִיב בְּיוֹם הָנִיחַ יְיָ לְךָ מֵעֲצֵבְךָ
וּמֵרִגְזְךָ וּמִן הָעֲבוֹדָה הַקָּשָׁה בְּגִינֵי כַּךְ שַׁקִּיל שַׁבַּתָּא לְקַבֵּיל
אוֹרַיְתָא וְכָל דְּנָטִיר שַׁבַּתָּא כְּאִלּוּ נָטִיר אוֹרַיְתָא כֻּלָּא וּכְתִיב
אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וּבֶן אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שׁוֹמֵר שַׁבָּת
מֵחַלְּלוֹ וְשׁוֹמֵר יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת כָּל רָע • אִשְׁתְּמַע דְּמַאן דְּנָטִיר
שַׁבַּתָּא כְּמַאן דְּנָטִיר אוֹרַיְתָא כֻּלָּא בְּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

דיני סעודה שלישית בשבת

(דה"ח) (א) יכול זהיר לקיים סעודה שלישית ולא יהא סיום שבע יכול לקיים
חותם ביותר מכדיעה ולא ח"ח לו כלל לאכול חין חייב לגער עלמו
ומחכם עיניו ברחבו שלא ימלא בטנו בסעודת סבוקר כדי שיוכל לאכול סעודה
שלישית: (ב) גריך לעבותם בפת חל"כ סוא שבע ביותר יכול לעבותם בכל
מאר מיגים • ואפי' בפירות יכול לקיימה אם ח"ח בעגין אחר: (ג) מי
שלא אכל סעודה רחשונה בליל שבת יאכל שלש סעודות ביום שבת: (ד) זמגם
עסם שעות ומחגם ולמעלה ולא הקדים לא יגע: (ה) גריך לאם מבגם
וגכגים הייבות בסעודה ג' כאגשים:

אַתִּקִינוּ סְעוּדָתָא דְּמַהֵימְנוּתָא • שְׁלִימְתָא חֲדְוָתָא
דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא: אַתִּקִינוּ סְעוּדָתָא דְּמַלְכָּא • דָּא הִיא
סְעוּדָתָא דְּזֵעִיר אַנְפִּין וַעֲתִיקָא קַדִּישָׁא • וְאַתְקַל הַפּוֹתֵן
אַתְּוָן לְסַעֲדָא בַּהֲדָהּ:

בְּנֵי הֵיכָלָא • דִּכְסִיפִין • לְמֶחֱזֵי זִיו דִּזְעִיר אַנְפִּין:
הוֹן הָכָא • בְּהַאי תַּבָּא • דְּבֵיהּ מַלְכָּא בְּגַלּוּפִין:
צְבוּ לְתַדָּא • בְּהַאי וַעֲדָא • בְּגוֹ עִירִין וְקַל נַדְפִּין:

ם דו הַעִיתָא · בְּהַאי שַׁעְתָּא · דְּבֵיהּ רַעֲוָא וְלֵית זַעֲפִין :
ק דִיבוּ לֵיהּ · הָזוּ חֵילִי · דְּלֵית דִּינִין דִּתְקִיפִין :
לְ בַר נַטְלִין · וְלָא עָאלִין · הַנֵּי כַּלְבִּין דְּחָצִיפִין :
וְ הָא אַזְמִין עַתִּיק יוֹמִין לְמִנְחָה (לְמִצְחָא) עֲדֵי יְהוֹן חָלְפִין :
רְ עוּ דִילֵיהּ · דְּנַלֵּי לֵיהּ · לְבַטָּלָא כָּל קְלִיפִין :
שִׁ שֵׁי לוֹן · בְּנוֹרֵיהוֹן · וְיִשְׁמְרוּן כָּנוֹ בַּפִּין :
תָּ רֵי הַשְׁתָּא · בְּמִנְחָתָא · בְּחֶדְוָתָא דְּזֵעִיר אַנְפִּין :

מזמור לדוד ה' רועי וכו'

וַיֹּאמֶר משֶׁה אִכְלֻהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַיי הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה : רְאוּ כִּי ייָ נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל כֵּן הוּא נוֹתֵן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמַיִם שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי : וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי : על כן ברך וכו'

וקודם תכילה יאמר זה

הִנֵּה אָנֹכִי בָּא לַקַּיֵּם מִצְוַת סְעוּדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת נֶגֶד יַעֲקֹב אָב שֶׁל הֲמוֹן שִׁבְעִים נֶפֶשׁ בִּזְכוּתוֹ נִנָּצֵל מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג וְיָקִים בָּנוּ מִקְרָא שֶׁבָּתוּב וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ · נַחֲלָה בְּלִי מָצָרִים · וּבֵן בָּכַח סְגֻלּוֹת שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת אֵלּוּ יְתֻקַּן פְּגָמֵנוּ בִּסְעוּדוֹת הָרְשׁוּת וּמַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת : ויהי נועם וכו'

ואחר הסעודה יאמר זה

אַשְׁלִימוּ סְעוּדְתָּא דָּא · דְּהֵימָנוּתָא שְׁלֵימְתָּא · דְּזַרְעָא קַדִּישָׁא דְּיי

ישוע ידיו נמיס מתרגיס ויאמר ידי אסחי וכו' תמצא בזמירות ליל שבת ז ואח"כ יברך ברכת המזון :

דיני ערבית במוצאי שבת

(א) מתחיל תפלת ערבית במו"ש כדי להוסיף מחול על הקודש וצריך ליזהר מלעבות מלאכה במ"ש עד שירגיש ג' כוכבים קטנים לגופים ואם הוא יום המעונן ימתין עד שיגיע הספק מלבו · דיני התפלה מבואר לעיל בתפלת שחרית · ואחר התפלה נוהגין לומר הש"ץ חצי קדיש : (ב) תוריך ויסי טעב ואחם

קדום בתריכון כדי לחתר סדר קדושה • ואז חוזרים פרשיות לניסוך
וכופלין הפסוק תוך ימים כו' שנאמר בשלם הפסח הראשון ממצרים • פסוק ויהי
מעם יאמר מע מד • ובשחל יו"ט בחוכו הפסוק לפני' ביום ו' ח"ח ויהי
נועם וחתה קדוש תאכל ויתן לך חומרים לף כשחל יו"ט בחמלת השבוע :
(ג) לחר ויהי נועם וחתה קדוש חומרים קדים תתקבל : (ד) ומוסיף בשליח
צבור כדי להוליח מי שאין לו יין :

(בחורא) בזוה"ק מזכיר מאד שלא להפליק בין קודש שחמרו הצבור קדושה
דסדרה • וחח"כ חומרים ויתן לך ומוצא בזוה"ק • ולכן המזמורים
שמכניס בירחים לומר קודם מעריב כנז' בזוה"ק: יאמר יחלה תכוניא אש·
וחח"כ ברכי נפשי וס"ו שיר המעלות וחח"כ מזמור ע"ב ע"ג עד"ר ב"ו
ל"ז קל"ח קל"ם ק"ם קמ"ג וחח"כ מזמור מ"א • וחח"כ מזמרים
מזמור קמ"ד וס"ז :

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב
דָּגָן וְתִירוֹשׁ: יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ לְאֻמִּים הֱוֵה גְבִיר
לְאַחֶיךָ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ אֹרְרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרְכֶיךָ
בָּרוּךְ: וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֵךְ אֹתְךָ וַיַּפְרְךָ וְיִרְבֶּךָ וְהָיִיתָ לִקְהַל
עַמִּים: וְיִתֶּן לְךָ אֶת בִּרְכַּת אַבְרָהָם לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ
לְרִשְׁתְּךָ אֶת אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם: מֵאֵל
אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָּ וְאֵת שַׁדַּי וִיבָרְכֶךָּ בִּרְכֹת שָׁמַיִם מֵעָל בִּרְכֹת
תְּהוֹם רֹבֶצֶת תָּחַת בִּרְכֹת שָׁדַיִם וָרָחַם: בִּרְכֹת אָבִיךָ גָּבְרוּ
עַל בִּרְכֹת הוֹרַי עַד תַּאֲוַת גִּבְעֹת עוֹלָם תִּהְיֶיךָ לְרֹאשׁ יוֹסֵף
וּלְקָדְקֹד נְזִיר אֶחָיו: וַאֲהַבְךָ וּבֵרְכְךָ וְהִרְבֶּךָ וּבֵרַךְ פְּרִי בִטְנְךָ
וּפְרִי אַדְמָתֶךָ דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרֹת
צֹאנֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לָתֵת לָךְ: פָּרוּךְ
תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים לֹא יִהְיֶה בְךָ עָקָר וַעֲקָרָה וּבְבְהֶמְתֶּךָ:
וְהַסִיר יְיָ מִמְּךָ כָּל חֹלִי וְכָל מַדְוֵי מִצְרַיִם הָרָעִים אֲשֶׁר

יַדְעָתָּ לֹא יָשִׂימוּם בָּךְ וְנָתָנָם בְּכָל שׂנְאֶיךָ׃

הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים וְיִקָּרֵא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם אֲבוֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיִדְגּוּ לָרוֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ׃ יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם וְהִנְּכֶם הַיּוֹם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב׃ יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וִיבָרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם׃

דברים כ"ח פסוק ג ד ה ח ו יב טו

בָּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר וּבָרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה׃ בָּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבָרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתֶךָ׃ בָּרוּךְ טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ׃ בָּרוּךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ וּפְרִי בְהֶמְתֶּךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ׃ יִצֵּו יְיָ אִתְּךָ אֶת הַבְּרָכָה בַּאֲסָמֶיךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ וּבֵרַכְךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃ יִפְתַּח יְיָ לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם לָתֵת מְטַר אַרְצְךָ בְּעִתּוֹ וּלְבָרֵךְ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ וְהִלְוִיתָ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלְוֶה׃ כִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְהַעֲבַטְתָּ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תַעֲבֹט וּמָשַׁלְתָּ בְּגוֹיִם רַבִּים וּבְךָ לֹא יִמְשֹׁלוּ׃ אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּיְיָ מָגֵן עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר חֶרֶב גַּאֲוָתֶךָ וְיִכָּחֲשׁוּ אֹיְבֶיךָ לָךְ וְאַתָּה עַל בָּמוֹתֵימוֹ תִדְרֹךְ׃

מְהֵרָתִי כָעֵב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ׃ רַנְּנוּ שָׁמַיִם כִּי עָשָׂה יְיָ הָרִיעוּ תַּחְתִּיּוֹת אֶרֶץ פִּצְחוּ הָרִים רִנָּה יַעַר וְכָל עֵץ בּוֹ כִּי גָאַל יְיָ יַעֲקֹב וּבְיִשְׂרָאֵל יִתְפָּאָר׃ גֹּאֲלֵנוּ יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃

יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּיְיָ תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים לֹא תֵבֹשׁוּ וְלֹא תִכָּלְמוּ עַד עוֹלְמֵי עַד: וַאֲבַלְתֶּם אָבוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם: וִידַעְתֶּם כִּי בְקֶרֶב יִשְׂרָאֵל אָנִי וַאֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְאֵין עוֹד וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם: כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבָלוּן הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה וְכָל עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ כָף: הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ יְיָ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה: וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה: וַאֲמַרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַיְיָ קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו הַזְכִּירוּ כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ: זַמְּרוּ יְיָ כִּי גֵאוּת עָשָׂה מוּדַעַת זֹאת בְּכָל הָאָרֶץ: צַהֲלִי וְרֹנִי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן כִּי גָדוֹל בְּקִרְבֵּךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ זֶה יְיָ קִוִּינוּ לוֹ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ:

בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר יְיָ: וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּיךָ חֹסֶן יְשׁוּעוֹת חָכְמַת וָדָעַת יִרְאַת יְיָ הִיא אוֹצָרוֹ: וַיְהִי דָוִד לְכָל דְּרָכָיו מַשְׂכִּיל וַיְיָ עִמּוֹ: פָּדָה בְשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְּרָב לִי כִּי בְרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי: וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל שָׁאוּל הֲיוֹנָתָן יָמוּת אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל חָלִילָה · חַי יְיָ אִם יִפּוֹל מִשַּׂעֲרַת רֹאשׁוֹ אַרְצָה כִּי עִם אֱלֹהִים עָשָׂה הַיּוֹם הַזֶּה וַיִּפְדּוּ הָעָם אֶת יוֹנָתָן וְלֹא מֵת: וּפְדוּיֵי יְיָ יְשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֹאשָׁם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה

שָׂשׂוֹן וְנָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה : הַפְתַּח מִסְפְּדִי לָמָחוֹל לִי פִּתַּחְתָּ שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה : וְלֹא אֶדֹם יְיָ אֱלֹהַי לְשִׁמְעַ אֵל כְּלָעֲם וַיַּהֲפֹךְ יְיָ אֱלֹהַי לְךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ : אָז תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְּמָחוֹל וּבַחוּרִים וּזְקֵנִים יַחְדָּו וְהָפַכְתִּי אֶבְלָם לְשָׂשׂוֹן וְנִחַמְתִּים וְשִׂמַּחְתִּים מִיגוֹנָם :

בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתַיִם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יְיָ וּרְפָאתִיו : וְרוּחַ לָבְשָׁה אֶת עֲמָשַׂי רֹאשׁ הַשָּׁלִישִׁים לְךָ דָוִיד וְעִמְּךָ בֶן יִשַׁי שָׁלוֹם · שָׁלוֹם לְךָ וְשָׁלוֹם לְעוֹזְרֶךָ כִּי עֲזָרְךָ אֱלֹהֶיךָ וַיְקַבְּלֵם דָּוִיד וַיִּתְּנֵם בְּרָאשֵׁי הַגְּדוּד: וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לְחַי וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם : יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם :

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם אַתָּה מוֹצֵא עֲנוּתָנוּתוֹ· דָּבָר זֶה כָּתוּב בַּתּוֹרָה · וְשָׁנוּי בַּנְּבִיאִים · וּמְשֻׁלָּשׁ בַּכְּתוּבִים :

כָּתוּב בַּתּוֹרָה כִּי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד : וּכְתִיב בַּתּוֹרָה עֹשֶׂה מִשְׁפַּט יָתוֹם וְאַלְמָנָה וְאֹהֵב גֵּר לָתֵת לוֹ לֶחֶם וְשִׂמְלָה: שָׁנוּי בַּנְּבִיאִים דִּכְתִיב כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מָרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכֹּן וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים : מְשֻׁלָּשׁ בַּכְּתוּבִים דִּכְתִיב שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו : וּכְתִיב בַּתּוֹרָה אֲבִי יְתוֹמִים וְדַיַּן אַלְמָנוֹת אֱלֹהִים בִּמְעוֹן קָדְשׁוֹ : יְהִי יְיָ אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ

(טהורא) כשנכנס לביתו נתן"ב מתחיל בשירות ותמירות כדי לפטור המלכ"מ בשתה ומזכירין עליהו סנגיא וביחת סמכיה כי פוס"ק מוכנת לביתו:

בְּמוֹצָאֵי יוֹם מְנוּחָה · הַמּוֹצֵא לַעֲמֹד רָנָחִי שְׁלַח תִּשְׁבָּי לְנֶאֱנָחָה · וְנָם יָגוֹן וַאֲנָחָה : וָאַתָּה לְךָ צוּרִי · לַקֵּבֵץ עַם מְפֻזָּרִי · מְיַד גּוֹי אַכְזָרִי · אֲשֶׁר כָּרָה לִי שׁוּחָה : עֵת דּוֹדִים תְּעוֹרֵר אֵל · לְמַלֵּט עַם אֲשֶׁר שׁוֹאֵל · רְאוֹת טוּבְךָ בְּבֹא נוֹאֵל · לְשֵׂה פְּזוּרָה נְדָחָה : קְרָא יֵשַׁע לָעָם נְדֻכָּה · אֵל דָּגוּל מֵרְבָבָה · יְהִי הַשָּׁבוּעַ הַבָּא · לִישׁוּעָה וְלִרְוָחָה : פֹּת צִיּוֹן הַשְּׁכוּלָה · אֲשֶׁר הִיא הַיּוֹם גְּעוּלָה · מְהֵרָה תִּהְיֶה בְּעוּלָה · בָּאֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה : מַעֲנוֹת אָזַי יְזוּבוּן · וּפְדוּיֵי יְיָ עוֹד יְשׁוּבוּן · וּמִי יֶשַׁע יִשְׁאֲבוּן · וְהָצָרָה נִשְׁכָּחָה : נְחֵה עַמְּךָ כְּאָב רַחֲמָן · יְצַפְּצְפוּ עַם לֹא אַלְמָן · דְּבַר יְיָ אֲשֶׁר נֶאֱמָן · בַּהֲקִימְךָ הַבְטָחָה : וִידִידִים פְּלֵיטֵי חֶרֶב · נְגִינָתָם יִפְצְחוּ בְּמֶרֶב · בְּלִי צְוָחָה וּבְלִי פֶּרֶץ · אֵין יוֹצֵאת וְאֵין צְוָחָה : יְהִי הַחֹדֶשׁ הַזֶּה · כְּנִבוּאַת אָבִי חוֹזֶה · וַיִּשְׁמַע בְּבֵית זֶה · קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה : חָזָק יִמָּלֵא מְשַׁאֲלוֹתֵינוּ אַמִּיץ יַעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתֵנוּ וְהוּא יִשְׁלַח בְּמַעֲשֶׂה יָדֵינוּ · בְּרָכָה וְהַצְלָחָה : כְּמוֹצָאֵי יוֹם נִילָה · שִׁמְךָ נוֹרָא עֲלֵילָה · שְׁלַח תִּשְׁבִּי לְעַם כִּנְלָה · תָּחִישׁ שָׂשׂוֹן וְנַהֲנָחָה: קוֹל אֲהֲלָה וְרִנָּה · שְׁמָתֵינוּ אָז תִּרְנַנָּה · אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָא · אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָא :

חַדֵּשׁ שִׁשּׁוֹנִי אֵל נָא וְהָבִיא · אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא: אַמִּיץ וְחָזָק

רְפָיוֹן יָדַי בָּרֵךְ מַלַּאכְתִּי וְכָל מַעֲבַדֵּי גּוֹאֲלִי זְכֹר עָנְיִי וּמְרוּדָי
דְּבָרְךָ הַטּוֹב הָקֵם לְעוּדָדִי · הָרֵץ וּשְׁלַח וְשַׂמֵּחַ לְבָבִי · אֶת
אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא: וְעֵד וְהָכֵן דַּי סְפוּקִי זַמֵּן מְזוֹנִי וְלַחֵם חֻקִּי הַלֵּב
חֵיל גּוֹיִם חִישׁ לְהָנִיקִי טוּבְךָ תַּשְׂבִּיעַ עוֹלָלִי וְיוֹנְקֵי יִבָא מְשִׂיחִי
לְעִיר מוֹשָׁבִי · אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא: כּוֹנֵן לָעָם זוּ צוּרִי צוּר
לַחֲבוֹשׁ לָהֶם לְאָבוֹל וּבְגֵד לְלִבּוּשׁ · מִשְׁנָאַי יֶחֱזֶה יִרְא וְיֵבוֹשׁ ·
נְוֵה הַר שַׂעִיר בְּקָרוֹב תְּכַבּוּשׁ · שְׁשׁוֹנִי יְנַדֵּל בְּרָאוֹת סְבִיבַי
אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא: עַמּוֹן וּמוֹאָב מְהֵרָה תְכַלֶּה · פְּרוּתְךָ
לְעַמְּךָ בְּקָרוֹב תְּגַלֶּה · צִיּוֹן תְּמַלֵּא מֵעַם אֵלֶּה · קְרִיַּת מַלְכְּךָ רַב
אָז נַעֲלֶה · שַׁבֵּן תִּשְׁכֵּן בְּתוֹךְ עַם עֲבִי · אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא:
אָגִיל וְאֶשְׂמַח בְּלִבָּבִי · בְּרָאוֹתִי כִּי מָאוֹיְבַי תָּרִיב רִיבִי ·
וְלִצִיּוֹן גּוֹאֵל תָּבִיא · אִישׁ צֶמַח תַּצְמִיחַ · אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא וּמְלֹךְ
הַמָּשִׁיחַ: לָכֵן בָּעַמִּים יָחַד · תְּפוֹל אֵימָה וּפַחַד · לְבָם יִפְחַד
בְּעֵת יַעֲלֶה גּוֹי אֶחָד · וְאַרְחוֹתָיו יְצַלִּיחַ · אֵלִיָּהוּ: עוֹד מְזֻרָּח
לְמַעֲרָב · יָעוֹר לַעֲשׂוֹת הֶרֶג רַב · בְּאֵרֶם וְעֵרֶב · לַעֲרוֹךְ
מִלְחָמָה וְקָרֵב · עַל אוֹיְבָיו יְצָרִיחַ · אֵלִיָּהוּ: זְדִים מַלְכֵי אֲדָמָה ·
יְטוֹר נָפִישׁ וְקַדְמָה · מִשְׁמַע וְדוּמָה · נוֹסוּ נֶגְבָּה וְיָמָּה · אֲשֶׁר
אִתְּכֶם יַבְרִיחַ · אֵלִיָּהוּ: רְנוּ כָּל עוֹבְרֵי אֹרַח · כִּי הִנֵּה רַעֲנָן
אוֹרַח · אוֹרוֹ זָרַח קָנָה בַּפְּתוֹר וּפָרַח עַל הַר צִיּוֹן יַפְרִיחַ אֵלִיָּהוּ:
אֱלֹהִים יְסַעֲדֵנוּ · בְּרָכָה בְּמַאֲדֵנוּ · וּבָרֵד טוֹב יְזַבְּדֵנוּ ·
בְּכָל מִשְׁלַח יָדֵינוּ · אֱלֹהִים יְסַעֲדֵנוּ: בְּיוֹם רִאשׁוֹן לְמַלְאכָה ·
יָצוּ אוֹתָנוּ בְּרָכָה · וְיוֹם הַשֵּׁנִי כְּכָה · יַמְתִּיק אֶת סוֹדֵנוּ ·
אֱלֹהִים: רַבָּה צְבָאֵי יְשָׁעִי · בַּשְּׁלִישִׁי וּבָרְבִיעִי · בַּחֲמִישִׁי אַף
לֹא בְעִי · יְשַׁלַּח אֶת פּוּרָנוּ · אֱלֹהִים: הֵכֵן טָבוּחַ טִבַּח · בְּיוֹם

הַשִּׁשִּׁי זָבַח · קַדֵּשׁ הִלּוּל וְשָׁבַח · עַל כָּל מַחֲמַדֵּינוּ · אֱלֹהִים :
מַעֲדַנִּים לְנַפְשֵׁנוּ · נָתַן בְּיוֹם קָדְשֵׁנוּ · וְרַעֲנָנָה עֲרָשֵׁנוּ ·
וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדֵנוּ · אֱלֹהִים :

אֵלִי חִישׁ גּוֹאֲלִי · עֲבוּדָךְ יַשְׁכִּילִי · מַבְשֵׁר טוֹב אֵלִי · אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא :
נָאוּ עַל הָהָרִים · שְׁלוּחֵי יוֹצֵר הָרִים · וְתַלְמֵי הַמְבַשְּׂרִים · בֶּאֱמוֹר שׁוּבִי שׁוּבִי ·
אֵלִי : חֲבִי כְּמֶשֶׁם רַעַשׁ · כָּל מַחֲלֶה וְכָל נֶגַע · אֵיבֵיךְ אֶפְנֶע · יוֹם נָקָם בְּלִבִּי ·
אֵלִי : מַלְכֵּךְ יָבֹא לָךְ · יָפָה אַתְּ כַּלָּךְ · וְרַעְיָתִי לְמוּלָךְ · נַלְעֲדִי הַתַּשְׁבִּי · אֵלִי :
נְאֻמַּת תִּטְפָּנָה · שִׁפְתֵי בְנֵי יוֹנָה · כִּי בָא עֵת לְחָנְנָהּ · צִיּוֹן נַחֲלַת צְבִי · אֵלִי :

אַדִּיר אָיוֹם וְנוֹרָא · בְּצַר לִי לָךְ אֶקְרָא · יְיָ לִי לֹא אִירָא :
גְּדוֹר פִּרְצַת הֵיכָלִי · דְּגוֹל מֵהֵר הַכְּלִילִי · יְיָ הֱיֵה עוֹזֵר לִי :
הֵן אַתָּה תְּקָוָתִי · וְלִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי · יְיָ עוֹז וְיֶשׁוּעָתִי : זָךְ וְנָקִי
כַּפַּיִם · חֹן פּוֹרְשֵׁי כַנָּפַיִם · יְיָ אֶרֶךְ אַפַּיִם : טוּבְךָ תָּחִישׁ
לְעַמֶּךָ · יְהִי עָלֵינוּ כְּנַאֲמֶךָ · יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ : כּוֹנֵן בֵּית
מְכוֹנֶךָ · לְהַרְבֵּץ בּוֹ צַאנֶךָ · יְיָ בְּאוֹר פָּנֶיךָ : מְהֵרָה לְהַצִּילִי ·
נַהֲלֵנִי לְצִיּוֹן קָדְשׁ נוֹרָלִי · יְיָ שְׁמַע בְּקוֹלִי : סְעוֹד וְסַמּוֹךְ
לְנִמְהָרִים · עֲזֹר נָא אֶת הַנִּשְׁאָרִים · יְיָ יוֹצֵר הָרִים : פְּדֵה
עַמְּךָ מֵעָזִים · צַאנְךָ מִיַּד גּוֹזְזִים · יְיָ עֲשֵׂה הַזְּיוִים : קָרֵב קֵץ
נְחָמָה · רַחֵם אוֹם לֹא רְחֻמָה · יְיָ אִישׁ מִלְחָמָה : שִׁבּוֹן כְּבֵאָז
בְּאַהֲלֵנוּ · תָּמִיד אֵל מְחוֹלְלֵנוּ · יְיָ מַלְכֵּנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ :

אִישׁ חָסִיד הָיָה · בְּלִי מָזוֹן וּמָחְיָה : בְּבֵיתוֹ עוֹסֵק מְלָאכָה · וְאֵין בָּנָד
לְלָבוּשׁ : גּוֹנֵן בַּחֲשׁוּבָה אִשָּׁה · וְגַם בָּנִים חֲמִשָּׁה : דְּבָרָהּ לוֹ הָאִשָּׁה · יוֹתֵר
אֵין לְהִתְיָאֲשָׁה : הַמְבִיאִי לֶחֶם לְאָכוֹל · בְּעֵרוֹם וּבְחוֹסֶר גַּל : וְתוֹרָה מָצְאָתְ בִּי
יַעַצְתְּ · מַה נֹּאכַל מַשְׁתָּה : זָהִיר גְּבַר נָשׁוּק · הֲלֹא תֵּצֵא לָשׁוּק : חָנוּן וְרַחוּם
בְּמַהֲלָיו · אוּלַי יְגַמְּלֵנוּ בְּרַחֲמָיו : טוֹב לְקָוָיו מַחֲסֶה · רָצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה :
עֲצַת בְּרֵעַת וּבְחָכְמָה · עֲצָתֵךְ בְּלִי לְהַסְכִּימָה : בְּצֵאתִי לְבֶשֶׁת וְלִכְלִמָּה · מִבְּלִי
כְּסוּת וְשַׂלְמָה : לְאֵין גְּיִדִי לְפוּרְמָה · אֲפִילוּ שֵׂעָה פְּרוּסָה : סְתָרָה וְשָׁאֲלָת

זמירות למוצאי שבת

מַשְׁכִּבִים · מַלְבּוּשִׁים נָאִים מְתֻקָּנִים : גִּלְבֵּשׁ וְהִשְׁלִיךְ יָהֵבוֹ · עַל יְהוָה אֲשֶׁר
אֲהֵבוֹ : סְחוּ יְלִדְיוֹ בְּפִלּוּלָם · אַל יָשׁוּב דָּךְ נִכְלָם : עֲבֵר בַּשּׁוֹק בְּמִכְרָתוֹ · וְחִתֵּךְ
אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא לִקְרָאתוֹ : פֶּן לוֹ הַמְבַשֵּׂר · בְּאֶמֶת הַיּוֹם תִּתְעַשֵּׂר : צַוֵּנִי נְכֹל
נְבוּדֶךְ · כִּי הִנְנִי עַבְדֶּךָ : קְרָא לְמִי בְּרֵעָתוֹ · קְנוֹת עֶבֶד אֵין קְמוֹתוֹ : רְחֵם
אֵיךְ יְשַׁנֶּה דִּינוֹ · עֲבֹד לְמַבּוּר אֶת אֲדוֹנוֹ : שֵׁת לוֹ חָכְמָתוֹ בְּקִרְבּוֹ · וְהוּא יִסְ
גּוֹ קְמוֹ רָבּוֹ : תֵּגֶר קָנָאוֹ בַּאֲהָבִים · בְּשִׁמּוֹנָה מֵאוֹת אֶלֶף זְהוּבִים : תְּבָעוֹ מַה
שֶּׁלַּאכְתֶּךָ · אִם בִּנְיָן חָכְמָתֶךָ : תַּכְלִית בַּרְקָלִין וּפַלְמֶרִין · רֵרִי אַתָּה בָּ
תּוֹרִין : יוֹם רִאשׁוֹן בַּמִּפְעָלִים · פָּעַל עִם פּוֹעֲלִים : שׁוּעַ בַּחֲצִי הַלַּיְלָה · עֲנִי
נוֹרָא עֲלִילָה : יְזַמְּתִי וְגַמְּכָתִי לְהַעֲבִידִי · לְכָבוֹדְךָ וְלֹא לְכָבוֹדִי : בּוֹרֵא עוֹלָם
וְנִבְרָא · הַשָּׁלֵם זֶה הַבִּנְיָן : רַחֲמֶיךָ יְכַמְּרוּ בַּחֲנִינָתִי · כִּי לְשׁוֹנָה בִּנָּתִי :
מַלְאֲכֵי רַחֲמִים מְפַעְנְחוֹ · אָז הֵחֵלּוּ לִבְנוֹתוֹ : רָבוּ בְּנֵי הַפְּלוּכָה · וְתִשְׁלַם כָּל
הַמְּלָאכָה : דָּן הַפּוֹתֵר פְּרָאוֹתוֹ · כִּי נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ : כְּלוּלַת מְנוּלִים נָאִים ·
לְפִי עִנְיַן הַבִּנְיָנִים : יְזַכֵּר לְךָ עָתִיד · אֶתְמוֹל אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּ : חַפְשֵׁנִי בְּיוֹצְאִי
וּבְבָחוֹר · בְּנָמַתְּ לְעִנְיַן שְׁתָרוֹר : עֵת קְיָמוֹ בְּאֶמֶת · וּפְרַח לוֹ אִישׁ הָאֱמֶת :

אֱמֹר יְיָ לְיַעֲקֹב · אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
בְּחַר יְיָ בְּיַעֲקֹב · אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
גָּאַל יְיָ אֶת יַעֲקֹב · אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
דֶּרֶךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב · אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
הָבֵאִים יִשְׂרַשׁ יַעֲקֹב · אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
וַיִּחַר בְּיַעֲקֹב · אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
זְכֹר זֹאת לְיַעֲקֹב · אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
חַדְוַת יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב · אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
טוּבוּ אָהֳלֶיךָ יַעֲקֹב · אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
יְהִי מְשָׁמֵּיךְ לְיַעֲקֹב · אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
כִּי לֹא נָחַשׁ בְּיַעֲקֹב · אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
לֹא תְעִים אָוֶן בְּיַעֲקֹב · אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
מִי זֶה עָשָׂה יַעֲקֹב · אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :

שְׁמַע יְיָ יַעֲקֹב • אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
פְּלַח נָא לַעוֹן יַעֲקֹב • אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
עַתָּה הָשֵׁב שְׁבוּת יַעֲקֹב • אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
פָּדָה יְיָ אֶת יַעֲקֹב • אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
בַּדֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב • אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
קוֹל קוֹל יַעֲקֹב • אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
רָנּוּ וְשִׂמְחִי לְיַעֲקֹב • אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
שׁוּב יְיָ אֶת שְׁבוּת יַעֲקֹב • אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :
תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב • אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב :

דיני הבדלה על היין במוצאי שבת

(יה"ח) (א) כדר הבדלה יין בשמים נר הבדלה והסימן יבנ"ה חפי' בש"ס לחוה"מ לכל במוצאי יו"ט להוס"מ לו לחול ה"ז רק יין והבדלה • ונהוג ליזהר שלא יהא הכוס פגום • ובשעת הבדלה יתן עיניו בכוס ובנר ושמונים יתנו עיניהם ג"כ בכוס ובנר • נוהגין להבדיל על כוס מלא שיהא מלא על כל גדותיו עד שיספק ממנו לתוך והוא סימן ברכה כדאמרינן כל היכא דלא נפיק בו יין כמיס כו' • ולאחר שגומר יספוק קלת תן הכוס על הסולחן ומכנין בו ההבדלה וכותלין בו העינים מכוס חיבוב מצוה : (ב) תומר הבדלה מעומד • ותוחז היין בימינו וההדס בשמאלו ומברך על היין ובית נוטל ההדס בימינו והיין בשמאלו ומברך על ההדס ומברך על הנר ולאחי"כ שוטל היין בימינו ומברך בה"י המבדיל וכו' ויוסב ושותה וחיני שותה מעומד • נהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדלה • כוס של הבדלה רגיל המבדיל לשתותו כולו ואינו מספק ממנו בני ביתו : (ג) לף מי שיצא בהבדלה יכול להבדיל להוציא לחרים ודוקא להוציא אנשים אבל להוציא נשים אינו נראה להבדיל בשבילם אם יצא בשר די"ח דאשה אינה חייבת בהבדלה ואפי נרצה לשמוע הבדלה וגם לעצמן אינן נראין להבדיל לכן טוב שישמעו הבדלה מאנשים:

הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ יְיָ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה: וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה: לַיְיָ הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: לַיְהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן

וְעֶזֶר: כֵּן תִּהְיֶה לָּנוּ. כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא:

על סיון סברי מרנן ורבנן ורבותי:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מִינֵי בְשָׂמִים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל בֵּין אוֹר לְחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל:

ותה"כ יזמר זמירות והוכח נמדרש

הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל. חַטֹּאתֵינוּ הוּא יִמְחוֹל. זַרְעֵנוּ וְכַסְפֵּנוּ יַרְבֶּה כַּחוֹל. וְכַכּוֹכָבִים בַּלַּיְלָה: יוֹם פְּנֵה כְּצֵל תּוֹמְרִי. אֶקְרָא לָאֵל עָלַי גּוֹמֵר. אֹמֵר שׁוֹמֵר. אַתָּא בֹקֶר וְגַם לַיְלָה: צַדֵּקְתִּיךָ כְּהַר תָּבוֹר. עַל חֲטֹאי עֲבוֹר תַּעֲבוֹר. כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבוֹר. וְאַשְׁמוּרָה בַּלַּיְלָה: חֶלְפָּה עוֹנַת מְנוּחָתִי. מִי יִתֵּן מְנוּחָתִי יִגְעָתִי בְּאַנְחָתִי אַשְׁחֶה בְכָל לַיְלָה: קוֹלִי בַּל יוּגְטָלִי. פְּתַח לִי שַׁעַר הַמְנֻטָּל. שְׂרֹאשִׁי נִמְלָא טָל. קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לַיְלָה: הֵעִיר נוֹרָא וְאֵיוֹם. אֲשׁוּעַ תְּנָה פְדִיוֹם. בְּנֶשֶׁף בְּעֶרֶב יוֹם. בְּאִישׁוֹן לַיְלָה: קְרָאתִיךָ יְיָ הוֹשִׁיעֵנִי. אֹרַח חַיִּים תּוֹדִיעֵנִי. סְלִיחוֹת תְּבַצְּעֵנִי. מִיּוֹם וְעַד לַיְלָה: טַהֵר טְנוּפַי מַעֲשַׂי פֶּן יֹאמְרוּ מַבָּעֲסַי. אֵיכָה נָא אֱלוֹהַּ עָשַׂי. הַנּוֹתֵן זְמִרוֹת בַּלַּיְלָה: נַחֲנוּ בְיָדְךָ כַּחוֹמֶר. סְלַח נָא עַל קַל וָחוֹמֶר. יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר. וְלַיְלָה לְלַיְלָה: המבדיל

אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי אֵלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי בִּמְהֵרָה יָבֹא אֵלֵינוּ עִם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד: אִישׁ אֲשֶׁר קִנְאָ לְשֵׁם הָאֵל. אִישׁ אֲשֶׁר שָׁלוֹם עַל יַד יְקוּתִיאֵל. אִישׁ

אֵשׁ וַיְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • אליהו : אִישׁ הוֹרוֹת שְׁנַיִם עָשָׂר רָאוּ עֵינָיו • אִישׁ
הַנִּקְרָא בַּעַל שֵׁעָר בְּסַמְנָיו • אִישׁ וְאֵזוֹר עוֹר אָזַר בְּמָתְנָיו • אליהו : אִישׁ
וָרֶף עַל עוֹבְדֵי חַמָּנִים • אִישׁ חֹשׁ וְנִשְׁבַּע מְהֵיוֹת נִשְׁמֵי מְעוֹנִים • אִישׁ טַל
וּמָטָר עֲצַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים • אליהו : אִישׁ יָצָא לִמְצֹא לְנַפְשׁוֹ נַהַת • אִישׁ
כִּלְכְּלוּהוּ הָעוֹרְבִים וְלֹא מֵת לַשַּׁחַת • אִישׁ לְמַעֲנוֹ נִתְבָּרְכוּ כַּד וְצַפַּחַת • אליהו :
אִישׁ מוֹסְרִיו הִקְשִׁיבוּ כְּמֵהִים אִישׁ נֶעֱנָה בָּאֵשׁ מִשְׁמֵי גְבוֹהִים • אִישׁ סָחוּ אֲתָרָיו
יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים • אליהו : אִישׁ עָתִיד לְהִשְׁתַּלַּח מִשְׁמֵי עֲרָבוֹת • אִישׁ פָּקִיד
עַל כָּל בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת • אִישׁ צִיר נֶאֱמָן לְהָשִׁיב לֵב בָּנִים עַל אָבוֹת • אליהו :
אִישׁ קָרֵא קִנְאַתִי לַיְיָ בְּתִפְאָרָה • אִישׁ רָכַב עַל סוּסֵי אֵשׁ בְּסַעֲרָה • אִישׁ
שֶׁלֹּא טָעַם טַעַם מִיתָה וְקִבּוּרָה • אליהו : אִישׁ תִּשְׁבִּי עַל שְׁמוֹ נִקְרָא • תַּצְלִיחֵנוּ
עַל יְדוֹ בַּתּוֹרָה • תַּשְׁמִיעֵנוּ מִפִּיו בְּשׂוֹרָה טוֹבָה בְּמַהֲרָה • תּוֹצִיאֵנוּ מֵאֲפֵלָה
לְאוֹרָה • אליהו : אִישׁ תִּשְׁבִּי הַצִּילֵנוּ מִפִּי הָאֲרָיוֹת • תְּבַשְּׂרֵנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת •
תְּשׁוֹבֵבֵנוּ בָּנִים עַל אָבוֹת • בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת • אליהו : בְּפָתוּב הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ
לָכֶם אֶת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְיָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא • וְהֵשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל
בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם • אליהו : אַשְׁרֵי מִי שֶׁרָאָה פָּנָיו בַּחֲלוֹם • אַשְׁרֵי
תִּנָּתֵן לוֹ שָׁלוֹם וְתָחֵזִיר לוֹ שָׁלוֹם • יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם • אליהו :

ומה"כ מוסגרים פטום הקטורת :

אנא משבענא עליך פורה שר של שכחה שתסיר לב מפש מכני ותפיל יתיה על טורא רמתא : ארמיט"ס רמיט"ס מיט"ס יט"ס מ"ס : פ ורה דרכתי לבדי ומעמים אין איש אתי ואדרכם באפי וארמסם בחמתי : ונח מצא חן בעיני יי : ויהי דוד לכל דרכיו משכיל ויי עמו :

שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי : עזרי מעם יי עשה שמים וארץ : אל יתן למוט רגלך אל ינום שמרך : הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל : יי שומרך יי צלך על יד ימינך : יומם השמש לא יככה וירח בלילה : יי ישמרך מכל רע ישמור את נפשך : יי ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם :

ומה"כ ימנר פרשת הקטורת בסוף סימן הללוה וסרוסה וסימן עוסר :
ומשטע ודומה ומשא : וישב יצחק בגרר : והרעב כבד בארץ : ובני דן חשים : לישועתך קויתי יי : וששכר זבלון ובנימין : מכשפה לא תחיה:

ועשית משבצות זהב : ולצרעת הבגד ולבית : ולשאת ולספחת ולבהרת :
יברכך יי וישמרך : ויהי אחרי המגפה : ובני פלוא אליאב : ברוך מנאך
ומשארתך : והחום המשולש לא במהרה ינתק : יי צבאות עמנו משגב
לנו אלהי יעקב סלה : יי צבאות אשרי אדם בוטח בך : יי הושיעה
המלך יענינו ביום קראנו : יי עוז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום :
יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי :

ומה"כ ילמד עשרה פסוקים מהרמב"ן ז"ל :

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ : ולכל היד החזקה ולכל
המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל: ויעקב הלך לדרכו ויפגעו
בו מלאכי אלהים : ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה ויקרא שם
המקום ההוא מחנים : האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי :
יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי
עשב : ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה יי ויפוצו אויביך וינוסו
משנאיך מפניך : ובנוחה יאמר שובה יי רבבות אלפי ישראל : וצבאו
ופקודיהם חמשה ושלשים אלף וארבע מאות : כל הפקודים למחנה אשרים
מאה אלף ושמונת אלפים ומאה לצבאותם ושלשים יסעו :

ומה"כ ילמד י"ח פסוקים שמתחילין בנו"ן ומסיימין בנו"ן והם טובים :

נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן : נחנו נעבור חלוצים לפני
יי ארץ כנען ואתנו אחוזת נחלתנו מעבר לירדן : נביא מקרבך מאחיך
כמוני יקים לך יי אלהיך אליו תשמעון : נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים
קדוש משכני עליון : נגד אבותם עשה פלא בארץ מצרים שדה צוען : נחית
כצאן עמך ביד משה ואהרן : נפתי משכבי מור ואהלים וקנטון : נר יי
נשמת אדם חופש כל חדרי בטן : נופת תטופנה שפתותיך כלה דבש וחלב
תחת לשונך וריח שלמותיך כריח לבנון : נודו מתוך בבל ומארץ
כשדים צאו והיו כעתודים לפני צאן : נושקי קשת מימינים ומשמאלים
באבנים ובחצים בקשת מאחי שאול מבנימין :

ומוב לומר למה מחד עשר פסוקים הלו · תפלה קלרה ז ל

רבונו של עולם הצל את עמך בית ישראל מכל מיני כשפים ומכל מיני
עין הרע וכשם שפרשת כנפיך על אבותינו שבמדבר שלא שלטה עליהם
עינא בישא דבלעם כן תפרוש עלינו ברחמיך הרבים להיותנו מכוסים
(במכסה ובהגנה) בשמותיך הקדושים מכל עינא בישא :

שמע ספוקים ממוכ"ל יכודה כמסיד ע"ל :

אתה הראה לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה : בטחו בי עדי עד כי ביה יי צור עולמים : יי עוז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום :

כי תעבור במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך כי תלך במו אש לא תכוה ולהבה לא תבער בך : כי עם בציון ישב בירושלים בכו לא תבכה הנון יחנך לקול זעקך כשמעתו ענך : כי אני יי אלהיך קדוש ישראל מושיעך נתתי כפרך מצרים כוש וסבא תחתיך : כי אני יי אלהיך מחזיק ימינך האומר לך אל תירא אני עזרתיך : כי לא שאול תודך מות יהללך לא ישברו יורדי בור אל אמתך : כי אצק מים על צמא ונוזלים על יבשה אצק רוחי על זרעך וברכתי על צאצאיך : כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה יי אבינו גואלנו מעולם שמך :

יברכך יי וישמרך : יאר יי פניו אליך ויחנך : ישא יי פניו אליך וישם לך שלום :

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום : ויצו אותם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה : ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצוא חן בעיניך : וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו : ויירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות : ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה : ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק יי האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך : קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות : הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אותו פן יבוא והכני אם על בנים : ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרוב :

וילן שם בלילה ההוא ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו : עזים מאתים ותישים עשרים רחלים מאתים ואילים עשרים : גמלים מיניקות ובניהם שלשים פרות ארבעים ופרים עשרה אתונות עשרים ועירים עשרה : ויתן ביד עבדיו עדר עדר לבדו ויאמר אל עבדיו עברו לפני ורוח תשימו בין עדר ובין עדר : ויצו את הראשון לאמר כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר למי אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך . ואמרת לעבדך ליעקב מנחה היא שלוחה לאדני לעשו והנה גם הוא אחרינו : ויצו גם את השני גם את השלישי גם את כל ההולכים אחרי העדרים לאמר כדבר הזה תדברון אל עשו במיצאכם אותו : ואמרתם גם הנה עבדך יעקב אחרינו

ל אשר אכפרה פניו בפנחה ההולכת לפני ואחרי כן אראה פניו אולי
ישא פני : ותעבור המנחה על פניו והוא לן בלילה ההוא במחנה : ויקם
בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו ואת אחד עשר ילדיו
ויעבור את מעבר יבק : ויקחם ויעברם את הנחל ויעבר את אשר לו :
ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר : וירא כי לא יכול לו
ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו : ויאמר שלחני כי עלה
השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני : ויאמר אליו מה שמך ויאמר
יעקב : ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם
אלהים עם אנשים ותוכל : וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך ויאמר
למה זה תשאל לשמי ויברך אותו שם : ויקרא יעקב שם המקום פניאל
כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי : ויזרח לו השמש כאשר
עבר את פנואל והוא צולע על ירכו : על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד
הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה:
וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש ויחץ את
הילדים על לאה ועל רחל ועל שתי השפחות : וישם את השפחות ואת
ילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים :
והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד נגשתו עד אחיו : וירץ
עשו לקראתו ויחבקהו ויפול על צואריו וישקהו ויבכו : וישא את עיניו
וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנן
אלהים את עבדך : ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין : ותגש
גם לאה וילדיה וישתחוו ואחר נגש יוסף ורחל וישתחוו : ויאמר מי לך כל
המחנה הזה אשר פגשתי ויאמר למצוא חן בעיני אדני : ויאמר עשו יש
לי רב אחי יהי לך אשר לך : ויאמר יעקב אל נא אם נא מצאתי חן בעיניך
ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים ותרצני : קח
נא את ברכתי אשר הובאת לך כי חנני אלהים וכי יש לי כל ויפצר בו ויקח
ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך : ויאמר אליו אדני יודע כי הילדים רכים
והצאן והבקר עלות עלי ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן : יעבר נא אדני
לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לדגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים
עד אשר אבא אל אדני שעירה : ויאמר עשו אצינה נא עמך מן העם
אשר אתי ויאמר למה זה אמצא חן בעיני אדני : וישב ביום ההוא עשו
לדרכו שעירה : ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות על
כן קרא שם המקום סכות : ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען
בבואו מפדן ארם ויחן את פני העיר : ויקן את חלקת השדה אשר נטה
שם אהלו מיד בני חמור אבי שכם במאה קשיטה : ויצב שם מזבח
ויקרא לו אל אלהי ישראל :

למוצאי שבת

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: יי צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה:

יאמר נומר הרנון כי סוף נזכר בירושלמי והפוסקים:

רִבּוֹן הָעוֹלָמִים אַב הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת בְּסִפָּן טוֹב וּבְמֹזֶל טוֹב הָחֵל עָלֵינוּ אֶת (כשחל יו"ט בחמשה עשרה או יחמר רק ימי המעשה) שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה הַבָּאִים לִקְרָאתֵנוּ לְשָׁלוֹם חֲשׁוּבִים מִכָּל חַטָּא וְפֶשַׁע וּמְנֻקִּים מִכָּל עָוֹן וְאַשְׁמָה וְרָשַׁע וּמְדֻבָּקִים בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים וְחָנֵנוּ דֵּעָה בִּינָה וְהַשְׂכֵּל מֵאִתְּךָ וְתַשְׁמִיעֵנוּ בָהֶם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה וְלֹא תַעֲלֶה קִנְאָתֵנוּ עַל לֵב אָדָם וְלֹא קִנְאַת אָדָם תַּעֲלֶה עַל לִבֵּנוּ · מַלְכֵּנוּ אֱלֹהֵינוּ הָאֵב הָרַחֲמָן שִׂים בְּרָכָה וּרְוָחָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ וְכָל הַיוֹצֵין עַל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל עֲצָה טוֹבָה וּמַחֲשָׁבָה טוֹבָה אַמְּצוּ וּבָרְכוּ נַהֲלוּ וְקַיְּמוּ קַיֵּם עֲצָתוֹ כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר יִתֶּן לְךָ כִלְבָבֶךָ וְכָל עֲצָתְךָ יְמַלֵּא: וְנֶאֱמַר וְתִגְזַר אֹמֶר וְיָקָם לָךְ וְעַל דְּרָכֶיךָ נָגַהּ אוֹר: וְכָל הַיוֹצֵין עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינָהּ טוֹבָה וּמַחֲשָׁבָה שֶׁאֵינָהּ טוֹבָה תּוּפַר עֲצָתוֹ כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר יְיָ הֵפִיר עֲצַת גּוֹיִם הֵנִיא מַחְשְׁבוֹת עַמִּים: וְנֶאֱמַר עֲצוּ עֵצָה וְתֻפָר דַּבְּרוּ דָבָר וְלֹא יָקוּם כִּי עִמָּנוּ אֵל: וּפְתַח לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אַב הָרַחֲמִים אָדוֹן הַסְּלִיחוֹת אֶת הַשָּׁעַר וּבְכָל שָׁעַר שֶׁעָבִי אוֹרָח

שַׁעֲרֵי אֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים שַׁעֲרֵי אֲרִיכוּת אַפַּיִם שַׁעֲרֵי
בְּרָכָה שַׁעֲרֵי בִינָה שַׁעֲרֵי גִילָה שַׁעֲרֵי גְּדֻלָּה שַׁעֲרֵי
נֶאֱלָה שַׁעֲרֵי גְבוּרָה שַׁעֲרֵי דְיצָה שַׁעֲרֵי דֵעָה שַׁעֲרֵי הוֹד
שַׁעֲרֵי הֲדָר שַׁעֲרֵי הַצְלָחָה שַׁעֲרֵי הַרְוָחָה שַׁעֲרֵי וַעַד טוֹב
שַׁעֲרֵי זְרִיזוּת שַׁעֲרֵי זִמְרָה שַׁעֲרֵי זְכִיוּת שַׁעֲרֵי זִיו שַׁעֲרֵי
וְהַר תְּנוּבָה שַׁעֲרֵי זְהַר חָכְמָה שַׁעֲרֵי זְהַר בִּינָה שַׁעֲרֵי
זְהַר דַּעַת שַׁעֲרֵי חֶדְוָה שַׁעֲרֵי חָמְלָה שַׁעֲרֵי חֵן וָחֶסֶד
שַׁעֲרֵי חַיִּים טוֹבִים שַׁעֲרֵי חָכְמָה שַׁעֲרֵי טוֹבָה שַׁעֲרֵי
טָהֳרָה שַׁעֲרֵי יְשׁוּעָה שַׁעֲרֵי יֹשֶׁר שַׁעֲרֵי כַּפָּרַת שַׁעֲרֵי
כַּלְכָּלָה שַׁעֲרֵי כָּבוֹד שַׁעֲרֵי לְמוּד שַׁעֲרֵי מָזוֹן שַׁעֲרֵי
מְנוּחוֹת שַׁעֲרֵי מְחִילוֹת שַׁעֲרֵי מַדָּע שַׁעֲרֵי נֶחָמָה שַׁעֲרֵי
נְקִיוּת שַׁעֲרֵי סְלִיחָה שַׁעֲרֵי סַיְעוּתָא דִשְׁמַיָּא שַׁעֲרֵי
עֻזָּרָה שַׁעֲרֵי פְּדוּת שַׁעֲרֵי פַּרְנָסָה טוֹבָה שַׁעֲרֵי צְדָקָה
שַׁעֲרֵי צָהֳלָה שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה שַׁעֲרֵי קוֹמְמִיוּת שַׁעֲרֵי
רַחֲמִים שַׁעֲרֵי רָצוֹן שַׁעֲרֵי רְפוּאָה שְׁלֵמָה שַׁעֲרֵי שָׁלוֹם
שַׁעֲרֵי שִׂמְחָה שַׁעֲרֵי שְׁמוּעוֹת טוֹבוֹת שַׁעֲרֵי שַׁלְוָה
שַׁעֲרֵי תוֹרָה שַׁעֲרֵי תְּפִלָּה שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה שַׁעֲרֵי תְּשׁוּעָה
כְּדִכְתִיב וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְיָ מָעוֹזָם בְּעֵת צָרָה:
וַיַּעְזְרֵם יְיָ וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ
בוֹ: וְנֶאֱמַר חָשַׂף יְיָ אֶת זְרוֹעַ קָדְשׁוֹ לְעֵינֵי כָּל הַגּוֹיִם
וְרָאוּ כָּל אַפְסֵי אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ: וְנֶאֱמַר קוֹל
צוֹפַיִךְ נָשְׂאוּ קוֹל יַחְדָּו יְרַנֵּנוּ כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב

ציון : וְקַיָּם לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב מַה נָּאוּ
עַל הָהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב
מַשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה אוֹמֵר לְצִיּוֹן מָלַךְ אֱלֹהָיִךְ : רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן
הִנֵּה הִנָּם וְלִירוּשָׁלַיִם מְבַשֵּׂר אֶתֵּן : אָמֵן סֶלָה :

(בשורא) ים נוהגים נקרות תיקף פיסח של כשנוע : ואחרי נפס כי נא
ממשיכים כשפע מבנת הנאה עליהם וכידו כמוס ליודעי חן
שהיה יפדר שולמנו כמאכלים טובים לכבוד שבת מלכתא ואש"ש שחין נרין
חלת לכזית ויאמר :

דָּא הִיא סְעוּדְתָא דְּדָוִד מַלְכָּא :

סגנים לנים כמדרש מו שיסב לגמור חסילו ביחידות יתפלל ויאמר :

יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל
בדבר הלכה · וישמחו בי חברי · שלא אומר על טמא טהור ולא על
טהור טמא · ולא על מותר אסור ולא על אסור מותר · ולא יבשלו חברי
בדבר הלכה ואשמח בהם · כי יי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה · גל
עיני ואביטה נפלאות מתורתך :

ובניחתו יאמר

מודה אני לפניך ה' אלהי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש · ולא
שמת חלקי מיושבי קרנות · שאני משכם והם משכימים · אני
משכים לדברי תורה · והם משכימים לדברים בטלים · אני עמל והם
עמלים · אני עמל ומקבל שכר · והם עמלים ואינם מקבלים שכר ·
ואני רץ והם רצים · אני רץ לחיי העולם הבא · והם רצים לבאר
שחת · שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה
לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך :
ואם נעמ כל סיום יאמר מודה אני בפני מרא כשפוסק מגיפודו :

תפלה

ליורדי הים באניות

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב
הָאֵל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא הַמִּכְתָּר בְּכִתְרֵי הָאֲבוּדָה לְמַעַן קְדֻשַּׁת שֵׁלֶשׁ
עֶשְׂרֵה מִדּוֹתֶיךָ שֶׁל רַחֲמִים וּלְמַעַן קְדֻשַּׁת שַׁעֲרֵי הָרַחֲמִים וּלְמַעַן זְכוּת
יְשֵׁנֵי חֶבְרוֹן אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֲהוּבֶיךָ וּתְמִימֶיךָ וּלְמַעַן זְכוּת עֲקֵדַת
שֶׁל יִצְחָק יְחִידְךָ שֶׁנֶּעֱקַד עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה עוֹלָה תְּמִימָה קְדוֹשַׁת
וּמְהוּרָה וּלְמַעַן זְכוּתָם וּקְדֻשָּׁתָם וּנְבִיאָתָם שֶׁל שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא וְשֶׁל
אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא וְשֶׁל אֱלִישָׁע הַנָּבִיא נְבִיאֶיךָ נְבִיאֵי אֱמֶת וּלְמַעַן זְכוּת כָּל
הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים שֶׁהָיוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁתַּעֲמִיד הַיָּם
מִזַּעְפּוֹ וְיֶחְשׁוּ גַּלָּיו וְתַעֲשֶׂה רָצוֹן לְפָנֵינוּ וְתוֹלִיכֵנוּ מְהֵרָה אֶל מְחוֹז חֶפְצֵנוּ
לְטוֹבָה בְּאֹשֶׁר בְּיָדְךָ לַעֲשׂוֹת וְתִשְׁמַע תְּפִלָּתֵנוּ וְתַאֲזִין תַּחֲנָתֵנוּ וַעֲנֵנוּ
בְּשָׁעָה הַזֹּאת שֶׁאֲנוּ מִתְפַּלְּלִים וּמִתְחַנְּנִים לְפָנֶיךָ וְתוֹלִיכֵנוּ בְּנַחַת רוּחַ מִלִּב
כְּפֵי הַצּוּרָךְ וְתִשְׁמְרֵנוּ מֵהֶמּוֹן גַּלִּים וּמִשְׁאוֹן מְשָׁבְּרֵי יָם מֵרוּחַ סוּפָה
מִסַּעַר וּמִצַּעַר מִבְּלִבּוּל עִתִּים וּמֵחֲלוּף זְמַנִּים וּמֵהַפְרִיוֹת הָרָעוֹת הַנְּדֵלוֹת
בַּיָּם וּבִיבָּשָׁה וּמִכָּל צַעַר וּמִכָּל הֶפְסֵד וְאַל יַעַבְרֵנוּ לֹא יִשְׂבַּע וְלֹא מַכְרִיעַ
וְלֹא מַשְׁטִין לֹא מַצַּר וְלֹא נִזּוֹק וְלֹא מִבְלְבֵּל וְלֹא מַפְחִיד וְלֹא מַהֲרִיד וְלֹא
בָּאִים וְתוֹצִיא רוּחַ טוֹב מֵאוֹצְרוֹתֶיךָ לְהַנְהִיג הַסְּפִינָה וְכָל תּוֹפְשֵׁי מִשְׁט
וּמַהֲגִיָּה וּמַלָּחֶיהָ וְחוֹבְלֶיהָ וְאוֹמָנֶיהָ שֶׁיִּנְהֲגוּ אוֹתָהּ כְּרָאוּי בְּלֹא עֲצָלוּת
וּבְלֹא חִשּׁוּל וּבְלֹא תַּשְׁוּת לֵב וְתַגִּיעֵנוּ אֶל מְחוֹז חֶפְצֵנוּ בְּלִי יוֹם הֶזֵּק וּבְלִי
שׁוּם צַעַר וּבְלִי שׁוּם הֶפְסֵד כִּי אַתָּה מוֹשֵׁל בְּגַאוּת הַיָּם וּבְשׁוֹא גַּלָּיו
אַתָּה תַשְׁבִּיחֵם הָקֵם סְעָרָה לִדְמָמָה וְיֶחְשׁוּ גַּלָּיו: שָׁמְרָה נַפְשִׁי וְהַצִּילֵנִי
אַל אֵבוֹשׁ כִּי חָסִיתִי בָךְ: וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

תפלה

לנוסעים במרכבות הקיסיר (אי עגבאהן) ויורדי חים באניות:

יְיָ אֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּיָדְךָ נֶפֶשׁ כָּל חַי וְרוּחַ כָּל בְּשַׂר אִישׁ: אַל בָּרוּךְ
אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַיָּם וְאֶת הַיַּבָּשָׁה אֲלֵיהֶךָ נַפְשִׁי אֶשָּׂא: אֲלֵיךָ אֶתְגַּל

שמרני באישון בת עין · בחרך אשר אנכי נוסע עליה · בל יקרני אסון ·
בל יפגעני מבשול · נחני במעגלי צדק למען שמך · (נהלני על מי מנוחות)
בל אירא רע · הפלה חסדיך מושיע חוסים · המתירני בצל כנפיך ·
בל תאכילני אש (בל תשמפני שבולת מים) ויקים בי מקרא שכתוב כי
תעבור במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך · כי תלך במו אש לא
תכוה · ולהבה לא תבער בך : אתה מבטח כל קצוי ארץ וים רחוקים ·
אתה מושל בגאות הים · בשוא גליו אתה תבחם · אתה האל עושה
פלא אשר הורשת לעולם לא יכשלו ולא יפלמו לנצח כל החוסים בך ·
האזינה לקול שועי עשה עמי אות לטובה · הגני והיה עוזר לי · שמור
צאתי ובואי לחיים ולשלום · למען אבוא אל מקומי לשלום ואגיע למחוז
חפצי נלי נפי ובלי צער · ברכני לשלום · אדון השלום · המברך את
עמו ישראל בשלום · מעתה ועד עולם אמן ואמן :

שויתי יי לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט : ואני קרבת אלהים לי טוב
שתי באדני יהוה מחסי לספר כל מלאכותיך : כי מלאכיו יצוה לך
לשמרך בכל דרכיך : על כפים ישאונך פן תגוף באבן רגלך : כי בי
דשק ואפלטהו אשגבהו כי ידע שמי : יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה
אחלצהו ואכבדהו : ארך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי :

ארך ימים וכו' · שיר למעלות אשא עיני וכו' :

דיני ערב ראש חודש

שה"ח) ים נוהגין להתענות ער"ח ואם חל ער"ח בשבת מקדימין להתענות
ביום ה' ואם חל ביום ו' תותן בשומרים יו"כ קטן יתענו ביום ה'
אלא שאין שומרים יו"כ קטן יתענו ביום ו' ויש שנהגו להתענות ביום
שמולד בשמולד קודם ר"ח ואם המולד בהני יומי ואפי' קודם חצי מתענין
רק עד המולד ואם לאו מתענין עד הלילה ואותן שנהגו להתענות ער"ח כל
היום ואח"כ רוצים לנהוג להתענות רק עד המולד נריכין התרה · ופשוט
דאפי' בשלב שבת נריכין להשליש כשחירש פעם ראשון בחול והשלימו ואח"
כפעם ראשון לא השלים אפי' בחול א"צ להשלים מיהו במקום שעושין ממנו תענ"
וכורין ויחל והוא נמנה עמהם נריך להשלים עד שיכ"ל ואף תנאי לא מהני :

(נהורא) מוכח בסה"ק גודל חיוב הצעירת נער"ח ותקוני וסירחים תת דכר
ס' יזכו להתפלל תפלת יו"כ קטן בהצלות המנחה עטופים
בטליתותיהם ותפילין בהתחיסם בדעותת דלבת. ויקדמו פ' ס' קידה ובבה"ע
ותח"כ פ' התחיבה ופ' הירחה והתפלות שחתריהם ותח"כ מזמור מה
ידידות (תהלים פ"ד) ופ' התמיד ופיט ס הקטורת מעומד ותח"כ תפלה לעני
כי יעטוף כו' (ק"ג) ותח"כ תוקרים זה :

חזן יום זה יהי משקל כל חטאתי · בטל במעוטו כדמות
ירח · היום לבד מספר זכיותי · ורבה ויציץ ציץ ויהי פורחי
יום זה : ודאי זדון לבי אצלו גלוי · חוטי עונותי עם דוק
רשעי · דיני אני אדע באש קלוי · כי רע ובוש ארגתי אל
פשעי · הולך ביום ויום אחר בצעי · מבית מקום ספר תינוק
בורח · יום זה : אבן בחבלי שוא עון מושך · אהור · לך
אלי באתי נצב רפאות לארם מר נחש נושך · שואל ומתחנן
נכאב נעצב · יושב בענויי אבן מחצב · יד פה ועין אין לי
טעם וריח · יום זה : הן ראש חדשים אל עמק נתת · לזמן
כפרה על כל תולדותם · מאת אהוביך שוטן השבתת · על
בן אקהמך ברתחנתם · מיום לפניו בא כי אז אימתם · אשוב
לאיש תושב לא עוד אורח · יום זה : וברוב חסדיך אתה
מלכי · תקום תרחם את ציון קדשנו · דירת מנוחתך שים
כבוד · כי בה נעלה עולות ראשי חדשנו · נא אל שלח
נושא נזר ראשנו · כי שם לבבנו שואף זורח · יום זה :

ואומרים מזמור כ' (יענך) ואם חל ר"ח בשבת או ביום ראשון ושובן יוכ"ק
ביום ס' שלפניו ח"ח כאן (יענך) רק למנצח על הגתית (מזמור ח') :

חזן מתחיל אשרי · ואומר ת"ק · ואם יש י' שמתעטין בבה"כ מוציאים ס"ת
וקורין ויחל ואומרים הפטרת דרשו · ולאחר הקריאה מתפללין תפלת מנחה
והיחיד המתענה אומר ענינו בברכת שמע קולנו והש"ץ אומר עננו בחזרת
התפלה בין גואל לרופא ואחר כך מתחיל הש"ץ לבו :

לְכוּ וְנָשׁוּבָה אֶל יְיָ כִּי הוּא טָרַף וְיִרְפָּאֵנוּ יַךְ וַיְחַבְּשֵׁנוּ :
יְחַיֵּינוּ מִיּוֹמַיִם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יְקִימֵנוּ וְנִחְיֶה לְפָנָיו : כִּי לֹא
עַל צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל רַחֲמֶיךָ
הָרַבִּים : אֲדֹנָי שְׁמַע אֲדֹנָי סְלַח אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה
אַל תְּאַחַר לְמַעַנְךָ אֱלֹהַי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל עִירְךָ וְעַל עַמֶּךָ :
חזן וקהל ג״פ הֲשִׁיבֵנוּ יְיָ אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם :

אל מלך יושב וכו׳ תמצא בסליחות לשני קמא

אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם · תְּבוֹן תְּפִלָּתֵנוּ קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ :
וְהוֹצִיא כָאוֹר צִדְקֵנוּ · וּמִשְׁפָּטֵנוּ כַּצָּהֳרָיִם : אֲמָרֵינוּ הַאֲזִינָה
יְיָ בִּינָה הֲגִיגֵנוּ : בְּקָרְאֵנוּ עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי צִדְקֵנוּ :

כרחם אב וכו׳ תמצא בסליחות לשני קמא

אלהינו ואלהי אבותינו

חזן מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְחַת עֶרֶב רְצֵה נָא בְּכִשְׂרִי תְּבוֹן תְּפִלָּתִי
קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ בְּתוֹם וּבְיוֹשֶׁר · בְּקָרְאִי עֲנֵנִי צוּרִי הַיּוֹם יְפַנֵּה
כַּאֲשֶׁר · קהל יְבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּנְחָה : חזן רֵיחַ נִיחוֹחַ
אִמְרֵי פִי לְפָנֶיךָ צוּר עוֹלָמִים · חֶלְבֵי וְדַמִּי הַנִּמְעָט בְּצוֹמִי
תְּמוֹר הֶלְבִים וְדָמִים · קַבֵּל הֲגִיוֹן לִבִּי אֲשֶׁר עָרַכְתִּי (נ״א זֶה
בַּמֶּה יָמִים) הַיּוֹם בַּנְּעִימִים · קהל כַּחֲמִיאַת כָּאשֵׁם וְכַמִּנְחָה :
חזן דְּרֹשׁ נָא בְּיוֹם זֶה דּוֹרְשֶׁיךָ וְהַדְרֵשׁ לָהֶם בְּנִיב שִׂפְתַיִם ·
שָׁעֶה לְמַעֲמָדָם וְטַהֲרֵם כַּכֶּסֶף מְזֻקָּק שִׁבְעָתַיִם · וּרְצֵה שִׂיחָתָם
כְּשֵׂה אַחַת מִן הַצֹּאן מִן הַמֵּאָתַיִם · קהל מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל
לַמִּנְחָה : חזן בַּלַּיִל וְעוֹלָה תְּחִנָּתִי תֵּחָשֵׁב וּמַשְׁטִינִי רִיב תָּרִיב ·
וְהוֹצִיא כָאוֹר צִדְקִי טֶרֶם יָבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְיָעֵרִיב · שְׁפוֹךְ כַּמַּיִם
לִבּוֹ בְּתִפְלָתוֹ כָּל אִישׁ · וְהַקְרֵיב · קהל הַמַּקְרִיב קָרְבָּנוֹ לַיְיָ

מנחה: חזן וישרון עמך ישיר חסדך בטוב לקח · הטה אליו אזנך ושמע ועיניך פקח · וראה כי טוב מסתופף בשערי רחמיך · ויקח · קהל מן הבא בידו מנחה: חזן ברוב רחמיך אמרי האזינה יי הגיגי בינה · אם נא מצאתי חן בעיניך אלהי קדם מעונה · ולקחת מנחתי מידי אשר הבאתי לך בתחנה · קהל ויהי בעלות המנחה: חזן שדי לא מצאנוך שגיא בח לעדה מקדם קנית · אחד המרבה ואחד הממעיט כשובו נפשו רצית · אך יכון לבו לפניך במנחתו בעת הקריב אותה · קהל וואת תורת המנחה: חזן בהיות מזבחי ומקדשי על מכונו וגבולו · היו מכפרים עלינו בשעירים העולים לגורלו · ועתה באשמתינו לו חפץ יי להמיתנו לא · קהל לקח מידנו עולה ומנחה: חזן תחנונים ידבר עמך ובקש סליחה בלב סר · הנו מתיצב על מצור ועומד על המשמר · מחלה עניך לעת מנחת ערב ומצפה כפר · כי אמר · קהל אכפרה פניו במנחה: חזן ירושלים עירך בנה וערייה מקצה·אסורים רעיצים פתח ולחפשי הוצא · וערבה ליי מנחתם כימי עולם וכשנים קדמוניות · קהל עוד פנות אל המנחה:חזן ונפוצות ישראל לקבץ ידך שנית תוסף·כרועה עדרו תרעם בנוה טוב תאסף · וישב מצרף וטהר את בני ישראל כזהב וכספ·חו"ק והיו ליי מגישי מנחה: אל מלך וכו׳

ונשלמה פרים שפתינו תכון תפלתנו קטרת לפניך משאת כפינו מנחת ערב:
חיי לרצון אמרי פינו והגיון לבנו לפניך יי צורנו וגאלנו: כרחם אב וכו׳

חזן אלהי בשר עמך מפחדך סמר · ומאז עלות השחר עשור על משכר · עד עת מנחת ערב· קהל כי אמר אכפרת

פָּנָיו בְּמִנְחָה : חזן לְהַקְשִׁיב לְמַשְׁמִיעֵנוּ מִמַּן הַמַּאֲ · סְאוֹנוֹ
בְּרַעַשׁ אַל נָא תְּהִי סוֹאֵן · וְאִם עֲוֹנוֹת תַּשְׁמִיר הֲלֹא רַפִּי ·
מַאֲיִן · קהל עוֹד פְּנוֹת אֶל הַמִּנְחָה : חזן יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ אֲשֶׁר בָּךְ
מַאֲמִין · אִם בְּשִׂיאֵל דְּהִיתוֹ קָרְבֵהוּ בִימִין · בָּא לְשַׁחֵר פָּנֶיךָ
וַיַּקְרְ מִן · קהל הַבָּא בְיָדוֹ מִנְחָה : חזן עוֹרְבֵי שָׁוְא מְשַׁכְּחֵי
פְּרִים שִׂפְתוֹתָם · רְצֵה וְהַשְׁלֵךְ בְּמִצּוּלוֹת יָם כָּל חַטֹּאתָם ·
יֶעֱרַב עָלֶיךָ שִׂיחָם וְרִנָּתָם · קהל כַּחַטָּאת וְכָעוֹלָה וְכַמִּנְחָה :
חזן זְכָר פַּר פָּנִים וְשָׂעִיר פָּנִימִי וְחִיצוֹן · יְהִי נָא אֲמִרֵינוּ
לְפָנֶיךָ לְרָצוֹן · וְתֶעֱרַב מִנְחָתֵנוּ כְּשֵׂה אַחַת מִן הַצֹּאן · קהל מִן
הַמְּאָתַיִם · מְמַשְׁקֶה יִשְׂרָאֵל לַמִּנְחָה : חזן רְאֵה כִּי אָזְלַת יָדֵנוּ
וְיוֹשְׁבֵי מָרוֹם שָׁחוּ · פִּסּוּ אֲמוּנִים וּבְכֵן לָקְחוּ · כְּבֵד פֶּה וְעֲרַל
שְׂפָה · וַיִּשְׁלְחוּ · קהל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיָדוֹ מִנְחָה : חזן בָּרֵר נִיב
שִׂפְתַיִם כְּשַׁחַר פָּרוּשׁ · עֲנֵנִי וּרְפָא מִזִּבְחֲךָ הָרוּם · חֶלְקַת
לְשׁוֹנִי תְּעָרֵב כַּשֶּׁמֶן לָרוֹם · קהל אֶת הָעוֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה :
חזן בֵּית תְּפִלָּתִם מָקוֹם צָקוּן לַחֲשֹׁם · חֲשׁוֹב כְּבִמְקוֹם אֲשֶׁר
יְבַשְּׁלוּ שָׁם · הַכֹּהֲנִים אֶת הַחַטָּאת וְאֶת הָאָשָׁם · קהל וַאֲשֶׁר
יאפוּ אֶת הַמִּנְחָה : חזן יְצַוֵּה יְיָ חַסְדּוֹ קוֹמְמִיוּת הֲשִׁיבֵנִי
לְנָוֵי · לְפָאֵר מָקוֹם מִקְדָּשִׁי לְחַדֵּשׁ הֲדַר זִיוִי · וְיָשַׁב מְצָרֵף
וְטִהֵר אֶת בְּנֵי לֵוִי · תו״ק וְהָיוּ לַיְיָ מַגִּישֵׁי מִנְחָה : אל מלך וגו׳

טוֹב יְיָ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו : טוֹב יְיָ לְקַוֵּי לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ : טוֹב
וְיָחִיל וְדוֹמָם לִתְשׁוּעַת יְיָ : טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ מִבְּטֹחַ בָּאָדָם : טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ
מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים : טוֹב וְיָשָׁר יְיָ עַל כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ : טוֹב יְיָ לְמִשְׂא
בְיוֹם צָרָה וְיוֹדֵעַ חוֹסֵי בוֹ : כִּי הוּא יָדַע יִצְרֵנוּ זָכוֹר כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ : כִּי טוֹב
יְיָ לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וְעַד דֹּר וָדֹר אֱמוּנָתוֹ : כוחס אב וכו׳

זמון בַּת עַמִּי לֹא תֵחָשֶׁה · וְלֹא תִשְׁקוֹט בְּוַעֲקָה · וּבְטַקּוֹם

עוֹלָה וְאִשֶּׁה · תְּכִין תַּהֲן חֶקֶה · לַיְיָ מַגִּישֵׁי מִנְחָה בְּצִדְקָה :
נְשִׂיא אֱלֹהִים הַנֶּאֱמָן רֹאשׁ צוּרִים אֵיתָנֵי · הַשְׁפִּים שַׁחַר וְזִמְרָן ·
עָמוּד וְשָׁרוּד תַּחֲנוּנֵי · בְּמָקוֹם תָּמִיד מְיֻמָּן · לְשַׁחַר עַל
קָרְבָּנֵי · וְכִי הָאֱמִין בַּיְיָ · וַיְחַשְּׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה לִיי : יְחִידוֹ לְמֵאָה
נָתַן · וְעָקוּד בְּמִזְבַּח אֲבָנָיו · לִפְנוֹת עֶרֶב חָנַן · וְהֵאֵל נִשָּׂא
פָנָיו · לְהַמְשִׁיךְ עֶרֶב מְכוּנָן · לְהִתְרַצּוֹת פְּנֵי אֲדוֹנָיו · כְּאִישׁ
לֶקַח מָלֵא חָפְנָיו · קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה לִיי : מְפַלֵּל יוֹשֵׁב אֹהֶל ·
הַכֵּן בְּמָקוֹם מִשְׁבָּח · לְרִבּוּי דְּרִים יַהֵל · בְּהִתְקָרֵב בְּבֵית
זְבֵחַ · וְאִם אֵין קָרְבָּן לְיַהֵל · הַמּוֹרֶם אֶעֱרֶךְ שֶׁבַח · וְנִבְחַר
לַיְיָ מִזֶּבַח · עֲשֵׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לִיי : נֶאֱלַמְתִּי דּוּמִיָּה · מֵאֵין
עֲבֹדַת כֹּהֲנִים · וְאֵיךְ אֶשִׁיר בַּשְּׁבִיָּה · וְאֶסְפּוּ לְוִיִּי אֲמוּנִים · וְעַל
כָּל זֹאת אוֹדֶה יְהּ · כִּי הוּא נַעֲלָה בְדִינִים · לְנוּ בְּשֶׁת הַפָּנִים ·
וְלֶחֶף הַצְּדָקָה לִיי : חֶלֶף קָרְבָּנוֹת פָּדֵר · תְּפִלָּתִי תֵּרָאֶה · בְּזִכְרִי
עַל הַפֶּדֶר · עֲבוֹדַת מְשֹׁרְתִים בְּאֵי הֵיכָל חֶדֶר בְּחֶדֶר ·
וְשִׁמְעוּ מְבַשֵּׂר בְּמַרְאֶה · וְרִחָה לָכֶם יְרֵאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה ·
לַיְיָ מַגִּישֵׁי מִנְחָה בְּצִדְקָה : אל מלך יושב וכו׳

מח״כ יתמר עטרה ותמנת למכפר עטרה מתמרות ועטרת סדורם :
רַחֲמָנָא אַדְכַּר לָן קְיָמָה דְּאַבְרָהָם רְחִימָא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אַדְכַּר לָן קְיָמָה דְּיִצְחָק עֲקִידָא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אַדְכַּר לָן קְיָמָה דְּיַעֲקֹב שְׁלִימָא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אַדְכַּר לָן זְכוּתָה דְּיוֹסֵף צַדִּיקָא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אַדְכַּר לָן קְיָמָה דְּמֹשֶׁה נְבִיָּא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אַדְכַּר לָן קְיָמָה דְּאַהֲרֹן כָּהֲנָא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :
רַחֲמָנָא אַדְכַּר לָן קְנָאוּתָה דְּפִינְחָס קַנָּאָה · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר :

רַחֲמָנָא אַדְכַּר לָן קְיָמָה דְּדָוִד מְשִׁיחָא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר ׃
רַחֲמָנָא אַדְכַּר לָן צְלוֹתָא דִּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא · בְּדִילוֹ יַעֲבֹר ׃
רַחֲמָנָא הוֹב מְרוּגָךְ · וְלָא נְהַדַּר רֵיקָם מִן קֳדָמָךְ ׃

אל מלך ויעבור וכו׳

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · אַל תַּעַשׂ עִמָּנוּ פְּלָה · תֹּאחֲזֵנוּ
יָדְךָ בְּמִשְׁפָּט · בְּבָא תוֹכָחָה נֶגְדֶּךָ · שְׁמֵנוּ מִסְפְּרֶךָ אַל תִּסְחֵי
נִשְׁתְּךָ לַחֲקוֹר מוּסָר · רַחֲמֶיךָ יְכַמְּרוּ רֻגְזֶךָ · דִּלּוֹת מַעֲשִׂים
בְּשׁוּרֶךָ · קָרֵב צַדֶּק מֵאֵלֶיךָ · הוֹרֵנוּ בְּוַעֲקֵנוּ לָךְ · צַו יְשׁוּעָתֵנוּ
בְּמַפְגִּיעַ · וְתָשִׁיב שְׁבוּת אָהֳלֵי תָם · פָּתְחֵיוּ רְאֵה כִּי שָׁמֵמוּ ·
זְכוֹר נְמָתְּ לֹא תִשְׁכַּח עֲדוּת מִפְּי זַרְעוֹ · הוֹתֵם תְּעוּדָה תַּתִּירִי
סוֹדְךָ שִׂים בְּלִמּוּדֶךָ · טַבּוּר אֲגַן הַסַּהַר · נָא אַל יֶחְסַר הַמָּזֶג ·
יְהִי דַע אֶת אֲשֶׁר יְדָעוּךָ · מַגֵּר אֶת אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּךָ · כִּי תָשִׁיב
לְבָצְרוֹן לְכוּדִים אֲסִירֵי הַתִּקְוָה ׃

וידוי הגדול של רבינו נסים זצ״ל ׃

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם קוֹדֶם כָּל דָּבָר אֵין לִי פֶּה לְהָשִׁיב וְלֹא
מֵצַח לְהָרִים רֹאשׁ · כִּי מִפְּנֵי שֶׁעֲוֹנוֹתַי רַבּוּ מִלְּמָנוֹת · וְחַטֹּאתַי
עָצְמוּ מִסֵּפֶר · וּכְמַשָּׂא כָּבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי · מִתְוַדֶּה אֲנִי לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהַי בִּכְפִיפַת רֹאשׁ · בִּכְפִיפַת קוֹמָה · בִּכְנִיעַת חַיִל ·
בַּהֲלִישׁוּת כֹּחַ · בְּשִׁבִירַת לֵב · בִּנְמִיכוּת רוּחַ · בְּקִדָּה ·
כְּכִרְיָעָה · בְּהִשְׁתַּחֲוָיָה · בְּאֵימָה · בִּבְעָתָה · בְּרָתֶת · בְּזִיעַ ·
בְּחַלְחוּלִי בִּירֵאָה · בְּמוֹרָא · אוֹמֵר אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי מְקַצַּת
מַעֲשֵׂי הָרָעִים · וּמִדְּרָכֵי הַמְּכוֹעָרִים · וּמִמַּעֲלֵי הַמְקֻלָּלִים ·
לְאוֹמְרָם אִי אֶפְשָׁר · לְבָרְרָם אֵין בִּי כֹחַ · לְגַלּוֹתָם לֹא אֶמְצָר
חַיִל · לְדַבְּרָם לֹא אֶדְעֶם · לְהַגִּידָם אֵינִי כְדַאי לְתִבּוֹעַ עֲלֵיהֶם

סְלִיחָה וּמְחִילָה וְכַפָּרָה: מַה אֲנִי מַה חַיַּי · אֲנִי הֶבֶל וְרֵיק · אֲנִי רִמָּה וְתוֹלַעַת · אֲנִי עָפָר וְאֶפֶר · בּוּשׁ אֲנִי מֵחֲטָאַי · וּמְכֻלָּם אֲנִי מִפָּשָׁעַי · אֵין לִי פֶּתְחוֹן פֶּה לְהִתְוַדּוֹת לְפָנֶיךָ · נָדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא · עָצְמוּ פְשָׁעַי מִסְפֵּר · בּוּשָׁתִי וְנִכְלְמָתִי כְּנֶגֶד הַנִּמְצָא בַּמַּהְתֶּרֶת:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אִם עָמַדְתִּי לְפָרֵשׁ אֶת חַטָּאַי וְלִבְאֵרָם · יִכְלֶה הַזְּמַן וְהֵם לֹא יִכְלוּ · עַל אֵיזֶה מֵהֶם אֶתְבַּע · וְעַל אֵיזֶה מֵהֶם אֲבַקֵּשׁ · וְעַל אֵיזֶה מֵהֶם אֶתְוַדֶּה · עַל הַכְּלָל אוֹ עַל הַפְּרָט · עַל הַנִּסְתָּרוֹת אוֹ עַל הַנִּגְלוֹת · עַל הָרִאשׁוֹנוֹת אוֹ עַל הָאַחֲרוֹנוֹת · עַל הַחֲדָשׁוֹת אוֹ עַל הַיְשָׁנוֹת · עַל הַטְּמוּנוֹת אוֹ עַל הַנּוֹדָעוֹת · עַל הַגְּזֵרוֹת אוֹ עַל הַנִּשְׁכָּחוֹת מִמֶּנִּי · יוֹדֵעַ אֲנִי בְּעַצְמִי שֶׁאֵין בִּי לֹא תוֹרָה וְלֹא חָכְמָה לֹא דַעַת וְלֹא תְּבוּנָה לֹא צְדָקָה וְלֹא יְשָׁרוֹת וְלֹא גְּמִילוּת חֲסָדִים · אֲבָל אֲנִי סֵכֶל וְלֹא יוֹדֵעַ · בַּעַר וְלֹא מֵבִין · גַּזְלָן וְלֹא נֶאֱמָן · חַיָּב וְלֹא זַכַּאי · רָשָׁע וְלֹא צַדִּיק · רָע וְלֹא טוֹב · וְכָל מַעֲשַׂי רָעִים עָשִׂיתִי וְגַם עֲבֵרוֹת רָעוֹת עָשִׂיתִי · וְאִם אַתָּה דָּן אוֹתִי כְּמַעֲשַׂי אוֹי לִי וַי לִי אֱהֶה עָלַי אוֹיָה עַל נַפְשִׁי · וְאִם תְּבַקֵּשׁ לְנַקּוֹתִי כְּמִטַּהֵר וְכִמְצָרֵף כֶּסֶף לֹא יִשָּׁאֵר מִמֶּנִּי מְאוּמָה כִּי אֲנִי כְּקַשׁ לִפְנֵי אֵשׁ וּכְעֵצִים יְבֵשִׁים לִפְנֵי הָאוּר · כֶּסֶף סִיגִים מְצֻפֶּה עַל חֶרֶשׂ הֶבֶל הֲבָלִים אֵין בּוֹ מַמָּשׁ:

בַּמֶּה אֲקַדֵּם אוֹ מָה רְפוּאָה אֲבַקֵּשׁ · כְּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה הָיִיתִי · כְּעֶבֶד מוֹרֵד עַל אֲדוֹנָיו · כְּתַלְמִיד הוֹלֵךְ עַל רַבּוֹ · אֶת אֲשֶׁר טִהֲרָתָ טִמֵּאתִי · וְאֶשֶׁר טִמֵּאתָ טִהַרְתִּי · אֶת אֲשֶׁר הִתַּרְתָּ אָסַרְתִּי · וְאֶשֶׁר אָסַרְתָּ הִתַּרְתִּי · אֶת אֲשֶׁר אָהַבְתָּ שָׂנֵאתִי ·

אֲשֶׁר שָׁנֵאתָ אָהַבְתִּי · אֶת אֲשֶׁר הִקְּלְתָּ הֶחְמַרְתִּי · וְאֶשָּׂא
הֶחְמַרְתָּ הֵקַלְתִּי · אֶת אֲשֶׁר קָרַבְתָּ רִחַקְתִּי · וְאֶשֶׁר רִחַקְתָּ
קָרַבְתִּי · אַךְ לֹא לְהַכְעִיסְךָ נָתַכַּוָּנְתִּי · וּבַעֲוֹת מָצָא בָּאתִי
לְבַקֵּשׁ סְלִיחָה מִלְּפָנֶיךָ · שָׂמְתִּי פָנַי כַּכֶּלֶב · הַעֲוֹתִי מֵצַח
כַּזּוֹנָה וָנַשְׁתִּי לְכָנֶיךָ כְּבֹשֶׁת פָּנִים · וְכֵן כָּתוּב וּמֵצַח אִשָּׁה
זוֹנָה הָיָה לָךְ מֵאַנְתְּ הִכָּלֵם :

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם לֹא עַל עֲצָמִי כְּלָבָד אֲנִי מִתְפַּלֵּל וּמִתְוַדֶּה ·
כִּי אִם בַּעֲדִי וּבְעַד קְהָלֶיךָ הָעוֹמְדִים לְפָנֶיךָ · וְאַף עַל פִּי
שֶׁאֵינִי רָאוּי וְלֹא זַכַּאי לְהִתְוַדּוֹת עַל עַצְמִי וְכָל שֶׁכֵּן עַל
אֲחֵרִים · אֲבָל כְּפִי דַּרְכְּךָ לְהָאֲרִיךְ אַפֶּךָ וּמִדָּתְךָ לְהַעֲבִיר קְצָפֶךָ
וּמִנְהָגְךָ לְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ וּבְיוֹתֵר לְשָׁבִים אֵלֶיךָ וּמוֹדִים
לְפָנֶיךָ וְעוֹזְבִים וּמִתְנַחֲמִים עַל פִּשְׁעֵיהֶם וְלֹא מְכַסִּים אוֹתָם ·
שֶׁכֵּן כָּתוּב מְכַסֶּה פְשָׁעָיו לֹא יַצְלִיחַ וּמוֹדֶה וְעוֹזֵב יְרֻחַם ·
וּמַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם :

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם מִנְהַג בֵּית דִּינְךָ הַצֶּדֶק לֹא כְּמִנְהַג בָּתֵּי
דִּינִין שֶׁל בְּנֵי אָדָם שְׁמֵדַת בְּנֵי אָדָם כְּשֶׁהוּא תּוֹבֵעַ אֶת חֲבֵרוֹ
בְּמָמוֹן אֶל הַבֵּית דִּין אוֹ אֶל הַשּׁוֹפֵט אִם יְכַפֵּר יִנָּצֵל מִן
הַמָּמוֹן · וְאִם יוֹדֶה מִתְחַיֵּב לִתֵּן · וּבֵית דִּינְךָ הַצֶּדֶק לֹא כֵן
הוּא · אֶלָּא אִם יְכַפֵּר אָדָם אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ · וְאִם מוֹדֶה
וְעוֹזֵב אַתָּה מְרַחֲמֵהוּ :

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם לוּלֵי חֲטָאֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ לֹא הָיִינוּ בּוֹשִׁים
וְנִכְלָמִים וְעַל מָה הָיִינוּ מִתְוַדִּים כִּי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְאָדָם לְבַקֵּשׁ
עַל חֵטְא וְהוּא לֹא חָטָא · וְלֹא יוֹדֵעַ עֹז רַחֲמֶיךָ אֶלָּא בְּהַעֲבִירְךָ
חַטֹּאת רְאֵיהּ · וְלֹא עַל עֲצָמִי כְּלָבָד אֲנִי מִתְוַדֶּה כִּי אִם בַּעֲדִי

תפלת יום כפור קטן

בְּעַד כָּל קְהָלֵיהֶם יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּסְלַח וְתִמְחַל לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ וּתְכַפֵּר לָנוּ עַל כָּל חַטֹּאתֵינוּ: או"א תבוא לפניך תפלתנו עד ואנחנו הרשענו

פָּשַׁעְנוּ מָכַרְנוּ עָם · בָּגַדְנוּ מִכָּל דּוֹר · גָּלָה מִמֶּנּוּ מָשׁ · הִוָּה לִבֵּנוּ בְּחַטְאֵינוּ · זְחַלְנוּ אַוִּינוּ · וְנִפְרַע פְּאֵרֵנוּ · זְבוּל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ · חָרֵב בַּעֲוֹנֵינוּ · טְרִיפָה הָיְתָה לָשָׁמָה · יוֹפִי אַדְמָתֵנוּ לְזָרִים · כֹּחֲנוּ לְנָכְרִים: וְעַדַיִן לֹא שָׁב מֵחֲרוֹן אַפּוֹ · הֵיךְ נַעִיז פָּנֵינוּ וְנַקְשֶׁה עָרְפֵּנוּ · לוֹמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ · אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ: אשמנו וכו'

לְעֵינֵינוּ עָשְׁקוּ עָמָלֵנוּ · מָשַׁךְ וּמְמוֹרֵט מִמֶּנּוּ · נוֹגְשִׂים עָלֵינוּ · סָבְלֵנוּ עַל שִׁכְמֵנוּ עֲבָדִים מָשְׁלוּ בָּנוּ · פּוֹרֵק אֵין מַיְדִים · צָרוֹת רַבּוֹת סְבָבוּנוּ · קָרְאוּ אָזְנֵינוּ · רָחֲקָה מִמֶּנּוּ בְּעֲוֹנֵינוּ · שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֵיהֶם וְאָבַדְנוּ: יעדין וכו' אשמנו וכו'

אל ארך אפים וכו' תמנה כשלימות

חָטָאנוּ צוּרֵנוּ סְלַח לָנוּ יוֹצְרֵנוּ:

פעם אחת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

ג' פעמים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ז' פעמים יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים:

פעם אחת יְיָ מֶלֶךְ יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

עָנֵנוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם עָנֵנוּ · עָנֵנוּ פַּחַד יִצְחָק עָנֵנוּ · עָנֵנוּ אָבִיר יַעֲקֹב עָנֵנוּ עָנֵנוּ מָגֵן דָּוִד עָנֵנוּ · עָנֵנוּ אֱלֹהֵי הַמַּרְכָּבָה עָנֵנוּ · עָנֵנוּ שׁוֹכֵנָה בְּעֵת רָצוֹן עָנֵנוּ · עָנֵנוּ הָעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה עָנֵנוּ · עָנֵנוּ הָעוֹנֶה בְּעֵת רַחֲמִים עָנֵנוּ · עָנֵנוּ וְזוֹכֵר חֲסָדִים עָנֵנוּ · רַחֲמָנָא עָנֵנוּ · רַחֲמָנָא פְּרוֹק רַחֲמָנָא אִתְמְלֵי רַחֲמִין עָלָן · כָּל זְמַן דְּבֵיתָנָא וְעַל כָּל אֲתָנָא בֵּית יִשְׂרָאֵל וּמַהֲשׁוֹבָא לְנַהוֹרָא אַסְקִינָן פְּדִיוֹ [illegible]

ק"ש · למנצח על הגתית מזמור ח' ק"י · ותם מל ר"ת כנגד [illegible] ועושים יוכ"ק ביום ה' [illegible] כתן מזמור ח' רק מזמור יענך וכו' · ויאמרו הסמרים [illegible] ע"ע נכל זנם [illegible] כנגד הפיוט יהא נאה לעשות הס ר סגל:

(רה"ח) (ה) נר"ח ובחוה"מ פסח קורין סלג בדילוג ואומר לקרותו בעבור להוציא ח"ע מספק ברכה שים פוסקים שאין ליחיד לברך על סהלל בימים שאין אומרין אותו ולכן אם בא לבהכ"נ סמוך להלל ויש עוד שיוצא לקרות ק"ש ולהתפלל לא יאחר קריאת סהלל יקרא תחלת סהלל עם הצבור ואח"כ יתפלל ואם לא יהיה לו זה אח"כ לומר פסד"ז ידלג כמ"ל אצל דיני תפלה ואם היחיד לומר פסד"ז והצבור מתחילין הלל נר"ח או בחוה"מ פסח יקרא עמהם בלא ברכה תחלה וסוף ויסמוך עצמו על הברכות דפסד"ז אבל בימים שאומרים הלל והוא עומד בפסד"ז לא יקרא ע פס דלכ"ע צריך לברך עליו ובפסד"ז אסור להפסיק בברכות (אבן בין יאתבא ליוגר יאמר עמהם בברכה תחלה וסוף דהא מפסיקין לכל דבר מצוה) : (ג) מצות קריאת הלל מעומד חוץ מליל פסח ואסור לסמוך עצמו לעמוד אף לכותל דסמיכה אינה כעמידה : (ג) ח"ח הלל בציבור ובר"ח אפי' כשבא לביתו אצ"ל ובחנוכה בגומרים ההלל צ"ל אח"כ בביתו אבל בשבת שהל כו ר"ח אף שקבר מתו בהל אומרים הלל בבית האבל כיון שאין בהם אבילות : (ד) הנשים נהגו שלא לעשות מלאכה בר"ח ואוה מנהג טוב :

(בהורא) בזוה"ק אחרי • והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בו' כולא בחד דרגא בו' ויבבדו בחד מאכל יחיר ובגר ובמלבוש • תמ"ם חלישות שמלות ר"ת "חודש "מועד "שבת יחליף שמלותיו :

נר"ח חולצין בתפילין קודם מוסף אחר חזרת הש"ץ לכיבל- ובחוה"מ פסח חולצין קודם הלל והש"ץ אחר הלל ובחוהמ"ם אף הש"ץ קודם הלל :

דיני נטילת לולב והנענועים

(דה"ח) (ה) יטול הלולב והדס וערבה הגודים ביחד בימינו הפוכים למעלה ויוקניהם למטה דרך גדילתן ואחרוג בשמאלו עוקצו למטה וזה הוי דרך גדילתו ואינו נוטל לולב בימין אלו ואחרוג בשמאלו : (ב) ויטול תחלה האתרוג בשמאלו מהוסף העוקץ למעלה ופטמו למטה ואח"כ יטול הלולב בימין ויברך ביום הכפורים על נטילת לולב ושהחיינו ומיום שני ואילך ע"י לולב לבד ואח"כ יהסוך האתרוג פטמו למעלה וינענע וכשמסלקם מידו יסלק תחלה הלולב ואח"כ האתרוג דכ"ז שהלולב בידו צריך להיות האתרוג ג"כ בידו : (ג) נכון לברך עליו בסוכה ואם אין לו בסוכה יברך עליו קודם הלל (ונענע בשעת ברכה וכן ינענע בהלל : (ד) בהלל ינענע הש"ץ בהודו ובי"י נא • והצבור מנענעים בכל פעם שיעה הודו אחר הש"ץ הפיוט ד' פעמים וכן מנענעין הש"ץ והצבור בתוך ה' הושיעה בב' פעמים שאומרים וכן ב"פ בהודו לה' שבסופין בבסוף : (ה) סדר הנענועים יחוד שניו למזרח ושדרו של לולב לצד שניו ויעשה ג' פולכות למזרח וג' פנימה וסיום שמולך

ידי שם הלולב מכוונדו והלחה ג"פ ומניחו תחלו ויכסכם כמנין כשם אלכם והכחה ובשעת הכחה יכיח עיקרו של לולב נגד החזה ולחי"כ יסה רחב לולב לדרום ומוליך ומכיח ג"כ ג"פ כמו במזרח אבל ח"י להפוך פניו לנד שמאל רק יסה רחב הלולב לנד שמאל ומוליך ומכיח ג"פ וכן לנד מערב יסה רחב הלולב על כתפו ומוליך ומכיח ג"פ ולחי"כ לנפון ולחי"כ למעלה ולמט' וכשמאל למטה ח"י להפוך רחב הלולב למטה וסדר הרוחות מזרח דרום מערב נפון מעלה מטה: (ו) לא יעשה בהם ובהודו וביחמר נא יעשה כל תיכם לכוח ה' ובחמה יעשה כל מיכם לב' רוחות ויחבר החתרוג להלולב ויעשה כשניהם יחד: (ז) כל היום כשר לנטילת לולב מ"מ זריזין מקדימין למלות ומפלין בבוקר חמנו לכחחלה מבחנן החמה והם נחלו מבעלה ע"ה יצא:

תפלה נאה לחומרה בשעה שחוגדין חת הלולב

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שיתקשרו על ידי אגודת לולב זה הגדולה והגבורה והחפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך יי הממלכה ועל ידי שלשה הדסים שהם כנגד שלשה אבות אברהם יצחק ויעקב ועל ידי שני בדי ערבות שהם כנגד משה ואהרן ועל ידי לולב ואתרוג שהם כנגד יוסף ודוד יתקשרו ארבע אותיות של שמך הגדול והקדוש על ידי שלשה הדסים אות יו"ד של שמך הגדול ועל ידי שני בדי ערבות כילוי ה"ה של שמך הגדול ועל ידי הלולב מילוי וי"ו של שמך הגדול על ידי האתרוג מילוי ה"ה אתרונה של שמך הגדול ומשם תשפיע לעבדך (פכ"פ אמתך) חיים טובים שעולה כמנין הרס וכמנין לולב עם שני המלות ותתן לי זרע כשר וחכ"ם וצדי"ק שעולה כמנין ערבה עם הכולל ותתן לי לב טוב וכשר להבין תורה שעילה במנין אתרוג עם הכולל ותתן לי זכות שאגיד אותם בבית מקדשך במהרה ביומיו אמן:

תפלה נאה קודם נטילת לולב

(נתורא) בחמורת הבוקר של יום א' דסוכות (בחול) יכין עלמו לקיום מ"ע מה"ת נטילת הד' מינים וזמנו מבחנן החמה • וקודם יחמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי בְּקִרְבִי עֵץ הָדָר וְכַפּוֹת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבוֹת וַעֲרָבֵי נָחַל אוֹתִיּוֹת שִׁמְךָ הַמְיֻחָד תִּקָּרֵב אֶחָד אֶל אֶחָד וְהִיוּ לְאַחֲדִים בְּיָדִי וְלֵידַע אֵיךְ שִׁמְךָ נִקְרָא עָלַי וְיִירְאוּ מִגִּשְׁתִּ אֵלַי וּבְנַעֲנוּעַי אוֹתָם תַּמְשִׁיךְ שֶׁפַע עֶרְכוֹת מַדְרֵגַת עֶלְיוֹן לִנְוֵה אַפְרְיוֹן לְמָכוֹן בֵּית אֱלֹהֵינוּ וְתִהְיֶה חֲשִׁיבָה לְפָנֶיךָ מִצְוַת אַרְבָּעָה מִינִים אֵלּוּ בְּאִלּוּ קִיַּמְתִּיהָ מִכָּל פְּרָטוֹתֶיהָ וְשֻׁרְשֶׁיהָ וְתִרְצֶה

מצות ותלוים זה בזה כוונתי ליחדא שמא וקודשא בריך הוא ושכינתיה
בדחילו ורחימו ליחד שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל אמן :
ברוך יי לעולם אמן ואמן :

ואח"כ יאמר יהי רצון מלפניך שיהא חשיב לפניך מצות ארבעה מינים
אלו כאלו כוונתי בכל הכוונות שכוונו בהם אנשי כנסת הגדולה :
ויכוך מעומד ובכוונה עצומה ובהודאה רבה להש"י שזיכה אותו במצוה רבה
כזו ומהאריך ימיו עד הזמן הזה לקיים מצותיו :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת לוּלָב :

נפעם כהאזון שמברך על הלולב מברך גם שהחיינו :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ
וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה :

ויענע כש"ע נגד מזרח דרום מערב צפון מעלה ממה · ועש"ץ מחריל
דרום צפון מזרח מעלה ממה מערב :

סדר הלל

אלו ימים שגומרי'נהם את ההלל·כ' ימים וכ' לילות רחצוים של פסח·כ' ימים
דסכועות · ט' ימים דס כות · ח' ימים דחנוכה · וכסימן טוב בבש"ח :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִקְרוֹא אֶת הַהַלֵּל :

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ : יְהִי שֵׁם יְיָ
מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם : מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל
שֵׁם יְיָ : רָם עַל כָּל גּוֹיִם יְיָ עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ : מִי כַּיְיָ

פירוש הרד"ק

(הללויה) חתם (עבדי ה') מיודעים להלל לפי חכמתם ומסגתם בידיעה ה'
(ממזרח) כי כל ג"ח בהם מן המזרח עד המערב כלם יהללו יה (רם) שכל
גוים ירוממוהו תמש"כ כבודו הגבוה הוא על השמים מי השמים ונבתם יביע

אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת: הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם
וּבָאָרֶץ: מְקִימִי מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן:
לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת
הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז: הָיְתָה
יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו: הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס הַיַּרְדֵּן
יִסֹּב לְאָחוֹר: הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן: מַה
לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר: הֶהָרִים תִּרְקְדוּ
כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן: מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ מִלִּפְנֵי
אֱלוֹהַ יַעֲקֹב: הַהֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם מָיִם חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם:

כר"ת ובתוה"מ פסח גם שני ימים האחרונים ס"ס דולג

לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן כָּבוֹד עַל חַסְדְּךָ עַל אֲמִתֶּךָ:
לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה נָא אֱלֹהֵיהֶם: וֵאלֹהֵינוּ בַשָּׁמַיִם כֹּל
אֲשֶׁר חָפֵץ עָשָׂה: עֲצַבֵּיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם: פֶּה
לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא
יִשְׁמָעוּ אַף לָהֶם וְלֹא יְרִיחוּן: יְדֵיהֶם וְלֹא יְמִישׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא

פירוש הרד"ק

מכנודו יותר מהתחתונים (המגיהי לשבת) על כל העליונים ומשפיל לראות בתחתונים בשמים ובארץ שכולם שפלים לנגדו • ויו"ד במגביהי המשפילי נוספת (מוסיבי) סופר הטבעים שמוסיב העקרה שיהיו לנו בני הבית והעקרה תהיה שמחה עמהם תחת אשר היתה עגומה: (לועז) מדבר לשון תהרת אחיה לשון עברי (לקדשו) לשם קדוש (ממשלותיו) בממשלתו של מלך יח' ולא במשלת מלרים (היס) נקשו המים כאלו פחד היס וגם מפניהם בעברם וכן סירדן כשעברו בו: (לא לנו) כמו שעשית חסד עם אבותינו והושלתם ממלרים כן עשה עמנו ואע"פ שאין אנו ראוים אל תעשה לנו (כי לשמך תן כבוד) שלא יחללו הגוים (על חסדך) כשם על תודותיך: (ה') אשר זכרנו

הֹלְכוּ לֹא יָרוּצוּ בִגְרוֹנָם: כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ
בָּהֶם: יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּיי עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא: בֵּית אַהֲרֹן בִּטְחוּ
בַּיי עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא: יִרְאֵי יי בִּטְחוּ בַּיי עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא: עֹז

יי זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל יְבָרֵךְ אֶת בֵּית
אַהֲרֹן: יְבָרֵךְ יִרְאֵי יי הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדֹלִים: יוֹסֵף יי עֲלֵיכֶם
עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם: בְּרוּכִים אַתֶּם לַיי עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:
הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיי וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם: לֹא הַמֵּתִים
יְהַלְלוּ יָהּ וְלֹא כָּל יֹרְדֵי דוּמָה: וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה
וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

נר"ח ובחוה"מ פסח גם שני ימים האחרונים ש"פ דולג

אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יי אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי: כִּי הִטָּה אָזְנוֹ לִי
וּבְיָמַי אֶקְרָא: אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי צָרָה
וְיָגוֹן אֶמְצָא: וּבְשֵׁם יי אֶקְרָא אָנָּה יי מַלְּטָה נַפְשִׁי: חַנּוּן יי
וְצַדִּיק וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם: שֹׁמֵר פְּתָאִים יי דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ:
שׁוּבִי נַפְשִׁי לְמְנוּחָיְכִי כִּי יי גָּמַל עָלָיְכִי: כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת
אֶת עֵינִי מִן דִּמְעָה אֶת רַגְלִי מִדֶּחִי: אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יי בְּאַרְצוֹת
הַחַיִּים: הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד: אֲנִי אָמַרְתִּי
בְחָפְזִי כָּל הָאָדָם כֹּזֵב: ע"כ

פירוש חרד"ם

ממיד נתמלא עלינו חוח יברך עמו (שמים וארץ) חוח נאמר בעליונים
והתחתונים וכידוע לנבון מי סילקה: (החבתי) כ' · ובזה עלי לחתנו כי חוח
שומע קולי ואת תחנוני (וביומי) כל ימי (דלותי) כשהיתי דל ושמי חוח
יהושיע לי · כשהייתי בצרה תומר (שובי נפשי) לחל וט' כי חוח יסיה
לך למנוחה (גמל עליכי) כמה פעמים כן יגמול עמה (בחלצות החיים) נחי'
נפי שהיה גולה בין פלשתים בגרתו חמר זה (האמנתי) בחמכה גדולה היתה
לי כי הייתי מדבר לפי כשהייתי שבי בגתו וכודאי ואמרתי תומר כל האדם

מָה אָשִׁיב לַיְיָ כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי: כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא
וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא: נְדָרַי לַיְיָ אֲשַׁלֵּם נֶגְדָּה נָּא לְכָל עַמּוֹ:
יָקָר בְּעֵינֵי יְיָ הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו: אָנָּה יְיָ כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ
אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן אֲמָתֶךָ פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי: לְךָ אֶזְבַּח זֶבַח
תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא: נְדָרַי לַיְיָ אֲשַׁלֵּם נֶגְדָּה נָּא לְכָל
עַמּוֹ: בְּחַצְרוֹת בֵּית יְיָ בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלָם הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּ אֶת יְיָ כָּל גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ כָּל הָאֻמִּים: כִּי גָבַר
עָלֵינוּ חַסְדּוֹ וֶאֱמֶת יְיָ לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

תחר מיתמר בש"ן יתמר נח יענו הנצור סודו לפ' כי טוב כל"ח וכן תחר
כ' פסוקים יתמרו נח:

הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
יֹאמְרוּ נָא בֵית אַהֲרֹן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי יְיָ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ עָנָנִי בַמֶּרְחָב יָהּ: יְיָ לִי לֹא אִירָא
מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: יְיָ לִי בְּעוֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשׂנְאָי:
טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ מִבְּטוֹחַ בָּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ מִבְּטוֹחַ
בִּנְדִיבִים: כָּל גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם: סַבּוּנִי

פירוש הרד"ק

שאומר שלא תהיה לי המלוכה כדאי כבר הבטיחתי בהל ים' שתמלוך:
(כל תגמולוהי) שגמלני הם עלי להשיב כנגדן אם תוכל כי לא היה כי וכדאי
שהיה עליו לעשות לי מה שעשה שלא שכל חסר מחתו (נדרי) שנדרתי כשהייתי
גולה משלם נגד כל עמו • ושעם זה דבק עם לשלם (ויקר) כמו וייקר דשם
שיגיון לבך תלא נפשי מן המות (תנא ס') תודה לך שפתח: למוסרי כעגול
שאני שבדן: (האילם) תכריחני (דמיון) יכנו כאם שלוח שפוח פנים נשואת

נַם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם: סַבּוּנִי כִדְבוֹרִים דֹּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם: דָּחֹה דְחִיתַנִי לִנְפֹּל וַיְיָ עֲזָרָנִי: עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה: קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים יְמִין יְיָ עֹשָׂה חָיִל: יְמִין יְיָ רוֹמֵמָה יְמִין יְיָ עֹשָׂה חָיִל: לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ: יַסֹּר יִסְּרַנִּי יָהּ וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי: פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ: זֶה הַשַּׁעַר לַייָ צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ: אוֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה: אויד אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה: אבן מֵאֵת יְיָ הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ: מאת זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ: זה

אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא: אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא:
אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָּא: אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָּא:

בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְיָ בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְיָ: ברוך אֵל יְיָ וַיָּאֶר לָנוּ אִסְרוּ חַג בַּעֲבוֹתִים עַד קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: אל אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ אֱלֹהַי אֲרוֹמְמֶךָּ: אלי הודו לַייָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: הודו

יְהַלְלוּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ (עַל) כָּל מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ צַדִּיקִים

פירוש הרד"ק

זאת) תמר כנגד פחויב (לא תמות) כמו שתכנו להמיתני תכל תחיה ותספר מגלחויו (תכן) ישראל שמתכוס המלכים שיהיו תחי' תחת מלכני גוים העולם כיומר שתין לעולם נורן נתם סנה בעת היסועה היתם לרתם פנם יהיו לרתם קיום העולם כתכנים הגדולות שמניתים נפנות הכנין לקיומו ומלכים יתמהו ויתמרו מתת ה' כי' (זה) יום התשועה: (תנת ה') הושיעה והצליחה לשכנים נשכודתך · ויתמרו הכהנים שבבתמ"ק להניחים לעבוד ה' (בתון הבת) (תשרו) שכנו נשכוחים ופניתוכו פר פרנום שמוכה נקרע שי':

שְׂשׂוֹן רָצוֹנְךָ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יוֹדוּ וְיָבֹרְכוּ
וְיִשְׁבְּחוּ וְיִפְאָרוּ וִירוֹמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיַקְדִּישׁוּ וְיַמְלִיכוּ אֶת שִׁמְךָ
מַלְכֵּנוּ כִּי לְךָ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשִׁמְךָ נָאֶה לְזַמֵּר כִּי מֵעוֹלָם וְעַד
עוֹלָם אַתָּה אֵל : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ מְהֻלָּל בְּהַשְׁבָּחוֹת :

יש נוהגין לומר כאן תהלה של פסוק זה :
ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל :

ויאמר זברי"ה ישמרני ויחייני כן יהי רצון מלפניך אלהים ואלהי
מלך עולם אשר בידך נפש כל חי אמן כל זה יאמר ג"פ :

(הגדת) תיכף אחר הלל אומרים ק"ש עם תהלה חוץ מהנוהג שאין בו מוסף
אומרים ח"ק אחר הלל • ומוציאין ס"ת ויקורין בו ד' נערי אין פוחתין
אין מוסיפין ואין מפטירין בנביא • ואחר הקריאה אומרים ח"ק ואח"כ
מכניסין ס"ת להיכל ואומרים אחרי ובא לציון וא"ח למנצח יענך כו' ואומרים
אני קדיב ומתפללין תפלת מוסף ואח"כ מחזיר ס"ת התפלה ואומרים קדושה
דסתרים • ואם טעה בתפלת מוסף דינו כמו בתפלה של שבת ע"ש • וא"א
יעלה ויבא בתפלת מוסף בעבודה :

(הגדת) יאמר תפלת מוסף בכוונה עלומה • וכשיאמר מזבח תדם כו' יאמר
כשבורן לב מהר ומקוריות לבו הומה שיוחזר העטרה ליושנה בנוסח
אשר בסקדם ובסוף הקרבנות :

מוסף לראש חודש

כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ :
אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי
יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה וְאֵל
וּמֵלֵא חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גּוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :
מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מָגֵן אַבְרָהָם :
אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ :
בְּחוֹרֶף מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָּשֶׁם :

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא

חוֹלִים וּכְתִיר אֲסוּרִים וְתַכִּים אֲמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר · מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת
וּמִי דּוֹמֶה לָךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה :
וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

כשהש"ץ חוזר התפלה תומרים כאן נקדש :

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶּלָה : בָּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה הָאֵל הַקָּדוֹשׁ :

רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְעַמְּךָ נָתַתָּ · זְמַן פְּרָה לְכָל תּוֹלְדוֹתָם ·
בִּהְיוֹתָם מַקְרִיבִים לְפָנֶיךָ זִבְחֵי רָצוֹן וּשְׂעִירֵי חַטָּאת לְכַפֵּר
בַּעֲדָם זְכָרוֹן לְכֻלָּם יִהְיוּ · וּתְשׁוּעַת נַפְשָׁם מִיַּד שׁוֹנֵא · מְזַכֵּחַ
חָדָשׁ בְּצִיּוֹן תָּכִין · וְעוֹלַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ נַעֲלֶה עָלָיו וּשְׂעִירֵי
עִזִּים נַעֲשֶׂה בְרָצוֹן · וּבַעֲבוֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נְשַׂמַּח כֻּלָּנוּ
וּבְשִׁירֵי דָוִד עַבְדֶּךָ הַנִּשְׁמָעִים בְּעִוּרֶךָ הָאֲמוּרִים לִפְנֵי
מִזְבַּחֲךָ אַהֲבַת עוֹלָם תָּבִיא לָהֶם וּבְרִית אָבוֹת לַבָּנִים
תִּזְכּוֹר · וַהֲבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרִנָּה · וְלִירוּשָׁלַיִם בֵּית מִקְדָּשְׁךָ
בְּשִׂמְחַת עוֹלָם · וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ
תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם · וְאֶת מוּסַף יוֹם רֹאשׁ
הַחֹדֶשׁ הַזֶּה נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ
כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי
כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר :

כוונות משמיות

(לשמך נחת) בלח גמס· סדר מולדות הלבנה כ"ח ליסרגל הכ"ד כי היא
חכמתכם כו' (זמן כפרה לכל תולדותם) משעיר כ"ח היה מכפר על טומאת
מקדש וקדשיו וכגון שלוח הסול תסכרה בתיעוקית (זבחי רצון) פריס שניש
וכו' וכולן שלוח ברנות לת יסרגל נחביהן שבשמים (ושעירי חטאת) כמ"ש
ושעיר עזים כו' וחטאת נחה לכפרה :

מוסף לראש חודש

וּבְרֹאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִדְבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ יַיִן כְּנִסְכּוֹ וְשָׂעִיר לְכַפֵּר וּשְׁנֵי תְמִידִים כְּהִלְכָתָם:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ חַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה׃ לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה׃ לִישׁוּעָה וּלְנֶחָמָה׃ לְפַרְנָסָה וּלְכַלְכָּלָה. לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם׃ לִמְחִילַת חֵטְא וְלִסְלִיחַת עָוֹן (בשנת העיבור וּלְכַפָּרַת פֶּשַׁע). כִּי בָעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בָּחַרְתָּ מִכָּל הָאֻמּוֹת וְחֻקֵּי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לָהֶם קָבָעְתָּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים:

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם׃ וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל׃ וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן: מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׁאַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד׃ צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ׃ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ׃ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת׃ עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם׃ הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ:

נוסח תפוצה הומרים כאן על הנסים

וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶּלָה וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

מוסף לראש חודש

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ
בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם · וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ
לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם .

אֱלֹהַי · נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וְשִׂפְתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִדּוֹם
וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה · פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי
וְכֹל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחְשַׁבְתָּם : עֲשֵׂה לְמַעַן
שְׁמֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ :
לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי : יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי
וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי · וְגוֹאֲלִי : עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה
שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן : יְהִי רָצוֹן וכו׳

סדר ערובי תבשילין

(נהוראי) המרו חכמים מין יו״ט מכין לשבת ע״כ כשחל יו״ט ביום ה׳ או
ביום ו׳ יקח בעיו״ט הפת המוכן לסעודת שחרית של שבת שֶׁ
לסעודה ג׳ הוליל והוזמן למנוח ח׳ יעשה בו מנוח אחרת וגם יקח הפסיל
חסוב עמו כגון כשר אז דג ויתן ביד אחר לזכות ע״י לכל הקהל ויאמר אני
מזכה לכל מי שירצה לזכות ולכמוך על עירוב זה ומי שזוכה נותל בידו
ויגניס טפח ואח״כ יקח המזכה ויברך :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת עֵרוּב :

בְּדִין יְהֵא שָׁרָא לָנָא לַאֲפוּיֵי וּלְבַשּׁוּלֵי וּלְאַטְמוּנֵי
וּלְאַדְלוּקֵי שְׁרָנָא וּלְתַקָּנָא וּלְמֶעְבַּד כָּל צָרְכָּנָא מְיוֹמָא טָבָא
לְשַׁבְּתָא לָנָא וּלְכָל יִשְׂרָאֵל הַדָּרִים בָּעִיר הַזֹּאת :

(רה"ח) (ח) אם התפלל ביו"ט ב"ט של חול והזכיר יעלה ויבא בשחרית וכן אם התפלל של חול ונזכר קודם שהתחיל מודים אומר יעו"י קודם מודים ונומר התפלה ואם התחיל מודים ונזכר קודם בעקר רגליו חוזר לראש בתרתו ונומר התפלה כלה ומודים כו' כמו בשבת ואם עקר רגליו או שאמר יהיו לרצון שהוא בעקר חוזר ומתפלל של יו"ט : (ג) התפלל של יו"ט וסיים מקדש השבת וחזר בו תכ"ד או שכבר שהוא שבת יצא : (ג) אל יו"ט בשבת ולא הזכיר של שבת בתמנע וסיים מקדש השבת ויעלה והזמנים יצא ואם הזכיר בסיום בתמנע ולא סיים בתחימה רק מקדש ישראל והזמנים ולא הזכיר שבת לא יצא : (ד) אם התחיל אתה חונן או ר' מאחרי ברכות תמנעיות דינו כי"ט כמו בשבת שגומר חוזה בברכה ומתחיל בכל יו"ט . אם טעה בסוף דיט כנסוסף של שבת ע"ש :

תפלת שלש רגלים

לסוף ולמנחה כי שם יהוה אקרא הבו גדל לאלהינו :

אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך :

ברוך אתה יהוה אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב האל הגדול הגבור והנורא אל עליון גומל חסדים טובים וקונה הכל וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה :

מלך עוזר ומושיע ומגן : ברוך אתה יהוה מגן אברהם :

אתה גבור לעולם אדני מחיה מתים אתה רב להושיע :

ממוסף דשמע"נ עד אחר ביוסף יום ה' דפסח מומרים משיב הרוח

ומוריד הגשם :

משיב הרוח ומוריד הגשם :

כלכל חיים בחסד מחיה מתים ברחמים רבים סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים ומקים אמונתו לישני עפר . מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה :

ונאמן אתה להחיות מתים : ברוך אתה יהוה מחיה המתים :

בחורף הם"ן תומ"י כאן קדושה תמנע בתפלת שבת

אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה : ברוך אתה יהוה האל הקדוש :

אתה בחרתנו מכל עמים אהבת אותנו ורצית בנו

וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְקֵרַבְתָּנוּ
מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ:

כשחל ליל יו"ט במוצאי שבת תומרים כאן ותודיענו

וַתּוֹדִיעֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ וַתְּלַמְּדֵנוּ
לַעֲשׂוֹת בְּחֻקֵּי רְצוֹנֶךָ וַתִּתֵּן לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
מִשְׁפָּטִים יְשָׁרִים וְתוֹרוֹת אֱמֶת חֻקִּים וּמִצְוֹת טוֹבִים
וַתַּנְחִילֵנוּ זְמַנֵּי שָׂשׂוֹן וּמוֹעֲדֵי קֹדֶשׁ וְחַגֵּי נְדָבָה וַתּוֹרִישֵׁנוּ
קְדֻשַּׁת שַׁבָּת וְכָבוֹד מוֹעֵד וַחֲגִינַת הֶרֶגֶל וַתַּבְדֵּל יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל · בֵּין אוֹר לְחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל
לָעַמִּים בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה · בֵּין
קְדֻשַּׁת שַׁבָּת לִקְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב הִבְדַּלְתָּ · וְאֶת יוֹם
הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה קִדַּשְׁתָּ · הִבְדַּלְתָּ וְקִדַּשְׁתָּ
אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתֶךָ:

וַתִּתֶּן לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה לנכת שבתות למנוחה
ו) מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה חַגִּים וּזְמַנִּים לְשָׂשׂוֹן אֶת יוֹם

לנכת השבת הזה ואת יום

לפסח	לשבועות	לסוכות	לשמ"ע ולש"ת
חַג הַמַּצּוֹת	חַג הַשָּׁבֻעוֹת	חַג הַסֻּכּוֹת	הַשְּׁמִינִי חַג
הַזֶּה · זְמַן	הַזֶּה · זְמַן	הַזֶּה · זְמַן	הָעֲצֶרֶת הַזֶּה ·
חֵרוּתֵנוּ	מַתַּן תּוֹרָתֵנוּ	שִׂמְחָתֵנוּ	זְמַן שִׂמְחָתֵנוּ

כוונות פשטיות

(ובמקום כו' עליונו קדושת) שנקדשת תלמידי ישראל ועוד שמך מבותם בפם ישראל סוף בפם (תל) ובכל הפעמים הראשונים המעונים ס' נרחם י' בסוף (מועדים לשמחה) שנת' ושמחת במקך:

(נשנה באהבה) מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם:

(נחזור א) כסדרי כילד פמועדים הם זכר ליצ"מ (הפסח) שמוציאנו בו ממצרים
(שבועות) ע"כ ז' שבועות שמנינו לאחר שיצאנו ממצרים כדי לקבל
התורה דלעני זה היתה יציאתנו כמ"ש כשוציאך כו' תעבדון את האלהים על
הר הזה(וסוכות)ע"כ ענני ככוד שסירם עלינו והקיפנו בהם כשיצאנו ממצרים:

(מוסף אומרים כאן ומפני חטאינו *)

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה
וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן
אֲבוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ · וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם

למוסף

*) וּמִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ וְנִתְרַחֲקְנוּ מֵעַל
אַדְמָתֵנוּ וְאֵין אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲלוֹת וְלֵרָאוֹת וּלְהִשְׁתַּחֲוֹת
לְפָנֶיךָ וְלַעֲשׂוֹת חוֹבוֹתֵינוּ בְּבֵית בְּחִירָתְךָ בַּבַּיִת הַגָּדוֹל
וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו מִפְּנֵי הַיָּד שֶׁנִּשְׁתַּלְּחָה
בְּמִקְדָּשֶׁךָ : יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ מֶלֶךְ רַחֲמָן שֶׁתָּשׁוּב וְתִרְחַם עָלֵינוּ וְעַל מִקְדָּשְׁךָ
בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וְתִבְנֵהוּ מְהֵרָה וְתַגְדִּיל כְּבוֹדוֹ : אָבִינוּ
מַלְכֵּנוּ גַּלֵּה כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ עָלֵינוּ מְהֵרָה וְהוֹפַע וְהִנָּשֵׂא
עָלֵינוּ לְעֵינֵי כָּל חָי וְקָרֵב פְּזוּרֵינוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם וּנְפוּצוֹתֵינוּ
מִקְּצוֹת תְּרַכְּתֵי אָרֶץ : וַהֲבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרִנָּה וְלִירוּשָׁלַיִם
בֵּית מִקְדָּשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת
קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם :
וְאֶת מוּסַף יוֹם (לשבת וְאֶת מוּסְפֵי יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְיוֹם)

עִיר קָדְשֶׁךָ · וְזִכָּרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ לִפְלֵיטָה

למוסף

לפסח	לשבועות	לסוכות	לשמיע ולשית
חַג הַמַּצּוֹת	רֶגֶל הַשָּׁבֻעוֹת	חַג הַסֻּכּוֹת	שְׁמִינִי עֲצֶרֶת הַחַג

הַזֶּה · נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה מִצְוַת רְצוֹנֶךָ · כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ · עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְּבוֹדֶךָ כָּאָמוּר :

ובשבת ובְּיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ : עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ : זֶה קָרְבַּן שַׁבָּת וְקָרְבַּן הַיּוֹם כָּאָמוּר :

ליום ראשון וליום שני של פסח :

וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לַיהוה : וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת יֵאָכֵל : בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ : מחוהמ״פ ואילך מתחילין והקרבתם

וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה עֹלָה לַיהוה פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנָיִם וְאַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם :

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִדְבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ בְּיֵין בְּנִסְכּוֹ וְשָׂעִיר לְכַפֵּר וּשְׁנֵי תְמִידִים כְּהִלְכָתָם : או״א יכו׳

לשבועות וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוה בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ : וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוה פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנָיִם אַיִל אֶחָד שִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה :

ומנחתם וכו׳ או״א וכו׳

לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם

לשמח	לשבועות	לסוכות	לשמ"ע ולשת
חַג הַמַּצּוֹת	חַג הַשָּׁבֻעוֹת	חַג הַסֻּכּוֹת	הַשְּׁמִינִי חַג הָעֲצֶרֶת

הַזֶּה: זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בוֹ לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ

למוסף

לסוכות וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגֹּתֶם חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים: וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם יִהְיוּ: ומנחתם וכו' או"א וכו'

לחוה"מ סוכות

ביום השני וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם:

ביום השלישי וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עַשְׁתֵּי עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: ומנחתם

ביום הרביעי וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי פָּרִים עֲשָׂרָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: ומנחתם

ביום החמישי וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: ומנחתם

ביום הששי וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי פָּרִים שְׁמֹנָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: ומנחתם

ביום השביעי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: ומנחתם

בו לְחַיִּים · וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים חוּס וְחָנֵּנוּ וְרַחֵם עָלֵינוּ
וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

מוסף

לשמיני עצרת ולשמחת תורה

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה
לֹא תַעֲשׂוּ : וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר
אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם :

ומנחתם וכו׳ · אלהינו ואלהי אבותינו וכו׳

נִשְׂמַח בְּמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג · עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי · כֻּלָּם
יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ · וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ · חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ
קָרָאתָ · זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מֶלֶךְ רַחֲמָן רַחֵם עָלֵינוּ טוֹב
וּמֵטִיב זָדֵרֵשׁ לָנוּ שׁוּבָה אֵלֵינוּ בְּרַחֲמִין רַחֲמֶיךָ בְּגִלָּל
אָבוֹת שֶׁעָשׂוּ רְצוֹנֶךָ · בְּנֵה בֵיתְךָ כְּבַתְּחִלָּה · וְכוֹנֵן
מִקְדָּשְׁךָ עַל מְכוֹנוֹ · וְהַרְאֵנוּ בְּבִנְיָנוֹ וְשַׂמְּחֵנוּ בְּתִקּוּנוֹ
וְהָשֵׁב כֹּהֲנִים לַעֲבוֹדָתָם וּלְוִיִּם לְשִׁירָם וּלְזִמְרָם וְהָשֵׁב
יִשְׂרָאֵל לִנְוֵיהֶם וְשָׁם נַעֲלֶה וְנֵרָאֶה וְנִשְׁתַּחֲוֶה לְפָנֶיךָ
בְּשָׁלֹשׁ פַּעֲמֵי רְגָלֵינוּ · כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים
בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחָר · בְּחַג הַמַּצּוֹת · וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת · וּבְחַג
הַסֻּכּוֹת · וְלֹא יֵרָאֶה אֶת פְּנֵי יְהוָה רֵיקָם : אִישׁ כְּמַתְּנַת
יָדוֹ כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ :

וְהַשִּׂיאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת בְּרָכַת מוֹעֲדֶיךָ · לְחַיִּים
וּלְשָׁלוֹם לְשִׂמְחָה וּלְשָׂשׂוֹן כַּאֲשֶׁר רָצִיתָ וְאָמַרְתָּ לְבָרְכֵנוּ :
כמנת אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתנו קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ
וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ
וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת · וְהַנְחִילֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
באהבה וברצון בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂשׂוֹן שבת ו) מוֹעֲדֵי קָדְשֶׁךָ ·
וְיִשְׂמְחוּ בְךָ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
מְקַדֵּשׁ השבת ו) יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים :

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם · וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר
בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל · וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְּקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד
עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ :

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּחֲזִיר
שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן : מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שָׁאַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד ·
צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ
הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ · וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל
נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת · עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם · הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ
וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ :

וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד :

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ
סֶלָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת : לש"ץ ברכת כהנים

כוונות פשטיות

(ושמיחנו) הטעימנו את ברכת מועדיך שנוים לחותנו לחיים כמתנת כו' תזכנו נאמנות לירושלים ונקריב צולות רחים (מקדש ישראל) לחני נותן לך יה"ם הוד"ע על שבחרת בנו מכל קדש וקדשת לחותנו (והזמנים) ועל המתנה טובה שנתת לנו את המועדים לגודל לחבתך לחותנו :

וְהַשְׂמִיאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת בִּרְכַת מוֹעֲדֶיךָ · לְחַיִּים
וּלְשָׁלוֹם לְשִׂמְחָה וּלְשָׂשׂוֹן כַּאֲשֶׁר רָצִיתָ וְאָמַרְתָּ לְבָרְכֵנוּ :

כאצת אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתנו קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ
וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ
וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת · וְהַנְחִילֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

באהבה וברצון בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂשׂוֹן שבת ו) מוֹעֲדֵי קָדְשֶׁךָ ·
וְיִשְׂמְחוּ בְךָ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
מְקַדֵּשׁ השבת ו) יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים :

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם · וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר
בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל · וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד
עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ :

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּחֲזִיר
שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן : מודים הרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׁאַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד ·
צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ
הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ · וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל
נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת · עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם · הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ
וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ :

וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד :

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ
סֶלָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת : לש"ץ ברכת כהנים

כוונות פשטיות

(ושמחנו) הטעימנו את ברכת מועדיך שנזכה לחיים כמתנת כו' חזכנו
לעלות לירושלים ונקריב צולות רחים (מקדש ישרחל) תני נותן לך יה"ם הוד"ע
על שבהרת הנו בהלקך סק' וקדשת לותנו (והזמנים) ועל המתנה טובה שנשמח
לנו את המועדים לגודל מהכתך לותנו :

יִשְׂרָאֵל וּמַלְשְׁעוֹת רָעוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבֹא לָעוֹלָם וְהַבּוֹטֵחַ בַּיְיָ חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ : תהלים לב

יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי : תהלים יט

גם וַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ : בריך שמיה וכו'

דיני נשיאת כפים

(דה"ח) (ה) אין כ"כ בפתות מי' והכהנים מן המנין ואפי' אין שם רק ישראל אחד עולין לדוכן והישראל יענה אמן־התחילו ליטול כפיהם כו' ועיין מקנתן גומרין : (ב) קודם רגה נוטל הכהן ידיו והלוי יצוק מים על ידיו והם אין לוי יצוק בכור פטר רחם ואם אין גם בכור יצוק הכהן בעצמו על ידיו ולא ישראל ולא יעלו הכהנים במעלים : (ג) כשאומר הש"ץ רגה כל כהן שבכה"נ יעקור ממקומו לעלות לדוכן ואם לא עקר עד שגמר הש"ץ רגה לא יעלה ואם עלה לא ירד : (ד) כשבאים לפני התיבה יאמרו תחלה מודים דרבנן עם הצבור ואח"כ יאמרו יה"ר כו' מעתה ועד עולם ומאריכין בתפלה זו עד שיסיים הש"ץ נאה להודות כדי שיעמו הצבור אחר גם על תפלתם : (ה) הכהנים עומדים ופניהם כלפי היכל והש"ץ אומר אלקינו וא"א ברכנו כו' בלחש ואומר כהנים בקו"ר ומחזירין הכהנים פניהם כלפי העם ועם קדושך אומר בלחש ואם אין רק כהן אחד א"א כהנים בקו"ר אלא מחזיר פניו: (ו) כשמחזירין פניהם כלפי העם מברכין כולן כאחד לקבל"ו כו' : (ז) מגביהין ידיהם כנגד כתפיהם ופוסטין ידיהם וחולקין אצבעותיהם ומכווגים לעשות ס' חויות בין כ' אצבעות לב' אצבעות חויר אחד ובין אצבע לגודל חויר אחד וכן כיד השניה וכין גודל לגודל חויר אחד ומגביהין יד ימנית קצת למעלה משמאלית [ויניח גודל ימין על גודל שמאל שיהיה כעין חלון ביניהם] : (ח) ואורכין כפיהם שיהיה תוך כפיהם כנגד פניהן וחוטרי ידיהם כנגד כתפיהם והש"ץ מקרא אותם כ"ב מלה במלה והם עונין כל מלה עד שיסיימו פסוק ראשון ואז עונין הצבור אחר וכן אחר פסוק ב' וכן אחר פסוק ג' : (ט) אח"כ אומר הש"ץ שים שלום ואז מחזירין הכהנים פניהם לכיכל ואומרים רבש"ע כ' ומאריכו בתפלה זו עד שיסיים הש"ץ שים שלום כדי שיעמו הצבור אחר כל פיסקא ואם אינם יכולים להאריך כ"כ יאמרו עוד תדיר נתנו כו' ובר"ה ויוה"כ שמאריך הש"ץ בנוסחים לא יתחילו הכהנים רבש"ע עד לבסוף כדי שיסיימו כאחד עם הש"ץ : (י) אין הכהנים רשאים להחזיר פניהם עד שיתחיל הש"ץ שים שלום ואינם רשאים לכוף אצבעותיהם עד שיחזירו פניהם ואינם רשאים לעקור מכם עד שיסיים הש"ץ שים שלום והצבור יסיימו אחר : (יא) אם הש"ץ שוה כהן ויש שם כהנים אחרים לא יעלה אחד מהם כאשר ולא יתברך

לו לעלות ואם אין שם כהן אלא הוא אם מוכנה שיחזור לתפלתו בלא טירוף
דעת יבא כפיו ויעקור רגליו מעט בעבודה ויאמר עד נאה להודות ויעלה
לדוכן ויברך כ"כ ומקרא לו אחר ומסיים החזן שים שלום והרבים"ע יאמר
אחר התפלה ואם לא עקר רגליו ברגה אין רשאי לעלות ואם אין מוכנה
שיחזור לתפלתו בלא טירוף דעת לא יבא כפיו ואם אמרו לו קודם רגה לעלות
אפי' אין מוכנה ואפי' יש שם כהנים אחרים צריך לעלות ושוב בעצה אם לא
יעלה אבל אם אמרו לו אחר רגה לעלות אינו רשאי לעלות: (יב) כשמחזירין
הכהנים פניהם אין בתחלה אין בסוף לא יחזיר רק דרך ימין וכשיורדין
מהדוכן יפסעו לאחוריהם כתלמיד הפסטר מרבו: (יג) כשהש"ץ כהן אפילו
אינו ע"כ יקרא ישראל לכהנים והחזן שותק: (יד) צריך שיהיו פני העם
כנגד פני הכהנים ולא יסתכלו בכהנים ולא יאמרו שום פסוק רק ישתוק
ויכוין לברכה: (טו) העם שאחורי הכהנים וכנגדים שלאחריהם (אם אינם
חומשים) אינם בכלל ברכה אבל מלפניהם וכנגדים שלפניהם אפי' מחיצה של
ברזל אינם מפסקת: (טז) הצבור אומרים רבש"ע בעצה שהכהנים מזמרים
בניגון ויחונך שלום אבל המקרא אפי' אינו ש"ץ לא יאמר הרבש"ע מפני
טירוף־הזכן אינו נוטל כפיו אפי' אמרו לו לעלות לפי שפטור מכל המצות ואבל
תוך יב"ח על אביו ואמו או תוך ל' על אחר קרובים אינו נוטל כפיו אבל אם
אמרו לו עלה צריך לעלות ולכן יבא מבה"כ קודם רגה ואם אין בבה"כ שני
כהנים תוך מהאבל מותר להאבל ליטול כפיו אבל תוך שבעה כגון הקובר מתו
ברגל אפי' אין שם שני כהנים אחרים אינו נוטל כפיו: (יז) נוהגין שאין
הש"ץ רק בתפלת מוסף של יו"ט וביו"ט אחל בשבת יש שאין נוטלין כפיהם
ויש שנוטלין והכל לפי המנהג:

כשהכהנים עולין לדוכן אזי כשמגיע הש"ץ לותחזינה ח ומרים הקהל והש"ץ זכ:

וְתֶעֱרַב עָלֶיךָ עֲתִירָתֵנוּ כְּעוֹלָה וּכְקָרְבָּן · אָנָּא רַחוּם
בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים הָשֵׁב שְׁכִינָתְךָ לְצִיּוֹן עִירֶךָ וְסֵדֶר הָעֲבוֹדָה
לִירוּשָׁלָיִם: וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים · וְשָׁם
נַעַבְדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת: והש"ץ מסיים
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שֶׁאוֹתְךָ לְבַדְךָ בְּיִרְאָה נַעֲבוֹד: מודים וכו'

קודם הדוכן אומרים הכהנים בלחש

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא הברכה
הזאת שצויתנו לברך את עמך ישראל ברכה שלימה ולא יהיה
בה שום מכשול ועון מעתה ועד עולם:

סתם אומר אלהינו וכו' ואומר נקל רם כהנים ושקל אומריך
עם קדושך כאמור:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בִּקְדֻשָּׁתוֹ
שֶׁל אַהֲרֹן וְצִוָּנוּ לְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

(נהורא) כל טעם ישמעו כ"כ נחימה ונירתה כדחיתה כזוה"ק נשא ו"ל
נסיבת טעמא דכהנא פרים ידוי כו' נריכין עמא למיהב בדחילו
נחימתא ולידע דהסיא טעמא עידן רעותא כו'. ועיניכם יסיחו לעטוה כתרן
כמו שעומד בתפלה ויכוין לבו לכל תיבה שיוצאה מפי כהן:
מיך הכהן לכוין במלת יברכך כה' ית"ש יפיע חכמה על ישראל וישמרך
שיתן בנים ליעקב יאר שיוסיף חיים ליעקב ויחנך שיברכם בגבורתא מן
ישא שיברכם בעושר וממלא שלום כמשמעו:

יְבָרֶכְךָ · יְיָ מִצִּיּוֹן עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

יְהוָה · יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ:

וְיִשְׁמְרֶךָ · שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי חָסִיתִי בָךְ:

מאן דחזי חלמא ולא ידע מאי חזי ליקום קמי כהני בעידן דפרסי ידייהו ואומא
דכה"ע ואסיים בהדי כהני דלעני לבורא חמן ואי לא סיימו עדיין אומא תדיר כו':

בשכהנים מנגנים וישמרך אומרים שקול זה:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אֲנִי שֶׁלְּךָ וְחֲלוֹמוֹתַי שֶׁלְּךָ חָלוֹם חָלַמְתִּי וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה
הוּא · יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁיִּהְיוּ כָּל חֲלוֹמוֹתַי עָלַי וְעַל
כָּל יִשְׂרָאֵל לְטוֹבָה · בֵּין שֶׁחָלַמְתִּי עַל עַצְמִי · וּבֵין שֶׁחָלַמְתִּי עַל אֲחֵרִים · וּבֵין
שֶׁחָלְמוּ אֲחֵרִים עָלָי · אִם טוֹבִים הֵם חַזְּקֵם וְאַמְּצֵם וְיִתְקַיְּמוּ בִּי וּבָהֶם כַּחֲלוֹמוֹת
שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק וְאִם צְרִיכִים רְפוּאָה רְפָאֵם כְּחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה מֵחָלְיוֹ וְכִמְרִים
הַנִּבְּיאָה מִצָּרַעְתָּהּ וְכִנַּעֲמָן מִצָּרַעְתּוֹ וְכִמֵּי מָרָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְכִמֵּי יְרִיחוֹ
עַל יְדֵי אֱלִישָׁע וְכָשֵׁם שֶׁהָפַכְתָּ אֶת קְלָלַת בִּלְעָם הָרָשָׁע מְקַלָּלָה לִבְרָכָה כֵּן תַּהֲפֹךְ
כָּל חֲלוֹמוֹתַי עָלַי וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל לְשׁוֹבָה וְתִשְׁמְרֵנִי וּתְחָנֵּנִי וְתִרְצֵנִי: אמן

יָאֵר · אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה:

יְהוָה · יְהוָה יְהוָה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת:

פְּנֵה · פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי כִּי יָחִיד וְעָנִי אָנִי:

אֵלֶיךָ · אֵלֶיךָ יְהוָה נַפְשִׁי אֶשָּׂא :
וְיָחֳנֵנוּ · הִנֵּה כְעֵינֵי עֲבָדִים אֶל יַד אֲדוֹנֵיהֶם כְּעֵינֵי שִׁפְחָה אֶל
יַד גְּבִרְתָּהּ כֵּן עֵינֵינוּ אֶל יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַד שֶׁיְּחָנְנֵנוּ: רבש"ע
יִשָּׂא · יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְהוָה וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ וּמְצָא
חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם :
יְהוָה · יְהוָה חָנֵנוּ לְךָ קִוִּינוּ הְיֵה זְרוֹעָם לַבְּקָרִים אַף
יְשׁוּעָתֵנוּ בְּעֵת צָרָה :
פָּנֶיו אַל תַּכְבֵּד פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי בְּיוֹם צַר לִי הַטֵּה אֵלַי אָזְנְךָ
בְּיוֹם אֶקְרָא מַהֵר עֲנֵנִי :
אֵלֶיךָ · אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי הַיּוֹשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם
וְיָשֻׂמוּ · וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם :
לְךָ · לְךָ יְהוָה הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד
כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא
לְכֹל לְרֹאשׁ :
שָׁלוֹם · שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יְהוָה וּרְפָאתִיו :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּעֲשֶׂה לְמַעַן קָדְשַׁת הַסִּדְרָה
גָּדֵל רַחֲמֶיךָ הַמְשׁוּמָּם וְלִמְעַן מְהֻלַּלְתָּ שִׁמְךָ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא בֶּן עֶשְׂרִים
וְשִׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הַיּוֹצְאִים מִן הַפְּסוּקִים שֶׁל בִּרְכַּת כֹּהֲנִים (אנקת"ם פסח"ם
פסס"ם דיונס"ם) הָאֲמוּרָה מִפִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו עַם קְדוֹשֶׁךָ שֶׁתְּהֵיָה קָרוֹב לִי
בְּקָרְאִי לָךְ וְתִשְׁמַע תְּפִלָּתִי נַאקָתִי וְאַנְקָתִי תָּמִיד בְּשֵׁם שֶׁשָּׁמַעְתָּ אַנְקַת יַעֲקֹב
תְּמִימְךָ דִּנְרָא אִישׁ תָּם וְתִתֶּן לִי וּלְכָל נַפְשׁוֹת בֵּיתִי מְזוֹנוֹתֵינוּ יִפָּרְנְסֵתְנוּ
בְּרֵיחַ וְלֹא בְצִמְצוּם בְּהֶתֵּר וְלֹא בְּאִסּוּר בְּנַחַת וְלֹא בְצַעַר מַתַּת יָדְךָ הָרְחָבָה
נְשֵׁם שְׁנַתְתָּ שפ"ת לְחֶם לֶאֱכוֹל וּבֶגֶד לְלְבּוֹשׁ לְיַעֲקֹב אֲבִינוּ הַנִּקְרָא אִישׁ תָּם
וְתִתֵּנֵנוּ לְאַרְצָה לֶחֶן וְלֶחֶסֶד וְלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ וְיִהְיוּ דְּבָרַי
נִשְׁמָעִים לַעֲבוֹדָתְךָ נְשֵׁם שְׁנַתָּ אֶת יוֹסֵף צַדִּיקֶךָ בְּשָׁעָה שֶׁשְּׁאֵלוּהוּ אֲבִיו פְּתוֹנֵת

חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאָיו וְתַעֲשֶׂה עִמִּי נִפְלָאוֹת
וְנִפִּים וְתַחֲזִינֵי אוֹת וְתַצְלִיחֵנִי בְּדַרְכִּי וְתֵן בְּלִבִּי בִּינָה לְהָבִין וְלַהֲשִׂיג וּלְקַיֵּם
אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ וְסוֹדוֹתֶיהָ וְתַצְלִינִי שֶׁאֶזְכֶּה וְתָהֵר עֵינַי
וְלִבִּי לַעֲבוֹדָתֶךָ וְיִרְאָתֶךָ יָתֵר יָמַי יְמֵי אִשְׁתִּי וּבָנַי וּבְנוֹתַי נִבְחָר אוֹשֶׁר
וְיָמַי אָבִי וְאִמִּי) בְּטוּב וּבְנְעִימוֹת בְּרוֹב עֹז וְשָׁלוֹם אָמֵן סֶלָה:

אחר הדוכן אומרים הכהנים זה	יקהל אומרים זה
רבונו של עולם עשינו מה שגזרת	אדיר במרום שוכן
עלינו ואף אתה עשה עמנו כאשר	בגבורה אתה שלום ושמך
הבטחתנו: השקיפה ממעון קדשך מן	שלים יהי רצון שתשים
השמים וברך את עמך את ישראל ואת	עלינו ועל כל עמך בית
האדמה אשר נתתה לנו כאשר נשבעת	ישראל חיים וברכה
לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש:	למשכורת שלום:

הש"ץ אומר שים שלום ונומר התפלה ואומר ק"ש ת"כ עליונו ק"י ש"מ:

מצות יו"ט לחלקו חציו לבה"כ וחציו לאכילה ושתיה ואל יעמוס נטולות יו"ט וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת ואסור לאכול מן המנחה ולמעלה בעיו"ט כמו בשבת ויש נוהגין על שתי סעודות ולקבוע כל סעודה על היין ומצוה לאכול בשר. בגדי יו"ט יהיו יותר עדיים מבגדי שבת. כתב הרמב"ם ז"ל חייב אדם להיות שמח ושוש בי במועד הוא ואשתו ובניו וכל בגלוים אלין כ"ח כרחוי לו. כיצד להקטנים נותן אגוזים ומגדנות והנשים קונם להן בגדים ותכשיטי' והגשים בבשר ויין והכהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה ושאר העניים אבל מי שנועל דלתי ביתו ואוכל ושותה עם בניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו ועל אלו נאמר זבחיהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם סוף. אדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא יאכל בבשר ויין ובשחוק וקלות ראש לפי שאין השחוק וק"ל שמחת אלא עולות ושלמים ועל העולות והשלמים אלא על השמחת שים גם עבודם שומר. חייב לכבד תה"מ במאכל ומשתה ובכסו' כשאר יו"ט ומשרי"ל לבש בגדי שבת. עונג המבדל את המועדות פירש"י ז"ל תה"מ. חשוב לגלח בחוה"מ כ"א בחושן בשבת בה"ע מיהו נשילת הציפרנים אם לא נשלן בע"ש יש להתיר ליפלן בחוה"מ:

יתורא חובה עלינו לעבוד ה' בגוף ובנפש לזכור נפלאותיו ונפלאו ולפשוק בשורה כמצו"ל משה תקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענין של יום. יש עבודת הקרבן. ועבודת הגוף לאכול ולשתות בשמח' ושלא שמח לאין נכון לו

באהבת שקב"ה את ישראל הרבה להשפיע לחבו ולחנו לעמו בכל עם
שנחטא ולא שתשובה טובה בכל עת מ"מ תודם לאלול הוא מוכן
יותר שתקובל תשובתו מאחר ימות השנה לפי שהימים הלו הם ימי רצון
מעת שנבראנו לפני שנחטאנו ישראל בעגל ונשתברו הלוחות בי"ז בתמוז
ולח"ן עלה משה להר ולהתפלל ולאמר לו הקב"ה שלח לך ונתרצה לחת לו לוחות
שניות ולז עלה בר"ח אלול ונשתהה שם עד יוה"כ שניה גמר כפרה · ולשם
נתנד"ת ישראל היו נוהגין כל לחדן הימים צום ותענית · יום לחדון שכולם
דמיינו עשרה בשרי נזרו תענית ולנו בתענית ולפיכך נתן הקב"ה לחדו יום
דמיינו יוה"כ לכפרה לעולם · ולפי שהיו ימים הלו ימי רצון מלז לכן בכל
שנה מתעורר עוד הרחמים למעלה והם ימי רצון · ולפי שבשעלה משה תקעו
בשופר במחנה להודיע לישראל שלח יסעו עוד לכן גם לחנחנו נוהגים לתקוע
בשופר בכל יום מר"ח אלול ותוקעין בכל החודש חוץ ער"ה כדי להפשיק בין
תקיעות רשות לחובה ויש שתוקעין גם במנחה ויש מתחילין בח' דר"ח ויש
מיום ב' ושיקר תקיעות הוא לעורר לב האדם ולהחרידם שיעוררו לבם
לתשובה שמע קול בשופר להחריד בס"ם שיתקע שופר בעיר ועם לא יחדדו ·
ותייב כל אדם להכין ח"ע ליום שיבנס למספר לפני ה' בר"ה עכ"פ שלשים
יום קודם בתשובה ותפלה ויתן כל לבו רק לעבודת ה' ורמזו לזה "לחני "לדודי
"ודודי "לי ר"ת אלול · ולכן יבבה כל החודש בתשובה ותפלה וצדקה ורמז לזה
ומשלוח מנות "איש "לרעהו "ומתנות "לאביונ'ר"ת אלול לרמז שבחדש אלול יבבה
בחנו' לאביונ' ומעשם שם נוהגין להתעני'מר"ח אלול ולילך אכן בדורותינו
שלנו חלושי כח וביותר בלומדים יותר טוב שיאכל אבע וילמוד בכשלים :

דיני חודש אלול וער"ה

(רח"ת) (א) נוהגין לעמוד בתפמורת לומר סליחות ביום ח' שלפני ר"ה ואם
חל ר"ה ביום ב' או ג' אז מתחילין לומר מיום ח' בכור שלפניו :
(ב) הש"ץ מיך להתעטף בטלית כשהומר שלש עשרה מדות : (ג) אבל אחר
שגמר מביאו לבהכ"נ לומר סליחות מלבד בער"ה שגרין לילך לסליחות :
(ד) ביום ח' של סליחות נוהגין רוב הקהל להתענות ולהשלים התענית :
(ה) ער"ה נוהגין כולם להתענות וח"ו קבלה ולא בשלמה ולין קורין ויחל וח"
ב"כ בתוחם שלישו ת"ו : (ו) שבבתין ומתפללין בער"ה כדי להרחות שלאו
בשוחים בתחדי הב"י שיוחיל לאור משפטיו אבל ע"ם לא יובם בר"ה בגדים
חשובי' כשבת יו"ם כדי שיהי' חימת הדין עליו ונוהגין לטבול בער"ה מבים קרי:
(ז תהודא) בשם כל הספרים מלחים מהבבת חודש אלול ויבבה בהדם בלימוד בל'
בימים הלו לעורר לבו אל התשובה ובודאי ימלא רפואה לחלחת
שנפשו ועיקר התשובה הוא לעבר על העבר ולקבלה להבא שלא יחזור לבשלה
שוב כי בלפי זה בדי הוא בשובל ובן בידו ובלחמירם סליחות יזבר שלא

נקבל בלבו תשובה גמורה כנ"ל ויבכה לפני ה' כי שערי דמעות לא ננעלו ויבכה על שפיכות דמן של נדיקים המזכר בסליחות כי בכיה זו תסיב כפרה על עונותיו ואמרו בגמ' כל המוריד דמעות כו' ולעניו עשיה כס"ן בסלים במוד לולא הם חסבר יתעסק בסליח שחולה וח"ל מתעסק בשלו נרפא כתב השל"ה הס"ן והתוקע ישפרו ח"ע ג' ימים קודם ר"ה מכל דבר סמניח לסומחת קרי וסיהיו בעלי תשובה גמורין וילמדו בתחלה התפלות והתהנות וח"ל מ"ק ס' ויקרא ווי לחינון דבליחה דלהון לא חסתכח כדקא יאות דהא תוכי עלמא חחיין להדכרא בניניה וכד שליחא הוא זכה כדקא יאות וכאין חינון עמא דכל דינין מסתלקין מיניהו על ידו:

דיני וסדר התרת נדרים

(דה"ח) מה שנוהגין בהתרת נדרים לומר לף במנד דדין ס' כי חיא לפורטם כו' זה חינו מועיל חלה לנדרים שבכח חכל לנדרים שזוכר אותם וצריך להתירם צריך לפרוע הנדר וח"ל חין מתירין לו ודי בשמפרש בנדר לפני אחד מהמתירין. ובתנאי מודעה שחנו מהירין חינו מועיל חלה בנדר שבינו לבין עצמו חכל בנדר שבין אדם לחבירו אינו מועיל:

(הגהות) תנן במס' נדרים הרואה חלה יתקיימו נדריו של כל העם יפתר כל הנדרים שחני עתיד לגדור בזו השנה יהיו בטלים וכתב השל"ה שנהגם המנהג לומר כל נדרי בעיו"כ. חבל זריזים מקדימין למנות ורחוי להקדים קודם ר"ה ממש לעשות שני עניינים. ח' התרה על העבר חו חל היה מחויב חיזה נדוי יבוא בעצמו שעה אחת נדוי (חך רבים פירשו ע"ז כמ"ש לקמן) וחח"כ יבקש מהחכמים ויתירו לו. כ' מסירת מודעה להבה שכל מה שיתקבר ח"ע מהיום נשבועה חו בהרם חו בנדוי וכיוצא בזה שהוא תוסר מודעה ועוקר מעיקרו ומבטלו וכ"ה המנהג בה"י מחחפסים בער"ה בשה"ש עדה קדושה וחם חין שנחי בער"ה מחחפסים בין כסה לעשור ועושין ג' עניינים החלה בזה בסדר. ויעמוד לפני עדה בק' וחם ח"ח נפני עדה מ"מ מציבין להיות ב"ד דהיינו ג' ויאמר זה:

מבואר בגמרא ובפוסקים שחין צריך שחלה היתר וכפרה רק לנדרים ושבועות שבין חדם לחבירו חו נשבע בשם שנוגע בעצמו בלבד כגון חוכל חו לא חוכל חין לו לא חיבוכדומם חבל בשם שנודר חו נשבע לחבירו חו לגוף מי שמבינו יהיה מחזיר עם ודת שיסיה חין מועיל שום היתר וכפרה ושחלה בעולם:

שִׁמְעוּ נָא רַבּוֹתַי דַּיָּנִים מוּמְחִים כָּל נֵדֶר אוֹ שְׁבוּעָה אוֹ אִסָּר אוֹ קוֹנָם אוֹ חֵרֶם שֶׁנָּדַרְתִּי אוֹ נִשְׁבַּעְתִּי בְּהָקִיץ אוֹ בַחֲלוֹם אוֹ נִשְׁבַּעְתִּי בְּשֵׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאֵינָם נִמְחָקִים

וּבְשֵׁם הוּא בְּרוּהִוא וְכָל מִינֵי נְזִירוּת שֶׁקִּבַּלְתִּי עָלַי וַאֲפִילוּ
נְזִירוּת שִׁמְשׁוֹן וְכָל שׁוּם אִסּוּר וַאֲפִילוּ אִסּוּר הַנָּאָה שֶׁאָסַרְתִּי
עָלַי אוֹ עַל אֲחֵרִים בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁל אִסּוּר בֵּין בִּלְשׁוֹן אִסּוּר
אוֹ חֵרֶם אוֹ קוֹנָם וְכָל שׁוּם קַבָּלָה אֲפִילוּ שֶׁל מִצְוָה שֶׁקִּבַּלְתִּי
עָלַי בֵּין בִּלְשׁוֹן נֶדֶר בֵּין בִּלְשׁוֹן נְדָבָה בֵּין בִּלְשׁוֹן שְׁבוּעָה
בֵּין בִּלְשׁוֹן נְזִירוּת בֵּין בְּכָל לָשׁוֹן וְנֵב נַעֲשֶׂה בְּוַקִּיעַת כַּף
בֵּין כָּל נֶדֶר וּבֵין כָּל נְדָבָה וּבֵין שׁוּם מִנְהָג שֶׁל מִצְוָה שֶׁנָּהַגְתִּי
אֶת עַצְמִי וְכָל מוֹצָא שִׂפְתַי שָׁיָצָא מִפִּי אוֹ שֶׁנָּדַרְתִּי וְנִמְרַתִּי
בְּלִבִּי לַעֲשׂוֹת שׁוּם מִצְוָה מֵהַמִּצְוֹת אוֹ אֵיזוֹ הִנְהָגָה טוֹבָה
אוֹ אֵיזֶה דָּבָר טוֹב שֶׁנָּהַגְתִּי שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וְלֹא הִתְנֵיתִי
שֶׁיְּהֵא בְּלִי נֶדֶר הֵן דָּבָר שֶׁעָשִׂיתִי הֵן עַל עַצְמִי הֵן עַל אֲחֵרִים
הֵן אוֹתָן הַיְדוּעִים לִי הֵן אוֹתָן שֶׁנִּבְרַר שֶׁכָּרַתִּי בְּכָלְהֵן
אִתְחָרְטָא בְּהוֹן מַעְקָא וְשׁוּאל וּמְבַקֵּשׁ אֲנִי מִמַּעֲלַתְכֶם
הַתִּירָה עֲלֵיהֶם כִּי יָרֵאתִי פֶּן אֶכָּשֵׁל וְנִלְכַּדְתִּי חַס וְשָׁלוֹם בַּעֲוֹן
נְדָרִים וּשְׁבוּעוֹת וּנְזִירוֹת וַחֲרָמוֹת וְאִסּוּרִין וְקוֹנָמוֹת וְהַסְפָּמוֹת
וְאֵין אֲנִי תּוֹהֵא חַס וְשָׁלוֹם עַל קִיּוּם הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים הָהֵם
שֶׁעָשִׂיתִי רַק אֲנִי מִתְחָרֵט עַל קַבָּלַת הָעִנְיָנִים בִּלְשׁוֹן נֶדֶר אוֹ
שְׁבוּעָה אוֹ נְזִירוּת אוֹ אִסּוּר אוֹ חֵרֶם אוֹ קוֹנָם אוֹ הַסְפָּמָה אוֹ
מַבָּלָה בְּלֵב וּמִתְחָרֵט אֲנִי עַל זֶה שֶׁלֹּא אָמַרְתִּי הִנְנִי עוֹשֶׂה
דָּבָר זֶה בְּלִי נֶדֶר וּשְׁבוּעָה וּנְזִירוּת וְחֵרֶם וְאִסּוּר וְקוֹנָם וְקַבָּלָה
בְּלֵב. לָכֵן אֲנִי שׁוֹאֵל הַתָּרָה בְּכָלְהֵן. אֲנִי מִתְחָרֵט עַל כָּל
הַנּוֹגֵעַ בֵּין אִם הֵם הַמַּעֲשִׂים מְדֻבָּרִים הַנּוֹגְעִים בְּמִסּוֹן.
בֵּין מְדֻבָּרִים הַנִּתְּנִים בְּגִיזִּי. בֵּין מְדֻבָּרִים הַנּוֹגְעִים אֶל
הַתַּשְׁמִישׁ. וּבְכָלְהֵן אֲנִי מִתְחָרֵט עַל לָשׁוֹן נֶדֶר וּשְׁבוּעָה

וּנְזִירוּת וְאִסּוּר וְחֵרֶם וְקוֹנָם וְקַבָּלָה בְּלֵב · וְהִנֵּה מִצַּד הַדִּין · הַמִּתְחָרֵט וְהַמְבַקֵּשׁ הַתָּרָה צָרִיךְ לְפָרוֹט הַנֶּדֶר · אַךְ דְּעוּ נָא רַבּוֹתַי · כִּי אִי אֶפְשָׁר לְפוֹרְטָם כִּי רַבִּים הֵם וְאֵין אֲנִי מְבַקֵּשׁ הַתָּרָה עַל אוֹתָם הַנְּדָרִים שֶׁאֵין לְהַתִּיר אוֹתָם · עַל כֵּן יִהְיוּ נָא בְּעֵינֵיכֶם · כְּאִלּוּ הָיִיתִי פּוֹרְטָם :

ומתירין מזיכין לו ג׳פ בלשון זה :

הַכֹּל יִהְיוּ מְתֻּרִים לָךְ הַכֹּל מְחוּלִים לָךְ הַכֹּל שָׁרוּיִם לָךְ אֵין כָּאן לֹא נֶדֶר וְלֹא שְׁבוּעָה וְלֹא נְזִירוּת וְלֹא חֵרֶם וְלֹא אִסּוּר וְלֹא קוֹנָם וְלֹא נִדּוּי וְלֹא שַׁמְתָּא וְלֹא אֲרוּר · אֲבָל יֵשׁ כָּאן מְחִילָה וּסְלִיחָה וְכַפָּרָה · וְכָשֵׁב שֶׁמַּתִּירִים הַבַּיִת דִּין שֶׁל מַטָּה כָּךְ יִהְיוּ מַתִּירִים מִבֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה :

ותח״כ יהא מוסר מודעא לפניהם ויאמר בלשון זה :

רַבַּי אֲנִי מוֹסֵר מוֹדָעָה לִפְנֵיכֶם וַאֲנִי מְבַטֵּל מִכָּאן וּלְהַבָּא כָּל הַנְּדָרִים וְכָל שְׁבוּעוֹת וּנְזִירוֹת וְאִסּוּרִין וְקוֹנָמוֹת וַחֲרָמוֹת וְהַסְּפָמוֹת וְקַבָּלָה בְּלֵב שֶׁאֲקַבֵּל עָלַי בְּעַצְמִי הֵן בְּהָקִיץ הֵן בַּחֲלוֹם חוּץ מִנִּדְרֵי הָעֲנִית בְּשָׁעַת מִנְחָה וּבְאֹם שֶׁאֶשְׁכַּח לְהַנַּאי מוֹדָעָה הַזֹּאת וְאָדוּר מֵהַיּוֹם עוֹד מַעְתָּה אֲנִי מִתְחָרֵט עֲלֵיהֶם וּמַתָּנָה עֲלֵיהֶם שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּן בְּטֵלִין וּמְבֻטָּלִין לֹא שְׁרִירִין וְלֹא קַיָּמִין וְלֹא יְהוֹן חָלִין כְּלָל וְכָלָל בְּכֻלָּן אִתְחַרְשְׁנָא בְּהוֹן מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם :

ויועיל זה כשלא יזכור לתנאי כשעת הסעודה כמבואר ביו״ד :

התרת קללות ונזיפות מס׳ עבודת הקודש

התפידים שבמ״ק ירושלים ובתוכם הקדוש מהר״ם שרעבי זי״ל היה רגיל לקבל נזיפה לפני כ״ה מעשה שלינגו יודעים הם תוהם עשרה שמתירין פמיע: יהיו כדאים להתיר ונמצא שהמיפה ודאי ומתרה ספק ועוד שבגזוף ג׳

יום אין מעלהו עולה לשמים כמבואר בזוה"ק ולכן כתבו לעשות הסדר הזה· יתקבצו יותר מעשרה ועכ"פ יהיו חיזק ת"ח ויכלי שמים ואם אין עשרה מני בעלמא ויעמד אחד לפניהם ויאמר :

הריני מבקש ממעלתכם להתיר לי קללות: ונזיפות ודברים אסורים לבטל עין הרע הן וכיוצא בהן· ואם הם שנים או יותר יאמרו בלשון רבים ·

ואז יאמרו כעדה קדושה נכח פני כמנהג כתרה בלשון זה :

מותרים יהיו כל קללות אלות ושמתות וחרמים ונדויים וארורים ונזיפות ובטויים וכשפים וכל דבריערעים וכל חלומות רעיופתרונות רעים ומסירת הרין ופתחון פה לרעה וכל מיני דברים אסורים וכל מיני נזירות קשות ורעות וכל מיני עין הרע שהושמו עליך או על שום אחד מבני ביתךוכל קללות שקללו אתכם אחרים או שקללתם עצמכם בכל אופן שיהיה או שנתחייבתם שום קללה או ארור או חרם או נדוי או נזיפה או שום גזירה רעה באיזה צד ואופן שיהיה על הכל מיבשיו אנחנו מתירין ומבטלין הכל וכך אנחנו אומרים :

בצירוף וברשות קודשא ב"ה ושכינתיה ברשות ב"ד של מעלה וברשות בית דין של מטה וברשות תורתנו הקדושה וברשות סנהדרי גדולה וברשות סנהדרי קטנה · מותרים לכם מותרים לכם מותרים לכם שרוים לכם שרוים לכם· מחולים לכם מחולים לכם מחולים לכם אין כאן קללות אין כאן אלות אין כאן שמתות אין כאן ארורים אין כאן חרמים אין כאן נדויים אין כאן נזיפה אין כאן בטויים אין כאן כשפים אין כאן חלומות רעים ופתרונות רעים אין כאן מסירת דין אין כאן פתחון פה לרעה אין כאן מחשבות זרות והרהורים רעים אין כאן גזירות קשות ורעות אין כאן עין הרע דאנשים אין כאן עין הרע דנשים אין כאן עין הרע דשונאים ואוהבים כלם יהיו בטלים ומבוטלים וחשובים ככלי חרס הנשבר וכדבר שאין בו ממש וכל מיני עין הרע יופרו מעליכם ומבתיכם ויושלכו למצולות ים ככתוב ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב יהוה מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבותיך :

אנא יהוה תתמלא רחמים ויכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך ויתמתקו הדינים וזכור לנו עקידתו של יצחק אבינו עליו השלום כאלו אפרו צבור ומונח על המזבח ותביט באפרי

להצילנו ולכל ישראל מכל רע ובשם שמסכימים ומתרצלכם ב"ד של מטה כך יסכימו ויתירו לכם ב"ד של מעלה וכל הקללות וחלופות ופתרונות רעים ופתחון פה לרעה וכל גזירות רעות כלם יתהפכו לכם לטובה ולברכה ככתוב ולא אבה יהוה אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפוך יהוה אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך יהוה אלהיך: וכתיב ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום: עשה למען שמך עשה למען ימינך עשה למען תורתך עשה למען קדושתך:

יהוה עוז לעמו יתן יהוה יברך את עמו בשלום:

נוסח מסירת מודעה שנהגתי לומר לפני י"כ

הריני מוסר מודעה לפניכם שכל מחשבה רעה והרהור רע ורעותא דלבא אם יעלה בלבי ומוחי ובפרט בעת התפלה ותלמוד תורה באיזה צד ואופן שאינו לכבוד ורצון הבורא יתברך מעכשיו אני מבטל אותן מהשבות והרהורים רעים ורעותא דלבא אשר חס נגד רצון קודשא בריך הוא בטול גמור כחרם הנשבר וכל שכן אם ארבר איזה דבור רע ואיסור מעכשיו יהיו הכל בטלים ומבוטלים ועתה אני מברר ומפרש באר היטב ואני מגלה דעתי ורצוני בכל לבי כי רצוני ומאויי וכוונתי לעבוד את בוראנו אלהי אברהם אלהי יצחק וישראל עבודה שלימה עבודה תמה במחשבה ודבור ומעשה ביראה ואהבה ושמחה כדת מה לעשות · וכל מחשבה ודבור ומעשה נגד רצונו יתברך מעכשיו בטלים ומבוטלים כי הם מצד יצר הרע והכל הבל · באופן שכל עבודתנו להבורא יתברך במחשבה ודבור ומעשה הכל הוא לעשות נחת רוח לפניו דוקא בלי שום פניה כלל ועיקר והכל הוא לשם יחוד קודשא בריך הוא ברחילו ורחימו ורחימו ודחילו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל לדעת רבי שמעון בן יוחאי ורבי אלעזר בנו ולדעת הרב רבינו יצחק לוריא אשכנזי המקום ברחמיו יעזרנו על דבר כבוד שמו מעתה ועד עולם: יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי:

(בהורא) כתב בל"ה וערב ר"ה שכות ערי"ת ויום תחיון בשנה ולמחר יעמוד בדין כודחי שנריך לסיות ירת וזוחל בכובד רחם והכנעה מהיום בחיום וסגורת וירבה בתשובה וידביק מחשבתו בשב"י בקיום הורה ומצות יסול נפרמיו ויגלת ויולבם לבניס ויעבוד בשקוה כי בכל רגל תויב תדם לפסח עגמו וק"ו ביום הכורת הזה שנריך לתשם מהר טהרה וקדושה ·

נכניסתו לבית הכנסת נגיל רחם השנה קודם ערבית אומרים תפלה זו :

א חוֹת קְטַנָּה תְּפִלּוֹתֶיהָ · עוּרָכָה וְעוֹנָה תְּהִלּוֹתֶיהָ · אַל נָא רָפָא נָא לְמַחֲלוֹתֶיהָ · תִּכְלֶה שָׁנָה וְקִלְלוֹתֶיהָ :

ב נוֹעַם מִלִּים לָךְ תִּקְרָאֶה · וְשִׁיר וְהִלּוּלִים כִּי לְךָ נָאֶה · עַל מֶה תַּעֲלִים עֵינֶיךָ וְתִרְאֶה · זָרִים אָכְלוּ נְחָלוֹתֶיהָ · תִּכְלֶה שָׁנָה וְקִלְלוֹתֶיהָ :

ג עֵה אֶת צֹאנְךָ אֲרִיוֹת זָרוּ · וְשִׁפְּךָ תְּרוּנְךָ בְּאוֹמְרִים עָרוּ · וְכַנַּת יְמִינְךָ פָּרְצוּ וָארוּ · לֹא הִשְׁאִירוּ עוֹלְלוֹתֶיהָ · תִּכְלֶה שָׁנָה וְקִלְלוֹתֶיהָ :

ד תֵּי תַּעֲלֶה בְּתֹךְ מְבוּר · וּמְבֵית מֶלֶא עֲלֵה תְּשִׁבּוּר · וְהַפְלֵא פֶּלֶא בְּצֵאתְךָ בְּגִבּוֹר · לְהָתֵם וְכַלֵּה מַחֲלוֹתֶיהָ · תִּכְלֶה שָׁנָה וְקִלְלוֹתֶיהָ :

ה יְלֵה קָבְעוּ רַעֲוֵי בְּלִי · וּמוֹכֵה שָׁבְעוּ וּבָזוּ אִישׁ לִי · וְלִבֵּה קָרְעוּ וְכָל וְאֵת לֹא מִמֶּךָּ נָעוּ מַעֲנִלּוֹתֶיהָ · תִּכְלֶה שָׁנָה וְקִלְלוֹתֶיהָ :

ו כְּרוֹת הַבֵּת וְחִשְׁקָהּ תַּגְבִּיר · לַחְפּוֹץ קָרְבַת דּוֹדָהּ וְתַעֲבִיר · מִלֵּב דְּאָבַת נַפְשָׁהּ וְתָמִיר · לְבַקֵּשׁ אַהֲבַת גְּלוּלוֹתֶיהָ · תִּכְלֶה שָׁנָה וְקִלְלוֹתֶיהָ :

ז חֵה בְּנַחַת לְנָוֶה רְבָצָהּ · רַכְּ נְזוֹנָהּ מְדוֹד חָפְצָהּ · וְהִיא כְּפוֹרַחַת עֲלָתָהּ נְצָהּ · לֹא הִבְשִׁילוּ אֶשְׁכְּלוֹתֶיהָ · תִּכְלֶה שָׁנָה וְקִלְלוֹתֶיהָ :

ח זְקוֹ וְגֵילוּ כִּי שׁוּד נָמַר · לְצוּד הוֹחִילוּ בְּרִיתוֹ שָׁמַר · לָכֶם וְתַעֲלוּ לְצִיּוֹן וְאָמַר · סָלוּ סָלוּ מְסִלּוֹתֶיהָ · תְּחַל שָׁנָה וּבְרָכוֹתֶיהָ :

ערבית קורין קי"ם בברכותיה ואומרין תקעו כו' ומתפללין ט"ס של ר"ח :

דיני תפלת ראש השנה

(דה"ח) (ה)אכת לומר וכן תן פחדך וחתם המלךהקדוש אע"ל רק אתה בחרתנו וחם מעה ומחפלל של חול דינו כמו ניו"ט: (ב) מר"ה עד מוצאי יוה"כ מפלין בכל פקדימים לעילא ולעילא : (ג) ע"ל שהפלטן בקמן תחת בי"ן הב' : אמרו רז"ל כי בג' רחמונות סוי כעבד המפדר שבח לרבו · ונריך לעמוד בחימה וביראה והם כנגד ג' חבות העולם :

למוסף ולמנחה כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ :

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל

זוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה:

וכתבנו לחיים מלך חפץ בחיים וחתמנו בספר החיים למענך אלהים חיים:

מלך עוזר ומושיע ומגן: ברוך אתה יהוה מגן אברהם:

אתה גבור לעולם אדני מחיה מתים אתה רב להושיע:

מכלכל חיים בחסד מחיה מתים ברחמים רבים סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים ומקים אמונתו לישני עפר. מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה:

מי כמוך אב הרחמים זוכר יצוריו לחיים ברחמים:

ונאמן אתה להחיות מתים: ברוך אתה יהוה מחיה המתים:

אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה:

ובכן תן פחדך יהוה אלהינו על כל מעשיך ואימתך על כל מה שבראת ויראוך כל המעשים. וישתחוו לפניך כל הברואים ויעשו כלם אגדה אחת לעשות רצונך בלבב שלם. כמו שידענו יהוה אלהינו שהשלטון לפניך עז בידך וגבורה בימינך ושמך נורא על כל מה שבראת:

ובכן תן כבוד יהוה לעמך תהלה ליראיך ותקוה טובה לדורשיך ופתחון פה למיחלים לך. שמחה לארצך. וששון לעירך. וצמיחת קרן לדוד עבדך. ועריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו:

כוונות פשטיות

(כל הברואים) כמ"ש יבוא כל בשר להשתחות (והשלטון) שהיכולת והשלטת ביד (תן כבוד ה' לעמך) כשיגיל שמך הגדול שיתגדל ויתקדש בכל העולם (תהלה ליראיך) שהירחים יתהללו בך (ופתחון פה כו') שיאמרו לחויניהם מך זה היום שקוינו מלאנו רחיט (שמחה לארצך) כשתשיב שבות יעקב ואת תשמח ארצך (וששון לעירך) כבנין בהמ"ק (ועריכת נר) שור של מלכות (משיחך) שהוא

וּבְנֵי צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמָחוּ וְיָשָׁרִים יַעֲלְזוּ · וַחֲסִידִים
בְּרִנָּה יָגִילוּ · וְעוֹלָתָהּ תִּקְפָּץ פִּיהָ וְכָל הָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ כְּעָשָׁן
תִּכְלֶה · כִּי תַעֲבִיר מֶמְשֶׁלֶת זָדוֹן מִן הָאָרֶץ :

וְתִמְלוֹךְ אַתָּה יְהוָה לְבַדְּךָ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ בְּהַר צִיּוֹן
מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ · כַּכָּתוּב בְּדִבְרֵי
קָדְשֶׁךָ · יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ :

קָדוֹשׁ אַתָּה וְנוֹרָא שְׁמֶךָ · וְאֵין אֱלוֹהַּ מִבַּלְעָדֶיךָ כַּכָּתוּב
וַיִּגְבַּהּ יְהוָה צְבָאוֹת בַּמִּשְׁפָּט וְהָאֵל הַקָּדוֹשׁ נִקְדַּשׁ
בִּצְדָקָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ :

אַתָּה בְחַרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ
וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ · וְקֵרַבְתָּנוּ
מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ · וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ :

כאן אומרים תוקעים ותודיענו תמצא בתפלת שלש רגלים :

וַתִּתֶּן לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת יוֹם (בשבת השבת
תחזה ואת יום) הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה · יוֹם (זכרון) תְּרוּעָה (באהבה)
מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם : למוסף ומפני חטאינו

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה
וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹן
מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ · וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ · וְזִכְרוֹן
כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ · לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד
וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה : זָכְרֵנוּ יְהוָה

נוסחאות ושמיות

בשבת שמחתם (ושולחה מקפץ פיה) ושוטי עול יפוצו פיהם (פעלך מקדוש) שמך

אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בוֹ לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בוֹ לְחַיִּים:
וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים חוּס וְחָנֵּנוּ וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ
כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מְלוֹךְ עַל כָּל הָעוֹלָם (כְּלוֹ)
בְּכְבוֹדֶךָ וְהִנָּשֵׂא עַל כָּל הָאָרֶץ בִּיקָרֶךָ וְהוֹפַע בַּהֲדַר גְּאוֹן
עֻזֶּךָ עַל כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל אַרְצֶךָ וְיֵדַע כָּל פָּעוּל כִּי אַתָּה
פְּעַלְתּוֹ וְיָבִין כָּל יָצוּר כִּי אַתָּה יְצַרְתּוֹ וְיֹאמַר כֹּל אֲשֶׁר
נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה:
(נוסח אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתנו) קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ
וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ
(נוסח והנחילנו יהוה אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך וינוחו בו
ישראל מקדשי שמך) וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת כִּי אַתָּה
אֱלֹהִים אֱמֶת וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מֶלֶךְ
עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ (השבת ן) יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן:

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר
בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד
עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:

כוונות מששיות

יכולת נשום נכרת ונתנל להסיג ולהעריך קדושתך: (מלוך) נקשתנו שתרגם
מלכותך (על כל העולם כו') (והנשא) ניום המשפט (ביקרך) נחסדך (כמ"ש
שם יקר תפארת אלהים) (תרגך) כשתופיע נדין וכור כי סיח תרגך ותרגנה (ומשר
לבנו) תטהר רעיוננו ולבנו בעבודתך סך שתהיה עבודתנו רק לשמך כגדול·
וחנו מבקשים מלפניך שתמלוך על כל העולם (כי תחה תלשים תמת) שכך
הכשתחנו בעתידת הגאולה כמ"ש וכיה ה' למלך כו' (מקדש ישרחל) ואי
אפשר לך שו"ע על שבתות בנו וקדשת מועדנו (ויום הזכרון) ועל שבתות גם
יום הזכרון שזה להיפיך דיוקו:

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן : מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד · צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ · וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוּבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת · עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם · הַטּוֹב כִּי לֹא כָלּוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ :

וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד :

וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתֶךָ :

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת : לש"ץ ברכת כהנים

לחרית ולמוסף	למנחה ולמעריב
שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ	שָׁלוֹם רָב עַל יִשְׂרָאֵל
וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר	עַמְּךָ תָּשִׂים לְעוֹלָם
פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים	כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ
וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם ·	אָדוֹן לְכָל הַשָּׁלוֹם

וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ :

בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה עֹשֶׂה הַשָּׁלוֹם : אלהי נצור וכו׳

אם חל ליל ר"ה בשבת מתחיל בס"ן ויכלו מג"א ממלך הקדוש וחותם בס"ם לבד וא"א כ"מ · תומר ק"ש וכופלין ולעילא קידוש על הכוס שהחיינו עליונו ק"ש : זיתא נכתבים טוב לומר אחר תפלת העמידה קודם קדיש בתרא בב' לילות ר"ה ויו"כ בנוסח"ג אז בניהו קודם קריאת הגבר לדוד מזמור לה' הארץ וכו׳ :

בליל רחמון דר"ה אומרים אותם לחתימו

לשנה טובה תכתב : לרבות תכתבנה :

לנקבה לשנה טובה תכתבי : לרבות תכתבנה :

(בתורא) לישת כתבים נגלתו מנסכ"ע לך לכיתו ויעמת לכו ויגמח נסכ"י
ויקדם נלב שלם ובנפש חפיצה וירחיק ממנו כל יגון ואיחה שלח
יתן פתחון פה למקטרג בו' · בקידום ליל שני יעכב כנד תדם לו מניח פר
מדעה ותומר שבחיינו ולדעת המריז"ל ח"י נחשם מהר פרי תדעה :

קידוש לראש השנה

כשחל בשבת מוסיפים יום הששי עד ברא אלהים לעשות

על היין סברי מרנן ורבנן ורבותי

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל עָם וְרוֹמְמָנוּ מִכָּל לָשׁוֹן וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וַתִּתֶּן לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת יוֹם (בשבת השבת הזה ואת יום) הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה יוֹם זִכְרוֹן תְּרוּעָה באהבה מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם · כִּי בָנוּ בָחַרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדַּשְׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים · וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ השבת ן) יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן : שהחייגו

כשחל ראש השנה במוצאי שבת מוסיפים גם אתה הנחלתנו :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל בֵּין אוֹר לְחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה · בֵּין קְדֻשַּׁת שַׁבָּת לִקְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב הִבְדַּלְתָּ · וְאֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה קִדַּשְׁתָּ · הִבְדַּלְתָּ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתֶךָ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה : ויסדר שולחנו ויאכל וישמח כי כוח יו"ט ;

(דה"ח) (ז) יאכל דגים בליל ר"ה מצוה סימן לפרוה ולרבות כדגים ואוכלים בר"ה רחם כבש ואומר י"ר כו' שנהיה לרחם ולא לזנב וגם ים כו זכר לילו של יונק ואם אין לו רחם כבש יאכל רחם דג או של מין אחר מצוה מעם סרחבון: (ב) נוהגין לאכול בליל ר"ה תפוח מתוק בדבש ואומרים.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּחַדֵּשׁ עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה וּמְתוּקָה:

ומברכין על התפוח תחלה בורא פרי העץ שהתפוח עיקר ועל הדבש ש"י לברך ויש"ר מג"ל יאמר לאחר שאכל התפוח כדי שלא להפסיק בין ברכה לאכילה ואם אמר היש"ר בין ברכה לאכילה ש"י לברך שנית: (ג) יש מדקדקים שלא לאכול אגוזים בר"ה שאגוז בגימט' חטא ועוד שמרבים ביהם וגיעה ומבטלים התפלה: (ד) לא יאמם מעתו בשני לילות של ר"ה ואם הוא ליל שבילה שלא יכלם לטבול מקודם מותר ויחזור ויטבול שמרית מצוה קבי [ועג' יעב"ן כ' לא ידענו מג"ל לגזור פריצות ד"ת ביו"ט הוא שנפקדו בו בעקרות הנדקניות].

(נהורא) נוהגין לאכול כל מיני מתיקה וי"ל שלא לאכול בר"ה אום דבר חמוץ ואפי' לימוני · ויש אוכלים רמונים ואומרים יה"ר שנרבה זכיות כרמון ונעשה בכל הדברים שיזכור ויתעורר בתשובה ויתפלל בלב שלם · ויזהר להאכיל מניים על שולחנו ויאכל מנות לעניים וגלמיוים כמ"ש ושלחו מנות לאין נכון לו · ובימים אלו יאכל מעט פחות מן השיעור ויבב נאימה וגירחה ולא יפיח דעתו מן הדין·חית' בכתבים טוב לקרות על השולחן

בליל ר"ה מסכת ר"ה ושם ד' פרקים נגד ד' אותיות הוי"ה וכו':

קודם שמניחה יאמר עלמו מד"ת ואבע ילין בל יפקד רע ויאמר קודם שינום ד' מזמורים שרחשונים בתהלים בכוונה עלומה וגם בכל השנה נכון לאומרם וכ"ש בר"ה כי הם מסוגלים שלא יבוא לידי קרי ומעשה זה יזהר בליל מאכילה מרובה · ויקום לעשות תקון חצות של תקון לאה ויעסוק חת"כ בתורה עד שנוקר וקודם הנוקר יטבול ש"ע כי שמרת הגוף היא סגולה לשמרת הנפש:

בשחרית יזהר שלא לומר פסד"ז במהירות כדי שיגיע לומר השיר עם הצבור כי טוב יותר לומר פסד"ז ובשת במתון מלומר השיר עם הצבור אך יזהר מאד להתחיל תפלת עמידה עם הצבור בכל המועדים ומכ"ש בר"ה וגם אם יתאחר בתפלתו אחר שהתיעו הצבור תפלתם מקבי נמי מתפלל עם הצבור · ובתחלת התפלה מסי"ן יזהר מאד לשמוע התפלה בכוונה עלומה ובכוונה חמן על כל ברכה שיהיה מעין החתימה:

(דח"ח) (ז) אומרים תבינו מלכנו בר"ה אחר ג"ע שחרית ומנחה וגם אל בשבת ח"ח וכן ח"ח במנחה של ע"ש · יש לומר כלם בניר"י תחת פלפ"ל · ני"ל שלא ומחל כי מחילה גדולה מסליחה · קרע רוע במרכה פשתה

וגמ"ר חתם. ג"ל מחה והעבר תשלחינו ופסמינו כו' : (ג) כשיש מילה מלין בין קה"ת לתקיעת שופר ואם המוהל סוף העולם נכון שלא ירחץ מדם סמוך ויתקע גם מלוכלך בדם מילה כדי לעורר מצות מילה בשופר ואם תל ר"ה בשבת אף שאין תוקעין מלין קודם לתפלה :

(נהורא) אחר חזרת התפלה יכוין לבו לתפלת תכינו מלכנו . ובעשי למען הרוגים יקבל ע"ע מיתת סקילה על קידוש השם ובעבה למען טבוחים יקבל ע"ע מ"ב של הרג ובלמען נחי נחם יקבל ע"ע שריפה וחנק . דעת האריז"ל שלא לומר ה"מ חטאנו לפניך בר"ה והאומר יכוין ה"מ תבותינו תמחו לפניך אבל אנו אין לנו מלך אלא אתה לפיכך (עשה עמנו למען שמך) שנקרא עליו: אחר"כ ק"ש א"ב ומוציאין כ' ס"ת וקודם בריך שמיה אומרים זה ג"פ :

יי יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה :

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם מַלֵּא מִשְׁאֲלוֹתַי לְטוֹבָה וְהָפֵק רְצוֹנִי וְתֵן שְׁאֵלָתִי וּבַקָּשָׁתִי לִי עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי וְעַל כָּל עֲוֹנוֹת אַנְשֵׁי בֵיתִי . מְחִילָה בְּחֶסֶד מְחִילָה בְּרַחֲמִים . וְטַהֲרֵנִי מֵחַטָּאַי וּמֵעֲוֹנַי וּמִפְּשָׁעַי . וְזָכְרֵנִי בְּזִכָּרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ . וּפָקְדֵנוּ בִּפְקֻדַּת יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים וְזָכְרֵנוּ לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה וְכַלְכָּלָה וְלָתֵת לֶאֱכוֹל . וּבֶגֶד לְלָבוּשׁ . וְעוֹשֶׁר וְכָבוֹד וְאֲרִיכַת יָמִים בְּתוֹרָתְךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ . וְשֵׂכֶל וּבִינָה לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל עִמְקֵי סִדּוּרֶיךָ . וְהָפֵק רְפוּאָה לְכָל מַכְאוֹבֵינוּ . וּבָרֵךְ כָּל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ וּגְזוֹר עָלֵינוּ גְּזֵרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנֶחָמוֹת וּבַעֵל מַעֲלִיבֵי כָּל גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְרָעוֹת וְתֵן בְּלֵב הַמַּלְכוּת וְיוֹעֲצָיו וְשָׂרָיו עָלֵינוּ לְטוֹבָה אָמֵן וְכֵן יְהִי רָצוֹן :

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי :

ג"פ וַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ : בריך שמיה וכו'

שמע ישראל . גדלו . על הכל . וקורין כס"ת ז' כמ' וילך וס' סקד ס' גברי עד ימים רבים ובשבת ז' גברי . מנית ס"ת על השולחן ואומר תקע על שופר גדול לחרותנו . שא נס לקבץ גלויותינו . וחושנו מהרה לקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ . ברוך אתה יי מקבץ נדחי עמו ישראל :

דיני והדר תקיעת שופר

(ח"ח) (א) צריך להקוע מעומד ואין לסמוך על שום דבר שלא יפול תוקע דבר יפול אבל כליכוך יכולין ליסב בתקיעות דמיושב אבל בתקיעות

שעל סדר הברכות מיכין הגיבור ג"כ לעמוד: (ב) קודם שיתקע יברך תקבמ"ו לשמוע קול שופר ושהחיינו. ואין חילוק בין אם מברך לעצמו או שכבר יצא ומברך להוציא האחרים כגון אנשים שאינם יודעים לברך בעצמן אם"ה מברך שתי ברכות אלו אבל אם תוקע להוציא אנשים שיודעין לברך והתוקע יכוון שכבר יברך השומע שתי ברכות אלו וכן ביום שני בתקיעות מברך שתי ברכות אלו ומכוון שיצא בגד אחד בתקיעת שופר ביום ב': (ג) טוב לתקוע נגד ימין אם אפשר ואיטר בשמאל ויכסה השופר בשעת הברכה ויסוך פי השופר למעלה בשעת תקיעה: (ד) אם ביחד תוקע אחד אלא יכול להתקוע שנים להבנים יכול אחר לתקוע על סמך ברכת הראשון ואפי' ד' וה' יכולין לתקוע על סמך ברכתו כיון שמעו הברכה אבל אם התוקע הב' לא שמע הברכה מהראשון אם עדיין לא יצא שני י"ח יכול לברך ואם כבר יצא י"ח תוקע בלא ברכה: (ה) אשה פטורה מתק"ש בכ"ז יכולה לתקוע וכן אחר יכול להתקוע להוציאה אבל היו רשאי לברך להוציאה בברכה אם הוא יצא כבר רק היא תברך בעצמה והוא יתקע ואין לתקוע לאשה רק אחר יציאה מבהכ"ג: (ו) נהכוין השומע לצאת ולא נהכוין התוקע להוציאו לא להפיך לא יצא י"ח: (ז) בין התוקע בין הגבור לא יסיחו בין הברכה עד סוף התקיעות דמעומד. ובין הברכה עד סוף התקיעות דמיושב אפור להפסיק אפי' בתפלה לכן לא יאמר סיה"ב הנדפס במחזורים בין התקיעות רק יאמרם בסוף התקיעות דמיושב. הפסיק בין התקיעות אפי' בשיחה ח"ל לחזור ולברך אבל אם הפסיק בין הברכה לתחלת התקיעה (שלא מענין התקיעות) אפי' מענין התפלה צריך לחזור ולברך:

נהן לומר קודם תקיעת שופר מאמר הזה גם ללמדו בליל ר"ה:

בחדש השביעי באחד לחדש רבי יצחק פתח תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו זכאין אינון ישראל דקב"ה קריב לון לגביה מן כל אומין עובדי כוכבים ואתרעי בהו ומאתר דחיקא קריב לון לגביה הה"ד ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר ה' אלהי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם לאחזאה דהא מאתר דחיקא אתרעי בהו וקריב לון לגביה. וכתיב ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר וגו'. הני קראי אית לאסתבלא בהו וכי כל ישראל לא הוו ידעי דא וכ"ש יהושע אלא אורייתא כולא פתים וגליא כמה דשמא קדישא פתים וגליא בגין דאורייתא כולא שמא קדישא היא וע"ד איהו פתים וגליא אי ישראל ויהושע הוו ידעי אמאי כתיב כה אמר ה' אלא ודאי פתימא דמלתא טיבו תגי עביד קב"ה בישראל דאתרעי בהו באבהתא ועביד לון רתיכא קדישא עילאה ליקריה ואפיק לון מגו גהרא עילאה יקירא קדישא

גוצינא דכר בוצינין בגין דיתעשר בהו חד"ד כה אמר ה' בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם הנהר ההוא נהר זאשחמודע ואתידע מעולם מאי קא בעי הכא אלא לאחזאה חכמתא מעבר הנהר מעולם אלא ההוא נהר עולם איקרי ועל דא בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם לאחזאה טיבו וקשוט דעביד קב"ה לישראל • ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר מאי קא מיירי אלא אברהם לא אתדבק ביה בההוא נהר כמו יצחק דאתדבק ביה בסטרי' לאתתקפאי תא חזי ההוא נהר אע"ג דלאו איהו דינא דינין נפקין מסטריה ואתתקפו ביה • וכד יצחק אתתקף בבנוי בדינוי כדין עלאין ותתאין מתבנפי לדינא וכורסיא דדינא אתתקן ומלכא קדישא יתיב על כורסיא דדינא ודאין עלמא כדין תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו זכאיאינון ישראל דידעין לסלקא כורסיא דדינא ולתקנא כורסיא דרחמי ובמה בשופר : ר' אבא הוה יתיב קמיה דר"ש • א"ל הא זמנין סגיאין שאילנא על האי שופר מאי קא מיירי עד כאן לא אתישבנא ביה א"ל ודאי הוא ברירא דמלה דישראל בעיין ביומא דדינא שופר ולא קרן בגין דקרן הא אתידע באן אתר איהו ולאתדבקא דינא לא בעינא אבל הא תנינא במליובעובדא בעינן לאחזאה ולאתערא מלין פתימין תא חזי כד האי שופר עילאה דנחירו דכלא ביה אסתלק ולא נהיר לבנין כדין דינא אתער וכרסוון אתתקנו לבי דינא ודא שופר אילו דיצחק איקרי תוקפיה דיצחק תושבחתא דאבהן כד אסתלק ההוא שופר גדול דלא ינקא לבנין כדין יצחק אתתקף ואתתקן לדינא בעלמא וכד אתער האי שופר וכו' בני נשא תייבין מחשאיהון ובעיין לנגדא קול שופר מתתא וההוא קלא סליק לעילא כדין אתער שופרא אחרא עילאה ואתער רחמי ואסתלק דינא • ובעינן לאחזאה עובדא בשופר לאתערא שופרא אחרא ולאפקא בהאי שופר לתתא אינון קלין לאחזאה דכל אינון קלין דלעילא כלילן כולהו בההוא שופר עלאה יתערון לנפקא • ובהני קלין דלתתא יתבין ישראל חילא לרחמי מתתא ואתער שופר גדול לעילא וע"ד בעינן לזמנא שופר ביומא דא ולסדרא קלין לכוונא ביה בגין לאתערא שופר אחרא דביה כלילן קלין לעילא ולסדרא קלין בשופר :

סדרא קדמאה קלא נפיק ומתעשר לעילא סליק רקיעין ואתבקע בינשורי רמאי ומטי לגביה דאברהם ושריא ברישיה ואתעשר ואתער חוא ואתקן לכורסיא • ובספרא דאגדתא תנינן בשעתא דההוא קלא קדמאה אתער ואתעשר אברהם ואתקן לכורסיא פקדין עליה

אבא ואמא אדהכי סלקא תניינא תקיפא לתברא תוקפי דרוגזיון דאיז
סדרא תניינא הדהוא קלא תבירא בתוקפוי ובדין סלקין כל דינין
דיתערון (ס"ס ראתערן) קמיה אתבר עד דסליק לאתריה דיצחק
כיון דיצחק אתער וחמי לאברהם מתקן לכורסיא לקיימא קמיה
כרין אתכפייא ותבר תוקפא קשיא ובחאי בעי מאן דתקע לבוונא
לבא ורעותא בגין לתברא חילא ותוקפא דדינא קשיא הה"ד אשרי
העם יודעי תרועה יודעי תרועה ודאי :

סדרא תליתאה קלא נפיק וסליק ובקע כל אינון רקיעין ורחמי
מתערין ומטי הדהוא קלא לרישיה דיעקב ויעקב אתער וחמי לאברהם
מתתקן בגיסא אחרא כדין אחידין תרוייהו ביה ביצחק דא מהאי
סטרא ודא מהאי סטרא ולא יכלין תוקפוי לנפקא לבר והני תלתא
סדרין כלהו סדרא חד :

סדרא אחרא קלא נפיק וסליק ונטל לאברהם מאתריה ונגיד ליה
לתתא לאתר דתוקפיהון דיצחק שריין וקיימוליה לאברהם בגוייהו:

סדרא תניינא נפיק קלא תבירא לא תקיפא כקדמאה לא דחלש
הדהוא קלא דתקע אלא דהאי קלא לאו איהו לגבי יצחקכקדמית' דתמן
תוקפא תקיפא שריא אלא לגבי אינון דלתתא מותבן דינא דאיתן
רפיין יתיר וכלהו חמאן לאברהם לגבייהו ואתכפיין קמיה אדהכי •

סדרא תליתאה קלא נפיק וסליק ואתעתר בריש דיעקב ונגיד
ליה לתתא להדהוא אתר דאינון גבוראן שריין וקאים לקבלייהו
אברהם מהאי סטרא ויעקב מהאי סטרא ואינון באמצעיתא כדין
אתכפיין כלהו ומשתכחין (ס"ח ומשתככין) באתרייהו והני כלהו
סדרא אחרא תניינא :

סדרא בתראה דבעי לסלקא לון לאתרייהו ולישבא (ס"ח ולישרא)
ביניהו ליצחק כמלקדמין בגין דהאי בעי לישדא ליה באתריה ולא
יפוק בתוקפוי לבר כדין דינין כלהו אתכפיין ורחמין אתערו על
דא בעי לכוונא לבא ורעותא בהני קלין למהדר בתיובתא קמי
מאריהון כדין כד ישראל מתקני ומסדרי קלין כדקא יאות בשופרא
דא וישראל ברעותא אהדר הדהוא שופר עילאה וכד אהדר מעטרא
ליה ליעקב ואתתקנת על כלא וכורסיא אחרא רמיו וכדין חידו
אשתכח בכלא וקודשא בריך הוא מרחם על עלמא זכאה חולקיהון
דישראל דידעין לנגדא ולאמשכא למאריהון מדינא לרחמי ולתקנא
כלהו עלמין על ידייהו תא חזי לקבל דא תלתא ספרין פתיחין
ביומא דא וכמה דרחמין מתערין ודינין קשיין אתכפיין ועאלין
לדוכתייהו כך הוא לתתא כגוונא דלעילא דינין קשיין אתכפיין

ואתעברו מעלמא ומאן אינון אלין רשיעין גמורים דאינון דינין קשיין דאתכפיין ואתעברו מעלמא ועל דא נכתבים ונתחתמים וכו׳ אמר רבי אבא ודאי דא הוא ברירא דמלה בריך רחמנא דשאילנא ורוותנא בהני מילי • אמר רבי יהודה כתיב זכרון תרועה זכרון עבדינן לכוונא לבא ורעותא ישראל עבדין זכרון לתתא במח בעובדא בגין דיתער מלה כההוא גוונא לעילא • אמר ר׳ אלעזר כתיב בכסה ליום חגנו דאתכסייא ביה סיהרא והיך אתכסיא אלא כד קיימא עיבא ושמשא לא נהיר כדין סיהרא אתכסייא ולא נהיר ועל דא מקמי עיבא שמשא לא נהיר וכ״ש סיהרא דאתכסייא ולא נהירא ועל דא בכסה ליום חגנו בה״א דאתכסייא סיהרא ובמח נהיר כלא בתיובתא ובקל שופרא דכתיב אשרי העם יודעי תרועה בדין ה׳ באור פניך יהלכון• ת״ח בהאי יומא אתכסייא סיהראי ולא נהיר עד בעשור לחודש• דישראל תייבין כלהו בתיובתא שלימתאי ואימא עלאה תאבת ונהרת לה והאי יומא נהירו דאימא נטלת ואשתכח חידו בבלא • ועל דא כתיב יום הכפורים הוא יום כפור מבעי ליה מאי יום הכפורים אלא בגין דתרי נהורין נהרין כחד בוצינא עילאה נהיר לבוצינא תתאה ובהאי יומא מנהורא עילאת נהיר ולא מנהורא דשמשא ובגין כך בכסה ליום חגנו כתיב ׃

קודם התקיעות אומרים מזמור פ״ז כל העמים תקעו כף ז׳ פעמים

תפלה להתוקע מהאר״י זללה״ה

יהי רצון מלפניך יְהוָה אלהי השמים ואלהי הארץ אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב האל הגדול הגבור והנורא שתשלח לי כל המלאכים המהורים משרתים הנאמנים בשליחותם והמפצים לזכות את עמך ישראל המלאך הגדול פַּצְפַּצְיָה פציפיה הממונה להוציא זכיותיהן של ישראל בעת שתוקעין עמך ישראל בשופר ואת המלאך הגדול תַּשְׁבִּיש המלאך הממונה להשמיע זכיותיהן של ישראל להבעית את השטן בתקיעותם ואת המלאכים הגדולים הַדַּרְנִיאֵל הממונים על התקיעה המעלים את תקיעתנו לפני כסא כבודך ואת המלאך הממונה שמשיאל הממונה על התרועה ואת המלאך תרסיאל (תוסניאל) הממונה על תשר״ת להיות מזומנים בשליחותם להעלות תקיעתנו לפני הפרוכת ולפני כסא כבודך ותמלא על עמך רחמים ותסתכל באפרו של יצחק אביהם הצבור ע״ג המזבח

ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפנים משורת הדין וזכור היום עקידת יצחק לזרעו כי אתה אל מלך נאמן הברית ברוך זוכר הברית :

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך ותרחם על בניך ותהפוך להם על ידי תקיעותיהם ממדת הדין למדת הרחמים ותזכור להם זכות שלשת אבות ויהיו הם חקוקים בכסא על סדר תולדותם אברהם בראש יצחק כנגדו יעקב בנתיים ואל יעכב כל חטא ועון ותכנס להם לפנים משורת הדין ותרצני לפניך ותרחם עלי אמן :

קודם תקיעת שופר יאמר אלו הפסוקים בקול רם וסוף מנהג אחת תוכ"כ

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה :

ויאמר שבב פסוקים אלו שר"ת קרע שטן :

קולי שמעת אל תעלם אזנך לרוחתי לשועתי :

ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדקך :

ערוב עבדך לטוב אל יעשקוני זדים :

שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב :

טוב טעם ודעת למדני כי במצותיך האמנתי :

נדבות פי רצה נא יי ומשפטיך למדני :

וחת"כ יאמר תפלה זו :

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו אלהי המשפט שבזכות אלו השמות היוצאין מר"ת אל נא קרב תשועת מצפיך אנקתם · פתודיך פר תוציאם ממאסר פחתם · פרה סועים פתח סומים ימינך מצפים פספסים · דלה יוקשים וקבץ נפוצים ממוך יה מופלגים דיונסים · שיהיה עתה עת רצון מלפניך ותקרע ברחמיך הרבים וחסדיך הגדולים כל המסכים המבדילים בינך ובין עמך ישראל עד היום הזה והעבר מלפניך כל המסטינים והמקטריגים על עמך ישראל פתום פי שטן ואל יסטין עלינו כי אליך תלויות עינינו ארוממך אלהי המלך אֱלֹהַי המשפט שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים :

פסוקא וכשומע מניך נכוין לקיים מ"ע של תק"ש ויאמרו לשיקבל"י כו' תריגי

שובן ומזומן לקיים מ"ע שצונו הבורא ית"ש לתקוע בשופר (שמוע תומר לשמוע קול שופר) במ"ש בתורה יום תרועה יהיה לכם: (שארה"י) כשהוא שומע תקיעה מתוקנה יעלה על לבו (זכות אברהם מע"ה) וכזכותו ירחם ה' עלינו להוציא נתור מבפנינו (כשברים) יעלה על לבו (זכות יצחק) שנעקד ע"ג המזבח לרצונו (בתרועה) (זכות דוד המע"ה) שמגיו עליו צרות רבות וקבלם בהכנה וחבה להשלים את נפשו (תקישה מתקוטה) (זכות יעקב אע"ה):

ויתאר קודם התקיעות עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר. ואח"כ יאמר:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִשְׁמֹעַ קוֹל שׁוֹפָר:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה:

מלכיות תקיעה · שברים · תרועה · תקיעה · ג"פ: שב

ויתודה בלחש ומעומד כין בפתוחיו ולא ישמיע כי אסור להזכיר חטאיו בר"ה בקול רם ובלחש מותר והוא דווקא כין התקיעות כי אז הפטן מתעכב ודברי ידוי עולין למעלה ע"י תמצעית קול שופר ולא ים קטרוג עליו אז · ואחר התקיעות יתפלל זה שיקובל:

יהי רצון מלפניך שתקיעת תשר"ת שאני תוקע תהא מרוקמת ביריעה על יד הממונה (טרטיא"ל) כשם שקבלת על יד אליהו ו"ל וישוע שר הפנים ושר (מט"ט) ותמלא עלינו ברחמים · ברוך אתה בעל הרחמים:

זכרונות תקיעה · שברים · תקיעה · ג"פ: שב

ויתודה כין התקיעו'על כל חטאיו ובלחש כין בפתוחיו וכנ"ל ויתפלל על הפמ"פ:

יהי רצון מלפניך שתקיעת תש"ת שאנחנו תוקעין שתעשה עתרת ממנה ע"י הממונה (שרשי"ת) להיות עולה ויושב בראש אלהי הצבאות ויעשה עמנו אות לטובה:

שופרות תקיעה · תרועה · תקיעה · ג"פ:

אתתוכ תקיעה גדולה מוכין ומתרעין בה שבוע סיון סילוק שכינה:

וכל המרומיזין דבלשים קולות הלו סס (רע) סרומיזין לנסל כת סגס
דילס"ל דעבודת כוכבים ובשתת זרע • ויתפלל :

ובכן יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיעלו אלו המלאכים היוצאים מן השופר מן התקיעה ומן השברים ומן התו יעה זמן תשר"ת ומן תש"ת ומן תר"ת לפני כסא כבודך וימליצו טוב בעדנו לכפר על כל חטאתינו :

ואחר התקיעות יתפלל שיתקבל תפלתו :

אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה יְיָ בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן :
בְּשִׁמְךָ יָגִילוּן כָּל הַיּוֹם וּבְצִדְקָתְךָ יָרוּמוּ :
כִּי תִפְאֶרֶת עֻזָּמוֹ אָתָּה וּבִרְצוֹנְךָ תָּרוּם קַרְנֵנוּ :
אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶלָה : אשרי וכו׳

ואלו ומזירין ס"ת להיכל והס"ז אומר ת"ק ועומדין להתפלל תפלת מוסף

סדר תפלת מוסף לראש השנה

(נהורא) יכוין מאד בתפלת מוסף ויאמר מלכיות וזכרונות שופרות
בכוונה עלומה וכמתון גדול • תמהו בגמ' פק' אמר הקב"ה אמרו
לפני בר"ה מלכיות שתמליכוני עליכם • זכרונות כדי שיעלה לפני וכרונכם
לטובה ובמה בשופר • לכן יזהר להמליך עליו ית' הקב"ה באמר פסוקי
מלכיות ויכוין בכוונת הפסוקים שכתובה תמן :

כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ :
אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גּוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :

וּכְתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים
לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מָגֵן אַבְרָהָם :

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ :

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ
נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי
עָפָר · מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָךְ מֶלֶךְ מֵמִית
וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה :

מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים · זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים :
וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה:

וּבְכֵן תֵּן פַּחְדְּךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ וְאֵימָתְךָ
עַל כָּל מַה שָּׁבָרָאתָ וְיִרְאוּךָ כָּל הַמַּעֲשִׂים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ
כָּל הַבְּרוּאִים וְיֵעָשׂוּ כֻלָּם אֲגֻדָּה אַחַת לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב
שָׁלֵם · כְּמוֹ שֶׁיָּדַעְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׁלְטוֹן לְפָנֶיךָ עֹז
בְּיָדְךָ וּגְבוּרָה בִּימִינֶךָ וְשִׁמְךָ נוֹרָא עַל כָּל מַה שָּׁבָרָאתָ :

וּבְכֵן תֵּן כָּבוֹד יְהוָה לְעַמֶּךָ תְּהִלָּה לִירֵאֶיךָ וְתִקְוָה
טוֹבָה לְדוֹרְשֶׁיךָ וּפִתְחוֹן פֶּה לַמְיַחֲלִים לָךְ · שִׂמְחָה לְאַרְצֶךָ ·
וְשָׂשׂוֹן לְעִירֶךָ · וּצְמִיחַת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדֶּךָ · וַעֲרִיכַת נֵר
לְבֶן יִשַׁי מְשִׁיחֶךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ :

וּבְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמָחוּ וִישָׁרִים יַעֲלוּזוּ וַחֲסִידִים

בְּרִנָּה יָגִילוּ וְעוֹלָתָה תִּקְפָּץ פִּיהָ וְכָל הָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ כְּעָשָׁן תִּכְלֶה כִּי תַעֲבִיר מֶמְשֶׁלֶת זָדוֹן מִן הָאָרֶץ:

וְתִמְלוֹךְ אַתָּה יְיָ לְבַדְּךָ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ בְּהַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ כַּכָּתוּב בְּדִבְרֵי קָדְשֶׁךָ יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ:

קָדוֹשׁ אַתָּה וְנוֹרָא שְׁמֶךָ וְאֵין אֱלוֹהַּ מִבַּלְעָדֶיךָ · כַּכָּתוּב וַיִּגְבַּהּ יְיָ צְבָאוֹת בַּמִּשְׁפָּט וְהָאֵל הַקָּדוֹשׁ נִקְדַּשׁ בִּצְדָקָה · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ:

אַתָּה בְחַרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ · וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ:

וַתִּתֶּן לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת יוֹם (נוסח השבת הזה ואת יום) הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה · יוֹם (זכרון) תְּרוּעָה (באהבה) מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם:

זִכְרוֹנֵי חֲטָאֵינוּ גָּלוּ מֵאַרְצֵנוּ · וְנִתְרַחַקְנוּ מֵעַל אַדְמָתֵנוּ אֵין אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת חוֹבוֹתֵינוּ בְּבֵית בְּחִירָתֶךָ בְּבֵית הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו · מִפְּנֵי הַיָּד שֶׁנִּשְׁתַּלְּחָה בְּמִקְדָּשֶׁךָ: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מֶלֶךְ רַחֲמָן שֶׁתָּשׁוּב וְתִתְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל מִקְדָּשְׁךָ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים · וְתִבְנֵהוּ מְהֵרָה וְתַגְדִּיל כְּבוֹדוֹ ·

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ גַּלֵּה כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ עָלֵינוּ מְהֵרָה וְהוָּפַע
וְהִנָּשֵׂא עָלֵינוּ לְעֵינֵי כָּל חָי וְקָרֵב פְּזוּרֵינוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם
וְנִפּוּצוֹתֵינוּ בַּגֵּם מִיַּרְכְּתֵי אָרֶץ וְהָבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרִנָּה
וְלִירוּשָׁלַיִם בֵּית מִקְדָּשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ
אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם:
וְאֶת מוּסַפֵּי (לכנת יום השבת הזה ן) יוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה נַעֲשֶׂה
וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ
בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר:

לכנת וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת
מִנְחָה בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ: עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ:
(זֶה קָרְבַּן שַׁבָּת וְקָרְבַּן הַיּוֹם כָּאָמוּר):

וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם:
וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד אַיִל
אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְמִימִם:

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִדְבָּר · שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי
עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל · וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ וְיַיִן כְּנִסְכּוֹ · וּשְׂעִיר שְׂעִירִים
לְכַפֵּר · וּשְׁנֵי תְמִידִים כְּהִלְכָתָם: מִלְבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ
וּמִנְחָתָהּ וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם לְרֵיחַ
נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה:

לכנת יִשְׂמְחוּ בְמַלְכוּתְךָ שֹׁמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג · עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי ·
כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ · וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ · חֶמְדַּת יָמִים
אֹתוֹ קָרָאתָ · זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ לַאֲדוֹן הַכֹּל לָתֵת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרֵאשִׁית
שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת וְלֹא שָׂמָנוּ כְּמִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה
שֶׁלֹּא שָׂם חֶלְקֵנוּ כָּהֶם וְגוֹרָלֵנוּ כְּכָל הֲמוֹנָם: וַאֲנַחְנוּ כּוֹרְעִים
וּמִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא: שֶׁהוּא נוֹטֶה שָׁמַיִם וְיוֹסֵד אָרֶץ · וּמוֹשַׁב יְקָרוֹ
בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל · וּשְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּגָבְהֵי מְרוֹמִים · הוּא
אֱלֹהֵינוּ אֵין עוֹד: אֱמֶת מַלְכֵּנוּ אֶפֶס זוּלָתוֹ כַּכָּתוּב
בְּתוֹרָתוֹ · וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי יְיָ הוּא
הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד:

עַל כֵּן נְקַוֶּה לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִרְאוֹת מְהֵרָה בְּתִפְאֶרֶת עֻזֶּךָ
לְהַעֲבִיר גִּלּוּלִים מִן הָאָרֶץ וְהָאֱלִילִים כָּרוֹת יִכָּרֵתוּן לְתַקֵּן
עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי וְכָל בְּנֵי בָשָׂר יִקְרְאוּ בִשְׁמֶךָ · לְהַפְנוֹת
אֵלֶיךָ כָּל רִשְׁעֵי אָרֶץ · יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל כִּי לְךָ
תִכְרַע כָּל בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל לָשׁוֹן · לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ
וְיִפֹּלוּ · וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יְקָר יִתֵּנוּ · וְיַקְבְּלוּ כֻלָּם אֶת עוֹל
מַלְכוּתֶךָ · וְתִמְלוֹךְ עֲלֵיהֶם מְהֵרָה לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי הַמַּלְכוּת
שֶׁלְּךָ הִיא וּלְעוֹלְמֵי עַד תִּמְלוֹךְ בְּכָבוֹד: כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ
יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד:

וְנֶאֱמַר לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל

כוונות משטיות

(פ' ימלוך נע"ו) מאי מקבל מלכותך ותלכותך עלי ועל בני ובני בני עד
סוף כל הדורות ויסמוך נלבו ג"ט מאד על שים תלוה קדום ומלך גדול ונורא
ויקבל ע"ש מ"ג להרחם תמונתו ביותר תלכותו ים"ש:

יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ: וְנֶאֱמַר וַיְהִי בִישֻׁרוּן
מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל: וּבְדִבְרֵי
קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר כִּי לַיהוָה הַמְּלוּכָה וּמוֹשֵׁל בַּגּוֹיִם:
וְנֶאֱמַר יְהוָה מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְהוָה עֹז הִתְאַזָּר אַף
תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט: וְנֶאֱמַר שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם
וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד: מִי זֶה מֶלֶךְ
הַכָּבוֹד יְהוָה עִזּוּז וְגִבּוֹר יְהוָה גִּבּוֹר מִלְחָמָה: שְׂאוּ שְׁעָרִים
רָאשֵׁיכֶם וְשָׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד: מִי הוּא
זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד סֶלָה:

וְעַל יְדֵי עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן
וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים: וְנֶאֱמַר וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן
לִשְׁפּוֹט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַיהוָה הַמְּלוּכָה: וְנֶאֱמַר וְהָיָה
יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד
וּשְׁמוֹ אֶחָד: וּבְתוֹרָתְךָ כָּתוּב לֵאמֹר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מְלוֹךְ עַל כָּל הָעוֹלָם (כֻּלּוֹ) בִּכְבוֹדֶךָ
וְהִנָּשֵׂא עַל כָּל הָאָרֶץ בִּיקָרֶךָ וְהוֹפַע בַּהֲדַר גְּאוֹן עֻזֶּךָ עַל כָּל
יוֹשְׁבֵי תֵבֵל אַרְצֶךָ. וְיֵדַע כָּל פָּעוּל כִּי אַתָּה פְּעַלְתּוֹ וְיָבִין כָּל
יָצוּר כִּי אַתָּה יְצַרְתּוֹ וְיֹאמַר כֹּל אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ יְיָ אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה: (נוסח אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
רצי תקוותינו) קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ

מִמְּעוֹנֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ · (נוסח ספרד וְהַנְחִילֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ
וּרְצוֹן שַׁבָּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ) וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ
בֶּאֱמֶת כִּי אַתָּה אֱלֹהִים אֱמֶת וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ (נוסח ספרד הַשַּׁבָּת
וְ) יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן :

אַתָּה זוֹכֵר מַעֲשֶׂה עוֹלָם וּפוֹקֵד כָּל יְצוּרֵי קֶדֶם לְפָנֶיךָ
נִגְלוּ כָּל הַעֲלָמוֹת וְהַטְמוּן נִסְתָּרוֹת שֶׁמִּבְּרֵאשִׁית · כִּי אֵין
שִׁכְחָה לְפָנֵי כִּסֵּא כְבוֹדֶךָ · וְאֵין נִסְתָּר מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ : אַתָּה
זוֹכֵר אֶת כָּל הַמִּפְעָל · וְגַם כָּל הַיְצוּר לֹא נִכְחַד מִמֶּךָ ·
הַכֹּל גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ · צוֹפֶה וּמַבִּיט עַד סוֹף
כָּל הַדּוֹרוֹת · כִּי תָבִיא חֹק זִכָּרוֹן לְהִפָּקֵד כָּל רוּחַ וָנֶפֶשׁ ·
לְהַזְכִּיר מַעֲשִׂים רַבִּים וְהַמוֹן בְּרִיוֹת לְאֵין תַּכְלִית · מֵרֵאשִׁית
קְוֹאַת הוֹדָעְתָּ · וּמִלְּפָנִים אוֹתָהּ גִּלִּיתָ · זֶה הַיּוֹם תְּחִלַּת
מַעֲשֶׂיךָ זִכָּרוֹן לְיוֹם רִאשׁוֹן · כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפַּט

פירוש

(זוכר) נאמר על המעשים (ופוקד) נאמר על העושים מה שהפקד עליהם
מגמול העונש כמ"ש ופקדתי בשבט פשעם (כל יצורי קדם) שלפי כמתים הם
נדין (תעלומות) המחשבות שנעלמים ממני (נסתרות) המעשים
שנעשו בהסתר (המפעל) שלפי הפעולה היוצאת מהמעשה נדון העושה (היצור)
שבע העושה ובחינתו - שלפי בחינת ועבע העושה יתחשב המעשה (הכל גלוי)
גם העתיד גלוי וידוע לפניך (נוסף) על הנשמות (ומביט) על הגופים עד
סוף כל הדורות (כי תביא) מוסב למעלה אבר תביא חק זכרון זמן שהזכור
ותפקוד בו כל רוח ונפש להזכר מעשים רבים וכו' (מרחשים כזאת הודעת)
כ"ז הודעת מיום הבריאה שנקרא ראשית כדי שיחזרו בתשובה שבשגגה חלה
ושגם ונתקבל בתשובה · בתוכו יום (ומלפנים) קודם בריאת עולם (גלית)
נמה שבריאה מקודם ג"ע וגיהנם גלית בזה שים שכר ועונש (זה היום) שהוא
שתלת מיתתן וגזירותיהן שחתם גזר דינו של כל רוח ונפש היא (זכרון ליום

לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב : וְעַל הַמְּדִינוֹת בּוֹ יֵאָמֵר • אֵיזוֹ לַחֲרֵב •
וְאֵיזוֹ לַשָּׁלוֹם • אֵיזוֹ לָרָעָב • וְאֵיזוֹ לַשָּׂבַע • וּבְרִיּוֹת בּוֹ
יִפָּקְדוּ לְהַזְכִּירָם לַחַיִּים וְלַמָּוֶת • מִי לֹא נִפָּקֵד כְּהַיּוֹם הַזֶּה • כִּי
וַכֹּר כָּל הַיָּצוּר לְפָנֶיךָ בָּא • מַעֲשֵׂה אִישׁ וּפְקֻדָּתוֹ • וַעֲלִילוֹת
מְעַנֵּדֵי גָּבֶר • מַחְשְׁבוֹת אָדָם וְתַהְפֻּלוֹתָיו וְיִצְרֵי מַעֲלָלֵי
אִישׁ : אַשְׁרֵי אִישׁ שֶׁלְּאֵ יִשְׁבָּחֶךָ • וּבֶן אָדָם יִתְאַמֵּץ בָּךְ •
כִּי דוֹרְשֶׁיךָ לְעוֹלָם לֹא יִכָּשְׁלוּ • וְלֹא יִבָּלְמוּ לָנֶצַח כָּל הַחוֹסִים
בָּךְ • כִּי זָכֹר כָּל הַמַּעֲשִׂים לְפָנֶיךָ בָּא וְאַתָּה דוֹרֵשׁ מֵעֲשֵׂה
כֻלָּם : וְגַם אֶת נֹחַ בְּאַהֲבָה זָכַרְתָּ • וְתִפְקְדֵהוּ בִּדְבַר יְשׁוּעָה
וְרַחֲמִים בְּהַבִיאֲךָ אֶת מֵי הַמַּבּוּל לְשַׁחֵת כָּל בָּשָׂר מִפְּנֵי
רֹעַ מַעַלְלֵיהֶם • עַל כֵּן זָכְרוֹנוֹ בָּא לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
לְהַרְבּוֹת זַרְעוֹ כְּעַפְרוֹת תֵּבֵל • וְצֶאֱצָאָיו כְּחוֹל הַיָּם: כַּכָּתוּב
בְּתוֹרָתֶךָ וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֵת כָּל הַחַיָּה וְאֶת כָּל
הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ
וַיָּשֹׁכּוּ הַמָּיִם : וְנֶאֱמַר וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר

פירוש

(תחנון) שברחת בו שעולם שכתוב בו וירא כו' וכמה מוכ מלך (כי מק ליעקב
סוף) שיהיה בו מספר לתולדי יעקב כדי שיעלה לפניו זכרון הבריות ויתמלא
רחמים עלה להתריעם ומספר סוף שיאמר בו על המדינות כו'(מי לא נפקד)
שמכל עומדין היום בדין (ופקודתו) היא פרעון לו (ועלילות) פעולות שהאדם
נדון על המעשה וגם על ההכוונה למשפט שלהם דומה זכירה שנעשתה פתאום
לשנעשתה בהכנה רבה (מחשבות) ומזון גם על המחשבה שהיה דומה עכירה
שנעשתה במחשבת פורתא היתר לשנעשתה במחשבת אריך להכעיס (ויצרי)
שכ"ל נדון לפי יגרו וטבעו (יתאמץ בך) שיהיה בך בתחונו בחמת (כי זכר)
כשבאים לפניך זכר כל המעשים לחם דורש מעשה כולם חולי ימלא וכות בשם
לשון שלוי כמו שעשיה עם זה שמנחתו בו זכות לתשבה פעמו וסגנון שלוי •

אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב :
וָאֹמַר וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְאַף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק
וְאַף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר : וּבְדִבְרֵי
קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר זֵכֶר עָשָׂה לְנִפְלְאֹתָיו חַנּוּן וְרַחוּם
יְהוָה : וָאֹמַר טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ :
וָאֹמַר וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנָּחֵם כְּרֹב חֲסָדָיו :

וְעַל יְדֵי עַבְדֶּיךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר הָלֹךְ וְקָרָאתָ
בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַיִם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד
נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלוֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא
זְרוּעָה : וָאֹמַר וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת בְּרִיתִי אוֹתָךְ בִּימֵי
נְעוּרָיִךְ וַהֲקִימוֹתִי לָךְ בְּרִית עוֹלָם : וָאֹמַר הֲבֵן יָקִיר לִי
אֶפְרַיִם אִם יֶלֶד שַׁעֲשׁוּעִים כִּי מִדֵּי דַבְּרִי בּוֹ זָכוֹר אֶזְכְּרֶנּוּ
עוֹד עַל כֵּן הָמוּ מֵעַי לוֹ רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ נְאֻם יְהוָה :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ זָכְרֵנוּ בְּזִכָּרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ וּפָקְדֵנוּ
בְּפִקֻּדַת יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים מִשְּׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם וּזְכָר לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד וְאֶת הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ
לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמֹּרִיָּה וְתֵרָאֶה לְפָנֶיךָ עֲקֵדָה שֶׁעָקַד
אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת יִצְחָק בְּנוֹ עַל גַּב הַמִּזְבֵּחַ וְכָבַשׁ רַחֲמָיו
לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם כֵּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעַסְךָ
מֵעָלֵינוּ וּבְטוּבְךָ הַגָּדוֹל יָשׁוּב חֲרוֹן אַפֶּךָ מֵעַמְּךָ וּמֵעִירְךָ
וּמִנַּחֲלָתֶךָ · וְקַיֵּם לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ
בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר : וְזָכַרְתִּי
לָהֶם בְּרִית רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

לְחַיֵּי הַגּוֹיִם לִהְיוֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְיָ : כִּי זוֹכֵר כָּל הַנִּשְׁכָּחוֹת אַתָּה הוּא מֵעוֹלָם וְאֵין שִׁכְחָה לִפְנֵי כִּסֵּא כְבוֹדֶךָ וְעַקֵּדַת יִצְחָק לְזַרְעוֹ הַיּוֹם בְּרַחֲמִים תִּזְכּוֹר : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ זוֹכֵר הַבְּרִית :

אַתָּה נִגְלֵיתָ בֶּעָנָן כְּבוֹדֶךָ עַל עַם קָדְשֶׁךָ לְדַבֵּר עִמָּם מִן הַשָּׁמַיִם הַשְׁמַעְתָּם קוֹלֶךָ וְנִגְלֵיתָ עֲלֵיהֶם בְּעַרְפִּלֵי טֹהַר וַעַם (כָּל) הָעוֹלָם כָּלוּ כָּל מְפֻנֶּיךָ וּבְרִיוֹת בְּרֵאשִׁית חָרְדוּ מִמֶּךָ בְּהִגָּלוֹתְךָ מַלְכֵּנוּ עַל הַר סִינַי לְלַמֵּד לַעַמְּךָ תּוֹרָה וּמִצְוֹת וַתַּשְׁמִיעֵם אֶת הוֹד קוֹלֶךָ וְדִבְּרוֹת קָדְשֶׁךָ מִלַּהֲבוֹת אֵשׁ בְּקֹלוֹת וּבְרָקִים עֲלֵיהֶם נִגַּלְתָּ וּבְקוֹל שׁוֹפָר עֲלֵיהֶם הוֹפָעְתָּ · בְּכָתוּב בְּתוֹרָתֶךָ וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹת הַבֹּקֶר וַיְהִי קֹלֹת וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד עַל הָהָר וְקוֹל שֹׁפָר חָזָק מְאֹד וַיֶּחֱרַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה : וְנֶאֱמַר וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק מְאֹד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל : וְנֶאֱמַר וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלַּפִּידִם וְאֶת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת הָהָר עָשֵׁן וַיַּרְא הָעָם וַיָּנֻעוּ וַיַּעַמְדוּ מֵרָחֹק : יְדַבְּרִי קָדְשֶׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר עָלָה אֱלֹהִים בִּתְרוּעָה יְהוָה בְּקוֹל שׁוֹפָר : וְנֶאֱמַר בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יְהוָה : וְנֶאֱמַר תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ : כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב :

ס׳ רוש

(נרחמים מזכור) חס גם תמה זכות תגות תזכור לנו הזכות נרחמיך סרנים :
(ובריות נרפשית) פתילנות ופנמתים (תרדו) שנת׳ וירקידם כמו שנל פ׳ :

וְנֶאֱמַר הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ רְקִיעַ עֻזּוֹ :
הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב אֶדְלוֹ : הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר
הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר : הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים
וְעֻגָב : הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה :
כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ :

וְעַל יְדֵי עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל
וְשׁוֹכְנֵי אֶרֶץ כִּנְשֹׂא נֵס הָרִים תִּרְאוּ וּכְתִקְעַ שׁוֹפָר תִּשְׁמָעוּ :
וְנֶאֱמַר וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֹבְדִים
בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְהִשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה
בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלָיִם : וְנֶאֱמַר וַיהוָה עֲלֵיהֶם יֵרָאֶה וְיָצָא
כַבָּרָק חִצּוֹ וַאדֹנָי יְהוִה בַּשּׁוֹפָר יִתְקָע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תֵּימָן :
יְהוָה צְבָאוֹת יָגֵן עֲלֵיהֶם וְאָכְלוּ וְכָבְשׁוּ בְּאַבְנֵי קֶלַע וְשָׁתוּ
הָמוּ כְּיַיִן וּמָלְאוּ כַּמִּזְרָק כָּאֲכִיוֹת הַמִּזְבֵּחַ : וְנוֹשִׁיעַ בָּהֶם יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּצֹאן עַמּוֹ כִּי אַבְנֵי נֵזֶר נִתָּלוֹת עַל אַדְמָתוֹ :
וְנֶאֱמַר וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וְהָלְכוּ הָאֹבְדִים
בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה בְּהַר
הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלָיִם : וְנֶאֱמַר וַיהוָה עֲלֵיהֶם יֵרָאֶה וְיָצָא כַבָּרָק
חִצּוֹ וַאדֹנָי יְהוִה בַּשּׁוֹפָר יִתְקָע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תֵּימָן :
יְהוָה צְבָאוֹת יָגֵן עֲלֵיהֶם וְאָכְלוּ וְכָבְשׁוּ בְּאַבְנֵי קֶלַע וְשָׁתוּ
הָמוּ כְּיַיִן וּמָלְאוּ כַּמִּזְרָק כָּאֲכִיוֹת הַמִּזְבֵּחַ : וְנוֹשִׁיעַ בָּהֶם יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּצֹאן עַמּוֹ כִּי אַבְנֵי נֵזֶר נִתָּלוֹת עַל אַדְמָתוֹ :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ תְּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ וְשָׂא
נֵס לְקַבֵּץ גָּלֻיּוֹתֵינוּ וְקָרֵב פְּזוּרֵינוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם וְנִפּוּצוֹתֵינוּ
מִבֵּין מְרַחְבֵי אֶרֶץ וְהָבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרִנָּה וְלִירוּשָׁלַיִם
בֵּית מִקְדָּשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת
קָרְבָּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם וְאֶת
מוּסַף יוֹם שַׁבָּתוֹן הַזֶּה וְיוֹם טוֹב הַזֶּה נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ
בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי
מֹשֶׁה עַבְדְּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר :

וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם
וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ

בוזגות משמיות

(ונשל שופר) עם קול הפוסק הלית לה ווער גילוי שכינה (כמעוז נס
פריש) כמיסת סקב"ה עם נשריא לעתן אלוהות (תרשו) :

לָכֶם לִזְכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם : אִי אַתָּה שׁוֹמֵעַ קוֹל שׁוֹפָר וּמַאֲזִין תְּרוּעָה וְאֵין דּוֹמֶה לָךְ : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹמֵעַ קוֹל תְּרוּעַת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים :

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם · וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל · וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְּקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ :

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן :

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד · צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ · וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ · וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת · עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם · הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ :

וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד :

וְכָתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתֶךָ :

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת :

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם · וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ :

בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה עֹשֶׂה הַשָּׁלוֹם:

אֱלֹהַי נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה · פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי וְכֹל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחְשַׁבְתָּם : עֲשֵׂה לְמַעַן

מוסף לראש השנה

שִׁמְךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ :
לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי : יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי
וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי : עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה
שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן : יהי רצון וכו׳

(בחורא) אחר חזרת תפלת מוסף אומרים ח״כ עליו ק״י ונוהגים לתקוע
כ״פ שלשים קולות להשלים למאה קולות שהיוב לשמוע כל״ה פ״פ
כמתרי״ל ונפשרין לבתיהם לשלום · וכן לביתו שמח וטוב לב בטוח בחסדי
ה׳ שילא בדימוס בדינו וילך בשובה ונחת ולא כהמוני עם הרגיל דחיפוי
ומבוהלים מבשכ״ג שאפי׳ בחול אסור לרוץ מבשכ״נ ועז״נ ולא אותי קראת
יעקב כי יגעת בי ישראל · קודם הסעודה יקדש על היין ואח״כ פסוקים קודם
רק תקשו וכו׳ ובפ״ג ואח אל בשבת אומר בבכל שבת ויטול ידיו ויסעוד מיד
או יאכל מיני תרגימא מפ׳ מינים לנאת ידי קידוש במקום סעודה ויברך
נ״ח על המחיה ועל הגפן כו׳ ואוכלים ושותים וממחים ולא יאכל כל שעה :
ומכ״ם שימעט בשתיית שלא יקל ראשו ותסיח ירחת ה׳ על פניו :
מאן דדמיך בריש שתי דמיך מזליה היינו בשעת תפלה ותקיעה (ירמז בזה
סיפן ואיט מופיף אז תומן בתשובה ותפלה) אבל אחר חגות התיר
אתרי״ל ליין ושיובב בשל כיפן דמי ומחי יתן אל נבו כי עת לעשות לה
לא יגוס ולא ייפן ויצ״ק בתורה ובשירות ותשבחות ויתפלל מנחה בכוונה
גדולה ולאחר מנחה קודם שקיעת החמה בייס ג׳ דר״ה הולכין בשר אז
לבאר מים (וטוב לילך לנהר שים בו דגים חיים ושיסי׳ מתין לעיר)
ואומרים מי אל כמוך וכו׳ (ואם אל בשבה הולכים ביום ב׳ דר״ה) :

סדר תשליך

ה׳ ה׳ אל רחום וחנון
א מִי אֵל כָּמוֹךָ ב נוֹשֵׂא עָוֹן ג וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע ד לִשְׁאֵרִית
ורב חסד
ארך אפים
נַחֲלָתוֹ ה לֹא הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ ו כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא : ז יָשׁוּב
לאלפים
ואמת נוצר חסד
יְרַחֲמֵנוּ ח יִכְבּוֹשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ ט וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצוֹלוֹת יָם כָּל
נושא עון ופשע
חַטֹּאתָם : י תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב יא חֶסֶד לְאַבְרָהָם יב אֲשֶׁר

ותשאה ונקה ח' ארך
נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ יג מִימֵי קֶדֶם: א מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ
אפים ורב חסד נושא עון ופשע
ג עָנֵנִי בַמֶּרְחָב יָהּ: ג יְהוָה לִי ד לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי
ונקה לא ינקה פוקד עון אבות
אָדָם: ו יְהוָה לִי בְּעֹזְרָי ז וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי: ח טוֹב לַחֲסוֹת
על בנים על שלשים ועל רבעים
בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בָּאָדָם: ט טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים:

ותח"כ יתמר מזמור ל"ג רננו צדיקים בה' • ותח"כ יתמר פסוק זה:

לֹא יְרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ
הַדֵּעָה אֶת יְהוָה כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים:

תפלה מס' עבודת הקודש נומר תחר מי אל כמוך:

רבש"ע בהעלותנו על לבבנו רוב קצורנו בעבודתך ובשפק תורתך הקדושה וקיום מצותיך • כל עצמותינו יאחזמו רעד ונמס לבנו והיה למים • מה נענה ומה נאמר כי הצר הצורר בחברת החומר העבור היה בעוכרינו • גם אסור נלוה עמם אסורים ולטושים בגליות קשים גלות הנפש והגוף • האמנם גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ולשקוד על דלתותיך כי טוב יום בחצריך מאלף בחרנו נוראים וחרדים אנחנו מאימת דינך הקדוש • על כן באנו אליך בבפיפת ראש ונמיכת קומה וחלישת חיל להזכיר ולעורר רחמיך:

ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי אל עליון מוכתר בחליסר מכילין דרחמי שתהא שעה זו עת רצון לפניך ויהיה עולה לפניך קריאת י"ג מדות של רחמים שבפסוקים מי אל כמוך המכווגים אל י"ג מדות אל רחום וחנון וגו' אשר קרינו לפניך כאלו השגנו כל הכוונות וצרופי שמות היוצאים מהם וזווגי מדותיהם אשר אחד באחד יגשו להמתיק הדינים תקיפים ובכן תשליך במצולות ים כל חטאתינו ואתה בטובך תעורר רחמיך ונהיה נקיים מכל טומאה והלאה וזוהמא ויעלו כל ניצוצי הקדושה אשר נתפזרו ויתבררו ויהלבנו במרת טובך אתה אל ישועתנו נוצ"ר חס"ר לאלפים וברוב רחמיך תתן לנו חיים ארוכים חיים של שלום חיים של מובת חיים של

ברכה חיים של פרנסה טובה חיים של הלוץ עצמות חיים שיש בהם יראת חטא חיים שאין בהם בושה וכלמה חיים של עושר וכבוד לעבודתך · חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת חטא חיים שתמלא כל משאלות לבנו לטובה וזכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים למענך אלהים חיים וקרע רוע גזר דינינו ויקראו לפניך זכיותינו :

אל מלא רחמים יהמו נא רחמיך לקבל ברצון הכנעתנו והרהורי תשובה המתנוצצים בנו בשגם לבנו אטום סתום וחתום ולא אתנו יודע זו היא ביאה זו היא שיבה מה אנו ומה באנו לתקן רב להושיע האר עינינו באשר בגודל רחמיך הבטחתנו פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם וראה כי אולת יז ואפס עצור ועזוב ואין חונן ואין מרחם זולתך כי חנוניך הם חנונים ומרוחמיך הם מרוחמים כדכתיב וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם · ובכן לב טהור ברא לנו אלהים ורוח נכון חדש בקרבנו ורשפי התעוררות לבנו באהבתך ובתורתך יתמידו ויתרבו בלי הפסק עזרנו אלהי ישעינו על דבר כבוד שמך תחל שנה וברכותיה · ותזכנו שיהא לבנו נכון ומסור בידינו ולא נבעיס ולא נכעיסך ותכפיק בידינו להתרחק מכל המרות הרעות והאסורות ובפרט זכנו להתרחק מהגאוה והבעס וההקפרה וכל גבה לב ונהיה מיושבים בדעתנו וגביר מעוט ערכנו ונפשנו כעפר לכל תהיה ולא נתכעס ולא נקפיד ונהיה אוהבי שלום ומרבים שלום ובצל כנפיך נחסה ותזכנו להתרחק מליצנות ושקר וחנופה ולשון הרע ודבור הול בשבת וכל דבור אסור · ויהי רוב דבורנו בתורה ובכבד ואופן עבודתך עבודת הקדש · ותאורנו חיל לשמור לפינו מחטוא בלשוננו :

אב הרחמן תן בנו כח ובריאות וזכנו להתרחק מתאוות תענוגי והבלי העוה"ז ונאכל לשובע נפשנו וכן בכל צרכינו יהיו כל מעשינו לשם שמים ותזכנו להיות שמחים בעסק תורתך ובמצותיך ולהיות בשחונגו בר תדיר ויהיה לנו לב שמח לעבודתך :

אנא מלך רחום וחנון · הגשמה לך והגוף פעלך חוסה על עמלך ובכן יהמו רחמיך עלינו ותזכנו להשלים תקון נר"ן בגלגול זה ולא נאבד ח"ו ותשפיע שפע קדוש על נר"ן להתמיד בעבודתך ולעשות רצונך כרצונך כל ימי חיינו אנחנו וזרענו וזרע זרענו ותזכנו

תפלה מספר עבודת הקודש

לעסוק בתורתך הקדושה לשמה ולבון לאמתה של תורה ותצליל
מלבנו טעות בהלכה ובהוראה ואל תצל מפינו דבר אמת לעולם
ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו כלנו יודעי שמך ולומדי
תורתך לשמה ומקיימי מצותיך ולא ימצא בנו ולא בזרעינו ולא בזרע
זרענו שום פגם ושום פסול ולא יתחלל שמך על ידינו ח"ו:

וראה כי עמך הגוי הגדול הזה זרע אוהביך אברהם יצחק
וישראל עבדיך בני בחוניך ובגלותם ודלותם ושפלותם ולחצם ודוחקם
זה כמה מאות שנים קוראים בשמך ומאמינים בך ובתורתך וכמה
אלפים ורבבות מסרו עצמן להריגה ולשריפה על קדושת שמך נא גבור
דורשי יחודך ככבת שמרם ותתמלא רחמים על כל אחינו בית ישראל
הנפוצים בארבע כנפות הארץ ובפרט על יושבי ארץ ישראל ועל
יושבי העיר הזו ועל כל הקהל הקדוש הזה ותרחם עלינו ועליהם
ותצילנו ותצילם מרעה ומרעב ומשבי וביזה וכל הטא ותשלח
רפואה שלימה לכל חולי עמך ישראל אל נא רפא נא להם ותקים
בכל אחד מהם מקרא שכתוב יי יכעדנו על ער"ש דו"י כל משכבו
הפכת בחליו. והבריאים מעמך ישראל תתמיד בריאותם שלא יהלו
הם ושלום ותצילנו ותציל לכל ישראל מכל נזק ומכל צר ומכשין
ומקטרג ומרוח רעה ומדקדוקי העניות ומכל מיני פורענויות
המתרגשות בעולם ותפקוד בזרע של קיימא זרע קודש לכל חשובי
בנים והיושבות על המשבר תוציא אותן מאפילה לאורה ויצא הולד
בשעה טובה ולא יארע שום צער ושום נזק לא ליולדות ולא
לילדיהן ואל ימשול אכזרה ושדין ורוחין ולילין לכל ילדי עמך בית
ישראל ותגדלם לתורתך ולמצותיך בחיי אביהם ואמם:

ובני ישראל עמך יודעי הים פצם והצילם ממים רבים מיד בני
נכר הצילם מטיט ואל יטבעו ינצלו משאונם ומעמקי ים. ובני
ישראל ההולכים ביבשה הדריכם בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב
יתצילם מכף כל אויב ואורב בדרך וכל האסורים בבלא מעמך ישראל
התר מאסריהם ותוציאם לרוחה. והשב יראתך כל האנוסים ביד גאים.
ותחון זכות אבות להוציא לאור משפטנו כתבנו בכפר החיים למענך
אלהים חיים. והאר פניך על מקדשך השמם למען יי: אלהינו
ואלהי אבותינו מלך רחמן רחם עלינו טוב ומטיב הדרש לנו שובה
עלינו ברחמיך רחמיך בגלל אבות שעשו רצונך בנה ביתך כבתחלתך

תפלה מספר עבודת הקודש

וכונן בית מקדשך על מכונו והראנו בבנינו ושמחנו בתקונו והשב שכינתך לתוכו והשב כהנים לעבודתם ולוים לדוכנם לשירם ולזמרם והשב ישראל לנויהם ומלאה הארץ דעה את יי ליראה ולאהבה את שמך הגדול הגבור והנורא אמן כן יהי רצון · כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי יי וצדקתם מאתי (ר"ת מצוה אהבה תורה יראה)נאם יי · לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את יי כמים לים מכסים :

יהי רצון מלפניך שעל ידי הארת תקונים עתיקא קדישא דעתיקין בזעיר שבאריך יכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עמנו במדת הרחמים ותתן לנו חיים ארוכים וטובים בעסקי תורתך ולקיים מצותיך ולעשות רצונך אמן כן יהי רצון :

ויאמר שיר המעלות ממעמקים תמלא נגרכי נפשי ויאמר נכונה עלומה : ומגערים שולי הנגדים והוא נרמז בעלמא ליתן לב להסליק המטחים ולחפש ולחקור דרכיך מן הוא והלאה ייסיו נגדיו לנגיס ונקיים מכל מטא (סם) :

(דח"ח) בליל כ' של ר"ה בקידוש וכן חסה בהדלקת נרות חס תפסר ילבשו בגד חדש או ילמו לפניהם פרי חדשה כדי להסהלק מספק נרכת שהחיינו וחס אין לסס תעש"כ יאמרו שהחיינו :

(נהורא) ליל כ' דר"ה מעריב כדאתמול וחס חל במו"ש אומר בחפלה ותודיענו וכקידוש יקנה"ז סימנו · בשחרית מהפללין כמו נרחבן וקורין נס' וירח ס' נגרי (חוץ הזכרים החלם) עד סוף הסדר ובשניה למפטיר כדאתמול ומפטירין ביראתים כה אמר ה' מלא חן עד רחם תרחמני ותוקעין · ומוסף ומנחה כדאתמול וחס חל בע"ש ח"ת ת"מ · מעריב כשחול אתה חוננתנו והבדלה · ות"מ על הכשמים ועל האש :

(דח"ח) בכל ימים שבין ר"ה ליוה"כ (חוץ מעיו"כ ושבת ובמנחה של ע"ש) אומרים אבינו מלכנו ערב ובוקר וחפילו כשים ברים מילה :

התעוררות לעשי"ת מספר חיי אדם

באהבת ה' בעמו במדתו כי חסן חסד הוא ולא יחסון בעוה בחת · כי אם בשובו מדרכו ושיב · לא לנרכו ולהנאתו כי אם יגדל מה יתן לו · כי אם להיטיב לו באחריתו · ולכן לא יום ולא יומים ממתין ומצפה לתשובת רשעים אלא מרחיב לנו את זמן ותיכף בתחלת שנה והחודש נפתחים כל שערים שערי תשובה · שערי מחילה וסליחה · וכל פתוחים ועומדים עד יום הכפורים שערים ביוה"כ · ובכרוז יוצא מלפניו שוב שוב אנשים חרשע

ואכוחיכם • ומי לה יעלה ויפחד בשמעו קול שופר מכריז ואומר עוד ימים מעטים • קום קדח אל תלהיך כי חנין ורחוף הוא [וז"ל פרמב"ם ז"ל בפ' תשובה • הע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם • בעשרת ימים שבין ר"ה ויוה"כ היא יפה ביותר ומתקבלת מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו כו' עכ"ל]• וגודל הענין מי שלא שב ואינו רואה להרבות בתורה ומע"ט בימים אלו מכל ימות השנה כי תנחגו הלוחי שנהיה מן הבינונים אשר מספק אלוים עד יוה"כ • וכל זמן שהאדם מי ואין הקב"ה נוגע במדתו להטות כלפי חסד לבינונים ר"ל אם היה בכף שקול עושה חסד ולוקח עון ח' מן הכף או שנוסל זכות אחלי ונותן לכף השניה שמדה זאת אינו נוגע אלא לאחר מותו אחי אשר נאחד עוד לעשות איזה זכות אבל בחייו אומר הקב"ה הרי ספתח פתוח עידך לזכות באיזה מצוה ואתה מתעצל בעצמך ומתחייב בנפשך • לכן צריך אל אדם לסמוך על עצמו שיתחזק בתשובה על העבר ולהרבות מצות ומע"ט וכדי שיהיה עסוק וזך לפני בוא יום הקדוש הזה כמ"ש לפני ה' תטהרו ואל יאמר אדם אלא בכל יום אני מניח תפילין ונילית ומברך ומתפלל ואין ודאי בכף של זכיות מכריע • מי שאין לו לב יאמר כן• כי צריך לחשוב ג"פ כמה הבילות עבירות עושה בכל יום בדברים בטלים ולה"ר וכל דבוריו אסורים וכן בכל המחשבות ובאמת בטעות הזה טעו הרבה בני אדם שחושבים שלא צריך לשוב רק מעבירות חמורות ע"נ ג"ע ש"ד מחלל שבת וכיוצא בזה וזה שקר מוחלט כי יש עוונות באדם דק בעקבין שהם חמורים מג' עבירות הנ"ל • הגך רואה מה שאמרו חז"ל בחומר לה"ר שהוא קשה מע"ג ג"ע ש"ד ודרשו זה מן הפסוק וזהו עבירה המכוערת ומגויה מאד בבני אדם כמו שהעידו ע"ז חז"ל כולן בלה"ר ורואה כאן אל לה"ר עד שאומר נורא הוא עליונה (ר"ל סיכן נמצא אם רק בניו עלוני שהם מבטלים תמיד) וחזו אחק אל לה"ר כו' • וכן יש הבילות עבירות שבני אדם רגילים בהם אשר רבו מלספר • שנושא שקר ושוא וזהו רגיל אחי' כשמספר איזה שקר להבירו או שומר חנן להבירו נשבע כמ יענני ה' וסרי נשבע בשם ומין שבועה שוקשה לע"ג ויאמר תמנו כדכתיב כי לא יוקם ה' את אשר ישא את שמו לשוא• מקלל עצמו או חבירו בשם שאומר (זאלל מיך דער חונערשטער שרחשטן) וכ"ז אין חילוק בין שיאמר בלשון קודש או בכל לשון • מברך או מזכיר השם לבטלה • וכ"ש כל התפלות וברכות אם יעיין בנפשו בעוה"ש מכל פות מלא כוונה רק נתוק פיהם שכבר רגיל פיו ולשונו להתפלל ולברך • מלבין פני חבירו • מתכבד בקלון חבירו • מצער ח' משראל בין בדברים בין במעשים שאומר לה תונו וגו' וזה קלי על תוכחת דברים דבתוכחת ממון כתיב וכי מתכרו כו' לה שוט • ולה מצער חלמנה או יתום חייב מיתה בידי שמים שאומר כל תלמנה ויתום לה תענון וגו' • מלוה ברבית בלא היתר פיסקא זו שוקים • וכל ד' זה עוסק לשמטו וה שומר כך מוסר ומיון נשחלין לשריפה

אין להתיר · ומכ"ש הסותרים עם ההלפנים כמעט כולן ח"ת בלא נגיפת חיסור
רבית · גנבת חיים לרשעו · כפם · הסתכלות נכסים · חמסות · ליצנות ·
דברים בטלים · דברי משא ומתן בשבת ויו"ט וכל אלו רגילים בעוה"ז מאד ·
ואפילו תלמידים המופלגים בשיעוריהם על נכס ימצאו שרובם נכשלים ברוב
אלו דברים ועוד ים הרבה עד אין מספר · וביטול ת"ת כנגד כולם · כי
הרחוק מהתורה רחוק מעבודת הבורא · ולכן תקנו בשיננו תבינו להורתך
וקרבנו מלכנו לעבודתך · וכפי הריבוי עשק התורה כן יתרבה ויתקרב לעבודה ·
ולכן תקנו קדמונינו לתקוע מר"ח אלול כדי שיעשו התוקע לב לבו בהילו מחרין
לשובו לדין ולבו יהיה יחיל בקרבו כי בהו ימי הסקודה לפקוד ולעיין בדיני
כל מעשיו בספר נכתבים אפילו תנועה קלה שעשה ובעת פקידה בתלמים
ביה במסגם את כל המעשה על כל נעלם חס טוב וחס רע · ובעת תבר
שיהו דינו לפני מלך ב"ו הלה יחרד תרדה גדולה · וכמאמר ריב"ז תם יעניבי
ר"ל בעונם ממון אין עכבו עונם עולם שיוכל להבויח עוד ממון · ואם
יאמרני ביסורי הגוף אין חיסורו חיסור עולם כי יכול להיות שימות ומי
שימלוך תחתיו יוציאני לחפצי וכדמניגו בנבוכדנצר · ואם ממיתני אין מיתתו
מיתת עולם · כי אינו יכול לגלוח רק בגופי אבל הרוח חטוב אל האלהים
אשר נתנה ואעפ"כ בודאי ירא ויפחד ויחרד תרדה גדולה ויסית עצות בנפשו
וכבל דרכי תרגולת יחום חולי ימלא מבלט לו · ולא תעלם על רוחו לפנות
ימין או שמאל ולהתעסק ביתר חפצו · ולא יבגית לפתח ולשדד אדמתו ·
ולא יתרפה ביום זרה מלהסיר מעליו כל מחבנות עיניו רק יכין לבו
ומחשבתו להגיל בגבי מידו · ואם כך דינו של נ"ו · כ"ם כשעומד לדין
פוח ובניו וכל אשר לו לפני ממ"ה הקב"ה שאם יעשה לאחד ת"ו בממון
איגזור עליו עניות הוא עונש עולם · ואם יבאו ת"ו בגופו או בבניו הוא
חיסור עולם · ואם יגזור עליו או על בניו מיתה היא מיתת עולם · ולכן מה
שאלו היונאים לפעלם ולעבודתם כל היום בימים ההלו וכ"ם מתחלת ימי
הפליחות עכס נגד ימי ביקור של קרבן וכ"ם בי' ימי העשרה ימי הדין
והחשבון ואינם יודעים מה יהיה מחשבם · ולכן מחויב כל אדם ליתן לנפשו
וכבים הדברים אל לבו ולמעט בעסקים ולקבוע ביום ובלילה עתות מיוחדים
להתבודד בחדריו ובמבכיות לבו ולקדם בחשמורת ולהתעסק בדרכי התשובה
וכשרון המעשה לספוך שיהא לפני בוראו ולהתוודות על עוונותיו ויוסיף לעשות
מצות ומע"ט ולעסוק בתורה יותר ממה שעשה בשאר ימים ויראה בנדקה
יותר מכל השנה כי העת עת רצון והתפלה נשמעת בו · ומצות עשה מה"ת
שיחזור בתשובה לפני יוה"כ כמ"ש לפני ה' תטהרו ולכן מהרהורי שיחרא
בחדם נעש"ת בדברים ותומרות שלא שחינו נזהר בו כל השנה כי גם
הקב"ה מתנהג בחסידות עם ברואיו · והאוכל את פלטר כל השנה · בימים
פלנו נאני שגם לאכול כ"א את ישראל וכן בכל הדברים · וביותר ראוי תדש

התעוררות לעשרת

נמצא בדברים שאין אדם לתביעה כי עליהם אין יום כפור אלו אפי' מיפס מכפר עד שיחזיר הגזל והעושק ויפיים לחבירו עד שימחול לו ואפי' מתעסק מלה אנים ויבוה כל חילי נביום ויתודה מלה פעמים ביום לא יכפר לו בדחיתה במצוה שביה אחת עד שלא הביה גזלו לא יצא אבל כשיחזיר לאדם הוא תשוה בכפלים ח' לאדם ואי' להקב"ה שעבר על לוויו ועד שיפיים לחבירו כיצד יתודה כי בלא עיקר הוידוי הוא עזיבת החטא והחרטה ואחרי מדיין הדבר בידו ולכן צריך מקודם לפיים חבירו עד שימחול לו וגם כשאר רק בינו למקום ויושיל בתשובה כמו שאמר דהמע"ב לך לבדך חטאתי ר"ל בלא חטאת זה לחינו בינו לאדם רק בינו לבוך וא"כ בידך למחול • ולכן לאחר בפיקון הכל יתודה על חטאתיו • ויש לחכים שטועים ומותיים מם שבידם מבגזל לגדקה ומשזרים לעניים וזה טעות גמור כמ"ש יד ליד לא ינקה רע ואע"פ שאמרו רז"ל גזל ואינו יודע למי גזל יעשה מהם צרכי רבים סיינו שיעשה כן לפי שהינו יודע למי גזל אבל אם יודע לא יועיל לו כלום עד שיחזיר לו או אם מת יחזיר ליורשיו • וצריך שיתודה בפיו ובלבו בהכנעה גדולה ובבכי ובלב נשבר ואז הוא בקרבן כמ"ש לב נשבר ונדכה כו' • ויסבים נדעתו בלא תשובה נקרא זבח רשעים תועבה כלומר שהוא בקרבן אז"ל קרבן בלא תשובה עוד לעשות כזה דכיון דהוידוי הוא בקרבן אז"ל קרבן בלא תשובה נקרא זבח רשעים תועבה • ולכן צריך שיעזוב ויסבים בדעתו בלא ישוב עוד לעשות ויבבה ויתמרמר ויתודה על אשר הבעיס את אלהיו ה' ינחום ופנם נשמתו אשר חנן ה' לו לפיטיבו בתשיבו ואיך עיקר תותפ במעשיו הרעים ויתעצב אל לבו ויהביים מחשבותיו לשחת עיניו אליו בזעבו מיגוף מעשיו אשר עשה בעצלותו וגם עד זקנה ושיבה • ויאמר אל לבו מה עשיתי מדוע דבר ה' בזיתי ולא זכרתי אשר ברחני מאין וגמלני כל הטובות ואנכי קלקלתי מעשי ובלמתי רעה תחת טובה הוי לי אוי עלי כי אחד אבל אלם • ועי"ז התמרמרות בבכיה ודאי יעבר לבו בקרבו עד שיסבים בדעתו בותה שעה שיתאמן בכל בתו שלא ישוב עוד לעשות מעשה הרע הזה וזהו יתשובה התחיתית שיתמרמר כ"כ עד שיעיד עליו אדון הכל שהסבים בדעתו אותה שעה שלא ישוב עוד לעשות כזה כל ימיו וכשיזכה למריות גדול כזה יהיה בטוח לבו שיתכפר לו ואחרי התגיע לוידוי זה • והנה סתמון תושבים כשבאים ביוה"כ נתכפר להם הכל ועל סתך זה הם עושים הכל בשגם בתילו הם בראשי עונתן • ולכן יש שמתעוין מעבת לשבת בהשקים ב' או ג' ימים רצופים ועומדים ביוה"כ כל היום והלילה ואינם מגיסים ידיהם בכל וכיוצא בדברים הלו מסיגופים ותעניות ובכל הבאה הם עושים בתנות ותועבות גדולות • ומאד טועים אותם תושים כי תפילו להשתברים דיוה"כ מכפר בלא תשובה היום כשאר עבירה' בתקרה תבל בשתועה ואומר יוה"כ מכפר ע"י תין יוה"כ מכפר דאין קטיגור נעשה סניגור כדאיתא לפדיה בגמ' ולכן אל יסמוך האדם על זה ויסיו כל ימי בשנה הגלו בתו ימים טרחים תק

שבימים הללו רחוי לאדם להסגיח יותר ויותר על מעשיו • ועיקר שבימים הללו יגע כל אדם להכי"נ ובהמ"ד לשמוע דברי תוכחות ומוסר שדורשים שם • וחוב גמור על כל אדם שילמוד בכל יומי השנה כל יום בספרי הירחה אם מעט ואם הרבה שהוא קודם ויותר חיוב מכל לימודו ואפי' אם יהבטל עי"ז מלימוד פרק משניות או אחר לימוד כי מה ה' אלהיך מבקש ממך כי אם ליראה אותו וכדאיתא במסכת אם אין יראה אין תורה כי מה תועיל לו התורה אם אין דעתו לקיים ואומנם לא יספיק לו ליראה בלבד אם לימוד התורה • כי אם לימוד מה לעשות מה תועיל לו ליראה כדאיתא שם במסכת אם אין תורה אין יראה ר"ל אין יראתו כלום הגם שבודאי יותר טוב כאחר יהיה אדם ירא שמים אף שהוא עם הארץ יותר ויותר טוב מלמדן ואין לו יראה כמ"ש טוב איש רע הולך בתומו מעקש שפתים ר"ל טוב רע בתורה והולך בתומו מלומד תורה בלא יראה שנקרא תורתו רק עקשות שם • ולכן כ"ד כל מה שיוכל אדם לעשות בכל זמן שיש לו פנאי לפנות מחשבתו וללמוד תורה ביום או בלילה ובחנאי שתהיה כוונתו לעשות ולקיים כל מה שילמוד ולא ילמוד רק כדי לקיים מצות לימוד כ"א ללמוד ולעשות והא תמים תורתו רצוים • עכ"ל :

(נחזרא) בר"ה נסרג גדליה ובהריגתו נחבד שריד פליטת ישראל מארצנו ונקבע ע"ז צום ביום תול של מחרת ר"ה ואומר פס"ן ענגו כון גואל לרופא וקורין ויחל שחרית ומנחה ומסטירין דרשו :

דיני וסדר כפרות

(דח"ח) (א) מה שנוהגין לעשות כפרות בעיו"כ הוא מנהג ותיקין ולוקחין תרנגול זכר לזכר ותרנגולת לנקבה ולחסה מעוברת לוקחין תרנגול ותרנגולת : (ב) מכל מיני בע"ח יכול ליקח לכפרה חפי' דגים חכל בע"ח טרחון להקריב כמו קורים וכני יונה הסור : (ג) ונוהגים לותם בהמורת כי חז רחמים גוברים וטוב לפדותן בממון ולתת ממעות לעניים וזורקין בני המעיים על הגגות חו בחצר במקום שהעופות יכולין לקחת משם :

(נחזרא) יסגב תחלה לעלמו ותח"כ לב"כ כדי שיכוה זכחי ויכפר על החיב וכה"ח וכפר בעדו ותח"כ בעד ביתו ואחר שיסגב יפמון יח עליו ויקף לפמיכה שחיטה :

קודם בני אדם יאמר זה

לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה וכו' הנה אנכי בא לעשות בפרה זו לתקן את שרשה במקום עליון ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתהא שעה זו אשר חוש חסרך גובר בעולם עת רצון

ורחמים ובבח סגולת שחיטת גבר זה יומתקו ה' גבורות יסוד גבר בעלמ"א נוקבא קדישא דזעיר אנפין בחינותינו אשר בו דרך מעבר נשמתנו ואתה תקום תרחם ציון כי עת לחננח כי בא מועד ותבנה בית המקדש במהרה בימינו ושם נעשה לפניך משפט שעיר המשתלח ושעירי עזים נעשה ברצון להמתיק תוקפא וגבורתא של המלכה יראו עינינו וישמח לבנו . יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי וכו' :

לוקח הכפרה בידו הימנית ואומר נפש תחת נפש ואומר כזה הלשון ג"פ :

בְּנֵי אָדָם יוֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת אֲסִירֵי עֹנִי וּבַרְזֶל: יוֹצִיאֵם מֵחֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם יְנַתֵּק : אִוֶּלִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם וּמֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ : כָּל אֹכֶל תְּתַעֵב נַפְשָׁם וַיַּגִּיעוּ עַד שַׁעֲרֵי מָוֶת : וַיִּזְעֲקוּ אֶל יְיָ בַּצַר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם: יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וִירְפָּאֵם וִימַלֵּט מְשִׁחִיתוֹתָם : יוֹדוּ לַיְיָ חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם : אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי אֶלֶף לְהַגִּיד לָאָדָם יָשְׁרוֹ: וַיְחֻנֵּנוּ וַיֹּאמֶר פְּדָעֵהוּ מֵרְדֶת שָׁחַת מָצָאתִי כֹפֶר:

מי שמסכנ לעצמו יאמר בלשון הזה ג' פעמים :

זֶה חֲלִיפָתִי . זֶה תְּמוּרָתִי . זֶה כַּפָּרָתִי . זֶה הַתַּרְנְגוֹל יֵלֵךְ לְמִיתָה . וְאַנִי אִכָּנֵס וְאֵלֵךְ לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם :

מי שמסכנ לעצמו ולאחר עמו יאמר בלשון הזה ג' פעמים :

זֶה חֲלִיפָתֵנוּ . זֶה תְּמוּרָתֵנוּ . זֶה כַּפָּרָתֵנוּ . זֶה הַתַּרְנְגוֹל יֵלֵךְ לְמִיתָה . וַאֲנַחְנוּ נִכָּנֵס וְנֵלֵךְ לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם :

מי שמסכנ לזכר אחד יאמר בלשון הזה ג' פעמים :

זֶה חֲלִיפָתְךָ . זֶה תְּמוּרָתְךָ . זֶה כַּפָּרָתְךָ . זֶה הַתַּרְנְגוֹל יֵלֵךְ לְמִיתָה . וְאַתָּה תִּכָּנֵס וְתֵלֵךְ לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם :

מי שמסכנ לשנים או לשלשה זכרים יאמר בלשון הזה ג' פעמים :

זֶה חֲלִיפַתְכֶם . זֶה תְּמוּרַתְכֶם . זֶה כַּפָּרַתְכֶם . זֶה הַתַּרְנְגוֹל יֵלֵךְ

לְמִיתָה · וְאַתֶּם תִּפָּנְסוּ וְתֵלְכוּ לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם ׃

מי שמסכנ לנקבה תחת יאמר כלשון סזס ג׳ פעמים :

וְאֶת חֲלִיפָתֵךְ · וְאֶת תְּמוּרָתֵךְ · וְאֶת כִּפָּרָתֵךְ · וְאֶת הַתַּרְנְגוֹלֶת תֵּלֵךְ לְמִיתָה · וְאַתְּ תִּפָּנְסִי וְתֵלְכִי לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם :

מי שמסכנ לשתי נקבות יאמר כלשון סזס ג׳ פעמים :

וְאֶת חֲלִיפָתְכֶן · וְאֶת תְּמוּרָתְכֶן · וְאֶת כַּפָּרָתְכֶן · וְאֶת הַתַּרְנְגֹלֶת תֵּלֵךְ לְמִיתָה · וְאַתֶּן תִּפָּנַסְנָה וְתֵלַכְנָה לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם :

אסזס מעוברת לעצמה תאמר זס ג׳ פעמים :

אִלּוּ חֲלִיפוֹתֵינוּ · אִלּוּ תְּמוּרוֹתֵינוּ · אִלּוּ כַּפָּרוֹתֵינוּ · אִלּוּ הַתַּרְנְגוֹלִים יֵלְכוּ לְמִיתָה · וַאֲנַחְנוּ נִפָּנֵם וְנֵלֵךְ לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם :

דיני ערב יום הכפורים

(דה״ח) (א) מצוה לאכול ולשתות ביום״כ ולסכות בסעודה ואמרו חז״ל סאוכל ושותה בתשיעי כאלו סתענה תשיעי ועשירי ויכול למעט פלמודו כדי לאכול ולשתות ומ״מ לא יאכל דברים קלים כגון דגים ועופות כדי שלא יהא שבע ומתגאה : (ב) אסור להתענות בו אפי׳ תענית חלום ואפי׳ עד שעודה סמפסקת אסור כיון דאכילה בעצמה נחשבת כעינוי : (ג) א״א מזמור לתודה ותחנון ולמנצח · גם א״א בו א״מ אם לא שחל יום״כ בשבת אז אומרים א״מ בעיו״כ שחרית אבל במנחה א״א בכל אופן : (ד) נשרצ שלפני יוכ״כ נופלים ע״פ במנחה ואם חל עיוכ״כ ביום א׳ אומרים נ״י בשבת במנחה :

שיפיים את חבירו בעיו״כ

(א) עבירות שבין אדם לחבירו אין יום״כ מכפר עד שירצה את חבירו ואפי׳ לא הקניטו אלא בדברים צריך לפייסו ואם היגו מתפיים ברחמנא ימחול פעם שנית ושלישית ובכל פעם יקח עמו ג׳ אנשים ואם היגו מתפיים בג״פ גוב היגו זקוק לו מיכו יאמר את״כ בפני עשרה שבקש ממנו מחילה ולא רצה לפייסו לו ואם הוא גדול צריך ליגך כמה פעמים עד שיתפייס : (ב) פחות

לא יסיר תכשיט מלמחול אם לא שמכוין לעונת המקח מחילה: (ג) נוהגין לאכול בעיוה"כ מבוא קרי וגם לפני תפילה ויש לדקדק בחילה: (ד) אבל תוך שבעה מוהר נרחין בעיו"כ אפי' שעה אחת כ' קודם הלילה אפי' בחמין עיוה"כ מבעל נזירת שבעה. ופשוט דשאר דיני אבילות כגון ישיבת הקרקע נוהגים עד הלילה:

סדר הוידוי במנחה בעיוה"כ וביוה"כ

(א) נריך להתוודות במנחה בעיוה"כ קודם שעודם מפסקת ויחיד אומרה אחר שסיים יהיו לרצון בתפלת י"ח ושם"ן בתוכת התפלה בקו"ר חיבו אזכר הוידוי וא"א ה"מ: (ב) כשמתודה בלחש נכון לפרש החטא הידוע לו שעשה אבל בקו"ר לאמר לפרט החטא שחיבו מפורשם ונריך לעמוד בשעת וידוי ולשחות כמו בשמונה ולא יסמוך לשום דבר דשמיטה חשוב כיציבה. בע"ת ק"ל בשתר ובגלוי בשגגה וכזדון בפרה לחטאים מחילה לעונות סליחה לפשעים ובשמתודה יכה בשרוף על שתזה. חין לדבר בשעת הוידוי: (ג) אחר מנחה לוקין ל"ט מלקות ברצועה אל עגל כל דסו שהוא רק לזכרון בעלמא והמלקה יסיו שניו לנפון ולאחוריו לדרום והמלקה יאחז ג"פ והוא לחום שסוף ל"ם תיבות כנגד ל"ט מלקות והמלקה יאחז וידוי:

סדר סעודה המפסקת והדלקת נרות ביוה"כ

(א) נריך לאכול סעודה מפסקת קודם בין השמשות ושעור ביה"ש הוא כמו רביעית שעה קודם לפה"כ ונריך להוסיף מעט: (ב) בסעודה מפסקת לא יאכל דברים המתוקים כגון מיני בשמים ואלג חמה אסור אף בשחרית שמרבה זרע ויאכל מאכלים קלים להתעכל ולא יאכל שומנין ולא אכילה גסה: (ג) מדקין נרות ביוה"כ בשחרית ובמנחה וגם בבית מדליק ומברכין להדליק נר של יוה"כ ובשבת אומר להדליק נר של שבת ושל יוה"כ:

(נהורא) בתפלת מנחה (וכן בכל תפלות יו"כ) יאחר יהיו לרצון קודם וידוי ואחר יהיו לרצון אוא"א. אשמנו-אחנו יודע ע"ת אלהי נצור וס"ן חוזר התפלה עד עושה השלום ואא"ת וידוי. ק"ש עלינו. ואוכלין סעודה המפסקת ומברכים ברהמ"ז בכוונה. ומליעין המטות והשולחנות ומכבדין בבית ליוה"כ כמו לשבת ומדליקין נרות בכל החדרים ולובשים בגדים נקיים לבנים וכגד מחים העליון וקודם שילך לבה"כ יברך את בניו בברכה מלומה ויזכיר לחתם שילכו בדרכי ה' כל ימיהם. ויזהר מאד לשלם קודם לכן כל מה שנדר בעניני נדקה:

שנוהגין אחרי מברכים הבנים (מס' חיי אדם)

שיבך אלהים כאפרים וכמנשה יברך בו' ויח"ר בלשוני אביט

מבשמים שיתן בלבך אהבתו ויראתו ותתיה ידאת ה' על פניך כל ימיך שלא תחטא ותחי חשקך בתורה ומצות · עיניך לנוכח יביטו · פיך ידבר חכמות· ולבך יהגה איפות· ידיך יעסקו במצות · רגלין ירוצו לעשות רצון אביך שבשמים · יתן לך בנים ובנות צדיקים וצדקניות עוסקים בתורה ומצות כל ימיהם ויהי מקורך בריך ויזמין לך פרנסתך בהיתר ובנחת ובריוח מתחת ידו הרחבה ולא ע"י מתנת בו"ד פרנסה שתהיה פנוי לעבודת ה' ותכתב ותחתם לחיים טובים וארוכים בתוך כל צדיקי ישראל אמן :

(נהורא) קודם שילך לבהכ"נ יתלוך מנעליו ויאמר בממחה עלומם בוסל · הריני מקבל עלי לענות נפשי וגופי ביוה"כ חזה כאשר צוני יוצרי ובוראי ית"ש בתוה"ק ועניתם את נפשותיכם בתשעה וגו' הריני מקבל עלי מעתה איסור מלאכה וחמשה ענויים איסור אכילה ושתיה ורחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה לשיקבה"ו · וילך לבהכ"נ בלא מנעלים · והיה כי תבוא לבהכ"נ תיכף ומיד התוודם בנוסח חתמנו בגדנו פיינו להתוודות בכל חות ותות שב ת"כ בנוסח חתמנו חים את כל נגעי לבבנו חשך ידע בעלמו שלא היה נזהר בהם עד היום ויוסר מחד בוידוי זו קודם כל נדרי כי הוא דינא דגמרא וע"פ סי' תרמב"ן הוא עי"כ עם חבכה דוקא · לך דעו כח שעיקר הוידוי הוא התוודם בעמם כמ"ש הרמב"ם וז"ל ויעיד עליו יודע העלומות שלא יעוב לזה אחרי עוד לעולם ר"ל שבשורת ית"ש בותן לת שהרם בעת הוידוי אם קבל בלבו קבלה אמיתית בהכלית האדעה שמעשה זו ולהלן יתקשר עלמו בקשר חזק ואמין שיהיה בלתי חשאר שיבוא עוד לאותו חטא · ואם אומר הוידוי רק בשפתיו בלי הרהור תשובה אמיתית בלבו הרי הוא בגונב דעת המקום ואוי ואבוי לנפשו ועוכבו גחל מאד כמבואר בזוה"ק· וכתב השל"ה שק' שיאמר הוידויים הוקא בשחיית הגוף כמו בעומדים :

סדר ליל יוה"כ

(רח"ח) (א) מחמשים בעליתים מבע"י ומברכין עליו ואם לא מבבוך ביום חלא בלילה אין מברכין עליו : (ב) ואומרים כל נדרי ג"פ מבע"י וממשיך בנגונים עד הלילה : (ג) יאמר הש"ץ קודם מעריב שהחיינו בלא בום ובשבת אומרים קודם ברכו מזמור שיר ליוה"ש ואומרים בליל יו"ט ולמחרת בשבמל"ו בקו"ל :

(נהורא) טובין להוציא ס"ת שקדם כל נדרי · ואחרי מעשה לוקחים הש"ץ

נוהגים היושבים מתחלה ובליחה על שפתו בכפוד סתורה ואומרים
פסוק זה כמה פעמים :

אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה :

אח"כ מחזירין ס"ת להיכל ואנים מחזובי הקהל עומדין אצל החזן מימיו ומשמאלו והחזן והלוי האנים אומרים ג"פ בישיבה אל מעלה כו' ועומדים עם עד אחר ברכו . הציבור יאמרו כ"ג בלחש עם הש"ץ והחייט יעזבו אלא לצאת בברכת הש"ץ ויאמרו בלחש ויאמרו לסיים הברכה קודם הש"ץ כדי לעצות אמן אחר הש"ץ ומ"מ יכוין הש"ץ להוציא בברכתו כל מי שיבא לצאת והאנים שאומרות שהחייטו בהדלקת נרות יזהרו אלא לומר אצית בהכ"נ רק ישמעו מהש"ץ ויענו אמן :

דין איסור רחיצה ביוה"כ

(דה"ח) (א) אסור לרחוץ ביוה"כ ואפי' להושיט אצבעו במים ואם רגליו או אחר גופו מלוכלכים בטיט או בצואה או בטף דם מחוטמו מותר לרחוץ מקום המלוכלך ולא יותר . אבל אם ידיו מלוכלכות בצואה או בנגע בגופו במקומות המכוסים אפי' נגע רק באצבע א' צריך לרחוץ כל ידיו עד קשרי אצבעותיו ואם נגע בידו בטיט וברפש יחתן מקום המלוכלך כ"כ : (ב) בשתרית נוטל ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו ומברך ע"י ולא יכוין להנאת רחיצה רק להעביר הר"ר : (ג) בעיל מים ובפף הציצות אף אם נראין מותר ליטול עד סוף קשרי אצבעותיו . וכן אשה לדוכן נוטל ידיו אע"פ שהן מטורות . אסור לרחוץ פיו ביוה"כ : (ד) רחה קרי ביוה"כ אסור לטבול רק רוחץ מקומות המלוכלכות בו לבד ומתפלל : (ה) אחה אסורה לטבול ביום יוה"כ אפי' קודם זמן טבילתה בו ביום ונלכנס לבנים מותר ורוחצת בין וכוחצים כדרכה ואם רצונה לטבול במוצאי יו"כ תעשה התפיפה עיו"כ :

דין נעילת הסנדל ותשה"מ ביוה"כ

(א) אסור לנעול מנעל או סנדל של עור ותולנים הממעלים מבפ"י אפי' מנעל של עץ ומחופה עור אסור לנעול אבל של גמי או של קש ושאר מינים מותר אפי' לצאת בהם לר"ה : (ב) מותר לעמוד ע"ג כרים וכסתות אפי' של עור אם צריך לו מחמת כאב רגל או צינה והמחמיר גם בזה תע"ב אבל בשאר שמו"ע אסור לעמוד על גביהם משום דאסור לעמוד ע"ג מקום גבוה בשאר שתפלל ועוד שנראה כמתגאה אם עומד ע"ג כרים : (ג) יולדת כל ל' יום וחולה אף שאב"ס ומי שיש לו מכה ברגלו מותרים לנעול סנדל: (ד) ירדו גשמים ורוצה לילך מביתו לבהכ"נ או להיפך והוא אסטנים מותר לנעול ממלין ומטמינים בבהכ"נ ולא יגע בהם כ"ש מ"י בגד ואם נגע אלא מ"י בגד צריך ליטול ידיו והסולך לביהכ"ש ויודע שילכלך שם רגליו במקום

מפוזק מותר לנעול מנעליו אבל חיסק כסיוטא מצם וכ"ל אכשנים חיסק כסיבוא למקום שאין לו נער צריך להסיר אותם ולא כאותן שבולכין בסנדלים אפי' בגשם"כ עד מקומם ואיסור גדול הוא: (ה) אם צריך לילך בין עובדי כוכבים אע"פ שמ"כ אסור לנעול סנדל שלא שילפינהו עליו ביום ע"י אמירת דאוריימא: (ו) יוט"כ אסור בתשמיש המטה ואסור ליגע בחצתו אפי' ביום כלילו היה נדה וגם לא ירבה דברים עמה:

הקטנים מתי יתחילו להתענות

(ז) הקטנים פחות מבן ט' אין מצוין אותם אפי' לשעות כדי שלא יבואו לידי סכנה אפי' אם רוצים להתמיר ע"ע מוחין בידם·קטנה וקטנה הגדילים בני ט' י' י"א שנה מחנכין אותם לשעות · כיצד היה רגיל לאכול בג' שעות מאכילין אותו לג'·לשלש מאכילין אותו בד': (ב) קטנה בת י"ב שנה ויום א' וקטן בן י"ג שנה ויום אחד אם הגיעו ב' שערות מתענין ומשלימין מד"ס ואפי' אם נעשו בני י"ב ו"ג ביוט"כ עשמו מיחין להתענות ולהשלים: (ג) חולה שאכל ביוט"כ אם מתיישב דעתו אח"כ ויכול לצרן צריך להזכיר יעלה ויבא בנחמ"ז ואם הוא שבת צ"ל ג"כ רצה ואם שכח להזכיר עד שסיים ברכת בונה ירושלים א"צ להזכיר אבל קודם א"צ:

תפלת יום כפור

לערבית לשחרית למוסף למנחה לנעילה

ומוסף ולמנחה ולנעילה כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ:

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גּוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:

זָכְרֵנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ (לנעילה וְחָתְמֵנוּ) בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים:

מֶלֶךְ עֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מָגֵן אַבְרָהָם:

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ:

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר · מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת

שִׁי דוֹמָה לָךְ מַלְכֵּנוּ מְמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה׃

מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים׃

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְחַיֵּה הַמֵּתִים׃

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה׃

וּבְכֵן תֵּן פַּחְדְּךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ וְאֵימָתְךָ עַל כָּל מַה שָּׁבָרָאתָ וְיִרָאוּךָ כָּל הַמַּעֲשִׂים · וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל הַבְּרוּאִים וְיַעֲשׂוּ כֻלָּם אֲגֻדָּה אַחַת לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁיָּדַעְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׁלְטוֹן לְפָנֶיךָ עֹז בְּיָדְךָ וּגְבוּרָה בִּימִינֶךָ וְשִׁמְךָ נוֹרָא עַל כָּל מַה שָּׁבָרָאתָ׃

וּבְכֵן תֵּן כָּבוֹד יְהוָה לְעַמֶּךָ תְּהִלָּה לִירֵאֶיךָ וְתִקְוָה טוֹבָה לְדוֹרְשֶׁיךָ וּפִתְחוֹן פֶּה לַמְיַחֲלִים לָךְ · שִׂמְחָה לְאַרְצֶךָ · וְשָׂשׂוֹן לְעִירֶךָ · וּצְמִיחַת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדֶּךָ · וַעֲרִיכַת נֵר לְבֶן יִשַׁי מְשִׁיחֶךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ׃

וּבְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמָחוּ וִישָׁרִים יַעֲלְזוּ · וַחֲסִידִים בְּרִנָּה יָגִילוּ · וְעוֹלָתָה תִּקְפָּץ פִּיהָ · וְכָל הָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ כְּעָשָׁן תִּכְלֶה · כִּי תַעֲבִיר מֶמְשֶׁלֶת זָדוֹן מִן הָאָרֶץ׃

וְתִמְלוֹךְ אַתָּה יְהוָה לְבַדְּךָ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ בְּהַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ · כַּכָּתוּב בְּדִבְרֵי קָדְשֶׁךָ · יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ׃

קָדוֹשׁ אַתָּה וְנוֹרָא שְׁמֶךָ · וְאֵין אֱלוֹהַּ מִבַּלְעָדֶיךָ כַּכָּתוּב וַיִּגְבַּהּ יְהוָה צְבָאוֹת בַּמִּשְׁפָּט וְהָאֵל הַקָּדוֹשׁ נִקְדַּשׁ בִּצְדָקָה׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ׃

אַתָּה בְחַרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ

רוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ · וְקֵרַבְתָּנוּ
מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ · וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ

וַתִּתֶּן לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת יוֹם (לשנת חש׳
הזה לקדושה ולמנוחה ואת יום) הַכִּפּוּרִים הַזֶּה לִמְחִילָה
וְלִסְלִיחָה וּלְכַפָּרָה · וְלִמְחֹל בּוֹ אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ (באהבה)
מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם : (למוסף ומפני חטאינו*)

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה
וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ זִכְרוֹן
מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ · וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ · וְזִכְרוֹן
כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ · לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד
וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה : זָכְרֵנוּ יְהוָה

למוסף

*) וּמִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ · וְנִתְרַחַקְנוּ מֵעַל
אַדְמָתֵנוּ וְאֵין אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת חוֹבוֹתֵינוּ בְּבֵיתְךָ
בְּחִירָתֶךָ בַּבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו · מִפְּנֵי
הַיָּד שֶׁנִּשְׁתַּלְּחָה בְּמִקְדָּשֶׁךָ : יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מֶלֶךְ רַחֲמָן שֶׁתָּשׁוּב וּתְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל
מִקְדָּשְׁךָ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים · וְתִבְנֵהוּ מְהֵרָה וּתְגַדֵּל כְּבוֹדוֹ :
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ גְּלֵה כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ עָלֵינוּ מְהֵרָה וְהוֹפַע
וְהִנָּשֵׂא עָלֵינוּ לְעֵינֵי כָל חָי וְקָרֵב פְּזוּרֵינוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם
וּנְפוּצוֹתֵינוּ כַּנֵּס מִיַּרְכְתֵי אָרֶץ · וַהֲבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרִנָּה
לִירוּשָׁלַיִם בֵּית מִקְדָּשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ

אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה · וּפָקְדֵנוּ בוֹ לִבְרָכָה · וְהוֹשִׁיעֵנוּ בוֹ לְחַיִּים · וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים חוּס וְחָנֵּנוּ · וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

למוסף

אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם: וְאֶת מוּסַף יוֹם (נוסח ואת מוספי יום השבת הזה ויום) הַכִּפֻּרִים הַזֶּה · נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ · כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ · עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ · מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר :

(נוסח וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ : עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ : (זֶה קָרְבַּן שַׁבָּת וְקָרְבַּן הַיּוֹם כָּאָמוּר) :

וּבֶעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ : וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְמִימִם יִהְיוּ לָכֶם :

וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִדְבָּר · שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ וְיַיִן בְּנִסְכּוֹ וּשְׁנֵי שְׂעִירִים לְכַפֵּר (נוסח ושעיר לכפר מלבד חטאת הכפורים) וּשְׁנֵי תְּמִידִים כְּהִלְכָתָם :

(נוסח יִשְׂמְחוּ בְמַלְכוּתְךָ שֹׁמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג · עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי · כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ · וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ · חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ · זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מְחַל לַעֲוֹנוֹתֵינוּ בְּיוֹם (נוסח השבת הזה וביום) הַכִּפֻּרִים הַזֶּה · מְחֵה וְהַעֲבֵר פְּשָׁעֵינוּ וְחַטֹּאתֵינוּ מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ · כָּאָמוּר אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מוֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר : וְנֶאֱמַר מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכָעָנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ : וְנֶאֱמַר כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ : (נוסח אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתנו) קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ · שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ : (והנחילנו יהוה אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך וינוחו בו ישראל מקדשי שמך) וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת · כִּי אַתָּה סְלִחַן לְיִשְׂרָאֵל וּמָחְלָן לְשִׁבְטֵי יְשֻׁרוּן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ (אֶלָּא אָתָּה) : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ לַעֲוֹנוֹתֵינוּ וְלַעֲוֹנוֹת עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל · וּמַעֲבִיר אַשְׁמוֹתֵינוּ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה · מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ (נוסח השבת ו) יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַכִּפֻּרִים :

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל · וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ :

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן · מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ · וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל

נִשְׁלְאוֹתֶיךָ וּמִבְּוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל־עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם · הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ
וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ :
וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד :
וּכְתוֹב (לנעילה וַחֲתוֹם) לְחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתֶךָ :
וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ
סֶלָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת : לש"ץ ברכת כהנים

למעריב	לשחרית למוסף למנחה ולנעילה
שָׁלוֹם רָב עַל יִשְׂרָאֵל	שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ
עַמְּךָ תָּשִׂים לְעוֹלָם	וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר
כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ	פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים
אָדוֹן לְכָל הַשָּׁלוֹם	וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם ·

וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ :
בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב
(לנעילה וְנֵחָתֵם) לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל
לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה עֹשֶׂה הַשָּׁלוֹם :
(יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי) :
אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי (ס"ת אנא) תָּבֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ וְאַל
תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתֵנוּ · שֶׁאֵין אֲנוּ עַזֵּי פָנִים וּקְשֵׁי עֹרֶף לוֹמַר
לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ·
אֲבָל אֲנַחְנוּ וַאֲבוֹתֵינוּ חָטָאנוּ :
אָשַׁמְנוּ · בָּגַדְנוּ · גָּזַלְנוּ · דִּבַּרְנוּ דֹפִי : הֶעֱוִינוּ · וְהִרְשַׁעְנוּ ·
זַדְנוּ · חָמַסְנוּ · טָפַלְנוּ שֶׁקֶר : יָעַצְנוּ רָע · כִּזַּבְנוּ · לַצְנוּ ·

פירוש מספר חיי אדם

(חמנו) לשון שממה · שמהלחוי שתהיה הנפש שוממה · (דופי) דבה רעה
(העוינו) פועל יוצא כענין כמחטיא את חבירו (והרשענו) גרמנו גם לאחרים
שנעשו רשעים (זדנו) עשינו רעה ברצון וכוונה (גזלנו שקר) נתחברנו
ונשפלנו לעושרי עניים (וי"מ שחברנו ודבקנו שקר אל שקר לתקם יחד)

מָרַדְנוּ · נָאַצְנוּ · סָרַרְנוּ · עָוִינוּ · פָּשַׁעְנוּ · צָרַרְנוּ · קִשִּׁינוּ
עֹרֶף : רָשַׁעְנוּ · שִׁחַתְנוּ · תָּעִבְנוּ · תָּעִינוּ · תִּעְתָּעְנוּ :
סַרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לָנוּ · וְאַתָּה
צַדִּיק עַל כָּל הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אֱמֶת עָשִׂיתָ וַאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ :
מַה נֹּאמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מָרוֹם · וּמַה נְּסַפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן
שְׁחָקִים·הֲלֹא כָּל הַנִּסְתָּרוֹת וְהַנִּגְלוֹת אַתָּה יוֹדֵעַ :

לנעילה מתחילין כאן אתה נותן יד *)

אַתָּה יוֹדֵעַ רָזֵי עוֹלָם · וְתַעֲלוּמוֹת סִתְרֵי כָל חָי : אַתָּה
חוֹפֵשׂ כָּל חַדְרֵי בָטֶן וּבוֹחֵן כְּלָיוֹת וָלֵב · אֵין דָּבָר נָעְלָם
מִמֶּךָּ · וְאֵין נִסְתָּר מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ : וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ·שֶׁתִּסְלַח לָנוּ עַל כָּל חַטֹּאתֵינוּ·
וְתִמְחַל לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ · וְתְכַפֵּר לָנוּ עַל כָּל פְּשָׁעֵינוּ :

פירוש מספר חיי אדם

(מרדנו) מצינו עבירות להכעיס (נאצנו) הכעסנו את ס' · (סררנו) כמ"ש ולעם הזה היה לב סורר ומורה · (עוינו) כמזיד (פשענו) כעוין מרד (צררנו) שיינו עוברים זה לזה · (קשינו עורף) לא נכנע לבנו לשוב אל ס' גם אחרי התוכחה והעונשים · (רשענו) עשינו מעשים שע"י נקרא רשע · (שחתנו) כדכר ערוה ועבודת גלולים(תעבנו) עשינו מעשים שנקראים תועבה (תעינו) זהו וידוי כללית כמ"ש כלנו כצאן תעינו (תעתענו) שהכח ליטעה אותנו לו · ולכן סגמת לותנו נהשות ולא סייעתנו לשוב (ולא שוה) ולא הגלחנו כמריגו :

ל נ ע י ל ה

*) אַתָּה נוֹתֵן יָד לְפוֹשְׁעִים וְיָמִינְךָ פְּשׂוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים ·
וְתַלְמְדֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְהִתְוַדּוֹת לְפָנֶיךָ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ
לְמַעַן נָחֹדֵל מַעֲשֶׁק יָדֵינוּ וְתְקַבְּלֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ

פירוש

(יד) מקום לחזור בתשובה · (אין קץ) אם סיינו מוכרחים להקריב תמיד נפ

כיסא נתשובה בכל סדרי הוידוי ויתמרנו בהכנעה גדולה ובמתינות ושקט בחזרת הש״ץ כי הוא דינא דגמרא להתוודות עם הש״ץ :

עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּאוֹנֶס וּבְרָצוֹן :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּאִמּוּץ הַלֵּב :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּבְלִי דָּעַת :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּבִטּוּי שְׂפָתַיִם :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּגָלוּי וּבְסָתֶר :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּגִלּוּי עֲרָיוֹת :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּדִבּוּר פֶּה :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּדַעַת וּבִמְרָמָה :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּהָרְהוּר הַלֵּב :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּהוֹנָאַת רֵעַ :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּוִדּוּי פֶּה :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּוַעֲדַת זְנוּת :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּזָדוֹן וּבִשְׁגָגָה :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּזוּלוּל הוֹרִים וּמוֹרִים :

כוונות ששטיות

(באמון הלב) שהוקנו לבבנו ולא שמענו לקול מוריגו (בבלי דעת) בשוגג (בהרהור הלב) שחשבנו ממון ואחר חסרנו (בהונאת רע) לונאת ממון ולונאת דבריס (בועידת) לשון ועד שנתועדנו עם זונות (בוידוי פה) כמוד׳

לנעילה

בְּאִשִּׁים וּבְנִיחוֹחִים לְמַעַן דְּבָרְךָ אֲשֶׁר אָמַרְתָּ · אֵין קֵץ לְאִשֵּׁי חוֹבוֹתֵינוּ וְאֵין מִסְפָּר לְנִיחוֹחֵי אֲשָׁמוֹתֵינוּ וְאַתָּה יוֹדֵעַ שְׁאַחֲרִיתֵנוּ רִמָּה וְתוֹלָעָה לְפִיכָךְ הִרְבֵּית סְלִיחָתֵנוּ · מָה

ביאור

סיפ קץ ומספר לנסך (קרבנות סליחתנו) שאפילו מיתרבה נפשות לנכרים :

עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּחֹזֶק יָד :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּחִלּוּל הַשֵּׁם :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּטִפְשׁוּת פֶּה :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּטָמְאַת שִׂפְתַיִם :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּיֵצֶר הָרַע :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּיוֹדְעִים וּבְלֹא יוֹדְעִים .
וְעַל כֻּלָּם אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת סְלַח לָנוּ מְחַל לָנוּ כַּפֶּר לָנוּ :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּכַחַשׁ וּבְכָזָב :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּבִצַּע שְׁחַד :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּלָצוֹן :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּלָשׁוֹן הָרַע :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּמַשָּׂא וּבְמַתָּן :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה :

כוונות פשטיות

ולא עוזב לו שמתודה בפה ולבו בל עמו (בטומאת שפתים) נכול פה (בטפשות פה) נדבור על חטא מחמת סכלות (ביהי"ר) בגירה יהי"ר בעצמו המקשה עצמו לדעת והמסתכל ומחשב בעבירה בלי שקדמתו תאוה (בלה"ר) להוציא דבה

לנעילה

אָנוּ מָה חַיֵּינוּ מָה חַסְדֵּנוּ מָה צִדְקֵנוּ מָה יְשׁוּעָתֵנוּ מָה כֹּחֵנוּ מָה גְּבוּרָתֵנוּ מַה נֹּאמַר לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הֲלֹא כָל הַגִּבּוֹרִים כְּאַיִן לְפָנֶיךָ וְאַנְשֵׁי הַשֵּׁם כְּלֹא הָיוּ וַחֲכָמִים כִּבְלִי מַדָּע וּנְבוֹנִים כִּבְלִי הַשְׂכֵּל כִּי רוֹב מַעֲשֵׂיהֶם תֹּהוּ וִימֵי חַיֵּיהֶם הֶבֶל לְפָנֶיךָ וּמוֹתַר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אָיִן כִּי הַכֹּל הָבֶל :

עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּגִשָּׁה וּבְמִרְמָה׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּנִטִּית גָּרוֹן׃
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׂיחַ שִׂפְתוֹתֵינוּ׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׁקּוּר עַיִן׃
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּעֵינַיִם רָמוֹת׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּעַזּוּת מֵצַח׃
וְעַל כֻּלָּם אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת סְלַח לָנוּ מְחַל לָנוּ כַּפֶּר לָנוּ׃
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּפַרִיקַת עוֹל׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּפְלִילוּת׃
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּצִדִּית רַע׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּצָרוּת עַיִן׃
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּקַלּוּת רֹאשׁ׃
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּקַשְׁיוּת עֹרֶף׃

כוונות ששיות

רעם תפי׳ על המת(כמו״מ) שלח נהמונה (נטית גרון) גלוה (בשיח שפתותי׳)
דברי נטלה (בשקור עין) סבטה רעה (בעינים רמות) נסות פרוה (בעזות פרוה)
שחרנו לחברינו (בצרות עין) עין רעה (בתצומת יד) הלוחה לו עסק בותפות׃

נעילה

אַתָּה הִבְדַּלְתָּ אֱנוֹשׁ מֵרֹאשׁ וַתַּכִּירֵהוּ לַעֲמוֹד לְפָנֶיךָ כִּי מִי יֹאמַר לְךָ מַה תִּפְעָל וְאִם יִצְדַּק מַה יִּתֶּן לָךְ׃ וַתִּתֶּן לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת יוֹם(סימוד מינו מוכיר של שבת)(צום) הַכִּפֻּרִים הַזֶּה קֵץ וּמְחִילָה וְסַלִּיחָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ לְמַעַן נַהֲדֵל מַעֲשֵׂק יָדֵינוּ וְנָשׁוּב אֵלֶיךָ לַעֲשׂוֹת חֻקֵּי רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם׃ וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים כַּפֶּר עָלֵינוּ כִּי לֹא תַחְפֹּץ

עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּרִיצַת רַגְלַיִם לָהָרַע :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּרְכִילוּת :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׁבּוּעַת שָׁוְא :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׂנְאַת חִנָּם :
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּתִשּׁוּמֶת יָד :
וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּתִמָּהוֹן לֵבָב :
וְעַל כֻּלָּם אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת · סְלַח לָנוּ מְחַל לָנוּ כַּפֶּר לָנוּ :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם עוֹלָה :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם חַטָּאת :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם קָרְבַּן עוֹלָה וְיוֹרֵד :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם אָשָׁם וַדַּאי וְתָלוּי :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מַכַּת מַרְדּוּת :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מַלְקוּת אַרְבָּעִים :

לנעילה

בְּהַשְׁחֵת עוֹלָם · שֶׁנֶּאֱמַר דִּרְשׁוּ יְהוָה בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בְּהְיוֹתוֹ קָרוֹב : וְנֶאֱמַר יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן מַחְשְׁבוֹתָיו וְיָשֹׁב אֶל יְהוָה וִירַחֲמֵהוּ וְאֶל אֱלֹהֵינוּ כִּי יַרְבֶּה לִסְלֹחַ : וַאֲתָה אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת חַנּוּן וְרַחוּם אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת וּמַרְבֶּה לְהֵיטִיב וְרוֹצֶה אַתָּה בִּתְשׁוּבַת רְשָׁעִים וְאֵין אַתָּה חָפֵץ בְּמִיתָתָם שֶׁנֶּאֱמַר אֲמֹר אֲלֵיהֶם חַי אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה אִם אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ וְחָיָה · שׁוּבוּ שׁוּבוּ מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וְלָמָּה

וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם:
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם כָּרֵת וַעֲרִירִי:
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין:
סְקִילָה · שְׂרֵפָה · הֶרֶג · וְחֶנֶק · עַל מִצְוַת עֲשֵׂה וְעַל
מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה · בֵּין שִׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה · וּבֵין שֶׁאֵין בָּהּ
קוּם עֲשֵׂה · אֶת הַגְּלוּיִם לָנוּ וְאֶת שֶׁאֵינָם גְּלוּיִם לָנוּ · אֶת
הַגְּלוּיִם לָנוּ כְּבָר אֲמַרְנוּם לְפָנֶיךָ · וְהוֹדִינוּ לְךָ עֲלֵיהֶם · וְאֶת
שֶׁאֵינָם גְּלוּיִם לָנוּ לְפָנֶיךָ הֵם גְּלוּיִם וִידוּעִים · כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר
הַנִּסְתָּרוֹת לַיי אֱלֹהֵינוּ · וְהַנִּגְלוֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם ·
לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: כִּי אַתָּה סָלְחָן לְיִשְׂרָאֵל
יְמָחֲלָן לְשִׁבְטֵי יְשֻׁרוּן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ
מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ אֶלָּא אָתָּה:

כוונות משמיות

(תרגם מיסות נ"ד) ומס סקילה כו' (בים נס קום עשה) כגון תפילין
(שמין נס) כגון נוגע בהם חין לו בגד בל ד' כנפות אינו חייב נס מד"ס
וכן מזוזה מעקה וכדומה:

לגעילה

תָּמוּתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל: וְנֶאֱמַר הֲחָפֵץ אֶחְפֹּץ מוֹת רָשָׁע נְאֻם
אֲדֹנָי יֱהוִה הֲלוֹא בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכָיו וְחָיָה: וְנֶאֱמַר כִּי לֹא
אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הַמֵּת נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה וְהָשִׁיבוּ וִחְיוּ כִּי אַתָּה
סָלְחָן לְיִשְׂרָאֵל וּמְחִלָּן לְשִׁבְטֵי יְשֻׁרוּן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר
וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ (אֶלָּא אָתָּה):

פירוש

(כמות כמת) סדעם שנקרא מת בחיין · תכל הנדוק כמיתה קדי מי &

אֱלֹהַי עַד שֶׁלֹּא נוֹצַרְתִּי אֵינִי כְדַאי וְעַכְשָׁו שֶׁנּוֹצַרְתִּי כְּאִלּוּ לֹא נוֹצַרְתִּי עָפָר אֲנִי בְּחַיָּי קַל וְחֹמֶר בְּמִיתָתִי הֲרֵי אֲנִי לְפָנֶיךָ כִּכְלִי מָלֵא בּוּשָׁה וּכְלִמָּה יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁלֹּא אֶחֱטָא עוֹד וּמַה שֶׁחָטָאתִי לְפָנֶיךָ מָרֵק בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אֲבָל לֹא עַל יְדֵי יִסּוּרִים וְחֳלָיִים רָעִים:

אלהי נצור וכו׳

אחר תפלת ערבית בשבת הומר ויכולו מ״ש המלך הקדוש והותם מקדם בשבת וי״ט כ״מ וס״ק מתחיל יעלה תחנוננו ומסיים ח״מ חס הוא חול ובשבת ח״ת ק״ש עליון ק״י שה״י כולו שה״כ ק״י וים גומרים ספר תהלים בשבתו לח יכסה רגליו בדבר המחמם ויאמר ד׳ מזמורים רחשונים בשחלים בשחרית פסד״ז כשבת בשבת הכל יודוך בכל תפלות היום הומרים קדושה דמוסף ושם״ק הומר סוידוי בתוך התפלה והעבור הומרים ג״כ עמ בעמידה ויקלר בפיוטים בשחרית כדי להתפלל מוסף קודם ז׳ שעות לחר התפלה הומרים ח״מ וחס הוא בסוף שם הו בשבת ח״ת ק״ש חכ״מ ויתחל לקנות עליים לס״ת ופתיחת החרון:

אי נא בזוה״ק ביומא דה קורין לחרי מות כו׳ דיתמון עמה ויטטרון על חובדיהון דלדיקיא ויכפר להון חוביהו וכל דמלגר על חובדיהון דלדיקיא לא לחית דמעין עליהו קוב״ה מכרז עליה וסר עונך והטחתך תכופר ולא עוד אלא דלא ימותון בגוי ביומוי כו׳:

מוציאין ג׳ ס״ת והומרים י״ג מדות רבש״ע בר״ח שתע על הכל- בח׳ קורין (לחרי מות) שה גברי (עד לח תשם) ובשבת ז׳ גברי - מניח ס״ת ג׳ חללה והומר ח״ק מגביה וגולל וקורין בג׳ בפיוחס ובעבור להודע ומפטירין ביתעיף ואמר סלו עד כי פי ה׳ דבר ומברך לחריה וח״ת מלך מוחל וסולח אלא ודבק לתת וקיים לעד - בשבת הומרים יק״ש מי שברך - מזכירין נשמות ונודרים לצדקה בעד המתים שגם המתים ים להם כפרה ביוכ״כ:

הזכרת נשמות

מי שתין לו לב יאמר זה

יזכור אלהים נשמת אבי מורי (פב״פ) שהלך לעולמו בעבור שאני נודר צדקה בעדו בשכר זה תהא נפשו צרורה בצרור החיים עם נשמת אברהם יצחק ויעקב שרה רבקה רחל ולאה ועם שאר צדיקים וצדקניות שבגן עדן ונאמר אמן:

שי פתין לו חס ימר זס:

יזכור אלהים נשמת אמי מורתי (פנ"פ) שהלכה לעולמה בעבור שאני נודר צדקה בעדה בשבר זה תהא נפשה צרורה בצרור החיים עם נשמת אברהם יצחק ויעקב שרה רבקה רחל ולאה ועם שאר צדיקים וצדקניות שבגן עדן ונאמר אמן:

בעבור לא זחס חזקניס ויתר כקרובים ימר זס:

יזכור אלהים נשמת אבי ואמי זקני וזקנותי דודי ודודותי אח' ואחיותי בין מצד אבי ובין מצד אמי שהלכו לעולמם בעבור שאני נודר צדקה בעדם בשכר זה תהיינה נפשותם צרורות בצרור החיים עם נשמת אברהם יצחק ויעקב שרה רבקה רחל ולאה ועם שאר צדיקים וצדקניות שבגן עדן ונאמר אמן:

יזכור אלהים נשמת (פנ"פ) ונשמת כל קרובי וקרובותי הן מצד אבי והן מצד אמי הן שהומתו הן שנהרגו הן שנשחטו ושנשרפו ושנטבעו ושנחנקו על קידוש השם בעבור שאתן צדקה בעד הזכרת נשמותיהם ובשכר זה תהיינה נפשותם צרורות בצרור החיים עם נשמת אברהם יצחק ויעקב שרה רבקה רחל ולאה ועם שאר צדיקים וצדקניות שבגן עדן ונאמר אמן:

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה הוא יברך את ר' (פנ"פ) בעבור שנדר צדקה בעד הנשמות שהזכיר היום לכבוד המקום ולכבוד התורה ולכבוד הרגל (ניו"כ ולכבוד היום) כשכר זה הקב"ה ישמרהו ויצילהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה (ניו"כ ויכתבהו ויחתמהו לחיים טובים בזה יום הדין) וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו (כשלש רגלים ויזכהו לעלות לרגל) עם כל ישראל אחיו ונאמר אמן:

ומוסיף אב הרחמים · אשרי · יהללו · ומחזירין ספ"ת לתיבל · הגבי · ומתפללין מוסף · כנגד התפלה נ"כ ק"ם:

דיני תפלת מנחה

(בהורא) קודם מנחה ילמד פ' התמיד וקטורת · ת"ח תמרי וכלי"ג ות"ל ואחי תפלתי לפני בשעת מוליחין ס"ת ת' וקורין ג' גברי בתחרי משם ז' פריות וכו' מתחיל ספר יונה עד סוף ומסיים בפסוקי מיכה (מי אל כמוך) ואומרך להתחיל עד פגן דוד ומחזירין ס"ת · ת"ק · מתפללים בהתרים ·

אין נ"כ רק חומר חו"ח ברכנו ואם חל בתוכו חומרים ח"מ ואם אין בכוס ברכה יזלג ח"מ · ק"ם :

דיני תפלת נעילה

(דהי"ח) (ה) קודם תפלת נעילה חומרים תחרי ובח לציון: (ב) זמנה כשהחמה גרחם השקיעה כדי שיסלימה עם נה"כ ועכ"פ יתמכו החרוז היום יפנה בעוד כשמש גרחה דהל"כ דוכר שקריש לפני ה': (ג) בכ"מ שחומרים בתפלת יו"כ בתכנו חומרים בנעילה חתמנו: (ד) בשבת מזכיר בה על שבת ובוידוי שחר בתפלה יחיד ח"ו מזכיר ש"ם חבל ש"ץ שחומרם תוך תפלתו מזכיר ש"ם: (ה) אין נ"כ בנעילה חבל חומרים חו"ח ברכנו כו' וחומרים ח"מ חפי' כשחל בשבת וחפי' סיימו נעילה בעוד קצת יום חעש"כ חומרים.

סדר מוצאי יוה"כ

(ה) מתפללין ערבית וחומרים סבדלה בחום"ד ויוסיפו מחול על הקודש גם ביניחתו בימתינו מעט חתר נה"כ ובמוצ"ש חומרים ויתן לך וח"ח וי"ג וח"ק לפי שסוכו . חל בחמצע השבוע: (ב) בניתי מבדיל על הכוס ומברכין על הלור לף כשחל בתוך: (ג) אין מברכין חלח על הלור שבשת מבע"י ואין מברכין על הלור שהוציח עתה מחנים ועניים ומעמוד רחבון וחילך מותר בשבת בדתך ואין מבדילין על נר בשכ"נ שבשת מבע"י חלח בשבת בדמק וכן נר שהודלק מנר של עובד כוכבים במי"כ · והכוון שיניח בניתו כי דלוק מעי"כ שידלוק עד מי"כ ויברך עליו : (ד) במדקדקים מתחילין תיכף במיוה"כ לעשות סוכה כדי לצאת ממצוה חל מצוה :

(בהורא) הכוון ליקח נר בשכ"נ שהודלק מעי"כ וידליק ממנו עוד נר לחר ויבדיל על בניהם ופוקדין חים חת רעהו לשלום כדרך שחומרים בכניסת י"ט ואם הלבנה מחורה יולך בזריזות ובש"ע לקדשה בלבוד ויסדר בולחנו ויחכל בשמחה על היום הקדוש שחננו ה' שנמחלו בו עוונותיו · מחרת יוה"כ מסכימין לבשכ"נ ועזוה לבנות כל הסוכה מיד לחר יוה"כ כי מצוה בהחה לידך חל תתעלמה :

הנהגת ערב סוכות

(בהורא) בע"ם יתעסק בהדור הסוכה ובלולחה בכלים ומלעות נחות לבבוד השכינה וז' חוכפיזין · ויגלח ויטול לפרנים ויטבול לבבוד הרגל ויתפלל ערבית של יו"ט ויהומר זמן שמחתנו שבוע הג החסיף שחדש בשמח בתבואות וסירות שמחסף ועוד שנה' ושמחת בחגך והיית חך שמח· ועוד שבוע של פירות שבתוב בהם ושמחתם ונסוך המים דכתיב בה ושחבתם מים בששון :

תפלה כשנכנסין לסוכה

בנותו מנחכ"ג יעמוד בפתח הסוכה מלנו ויאמר :

עולו אושפיזין עילאין קדישין עולו אבתן עילאין קדישין למיתב בצלא דמהימנותא עלאה בצלא דקב"ה לייעול אברהם ועמיה יצחק ויעקב משה ואהרן יוסף ודוד :

ותיכף יסב ויאמר :

הריני מוכן ומזומן לקיים מצות סוכה כאשר צוני הבורא ית"ש בסכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות למען ידעו דורותיכם בי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים :

תיבו אושפיזין עילאין קדישין תיבו • תיבו אושפיזין מהימנותא תיבו • בצלא דקב"ה • וזכאה חולקנא • וזכאה חולקיהון דישראל דבתיב כי חלק יי עמו יעקב חבל נחלתו • לש"י קוב"ה ושכינתיה ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים על ידי ההוא טסיר ונעלם בשם כל ישראל : ויסי מעט וכו' עד כאמור

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּשְׁרֶה שְׁכִינָתְךָ בֵּינֵינוּ וּפְרוֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ בִּזְכוּת מִצְוַת סֻכָּה שֶׁאֲנַחְנוּ מְקַיְּמִין לְיַחֵד שְׁמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בְּדָחִילוּ וְרַחֲימוּ לְיַחֵד שֵׁם (יה בו"ה) בִּיהוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל וּלְהַקִּיף אוֹתָם מִזִּיו כְּבוֹדְךָ הַקָּדוֹשׁ וְהַטָּהוֹר נָטוּי עַל רָאשֵׁיהֶם מִלְּמַעְלָה כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ וּמְשַׁם יוּשְׁפַּע שֶׁפַע הַחַיִּים לַעֲבָדֶיךָ (זב"פ אֲמָתֶךָ) וּבִזְכוּת צֵאתִי מִבֵּיתִי הַחוּצָה וְדַרְךְ מִצְוֹתֶיךָ אָרוּצָה יַחְשֹׁב לִי זֹאת כְּאִלּוּ הִרְחַקְתִּי נְדוֹד וְהָרֵב כַּבְּסֵנִי מֵעֲוֹנִי וּמֵחַטָּאתִי טַהֲרֵנִי • וּמָאוּשְׁפִּיזִין עִילָּאִין אוּשְׁפִּיזִין דִּמְהֵימְנוּתָא תִּהְיֶינָה אָזְנֶיךָ קַשׁוּבוֹת רַב בְּרָכוֹת וְרַחֲמִים נָּם צָמְאִים תֵּן לָהֶם וּמַיִם הַנֶּאֱמָנִים וְתִתֶּן לִי זְכוּת לָשֶׁבֶת וְלַחֲסוֹת בְּסֵתֶר צֵל כְּנָפֶיךָ בְּעֵת פְּטִירָתִי מִן הָעוֹלָם וְלַחֲסוֹת מְחֻרָם וּמִמָּטָר כִּי תַמְטִיר עַל רְשָׁעִים פֶּחָם וְתֶהֱא חֲשׁוּבָה מִצְוַת סֻכָּה זוֹ שֶׁאֲנִי מְקַיֵּם [illegible] קַיַּמְתִּיהָ בְּכָל

תפלה כשנכנסין לסוכה

פָּרָשַׁת וְהִקְרַבְתֶּם אֶת נְאִיָּה וְכָל מִצְוֹת הַתְּלוּיִם בָּהּ ׀ וְתֵיטִיב לָנוּ הַחֲתִימָה וּתְזַכֵּנוּ לָשֶׁבֶת יָמִים רַבִּים עַל הָאֲדָמָה אֲדָמַת קָדֶשׁ בַּעֲבוֹדָתֶךָ וּבְיִרְאָתֶךָ : בָּרוּךְ יְיָ לָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן :

נהגו ג' כשנכנס לסוכה וקודם שמיצא לאכול וכל יום ויום קודם שעוקרו יאמר:

אֲזַמֵּן לְסֻעוּדָתִי אוּשְׁפִּיזִין עִלָּאִין אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב יוֹסֵף מֹשֶׁה אַהֲרֹן וְדָוִד :

ביום ראשון יאמר בְּמַטּוּ מְנָךְ אַבְרָהָם אוּשְׁפִּיזִי עִלָּאִי דְּיַתְבֵי עִמִּי תַּפֵּךְ כָּל אוּשְׁפִּיזֵי עִלָּאֵי יִצְחָק יַעֲקֹב יוֹסֵף מֹשֶׁה אַהֲרֹן וְדָוִד :

ביום שני יאמר בְּמַטּוּ מְנָךְ יִצְחָק אוּשְׁפִּיזִי עִלָּאִי דְּיַתְבֵי עִמִּי וְעִמָּךְ כָּל אוּשְׁפִּיזֵי עִלָּאֵי אַבְרָהָם יַעֲקֹב יוֹסֵף מֹשֶׁה אַהֲרֹן יְדָוִד :

ביום שלישי יאמר בְּמַטּוּ מְנָךְ יַעֲקֹב אוּשְׁפִּיזִי עִלָּאִי דְּיַתְבֵי עִמִּי וְעִמָּךְ כָּל אוּשְׁפִּיזֵי עִלָּאֵי אַבְרָהָם יִצְחָק יוֹסֵף מֹשֶׁה אַהֲרֹן וְדָוִד ;

ביום רביעי יאמר בְּמַטּוּ מְנָךְ יוֹסֵף אוּשְׁפִּיזִי עִלָּאִי דְּיַתְבֵי עִמִּי וְעִמָּךְ כָּל אוּשְׁפִּיזֵי עִלָּאֵי אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב מֹשֶׁה אַהֲרֹן וְדָוִד :

ביום חמישי יאמר בְּמַטּוּ מְנָךְ מֹשֶׁה אוּשְׁפִּיזִי עִלָּאִי דְּיַתְבֵי עִמִּי וְעִמָּךְ כָּל אוּשְׁפִּיזֵי עִלָּאֵי אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב יוֹסֵף אַהֲרֹן וְדָוִד :

ביום ששי יאמר בְּמַטּוּ מְנָךְ אַהֲרֹן אוּשְׁפִּיזִי עִלָּאִי דְּיַתְבֵי עִמִּי וְעִמָּךְ כָּל אוּשְׁפִּיזֵי עִלָּאֵי אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב יוֹסֵף מֹשֶׁה דָּוִד :

ביום שביעי יאמר בְּמַטּוּ מְנָךְ דָּוִד אוּשְׁפִּיזִי עִלָּאִי דְּיַתְבֵי עִמִּי וְעִמָּךְ כָּל אוּשְׁפִּיזֵי עִלָּאֵי אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב יוֹסֵף מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן :

כל ימי סוכות ירגיל עצמו שיהא לו עני בכל יום ויום על שלחנו וירגיל בעיניו כאילו הוא מחבות הגי"ל שזימן חבירו ויתן לו מנה יפה כאילו הוא יום אחד מחבות מיוסד תגלו ומי שחסר לו סיסיו לו ז' עניים בכל יום ויום כנגד כולם כוללי פנות ברכה על ראשו • ורגלו לומר בכל פעם שיכנס לסעודה בסופה תפלה קצרה זו :

רבון כל העולמים יה"ר מלפניך שיהא חשוב לפניך מצות ישיבת סוכה זו כאילו קיימתיה בכל פרשיה ודקדוקיה והתר"ג מצות התלוים בה וכאילו קיימתי בכל הכוונות שכוונו בה אנשי כנסת הגדולה :

(דה"ח) (ה) סדר הקידוש בליל ה' של סוכות יזן קידוש וסוכה וחל"כ זמן
לפי שהזמן חוזר על קידוש היום ועל מצות סוכה: (ב) אם לא אכל
כלילה ראשונה בסוכה אף שאמר זמן בביתו על הכוס בשאוכל פעם ראשונה
בסוכה צריך לברך זמן על הסיכה: (ג) בליל ב' אומר יין קידוש וזמן וחל"כ
סוכה ומי שלא אכל בסיכה לא בליל ה' ולא ביום ה' כשאוכל בליל ב' בסוכה
צריך לברך סוכה וחל"כ זמן: (ד) בשאר ימים מברך ליישב בסוכה תיכף
לאחר ברכת המוציא קודם שיטעום ובליל שבת ויו"ט אומר ברכת בסוכה לאחר
הקידוש קודם שיטעום:

(בהורא) מ"ע מכ"ת שיהיה אדם אוכל ושותה וישן ומטייל בסוכה ובכל רגע
שהוא שוהה בסוכה מקיים מ"ע זו ויזהר שלא יבטל ממ"ע זו
לפי' רגע ויכוין בישיבתו לקיים מ"ע זו בב"ע • ליל ה' לף שיורדים גשמים
מחויב לאכול כזית בסוכה ולקדש בסוכה • ואכל סעודתו שמח וטוב לב
יתר על שאר יו"ט כי הוא חג השמחות ואעפ"כ נ"ל וגילו ברעדה • וכבר
ידוע מגודל חיוב הלמוד על השולחן ולהאכיל עניים על שולחנו ולשמחם:

(ביום ה') שחרית מתפללין תפלת יו"ט ונומרין הלל כל ט' ויעשה הנענועים
כנ"ל-ק"ש ומוציאין ב' ס"ת בא' קורין ה' גברי (בפ' תמוד שור
או כשב) עד (הלל בני ישראל) בשבת ז' גברי בשניה קורא בפיוחס (ובחמשה עשר)
ומפטירין בזכריה (הנה יום בא) והותם בהזמנים • (בשבת יק"פ מ"ב ואין
מוציאין לובב' נומר תפ"ת מוסף ומוציאין ס"ת ומעלה על שניה (ובשבת אין
מוציאין רק פותחין תה"ק) ואומרים הושענא ומקיפין ג"ת שניה בולבין
ומניחם שבידיהם ויאמר מקודם אני מקוף ס"ת בד' מינים אלו
לש"י קוב"ה ויהי נועם בו' ומכניסין"ת להיכל ק"ס ת"ב עלינו ק"י שבי"ם
ונוהגין לומר מזמור מ"ב ומ"ג כל ימי החג:

(ביום ב') מתפללין וקורין כדאתמול ולא יברך שהחיינו על הלולב וכן בכל
כתג • ומפטירין במלכים (ויקהלו) עד (מאתן מנרים) • ערבית
אומר אתם תונותנו בחונן הדעת ויע"י בעבודה והבדלה בפס"ג והמבדיל:

(ה' דחוה"מ) בהגבת תפילין ותפלה בחוה"מ רק בשבועות אומרים מ"ל
ותפילין חוזן גם בפ"ן קודם הלל-אחר הלל ק"ש ומוציאין
ס"ת וקורין ד' בשחרית-כהן (וביום השני)• לוי (וביום השלישי)• ישראל
(וביום הרביעי)-רביעי חוזר וקורא (וביום השני וביום השלישי) ת"ק מחזירין
הס"ת לארי ובעל"ג ת"ק מוסף של יו"ט ואומרים הושענא ומקיפין הס"ת
כל ז • פליגו ק"י:

(ג' דחוה"מ) כדאתמול וקורא כהן (וביום השלישי)• לוי (וביום הרביעי)•
ישראל (וביום החמישי)-רביעי (וביום השלישי וביום הרביעי)•
(ד' דחוה"מ) כהן (וביום הרביעי)-לוי (וביום החמישי)-ישראל (וביום הששי)
ישראל (וביום הרביעי וביום החמישי):

דיני חוה"מ סוכות

(ד' דשפ"מ)כאן (ויום ראשון)-לוי (ויום ששי)-ישראל (ויום השביעי-רביעי (ויום ראשון וויום ששי) :

(שם שפ"מ) אחר שחרית ק"ש (קטנה) ק"י ונספרה אומר לעצמו ט ואותם (מקדש ששם וישראל ובומנים) :

הנהגת ליל ושם הושענא רבה

(נהורא) גודל מצות הלמוד בלילה הזה סוכת בהתגילו"ל ובכל ספ"י ויזהר לקרות מבנה תורה בכוונה ובדקדוק התיבות ויאמר ד' תהלים עם אלטר בכוונה עלומה ואח"כ ישכול במקוה ויחבר יום ולילה בלמוד או בתפלות ויזהר מאד בכוונת התפלה ביום הגורל הזה שבו נמתרים הספקים להרגים בשליחות כ' - שחרית מרבים בקרות תומרים פ"ל ופס"ז דשבת ואח"כ בשת-לין כמוך-מוציאין ס"ת-שמע-יעל הכל ויעזור-כאן (וביום ראשון)-לוי (וביום ששי)-ישראל (וביום שביעי)-רביעי (וביום ששי וביום השביעי)- נחזרם מוסף תומרים קדושה דיו"ט-מוציאין כל ס"ת שנשיכל ומקיפין שביעי ז"ס ופתירין הגודל עליונה של גולג :

דיני שמיני עצרת

(דה"ח) (ה) בקידוש ליל שמיני תיפר זמן:(ב) יושבים בסוכה ליל ויום שמיני ואין מברכין לישב בסוכה ולא ייבן בסוכה ובי"ט שח"י ברכת סוכה בשאר ימי הסוכות אין חוכלין בסוכה בשמיני לכתחלה שוב מדברנן :

(ג) כשיוצאין מן הסוכה ביום שמיני תומרים יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו כשם שקיימתי וישבתי בסוכה זו כן אוכה לשנה הבאה לישב בסוכת עורו של לויתן :

(נהורא) יהפלל ערבית בכוו"ע ומקדשין על הכוס בנהכ"נ ובסוכה יק"ז (בשבת ויכלו מע"ח ות"ח בשה מדליקין ומערבית) - המנהג בח"י נפשה - שחת תורה בשח"ע בהקפות עם ס"ת בשירות ותשבחות כמבוה"ק אלהי לעשות כ' יחיד ס"ת שמיני ותשיעי שחרית נומרין כלל ק"ש (בשבת קורין קטנה ק"י) מוציאין כ' ס"ת בח' קורין ה"ג (עשר תעשר) חסי' מג בחול ובשבת ז"ג ובכ"ש כ' בשיהם (ביום השמיני) ומפטירין בשלכים (ויהי בשלוח שלמה)(בשבת יק"ש ס"ת מזכירין בשמות לא פרחמים לחברי יהגלו ח"ק מכריז בשם מרים ברוח ומוס"ג-מוסף- ג"כ ק"ש ל"ל עלינו ק"י שפ"י מזמור של בשמיני-לחגר מנחם יקרא ס' פרכה שנים מקרא ול' פרנוס ובספרה :

דיני שמחת תורה

(דה"ח) (ה) ליל שמיני מקדשין ואומרים זמן:(ב) מוציאין כל הס"ת שנשיכל בערבית ובשחרית ולחר שמקיפין ז"ס נמרנים עם הס"ת מחזירין הס"ת להיכל ומשיירין ס"ת אחת ושורין בה ג"ג בוחם בברכה-לחר שהקריא

דיני שמחת תורה

(ג) בשחרית אחר שמקיפין ז' עם כל הס"ת מעמידין ג' ס"ת ואחת קורין ואחת הברכה ומרבין הקרואים וקורין שרשה אחת הרבה פעמים והמעמיד מוח חתן תורה וכו' קורין בראשית ונקרא חתן בראשית ואף מי שעלה בזוחת הברכה עולה לחתן תורה ובראשית ומיהו חתן תורה לא יעלה לבראשית וכשת ג' קורין מפטיר בענינו של יום ואם אין שם רק ג' ס"ת קורין בא' הברכה וכו' בראשית ואומרים קדיש על השניה וקורין מפטיר בראשונה: (ד) בשקורין הרבה חכמים בג"פ ראוי שאחד יברך והשאר ישמעו וישלש בברכתו ושאו לקרות כל העניים בס"ת וראוי שהגדול יברך והקטנים ישמעו וישלו וקורין להם ס' המלאך הגואל:

(בהורא) אסרו חג ר"ה תחנון ולא ג"ם אם לא להכם בפניו ואין מתענין בו אפי' י"ג ולא תתן וכלה. בשבת שאחר החג קורין בראשית ומברשין החודש ור"ח ז' ומנהגה מתחילין לומר ברכי נפשי. בשבת נח מברכין (בה"ב) אחר מברי (בה"ב) קורין בשחרית ס' השבוע ומפטיר ויסל:

זמן הדלקת נר חנוכה

(רה"ח) (א) חני שאם קודם זמן הדלקת נ"ת אסור לאכול יותר מכביעה אם לא לצורך מקום השכר יותר מכביעה ומשיגיע זמנה אסור אפי' ללמוד: (ב) זמן הדלקת נ"ח להתחלה בשעת פה"ב עד שתכלה רגל מן השוק ויהליק בשבני בית מקובצים יחד. עבר זה הזמן ולא הדליק מדליק והולך כ"ז שב"ב נשורים אפי' עד ע"ה אבל אם ב"ב ישנים יהליק בלא ברכה: (ג) עבר ולא הדליק בלילה אין לו תשלומין ובלילות שאחריו יהליק כמו שאר נ"ת ובברכה: (ד) צריך לתת בה שמן כ"ב שהדליק עב"ם אפי' שאם ואם נתן בה יותר יכול לכבותה אחר שהדליק אפי' שעה ולהנות ממנו אבל בשעה שהדליק אפי' אחר אפי' שאם אסור ליהנות וכן אסור בשלמה: (ה) אסור להשתמש לאורה אפי' תכמים של קדושה: (ו) הדליקה עושה מצוה ואם לא מן הה בשיעור בשעת הדליקה הרי מברך ואם רואה נתת הה אח"כ בשיעור יכבנה ויהליקה מחדש ויברך: (ז) אם בשעת צריך להדליק אבל לא יברך: (ח) אשה חייבת בנ"ת ויכולה להדליק בעד ב"ב ומינוק שמגיע לחינוך חייב בנ"ת

דיני ברכות הדלקת נרות של חנוכה

(א) שהדליק בלול אי מברך ג' ברכות להדליק ושעשה נסים ובמחיה ואם לא ברך זמן בלול רשאי מברך בלול בני לו כשיזכור: (ב) מלול ואילך מברך שתים להדליק ושעשה נסים. ויברך קודם שיתחיל להדליק כדי שתהא עוסק במצוה בשעת עשייתו: (ג) מי שלא הדליק ולא יוכל להדליק בחוץ לילה אפי אין שהליקין בביתו כשיעור נ"ת של אחר מברך שע"י סי

דיני ברכת הדלקת נרות של חנוכה

ואפילו רחבי מבוך שמחיינו וחת"כ כשמדליק ביום ג' אין מברך שוב שהחיינו אין שבירך בשעת רואים אבל אם מדליקין עליו בביתו אין מברך כשרואה ואין כשמדליק בעצמו ביום ג' אין מברך שהחיינו: (ד) אחר שהדליק נר חנוכה בעוד שמדליק אחר הנרות יאמר הנרות הללו קו': (ה) אשה שחלטון בעוד שמדליק יכול אדם אחר אף שכבר יצא להדליק בשבילה ובבית ובלבד שתעמוד אצלו בשעת הברכה והדלקה ואם יכולם להדליק רק אח"י נברך יכול אחר לברך בשבילה ואין כשמדליק בעצמה תדליק: (ו) נוהגין פשוט שלא לעשות מלאכה בשוק שהנרות דולקות בבית והוא הגי שעה • פשום דכתם נשמה על ידינו:

סדר הדלקה ודין אכסנאי בחנוכה

(ז) יתן נ"ח בעשרת השמות לפחות משמעל הכניסה ובליל ז' יתן הנר הלל בפתח ובליל ב' יתן הנר הסוף נגד חלל הבית דהיינו שהסוף יהיה ליתינו והראשון לשמאלו ויתחיל להדליק מן הסוף וידליק מימין לשמאל: (ח) אכסנאי אף שמדליקין עליו בביתו צריך להדליק נ"ח וכשמתארכין הלל בשב"ג ואין לו נרות להדליק ואין מדליקין עליו בביתו יתחתף עם הבעה"ב בפרוסה או שיקנה לו הבעה"ב מעט שמן כמתנה • והבעה"ב יוסיף עמה שמן יפה על שיעור חצי שעה בשביל שתורם:

דין הדלקת נ"ז בע"ש ובמו"ש

(דה"ח) (ט) בפ"ם מתפללין מנחה תחלה וחת"כ מדליקין נ"ח וחת"כ מ שבת וידליק מפלג המנחה ולמעלה (שעה ורביע קודם הלילה) לבני קודם פה"מ לא יצא ואם הדליק קודם פה"מ יכבה וידליק קודם בין"ש ויברך עליה: (י) בע"ש צריך להיות בה שמן כדי שתדלוק עד חצי שעה אחר צ"ה: (יא) במו"ש מדליקין בבה"כ קודם ויתן לך וקודם הבדלה עש"כ ובביתו מבדיל תחלה וחת"כ מדליק: (יב) אין מבדילין בנ"ח (דאסור ליהנות לאורו): (יג) מצוה קצת להרבות בסעודה בחנוכה דחיי במדרש שבגמרא מלאכת המשכן בזה"ז והיה חנוכת המזבח ג"כ • ויש לאכול מאכל גבינים וחלב זכר לנס שהאכילם יהודית את סיסרא • קודם הדלקה יהגה בע"י קוב"ה ויפי נפשם כו' ויברך ברכות בכוונה ובע"י ובשודאה רבה להצ"י ולא יברך כמצוה אנשים שלומדים:

שחרית גומרין הלל בכל הח' ימים • ה"ק • זה הכלל יום שיש בו מוסף תוספת ק"ש ושמין בו עוסף ת"ק • קורין בפ"ג ג"ג כהן (ויהי ביום בלות) עד (המשכן) • לוי עד (לחנוכת המזבח) • ישראל (ביום הראשון) עש"ה ת"ק יהללו חמרי וכל"ג וכו' • (ביום ב') כהן (ביום ב') עד (קטורת) לוי מסיים בפרשה • ישראל (ביום השלישי) וכן בכל יום • (ביום שני) [illegible]

ד יתי קריאה לחנוכה

ר"ח אחר הסגן ק"ש מוסיפין כ' ס"ת בח' ג"ג בפ' התמיד · עמן עד (שמיני) לוי עד (ונסכם) · ישראל בפ' ר"ח כולם · כביכול בס"ת כ' (ביום הששי) ת"ק יעלנו חסרי וכל"ג ח"ק מוסף ר"ח עס"ג בהודאה·(ביום שביעי) חם הוא ר"ח עירין בס"ת ה' כדאיתמול וכב' רביעי (ביום הששי) ואם איט ר"ח מתפלו בתפלה הנוכה · (ביום ח') כהן (ביום הששי) · לוי (ביום השביעי) · ישראל (ביום העשירי) עד (אשר התנדבו)·בשבת חנוכה מוסיפין כ' ס"ת בח' קורין ז"ג בפ' השבוע ח"ק וכב' של חנוכה ומפטירין (רני ושמחי) בזכריה ואם חל בו כ' בשבת מפטירין בשבת כ' (ויעש חירום) בגבורות דשלמה·בשבת חנוכה ר"ח מוסיפין ג' ס"ת בח' קורין שבה בפ' השבוע · בב' קורא הז' בשל ר"ח ומתחיל (וביום השבת) עד (ונסכו) ואומר ח"ק · בג' מפטיר בשל חנוכה :

ברכות הדלקת נר חנוכה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל חֲנֻכָּה :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בַּזְּמַן הַזֶּה :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה :

הַנֵּרוֹת הַלָּלוּ אֲנַחְנוּ מַדְלִיקִים עַל הַנִּסִּים וְעַל הַפֻּרְקָנוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁעָשִׂיתָ לַאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בַּזְּמַן הַזֶּה·עַל יְדֵי כֹּהֲנֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים · וְכָל שְׁמוֹנַת יְמֵי חֲנֻכָּה הַנֵּרוֹת הַלָּלוּ קֹדֶשׁ הֵם וְאֵין לָנוּ רְשׁוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אֶלָּא לִרְאוֹתָם בִּלְבָד כְּדֵי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל נִסֶּיךָ וְעַל יְשׁוּעָתֶךָ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ :

מָעוֹז צוּר יְשׁוּעָתִי · לְךָ נָאֶה לְשַׁבֵּחַ ·
תִּכּוֹן בֵּית תְּפִלָּתִי · וְשָׁם תּוֹדָה נְזַבֵּחַ · לְעֵת תָּכִין מַטְבֵּחַ · מִצָּר הַמְנַבֵּחַ *) · אָז אֶגְמוֹר · בְּשִׁיר מִזְמוֹר · חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ :

עוֹת שָׁבְעָה נַפְשִׁי·בְּיָגוֹן בִּחֵי נַפְשִׁי · חֵיל מַרְעִי בְּקוּשִׁי · בְּשִׁעְבּוּר מַלְכוּת עֶגְלָה · וּבְיָדוֹ הַגְּדוֹלָה · תּוֹצִיא אֶת הַפְּלֵטָה·חֵיל פַּרְעֹה וְכָל גַּדְעוֹ · יָרוּ כְּאֶבֶן בְּמָצוֹלָה :

עִיר קָדְשׁוֹ הֵבִיאָנִי · וְגַם שָׁם לֹא שְׁקָטְתִּי · וּבָא נוֹגֵשׂ וְהֵעִלַּנִי · מִ

*) ראה פיסקי מדפיס (סהלים כ"ג) איך כלב יפרסם

יָדַיִם עָבַדְתִּי · וְיֵין בַּגַּל כְּסַכְתִּי ·
כְּמַעַם שְׁעִבַּדְתִּי · בְּקַץ בְּבֵלִי וְרִבְכֵל ·
לְקַץ שִׁבְעִים נוֹשַׁעְתִּי :

ג רוֹת קוֹמֵי בְּרוֹשׁ · בְּקֶשׁ אֲגָנִי בָּן
הַמְּדֻתָּא וְנֶהְיְתָה לוֹ לְפַח וְלְמוֹקֵשׁ ·
וְנָאוֹת נִשְׁפָּתָה · רֹאשׁ יְמִינִי
נִשֵּׂאת · וְאוֹיֵב שְׁמוֹ מָחִית · רוֹב
בָּנָיו וְקִנְיָנָיו · עַל הָעֵץ תָּלִיתָ :

ד וְנִים נִקְבְּצוּ עָלַי · אֲנִי בִּימֵי
חַשְׁמַנִּים · וּפָרְצוּ חוֹמוֹת מִגְדָּלַי ·
וְטִמְּאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים · וּבְצוֹתֵר
קַנְקַנִּים · נַעֲשָׂה נֵס לַשּׁוֹשַׁנִּים ·
בְּנֵי בִינָה · יְמֵי שְׁמוֹנָה · קְבָעוּ
שִׁיר וּרְנָנִים :

ה חֲשׁוֹף זְרוֹעַ קָדְשֶׁךָ · וְקָרֵב קֵץ
הַיְשׁוּעָה · נְקוֹם נִקְמַת דַּם עֲבָדֶיךָ ·
מֵאֻמָּה הָרְשָׁעָה · כִּי אָרְכָה לָנוּ
הַיְשׁוּעָה · וְאֵין קֵץ לִימֵי הָרָעָה ·
דְּחֵה אֱדוֹמוֹן · בְּצַל צַלְמוֹן · הָקֵם
לָנוּ רוֹעֶה שִׁבְעָה :

מגלת אנטיוכס

ויהי בימי אנטיוכס מלך יון מלך גדול וחזק היה ותקף בממשלתו וכל המלכים ישמעו לו : והוא כבש מדינות רבות ומלכים חזקים והחריב טירותם והיכליהם שרף באש ואנשיהם בבית האסורים אסר : מימי אלכסנדרוס המלך הראשון אשר קם מלך במיהו בכל עבר הנהר : והוא בנה מדינה גדולה על חוף הים להיות לו לבית מלכות ויקרא לה מדינת אנטיוכיא על שמו : וגם בגרים משנהו בנה מדינה אחרת לנגדה ויקרא לה בגרים על שמו ובן שמותן עד היום הזה : בשנת עשרים ושלש שנים למלכו היא שנת מאתים ושלש עשרה שנים לבנין בית האלהים שם פניו לעלות לירושלים : ויען ויאמר לשריו הלא ידעתם כי יש עם היהודים אשר בירושלים בגינו : לאלהינו אינם מקריבים ודתינו אינם עושים ודתי המלך עובים , לעשות דתם : וגם הם מיחלים ליום שברון המלכים והשלטונים ואומרים מתי ימלוך עלינו מלכנו ונשלוט בים וביבשה וכל העולם ינתן בידנו : אין כבוד למלכות להניח אלה על פני האדמה : עתה בואו ונעלה עליהם ונבטל מהם את הברית אשר כורת להם שבת ראש חודש ומילה · וייטב הדבר בעיני שריו ובעיני כל חילו : באותה שעה קם אנטיוכס המלך וישלח את ניקנור משנהו בחיל גדול ועם רב ויבא לעיר יהודה לירושלים : ויהרוג בה הרג רב ויבן בגוה בבית המקדש

נשקם אשר אמר אלהי ישראל לעבדיו הנביאים שם אשפן שכינתי
לעולם במקום ההוא שחטו את החזיר ויביאו את דמו לעזרת
הקודש: ובהיות זה כאשר שמע יוחנן בן מתתיה כהן גדול כי זה
המעשה נעשה נמלא קצף וחמה וזיו פניו נשתנה ויועץ בלבו מה
שיוכל לעשות על זה: ואז יוחנן בן מתתיה עשה לו חרב שתי זרתות
ארכה וזרת אחת רחבה תחת בגדיו עטופה: ויבוא לירושלים ויעמד
בשער המלך ויקרא לשוערים ויאמר להם אני יוחנן בן מתתיה באתי
לבוא לפני ניקנור: ואז באו השוערים והשומרים ויאמרו לו הכהן
הגדול של היהודים עומד בפתח ויען ניקנור ויאמר להם בוא יבוא:
ואז יוחנן הובא לפני ניקנור ויען ניקנור ויאמר ליוחנן אתה הוא אחר
מן המורדים אשר מרדו במלך ואינם רוצים בשלום מלכותו: ויען
יוחנן לפני ניקנור ויאמר אדוני אני הוא עתה באתי לפניך אשר
תרצה אעשה: ויען ניקנור ויאמר ליוחנן אם כרצוני אתה עושה קח
חזיר ושחטהו על הבמה ותלבש בגדי מלכות ותרכב על סוס המלך
וכאחד מאוהבי המלך תהיה: וכאשר שמע יוחנן השיבו דבר אדוני
אני ידע מבני ישראל פן ישמעו כי עשיתי כן ויסקלוני באבנים:
עתה יצא כל איש מלפניך פן יודיעום אז ניקנור הוציא מלפניו כל
איש: בעת ההיא נשא יוחנן בן מתתיה עיניו לשמים ותקן תפלתו
לפני אלהיו ויאמר אלהי ואלהי אבותי אברהם יצחק ויעקב אל
תתנני נא ביד העדל הזה כי אם יהרגני ילך וישתבח בבית רגן
אלהיו ויאמר אלהי נתנו בידי: באותה שעה פצע עליו שלש פציעות
ויתקע החרב בלבו וישלך אותו חלל בעזרת הקודש: לפני אלהי
השמים ענה יוחנן ואמר אלהי לא תשים עלי חטא כי הרגתי
בקדש עתה כן תתן את כל העמים אשר באו עמו להצר ליהודה
ולירושלים: אז יצא יוחנן בן מתתיה ביום ההוא וילחם בעמים
ויהרוג בהם הרג רב: מספר ההרוגים אשר הרג ביום ההוא שבע
מאות ושנים (ושבעים) אלף אשר היו הורגים אלה לאלה: בשובו
בגה עמוד על שמו ויקרא לו מכבי ממית החזקים: ויהי
כאשר שמע אנטיוכס המלך כי נהרג ניקנור משנתו צר לו מאד
וישלח להביא לו בגרים הרשע המטעה את עמו: ויען אנטיוכס
ויאמר לבגרים הלא ידעת אם לא שמעת אשר עשו לי בני ישראל
הרגו חילי ויבזו מרצותי ושרי: עתה על ממונכם אתם בוטחים

א בחיבה לכם הם · באו ונעלה עליהם ונבטל מהם הברית אשר
ברת להט אלהיהם שבת ראש חדש ומילה : אז בגרים הרשע וכל
מחנותיו באו לירושלים ויהרוג בהם הרג רב ויגזור בה גזירה
גמורה על שבת ראש וחדש ומילה : בהיות זה כאשר היה דבר
המלך נראו מצאו איש אשר מל בנו ויביאו האיש ואשתו ויתלו
אותם כנגד הילד : וגם אשה אשר ילדה בן אחרי מות בעלה
ותמל אותו לשמונה ימים ותעל על חומת ירושלים ובנה מהול
בידה : ותען ותאמר לך אומרים בגרים הרשע אתם חושבים
לבטל מאתנו הברית אשר כורת עמנו ברית אבותינו לא נבטל
ממנו שבת ראש חדש ומילה מבני בנינו לא יסור : ותפל בנה
לארץ ותפול אחריו וימותו שניהם כאחד ורבים מבני ישראל אשר
היו עושים כן בימים ההם ולא שנו ברית אבותם : בזמן ההוא
אמרו בני ישראל אלה לאלה בואו ונלך ונשבות במערה פן נחלל
את יום השבת וילשינו אותם לפני בגרים : אז בגרים הרשע שלח
אנשים חלוצים ויבואו וישבו על פי המערה ויאמרו אליהם יהוריב
צאו אלינו אבלו מלחמנו ושתו מייננו ומעשינו תהיו עושים :
ויענו בני ישראל ויאמרו אלה לאלה זוכרים אנחנו אשר צונו יי
על הר סיני ששת ימים תעב ד ועשית כל מלאכתך וביום השביעי
תשבות עתה טוב לנו אשר נמות במערה מאשר נחלל את יום
השבת : בהיות זה כאשר לא יצאו אליהם היהודים ויביאו עצים
וישרפו על פי המערה וימותו כאלף איש ואשה : אחרי כן יצאו
חמשה בני מתתיה יוחנן וארבעה אחיו וילחמו בעמים ויהרגו בהם
הרג רב ויגרשום לאיי הים כי בטחו באלהי השמים : אז
בגרים הרשע נכנס בספינה אחת וגם אל אנטיוכס המלך ועמו
אנשים פליטי חרב : ויען בגרים ויאמר לאנטיוכס המלך אתה
המלך שמת צווי לבטל מן היהודים שבת ראש חדש ומילה מרמת
גדולה ומרד בתוכה : אשר אם ילכו כל העמים והאומות והלשונות
לא יוכלו לחמשה בני מתתיהו מאריות הם חזקים ומנשרים הם
קלים ומדובים הם ממהרים : עתה המלך עצתי תיטב עליך ולא
תלחם באנשים מעט כי אם תלחם בהם ותבוש בעיני כל המלכים :
לכן כתוב ושלח כתבים בכל מדינות מלכותך ויבואו שרי החיילות
ולא ישאר מהם אחד וגם פילים מלובשים שריונים יהיו עמהם ו

מגלת אנטיוכס

וישב הדבר בעיני אנטיוכס המלך וישלח ספרים לכל מדינות מלכותו ויבואו שרי כל העמים והממלכות וגם פילים מלובשים שריונים עמהם באו: שנית קם בגרים הרשע ויבוא לירושלים בקע החומה וינתק המבוא וישבר במקדש שלש עשרה פרצות וגם מן האבנים שבר עד אשר היו כעפר ויהשוב בלבו ויאמר הפעם הזאת לא יוכלו לי כי רב חילי ועוז ידי · ואלהי השמים לא השב כן: וכשמוע חמשה בני מתתיה קמו ויבואו למצפה גלעד אשר היה שם פליטה לבית ישראל בימי שמואל הנביא: צום גזרו וישבו על האפר לבקש רחמים מלפני אלהי השמים: אז נפל בלבם עצה טובה יהודה הבכור שמעון השני השלישי יוחנן הרביעי יונתן החמישי אלעזר: ויברך אותם אביהם וכן אמר יהודה בני אדמה אותך ליהודה בן יעקב אשר היה נמשל לאריה: שמעון בני אדמה אותך לשמעון בן יעקב אשר הרג יושבי שכם: יוחנן בני אדמה אותך לאבנר בן נר שר צבא ישראל יונתן בני אדמה אותך: ליונתן בן שאול אשר הרג עם פלשתים: אלעזר בני אדמה אותך לפינחס בן אלעזר אשר קנא לאלהיו והציל את בני ישראל: על זה יצאו חמשה בני מתתיה ביום הזה וילחמו בעמים ויהרגו בהם הרג רב ויהרג מהם יהודה: באותה שעה כאשר ראו בני מתתיה כי נהרג יהודה שבו ויבואו אל אביהם: ויאמר להם למה שבתם ויענו ויאמרו על אשר נהרג אחינו אשר היה חשוב ככלנו: ויען מתתיה אביהם ויאמר אליהם אני אצא עמכם ואלחם בעמים פן יאבדו בית ישראל ואתם נבהלתם על אחיכם: ויצא מתתיה ביום ההוא עם בניו וילחמו בעמים: ואלהי השמים נתן כל גבורי העמים בידם ויהרגו בהם הרג רב כל אחוזי חרב וכל מושכי קשת שרי החיל והכגנים לא נותר בהם שריד וינוסו שאר העמים למדינות הים: ואלעזר היה מתעסק להמית הפילים וימצע בפרש הפילים וכאשר שבו בקשוהו בין החיים ובין המתים ולא מצאוהו ואחר כן מצאוהו אשר טבע בפרש הפילים: וישמחו בני ישראל כי נתנו בידיהם שונאיהם מהם שרפו באש ומהם דקרו בחרב ומהם תלו על העץ: ובגרים הרשע המטעה את עמו שרפו אותו בית ישראל באש: ואז אנטיוכס המלך כאשר שמע אשר נהרגו בגרים הרשע וכל שרי חיל אשר עמו נכנם בכפיגה וינס למדינות חים ויחי כל מקום אש

מגלת אנטיוכס

חיה בא שמה מורדים בו וקוראים אותו הבורח: אחרי כן באו בני חשמוני לבית המקדש ויבנו השערים הנשברים ויסגרו הפרצות ויטהרו את העזרה מן ההרוגים ומן הטומאות: ויבקשו שמן זית זך להדליק המנורה ולא מצאו כי אם צלוחית אחת אשר היתה חתומה בטבעת הכהן הגדול וידעו כי היתה טהורה והיה בה כשיעור הדלקת יום אחד: ואלהי השמים אשר שכן שמו שם נתן ברכה והדליקו ממנה שמונה ימים: על כן קיימו בני חשמוני קיום וחזקו אסר ובני ישראל עמהם כאחד לעשות שמונה ימים האלה ימי משתה ושמחה בימי מועדים הכתובים בתורה ולהדליק בהם נרות להודיע אשר עשה להם אלהי השמים נצוחים: ובהם אין לכפוד ולא לגזור צום ותענית זולתי אשר מקובל עליו מלפני זה ויתפלל לפני אלהיו: אך חשמוני ובניו ואחיהם לא גזרו בהם לבטל עבודת מלאכה · ומן העת ההיא לא היה שם למלכות יון: ויקבלו המלכות בני חשמוני ובני בניהם מהעת הזאת עד חורבן בית האלהים מאתים ושש שנים: על כן בני ישראל מהיום ההוא בכל גלותם שומרים הימים האלה ויקראו להם ימי משתה ושמחה מחמשה ועשרים לחדש כסלו שמנה ימים: מן העת ההיא ועד העולם לא יסורו מהם אשר היו בבית מקדשם הכהנים והלוים וחבמיהם אשר קיימו עליהם ועל בני בניהם עד עולם:

נשלמה מגלת אנטיוכס ופסוקיה שבעים וארבעה

(נהורא) (עסרם נמכת) כו סמך מלך נבל על ירושלים ונקבע לת"ל·סנהגותיו כי"ו נתמוז · (כי"ד שבט) נמנחה ח"נ · (תמסה עסר בשבט) סוף כ"ה לאילנות ומנהג לסרבות בו בתכילת פירות · ח"ת כו נ"ה ואין מתענין אפי' יח"נ ותתן וכלה ואם תל בשבת אין מזכירין נשמות ות"ת ח"ה:

הנהגת ארבע פרשיות

(נהורא) כ"ת תדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת קורין פ' שקלים ומוציאין ג' ס"ת בתחד קורין פ' השבוע שסה נברי· בב' בפ' פינחס (וביום שבת) עד (ונסכו) · בג' קורין למפטיר בכי תשא עד לכפר על נפשותיכם ומפטירין ויכרות יסוידע · בשבת ב' (קום זכור) מוציאין ג' ס"ת בח' קורין פ' השבוע · בב' קורין בפ' תצא (זכור את אשר עשה לך עמלק) עס"ה ומפטירין פקדתי · וס' זכור צריך לקרות מרחוייפת כעשרה · ואם פ"פ

שאפשר יקרא לספות נגעון וטעמים • בשבת ג' מפסיקין בשבת ד' (פ' פרה) מועדים ב' פ"ת נח' קורין פ' הבעוט וכו' קורין ביהוקת מתחלת פם' עד (תטמא עד הערב) • בשבת ה' (פ' תזריע) מועדים ב' פ"ת נח' פ' הבעוט וכו' למפטיר (החדש הזה לכם) עד (תלכלו פנות) • חל ר"ח יום בשבת (או סוף פ' החודש) מועדים ג' פ"ת ו' קורין בפ' הבעוט ד' קורא וביום השבת וברחבי הדביקם ח"ק על שני הפ"ת ומפטירין בג' החדש הזה ומפטיר בלחד לחדש • חל ר"ח אחר השמוע ביום יום הבעוט ואחי' בע"פ מקדימין לקרות פ' בקלים בשבת שלפניו ומפסיקין בשביעי כדי שתהא פ' זכור בשבת השמוכה לפורים מיבניה ואם חל פורים בע"פ מקדימין לקרות זכור בשבת שלפניו • י"ג אדר הוא התענית אסתר • חל פורים בשבת מקדימין התענית ליום ה' :

הנהגת תענית אסתר וקריאת המגילה

(גהורא) בת"ח קודם תפלת מנחה יתן ג' הגהי שקלים לתביון הגון ודוקא מעבע של ככף הנקרא בשם מהגית • כל קטן שהתחיל תביון לשקול ע"י שוב חינו פוסק • בערבית אחר ש"ע ק"ש תתקבל וקורין המגלה :

דיני וסדר ברכת המגילה וקריאתה

(דה"ח) (ה) הקורא את המגילה מברך לפניה ג' ברכות של מקרא מגלה ושע"ב ושהחיינו • וכן ביום מברך ג' ברכות הללו : (ב) יכוין ביום שברכת שהחיינו על המגילה לנאת בה על מצות מצלות מנות ובשורת פורים ואם"ן יכוין להוציאם בשביל זה • אם אבל קורא המגילה יברך אחר הברכות שהחיינו ואחכל יקרא : (ג) חייב אדם לקרות המגילה בלילה ולחזור ולשנותה ביום ואל לילה זמנה כל הלילה מבעת לה"כ • ואל יום מבנן שהמה עד סוף היום ואם קראה מבעלה שה"ם יצא בדיעבד : (ד) הכל חייבים בקריאתה אנשים ונשים ומהנכים את הקטנים : (ה) נתעי ונכון שיהא לכ"א מגילה כשרה כדי שיאמר בעצמו מלה במלה בלחש כי ת"ח לשמוע כל שיבה מהם"ן מחמת קרעם ובלבול ואם חיסר תיבה א' לא יצא :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִקְרָא מְגִלָּה :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בַּזְּמַן הַזֶּה :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה :

אסתר א

א א וַיְהִי בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֹּלֵךְ מֵהֹדּוּ
וְעַד־כּוּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמְאָה מְדִינָה: ב בַּיָּמִים

פירוש רבינו בחיי

על דרך המשל

וחייב אדם להתבונן חסדי ה' כמדת
שחסד שיזכור חסדיו תמיד
כמאן דאמר (ישעיה ס"ג) חסדי ה'
אזכיר תהלות ה' וגו' · מכלל חסדיו
שעשה עם ישראל שהוציאם מתחת
יד פרעה בסיה מלך נחל ויעלה כו
ובעשו עבר מכום והוציאם מחוכם
גלותם ונתוסיפים בכח גדול וביד
חזקה ומתוך השעבוד הגדול ינצו
מאהבה לתורה ומעבדום לתירות ·
מכלל חסדיו שהגיד עמהם בזמן
הזה בגלולם אחרת שהיתה גלותם
הנשמות כי גלולם מגרים לה היפם
מלה מעבדות לחירות וגאולה זו
היתה ממות לחיים · והיה זה בימי
אחשורוש שהיה מלך גדול מפרעה
שכרי פרעה לא הזכיר הכתוב כי
אם מלך מצרים· לכל מלך אחשורוש
היה מולך על כל העולם מהודו ועד
כוש כי היה הודו בקצה העולם
וכוש בסוף העולם ק"ב היה מלך
מסוף העולם ועד סופו· וזהו שכתוב:
(ב) ויהי בימי אחשורוש הוא
אחשורוש וגו' · ענין הפרשה
שואלת שעשה המלך אחשורוש שתי
משתאות בשושן הבירה אחר שם כבוד
מלכותו · המשתה האחד עשאו
לגדולי המלכות התיוחסים ולשרי
המדינות שבאו לפניו מעבע ועשרים
שנה שהיה מולך ועמד משתה זה שמנים

על דרך הסוד

(א) ויהי בימי אחשורוש · כ"ם
שנאמר ויהי בימי בשן יעש
הוא · (בראשית י"ד) ויהי בימי
אמרפל עשו מלחמה · (רות א')
ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב
בארץ · (ישעיה ז') ויהי בימי אחז
הרס מקדש ופלשתים מלחמו ·
(ירמיה א') ויהי בימי יהויקים (שם
ד') לחיתי את הארץ והנה תוהו ·
ויהי בימי אחשורוש היה כתוב
אחשורוש אמר רב אחיו של רחם וכן
גילו של רחם · אחיו של רחם
גבוכדנאצר שנקרא רחם שנאמר (דניאל
ב') אתה הוא ריש"א דכבא · וכן
גילו של רחם נבוכדנאצר החריב
והוא בקש להחריב דכתיב (עזרא ד')
ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו
כתבו שטנה · ובמועל אמר שבשמרו
סניהם של ישראל בימיו כשולי קדרה·
רבי חנינא אומר שכל שזוכרו אומר
אח לרחמו · רבי יוחנן אומר שכל
שעשו רשים בימיו שנאמר ויהם
המלך אחשורוש הם וגו' · הוא
אחשורוש הוא נרשעו מתחלתו ועד
סופו (בראשית ל"ו) הוא עשו אבי
אדום הוא נרשעו מתחלתו ועד
סופו (במדבר כ"ו) הוא דתן ואבירם
הם נרשעם מתחלתן ועד סופן ·
המילך במלך מעמי שלא היה רשע
במלכות שלא עמון יפיר שלא

הָהֵם בְּשֶׁבֶת ׀ הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר
בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה׃ ג בִּשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְמָלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתֶּה לְכָל־
שָׂרָיו וַעֲבָדָיו חֵיל ׀ פָּרַס וּמָדַי הַפַּרְתְּמִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת
לְפָנָיו׃ ד בְּהַרְאֹתוֹ אֶת־עֹשֶׁר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאֶת־יְקָר
תִּפְאֶרֶת גְּדֻלָּתוֹ יָמִים רַבִּים שְׁמוֹנִים וּמְאַת יוֹם׃
ה וּבִמְלוֹאת ׀ וּבמלאות קרי הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל־
הָעָם הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה לְמִגָּדוֹל וְעַד־קָטָן מִשְׁתֶּה
שִׁבְעַת יָמִים בַּחֲצַר גִּנַּת בִּיתַן הַמֶּלֶךְ׃ ו חוּר ׀ כַּרְפַּס וּתְכֵלֶת
אָחוּז בְּחַבְלֵי־בוּץ וְאַרְגָּמָן עַל־גְּלִילֵי כֶסֶף וְעַמּוּדֵי שֵׁשׁ

ע"ד המדרש פי' רבינו בחיי ע"ד הפשט

דיסיב וקס׃ (ג) בשנת שלוש למלכו עשה משתה בחצר גנת ביתן המלך · רב ושמואל חד אמר הרחוי לגינה לגינה הרחוי לחצר לחצר הרחוי לביתן לביתן · ואחד אמר סוכיכן בחצר ולא החזיקתן הוסיכן בגינה ולא החזיקתן עד שהכניס חותן לביתן· במתניתא תנא הוסיכן בחצר ופתח להן שני פתחים אחד לגינה ואחד לביתן׃ (ו) חור כרפס ותכלת · חור רב ושמואל רב אמר חרי חרי · ושמואל אמר מילת לבנה הניע להם · כרפס כרים של פסים · מטות זהב וכסף · רבי יהודה אומר הרחוי לכסף לכסף הרחוי לזהב לזהב אמר לו רבי נחמיה אם כן אתה מטיל קנאה בסעודה תלת הן של כסף ורגליהן של זהב · ודר

ומאת יום שהם שבעה חדשים · ומה שכתוב׃ (ג) בשנת שלוש למלכו · כלומר בשנה השלישית למלכו עשה משתה וגו' · וכאשר נשלמו ימי משתה זה עשה משתה שני בשושן הבירה ג"כ לכל העם הנמצאים שם ועמד משתה זה ז' ימים · וזהו שכתוב׃ (ה) ובמלואת הימים האלה עשה המלך וגו' · וחזר לבחר בחיוה מקום בשושן הבירה עשה משתה וזה שאמר בחצר גנת ביתן המלך · ובירושלמי שכתוב כי חויר פחזר היה מכוסה למעלה ומקלע ומעוטר סביב בחור כרפס ותכלת שהם בגדים מעולים בנעשונים נאים ביותר · וכל בגד ובגד מהן יחוז בחבלי בוץ שהוא הפשתים וארגמן שהוא הצמר בעבוי מרובה · והכגדים כלנו היו

סְמָטוֹת׃ ז וְהַבְּ֣ וְכֶ֣סֶף עַל רִצְפַ֣ת בַּהַט־וָשֵׁ֖שׁ וְדַ֣ר וְסֹחָֽרֶת׃
ז וְהַשְׁקוֹת֙ בִּכְלֵי־זָהָ֣ב וְכֵלִ֔ים מִכֵּלִ֖ים שׁוֹנִ֑ים וְיַ֤יִן מַלְכ֙וּת֙ רָ֣ב
כְּיַ֣ד הַמֶּ֔לֶךְ׃ ח וְהַשְּׁתִיָּ֣ה כַדָּ֔ת אֵ֖ין אֹנֵ֑ס כִּ֤י כֵן֙ יִסַּ֣ר הַמֶּ֔לֶךְ
עַל כָּל־רַ֥ב בֵּית֖וֹ לַעֲשׂ֣וֹת כִּרְצ֣וֹן אִ֥ישׁ־וָאִֽישׁ׃ ס ט גַּם וַשְׁתִּ֤י
הַמַּלְכָּה֙ עָשְׂתָ֣ה מִשְׁתֵּ֔ה נָשִׁ֖ים בֵּ֣ית הַמַּלְכ֑וּת אֲשֶׁ֖ר לַמֶּ֥לֶךְ
אֲחַשְׁוֵרֹֽושׁ׃ י בַּיּ֣וֹם הַשְּׁבִיעִ֗י כְּט֤וֹב לֵב־הַמֶּ֙לֶךְ֙ בַּיָּ֔יִן אָמַ֕ר
לִמְהוּמָ֥ן בִּזְתָ֖א חַרְבוֹנָ֣א בִגְתָ֑א וַאֲבַגְתָ֣א זֵתַ֔ר וְכַרְכַּ֕ס שִׁבְעַ֖ת
הַסָּרִיסִ֑ים הַמְשָׁרְתִ֖ים אֶת־פְּנֵ֥י הַמֶּ֖לֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹֽושׁ׃ יא לְהָבִ֣יא

עיד ושמש פי׳ רבינו בחיי ע״ד המדרש

מזגים ופרוסים על גלילי כסף
ועמודי שם שהיו קבועים וזקופים
בקרקע שתגר ויהיה קילוע סבוגדים
סלולו יפריטתן וכסוין סולך מגולל
לגלול מעמוד לעמוד בגיור נאה
ומהודר · והיה קרקע כחגר מכוסה
גרגסה של נכרו ושם והיו קבועים
שם דר וסוחרים שהן חגיגים טובות
ומרגליות · והיו מציעים להם שם
פטוש זהב וכסף על גרגסה · והיו
מסקין תותן בכלי זהב · וזהו שכתוב:
(ז) והשקות בכלי זהב · ולמה עשה
כמשתה גדול הזה לפי שחשב
בחשבונו שלא יגלו ישראל · ועם
היותם שקוע מעלתמופיו · שם
חומרים שנשע חת ושפי סמלכה
מחדש · וחפו שכתוב כי על כן עשה
כמלך מחתה לחגביר גם ושפי כמלכה
עשתה משתה נשים: (י) ביום השביעי כטוב לב סמלך ביין · פיר׳
שכתוב כי שמד כמשתה ו׳ ימים · וביום השביעי כתיב שמח מ״ש
משתה היין טוב שהיו שם ושפי השגיח שמשתה לשרפ

אסתר א

אֶת־וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מַלְכוּת לְהַרְאוֹת
הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת־יָפְיָהּ כִּי־טוֹבַת מַרְאֶה הִוא׃
יב וַתְּמָאֵן הַמַּלְכָּה וַשְׁתִּי לָבוֹא בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּיַד
הַסָּרִיסִים וַיִּקְצֹף הַמֶּלֶךְ מְאֹד וַחֲמָתוֹ בָּעֲרָה בוֹ׃ ס
יג וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַחֲכָמִים יוֹדְעֵי הָעִתִּים כִּי־כֵן דְּבַר הַמֶּלֶךְ
לִפְנֵי כָּל־יוֹדְעֵי דָּת וָדִין׃ יד וְהַקָּרֹב אֵלָיו כַּרְשְׁנָא שֵׁתָר

עי׳ המדרש פי׳ רבינו בחיי ע״ד תפשם

(יב) ותמאן המלכה ושתי· מכדי פרישותא כותי מאי טעמא לא אתיא מלמד שסרחה בה נרעש · במתניתא תנא בת בבריתו ועשה לה זנב · וכותי יתיר בשר שעשה כפניה לפי שעה בדרך הגס : (יג) ויאמר המלך לחכמים· מהן חכמים רבנן · יודעי בעתים שיודעים לעבר פסיק ולקבוע חדשים · אמר להו דיוסף ניחלתי אמרי היכי ניעביד ניתא ליה קמלס למחר עקת ליה תמרה ותבע ליה מינן ניתא ליה שבקה קא מזלזלינא במלכותא מוסג נפליק נפשין · אמרו לו מיום שאמר ניפק״ק וגלים מתרגנו ניפלה עצה ממנו ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות · כלומר כי מלטול בחדש ממקום למקום שבה שהי אפשר שחסיס שכחתו ודעתו על השלמות ועל כן אמרו לו ניפלס עצה ממנו ואין אם יכולין לדון דיני נפשות אנו אל נגבי עמון ומואב דיתבי בדוכתייהו כתמרה דיתיב בדורדיא וכתיב (ירמיה מ״ח) שאנן מואב מנעוריו ושוקט הוא על שמריו · מיד : (יד) והקרוב אליו כרשנא שתר · פסוק זה לו על מי מדבר נאמר · והקרוב אליו מלמון קרבן · כרשנא אמרו מלאכי השרת לפני הקב״ה רבש״ע כלום הקריבו לפניך פרים כמו שנם כדרך שהקריבו בני ישראל לפניך · אתר כלום הקריבו לפניך שתי תורים כנגד שהקריבו ישראל · אדתתא כלום נמי מאכא מזמא כדרך שנמו

אַרְמָתָא תַּרְשִׁישׁ מֶרֶס מְרְסְנָא מְמוּכָן שִׁבְעַת שָׂרֵי פָּרַס
וּמָדַי רֹאֵי פְנֵי הַמֶּלֶךְ הַיֹּשְׁבִים רִאשׁוֹנָה בַּמַּלְכוּת: טו כְּדָת
מַה־לַּעֲשׂוֹת בַּמַּלְכָּה וַשְׁתִּי עַל־ אֲשֶׁר לֹא־עָשְׂתָה אֶת־
מַאֲמַר הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ בְּיַד הַסָּרִיסִים: ם טז וַיֹּאמֶר
מוּכָן מְמוּכָן קר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים לֹא עַל־הַמֶּלֶךְ לְבַד
עָוְתָה וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה כִּי עַל־כָּל־הַשָּׂרִים וְעַל־כָּל־הָעַמִּים
אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ: יז כִּי־יֵצֵא דְבַר
הַמַּלְכָּה עַל־כָּל־הַנָּשִׁים לְהַבְזוֹת בַּעְלֵיהֶן בְּעֵינֵיהֶן בְּאָמְרָם
הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אָמַר לְהָבִיא אֶת־וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה לְפָנָיו
וְלֹא־בָאָה: יח וְהַיּוֹם הַזֹּה תֹּאמַרְנָה שָׂרוֹת פָּרַס־וּמָדַי
אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר הַמַּלְכָּה לְכֹל שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ וּבְדֵי בְזָיוֹן
וָקָצֶף: יט אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יֵצֵא דְבַר־מַלְכוּת מִלְּפָנָיו
וְיִכָּתֵב בְּדָתֵי פָרַס־וּמָדַי וְלֹא יַעֲבוֹר אֲשֶׁר לֹא־תָבֹא
וַשְׁתִּי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ
לִרְעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה: כ וְנִשְׁמַע פִּתְגָם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־

עיין תפארת פי' רבינו בחיי עיד חמדת

ק: (יח) וכיום הזה תאמרנה שרות·
לשון (רות ד') המאמרים היום·
ומצאנו בשלוח ספרים אל כל
מדינות המלך לפיות כל איש שוה
בביתו ומדבר כלשון עמו
וידוע דבר אחד שם זה כדי שלא
יפה קטן נפלא· ומצרי טעון

(יח) וכיום הזה תאמרנה וגו' כלומר

ישראל לפניו· מרשים כלום שמעו
לפניו בעגדי כסומא שנאמר כהם
(שמות כ"ח) פרטים שהם ושפה
כדרך שמעו ישראל· פרס כלום
מרכז בדם· מרכבת כלום פרסו
בתנחות· שרים לשון גלילים
ופמליות· ממכן כלום הכנים
שולחן והם כסנים לפניך:

יַעֲשֶׂה בְּכָל־מַלְכוּתוֹ כִּי רַבָּה הִיא וְכָל־הַנָּשִׁים יִתְּנוּ יְקָר
לְבַעְלֵיהֶן לְמִגְדּוֹל וְעַד־קָטָן: כא וַיִּיטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ
וְהַשָּׂרִים וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כִּדְבַר מְמוּכָן: כב וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־
כָּל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אֶל־מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָבָהּ וְאֶל־עַם
וָעַם כִּלְשׁוֹנוֹ לִהְיוֹת כָּל־אִישׁ שֹׁרֵר בְּבֵיתוֹ וּמְדַבֵּר כִּלְשׁוֹן
עַמּוֹ: ב א אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כְּשֹׁךְ חֲמַת הַמֶּלֶךְ
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ זָכַר אֶת־וַשְׁתִּי וְאֵת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה וְאֵת אֲשֶׁר־
נִגְזַר עָלֶיהָ: ב וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי־הַמֶּלֶךְ מְשָׁרְתָיו יְבֻקְשׁוּ לַמֶּלֶךְ
נְעָרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת מַרְאֶה: ג וְיַפְקֵד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים
בְּכָל־מְדִינוֹת מַלְכוּתוֹ וְיִקְבְּצוּ אֶת־כָּל־נַעֲרָה בְתוּלָה טוֹבַת
מַרְאֶה אֶל־שׁוּשַׁן הַבִּירָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים אֶל־יַד הֵגֵא
סְרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וְנָתוֹן תַּמְרוּקֵיהֶן: ד וְהַנַּעֲרָה
אֲשֶׁר תִּיטַב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ תַּחַת וַשְׁתִּי וַיִּיטַב הַדָּבָר
בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ כֵּן: ס ה אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוּשַׁן

עיד הסרש פי' רביעו בחיי עיד הפשט

ממוכן שהיה מוכן לשורעניות ומכתן שהיה קיים כדתם: (ה) אשר יאמר שיהא בשושן סנהדרין · קרי ליה יהודי לשמח מיהודה קא אתי · וקרי ליה ימיני לשמח מבנימין קא אתי · אמר ריש לקיש מכאן ואמן מיהודה · ר' יוחנן אמר לעולם מבנימין קא אתי ואמאי קרי ליה יהודי על שם שכופר באלהות כיהודים שעבדו בימי חזקיה שנאמר יהודי אחז (דניאל ג') אותן שומרין יהודאין דיי שנים יתכון על עגידם מדינה נגד שדרך מיכן ושבר נגו · רבי שמעון בן פזי אומר (תהלים ד') נפלאו חסידיו ילדם שהיו שבי נחור ובני תבר שבי שם

הַבִּירָה וּשְׁמוֹ מָרְדֳּכַי בֶּן־יָאִיר בֶּן־שִׁמְעִי בֶּן־קִישׁ אִישׁ
יְמִינִי: ו אֲשֶׁר הָגְלָה מִירוּשָׁלַיִם עִם־הַגֹּלָה אֲשֶׁר הָגְלְתָה
עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֲשֶׁר הָגְלָה נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל:
ז וַיְהִי אֹמֵן אֶת־הֲדַסָּה הִיא אֶסְתֵּר בַּת־דֹּדוֹ כִּי אֵין לָהּ אָב
וְאֵם וְהַנַּעֲרָה יְפַת־תֹּאַר וְטוֹבַת מַרְאֶה וּבְמוֹת אָבִיהָ וְאִמָּהּ

ע"ד התשם פי' רבינו ברזיי ע"ד המדרש

מרדכי וגו' • כדי שיזכיר בכתוב להסתר סיפה בשויתו של מרדכי ונקרא שם יהודי ע"כ שהיה מארץ יהודה וזהו שאמר: (ו) אשר הגלה מירושלים וגו' • וכיוצא לך בכתוב כי קודם שהזכיר הסתר נתים כמלך כבר היה מרדכי גדול נתים במלכות ודר בשושן הבירה ואל כן אמר כשובן • כי נכ"מ שחתנה כמגילה ז כשובן בבירה שכוונם עד אחשורוש המלך שעם כסא מלכותו שהיה שמו שושן • כי לשון בבירה הוא אחשורוש כמו (ד"ם ח' כ"ם) כי לא לאדם הבירה • ואחשורוש הוא שעמו שושן נתון עולם במדינה וכן כתוב בספר זכריה (ח') ואני בשושן הבירה אשר נפילם כמדינה • וכשהמלך נמצא ז בשושן שעם שם שהיה שושן שכוונם על כל מדינה שעם שושן שהיתה קרויה נפילם • ויש לך לדעת כי ויש לחבי כשיר בשושן שיו יהרחל לחבי נשושן בבירה הוא אחשורוש המלך נשושן שעם שם שהיה יהרחל על כל חבי חבי • לא נתורה לא נחכמה לא נביהים • לחלם ניו נחיה נת פרעם אשר לקח לו מרד וכי פרד שעם ושלח כלב שמו • אמר הקב"ה יבא כלב שמרד נאמת מרגלים ויבא נחיה נת פרעה שמרדם נגלוני ניה שבים • כן יאיר בן שפיר עיניהם

רבי יוחנן בירדה לרחון מגלוני ניה חבים • ילדה ושלח רבוי רכיהים חלח נומר לך כל כמגדל יתום בניהו מפלם עליו בכתוב כחילו ילדו • ירד זה מבה ולמה נקרא שמו ירד שירד ליבהל מן נימיו • גדור שגדר פרוציהן של יהרחל • חבר שחיבר חת יהרחל לחביהם שבשמים• סוכו בנעשה נהם נסוכה ליהרחל • יקוהיחל שקוו יהרחל לחל נימיו • זוח שהזנית עוהיהם של יהרחל • חבי חבי חבי • חב נתורה חב נחכמה חב נביהים • חלם ניו נחיה נת פרעם חשר לקח לו מרד וכי פרד שעם ושלח כלב שמו • אמר הקב"ה יבא כלב שמרד נאמת מרגלים ויבא נחיה נת פרעה שמרדם נגלוני ניה שבים • כן יאיר בן שפיר עיניהם

רבי יוחנן בירדה לרחון מגלוני ניה חבים • ילדה ושלח רבוי רכיהים חלח נומר לך כל כמגדל יתום בניהו מפלם עליו בכתוב כחילו ילדו • ירד זה מבה ולמה נקרא שמו ירד שירד ליבהל מן נימיו • גדור שגדר פרוציהן של יהרחל • חבר שחיבר חת יהרחל לחביהם שבשמים• סוכו בנעשה נהם נסוכה ליהרחל • יקוהיחל שקוו יהרחל לחל נימיו • זוח שהזנית עוהיהם של יהרחל • חבי חבי חבי • חב נתורה חב נחכמה חב נביהים • חלם ניו נחיה נת פרעם חשר לקח לו מרד וכי פרד שעם ושלח כלב שמו • אמר הקב"ה יבא כלב שמרד נאמת מרגלים ויבא נחיה נת פרעה שמרדם נגלוני ניה שבים • כן יאיר בן שפיר עיניהם

לָקַחַת מָרְדֳּכָי לוֹ לְבַת׃ ח וַיְהִי בְּהִשָּׁמַע דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ
וּבְהִקָּבֵץ נְעָרוֹת רַבּוֹת אֶל־שׁוּשַׁן הַבִּירָה אֶל־יַד הֵגַי וַתִּלָּקַח
אֶסְתֵּר אֶל־בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל־יַד הֵגַי שֹׁמֵר הַנָּשִׁים׃ ס וַתִּיטַב
הַנַּעֲרָה בְּעֵינָיו וַתִּשָּׂא חֶסֶד לְפָנָיו וַיְבַהֵל אֶת־תַּמְרוּקֶיהָ
וְאֶת־מְנוֹתֶהָ לָתֶת לָהּ וְאֵת שֶׁבַע הַנַּעֲרוֹת הָרְאיוֹת לָתֶת־
לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַיְשַׁנֶּהָ וְאֶת־נַעֲרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית הַנָּשִׁים׃
י לֹא־הִגִּידָה אֶסְתֵּר אֶת־עַמָּהּ וְאֶת־מוֹלַדְתָּהּ כִּי מָרְדֳּכַי
צִוָּה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא־תַגִּיד׃ יא וּבְכָל־יוֹם וָיוֹם מָרְדֳּכַי
מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי חְצַר בֵּית־הַנָּשִׁים לָדַעַת אֶת־שְׁלוֹם אֶסְתֵּר
וּמַה־יֵּעָשֶׂה בָּהּ׃ יב וּבְהַגִּיעַ תֹּר נַעֲרָה וְנַעֲרָה לָבוֹא ׀ אֶל
הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ מִקֵּץ הֱיוֹת לָהּ כְּדַת הַנָּשִׁים שְׁנֵים עָשָׂר
חֹדֶשׁ כִּי כֵן יִמְלְאוּ יְמֵי מְרוּקֵיהֶן שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמֹּר
וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בַּבְּשָׂמִים וּבְתַמְרוּקֵי הַנָּשִׁים׃ יג וּבְזֹה
הַנַּעֲרָה בָּאָה אֶל־הַמֶּלֶךְ אֵת כָּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר יִנָּתֵן לָהּ

ע"ד הנזדרש פי' רבינו בחיי ע"ד הפשט

אל ישראל בתפלתו · כן שמעי שמעי שכן פנינה לנד וכוכן סתם לו סמיך
אל תפלתו · כן קים כן שנקם על כוכן לנד · ואמר כי פניכל
תלש רחמיב ונפתחו לו : והרמון פתר למלך קים שמו כוכן
פנינה ואין שם יהודי כלל כי אם
מרדכי כמלך ומרדכי עמהם · וסמדינה הקרובה לשילם שנם סיהודים שמם
שכן שתם ויקראנו סכתוב שתם שיכן כענין שכתוב הנמנאים בשושן ופתם העיר
כוכן כענין שכתוב ופעיר כוכן נכוכה וכעיר כוכן לפלא ומחבה : (ב) ויסיפ
הנערה בעיניו ומצא חסד לפניו · וכחסד שנא עמה לא יזוז ממנה : (י) לא הגידה
אסתר את עמה ואת מולדתה וגו' · שם שנוס פליט כן כדי שלא יאמור
עורת הבית נפתר בלא הכלל נגלית ותאמור בהכחות ולא ידעתי
שהברתים כי אם סיה יודע שמלך שנא יכיריהו גבן כי נכל כרחם שהיתה ;

לְבוֹא עָלָמָה׃ סְבֵית הַנָּשִׁים עַד־בֵּית הַמֶּלֶךְ׃ יד בָּעֶרֶב וְהִיא
בָאָה וּבַבֹּקֶר הִיא שָׁבָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים שֵׁנִי אֶל־יַד
שַׁעַשְׁגַּז סְרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַפִּילַגְשִׁים לֹא־תָבוֹא עוֹד אֶל־
הַמֶּלֶךְ כִּי אִם־חָפֵץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרְאָה בְשֵׁם׃ טו וּבְהַגִּיעַ
תֹּר־אֶסְתֵּר בַּת־אֲבִיחַיִל דֹּד מָרְדֳּכַי אֲשֶׁר לָקְחַהּ־לוֹ לְבַת
לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְּשָׁה דָּבָר כִּי אִם אֶת־אֲשֶׁר יֹאמַר
הֵגֵי סְרִיס־הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וַתְּהִי אֶסְתֵּר נֹשֵׂאת חֵן
בְּעֵינֵי כָּל־רֹאֶיהָ׃ טז וַתִּלָּקַח אֶסְתֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
אֶל־בֵּית מַלְכוּתוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא־חֹדֶשׁ טֵבֵת
בִּשְׁנַת־שְׁבַע לְמַלְכוּתוֹ׃ יז וַיֶּאֱהַב הַמֶּלֶךְ אֶת־אֶסְתֵּר
מִכָּל־הַנָּשִׁים וַתִּשָּׂא־חֵן וָחֶסֶד לְפָנָיו מִכָּל־הַבְּתוּלוֹת וַיָּשֶׂם
כֶּתֶר־מַלְכוּת בְּרֹאשָׁהּ וַיַּמְלִיכֶהָ תַּחַת וַשְׁתִּי׃ יח וַיַּעַשׂ
הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֶּה גָּדוֹל לְכָל־שָׂרָיו וַעֲבָדָיו אֶת מִשְׁתֵּה אֶסְתֵּר
וְהַנָּחָה לַמְּדִינוֹת עָשָׂה וַיִּתֵּן מַשָּׂאת כְּיַד הַמֶּלֶךְ׃ יט וּבְהִקָּבֵץ
בְּתוּלוֹת שֵׁנִית וּמָרְדֳּכַי יֹשֵׁב בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ׃ כ אֵין אֶסְתֵּר
מַגֶּדֶת מֽוֹלַדְתָּהּ וְאֶת־עַמָּהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה עָלֶיהָ מָרְדֳּכָי וְאֶת־
מֵאֲמַר מָרְדֳּכַי אֶסְתֵּר עֹשָׂה כַּאֲשֶׁר הָיְתָה בְאָמְנָה אִתּוֹ׃ ס
כא בַּיָּמִים הָהֵם וּמָרְדֳּכַי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ קָצַף בִּגְתָן

ע"ד הששש פי' רבינו בחיי ע"ד המדרש

(טז) ותלקח אסתר וגו' • שוא חדש
טבת • ירח שמגוף נשכח מן הגוף
וכל סכוס מלח הסי"ת השר לו

(שו) ונסגיע תור אסתר בת אניחיל
דוד מרדכי • לא נקשה דבר• גם זה

עיבנו עלילום • ונסיע • (יז) ויתכג סמלו את אסתר וגו' • (כא) ניסים

וְתֹרֶשׁ שְׁנֵי־סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשֹּׁמְרֵי הַסַּף וַיְבַקְשׁוּ לִשְׁלֹחַ יָד
בַּמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ: כג וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לְמָרְדֳּכָי וַיַּגֶּד לְאֶסְתֵּר
הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדְּכָי: כד וַיְבֻקַּשׁ
הַדָּבָר וַיִּמָּצֵא וַיִּתָּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל־עֵץ וַיִּכָּתֵב בְּסֵפֶר דִּבְרֵי
הַיָּמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: ס ג א אַחַר ׀ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדַּל הַמֶּלֶךְ
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֶת־הָמָן בֶּן־הַמְדָתָא הָאֲגָגִי וַיְנַשְּׂאֵהוּ וַיָּשֶׂם
אֶת־כִּסְאוֹ מֵעַל כָּל־הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ: ב וְכָל־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ
אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כֹּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהָמָן כִּי־כֵן צִוָּה־
לוֹ הַמֶּלֶךְ וּמָרְדֳּכַי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה: ג וַיֹּאמְרוּ
עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ לְמָרְדֳּכָי מַדּוּעַ אַתָּה

ע"ד המדרש פי' רבינו בחיי ע"ד הפשט

שם ומרדכי יושב וגו' • פקניף פקנ"ס תדון על עבדיו לעשות גם לגדיק ומנו יוסף ופקניף פקנ"ס עבדים על תדוניהם לעשות גם לגדיק ומנו מרדכי: (כב) וידע הדבר למרדכי וגו' • בגתן ותרש שני סרסיים היו ויסו מבשרים בלשון ערבי זה לזה ואומרים ביום שבאת זו לא רחינו שום בעינינו תלת בת ונשיל לו תרס בשפל כדי שיחות הוא ושיח • ושם גת ידעו שמרוכי מיושבי לשכת הגזית היה ויודע שבעים לשון • אמר לו והלא אין מבשרי ומבשרתך שום אמר לו אני אחמוד מבשרתי ומבשרתך וסיינו דכתיב ויבוקש הדבר ומצא שהלא נתבשרתם ויתלו שניהם על עץ: (א) אחר הדברים האלה • אחר שברח פקנ"ס רפואם לשכם • ורפואם הוא שיח שנלקחה אחתו על ידי המלך שאל ידע נשם מגדולם ליטרגל • גדל אחשורוש את המן וגו' • היה של עגדיו ושל מנשפתו ערת עגודם טכגים ולכן היו כורעים ומשתחוים לו

לחות על שכלה: (ב) וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כורעים ומשתחוים להמן וגו' • כתב מהכם רבי מנחם ז"ל שם לשחול ולחם שכנים מרדכי עלמו בשבוה גם הכנים כל ישראל • היה לחוי יודכר לאחתר ומשיחתו מצער המלך • אחל חק השלטות שכל מי שנתמנה נמיט ו

עוֹבֵר אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ׃ ד וַיְהִי כְּאָמְרָם כ׳ אֵלָיו
יוֹם וָיוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וַיַּגִּידוּ לְהָמָן לִרְאוֹת הֲיַעַמְדוּ
דִּבְרֵי מָרְדְּכַי כִּי־הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר־הוּא יְהוּדִי׃ ה וַיַּרְא
הָמָן כִּי־אֵין מָרְדְּכַי כֹּרֵעַ וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיִּמָּלֵא הָמָן חֵמָה׃
ו וַיָּבֶז בְּעֵינָיו לִשְׁלֹחַ יָד בְּמָרְדְּכַי לְבַדּוֹ כִּי־הִגִּידוּ לוֹ
אֶת־עַם מָרְדְּכָי וַיְבַקֵּשׁ הָמָן לְהַשְׁמִיד אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים
אֲשֶׁר בְּכָל־מַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַם מָרְדְּכָי׃ ז בַּחֹדֶשׁ
הָרִאשׁוֹן הוּא־חֹדֶשׁ נִיסָן בִּשְׁנַת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הִפִּיל פּוּר הוּא הַגּוֹרָל לִפְנֵי הָמָן מִיּוֹם ׀ לְיוֹם
וּמֵחֹדֶשׁ לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר׃ ס ח וַיֹּאמֶר
הָמָן לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ יֶשְׁנוֹ עַם־אֶחָד מְפֻזָּר וּמְפֹרָד בֵּין
הָעַמִּים בְּכֹל מְדִינוֹת מַלְכוּתֶךָ וְדָתֵיהֶם שֹׁנוֹת מִכָּל־עָם

ע״ד השטח פי׳ רבינו בחיי ע״ד המדרש

וסוף זו מסם דמו נרחבו׃ (ו) ויבז (ד) ויגידו להמן לראות סיעמ־ו
בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו וגו׳ דברי מרדכי וגו׳ • ואמור לו
ויבקש המן להשמיד את כל סיסודים- להשתחות לעבודת כוכבים׃
ומה שסיל סור ונשל לו שגולל בעודם (ח) ויאמר המן למלך אחשורוש
ישנו עם אחד וגו׳ • אמר רבא

ליכא מינם דיבא לאשתעויי נס״ר כאמן • אמר ליה את ניכליגהו אמר
ליה מאחיגא מלכייהו דילמא עניד בהאוג נגרא כמה דעניד
בקמאי • אמר יבמו מן סמנות • אמר ליה אית כאו רבנן • אמר ליה
עם אחד ומה אחבר קרחם אחה עובם במלכותא מלמוד לומר מפוזר
ומפורד כין סעמים ומה סאמר אינה מדע מדינתא מגייסו מלמוד
לומר בכל מדינות מלכותך׃ ודתיהם שונות מכל עם • דלא מכלו
מינן ולא שמו מינן ולא נסבי מינן ולא מינסבי לן מגייהו׃ ואת דמי
שמלך אינם עושים• דמשקי לה לשתא בשס״י פס״י. ולמלך אין שום להניחם
שמכלו שמו ורוו ויפני ופכנו ליה למלכא • ד״ם ולמלך אין שום להניחם

וְאֶת־דָּתֵי הַמֶּלֶךְ עֲשֵׂיתָם עֹשִׂים וְלַמֶּלֶךְ אֵין־שׁוֶה לְהַנִּיחָם׃
ט אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכָּתֵב לְאַבְּדָם וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כִּכַּר־
כֶּסֶף אֶשְׁקוֹל עַל־יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא אֶל־גִּנְזֵי
הַמֶּלֶךְ׃ י וַיָּסַר הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהָמָן
בֶּן־הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי צֹרֵר הַיְּהוּדִים׃ יא וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָמָן
הַכֶּסֶף נָתוּן לָךְ וְהָעָם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ׃ יב וַיִּקָּרְאוּ
סֹפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ
וַיִּכָּתֵב כְּכָל־אֲשֶׁר־צִוָּה הָמָן אֶל אֲחַשְׁדַּרְפְּנֵי־הַמֶּלֶךְ וְאֶל־
הַפַּחוֹת אֲשֶׁר עַל־מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל־שָׂרֵי עַם וָעָם מְדִינָה
וּמְדִינָה כִּכְתָבָהּ וְעַם וָעָם כִּלְשׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
נִכְתָּב וְנֶחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ׃ יג וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים בְּיַד
הָרָצִים אֶל־כָּל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לַהֲרֹג וּלְאַבֵּד
אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים מִנַּעַר וְעַד־זָקֵן טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד
בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם
לָבֹז׃ יד פַּתְשֶׁגֶן הַכְּתָב לְהִנָּתֵן דָּת בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה

עי׳ המדרש פי׳ רבינו בחיי עי׳ תפשם

שלשלו זכוב נוסל לתוך כוסו של מדר ובמת שמחם נחוכה לפי שם
אחד מהם ווקפו ושותהו ותלו תלוני מת מהם ונס ידע שבו טלד :
סמלך נוגע בו תוכטו בקרקע ותיבו
שותהו : (ט) אם על המלך טוב יכתב לאבדם וגו׳ יש שסירם שנתכוין המן במנין שנרת אלפים ככר כסף לתת
ערכם של ישראל כי ערכו של אדם טו״ן שקלים נמצא לכל סיופר וישראל
סיו ס׳ רבוא וסככר ק״כ מנים וסמנה כ״ה שקלים נמצא שכל אדם
עיין שני פנים וסככר הוא ערך שנים עני אדם ושנרת אלפים

נָלְוִי לְכָל־הָעַמִּים לִהְיוֹת עֲתִדִים לַיּוֹם הַזֶּה׃ ט הָרָצִים
יָצְאוּ דְחוּפִים בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ וְהַדָּת נִתְּנָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה
וְהַמֶּלֶךְ וְהָמָן יָשְׁבוּ לִשְׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוּשַׁן נָבוֹכָה׃ ס
ד א וּמָרְדֳּכַי יָדַע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע מָרְדֳּכַי אֶת־
בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׁ שַׂק וָאֵפֶר וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק זְעָקָה
גְּדוֹלָה וּמָרָה׃ ב וַיָּבוֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר־הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין
לָבוֹא אֶל־שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שָׂק׃ ג וּבְכָל־מְדִינָה
וּמְדִינָה מְקוֹם אֲשֶׁר דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מַגִּיעַ אֵבֶל גָּדוֹל
לַיְהוּדִים וְצוֹם וּבְכִי וּמִסְפֵּד שַׂק וָאֵפֶר יֻצַּע לָרַבִּים׃
ד וַתָּבוֹאינָה ותבואנה ק׳ נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ וַיַּגִּידוּ
לָהּ וַתִּתְחַלְחַל הַמַּלְכָּה מְאֹד וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ
אֶת־מָרְדֳּכַי וּלְהָסִיר שַׂקּוֹ מֵעָלָיו וְלֹא קִבֵּל׃ ה וַתִּקְרָא
אֶסְתֵּר לַהֲתָךְ מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הֶעֱמִיד לְפָנֶיהָ וַתְּצַוֶּהוּ
עַל־מָרְדֳּכַי לָדַעַת מַה־זֶּה וְעַל־מַה־זֶּה׃ ו וַיֵּצֵא הֲתָךְ אֶל־
מָרְדֳּכַי אֶל־רְחוֹב הָעִיר אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר־הַמֶּלֶךְ׃ ז וַיַּגֶּד־
לוֹ מָרְדֳּכַי אֵת כָּל־אֲשֶׁר קָרָהוּ וְאֵת ׳ פָּרָשַׁת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר
אָמַר הָמָן לִשְׁקֹל עַל־גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ בַּיְּהוּדִיים יתיר ״ לְאַבְּדָם׃
ח וְאֶת־פַּתְשֶׁגֶן כְּתָב־הַדָּת אֲשֶׁר־נִתַּן בְּשׁוּשַׁן לְהַשְׁמִידָם
נָתַן לוֹ לְהַרְאוֹת אֶת־אֶסְתֵּר וּלְהַגִּיד לָהּ וּלְצַוּוֹת עָלֶיהָ

ע״ד הפשט פי׳ רבינו בחיי ע״ד המדרש

(א) ומרדכי ידע וגו׳ כל מאכל נעשה. הם שמים רנוח׃ (א) ומרדכי ידע
ומי שלא למספר שתתחנן לפני המלך את כל מאכל נעשה. ומי נותם

לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן־לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל־עַמָּהּ׃
ס וַיָּבוֹא הֲתָךְ וַיַּגֶּד לְאֶסְתֵּר אֵת דִּבְרֵי מָרְדֳּכָי׃ י וַתֹּאמֶר
אֶסְתֵּר לַהֲתָךְ וַתְּצַוֵּהוּ אֶל־מָרְדֳּכָי׃ יא כָּל־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם
מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ יְדְעִים אֲשֶׁר כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר־יָבוֹא
אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶל־הֶחָצֵר הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא־יִקָּרֵא אַחַת דָּתוֹ
לְהָמִית לְבַד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט־לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת־שַׁרְבִיט הַזָּהָב
וְחָיָה וַאֲנִי לֹא נִקְרֵאתִי לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ זֶה שְׁלֹשִׁים יוֹם׃
יב וַיַּגִּידוּ לְמָרְדֳּכָי אֵת דִּבְרֵי אֶסְתֵּר׃ יג וַיֹּאמֶר מָרְדֳּכָי
לְהָשִׁיב אֶל־אֶסְתֵּר אַל־תְּדַמִּי בְנַפְשֵׁךְ לְהִמָּלֵט בֵּית־הַמֶּלֶךְ
מִכָּל־הַיְּהוּדִים׃ יד כִּי אִם־הַחֲרֵשׁ תַּחֲרִישִׁי בָּעֵת הַזֹּאת רֶוַח
וְהַצָּלָה יַעֲמוֹד לַיְּהוּדִים מִמָּקוֹם אַחֵר וְאַתְּ וּבֵית־אָבִיךְ
תֹּאבֵדוּ וּמִי יוֹדֵעַ אִם־לְעֵת כָּזֹאת הִגַּעַתְּ לַמַּלְכוּת׃ טו וַתֹּאמֶר
אֶסְתֵּר לְהָשִׁיב אֶל־מָרְדֳּכָי׃ טז לֵךְ כְּנוֹס אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים

עיד תמרוש פי' רבינו בחיי עיד חפשם

להמצר להסעיום וחמרם · (טז) לך כנוס את כל היהודים וגו' · ותעם
בלעם ימים לפי שחין סקיים מנית את האדיקים בנרם יותר מבלעם ימים
שכן מניח ברחב (יהושע ב') ונחנחם שמה שלשה ימים וביונה (יונה ג')
ויהי יונה במעי הדג שלשה ימים וגו' · וכן בגחולם שחיזם כחיב
(שמות ו') יחיינו מיומים וגו' · ותח

על זחה · ותמר לה · (יג) אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מכל
היהודים : (יד) כי אם החרש תחריש וגו' · ביאור
שכתוב כי אם החרש תחריש כשם
שזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים
ממקום אחר ולא אל יהך · ואם
תחשבי שתמלטי מהרגי וכל בית
אבין עמך: ומי יודע אם לעת כזאת
הגעת למלכות · כלומר שמא נה
הגעת למלכות ולא למלט סוף אלא כשעת סוף שתוציאי אם
ישראל · ותם פסוקים ט · (טז) לך כנוס את כל היהודים וגו'

הַמְצָיְמִים בְּשׁוּשָׁן וְצֻמוּ עָלַי וְאַל־תֹּאכְלוּ וְאַל־תִּשְׁתּוּ
שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וְיוֹם גַּם־אֲנִי וְנַעֲרֹתַי אָצוּם כֵּן וּבְכֵן
אָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא־כַדָּת וְכַאֲשֶׁר אָבַדְתִּי אָבָדְתִּי׃
טז וַיַּעֲבֹר מָרְדֳּכָי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוְּתָה עָלָיו אֶסְתֵּר׃
ה א וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וַתַּעֲמֹד
בַּחֲצַר בֵּית־הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב
עַל־כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבֵית הַמַּלְכוּת נֹכַח פֶּתַח הַבָּיִת׃ ב וַיְהִי
כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת־אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת בֶּחָצֵר נָשְׂאָה
חֵן בְּעֵינָיו וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת־שַׁרְבִּיט הַזָּהָב אֲשֶׁר
בְּיָדוֹ וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר וַתִּגַּע בְּרֹאשׁ הַשַּׁרְבִּיט׃ ג וַיֹּאמֶר
לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּמַה־בַּקָּשָׁתֵךְ עַד־חֲצִי
הַמַּלְכוּת וְתִנָּתֶן לָךְ׃ ד וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב

ע"ד תפשט פי' רבינו בחיי ע"ד המדרש

הזמן עלי וגו' · וכנס אסתר נפחם ותלכם אסתר מלכות וגו':(א) ותלכם
בתלמים אל כן שתעתם ולא נעתם אסתר מלכות · שלבשתם רוה"ק כתיב
ניסים כי פני שתעתם תשפנם אף סכה ותלכם אסתר וכתיב (דה"ב י"ב)
כי עד סיום סג' · כל זה כתב ורוח לבשה את עמשי · ומעמוד
תני תנינם וגו' : (ד) יכוח שפלן נחנך כיון שסניפם לבים
שלמים נסחלקם מעגם שכינם תמרם
(תהלים כ"ג) תני תלי נמס עוכתני שמע תחם דן על שוב כמיד ועל
לשגם כרגין תי שמע של שקרתיו כלב שנאמר (שם) שיולם מחרב נפשי
וגו' · וקרתיו יריה שנאמר (שם) סושיעני מפי לריה : (ב) ויוכם
שפלן נאסתר תם ערבים שזכם · תמר רבי יוחנן ג' מלאכי שפרם
מרפנו לה נאותם שעם תחד שסניפם תת נוחרם · ותחד שאכל פניה תום
של תשד · ותחד שאמת שרגיעו וכמם פתח שמי לתוח סיפ ושפמידו
של שמים פשר תמר רבן גמליאל שניפ וכן תחם מוגח נשני רשעים
ותסיפ (שם ג') שמי רשעים שנרש של פקרי שנרש שלש שרגנם : (ד) שם

יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן הַיּוֹם אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשְׂתִי לוֹ׃
ה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַהֲרוּ אֶת־הָמָן לַעֲשׂוֹת אֶת־דְּבַר אֶסְתֵּר
וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר עָשְׂתָה אֶסְתֵּר׃
ו וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר בְּמִשְׁתֵּה הַיַּיִן מַה־שְּׁאֵלָתֵךְ וְיִנָּתֶן
לָךְ וּמַה־בַּקָּשָׁתֵךְ עַד־חֲצִי הַמַּלְכוּת וְתֵעָשׂ׃ ז וַתַּעַן אֶסְתֵּר
וַתֹּאמַר שְׁאֵלָתִי וּבַקָּשָׁתִי׃ ח אִם־מָצָאתִי
חֵן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְאִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב לָתֵת אֶת־שְׁאֵלָתִי
וְלַעֲשׂוֹת אֶת־בַּקָּשָׁתִי יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן אֶל־הַמִּשְׁתֶּה
אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָהֶם וּמָחָר אֶעֱשֶׂה כִּדְבַר הַמֶּלֶךְ׃ ט וְיָצָא
הָמָן בַּיּוֹם הַהוּא שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב וְכִרְאוֹת הָמָן אֶת־מָרְדְּכַי
בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְלֹא־קָם וְלֹא־זָע מִמֶּנּוּ וַיִּמָּלֵא הָמָן עַל־מָרְדְּכַי

עי׳ המדרש פי׳ רבינו בחיי עיד התפשם

על שמלך מוב יבוא שמלך ושמן סיום ·
מה ראתה לאסתר דומיניתים לשמן רבי
אליעזר חומר שחים שמנה לו ללכדו
שנאמר (משלים ס״ם) יפי שולחנם
לפניהם נשם · רבי יהודה חומר שלח
יכירו גם שניה יהודים · רבי
נחמיה חומר כדי שלח יחמרו ישראל
חתום לנו בניה פשלך ויפיתו דעתם
מן הרחמים · רבי יוסי בן קרחה
חומר חמרים מסכיר לו פנים כדי
שיסרג סוף ויפיל · רבי שמליהל חומר
מדיון שריכין שם לשודני · רבי
אליעזר שמודני חומר קנחתו כשלך
קנחתו בשרים· רבנן חמר (משלי ס״ו)
לפני שבר נפלן · משכחים רבה בר

שמא נשליחו ויל שחר ליה כשלך חויס שנאמר דשבדם משמיע לשמן

תֵּסֵּחַ׃ י וַיִּתְאַפֵּק הָמָן וַיָּבוֹא אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח וַיָּבֵא אֶת־
אֹהֲבָיו וְאֶת־זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ׃ יא וַיְסַפֵּר לָהֶם הָמָן אֶת־כְּבוֹד
עָשְׁרוֹ וְרֹב בָּנָיו וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר גִּדְּלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֵת אֲשֶׁר נִשְּׂאוֹ
עַל־הַשָּׂרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ׃ יב וַיֹּאמֶר הָמָן אַף לֹא־הֵבִיאָה
אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה כִּי
אִם־אוֹתִי וְגַם־לְמָחָר אֲנִי קָרוּא־לָהּ עִם־הַמֶּלֶךְ׃ יג וְכָל־
זֶה אֵינֶנּוּ שֹׁוֶה לִי בְּכָל־עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה אֶת־מָרְדְּכַי
הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ׃ יד וַתֹּאמֶר לוֹ זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ
וְכָל־אֹהֲבָיו יַעֲשׂוּ־עֵץ גָּבֹהַּ חֲמִשִּׁים אַמָּה וּבַבֹּקֶר׀ אֱמֹר
לַמֶּלֶךְ וְיִתְלוּ אֶת־מָרְדְּכַי עָלָיו וּבֹא עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתֶּה
שָׂמֵחַ וַיִּיטַב הַדָּבָר לִפְנֵי הָמָן וַיַּעַשׂ הָעֵץ׃ סוֹ א בַּלַּיְלָה
הַהוּא נָדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהָבִיא אֶת־סֵפֶר הַזִּכְרֹנוֹת
דִּבְרֵי הַיָּמִים וַיִּהְיוּ נִקְרָאִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ ב וַיִּמָּצֵא כָּתוּב

ע"ד הספרים — פי' רביעו בחיי — ע"ד חמדרש

(א) בלילה הזה נדדה שנת המלך · ק"ו מפורסם מאמו · כך פירשו בו רז"ל (מגילה ט"ו ב') והוה פשוטו של מקרא נפל ליה מילתא בדעתיים לומר מאי דקמאי דקא חזמתיה לספר למען דילמא צעס ויצטרך עליה דכתוב גברת למיקטיים · כדי לומר לו כבר הכינותי לך פיוס לישנא דרחים לי דהוה מודע לי · כדי לומר דילמא ליכא לישנא דמציד בי פיוסא ולא פרשתים ומיכאי זיל כך כתוב נמצר שלם שמעי בנו של פתן היה ומוסר פתן

(א) בלילה הזה נדדה שנת המלך · מחמת מאמרו של מרדכי שהיה כמלאו תגלי וכלולא חמודתי : (א) בלילה הזה נדדה שנת המלך · שנת מלכו של עולם זה משל ודברה תורה כלשון בני אדם (תהלים קכ"א) הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל · ויאמר להביא את ספר הזכרונות וימצא כתוב כאשר מיכאי היה מלמד שמעי מוחק ונכריאל כותב ומה כתב של מטה שלזכותם של ישראל היו נמחק כתב של מעלה על תחת כמה וכמה ·

אֲשֶׁר תָּמִיד מְרְדְּכַי עַל־בִּתְנָא וָתֶרֶשׁ שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ
מִשֹּׁמְרֵי הַסַּף אֲשֶׁר בִּקְשׁוּ לִשְׁלֹחַ יָד בַּמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ: ג
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה־נַּעֲשָׂה יְקָר וּגְדוּלָּה לְמָרְדְּכַי עַל־זֹאת
וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מְשָׁרְתָיו לֹא־נֶעֱשָׂה עִמּוֹ דָּבָר: ד וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ מִי בֶחָצֵר וְהָמָן בָּא לַחֲצַר בֵּית־הַמֶּלֶךְ הַחִיצוֹנָה
לֶאֱמֹר לַמֶּלֶךְ לִתְלוֹת אֶת־מָרְדְּכַי עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר־הֵכִין לוֹ: ה
וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הִנֵּה הָמָן עֹמֵד בֶּחָצֵר וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ יָבוֹא: ו וַיָּבוֹא הָמָן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ מַה־לַּעֲשׂוֹת
בָּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ וַיֹּאמֶר הָמָן בְּלִבּוֹ לְמִי
יַחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יְקָר יוֹתֵר מִמֶּנִּי: ז וַיֹּאמֶר הָמָן אֶל־
הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ: ח יָבִיאוּ לְבוּשׁ
מַלְכוּת אֲשֶׁר לָבַשׁ־בּוֹ הַמֶּלֶךְ וְסוּס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ
וַאֲשֶׁר נִתַּן כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרֹאשׁוֹ: ט וְנָתוֹן הַלְּבוּשׁ וְהַסּוּס
עַל־יַד־אִישׁ מְשָׂרֵי הַמֶּלֶךְ הַפַּרְתְּמִים וְהִלְבִּשׁוּ אֶת־הָאִישׁ

פתח באתנח · דגש אחר מלאפום

ע"ד המדרש מי' רבינו בחיי ע"ד הפשט

סיס: (ג) ויאמר המלך וכי נעשה מיד · ויאמר להכיח להם ספר יקר וגדולה למרדכי על וכו' וגו' · בזכרונות וגו': (ח) יביאו לבוש מנח נח מפני שחובין הם מרדכי מלכות תאר נבב טו המלך וגו' ותאר תלת מפני בזונתין להמן: (ד) ויאמר נתן כתר מלכות בראשיהם אירום וכתר המלך מי בחצר וכמן בח וגו' לתאר מלכות תאר נתן בראשו · וכמן שתל למלך נכנס להם מרדכי על כעסן תאר שבשם דגרים· מלכות יבשום וכתר ותרס לו למלך על סכתר ועל כן

תאר ונתון מלכות וסוס ולא כתיב סכתר · אז יאמר הסום תאר רבע עליו המלך · תומו כום תאר נתן תאר מלכות בראשו ומלא בראשו מעוד נשום כי סיס יכון שום שיעשה כתר מלכות בראשו שבשם

אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ וְהִרְכִּיבֻהוּ עַל־סוּס בִּרְחוֹב
הָעִיר וְקָרְאוּ לְפָנָיו כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ
בִּיקָרוֹ: י וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָמָן מַהֵר קַח אֶת־הַלְּבוּשׁ וְאֶת־
הַסּוּס כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַעֲשֵׂה־כֵן לְמָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי הַיּוֹשֵׁב
בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ אַל־תַּפֵּל דָּבָר מִכֹּל אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: יא וַיִּקַּח
הָמָן אֶת־הַלְּבוּשׁ וְאֶת־הַסּוּס וַיַּלְבֵּשׁ אֶת־מָרְדֳּכַי וַיַּרְכִּיבֵהוּ
בִּרְחוֹב הָעִיר וַיִּקְרָא לְפָנָיו כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ
חָפֵץ בִּיקָרוֹ: יב וַיָּשָׁב מָרְדֳּכַי אֶל־שַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְהָמָן נִדְחַף

ע"ד השש פי' רבינו בחיי ע"ד המדרש

ירכב עליו כמלך ואין לחד מינהון הכין לו • תנא לו הכין: (י) ויאמר
רשאי לרכוב עליו על חומו סום כמלך להמן מכר קח את הלבוש ואת
זה דבר ידוע • כן כתב ר' אברהם סוס וגו' • אמר ליה מאן הוא
מרדכי אמר ליה יהודי • עוכת
מרדכי תיכף ליהודאי • ת"ל היושב בשער המלך • ת"ל מיסו שני ליה
בחדא דיסקורתא אי נמי בחד נהרא ת"ל אל תפל דבר וגו': (יא) ויקח
המן את הלבוש ואת הסוס • תנו רבותינו דיתיב וקא יתבי רבנן
קמיה וקא מחוי להו הלכות קמיהם אמר להו כמאי עסקיתו אמרי ליה
כי הוה ניכנ"ק קיים אמר קוב"ה מאן דמנדב מנחתם ליתי מליח קמנא
דקמחא • אמר ליה אתי מליח קמנא דקמחא דידכו ודאי עבדה אגבי
ככרי כספא דסוחא נגרא • ת"ל רבש עבדת דקני נכסי עבדת דמאן
גכסי דמאן • ת"ל קום לבוש כני מאני וכיב אתי סוסיא דקא כסי
לך מלכא • ת"ל נא יכולנא עד דעיילנא לבי בני ואסקול למיזאי
דלאו אורח מרעא אתמנוסי כמאי דמלכא אכי וכו' אסרתיכו לכולהו כ
כני ולכולהו אומני • עיילוה אינו לבי בני דידים ואסחוה ואזל אייתי
זוגא מכיתים וקא שקיל כמיים כהדי דקא שקיל אתגניד ואיתגח •
ת"ל אמאי קא מפגחת ת"ל נגרא דהוה תביב ליה למלכא מכולהו
רכרכניה בהאי ליסוי בנאי וספר • ת"ל רבש ולאו ספר אל כפר קרינוס
היה אינו המן ספר אל כפר קרינוס סיס כ"ג אמה • עד דשקיל ליה
לגבייה: ת"ל אנים רכיב ת"ל נא יכולנא דכתיב אילמי אתעניתא נסין

אֶל־בֵּיתוֹ אָבֵל וַחֲפוּי רֹאשׁ׃ יז וַיִּסְפְּרוּ הַמַּן לְזֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ
וּלְכָל־אֹהֲבָיו אֵת כָּל־אֲשֶׁר קָרָהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו וְזֶרֶשׁ
אִשְׁתּוֹ אִם מִזֶּרַע הַיְהוּדִים מָרְדֳּכַי אֲשֶׁר הַחִלּוֹתָ לִנְפֹּל לְפָנָיו
לֹא־תוּכַל לוֹ כִּי־נָפוֹל תִּפּוֹל לְפָנָיו׃ יח עוֹדָם מְדַבְּרִים עִמּוֹ
וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיַּבְהִלוּ לְהָבִיא אֶת־הָמָן אֶל־הַמִּשְׁתֶּה
אֲשֶׁר־עָשְׂתָה אֶסְתֵּר׃ ז א וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן לִשְׁתּוֹת עִם־
אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה׃ ב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר גַּם בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי
בְּמִשְׁתֵּה הַיַּיִן מַה־שְּׁאֵלָתֵךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְתִנָּתֶן לָךְ וּמַה
בַּקָּשָׁתֵךְ עַד־חֲצִי הַמַּלְכוּת וְתֵעָשׂ׃ ג וַתַּעַן אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה
וַתֹּאמֶר אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ וְאִם־עַל־הַמֶּלֶךְ
טוֹב תִּנָּתֶן לִי נַפְשִׁי בִּשְׁאֵלָתִי וְעַמִּי בְּבַקָּשָׁתִי׃ ד כִּי
נִמְכַּרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהַשְׁמִיד לַהֲרוֹג וּלְאַבֵּד וְאִלּוּ לַעֲבָדִים

הלמ"ד דגרשה

ע"ד המדרש — פי' רביע בחיר — ע"ד הטעמים

ליה וסליק רביע כי קא סליק בעא ניסי וכו' : (יג) ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מזרע היהודים מרדכי וגו' . אמי נפילות פלגו למה אמרו לו חכמיו חומה זו משלם כשפי ומשלם כוכבים כשפם יורדין יורדין עד וכשפם עולין עולין עד כוכבים : (יד) עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו וגו' . מלמד שבלבלו בכלים : (ג) ותען אסתר המלכה ותאמר תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי וגו' . תאמר לו גר זה תיגיו פיים בניקוז של קיטלם לם לשמי ולקט לם גרוגם ובשי

ז"ל : (יג) ויאמרו לו חכמיו חכם אתה אם מזרע היהודים מרדכי וגו' . כלומר אם היה מזרע אחר פחומות תשבר סיכלים עמך אבל אם הוא מזרע היהודים לא תוכל לו ואת יכלים עמו לפי שנאמרו מפי הגבורה אתה זכר עמלק ואין יעבור על גזרתו : (ד) כי נמכרנו אני ועמי וגו' . אבן כתוב בתורה אפשר שהרשעה (דברים כ"ח) והתמכרתם שם לאויבך לעבדים ולשפחות ואין קונה . אבל פרעה לא נזכרה בכל הפרשה ומזה תאמר תשבר יודעת אני שאין שפעון גזירה

וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכַּרְנוּ הַחָרַשְׁתִּי כִּי אֵין הַצַּר שׁוֹוֶה בְּנֵזֶק הַמֶּלֶךְ׃
ה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וַיֹּאמֶר לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה מִי
הוּא זֶה וְאֵי־זֶה הוּא אֲשֶׁר־מְלָאוֹ לִבּוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן׃ ו וַתֹּאמֶר
אֶסְתֵּר אִישׁ צַר וְאוֹיֵב הָמָן הָרָע הַזֶּה וְהָמָן נִבְעַת מִלִּפְנֵי
הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה׃ ז וְהַמֶּלֶךְ קָם בַּחֲמָתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הַיַּיִן אֶל־
גִּנַּת הַבִּיתָן וְהָמָן עָמַד לְבַקֵּשׁ עַל־נַפְשׁוֹ מֵאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה
כִּי רָאָה כִּי־כְלָתָה אֵלָיו הָרָעָה מֵאֵת הַמֶּלֶךְ׃ ח וְהַמֶּלֶךְ שָׁב
מִגִּנַּת הַבִּיתָן אֶל־בֵּית מִשְׁתֵּה הַיַּיִן וְהָמָן נֹפֵל עַל־הַמִּטָּה
אֲשֶׁר אֶסְתֵּר עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲגַם לִכְבּוֹשׁ אֶת־הַמַּלְכָּה
עִמִּי בַּבָּיִת הַדָּבָר יָצָא מִפִּי הַמֶּלֶךְ וּפְנֵי הָמָן חָפוּ׃ ט וַיֹּאמֶר

עיד המשנה פי' רבינו בחיי עיד המדרש

שמים תלוי נזירת כמן ויכולה היא להתבטל ויסי כי תין כאן שום נזק ממון · כלומר תין נזק ממון כאן ראוי להכעיסו לנזק כרחוי לנזוף עליו כשיגיל ממון במעלכנו עליו ומו למה שכתוב בס' תנוח (דכרים כ"ח) יולך כ' תותך ותת מלכך תשר מקים עליך וגו' : (ח) והמלך שב מגנת כניתן אל בית משתה היין וכמן נופל על המטה · פשט הכתוב כזה כי כיון שהתחנן לאסתר ושתחנן לפני רגליה ויהיו על המטה שתחנן אל ממון כמדו · ויאמר ממלך גם לכבוש את המלכה עמי כבית · פרשם שתחנו ממלך שתחנו : שפ על פ כמשם טפל שפל מיבעי ליה עלמו שבח עשה וכפיטו שלים

למקטלה: (ה) ויאמר ממלך אחשורוש ויאמר · פרי ויאמר למה לי רבי תנהו אחר שתחלה על ידי פורעמן כיון שאמרם גם מלכים אחי מבחול קא אתינא מיד ויאמר לאשתר המלכה: (ו) ותאמר אשתר איש צר ואויב · אמר רבי אלעזר מלמד שהיתה ידה מהוחה כלפי אחשורוש וכא מלאך ושמר את ידה כלפי פמן · וכמן נבעת וגו' : (ח) ושמלך שב מגנת כניתן·מקיש שיבה לקימה פה קימה בחמה אף שיבה בחמה כי אזל אחשחיה למלאכי השרת דאידמו ליה כגברי דקא עקרי אילני אמר נה מאי עבידתייכו אמרו ליה דסקדינן פמן אחת לשבעים ופמן

חַדְבוֹנָה אֶחָד מִן־הַסָּרִיסִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם הִנֵּה־הָעֵץ
אֲשֶׁר־עָשָׂה הָמָן לְמָרְדֳּכַי אֲשֶׁר דִּבֶּר־טוֹב עַל־הַמֶּלֶךְ עֹמֵד
בְּבֵית הָמָן גָּבַהּ חֲמִשִּׁים אַמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תְּלֻהוּ עָלָיו׃
י וְיִתְלוּ אֶת־הָמָן עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר־כָּרָה לְמָרְדֳּכָי וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ
שָׁכָכָה׃ ס ח א בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ לְאֶסְתֵּר
הַמַּלְכָּה אֶת־בֵּית הָמָן צוֹרֵר הַיְּהוּדִים יתיר יד וּמָרְדֳּכַי בָּא
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי־הִגִּידָה אֶסְתֵּר מָה הוּא־לָהּ׃ ב וַיָּסַר הַמֶּלֶךְ
אֶת־טַבַּעְתּוֹ אֲשֶׁר הֶעֱבִיר מֵהָמָן וַיִּתְּנָהּ לְמָרְדֳּכָי וַתָּשֶׂם
אֶסְתֵּר אֶת־מָרְדֳּכַי עַל־בֵּית הָמָן׃ ג וַתּוֹסֶף אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל לִפְנֵי רַגְלָיו וַתֵּבְךְּ וַתִּתְחַנֶּן־לוֹ לְהַעֲבִיר
אֶת־רָעַת הָמָן הָאֲגָגִי וְאֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר חָשַׁב עַל־
הַיְּהוּדִים׃ ד וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֵת שַׁרְבִט הַזָּהָב וַתָּקָם
אֶסְתֵּר וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ ה וַתֹּאמֶר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ
טוֹב וְאִם־מָצְאָתִי חֵן לְפָנָיו וְכָשֵׁר הַדָּבָר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ

ע"ד המדרש פי' רבינו בחיי ע"ד השפט

תמר וי מדנרת וי ממסח׃ (ח) ויאמר תרגומא גם כמא כמן
(י) ויתלו לחם כמן וגו' ותמת כפלן וגו'. ומקרא תרגומא שחי מינוח
תרגי נח כלומר תרגו עמה לגי
שביה (עד) שחב תרגם בל סמן ומלאך כמות שלו ופ"ז דרז"ל תרגומא
זה תליהו ובכוונה בנמחם ו תליהו בדמות תרגומא לחד מן הסריסים
ויה תליהו למרדכי ומלאך כמות לחמן חיהו תרגם נח תרגו עמה
כלומר זה כיה סכת מהירת מיתתו שנאמר גם בגה המן לחבר עבה המן
למרדכי ויאמר כמלך סלוהו עליו. מיד ויסר כמלך ס': (ב) ויתן
סמלך לח סנמתו לחבר העניד מהמן ויתנה למרדכי. ולחבר שהלה סמן
סצרכה הסתר להעניד בראשונות בנשחלתו בבר. ושם
שבשוש. (ג) ושוקף לחסתר ובתרגו נפני כמלך וס'. ובתרגו גם סמלך.

וְשׁוּבָה אֲנִי בְּעֵינָיו וְכָתַב לְהָשִׁיב אֶת־הַסְּפָרִים מַחֲשֶׁבֶת
הָמָן בֶּן־הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבֵּד אֶת־הַיְּהוּדִים
אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ׃ ו כִּי אֵיכָכָה אוּכַל וְרָאִיתִי
בָּרָעָה אֲשֶׁר־יִמְצָא אֶת־עַמִּי וְאֵיכָכָה אוּכַל וְרָאִיתִי בְּאָבְדַן
מוֹלַדְתִּי׃ ס ז וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה
וּלְמָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי הִנֵּה בֵּית־הָמָן נָתַתִּי לְאֶסְתֵּר וְאֹתוֹ תָּלוּ
עַל־הָעֵץ עַל אֲשֶׁר־שָׁלַח יָדוֹ בַּיְּהוּדִים יתיד ירד׃ ח וְאַתֶּם
כְּתְבוּ עַל־הַיְּהוּדִים כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְחִתְמוּ
בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ כִּי־כְתָב אֲשֶׁר־נִכְתָּב בְּשֵׁם־הַמֶּלֶךְ וְנַהֲפוּךְ
בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ אֵין לְהָשִׁיב׃ ס וַיִּקָּרְאוּ סְפְרֵי־הַמֶּלֶךְ בָּעֵת־
הַהִיא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא־חֹדֶשׁ סִיוָן בִּשְׁלוֹשָׁה וְעֶשְׂרִים
בּוֹ וַיִּכָּתֵב כְּכָל־אֲשֶׁר־צִוָּה מָרְדֳּכַי אֶל־הַיְּהוּדִים וְאֶל
הָאֲחַשְׁדַּרְפְּנִים וְהַפַּחוֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת אֲשֶׁר מֵהֹדּוּ וְעַד־
כּוּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמְאָה מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָבָהּ וְעַם
וָעָם כִּלְשׁוֹנוֹ וְאֶל־הַיְּהוּדִים כִּכְתָבָם וְכִלְשׁוֹנָם׃ י וַיִּכְתֹּב בְּשֵׁם
הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וַיַּחְתֹּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סְפָרִים בְּיַד
הָרָצִים בַּסּוּסִים רֹכְבֵי הָרֶכֶשׁ הָאֲחַשְׁתְּרָנִים בְּנֵי הָרַבָּכִים׃
יא אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־עִיר־וָעִיר לְהִקָּהֵל

ע"ד רשש פי' רבינו בחיי ע"ד המדרש

(ו) סמ"ג בית כמן נתתי וגו' : בכתה . שתי בכיות לתת על מלמ
(ח) וחתם כתבו על היהודים וגו' על שנם וחתם על תחבושת .
לון להסיר . ויש לשחול ויסיר
שחל להשיב לא פרישות . תכל תבונתי על מן סיתה כן מלתי

לְעָמָּד עַל־נַפְשָׁם וְלַהֲשְׁמִיד לַהֲרֹג נסים לי ולמה סיו ומה
וּלְאַבֵּד אֶת־כָּל־חֵיל עַם וּמְדִינָה הַצָּרִים אֹתָם טַף
וְנָשִׁים וּשְׁלָלָם לָבוֹז: יב בְּיוֹם אֶחָד בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ
אֲדָר: יג פִּתְשֶׁגֶן הַכְּתָב לְהִנָּתֵן דָּת בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה
גָּלוּי לְכָל־הָעַמִּים וְלִהְיוֹת הַיְּהוּדִים יתיר יהיו עֲתִידִים שתידים
שׁ־לְיוֹם הַזֶּה לְהִנָּקֵם מֵאֹיְבֵיהֶם: יד הָרָצִים רֹכְבֵי הָרֶכֶשׁ
הָאֲחַשְׁתְּרָנִים יָצְאוּ מְבֻהָלִים וּדְחוּפִים בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ וְהַדָּת
נִתְּנָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה: ס ש וּמָרְדֳּכַי יָצָא ׳ מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ
בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְחוּר וַעֲטֶרֶת זָהָב גְּדוֹלָה וְתַכְרִיךְ פִּשְׁתָּן
וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוּשָׁן צָהֲלָה וְשָׂמֵחָה: פז לַיְּהוּדִים הָיְתָה
אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשָׂש�ן וְיֵקָר. יז וּבְכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל
עִיר וָעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מַגִּיעַ שִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן
לַיְּהוּדִים מִשְׁתֶּה וְיוֹם טוֹב וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ מִתְיַהֲדִים כִּי

עיד המדרש פי׳ רבינו בחיי עיד השם

טו)ומרדכי יצא מלפני המלך וגו׳. שמלו את עצמן על ענין תיכלו להשמיע
ג׳ גבושי מלכות סיו מכלת ומור נשם כשלן ומחמדו כי שם שמלא
ומעדים זכר גדולה ומכרין טון
וחרגמן וכנגדן נתן יוסף לבנימין מחיו ס׳ לבושים שנאמר (בראשית
מ״ה) יתמם חלישות שמלות. ורמז ע רמז נזה עסיד בן לעתם שמח
מיוחד בה׳ לבושי מלכיות ומזי מרדכי שנאמר ומרדכי יצא וגו׳:
(טז) ליהודים היתה אורה וגו׳. תורה זו פורים שנאמר (מגלי
ו׳) ופורים תור. וכמחם זה יום טוב שנאמר (דברים ו׳) וכמחם
נתנן. ושמון צ מילה וכן סוף תומר (מהלים קי״ע) שם תאכי מ
מתיבו. ויקר אלו תפילין שנקרא. ואמין כמיבה שם כי נזרו על תלוש

נָפַל פַּחַד־הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם׃ ט א וּבִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא־
חֹדֶשׁ אֲדָר בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ אֲשֶׁר הִגִּיעַ דְּבַר־הַמֶּלֶךְ
וְדָתוֹ לְהֵעָשׂוֹת בַּיּוֹם אֲשֶׁר שִׂבְּרוּ אֹיְבֵי הַיְהוּדִים לִשְׁלֹט
בָּהֶם וְנַהֲפוֹךְ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְהוּדִים הֵמָּה בְּשֹׂנְאֵיהֶם׃
ב נִקָּהֲלוּ הַיְהוּדִים בְּעָרֵיהֶם בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
לִשְׁלֹחַ יָד בִּמְבַקְשֵׁי רָעָתָם וְאִישׁ לֹא־עָמַד בִּפְנֵיהֶם כִּי
נָפַל פַּחְדָּם עַל־כָּל־הָעַמִּים׃ ג וְכֹל שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת
וְהָאֲחַשְׁדַּרְפְּנִים וְהָעֹשִׂים הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ
מְנַשְּׂאִים אֶת־הַיְהוּדִים כִּי־נָפַל פַּחַד־מָרְדֳּכַי עֲלֵיהֶם׃ ד כִּי
גָדוֹל מָרְדֳּכַי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוֹ הוֹלֵךְ בְּכָל־הַמְּדִינוֹת כִּי
הָאִישׁ מָרְדֳּכַי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל׃ ה וַיַּכּוּ הַיְהוּדִים בְּכָל־אֹיְבֵיהֶם
מַכַּת־חֶרֶב וְהֶרֶג וְאֹבְדָן וַיַּעֲשׂוּ בְשֹׂנְאֵיהֶם כִּרְצוֹנָם׃
ו וּבְשׁוּשַׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְהוּדִים וְאַבֵּד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ
ז וְאֵת׳ פַּרְשַׁנְדָּתָא וְאֵת׳ דַּלְפוֹן וְאֵת׳ אַסְפָּתָא׃
ח וְאֵת׳ פּוֹרָתָא וְאֵת׳ אֲדַלְיָא וְאֵת׳ אֲרִידָתָא׃ ט וְאֵת׳
פַּרְמַשְׁתָּא וְאֵת׳ אֲרִיסַי וְאֵת׳ אֲרִדַי וְאֵת׳ וַיְזָתָא׃ י עֲשֶׂרֶת
בְּנֵי הָמָן בֶּן־הַמְּדָתָא צֹרֵר הַיְהוּדִים הָרָגוּ וּבַבִּזָּה לֹא שָׁלְחוּ

ע"ד השש פי' רביע בחיי ע"ד תבודרש

סמך נתגרות סרחבונום סיסרנו סלנו ונח סיו יסרחל רשעין לקיימן
כתומיה ליסרחל נח כך כיצד מוסף ומתם נתנמלה סגזירה וחזרו׃
סמנן תלת סיסרנו סיסודיך (ז) ואת פרשנדתא ואת דלפון ואת
נשונתעב וכתן זייף סם פכפרום תספסנע · פתר רני תתע דתן יש

אֶת־יְוָם׃ יג בַּיּוֹם הַהוּא בָּא סִפְרַ הַדְּרָגִים בְּשׁוּשַׁן
הַבִּירָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ יד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאָסְתֵּר הַמַּלְכָּה
בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְּהוּדִים וְאַבֵּד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת
עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמָן בִּשְׁאָר מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ מֶה עָשׂוּ וּמַה־
שְּׁאֵלָתֵךְ וְיִנָּתֶן לָךְ וּמַה־בַּקָּשָׁתֵךְ עוֹד וְתֵעָשׂ׃ טו וַתֹּאמֶר
אֶסְתֵּר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יִנָּתֵן גַּם־מָחָר לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר
בְּשׁוּשַׁן לַעֲשׂוֹת כְּדָת הַיּוֹם וְאֶת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמָן יִתְלוּ עַל־
הָעֵץ׃ טז וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֵעָשׂוֹת כֵּן וְתִנָּתֶן דָּת בְּשׁוּשָׁן וְאֵת
עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמָן תָּלוּ׃ ס יז וַיִּקָּהֲלוּ הַיְּהוּדִים יתיר יו״ד
אֲשֶׁר־בְּשׁוּשָׁן גַּם בְּיוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וַיַּהַרְגוּ
בְּשׁוּשָׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וּבִזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם׃
יח וּשְׁאָר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּמְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהֲלוּ וְעָמַד
עַל־נַפְשָׁם וְנוֹחַ מֵאֹיְבֵיהֶם וְהָרוֹג בְּשׂנְאֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים
אָלֶף וּבִזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם׃ יט בְּיוֹם־שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר
לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְנוֹחַ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ וְעָשָׂה אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתֶּה
וְשִׂמְחָה׃ כ וְהַיְּהוּדִים יתיר י״ אֲשֶׁר־בְּשׁוּשָׁן נִקְהֲלוּ
בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר בּוֹ וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ וְנוֹחַ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר

עיר המדרש פי׳ רבינו בחיי עיר הפשט

פעמים יש המוציאים נפי למיתריסו וחתם חותם נפנפת כמלך תחר מיד
כולהו נכשיפה תחת מלי פשמת סעך מכוונת כמלך · רחיב נדבר
רכולו ונהדי בהדי נפק נפתיהו · שהנה חותו על הטין · בחם נת ם
למתחים נוקיפס פ״ם דכולהו נמדם אקיפת פודקיפו · נרק רם

בּוֹ וְעָשֹׂה אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה׃ יז עַל־כֵּן הַיְּהוּדִים
הַפְּרָוִזִים הפרזים הַיּשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת עֹשִׂים אֶת יוֹם
אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר שִׂמְחָה וּמִשְׁתֶּה וְיוֹם טוֹב וּמִשְׁלוֹחַ
מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ׃ יח וַיְכָתֵב מָרְדֳּכַי אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים׃ יט לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת
עֹשִׂים אֶת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֶת יוֹם־
חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה׃ כ כַּיָּמִים אֲשֶׁר־נָחוּ
בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נֶהְפַּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן
לְשִׂמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֶּה
וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלַחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים׃
כא וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים אֵת אֲשֶׁר־הֵחֵלּוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר־כָּתַב
מָרְדֳּכַי אֲלֵיהֶם׃ כב כִּי הָמָן בֶּן־הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי צֹרֵר כָּל־
הַיְּהוּדִים חָשַׁב עַל־הַיְּהוּדִים לְאַבְּדָם וְהִפִּל פּוּר הוּא
הַגּוֹרָל לְהֻמָּם וּלְאַבְּדָם׃ כג וּבְבֹאָהּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם־
הַסֵּפֶר יָשׁוּב מַחְשַׁבְתּוֹ הָרָעָה אֲשֶׁר־חָשַׁב עַל־הַיְּהוּדִים עַל־
רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו עַל־הָעֵץ׃ כד עַל־כֵּן קָרְאוּ
לַיָּמִים הָאֵלֶּה פוּרִים עַל־שֵׁם הַפּוּר עַל־כֵּן עַל־כָּל־דִּבְרֵי

עי׳ הסדר פי׳ רביע בחיי ע״י הסדרש

הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת וּמֶה־רָּאוּ עַל־כָּכָה וּמֶה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם׃
כז קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ קְרֵי הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם ׀ וְעַל־זַרְעָם וְעַל
כָּל־הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֶת־שְׁנֵי
הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה׃ כח וְהַיָּמִים
הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה
מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר וִימֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעַבְרוּ
מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא־יָסוּף מִזַּרְעָם׃ ס כט וַתִּכְתֹּב
אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בַּת־אֲבִיחַיִל וּמָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי אֶת־כָּל־תֹּקֶף
לְקַיֵּם אֶת־אִגֶּרֶת הַפֻּרִים הַזֹּאת הַשֵּׁנִית׃ ל וַיִּשְׁלַח סְפָרִים
אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים אֶל־שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמְאָה מְדִינָה מַלְכוּת
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ דִּבְרֵי שָׁלוֹם וֶאֱמֶת׃ לא לְקַיֵּם אֶת־יְמֵי הַפֻּרִים
הָאֵלֶּה בִּזְמַנֵּיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיַּם עֲלֵיהֶם מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר
הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיְּמוּ עַל־נַפְשָׁם וְעַל־זַרְעָם דִּבְרֵי הַצּוֹמוֹת
וְזַעֲקָתָם׃ לב וּמַאֲמַר אֶסְתֵּר קִיַּם דִּבְרֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב
בַּסֵּפֶר׃ ס י א וַיָּשֶׂם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אחשורוש קְרֵי מַס עַל־
הָאָרֶץ וְאִיֵּי הַיָּם׃ ב וְכָל־מַעֲשֵׂה תָקְפּוֹ וּגְבוּרָתוֹ וּפָרְשַׁת
גְּדֻלַּת מָרְדֳּכַי אֲשֶׁר גִּדְּלוֹ הַמֶּלֶךְ הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־

ע״ד המדרש ע׳ רבינו בחיי ע״ד השם

ליה על נפי תריה ולבוה על נפי כבוה ולא כרחמנות • ומל כ
לבוה • פ״ם חמר רבי חנכו כדי בלא חמר כבוה אין לכסיב כי בכא
מכאן מקומם למסלתן של רבנים •
יסנין בכל ומן שהרשעים כלין ואובדין מן העולם שנאמר מחעלי

עַל דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מָדַי וּפָרָס: ג כִּי מָרְדְּכַי הַיְהוּדִי
מִשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וְגָדוֹל לַיְהוּדִים וְרָצוּי לְרֹב אֶחָיו
דֹּרֵשׁ טוֹב לְעַמּוֹ וְדֹבֵר שָׁלוֹם לְכָל־זַרְעוֹ:

סכום פסוקי מגלת אסתר מאה ושלשים ושבעה וסימן על כן קראו
לימים האלה פורים. וסדריו ששה והסימן בא נר וחצי
ותען אסתר ותאמר:

ע"ר השש פי' רבינו בחיי עיר הכתרש

פסוקים תמנו מיד שרחבעם ומחרימתין. וכן תמר דוד ע"ב
מזוייפים ואו פיתה שמהב ושמון (מפלים ע"ס) וכל קרני רמעים גדם
ליפודים: תרוממנם קרנים מדיק:

(ד"ה ח) (ג) תחר כמגילה נגנוז מנרקסרג וכו' תחר כמיח וניום מיח תחר
כניע רק שושנת יעקב. תבל ניחיד תין מכרן לתחריש: (כ) תז
שיגע כנר מכרן לכוניע תחריש י"ח ותם יודעים לכרן יכרכו סם כעלמם
ומחחר יקרח וכנסים כשמכרכות כעלמן יחמרו תקנ"ו לממוע מגילה וטוב
שיקרא לנסיב תחר יניחם כהכ"ג דמנוח שיגע ה ח נקריחת כנגור ותם נריך
לקרוח לנסים קודם יכוין שלא יצחח כחוסנ קריחתם י"ח:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הָרָב אֶת רִיבֵנוּ.
וְהַדָּן אֶת דִּינֵנוּ. וְהַנּוֹקֵם אֶת נִקְמָתֵנוּ. וְהַמְשַׁלֵּם גְּמוּל
לְכָל אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ. וְהַנִּפְרָע לָנוּ מִצָּרֵינוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ
הַנִּפְרָע לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מִכָּל צָרֵיהֶם. הָאֵל הַמּוֹשִׁיעַ:

אֲשֶׁר הִנִּיא עֲצַת גּוֹיִם וַיָּפֵר מַחְשְׁבוֹת עֲרוּמִים: בְּקוּם עָלֵינוּ אָדָם
רָשָׁע. נַצֵּר דִּין מְהֵרָע עָמֵלֵק: נָאוֶה בְּעָשְׂרוֹ וְכָרֵת לוֹ עוֹר. וּגְדֻלָּתוֹ
יָקְשָׁה מִלֶּכֶת: דְּשֵׁה בְּנַפְשׁוֹ לְלַמֵּד וְנִלְמַד. בַּקֵּשׁ לְהוֹשְׁמִיד וְנִשְׁמַד
מְהֵרָה: חֵיל הוֹצִיא אֵיבַת אֲבוֹתָיו. יְתוֹרַד שְׁנֵאַת אֲחִים לַבָּנִים: וְלֹא
בָּר חֲמֵי שָׁאוּל. בִּי נִחְמָלְתּוֹ עַל אֲגַג נוֹיֵד אֵ"ב: זְמַם רָשָׁע לְהַבְרִית
אֵרֶץ. וְגָלָה סְתוּמוֹת בִּידֵי מְשׁוֹרֵר: חָגַר נָבִיא עַל שִׁנְאַת אָב. וְיָשֵׁב

מגילת אסתר

וּמִדְיָן בָּא עַל תַּמְאִיו : סְמַן גָּלְבּוּ מַחֲשָׁבוֹת רָזְמִי · וַיִּתְכַּבֵּד לַעֲשׂוֹת
רָעָה : יָדוֹ שָׁלַח בְּקָדוֹשָׁי אֵל · נִכְשׁוּ נָתַן לְדַבְּרִית וְכָרֵם : נִרְאֵית
סְרִידֵי כִּי יָצָא קָצָף · וְחֵתִי הָמָן נִתְּנוּ בְּשׁוּשָׁן : לְבֵשׁ שַׂק וְקָשַׁר כִּסֵּפֶד ·
וְעֵר צוֹם וְיָשַׁב עַל הָאֵפֶר : סִי זֶה יַעֲמוֹד לְכַפֵּר שְׁגָגָה · וּלְמִחוֹל חַמַּאת
עֵץ אֲבוֹתֵינוּ : נָץ פָּרַח מְלוּלָב · הֵן הַרְפָּה עֲמָדָה לְעוֹרֵר יְשֵׁנִים : סְרִיסֵיהָ
וְתַרְהִילִי לְהָמָן · לְהַכְאִיבוֹ יֵין חֲמַת הַגּוֹיִם : עֲמַר בְּעִשְׂרוֹ וְגֵבֶל
גְּרִשׁוֹ · עֲשָׂה לוֹ עֵץ וְנִתְלָה עָלָיו : פִּיהֶם פָּתְחוּ כָּל יוֹשְׁבֵי הַבֵּל
כִּי פִיר הָמָן נָהֲפַךְ לְיוֹרֵנוּ : צַדִּיק נֶחֱלָץ סַיָּד רָשָׁע · אוֹיֵב נָתַן תַּחַת
נַחֲשׁוֹ : קָיְמוּ עֲלֵיהֶם לְמִשְׁמֶרֶת פּוּרִים · וְלִשְׁמוֹחַ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה : רָאִיתָ
אֶת תְּפִלַּת מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר · תָּמָן וּבָנָיו עַל הָעֵץ תְּלוּיִם :

בשחרית מתחילין כאן

שׁוֹשַׁנַּת יַעֲקֹב צָהֳלָה וְשָׂמֵחָה בְּרֹאוֹתָם יַחַד תְּכֵלֶת מָרְדְּכַי
תְּשׁוּעָתָם הָיִיתָ לָנֶצַח וְתִקְוָתָם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר · לְהוֹדִיעַ שֶׁכָּל
קוֹיֶיךָ לֹא יֵבֹשׁוּ וְלֹא יִכָּלְמוּ לָנֶצַח כָּל הַחוֹסִים בָּךְ : אָרוּר הָמָן
אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ לְאַבְּדִי · בָּרוּךְ מָרְדְּכַי הַיְּהוּדִי · אֲרוּרָה זֶרֶשׁ אִשְׁתִּי
כָּל מְיַחֲדַי · בְּרוּכָה אֶסְתֵּר בַּעֲדִי · וְגַם חַרְבוֹנָה זָכוּר לַטּוֹב :

מגילה מומרים ואתה קדוש · הל כמו"ס מומרים ו"ג ואי"ק · ק"ש כלה
מפקכל · ניום מומרים תחר כמגילה אשרי ובל"ג · ק"ש · עלינו · ק"י :
נכוקר יזרו לקיים מנוס מפנוס לתביונים קודם כפסוקי כיוכל בתכיון
לסכין נרכי כסעודה ויתמר (נסם יהוד כר פריכי מוכן ומזומן לקיים פ"ם
של נפון מתנוסל פתום פסחה ופ"ם של קנוס יפללות פנות תיב (משכו) וגם
תפתו וכמו מחויכים נכמנוס זו ומכ נכנדם מנות כנדקה ניום כזה כמ"ם
נכתב ויו"ל וכל כפעמים יד ליחל טוהגים לו לף שחי"ן ליעול ויכנס ניום זה
כתרם ויפרנוס נבהרים תחר ס"ם ס"ק ויקורין ג"ת כם' ויכת פמלק מחורין
פס"ם ויקורין פמגילם · תין לתלון פפסילין עד תחר כמגילה · לף שמיקר
פסעודה עוסין נפם ערב עכ"ז יכוין גם כסעודם פחרים נכם מנות פעודם
פורים ויקרא כסעודה ויכוה פמלק וגם זכור תת תבר נקמלק ותח"כ ילפוד
תיוס לפוד וקודם מללות מנות יתמר נפ"ם קוכ"ס כו' תיב תיכם לכפוני
ג זוריה · וזם ניפסה יותר עליהודו מפם כמחתוב נכסופי תכל לכפסבר
שבא ופתר מנפה יפנ פם נ"ע לפעודם פורים נפ"ם וגרוס דולקם

דיני פורים

נמו בס"ק ויספר לב"ב מעניני פרשיות והמרכה לספר סדי וס מצוות.

דיני משלוח מנות וסעודת פורים

(א) לפי' עני המתפרנס מן הצדקה צריך ליתן ב' מתנות לב' עניים וכן צריך לקיים ומצות מנות וכו' ב' מנות לאיש אחד והמרכה במתנות לאביונים ובמצות מנות איש לרעהו ס"ז מציבא והעיקר למצות מתנות ובמה לב הלמנות ויחומים בפורים: (ב) מנות צריך למצות ב' דברים מעיני חובלים אבל מתנות לאביונים יכול למצות אפילו בגד: (ג) האם הייבת במנות ובמתנות ומנות מצות האם לאחם ואיש לאיש אבל מתנות לאביונים יכולה אחם למצות לאיש וכן להיפך: (ד) מצות מנות ומתנות לאביונים צריך לקיים ביום: (ה) מצוה להרבות בסעודת פורים ועיקר מצותה לעשותה בצהרים וצריך לעשות עכ"פ רוב הסעודה ביום ויתפלל מנחה מקודם ויעשוך קלת בתורה קודם הסעודה וי"א לאכול זרעונין בפורים זכר לזרעונין שאכל דניאל וחביריו בבבל:

דיני אנינות ואבילות בפורים

(א) חוקבלין י"ד ישמע המגילה מאחר ואסור בספר ויין וביום אסור בהספר תפילין אפי' אחר הקבורה ואחר יציאת נשמה"ב יקברו המת ואחר הקבורה יקרא ק"ש ויתפלל ויקרא המגילה או ישמע מאחר אבל בספר ויין מותר חוץ ביום י"ד וט"ו: (ב) אבילות אינה נוהגת בי"ד וט"ו אינו חולמנעליו ולא ישב ע"ג קרקע רק דברים שבצנעה נוהג בהם ועולין למנין ז' ימי אבילות כמו שבת אבל ממעט ברחות קלת כל מיני שמחה שעושין בליל י"ד ולך לבהכ"נ אחר מעריב לשמוע המגילה ובשחרית ילך אפי' לתפלה אבל לא לש"ד ואפי' למעריב וכט"ו לא ילך לבהכ"נ אפי' בשחרית: (ג) אבל חייב במצות מנות (אבל לא ישלח מיני שמחה) ובמתנות לאביונים ולמצות מנות לאבל תוך י"ח סדי (ולא ישלח לו מיני שמחה) אבל תוך שלשים לא אמ"ל אין שם אבל אחד אבל מתנות לאביונים מותר אפילו לאבל תוך ז':

דיני חודש ניסן וערב פסח

חודא כל ימי ניסן אמ"ל תחנון ולא יאמ"ר אחר קמ"ת בב' וה' ולא בי"ם ולא קדיש בבהכ"ק ואין מזכירין נשמות ולא נ"י כתב אל"ם לקרות בכל יום מר"ח ניסן עד י"ב ניסן מי"ב נשיאים דבר יום ביומו ויתן חיזה דבר צדקה ויאמר אחר קריאת בהמיה יאמ"ר כו' (המנה לקמן אחר סדר הפרשיות):

דה"ח (א) בכל חודש ניסן אין מתענין בו אפי' יא"ל אבל תעני' חלום מתענין בו וגם אסן ביום חופתו חייב להתענות: (ב) בע"ם ת"ח מ"ל ואח"ב

דיני חודש ניסן וערב פסח

ולמנחה • בע"פ הבכורים מתענין אפי' בכור מום וכן בעל לחבר מתענה: (ג) בעל מתענה בשביל בנו הבכור עד שיגדל• מת בעל בעת מתענה בשביל בנה • ומעוברות ומיניקות שמטעמין הן מתענין • כשחל בכור ע"ש בעת להתענות בשביל בנה שתענית בעל עולה בשבילו ובשביל בנו הבכור: (ד) אם חל ע"ש בערב מתענין הבכורים ביום ה' שלפניו ואם קשה להם שתענית יכולין לעשות קודם שיבדקו או ינהו לאחר שיבדוק • אם חל ערב פסח בערב מתענין הבכורים בע"ש • אפי' יש י' בכורים בשכ"ג ח"ח פס"ן ענינו אבל יחיד אומר ענינו: (ה) הסנדק והמוהל ואבי הבן מותרים לאכול ויפרעו תענית לאחר:

דיני ברכת בדיקת חמץ וזמנו

(ו) ליל י"ד תיכף בצאת הכ"ב בודקין את החמץ ואפי' שעה קודם חשוב במלאכה ולאכול יותר מכשיעה פת: (ב) קודם שבדיקה יברך לקב"ו על ביעור חמץ• בתחיל לבדוק בלא ברכה יברך"ז שלא סיים בדיקתו: (ג) הפסיק בין ברכה לתחלת הבדיקה מדברים שאינם מענין הבדיקה יחזור ויברך אבל בענין שבדיקה מותר להפסיק: (ד) בברכה אחת יכול לבדוק כמה בתים ויוכל להעמיד אחד מכ"ב אלו בשעה שמברך לבדוק על סתם ברכה שברך בע"ב ומכ"ש יבדוק גם סוף שמלוה בו יותר מבבלותו ואם הבעה"ב בעצמו אינו בודק ומלוה לחבירו לבדוק תבירו יברך: (ה) נוהגים להניח חמץ קצה במקום מסומן כדי שימצאם בבודק: (ו) יבדוק לאור הנר ולא לאור הלבנה וכן אם לא בדק בליל י"ד בשבודק ביום י"ד לא יבדוק לאור החמה אלא לאור הנר: (ז) בודק בנר שעוה יחידי ולא בב' נרות ביחד ובשעה בדחק יבדוק בנר שומן או חלב: (ח) יבדוק כל המקומות שיש לחוש שהכניסו בהם חמץ וכל אדם צריך לבדוק חדריו קודם הבדיקה • והכיסוס וכפי ידיס אל בגדים צריכין בדיקה • ויאמר מקודם:

תרגי פוכן ומזומן לקיים מ"ע ולי"ת של בדיקת חמץ לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה כו' ויהי נועם כו':

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל בִּעוּר חָמֵץ:

כָּל חַמִּירָא וַחֲמִיעָא דְּאִבָּא בִרְשׁוּתִי דְּלָא חֲמִתֵּיהּ וּדְלָא בִעַרְתֵּיהּ וּדְלָא יָדַעְנָא לֵיהּ לִבָּטֵל וְלֶהֱוֵי הֶפְקֵר כַּעֲפָרָא דְּאַרְעָא:

ואם חיסר מכין כלשון תרגום יתמר הכשול בלשון שמכין כלה"ק אז כלע"ז
ואחר הבדיקה יזכר בהמן שמצייר להלניעו :
ביום י"ד בסוף שעה חמישית תוכל ומבטלו פעם שנית וטוב לבטלו לאחר שגרף
בהמן כדי שיקויים מלות שריפת בהמן שלו ויעשה מדומה בס"ע ויגרפנו ויאמר:
הרינו מובן ומזומלקיים מ"ע ול"ת של שרפת חמץ לש"י קוב"ה וכו':

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי כשם שאני מבער חמץ מביתי ומרשותי כך יי או"א תבער כל החיצונים ואת רוח הטומאה תבער מן הארץ ואת יצרנו הרע תבערהו מאתנו ותתן לנו לב בשר וכל הסט"א וכל הקליפות וכל הרשעה כעשן תכלה ותעביר זדון מן הארץ וכל המעיקים לשבינה תבערם ברוח בער וברוח משפט כשם שהעברת את מצרים ואת אלהיהם בימים ההם ובזמן הזה אמן :

בע"פ לאחר שריפת חמץ יבטלנו ויאמר :

כָּל חֲמִירָא וַחֲמִיעָא דְּאִכָּא בִּרְשׁוּתִי דַּחֲזִתֵּיהּ וּדְלָא חֲזִתֵּיהּ דַּחֲמִתֵּיהּ וּדְלָא חֲמִתֵּיהּ דְּבַעַרְתֵּיהּ וּדְלָא בַּעַרְתֵּיהּ לִבָּטֵל וְלֶהֱוֵי הֶפְקֵר כַּעֲפָרָא דְּאַרְעָא :

(רה"ח) י"ד בהל לסיות בשבת בודקין ליל י"ג ואומרים כל חמירא ומבערין
כל מלפני השבת ומכיורין מזון ג' סעודות לצורך השבת ומבערין
בחמץ בע"פ קודם חצות ואינו מבטלו בשעת הבריקה רק בשבת אחר
בחכילה יאחר כל תמירא :

דיני חמץ בערב פסח

(א) בע"פ אין לאכול חמץ רק עד ד' שעות על היום היינו שליש היום ביו
אם היום תרוך או קצר היינו אם היום ט"ו שעות מותר לאכול
ד' שעות על היום : (ב) ובשעה החמישית ומניות על היום אסור באכילה
ומותר בהנאה ומותר למכרו לנכרי כל שעה ה' : (ג) בע"פ אסור לאכול
מנה שיולחין בה בלילה אבל אכשיל מקמח של עגלה אפוים וכן מנה שמיכם
מותר לאכול עד שעה עשירית ומשעה י' ומעלה אסור :
(הגהות) אחר חצות יכך למרתן ויטבול (וילמוד פ' ערבי פסחים) ואח"כ
יעדוך בולחנו כמ"ל ויתפלל מנחה בזמנה וכלוונם ואחר המנחה
יקח בחומש בס' בא דברו אל כל עדת ישראל כו' עד פסח הוא לה' •
אם"כ יאמר סדר סקרבנם בשבת בומן הקרבנו כמ"ש ובשאר פרים שפשיעו :

מסכת פסחים

פרק י עַרְבֵי פְּסָחִים סָמוּךְ לַמִּנְחָה · לֹא יֹאכַל אָדָם
עַד שֶׁתֶּחְשָׁךְ · וְאֲפִילוּ עָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל לֹא יֹאכַל
עַד שֶׁיָּסֵב · וְלֹא יִפְחֲתוּ לוֹ מֵאַרְבַּע כּוֹסוֹת שֶׁל יַיִן וַאֲפִילוּ
מִן הַתַּמְחוּי : (ב) מְזִגוּ לוֹ כּוֹס רִאשׁוֹן · בֵּית שַׁמַּאי
אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן ·
וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן · וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל
הַיּוֹם : (ג) הֵבִיאוּ לְפָנָיו (יְרָקוֹת וַחֲזֶרֶת) · מְטַבֵּל בַּחֲזֶרֶת

ר"ע מברטנורה

פרק י. ערבי פסחים סמוך למנחה, קודם למנחה ממש כמו חלי
שעה, כתחלת שעה שביעית, דתמיד קרב בתשע ותחלת
חמש זמן מנחה, וקודם למנחה חלי שעה הוי כתחלת שעה שביעית:
לא יאכל אדם · כדי שיהא מלא להתענון מצוה טדור מצוה · ולחם
משנה דלא מצי אכיל · דתמן לחסור ממש שעות ולמעלה · ומלא נמי פה
המרינן בירושלמי התוכל מלא כערב פסח בצע על תרוסתו בצים המיו ·
ולא נזרכה אלא לשאר תוכלין שלא ימלא כריסו מהן: עד שיסב · כמשם
ועל השלהן כדרך בני חורין: ולא יפחתו לו · גבאי לדקה כמסדרסים
את השניים: ואפילו · היא מתפרנס מן התמחוי · דשיעור שני שבעניים
דתנן בתוספתא שלה (פ"ח ז') מי שים לו מזון שתי סעודות לא יטול מן
התמחוי: תרבע כוסות · כנגד ד' לשונות של גאולה שיש בפרשת וארא ·
והוצאתי · והצלתי · וגאלתי · ולקחתי: (ב) מברך על היום · בתחלה
קדוש היום ותח"כ בהמ"ג · שתהלה קדם היום ותח"כ בא היין ·
ושם שקודם לכניסה כך קודם לברכה: מברך על היין · תחלה · והוא
הדין למקדש על הפת · שיין הוי הפת גורמים לקדוש היום · שלא תין
לו יין הוי פת לא יקדש: (ג) הביאו לפניו · ירקות כדי שיכיר היוצ
ישאל · לפי שאין דרך להביא ירקות קודם סעודה: מטבל בחזרת ·
נקט דיקא חזרת · דמצוי רחצון זה הוי כשאר ירקות · הלא שם אין לו
שאר ירקות מטבל בחזרת במקום שאר ירקות · ולמון מטבל תוכל · ולפי
שכל שכילותן על ידי שכול היסב קרי לתכילה שכול · ושיפו שכול זה לא

עד שמגיע לפרפרת הפת • הביאו לפניו מצה וחזרת
וחרסת ושני תבשילין • אף על פי שאין חרסת מצוה •
רבי אלעזר בר צדוק אומר מצוה • ובמקדש היו מביאין
לפניו גופו של פסח: (ר) מזגו לו כוס שני • וכן הבן
שואל לאביו ואם אין דעת בבן אביו מלמדו: מה נשתנה
הלילה הזה מכל הלילות • שבכל הלילות אנו אוכלין
חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה • שבכל הלילות אנו
אוכלין שאר ירקות • הלילה הזה מרור • שבכל הלילות
אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל הלילה הזה כולו צלי •
שבכל הלילות אנו מטבילין (כ"ה אין אנו חיבים לטבל אפילו)

ר"ע מברטנורה

כהרוסת הוא • מדקתני לקמן הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת • משמע
דעדיין לא הוכתו: עד שמגיע לפרפר את הפת • להכילת מצה • והא
דמ"ל אחין הכילה אחרת מפסקת בין הכילת ירקות להכילת מצה •
דקודם גיגע לאותו חזרת על מצה במברך עליו על הכילת מרור אוכל
מצה תחלה • כדכתיב צל מצת ומרורים • מצה כריכה והדר מרורים:
והרוסת • שעושים מתאנים ולוזים וצנונים ושקדים וכמה מיני פירות
ומשימין בה תפוחים • והכין הכל במדוכה ומערבין בחומץ • ונותנין
עליה תבלין קנמון וקנמון כעין פתילות דקות תרוכות זכר לקש • ולריך
שתהיה עבה זכר לטיט • אחין הרוסת מצוה הוא לרפואה לבטל ערף
בחזרת ערע וקשה לגוף כאדם: רבי אלעזר ברבי צדוק אומר מצוה •
זכר לתפוח • שהיו יולדות שם בניהם בלא עלב • וזכר לטיט: (ד) וכן
הבן שואל • בכל הספרים אין בתוב וכאן הוא וכן • כמו כן בינות ללפחד
דוברות • כלומר ודין הוא שבמזיגת כוס שני יהיה הבן שואל מה נשתנה:
הלילה הזה כולו צלי • בזמן שבית המקדש קיים היה הבן שואל כך:
מפחיל בגנות • מהחלה שנדי עבודת כוכבים היו תחותינו • ועבדים
היו

בְּעֵם אֶחָת • הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים • וּלְפִי דַעְתּוֹ שֶׁל בֵּן • אָבִיו מְלַמְּדוֹ • מַתְחִיל בְּגָנוּת וּמְסַיֵּם בְּשֶׁבַח • וְדוֹרֵשׁ מֵאֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי עַד שֶׁיִּגְמוֹר כָּל הַפָּרָשָׁה כֻּלָּהּ • (ה) רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר • כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בְּפֶסַח • לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ • וְאֵלּוּ הֵן • פֶּסַח • מַצָּה • וּמָרוֹר • פֶּסַח עַל שׁוּם שֶׁפֶּסַח הַמָּקוֹם עַל בָּתֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם • מַצָּה עַל שׁוּם שֶׁנִּגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם • מָרוֹר עַל שׁוּם שֶׁמֵּרְרוּ הַמִּצְרִיִּים אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם • בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם • שֶׁנֶּאֱמַר וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְיָ לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם • לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבֵּחַ לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדֵּר לְבָרֵךְ לְעַלֵּה וּלְקַלֵּס לְמִי שֶׁעָשָׂה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ • אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלּוּ • הוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת • מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב • וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל • וּמִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה • וְנֹאמַר לְפָנָיו הַלְלוּיָהּ : (ו) עַד הֵיכָן הוּא אוֹמֵר בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים עַד אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה • וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים עַד הַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם • וְחָתַם גְּאֻלָּה • רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ וְגָאַל אֶת

ר"ע מברטנורה

שיינו : ומסיים בשבח • שקרבנו המקום לעבודתו וגאל את אבותינו ממצרים : (ה) כל שלא אמר שלשה דברים אלו • שלא יוצא ידי חובתו בפסח : (ו) וחותם בגאולה • כלומר מסיים את ההגדה בברכת

אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם • וְלֹא הָיָה חוֹתֵם • רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כֵּן יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַגִּיעֵנוּ לַמּוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אֲחֵרִים הַבָּאִים לִקְרָאתֵנוּ לְשָׁלוֹם שְׂמֵחִים בְּבִנְיַן עִירֶךָ • וְשָׂשִׂים בַּעֲבוֹדָתֶךָ • וְנֹאכַל שָׁם מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים וכו' עַד בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל: (ז) מְזִגוּ לוֹ כּוֹס שְׁלִישִׁי • מְבָרֵךְ עַל מְזוֹנוֹ • רְבִיעִי • גּוֹמֵר עָלָיו אֶת הַהַלֵּל וְאוֹמֵר עָלָיו בִּרְכַּת הַשִּׁיר: בֵּין הַכּוֹסוֹת הַלָּלוּ אִם רוֹצֶה לִשְׁתּוֹת יִשְׁתֶּה • בֵּין שְׁלִישִׁי לִרְבִיעִי לֹא יִשְׁתֶּה: (ח) אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן: יְשָׁנוּ מְקַצָּתָן

ר"ע מברטנורה

כברכת נהולס • ולא פירש ת"ק למלתיה סיוע מברכין לחתס • ואחו רבי טרפון ורבי עקיבא לפרושי למלתיה • רבי עקיבא לומר פותח הס בברוך ואינו חותם בברוך מידי דהוה מברכת הפירות וברכת המזון דכולס הדא הודאה היא • ולכ' עקיבא חותמין הס בברוך לפי שמוסיף הס דברי רצוי ובקשה כן יגיענו וכו' • ומלכה ברבי עקיבא: (ז) ברכת השיר • ת"ק דאמרי נשמת כל חי • ואית דאמרי יהללוך ס' כל מעשיך • ונפנו למיתיבהו לתרוייהו: בין שלישי לרביעי לא ישתה • שלא ישתכר ושוב לא יוכל לגמור את ההלל • ואם התחיל בבר מצוה סוף שכרי שתה כל הלילה בתוך הסעודה • יין שבתוך המזון אינו מעכב • ושל אחר המזון מעכב • (ח) מפטירין • אני שמעתי ל' יפטירו בשפה (תהלים כ"ב ח') כלומר פותחין ואומרים • וכתוב פירשו ל' הנפטר מחברו • כשנפטרין מן הסעודה אין מסיימין אותה באפיקומן • באפיקומן • כלומר הוציאו כליכם מכאן ולך ואכול במקום אחר לא את ושא שום דבר • גזרה דלמא אתי למיכל מן הפסח בשני מקומות • אבל לאכול דברים אחרים במקומו כרשות שרי ובלבד שלא יעקור מחבורה זו לאכלם עם חבורה אחרת • ואים בגמרא מאן דשרים אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן • אפיקומן מיני מתיקה • דלאחר שאכלו את הפסח אין נפטרין מן הסעודה באכילת

יאכלו · כלן לא יאכלו · רבי יוסי אומר נתנמנמו יאכלו
נדחמו · לא יאכלו : (ט) הפסח אחר חצות טמא
את הידים · הפגול והנותר · מטמאין את הידים ·
ברך ברכת הפסח · פטר את של זבח · ברך את של
זבח · לא פטר את של פסח · דברי רבי ישמעאל · רבי
עקיבא אומר לא זו פטרת זו ולא זו פוטרת זו :

ר"ע מברטנורה

מיני מתיקה ופירות שרגילין לאכול לקנוח שעודה ואחילו במקומן שלא יהא טעם הפסח מפיו · וכן עיקר · וכשם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כך אין מפטירין אחר מצה אפיקומן שלריך שיאכל כזית מצה באחרונה בזמן שאין פסח · ואחר אומה מצה אין נפטרין ממנה בהכילת דבר אחר : ישנו כלם לא יאכלו · אם התחילו לאכול פסחיהן וישנו כלן שוב לא יאכלו · דגהה כאוכל בשני מקומות דמאחר שישנו פסיחו דשם מלאכול עוד ואביב ליה כאכילת שני מקומות · והומרת בעלמא היא והוא הדין נמי למצה בזמן הזה : רבי יוסי אומר נתנמנמו יאכלו · תריצה קמי דאמר תנא קמא ישנו מקלתן יאכלו · ואמי רבי יוסי למימר רבי מיר אם נתנמנמו שלא נשקעו בשינה · אבל אם נדחמו מקלתן לא יאכלו אלא נדחמים לכשיעורו מבעתה · והלכה כרבי יוסי : (ט) הפסח אחר חצות מטמא את הידים · דאף נותר הוא מהלות ואילך · ורבנן גזרו על הנותר כיטמא את הידים כדי שלא יתעצל באכילתו · ומכלן דהפסח להאי תנא הוא נותר דכתיב בפסח ואכלו את הבשר בלילה הזה וכתיב הכא ובבקר בארץ מלרים בלילה הזה · מה להלן עד חלות אף כאן עד חלות : ברכת הפסח · האי קדשו במלוכין וגזרו לאכול הפסח · ברכת הזבח אחר קדשו במלוכין וגזרו לאכול הזבח · וזבח האמור כאן הוא הגיגא שם מרגא שבר · והלכה כרבי עקיבא ·

סדר אמירת קרבן פסח

קודש קריאת הפרשה ילמד וכו

רבותי ונלמ אתה צויתנו להקריב קרבן הפסח במועדו בי"ד לחודש הזה ולהיות כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם קורין את ההלל ועתה בעונותינו חרב בית המקדש ובטל הקרבת הפסח ואין לנו לא כהן בעבודתו ולא לוי בדוכנו ולא ישראל במעמדו ואתה אמרת ונשלמה פרים שפתינו לכן יהי רצון מלפניך ת' אלהינו ואלהי אבותינו שיהיה שיח שפתותינו חשוב ומקובל לפניך כאילו הקרבנו את הפסח במועדו ועמדנו על מעמדו ודברי הלוים בשיר והלל והודות לה' ובונן בית מקדשך על מכונו ונקריב לפניך את הפסח במועדו כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך כאמור: (ויקר כו' עד פסח הוא לה')

מנהג מהרי"ב ז"ל כהנים להסיג על תמירת סדר הקרבן פסח שבספר כיוס ופעלם שכן נהיך לומר:

כך היתה עבודת קרבן פסח בארבעה עשר בניסן. אין שוחטין אותו אלא אחר תמיד של בין הערבים. ערב פסח בין בחול בין בשבת היה התמיד נשחט בשבע ומחצה. וקרב בשמונה ומחצה. ואם חל ע"פ להיות ע"ש היו שוחטין אותו בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה והפסח אחריו. כל אדם מישראל אחד האיש ואחד האשה כ"ב הגדולים והטהורים ונמולים (ובשש שמילתו מעכבת מלעשות הפסח ומלאכול בו. כך מילת בניו הקטנים ומילת עבדיו בין גדולים בין קטנים ומבילת אשתותיו מעכבת) כל שיכול להגיע לירושלים בשעת שחיטת הפסח חייב בק"פ: מביאו מן הכבשים או מן העזים זכר תמים בן שנה (אינו מעון סמיכה) ושוחטו בכל מקום בעזרה אחר גמר עבודת תמיד הערב ואחר הטבת הנרות. ואין שוחטין הפסח ולא זורקין הדם ולא מקטירין החלב על החמץ (אפי' היתה כדית ברשותו של אחד מבני החבורה בשעת אחת מהעבודות של ק"פ. הוא לוקה והפסח כשר): שחט השוחט (אפי' זר) וקבל דמו כהן שכראש השורה בכלי שרת ונותן לחבירו. וחבירו לחבירו. כהן הקרוב אצל המזבח זורקו זריקה אחת כנגד היסוד וחוזר הכלי ריקן לחבירו וחבירו לחבירו. מקבל את המלא ומחזיר את הריקן. והיו הכהנים עומדים שורות ובידיהם בזיכין שבולן כסף או כולן זהב אלו אין משורבים. ולא היו לבזיכין שולים שלא יניחום יקרש

ת"ש אח"כ תולין את הפסח באונקליות (או במקלזה רקים כנגח
על בוחפו ועל כתף חבירו · תולה) ומפשיט אותו כולו (וכשבת
עד החזה ומשם ולמטה שקל ליה כבר"א) יקרעין בטנו ומיציאין
אימורים החלב שעל הכרס ויותרת והכבד ושתי הכליות וחלב
שעליהן והאליה אם היה ממין הכבשים לעומת העצה · נותן בכלי
שרת ומולחן ומקטירן הכהן על המערכה · חלבי בל זבח וזבח
לבדו · בחול ביום · ולא בלילה שהוא י"ט · אבל אם חל ע"פ בשבת
מקטירין והולבין בל הלילה · ומוציא קרביו ומפחה אותן עד שמסיר
מהן הפרש (כדי שיהיו נקיים כשעולהו עמם) שהישתו וזריקת
דמו ומיחוי קרביו והקטר חלביו רוחין את השבת · שאר עניניו
אין דוחין : בשלש כתות הפסח נשחט · ואין כת פחותה משלשים
אנשים · נכנסה כת אחת נתמלאה העזרה · ונועלין אותה · ובעוד
שהן שוחטין ומקריבין · הלוים קורין את ההלל · אם גמרו קודם
שיקריבו את כולם · שנו · אם שנו · שלשו · על כל קריאה תקעו
תריעו ותקעו · גמרה כת א' להקריב · פותחין העזרה יצאה כת
ראשונה · נכנסה כת שניה נעלו דלתות העזרה · גמרה · יצאה
שניה · נכנסה שלישית · כמעשה הראשונה · כך מעשה השניה
והשלישית · אחר שיצאו כולן רוהצין העזרה מלכלובי הדם ואפי'
כשבת · אמה חמים היתה עוברת בעזרה · שכשרו צן להדיח הרצפת
סוהמין מקום יציאת המים ותיא מתמלאה על כל גד ותיה עד שהמים
עולין וצפין ומקבצין אליהם כל דם ולבלוך שבעזרה · אח"כ פותחין
הסתימה ויוצאין המים עם הלכלוך · נמצאת הרצפה מנוקה והו
כבוד הבית · יצאו כל אחד עם פסחו (ועור שלו) וצלו אותם · כיצד
צולין אותו מביאין שפוד של רמון תוחבו מתוך פיו עד בית נקובתר
ותולהו לתוך התנור והאש למטה · ותולה כרעיו ובני מעיו ותוצת
לו · ואין מנקרין את הפסח כשאר בשר · בשבת אין מוליכין את
הפסח לביתם · אלא בת הראשונה יוצאין בפסחיהן ויושבין בתר
הבית · השניה יוצאין עם פסחיהן ויושבין בחיל · השלישית
במקומה עומדת · חשכה יצאו וצלו את פסחיהן : כשמקריבין את
הפסח בראשון · מקריבין עמו ביום י"ד זבח שלמים · מן הבקר או
מן הצאן גדולים או קטנים זכרים או נקבות · והיא נקראת הגיגת
שרגעה עשר · על זה נאמר בתורת וזבחת פסח לה' אלהיך צאן

ובקר ולא קבעה הכתוב חזקה אלא רשות בלבד · מ"מ היא כחובת מר"ס · כדי שיהא הפסח נאכל על השובע · אימתי מביאין עמו חגיגה · בזמן שהוא בא בחול · בטהרה · ובמועט · ונאכלת לשני ימים ולילה אחד · ודינה ככל תורת זבחי שלמים · טעונה סמיכה ונסכים ומתן דמים שתים שהן ארבע · ושפיכת שיריים ליסוד · זהו סדר עבודת קרבן פסח וחגיגה שעשו בבית אלהינו שיבנה במהרה בימינו אמן :

דיני הסיבה וד' כוסות

(דה"ח) (א) יסח שולחנו ערוך מבע"י ממנה למהר ולאכול כדי שלא יחמץ התינוקות אחל קודם שתחשך אסור אסי' לומר הקידוש : (ב) יסדר שולחנו בכליס נאיס כפי כחו ויכין מקום מושבו שיסב בהסיבה דרך חירות ואפי' עני שאין לו כריס יסב על הספסל וכן מותר לסמוך על ירך הכירו אבל לא על ירך עצמו דמיחזי כדוחק : (ג) כשהוא מיסב לא יטה לא על פניו ולא על גביו ולא על ימינו אלא על שמאלו ואין חילוק בין איטר לאחר : (ד) אבל תוך יב"ח של אכיו ואמו או תוך ל' על שאר קרובים בגון שלא נשג ז' לפני הרגל אין מיסב על מטה כבודה וכלולה אבל צריך להסב בשמוי קלת דהיינו על מטה וכר אחד מחת מראשותיו או על ירך אכירו וקיט"ל לא יאכל : (ה) להתחלת יסב בכל הסעודה ובדיעבד יצא אם הסב בשעת אכילת כזית מצה : (ו) שתה ד' כוסות שלא על הסדר היינו שלא אמר הגדה בינתים לא יצא ושתה פוד ג' כוסות על הסדר ויברך על כל כוס וכוס:(ז) שיעור הכוס רביעית ושתה רובו ואפי' מהזיק ממה : שיעות י"א שצריך לשתות רובו וה"ל לא יצא : (ח) אפי' עני שמתפרנס מן הצדקה יעשה או ישכיר עצמו כדי שיהיה לו יין לד' כוסות ואם אין לו אלא לד"כ יעשה כלם בלילה הראשון : (ט) התינוקות שהגיעו לחנוך מצוה לחת לכ"א כוס לפניו : (י) נשים חייבות בד' כוסות ובכל מצות הנוהגות בלותו לילה : (יא) אם לא אמר הגדה עד לאחר חצות יאכל מצה בלא ברכת על האכילת מצה ולא יברך בסה"ג על כל כוס רק על כוס ראשון ואחר סד' כוסות יברך ברכה אחרונה ומרור יאכל בלא ברכת על אכילת מרור: (יב)אשה אב' לילות ס"ס חייב בכל המצות הנוהגות בלילה חוץ מהסיבה ומברך על הברכות רק סהגדה יאמר אחר ואי ליכא אחר יאמר בעצמו וכן בכל י"ט שחל להיות בקידוש בליל י"ט :

סדר הקערה

יסדר על שולחנו קערה בשלם מצות מונחים זה על זה למטה הישראל ושלש פרי ושלש ככסן ושלש ליתן בזרוע וכעבדו לשמאל בציור ומתחיל

סדר הקערה

ולמעלה כמנהג · ותחת הזרוע סתרוסת · וכשנגדו שמש מכניס הכרפס ·
ותחת המרור כחורת שעושין סדר :
נהגו כשעת הנחיס נכנס כל סדר עסת :

קַדֵּשׁ · וּרְחַץ · כַּרְפַּס · יָחַץ · מַגִּיד · רָחְצָה · מוֹצִיא · מַצָּה ·
מָרוֹר · כּוֹרֵךְ · שֻׁלְחָן עוֹרֵךְ · צָפוּן · בָּרֵךְ · הַלֵּל · נִרְצָה :

קדש מתחיל לו (אם לתר דקן מירחא) כום ראשון ונוטל שמש נכסי ידיו
ומזגו על ידו ימנית ומקדש עליו מעומד · ויאמר :

ואנו מוכן ומזומן לקיים מצות כום ראשון מארבע כוסות
לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי התוא טמיר
ונעלם בשם כל ישראל · ויהי נועם וכו' :

קידוש לשלש רגלים

שם אל יו"ש נכנס מתחילין יום הששי עד ברא אלהים לעשות ז
סַבְרִי מָרָנָן וְרַבָּנָן וְרַבּוֹתַי :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
עָם וְרוֹמְמָנוּ מִכָּל לָשׁוֹן וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וַתִּתֶּן לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה (בכנס שבתות למנוחה ו) מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה
חַגִּים וּזְמַנִּים לְשָׂשׂוֹן אֶת יוֹם (השבת הזה ואת יום)

לפסח	לשבועות	לסוכות	לשמיני עצרת ולשמיני
חַג הַמַּצּוֹת	חַג הַשָּׁבֻעוֹת	חַג הַסֻּכּוֹת	הַשְּׁמִינִי חַג
הַזֶּה זְמַן	הַזֶּה זְמַן מַתַּן	הַזֶּה זְמַן	הָעֲצֶרֶת הַזֶּה
חֵרוּתֵנוּ	תּוֹרָתֵנוּ	שִׂמְחָתֵנוּ	זְמַן שִׂמְחָתֵנוּ

באהבה מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם · כִּי בָנוּ בָחַרְתָּ
וְאוֹתָנוּ קִדַּשְׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים ושבת ומועדי קָדְשֶׁךָ באהבה
וברצון בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂשׂוֹן הִנְחַלְתָּנוּ : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ
השבת ו) יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים :

נוהגין שהחזן של סוכות מברכים לישב בסוכה ומח"כ שהחיינו ובליל ב'
אומרים שהחיינו ומח"כ לישב בסוכה :

(בסוכות בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה) :

כג' ימים התרונים של פסח ח"ח שהחיינו

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ
וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה :

בשבת יו"ט בשו"ם מקדשין יקנה"ז ר"ת יין קידוש נר הבדלה
ובסוכות יקנהס"ז :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ
לְחוֹל בֵּין אוֹר לַחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי
לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה · בֵּין קְדֻשַּׁת שַׁבָּת לִקְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב
הִבְדַּלְתָּ · וְאֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה קִדַּשְׁתָּ ·
הִבְדַּלְתָּ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתֶךָ : בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ : שהחיינו וכו'

נפסח שותה הכוס בהסיבה בהסיבת שמאל דרך חירות :

רחץ נוטל ידיו בלא ברכה מיכול הרחצה ואינו מברך על נטילת ידים :

כרפס [כר"פ ס' · זכר לס' רבוא שנשתעבדו בפר"ך] נוטל פחות מכזית
כרפס ויטבול במי מלח או חומץ ומברך ברכה זו ויאכל כלא פסיקא
פחות מכזית כדי שלא יתחייב ברכה לחרונה · ויברך :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה .

יחץ יחלק המלה בשנים ויניח חלק הקטנה במקומה וישמור אלא
הגדולה לאפיקומן :

מגיד מגביה הקערה עד כה המצות ויגלם ויאמר · הנני מוכן ומזומן
לקיים המצוה לספר ביציאת מצרים לשם יחוד קודשא בריך
הוא ושבינתיה על ידי התוא שמיר ונעלם בשם כל ישראל :

הָא לַחְמָא עַנְיָא דִּי אֲכָלוּ אַבְהָתָנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם׃
כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל׃ כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח׃ הָשַׁתָּא
הָכָא׃ לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל׃ הָשַׁתָּא עַבְדֵי׃
לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין׃

ומסלקין הקערה עם המצות לגד אחר ומזגין לו כוס שני וכאן סמך שואל מהבא מה נשתנה ואם אין לו בן לפתו תו תגידו שואל ואם הוא יחידי יאמר בעצמו:

מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת׃ שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת
אָנוּ אוֹכְלִין חָמֵץ וּמַצָּה׃ הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלּוֹ מַצָּה׃ שֶׁבְּכָל
הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׁאָר יְרָקוֹת׃ הַלַּיְלָה הַזֶּה (כֻּלּוֹ)
מָרוֹר׃ שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מַטְבִּילִין אֲפִילוּ פַּעַם
אֶחָת׃ הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים׃ שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ
אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבִין וּבֵין מְסֻבִּין׃ הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלָּנוּ מְסֻבִּין׃

(בהורא) מיקר המנוה שוא לספר נכ"ב נבואות ה' וישועתו והנסים שעשה
נחבותינו ולנו ויפרש להם הכל כנע"ה כדי שיבינו ויודו לה' שעשו
ותקבע בלבם תמונה שליש נחלותו ובהבטחתו יע':

מחזירין הקערה והמצות יהיו מונחין בשעת אמירת הסגדם׃

כאן מתחילין בשבח הגדול

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם׃ וַיּוֹצִיאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

רשב"ם

הא לחמא עניא וכו׳׃ זו סודפה לחיטוקים שמא מחלקין המוה לכל כולם
על שני לחם עומי תאכלו תכותינו כשלרים דרך חסון ומחלקין לחבריהם
כחדם שאוכל בחבון ובחוא תומר לחבירו כל דכפין ייסי ויכול כלומר כל מי
שלא פתיון סרי תעני מהוקן ולא יפסחמה על זה וכן כל דצריך וכו׳ וכן השתא
סכח לשנה הבאה בחרעא דישראל כלומר יש לנו לשמוח על זה ולשבר שעכין
שאם תאכלני שחה בחבון לשנה שבאה נהיה בחרן ישראל ונאכלנו כרלוננו׳
ואם בשנה סכח לשנה שבאה נהיה בחיי בני חורין כל זה משבר (כשו)
בחמרו תכותינו וע"כ תאו עומי דומתי׃

עבדים כויינו לפרעה וכו׳ - שעם משיב לחיטוקים שאמרו מה נשתנה וכו׳

מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה · וְאִלּוּ לֹא הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם · הֲרֵי אָנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי
בָנֵינוּ מְשֻׁעְבָּדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם · וַאֲפִלּוּ כֻּלָּנוּ
חֲכָמִים · כֻּלָּנוּ נְבוֹנִים · כֻּלָּנוּ זְקֵנִים · כֻּלָּנוּ יוֹדְעִים אֶת
הַתּוֹרָה · מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרָיִם · וְכָל
הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח :

מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בִּבְנֵי בְרַק ·
וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה עַד שֶׁבָּאוּ
תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם רַבּוֹתֵינוּ הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע
שֶׁל שַׁחֲרִית :

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה
וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת עַד שֶׁדְּרָשָׁהּ
בֶּן זוֹמָא שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ · יְמֵי חַיֶּיךָ הַיָּמִים · כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ הַלֵּילוֹת ·

ר ש ב " ם

לפי שעבדים היינו וע"כ לנו חובתין מלה ומדוד כאשר חכלו סם
וליכך נהסיבה דרך חירות ומ"ח חב הם עבו שיעתו לנו מה לנו · ואלו לא
סגיח הקב"ה הרי לנו וכנינו וכו' ומ"ח נאכל מלה ולא נספר העניו ואפילו
כלו חכמים כלנו נבונים מלוס עליהו לספר וכ"ש שים לנו להודיע למי שחיכם
יודעים כדכתיב וחמרתם זבח פסח הוא לה' ואומר כי ישאלך בנך וגו' ונאמר
והגדת לבנך ויש לנו לספר כל פרטין ומתחיל בגנות ומסיים בשבח ובזה
יצאו י"ח וכל המרבה לספר ביציאת מלרים הרי זה משובח :
מעשה ברבי וכו' · וזה ודאי אחר חכילה דהא חמריכן תוטפין מלה בלילי הפסח
שנגיל שלא ישנו : אמר רבי לעזר וכו' · ומ"ש זה נאמר ביום דכתיב

חֲכָמִים אוֹמְרִים יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה · כל יְמֵי חַיֶּיךָ
לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ :

בָּרוּךְ הַמָּקוֹם · בָּרוּךְ הוּא · בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל · בָּרוּךְ הוּא · כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָנִים דִּבְּרָה תוֹרָה ·
אֶחָד חָכָם · וְאֶחָד רָשָׁע · וְאֶחָד תָּם · וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ
יוֹדֵעַ לִשְׁאוֹל :

חָכָם מָה הוּא אוֹמֵר · מָה הָעֵדוֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם וְאַף אַתָּה אֱמָר לוֹ כְּהִלְכוֹת
הַפֶּסַח · אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן :

רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר · מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם · לָכֶם
וְלֹא לוֹ · וְלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל כָּפַר בְּעִקָּר ·

ר ש ב ״ ם

מתן סזכור לעם יוס נאתך מאתן מצרים לכך נאמר ימי חייך היסים כל
ימי חייך פלילות וחכמים אומרים כל להביא לימות המסיח :
חכם מה הוא אומר מה העדות כו׳ אשר צוה ה׳ אלהינו אתכם · אתה א
ניכרת שהיה מחכם ישראל שהוא מדוע אנו מטבילין קודם שעודם
ומדוע אנו אוכלים קליות ואגוזים קודם סעודה שנאלקים להם כדי שיאמינו
כי דרכן לגמ אחר סעודה ומדיע אנו אוכלין כזית מן הפסח תחלה ואחר כך
אתגיגה ומניחין הפסח אחריו · ולא פוניח את עצמו מן הכלל כשאמר אתכם
אתר שאמר אלהינו וכאומן אמר אתכם שהייתם בזמן הזאת · ואף אתה אמר
לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן · תשובה נקליות
ואגוזים שהם נאים קודם סעודה לפי שלא יוכלו לגמ אחר סעודה :
רשע מה הוא אומר וכו׳ לכם ולא לו · עשה יש להשוה על זה כי הפסח
הזה שהיה אלהינו על השאלה כי פסוק מה העבודה הזאת לכם נם׳
אתכו פסוק והגדת לבנך בפרשת קדם לו ויש לו להניח פסוק ואמרתם זבח
פסח הוא שהוא תשובה על השאלה ויל כי מסדר הסגדה לא תהם להזכיר
פסוקי התורה על השאלות כי זה דבר פשוט שיהיו להם כמ״ש בתורה לך
לאמיעט כיון דכתב תורה כעבד ד׳ בגיים ובתיב ורבע אחיט בפוע נפשם

וְאַף אַתָּה הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו וְאֱמָר לוֹ בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה
לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם: לִי וְלֹא לוֹ אִלּוּ הָיָה שָׁם לֹא הָיָה נִגְאָל:
תֵּם מָה הוּא אוֹמֵר · מַה זֹּאת · וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד
הוֹצִיאָנוּ יְיָ מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:
וְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאוֹל אַתְּ פְּתַח לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ
בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְיָ לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם:
יָכוֹל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ תַּלְמוּד לוֹמַר בַּיּוֹם הַהוּא · אִי בַּיּוֹם
הַהוּא יָכוֹל מִבְּעוֹד יוֹם · תַּלְמוּד לוֹמַר בַּעֲבוּר זֶה · בַּעֲבוּר
זֶה לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ מַצָּה וּמָרוֹר מֻנָּחִים לְפָנֶיךָ:
מִתְּחִלָּה עוֹבְדֵי כוֹכָבִים הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ וְעַכְשָׁיו קֵרְבָנוּ
הַמָּקוֹם לַעֲבוֹדָתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה
אָמַר יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם
תֶּרַח אֲבִי אַבְרָהָם וַאֲבִי נָחוֹר וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים:
וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וָאוֹלֵךְ אוֹתוֹ
בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן וָאַרְבֶּה אֶת זַרְעוֹ וָאֶתֵּן לוֹ אֶת יִצְחָק וָאֶתֵּן
לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו וָאֶתֵּן לְעֵשָׂו אֶת הַר שֵׂעִיר
לָרֶשֶׁת אוֹתוֹ וְיַעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם:

ר ש ב ״ם

מיבעי ליה על מלתיה מי דכתיב ליי ולא לו אין כתוב כאן' כתורה אן אתה
דורש ממנו תשובה לרשע מיתור לי והקשה את עניו נפקא לן מדכתיב
והגדת לבנך גידין ולא אמר ואמרת לבנך:
יכול מראש חדש וכו' · עתה מפרש לימתי זמן שנדש יכול מבעוד יום
דגאולה ת״ל ביום ההוא אי ביום ההוא יכול מבעוד יום כשאומרין
שבהיכן תלמוד לומר כעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שמלה ומרור מונחים
לפניך פירוש בשעת האכילה:

בָּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל · בָּרוּךְ הוּא · שֶׁהַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא חִשֵּׁב אֶת הַקֵּץ לַעֲשׂוֹת כְּמָה שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם
אָבִינוּ בִּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדוֹעַ
תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם
אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה : וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי
וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל :

צריך להגביה הכוס ולכסות המצות כ"כ התר"י ז"ל

וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ שֶׁלֹּא אֶחָד בִּלְבָד עָמַד
עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ · אֶלָּא שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ
לְכַלּוֹתֵנוּ · וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם :

יעמיד הכוס ויגלה המצות

צֵא וּלְמַד מַה בִּקֵּשׁ לָבָן הָאֲרַמִּי לַעֲשׂוֹת לְיַעֲקֹב אָבִינוּ
שֶׁפַּרְעֹה לֹא גָזַר אֶלָּא עַל הַזְּכָרִים וְלָבָן בִּקֵּשׁ לַעֲקֹר אֶת
הַכֹּל שֶׁנֶּאֱמַר אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה וַיָּגָר שָׁם
בִּמְתֵי מְעָט וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וָרָב : וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה
אָנוּס עַל פִּי הַדִּבּוּר : וַיָּגָר שָׁם מְלַמֵּד שֶׁלֹּא יָרַד יַעֲקֹב
אָבִינוּ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֶלָּא לָגוּר שָׁם שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמְרוּ
אֶל פַּרְעֹה לָגוּר בָּאָרֶץ בָּאנוּ כִּי אֵין מִרְעֶה לַצֹּאן אֲשֶׁר
לַעֲבָדֶיךָ כִּי כָבֵד הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא
עֲבָדֶיךָ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן :

ר ש ב " ם

ברוך שומר הבטחתו וכו' חשב את הקץ · מלידתו של יצחק עד לחתם
ממגרים ס' שנה וזהו שבתוב כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם (נ"א להם כלומר

וַיְהִי מְעַט כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרַיְמָה וְעַתָּה שָׂמְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב: וַיְהִי שָׁם לְגוֹי מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצֻיָּנִים שָׁם: גָּדוֹל עָצוּם כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם: וָרָב כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבוֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה:

וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיְעַנּוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה: וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שֹׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ: וַיְעַנּוּנוּ כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיָּשִׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנֹּתוֹ בְּסִבְלֹתָם וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה אֶת פִּתֹם וְאֶת רַעַמְסֵס: וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעֲבִדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ:

וַנִּצְעַק אֶל יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְיָ אֶת קוֹלֵנוּ וַיַּרְא אֶת עָנְיֵנוּ וְאֶת עָמָלֵנוּ וְאֶת לַחֲצֵנוּ:

וַנִּצְעַק אֶל יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל

רשב"ם

מכאלו לך אינא: מגוש ע"ש כדגור · שתמר לו סקכ"ה חל חיוית מרדם מדיומה נמלת שמוכרת ליהד לסם ושוד שח"ל תגכי תרד עמך: מלוויים שם · שהיו משעבדים עליהם בלבוביהם כדי שלא יתערבו בהם: ואת עמלנו ועריכה · כלומר כשהגיע זמן שתולה לא היו בידם מלות ונתן להם ב' דמים דם פסח ודם מילה שנימולו ביום י"ד בניסן וזהו שתמר הכתוב מתבוססת בדמיך אל תר בדמיך דם פסח ודם מילה:

מִן הָעֲבֹדָה וְיִשְׁעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבֹדָה:
וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קוֹלֵנוּ כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת
נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק
וְאֶת יַעֲקֹב: וַיַּרְא אֶת עָנְיֵנוּ זוֹ פְּרִישׁוּת דֶּרֶךְ אֶרֶץ כְּמָה
שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים: וְאֶת
עֲמָלֵנוּ אֵלּוּ הַבָּנִים כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד הַיְאֹרָה
תַּשְׁלִיכוּהוּ וְכָל הַבַּת תְּחַיּוּן: וְאֶת לַחֲצֵנוּ זוֹ הַדְּחַק כְּמָה
שֶׁנֶּאֱמַר וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלַּחַץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אוֹתָם:
וַיּוֹצִיאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה
וּבְמֹרָא גָּדוֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים:

וַיּוֹצִיאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם לֹא עַל יְדֵי מַלְאָךְ וְלֹא עַל
יְדֵי שָׂרָף וְלֹא עַל יְדֵי שָׁלִיחַ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ · שֶׁנֶּאֱמַר וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה
הַזֶּה וְהִכֵּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה
וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה: וְעָבַרְתִּי
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ · וְהִכֵּיתִי כָל
בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי וְלֹא שָׂרָף · וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם

רש"י ז"ל

וירא את עניינו וכו' וידע אלקים · כאדם אחד כתיב כאן וידע ה' כתיב
וידע האדם וגו' וידע אלקים וגו' ומתוך כך תמהו כל הבן היאור ותיו
מלכיהן מכותיהן ועוד שהמצרים מכבדין זיפרכו אותם מכותיהן שהיו
אומרים להם אם תלכו ניכן כתיבה לא תקומו מאב ולא תוכלו לאת סכום
בחבלים והיו מליגים אותם בבוץ והיו נשותיהן מביאין להם מזון והוכבות
עמהן תחת התפוח ובשעיה את לידתן הולכות בשדה וילדות שם והקב"ה
משגיח להם מלאכים יורדין אתן ושכין אתן ושתנין ניד כל אחד וכו' ·

אֲעֲשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה אֲנִי הוּא וְלֹא הַשָּׁלִיחַ אֲנִי יְהוָה אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר : בְּיָד חֲזָקָה זוּ הַדֶּבֶר כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר הִנֵּה יַד יְהוָה הוֹיָה בְּמִקְנְךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בַּסּוּסִים בַּחֲמֹרִים בַּגְּמַלִּים בַּבָּקָר וּבַצֹּאן דֶּבֶר כָּבֵד מְאֹד : וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה זוּ הַחֶרֶב כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלָיִם:וּבְמוֹרָא גָּדוֹל זוּ גִּלּוּי שְׁכִינָה · כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר אוֹ הֲנִסָּה אֱלֹהִים לָבוֹא לָקַחַת לוֹ גוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי בְּמַסֹּת בְּאֹתֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ : וּבְאֹתוֹת זֶה הַמַּטֶּה · כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת הַמַּטֶּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדֶךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בּוֹ אֶת הָאֹתֹת : וּבְמוֹפְתִים זֶה הַדָּם כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר · וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ :

נחמיה דם ואש ותמרות עשן וכתיב עשר מכות וכסימניהם גוהגין לזכור מעט מן הכוס סימן לכל מכה ומכה כל סימן :

דָּם · וָאֵשׁ · וְתִמְרוֹת עָשָׁן :

דָּבָר אַחֵר בְּיָד חֲזָקָה שְׁתַּיִם וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה שְׁתַּיִם וּבְמוֹרָא גָּדוֹל שְׁתַּיִם וּבְאֹתוֹת שְׁתַּיִם וּבְמוֹפְתִים שְׁתַּיִם :

רשב"ם

ובזרוע נטויה זו החרב · שהרגו הנכורות לחניכם שנאמר למכה מצרים בכוריהם : זו גילוי שכינה · שיגול היה לעשות ע"י שליח ונגלה הוא כעצמו שנאמר ואנכי ירדתי להציל : ואותות זה המטה · כי נמטה נעשם דל"ך עד"ם בתח"ב להניחם על הסדר :

ביד חזקה שתים · לפי שהיה יכול לומר ביד וכתב חזקה ללמדך שתים · וכן וזרוע נטויה שנים שנאמר וזרוע נכד וכן וכמורא גדול שנים שנאמר ונשורך לנכד וכן ובאותות ובמופתים שהיה יכול לומר ובאתם ובמופת :

אֵלּוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם וְאֵלּוּ הֵן:

דָּם · צְפַרְדֵּעַ · כִּנִּים · עָרוֹב · דֶּבֶר · שְׁחִין ·
בָּרָד · אַרְבֶּה · חֹשֶׁךְ · מַכַּת בְּכוֹרוֹת:

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סִמָּנִים:
דְּצַ"ךְ עֲדַ"שׁ בְּאַחַ"ב:

רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר מִנַּיִן אַתָּה אוֹמֵר שֶׁלָּקוּ הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת · בְּמִצְרַיִם מָה הוּא אוֹמֵר · וַיֹּאמְרוּ הַחַרְטֻמִּם אֶל פַּרְעֹה אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִוא · וְעַל הַיָּם מָה הוּא אוֹמֵר וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת יְיָ וַיַּאֲמִינוּ בַּיְיָ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ: כַּמָּה לָקוּ בְאֶצְבַּע עֶשֶׂר מַכּוֹת · אֱמוֹר מֵעַתָּה בְּמִצְרַיִם לָקוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִנַּיִן שֶׁכָּל מַכָּה וּמַכָּה שֶׁהֵבִיא

רשב"ם

רבי יהודה היה נותן בהם סימנים דנ"ך עד"ש בא"ח"ב · לכך תלקו בלשון הזה לפי שדנ"ך הם מכות המרן · ועד"ש הם מכות מקריות · באח"ב הם מכות המויר ושהף מכת בכורות עמהם לפי שהיו לה זוג לך המצעה חלק · וי"מ (כמ"ש רש"י ז"ל) : ועל היה לקו חמשים מכות · שהם לקו בתוצע עשר לכל מצע היה שהם ה' מצעות עולה המשים שנים נאמר את היד הגדולה · נלמד קשה לי מה רואים מביא ר' יוסי ממ"ש המרטומים והרי הין מביאין רואים מן המוטים וי"ל שר"י סוקשה לו שהם נאמר המרטומים אמרו מצע אלהים מי גלה להם סוד זה תלת ודאי הם לא אמרו כי אם לשון אחר כמו יכול ר' שהם מצה רבינו ע"ה פוח דכתב מצע במקום יכולת ומילתא לגב תורמים

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם הָיְתָה שֶׁל אַרְבַּע מַכּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר וְיִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֶבְרָה וָזַעַם וְצָרָה מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים · עֶבְרָה אַחַת וָזַעַם שְׁתַּיִם וְצָרָה שָׁלֹשׁ מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים אַרְבַּע · אֱמוֹר מֵעַתָּה בְּמִצְרַיִם לָקוּ אַרְבָּעִים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מָאתַיִם מַכּוֹת :

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר מִנַּיִן שֶׁכָּל מַכָּה וּמַכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם הָיְתָה שֶׁל חֲמֵשׁ מַכּוֹת · שֶׁנֶּאֱמַר יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֶבְרָה וָזַעַם וְצָרָה מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים · חָרוֹן אַפּוֹ אַחַת · עֶבְרָה שְׁתַּיִם · וָזַעַם שָׁלֹשׁ · וְצָרָה אַרְבַּע · מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים חֲמֵשׁ · אֱמוֹר מֵעַתָּה בְּמִצְרַיִם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם מַכּוֹת :

בַּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ : אִלּוּ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא עָשָׂה בָהֶם שְׁפָטִים דַּיֵּנוּ : אִלּוּ עָשָׂה בָהֶם שְׁפָטִים וְלֹא עָשָׂה בֵאלֹהֵיהֶם דַּיֵּנוּ : אִלּוּ עָשָׂה בֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם דַּיֵּנוּ : אִלּוּ הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם דַּיֵּנוּ : אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם וְלֹא

רשבים

קמ"ל בחמכות היו בחגבע) : היתה של חרבע מכות וגו' · כלומר שכל אחת היתה כוללת מחבעה יסודות חרמ"ע :

אלו הוציאנו ממצרים וכו' · חינו ר"ל שלא יעשה בהם מקמה שבכר פרעיה לאבותם ואם את הגוי אשר יעבודו דן אכי אדון ר"ל אלו לא עשה בכולם שפטים כי אם במקצתם : ולא נתן לנו את ממונם · לא ר"ל מביזת פלגיש שבכר פרעיה לאבותם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול אלא מביזת הים :

קֵרַב לָנוּ אֶת הַיָּם דַּיֵּנוּ: אִלּוּ קֵרַב לָנוּ אֶת הַיָּם וְלֹא הֶעֱבִירָנוּ בְתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה דַּיֵּנוּ: אִלּוּ הֶעֱבִירָנוּ בְתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה וְלֹא שִׁקַּע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ דַּיֵּנוּ: אִלּוּ שִׁקַּע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ וְלֹא סִפֵּק צָרְכֵּנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה דַּיֵּנוּ: אִלּוּ סִפֵּק צָרְכֵּנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְלֹא הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן דַּיֵּנוּ: אִלּוּ הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת דַּיֵּנוּ: אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא קֵרְבָנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי דַּיֵּנוּ: אִלּוּ קֵרְבָנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה דַּיֵּנוּ: אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְלֹא הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דַּיֵּנוּ: אִלּוּ הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא בָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה דַּיֵּנוּ:

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה טוֹבָה כְּפוּלָה וּמְכֻפֶּלֶת לַמָּקוֹם

רש"ם

ולא קרבנו לפני סיני • ביכול להגילנו ולך לדרכנו: ולא העבירנו בתוכו ביבשה • תלת במעט מים ומעט טיט הך הם סלקו ניבשה בתוך הים: ולא שקע צריני בתוכו • ביכול נפעור הים אחריהם והמצרים ילכו לדרכם: ולא ספק צרכנו וכו' • בשיר להם כמה בממות והוא נתן להם נמר ועוד בסיר להם ממון רב וכולים לקנות להם כל צרכם אין הנויים הקרובים להם: ולא קרבנו לפני הר סיני • להרחות לנו את כבודו: ולא נתן לנו את התורה • הוא במלמו נתן לנו את הדברות לא על ידי משה כשהר התורה הוא ולא יוכיח לנו את העלות כולם ולא יהנית הוא כלים המלות כמו במלינו בנתן לאדם הרחבון כם מלות ויוכיח לנת מבדמן החי ומוסיף לאברהם תנינו ע"ה את המילה ומוסיף ליעקב הש"ך גיד הנשה: נתן לנו וכו' ולא הכניסנו לא"י • ותע"פ שנשבע לאבותינו לתת לנו את הארץ ל"ל יתן לנו אלא הדור הזה אומר ממלרים יי לכם כמה שלחו והיו כאם לנשים ברנה פחותים מבן עשרים שלא נגזר עליהם למות בחדבר שלחו כל הנשלחות ונכנסו לארץ: ולא הכניסנו וכו' ולא בנה לנו את בית הבחירה • שהרי היה להם מזבח ובננין נשמ"ק

נתוספו י' נסים:

עָלֵינוּ · שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם · וְעָשָׂה בָהֶם שְׁפָטִים · וְעָשָׂה
בֵאלֹהֵיהֶם · וְהָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם · וְנָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם ·
וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם · וְהֶעֱבִירָנוּ בְתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה · וְשִׁקַּע
צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ · וְסִפֵּק צָרְכֵּנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה ·
וְהֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן · וְנָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת · וְקֵרְבָנוּ לִפְנֵי
הַר סִינַי · וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה · וְהִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ·
וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה · לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ :

עד כאן אומרים בכוס הגדול

רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְבָרִים
אֵלּוּ בְּפֶסַח לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ וְאֵלּוּ הֵן פֶּסַח מַצָּה וּמָרוֹר:

פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם
עַל שׁוּם מָה · עַל שׁוּם שֶׁפָּסַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל בָּתֵּי
אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַיהוָה
אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנָגְפּוֹ אֶת
מִצְרַיִם וְאֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל וַיִּקֹּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ :

מוחזר כיסו כמנהג ומזיגה מוחזר למסובין

מַצָּה זוֹ שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה · עַל שׁוּם שֶׁלֹּא
הִסְפִּיק בְּצֵקָם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחְמִיץ עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם
מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּגְאָלָם שֶׁנֶּאֱמַר
וַיֹּאפוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת
כִּי לֹא חָמֵץ כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ
וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם :

הומז כידו הכרור ומרלה חותו לכמסובין

דור זה שאנו אוכלים על שום מה · על שום שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא ליי אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחוו :

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים · לא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא אלא אף אותנו גאל עמהם · שנאמר ואותנו הוציא משם למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו :

יחזו הכוס כידו ויכסה המלות על הללויה

לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו · הוציאנו מעבדות לחרות · ומיגון לשמחה · ומאבל ליום טוב · ומאפלה לאור גדול · ומשעבוד לגאלה · ונאמר לפניו שירה חדשה הללויה :

הללויה הללו עבדי יי הללו את שם יי : יהי שם יי

ר ש ב " ם

בכל דור ודור וכו' כתלו יצא וכו' עכ"פ ס' לי בצאתי וכו' · אלא תמר נגאלה אבותינו ממצרים ובע"פ שבתחלת ההגדה תומר ואלו לא הוציא ה' את אבותינו וכו' הוה כאן לא מרו · ומפסוק ואותנו הוציא משם נפקא שהוא מיותר שפרי בתיב למעלה מזה הפסוק ביד חזקה ובזרוע נטויה וגו' :

ומשיבך תהיים וכו' · תחר אתנו כתלו יצאו ממצרים תוכה עלינו לומר שיבא כמו שאמרו תבופיע הלויה · הללו עבדי ס' ולא עבדי פרעה :

מְבוֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל
שֵׁם יְיָ: רָם עַל כָּל גּוֹיִם יְיָ עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: מִי כַּיְיָ אֱלֹהֵינוּ
הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת: הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: מְקִימִי
מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן: לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים עִם
נְדִיבֵי עַמּוֹ: מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז: הָיְתָה
יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו: הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס הַיַּרְדֵּן
יִסֹּב לְאָחוֹר: הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן: מַה
לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר: הֶהָרִים תִּרְקְדוּ
כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן: מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ מִלִּפְנֵי
אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב: הַהֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם מָיִם חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם:

לאחר הכוס נוטל עד גאל ישראל

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ וְגָאַל
אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם וְהִגִּיעָנוּ הַלַּיְלָה הַזֶּה לֶאֱכָל בּוֹ
מַצָּה וּמָרוֹר כֵּן יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַגִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדִים
וְלִרְגָלִים אֲחֵרִים הַבָּאִים לִקְרָאתֵנוּ לְשָׁלוֹם · שְׂמֵחִים בְּבִנְיַן

רשׁ"י

ממזרח שמש וכו' · כי על ידי יציאת מצרים נודע שמו בעולם: על השמים כבודו · עד עתה היו סבורים שהיה מכניע על כל יושבי תבל ועתה רם על כל גוים: מי כה' אלהינו · כלומר כשם שמעלתו גדולה כך ענותנותו גדולה שהוא במעלתו ירד לעשות נקמה במצרים (ומפני עבדים ועם) וזהו מקימי מעפר דל: עם נדיבים · זה משה ואהרן: עם נדיבי עמו · אלו הזקנים: מושיבי עקרת הבית · שהיו המצרים סבורים שאם נטלים מפריה ורביה ונצחתם רצו כי היו אם הבנים שמתה כי כמה חבורות בנים קטנים שלנו עמנו ועל זה ים לכלל כלניות · ומאחנו במזמור זה חמשה יודי"ן יפיתם שבניהם כמספרן למשיבי מקימי משיבי כעד תמשים מטה שלקו על הים:

עִירְךָ וְיָשְׁשׂוּ בַּעֲבוֹדָתֶךָ וְנֹאכַל שָׁם מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים (בעו"ש אומרים מִן הַפְּסָחִים וּמִן הַזְּבָחִים) אֲשֶׁר יַגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבַּחֲךָ לְרָצוֹן וְנוֹדֶה לְךָ שִׁיר חָדָשׁ עַל גְּאֻלָּתֵנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל:

הגני מוכן ומזומן לקיים מצות כוס שני מארבע כוסות לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל: ויהי נועם וכו'

חם בותם סתר מבקים מברך שהכל ואם בותם יין מברך בורא וכו':

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

ושותין בהסיבת שמאל ואינו מברך ברכה אחרונה:

רחצה תח"כ נוטל ידיו לטבול אכילה ומברך על נטילת ידים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדָיִם:

מוציא ויקח המצות כסדר שבנית הפרוסה בין בתי הסלימות ויחזו בשתי בידו פיסה לחם משנה ופרוסה מבוס לחם עוני ויברך ומקודם יאמר הגני מוכן ומזומן לקיים מצות אכילת מצה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל ויהי נועם וכו'

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ:

מצה ולא יבוא מהן לידי חמוץ הפלטים להשמט מידו ויברך ברכה זו על הפרוסה עם העליונה שרש יפרש • ויכוין לפטור גם בן אכילת הכריכה שממנה הפלטים וגם אכילת האפיקומן יפטור בברכה זו:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מַצָּה:

ויבוא מהעליונה ומהפרוסה כזית מכ"ח ויאכלם כאחד ובהסיבה דוקא והיטיב כזית כהני ביצה בינונית • ויסבר בלבו שאכל יוצא מצות אכילת שרש • אם אינו יכול לאכול בבת אחת יאכל תחלה כזית מהעליונה ואח"כ כזית מהפרוסה ויזהר שלא יהיה בין הברכה לאכילת הכריכה

סדר הגדה

מרור וחס"כ יקח כזית מרור ויטבול בחרוסת ויגער בחרוסת מעלין בד' שלא יתבטל טעם המרירות ויכרך ויכוין לפטור בה מרור בכריכה:

תגבי מוכן ומזומן לקיים מצות אכילת מרור לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל ז ויהי נועם וכו'

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מָרוֹר: ואוכל בלא הסיבה

בורך יקח כזית מהמצה התחתונה וכזית חזרת וכורכן ואוכלן ביחד בהסיבה ובלא כרכה (ומותן לכל ב"י"ה בעריך לטבול החזרת בחרוסת) ויאמר:

זֵכֶר לְמִקְדָּשׁ כְּהִלֵּל · כֵּן עָשָׂה הִלֵּל בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם הָיָה כּוֹרֵךְ מַצָּה וּמָרוֹר וְאוֹכֵל בְּיַחַד לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר עַל מַצּוֹת וּמְרֹרִים יֹאכְלֵהוּ:

שלחן עורך ואוכל וסותה כברכת ה' אשר נתן לו ויכול לשתות יין בין כוס ב' לג' · ויסב בכל הסעודה ולא יאכל יותר מדי סו

סעודת אכילת אפיקומן עליו להסיבה נסב ויזכר בענייים על גאולתנו וליתיר

כתיר יחידור מכנתון מהריטב"ץ ז"ל וז"ל למוד על השולחן הסמוך נסבי ב גלילה הזה רמוז להיות בעסק אכילת פסח אחר שבעו"ה ח"ת נקיימו בפועל ג"ע דוגמת זכר לדבר במלוס שפתינו שהעלה קריאתנו לרצון לפני מלכינו · ויאמר כך:

אכילת בשר הפסח בליל חמשה עשר של חודש האביב · מצות עשה מן התורה שנאמר ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלהו · מצה אין הכי נמי לאכול בשר הפסח על השובע למיכך אם הקריב שלמי חגיגה בארבעה עשר אוכל מהן תחלה · אח"כ אוכל בשר הפסח בדי לשבוע ממנו · ואם לא אכל אלא כזית יצא י"ח ושניהן אינן נאכלין אלא צלי אש · וצריכין ברכה לכל אחד בפ"ע · על הפסח אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הפסח · ועל החגיגה · לאכול הזבח · הפסח מעון הלל באכילתו · ואמר רב משום ר"ח כזיתא והלילא פקע איגרא · אין צולין את הפסח על גבי גי

סדר הגדה

אבן או כלי מתכות ולא בשפוד של מתכות · כיצד צולין אותו מביאין שפוד של רמון והוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו והוחב ברעיו ובני מעיו בשפוד למעלה מפיו של טלה · ותולהו לתוך תנור והאש למטה אין הפסח נאכל נא ומבושל · ואינו נאכל בשתי חבורות · ואין מוציאין מחבורה לחבורה · ולא האוכל רשאי לאכול משני פסחים שאין נמנין על שני פסחים באחת · ואינו נאכל אלא למנויו (בשעת שחיטה) וישראל מהול · שהור בן ברית · ובשם שמילת בניו ועבדיו מעכבתו מלשחוט הפסח כך מעכבתו מלאכול בו · השובר עצם בפסח השהור לוקה ואפילו שלא בליל פסח · לפיכך שורפין עצמות הפסח בכל הנותר מבשרו כדי שלא יבואו בהן לידי הקלה · אין רשאין לאכול מגדי הרך אלא מה שנאכל בשור הגדול · הפסח אינו נאכל אלא עד חצות הלילה הזה · בשר הגיגת שעלה עם הפסח על השולחן וכן כל התבשילין העולין עמו מהבערין עמו · ואינן נאכלין אלא עד חצות כפסח · חלוק פסח דורות מפסח מצרים בג' דברים שהוא היה מקחו מבעשור ומעון הגעת רם באגודת אזוב על המשקוף ושחי המזוזות ושנאכל בחפזון ·

צפון תחר גמר הסעודה חוכל א"ח כזית מחלי המלה הכתוב להקיפין זכר לפסח הנאכל על השובע ויאכלנו נחפזה ולח יאכלנו בבתי מקומות · הסכמה להחרונים דלכתחלה יאכל כשני זיתים · ומקודם יאמר הנני מוכן ומזומן לקיים מצות אכילת אפיקומן לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי ההוא פמיר ונעלם בשם כל ישראל : ויהי נועם וכו' :

אין להכול אחר חצי־זמן ולא לשתות שום משקה פחפכר :

ברך מזגן כוס שלישי · ויטול ידיו למים אחרונים ויטול בכוס גיתו ומברך עליו בורא"מ נכוונה וכשמחה עלמה :

אחר ברכה"מ יאמר הנני מוכן ומזומן לקיים מצות כוס שלישי מארבע כוסות לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי ההוא פמיר ונעלם בשם כל ישראל : ויהי נועם וכו' :

שם שתה אחר מזגך שהכל ואם שתה יין מזגך ברכה א :

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן :

ושתה

פותחין כפתח כדי לזכות שהוא ליל שמורים ואומרים זה:

שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּךָ וְעַל מַמְלָכוֹת
אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרָאוּ: כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נָוֵהוּ
הֵשַׁמּוּ: שְׁפָךְ עֲלֵיהֶם זַעְמֶךָ וַחֲרוֹן אַפְּךָ יַשִּׂיגֵם: תִּרְדֹּף
בְּאַף וְתַשְׁמִידֵם מִתַּחַת שְׁמֵי יְיָ:

הלל מצוה להזכר תחר שלשה להלל דהיתה נמדרש תהלים הקורהים את ההלל
נריך שיהיו ג' שיהה אחד אומר לבנם הודו [והשנים עונין אחריו
וכן טהנין בתחל ולם חין שנים שיעמו לשתהו ושניו עונים אחריו]:

מוזגין כוס רביעי ואומרין עליו ההלל מן לא לנו עד כל"ח ואח"כ אומרים
הלל הגדול (ז זמור קל"ו) ואומרים נשמת כל ברכות ותודאות מעתה
ועד עולם ו ונערים יהללוך אחר ההלל נאומר הגפן. והנוסגים
לומר פזמונים אין להפסיק בין ברכה זו ובין ברכת הכוס הלא מיד אח"כ
ירך על כוס ד':

הגני מוכן ומזומן לקיים מצות כוס רביעי מארבע כוסות לשם
יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי התאו סמיר ונעלם בשם
כל ישראל: ויהי נועם וכו'

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

וכוהה בהסיבה שמחל ויבין להריו ברכה להרוחה על הגפן וכו' והם סתם ס"ר
מבקין יענך נורה נפבות רבות המוח לעיל הלל ברכת הגפן:
נרצה כגר רנה חלביב חת מעבין חם עמי כסדר הזה:
להר ד' כוכות חין לשהות יין חו סדר מבקים רק מיב ו ח חסי' שהייה קהפע:

חֲסַל סִדּוּר פֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ. כְּכָל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ.
כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסַדֵּר אוֹתוֹ. כֵּן נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתוֹ: זָךְ שׁוֹכֵן
מְעוֹנָה. קוֹמֵם קְהַל עֲדַת מִי מָנָה. בְּקָרוֹב נַהֵל נִטְעֵי
כַנָּה. פְּדוּיִם לְצִיּוֹן בְּרִנָּה:

נ"ח לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלָיִם:

נליל ע' אומרים וּבְכֵן וַיְהִי בַּחֲצִי הַלָּיְלָה :

אָז רוֹב נִסִּים הִפְלֵאתָ בַּלַּיְלָה בְּרֹאשׁ אַשְׁמוּרוֹת זֶה הַלַּיְלָה
גֵּר צֶדֶק נִצַּחְתּוֹ כְּנֶחְלַק לוֹ לַיְלָה · וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה : דִּנְתָּ
נְלָךְ גְּרָר בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה הִפְחַדְתָּ אֲרַמִּי בְּאַמֶּשׁ לַיְלָה וְיִשְׂרָאֵל
יִשַּׂר לְאֵל וַיּוּכַל לוֹ לַיְלָה · וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה : זֶרַע בְּכוֹרֵי
פַּתְרוֹס מָחַצְתָּ בַּחֲצִי הַלַּיְלָה חֵיל לֹא מָצְאוּ בְּקוּמָם בַּלַּיְלָה ·
טִיסַת נְגִיד חֲרוֹשֶׁת סִלִּיתָ בְּכוֹכְבֵי לַיְלָה וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה :
יָעֵץ מְחָרֵף לִנּוֹפֵף אִוִּוי הוּבַשְׁתָּ פְּגָרָיו בַּלַּיְלָה · כָּרַע בֵּל
וּמַצֵּבוֹ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה · לְאִישׁ חֲמוּדוֹת נִגְלָה רָז חָזוֹת לַיְלָה ·
וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה : מְשֻׁתְּבַר בְּכֵלֵי קֹדֶשׁ נֶהְרַג בּוֹ בַּלַּיְלָה ·
נוֹשַׁע מִבּוֹר אֲרָיוֹת פּוֹתַר בְּעָתּוֹתֵי לַיְלָה שִׁנְאָה נָטַר אֲגָגִי
וְכָתַב סְפָרִים בַּלַּיְלָה · וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה : עוֹרַרְתָּ נִצְחֲךָ
עָלָיו בְּנֶדֶד שְׁנַת לַיְלָה · פּוּרָה תִּדְרוֹךְ לְשׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְלָה ·
צָרַח כַּשּׁוֹמֵר וְשַׁח אָתָא בֹקֶר וְגַם לַיְלָה · וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה :
קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה · רָם הוֹדַע כִּי לְךָ
הַיּוֹם אַף לְךָ הַלַּיְלָה · שׁוֹמְרִים הַפְקֵד לְעִירְךָ כָּל הַיּוֹם וְכָל
הַלַּיְלָה · תָּאִיר כָּאוֹר יוֹם חֶשְׁכַת לַיְלָה · וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה :

גאשכנז בליל ב' אומרים וּבְכֵן וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח :

אִמֵּץ גְּבוּרוֹתֶיךָ הִפְלֵאתָ בְּפֶסַח · בְּרֹאשׁ כָּל מוֹעֲדוֹת
נִשֵּׂאתָ פֶּסַח · גָּלִית לְאוֹרְהֵי חֲצוֹת לֵיל פֶּסַח · וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח
פֶּסַח : דָּלְתָיו דָּפַקְתָּ כְּחוֹם הַיּוֹם כַּפֶּסַח · הֶעֱיִד נוֹצְצִים
עֻגוֹת מַצּוֹת בְּפֶסַח · וְאֶל הַבָּקָר רָץ זָכַר לְשׁוֹר עֲרֶךְ פֶּסַח ·
וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח : זוֹעֲמוּ סְדוֹמִים וְלוֹהֲטוּ כָּאֵשׁ בְּפֶסַח ·
חָלַץ לוֹט מֵהֶם וּמַצּוֹת אָפָה בְּקֵץ פֶּסַח · טְאֻטְאַת אֶרֶץ

סוף ונוף בעברך בפסח · ואמרתם זבח פסח : ה׳ ראש
כל אוץ מחצת בליל שמור פסח · כביר על בן בכור פסחת
דם פסח · לבלתי תת משחית לבא בפתחי בפסח ·
ואמרתם זבח פסח : מסגרת סגרה בעתותי פסח · נשמדה
מרין בצליל שעורי עומר פסח · שורפו משמני פול ולוד
ביקד יקוד פסח · ואמרתם זבח פסח : עוד היום בנוב
לעמוד עד געה עונת פסח · פס יד כתבה לקעקע צול
בפסח · צפה הצפית ערוך השלחן בפסח · ואמרתם זבח
פסח : קהל כנסה הדסה צום לשלש בפסח · ראש מבית
רשע מחצת בעץ חמשים בפסח · שחי אלה רנע תביא
לעוציה בפסח · תעז ידך ותרום ימינך כליל התקדש חג
פסח · ואמרתם זבח פסח :

כי לו נאה · כי לו יאה :

אדיר במלוכה · בחור כהלכה · גדודיו יאמרו לו · לך
ולך · לך כי לך · לך אף לך · לך יי המלכה · כי לו
נאה כי לו יאה : דגול במלוכה · הדור כהלכה · ותיקיו
יאמרו לו · לך ולך · לך כי לך · לך אף לך · לך יי המלכה ·
כי לו נאה · כי לו יאה : זכאי במלוכה · חסין כהלכה ·
טפסריו יאמרו לו · לך ולך · לך כי לך · לך אף לך · לך
יי המלכה · כי לו נאה · כי לו יאה : יחיד במלוכה ·
כביר בהלכה · למודיו יאמרו לו · לך ולך · לך כי לך ·
לך אף לך · לך יי המלכה · כי לו נאה · כי לו יאה ;
מלך במלוכה · נורא כהלכה · סביביו יאמרו לו · לך
ולך · לך כי לך · לך אף לך · לך יי המלכה · כי לו נאה ·

כִּי לוֹ יָאֶה: עָנִיו בְּמַלּוּכָה · פּוֹדֶה בַּהֲלָכָה · צַדִּיקִיו יֹאמְרוּ
לוֹ · לְךָ וּלְךָ · לְךָ כִּי לְךָ · לְךָ אַף לְךָ · לְךָ יְיָ הַמַּמְלָכָה ·
כִּי לוֹ נָאֶה · כִּי לוֹ יָאֶה: קָדוֹשׁ בְּמַלּוּכָה · רַחוּם בַּהֲלָכָה ·
שִׁנְאַנָּיו יֹאמְרוּ לוֹ · לְךָ וּלְךָ · לְךָ כִּי לְךָ · לְךָ אַף לְךָ · לְךָ
יְיָ הַמַּמְלָכָה · כִּי לוֹ נָאֶה · כִּי לוֹ יָאֶה: תַּקִּיף בְּמַלּוּכָה ·
תּוֹמֵךְ בַּהֲלָכָה · תְּמִימָיו יֹאמְרוּ לוֹ · לְךָ וּלְךָ · לְךָ כִּי לְךָ ·
לְךָ אַף לְךָ · לְךָ יְיָ הַמַּמְלָכָה · כִּי לוֹ נָאֶה · כִּי לוֹ יָאֶה:

אַדִּיר הוּא יִבְנֶה בֵיתוֹ בְּקָרוֹב · בִּמְהֵרָה בִמְהֵרָה בְיָמֵינוּ
בְּקָרוֹב · אֵל בְּנֵה אֵל בְּנֵה · בְּנֵה בֵיתְךָ בְּקָרוֹב: בָּחוּר הוּא ·
גָּדוֹל הוּא · דָּגוּל הוּא · יִבְנֶה בֵיתוֹ בְּקָרוֹב · בִּמְהֵרָה בִמְהֵרָה
בְיָמֵינוּ בְּקָרוֹב אֵל: הָדוּר הוּא · וָתִיק הוּא · זַכַּאי הוּא · חָסִין
הוּא · יִבְנֶה בֵיתוֹ בְּקָרוֹב · בִּמְהֵרָה בִמְהֵרָה בְיָמֵינוּ בְּקָרוֹב אֵל,
טָהוֹר הוּא · יָחִיד הוּא · כַּבִּיר הוּא · לָמוּד הוּא · מֶלֶךְ הוּא ·
נוֹרָא הוּא · סַגִּיב הוּא · עָזּוּז הוּא · פּוֹדֶה הוּא · צַדִּיק הוּא ·
יִבְנֶה בֵיתוֹ בְּקָרוֹב · בִּמְהֵרָה בִמְהֵרָה בְיָמֵינוּ בְּקָרוֹב · אֵל,
קָדוֹשׁ הוּא · רַחוּם הוּא · שַׁדַּי הוּא · תַּקִּיף הוּא · יִבְנֶה
בֵיתוֹ בְּקָרוֹב · בִּמְהֵרָה בִמְהֵרָה בְיָמֵינוּ בְּקָרוֹב · אֵל בְּנֵה ·
אֵל בְּנֵה · בְּנֵה בֵיתְךָ בְּקָרוֹב:

נגיל עמי מחילין כאן לספור ספירת העומר

אֶחָד מִי יוֹדֵעַ · אֶחָד אֲנִי יוֹדֵעַ · אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:
שְׁנַיִם מִי יוֹדֵעַ · שְׁנַיִם אֲנִי יוֹדֵעַ · שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית ·
אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:
שְׁלֹשָׁה מִי יוֹדֵעַ · שְׁלֹשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ · שְׁלֹשָׁה אָבוֹת · שְׁנֵי
לֻחוֹת הַבְּרִית · אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

אַרְבַּע מִי יוֹדֵעַ · אַרְבַּע אֲנִי יוֹדֵעַ · אַרְבַּע אִמָּהוֹת · שְׁלֹשָׁה אָבוֹת · שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית · אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ :

חֲמִשָּׁה מִי יוֹדֵעַ · חֲמִשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ · חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה · אַרְבַּע אִמָּהוֹת · שְׁלֹשָׁה אָבוֹת · שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית · אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ :

שִׁשָּׁה מִי יוֹדֵעַ · שִׁשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ · שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה · חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה · אַרְבַּע אִמָּהוֹת · שְׁלֹשָׁה אָבוֹת · שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית · אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ :

שִׁבְעָה מִי יוֹדֵעַ · שִׁבְעָה אֲנִי יוֹדֵעַ · שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא · שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה · חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה · אַרְבַּע אִמָּהוֹת · שְׁלֹשָׁה אָבוֹת · שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית · אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ :

שְׁמוֹנָה מִי יוֹדֵעַ · שְׁמוֹנָה אֲנִי יוֹדֵעַ · שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה · שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא · שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה · חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה · אַרְבַּע אִמָּהוֹת · שְׁלֹשָׁה אָבוֹת · שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית · אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ :

תִּשְׁעָה מִי יוֹדֵעַ · תִּשְׁעָה אֲנִי יוֹדֵעַ · תִּשְׁעָה יְרָחֵי לֵדָה · שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה · שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא · שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה · חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה · אַרְבַּע אִמָּהוֹת · שְׁלֹשָׁה אָבוֹת · שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית · אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ :

עֲשָׂרָה מִי יוֹדֵעַ · עֲשָׂרָה אֲנִי יוֹדֵעַ · עֲשָׂרָה דִבְּרַיָּא · תִּשְׁעָה יְרָחֵי לֵדָה · שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה · שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא · שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה · חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה · אַרְבַּע אִמָּהוֹת · שְׁלֹשָׁה אָבוֹת · שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית · אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ

אֶחָד עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ · אֶחָד עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ · אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבַיָּא · עֲשָׂרָה דִבְּרַיָּא · תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵדָה · שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה · שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא · שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה · חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה · אַרְבַּע אִמָּהוֹת · שְׁלֹשָׁה אָבוֹת · שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית · אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ :

שְׁנֵים עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ · שְׁנֵים עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ · שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטַיָּא · אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבַיָּא · עֲשָׂרָה דִבְּרַיָּא · תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵדָה · שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה · שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא · שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה · חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה · אַרְבַּע אִמָּהוֹת · שְׁלֹשָׁה אָבוֹת · שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית · אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ :

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ · שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ · שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מִדַּיָּא · שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטַיָּא · אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבַיָּא · עֲשָׂרָה דִבְּרַיָּא · תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵדָה · שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה · שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא · שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה · חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה · אַרְבַּע אִמָּהוֹת · שְׁלֹשָׁה אָבוֹת · שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ :

חַד גַּדְיָא · חַד גַּדְיָא · דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי · חַד גַּדְיָא חַד גַּדְיָא :

וְאָתָא שׁוּנְרָא · וְאָכְלָה לְגַדְיָא · דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי · חַד גַּדְיָא · חַד גַּדְיָא :

וְאָתָא כַלְבָּא · וְנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא · דְּאָכְלָה לְגַדְיָא · דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי · חַד גַּדְיָא · חַד גַּדְיָא :

וְאָתָא חוּטְרָא · וְהִכָּה לְכַלְבָּא · דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא · דְּאָכְלָה לְגַדְיָא · דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי · חַד גַּדְיָא · חַד גַּדְיָא :

וְאָתָא נוּרָא · וְשָׂרַף לְחוּטְרָא · דְּהִכָּה לְכַלְבָּא · דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא · דְּאָכְלָה לְגַדְיָא · דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי · חַד גַּדְיָא · חַד גַּדְיָא :

וְאָתָא מַיָּא · וְכָבָה לְנוּרָא · דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא · דְּהִכָּה לְכַלְבָּא · דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא · דְּאָכְלָה לְגַדְיָא · דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי · חַד גַּדְיָא · חַד גַּדְיָא :

וְאָתָא תוֹרָא · וְשָׁתָה לְמַיָּא · דְּכָבָה לְנוּרָא · דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא · דְּהִכָּה לְכַלְבָּא · דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא · דְּאָכְלָה לְגַדְיָא · דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי · חַד גַּדְיָא · חַד גַּדְיָא :

וְאָתָא הַשּׁוֹחֵט · וְשָׁחַט לְתוֹרָא · דְּשָׁתָה לְמַיָּא · דְּכָבָה לְנוּרָא · דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא · דְּהִכָּה לְכַלְבָּא · דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא · דְּאָכְלָה לְגַדְיָא · דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי · חַד גַּדְיָא · חַד גַּדְיָא :

וְאָתָא מַלְאַךְ הַמָּוֶת · וְשָׁחַט לְשׁוֹחֵט · דְּשָׁחַט לְתוֹרָא · דְּשָׁתָה לְמַיָּא · דְּכָבָה לְנוּרָא · דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא · דְּהִכָּה לְכַלְבָּא · דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא · דְּאָכְלָה לְגַדְיָא · דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי · חַד גַּדְיָא · חַד גַּדְיָא :

וְאָתָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא · וְשָׁחַט לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת · דְּשָׁחַט לְשׁוֹחֵט · דְּשָׁחַט לְתוֹרָא · דְּשָׁתָה לְמַיָּא · דְּכָבָה לְנוּרָא · דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא · דְּהִכָּה לְכַלְבָּא · דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא · דְּאָכְלָה לְגַדְיָא · דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי · חַד גַּדְיָא · חַד גַּדְיָא :

ואח"כ יאמר שיר השירים כמיתון וכנעימה · מיד אחר לעסוק בהלכות פסח וביחוד מנהגים ונוסף בנוסח ונפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו עד שהתחילו בינה · וכל דין ליל הלכות ים ג"כ בליל שני · ונוהגים שלא לקרות אל ממטה רק פרשת שמע ולא אחר דברים שקורין בשחר לילות לכבן כי ליל שמורים הוא לכבן מן הפזיקין :

שחרית מתפללין כל יו"ט וגומרין ההלל. ק"ש מוציאין כ' ס"ם נה' קורין
ס"ג וכבכת ז"נ נם' נה מן (מבכו) עד (על נחלותם) וכב' למפטיר
נשיאם ובתודם הרחמן ומפטירין ביהושע ג'(ויאמר יהושע אל העם). מוסף·
על · נ"כ · ק"ם ת"כ ק"י שה"י קדים · מזמור הודו כו' יאמרו גאולי ה'
וכן לכל ימי הפסח · אחר התפלה נך תכול בשמחה להתך ומקדשין על היין
במקום סעודה וקודם קידוש יאמר אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר
תקראו אותם במועדם :

ס"ע מה"ם לפיות סחדם שמח ושוב לב ניו"ט הוא ואשתו ובניו וכל בניהם
חליו כיצד מבמחן הקטנים נותן להם קליות ואגוזים · בביתו קונה להן
בגדים ותכשיטין כפי כחו ואפי' עני שבישראל לא יפחות לה ממנעלים חדשים
ממועד למועד · והייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר עניים החומלים
במבוחר בזוה"ק ובסה"ק·אע"ם שאכילה ושתיה בכלל מ"ע לא יהא חוכל ושותה
כל היום אלא יהא קורא ושונה הלכות פסח בפשם כו'·למנהם אבדי וכל"ג
ח"ק שמ"ם ומדלגין מביב הרוח · ק"ם עליהו ק"י·תפלת ערבית כדאחמול:
ביום ב' שחרית כדאחמול מוציאין כ' ס"ת נה' קורין נם' אמור שור או
כשב ומפטיר בשניה כדאחמול ומפטירין במלכים (ויבלה המלך) עד
(לא קם כמוהו) שאחה נוהגת גם כו ויש לעשות זכרון לשחה שנחלה בו המן:
(דה"ח) בין מו"ע לחוה"מ ובין מו"ע לחול אומר בחפלה אחה חוננתנו
ומבדיל על הכוס ואינו מברך לא על הנר ולא על הבשמים :

ג' דחוה"מ ע"ם החריז"ל אין מניחין תפילין בחוה"מ· והעושין כהפוסקים
דמניחים אין לברך עליהם בקו"ר · וי"א שלא לברך עליהם
כלל · ת"ת מ"ל בחוכמ"ם · יחלוץ התפילין קודם כלל · קורין בלל בדלוג
כל ימי חוכמ"ם ויו"ט אחרון· אחר כלל ק"ם מוציאין כ' ס"ת · וקורין ג"ג
נם' נה (קדם לי כל בכור)עד סוף הסדרה·בם"ת ב' רביעי בפיחם (והקרבתם)
עד (לא תעשו) מניח ס"ת שניה אלא ח"ק על שחיבן יבלנו אחרי וכל"ג
ח"ק מוסף כניו"ט רק יאמר והקרבתם · חייב לבבד חוכ"ם בחאכל ושחה
וכסות · והמנהג אח המועדות אין לו חלק לעוה"ב :

ב' דחוה"מ בח"ל אסור לאכול חדש עד התלת ניולא זה · בשחרית קורין
בם"ת ח' ג"ג במספרים (אם כסף תלוה) עד (בחלב אמו)
ובשניה (והקרבתם) :

ג' דחוה"מ בם"ת ח' ג"ג בחסה (פסל לך) עד (בחלב אמו) ובשניה(והקרבתם):

ד' דחוה"מ בם"ת ח' ג"ג בם' בהעלותך את (במדבר סיני) עד (ונאוות
בחרן) בשניה (והקרבתם) :

שבת חוה"מ ערבית שחרית ומנחה מתפללין כל שבת ואומר יעו"י בעבודה ·
ויטלו מג"ם ואין מזכיר בה כל יו"ט · ג"ם בחה מרוקע

נשחרית אחר הסלל כדלוג ק"ש · סיר הסירים ק"י תכ"מ · מוליחין ג' ס"ת
נח' קורין ז"ג נחצח (רחם אחה אומר) עד (נחלב חמו) וכשחל נ' דפסח
נשבת חז יעחנם הסדר ויסיס הסימן לקס"ח דחוה"מ (פסל קדם נכספל
נמדברת ומפטיר נב' (וקרנחם) ומפטירין ביחזקאל ל"ו (היחה עלי יד ה'
לפי שחחה"מ עחידה לטיות נפסח וחיחמין נברכת הפטרה מקדם הטבח
לנד · יק"ס · מוסף כשחר ימי חוה"מ ומזכירין בו של שבת וכן נחיחמ ·
אנחה כשבת יעו"י וקורין נפ' השבוע וח"ח נ"י·ערבית אחה חונניחנו וח"ח
ויסי נועם וח"ק ואומרים ויחן לך :

שביעי של פסח יאמר ברכת מחת ואמונה גדולה וגשמחה שלומה
נמחשבחו שיזכו גם היום גלולה הזה שנקעו כל
ימיות שבעולם עם מי היס ועברו בני ישראל בחוך היס ביבשה והמלריים
ונטבעו בים · נשחרית אומר הלל כדלוג · ואם הוא שבת אומרים שה"ש ·
מוליחין ג' ש"ת·נח' ס"ג·כשבת ז"ג (ויהי בשלח) עד (רופאך) נב'(וקרנחם)
ומפטירין בשמואל (וידבר דוד) עד סוף הסירה :

מחרון של פסח מוליחין כ"ם · נח' ס"ג (כל הבכור) עד (אחר נחן לך)
וכשבת שה"ש · וקריאה מחחילין (עבר חעבר) ז"ג ·
וב' (וקרנחם)ומפטירין ביבשי' י"ד (עוד היום בנוב לעמוד) היום כה נעמדם
שחריב שיהם נפסח ומגלולה לחרונה·מזכירין בשמום ח"ם מוסף כיחפחוב:

סדר קצירת העומר

כחל הגחין מהריפב"ן ז"ל שנהון לנמוד בליל שני של פסח פניקנירת העומר:

מצות העומר להקצר בליל ט"ז בניסן בין בחול בין בשבת · מצותו לבוא מן הקמח ומן הלח ואינו בא אלא מארץ ישראל ימן המובחר · עומר זה מן השעורים · מערב יום טוב יוצאין שלוחי ב"ד ועושין כריכות במחובר לקרקע כדי שיהא נוח לקצור · כל העירות הסמוכות לשם מתכנסות לשם כדי שיהא נקצר בעסק גדול · וקוצרין ג' סאין שעורין ג' אנשים ובשלש קופות ובשלש מגלות כיון שחשכה אמר להם הקוצר לכל העומדים שם · בא השמש אומרים לו הן · בא השמש א"ל הן · בא השמש א"ל הן · מגל זה אומרים לו הן · מגל זה אומרים לו הן · מגל זה א"ל הן · קופה זו אומרים לו הן · קופה זו א"ל הן · קופה זו א"ל הן · (בשבת אומר הקוצר שבת היום אומרים לו הן · שבת היום א"ל הן · שבת היום א"ל הן) · אקצור אומרים לו קצור · אקצור אומרים

סדר קצירת העומר

לו קצור · אקצור אומרים לו קצור · שלש פעמים על כך דבר ודבר · קצרוהו ונתנוהו בקופות · הביאו לעזרה והבטוהו באור איתו ובוררין ולוקחין השעורין ומהבהבין אותן באת באביב מנוקב שנא' אביב קלוי באש · אח"כ שוטחן אותו בעזרת שתהא הרוח מנשבת בו ונותנן אותו ברחיים של גרוסות · וטוחנין את השלש פאין ומוציאין מן הכל עשרון סנופה בי"ג נפה :

ביום ג' דפסח לאחר מוסף ילמוד סדר הקרבת העומר :

ביום ששה עשר בניסן אחר שהקריבו קרבן מוסף ומנחתו · הביאו העשרון פולת שעורים בתוך שלש כאין שקצרו בלילה שלפניו אחר שהוקלה באש וטחנוהו ונפוהו בשלש עשרה נפה · בוללין אותו בלוג שמן ונותנין עליו מלח וקומץ לבונה ומניפין אותו במזרח המזבח מוליך ומביא מעלה ומוריד · ומגישו כנגד חידו של קרן מערבית דרומית וקומץ ומקטיר הקומץ והשאר נאכל לכהנים בשיורי כל המנחות ומקריבין בשביל העומר יאחר על מוסף היום כבש לעולה · כל המשמרות שוות בו · ומנחתו שני עשרונים פולת חטים בלול ברביעית ההין שמן · נתנו עליהא מלח והקטירום · ויין לנסך רביעית ההין · ומנכבים ע"י שיתא

דיני ספירת העומר

(ח) בליל ב' של פסח לאחר תפלת ערבית מתחילין לספור ספירת השבוע וסופרין עד שבועות וסופרין מעומד: (ג) צריך לספור בלשון שאמרה תורה ואם ספר בלע"ז לא יצא: (ג) אין לספור עד לאחר צה"כ אפי' בין"ש ואם ספר בין"ש יצא ויספור לאחר צה"כ בלא ברכה: (ד) אם שלחו בין"ש כמה ימי הספירה יביא לתמול היום כך · ואם הביא לו היום הוא כך וכך לאחריו בלע"ז לא יספור עוד בברכה ואם הביא לו כך וכך ולא לאחר היום יחזיר למנות בברכה : (ה) הגי שעה קודם צה"כ לאסור להתחיל מפני הספיקא ואפי' להתחיל בשיגיע הזמן יוסף וספר : (ו) שכח לספור בלילה ספר ביום בלא ברכה ובשאר הלילות ספר בברכה שכל אחת לספור בפני עצמה ואם ספר יום אחד ולא ספר כל מונה בשאר הלילות בלא ברכה ואם מסופק אם ספר מונה בשאר הלילות בברכה : (ז) ליל שבת ויו"ט סופרים לאחר קידוש בברכה"ל ובמוצאי שבת ובמוצאי יו"ט סופרים בברכה"ל תיכף לאחר קדיש שלם :

(בתורא) בתנו בספרים שיהיו על לבו קודם הברכה מספר היום :

נכל לילה קודם שיתחיל הכרכה יאמר:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ לְיַחֵד שֵׁם י״ה בְּוא״ו
בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל: הִנְנִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל סְפִירַת
הָעֹמֶר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת
עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה: עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית
תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיְיָ: וִיהִי נֹעַם וכו׳

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל סְפִירַת הָעֹמֶר:

יכוין לכשירה של אותו הלילה ולתיבת אחת של אנא בכח ואיבם תחת של
מזמור אלהים יחננו ואות ת׳ מפסוק ישמחו:

הַיּוֹם יוֹם אֶחָד בָּעֹמֶר:

תלסים תנת

חסד שבחסד

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך: ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות: למנצח בנגינות (תהלים ס״ז) חנך נכח וכו׳

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אַתָּה צִוִּיתָנוּ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ לִסְפּוֹר סְפִירַת הָעֹמֶר כְּדֵי לְטַהֲרֵנוּ מִקְלִפּוֹתֵינוּ וּמִטֻּמְאוֹתֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ בְּתוֹרָתֶךָ וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם כְּדֵי שֶׁיִּטָּהֲרוּ נַפְשׁוֹת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מִזֻּהֲמָתָם: וּבֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבִּזְכוּת סְפִירַת הָעֹמֶר שֶׁסָּפַרְתִּי הַיּוֹם יִתָּקֵן מַה שֶּׁפָּגַמְתִּי בִּסְפִירָה (פלוני השייך לאותו הלילה) וְאֶטָּהֵר וְאֶתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשָּׁה שֶׁל מַעְלָה וְעַל יְדֵי זֶה יִשְׁפַּע שֶׁפַע רַב בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וְיִתָּקֵן אֶת נַפְשׁוֹתֵינוּ וְרוּחוֹתֵינוּ וְנִשְׁמוֹתֵינוּ מִכָּל פְּגִימָה וְקִלְקוּל וְיִטַּהֲרֵנוּ וְיַקְדִּישֵׁנוּ בִּקְדֻשָּׁתְךָ הָעֶלְיוֹנָה אָמֵן סֶלָה:

היום שני ימים בעומר:	היום חמשה ימים בעומר:
יחנו נכח גבורה שבחסד	סגיו תהיל סוד שבחסד
היום שלשה ימים בעומר:	היום ששה ימים בעומר:
ויכרכמו נדולת תפארת שבחסד	תחנו גבורה יסוד שבחסד
היום ארבעה ימים בעומר:	היום שבעה ימים שהם שבוע אחד בעומר:
יפיע נצח שבחסד	

סלם תכ"ג יח"ן מלכות שבחסד ו
היום שמונה ימים שהם שבוע
אחד ויום אחד בעומר: י"ר
לדעה קכל חסד שבגבורה ך
היום תשעה ימים שהם שבוע
אחד ושני ימים בעומר: י"ר
נאהן רנת גבורה שבגבורה נ
היום עשרה ימים שהם שבוע אחד
ושלשה ימים בעומר: י"ר
דרכן עמך תפארת שבגבורה נ
היום אחד עשר יום שהם שבוע
אחד וארבעה ימים בעומר: י"ר
נכל בגנגו נצח שבגבורה ן
היום שנים עשר יום שהם שבוע
אחד וחמשה ימים בעומר: י"ר
גוים עטרנו הוד שבגבורה ל
היום שלשה עשר יום שהם שבוע
אחד וששה ימים בעומר: י"ר
יבועהך נורא יסוד שבגבורה א
היום ארבעה עשר יום שהם שני
שבועות בעומר: י"ר מ
יודוך קד"ש בט"ן מלכות שבגבורה
היום חמשה עשר יום שהם שני
שבועות ויום אחד בעומר: י"ר
עמים נא חסד שבתפארת ו
היום ששה עשר יום שהם שני
שבועות ושני ימים בעומר: י"ר
מלכים נגור גבורה שבתפארת ם
היום שבעה עשר יום שהם שני
שבועות ושלשה ימים בעומר: י"ר
יודוך דובבי פ"ת שבתפארת כ
היום שמונה עשר יום שהם שני
שבועות וארבעה ימים בעומר:
י"ר עמים יהודן נצח שבתפארת ו
היום תשעה עשר יום שהם שני
שבועות וחמשה ימים בעומר: י"ר

כלם כנגנת הוד שבתפארת ת
היום עשרים יום שהם שני
שבועות וששה ימים בעומר: י"ר
יזמחו במרם יסוד שבתפארת ש
היום אחד ועשרים יום שהם
שלשה שבועות בעומר:
י"ר פ
וילנו נג"ד יכ"ם מלכות שבתפארת
היום שנים ועשרים יום שהם
שלשה שבועות ויום אחד בעומר:
י"ר נאהן נכרם חסד שבנצח ן
היום שלשה ועשרים יום שהם
שלשה שבועות ושני ימים
בעומר: י"ר
כי טהרם גבורה שבנצח מ
היום ארבעה ועשרים יום שהם
שלשה שבועות ושלשה ימים
בעומר: י"ר
תכפוז רחמם תפארת שבנצח ע
היום חמשה ועשרים יום שהם
שלשה שבועות וארבעה ימים
בעומר: י"ר
עמים נדקתך נצח שבנצח מ
היום ששה ועשרים יום שהם שלשה
שבועות וחמשה ימים בעומר: י"ר
מיכוך תמיד הוד שבנצח ו
היום שבעה ועשרים יום שהם
שלשה שבועות וששה ימים
בעומר: י"ר
ונאמים גמלם יסוד שבנצח ם
היום שמונה ועשרים יום שהם
ארבעה שבועות בעומר: י"ר
נאהן נט"ל נת"ן מלכות שבנצח מ
היום תשעה ועשרים יום שהם
ארבע' שבועות ויום אחד בעומר:
י"ר הנהם הכין חסד שבהוד ו

היום שלשים יום שהם ארבעה שבועות ושני ימים בעומר : י"ר
סלח קדוש גבורה בגבורה ש
היום אחד ושלשים יום שהם ארבעה שבועות ושלשה ימים בעומר : י"ר
יודך נרונ הפארת בגבורה ן
היום שנים ושלשים יום שהם ארבעה שבועות וארבעה ימים בעומר : י"ר
עמים טוענ נצח בגבורה ך

ל"ג בעומר

היום שלשה ושלשים יום שהם ארבעה שבועות וחמשה ימים בעומר : י"ר
מלכים נהל הוד בגבורה ן
היום ארבעה ושלשים יום שהם ארבעה שבועות וששה ימים בעומר : י"ר
יודך עדתך יסוד בגבורה ל
היום חמשה ושלשים יום שהם חמשה שבועות בעומר : י"ר
עמים תק"ב טנ"ע מלכות בגבורה א
היום ששה ושלשים יום שהם חמשה שבועות ויום אחד בעומר: י"ר
כלם יחיד חסד בגבורה מ
היום שבעה ושלשים יום שהם חמשה שבועות ושני ימים בעומר: י"ר
מרן נחם גבורה בגבורה נ
היום שמונה ושלשים יום שהם חמשה שבועות ושלשה ימים בעומר : י"ר
נתנה לעמך הפארת בגבורה ס
היום תשעה ושלשים יום שהם חמשה שבועות וארבעה ימים בעומר : י"ר
יגולם פנה נצח בגבורה ע
היום ארבעים יום שהם חמשה שבועות וחמשה ימים בעומר : י"ר
יכרכנו זוכרי הוד בגבורה פ
היום אחד וארבעים יום שהם חמשה שבועות וששה ימים בעומר : י"ר
מלכים קדושתך יסוד בגבורה צ
היום שנים וארבעים יום שהם ששה שבועות בעומר : י"ר
מלכינו יג"ל פז"ק מלכות בגבורה ק
היום שלשה וארבעים יום שהם ששה שבועות ויום אחד בעומר: י"ר
יכרכנו בושתנו חסד בגמלכות ר
היום ארבעה וארבעים יום שהם ששה שבועות ושני ימים בעומר: י"ר
מלכים קבל גבורה בגמלכות ש
היום חמשה וארבעים יום שהם ששה שבועות ושלשה ימים בעומר : י"ר
ויילכו ומע ת"ת בגמלכות ת
היום ששה וארבעים יום שהם ששה שבועות וארבעה ימים בעומר : י"ר
חותו נעקתנו נצח בגמלכות כ
היום שבעה וארבעים יום שהם ששה שבועות וחמשה ימים בעומר : י"ר
כל יודע הוד בגמלכות ם
היום שמונה וארבעים יום שהם ששה שבועות וששה ימים בעומר : י"ר
מפסי תעלומות יסוד בגמלכות ל
היום תשעה וארבעים יום שהם שבעה שבועות בעומר : י"ר
מרן סק"ו ני"ת מלכות בגמלכות ת

(בהורא) נוהגים שלא ליתן חתם ושלא להסתפר ושלא לכרכות בשמחת בין פסח לעצרת שמתו ר"ע תלמידי ר"ע :

(בשבת בתחר פסח) מתחילין לומר פרקי אבות • בשבת בתחר ר"ח חייב מברכין בה"ב ותחר חברי וכהים מילה ור התורה מברכין במנחה :

ענין התענית בה"ב) הוא משעה שולי הטלו ביתי המועדים ומתענין להיות להם כפרה על תשחתם• ואגרת התעניתא דקתח• ואומר הס"ך שנהו בין גואל לרופא חף בשחרית ושקבל במנחה בשו"ת: (י"ד בחייר) פסח קטן ונדעת הריעב"ן ח"ג בו:(י"ח בו)ל"ג בעומר ח"ג בו וגם בערב שלפניו ח"ג ור"ח ג"ג בשבת שחל בי"ז בחייר • מרבים בשמחה ומסתפרין ונושאין בו • ובשחל ביום ח' מסתפרין ביום ו' • והתרוץ"ל לח היה מסתפר מערב פסח עד שבועות • כשמברכין ב"ח סיון אין מזכירין נשמות : (ר"ח סיון) מר"ח עד ח' בו ח"ג ואין מתענין לפי' יח"ל ומר"ח ואילך מותר להסתפר וליסח"ג בו מתחילין ימי הגבל: ו' סיון הוא (חג השבועות) בערב החג יטבול במקוה ויתפלל ערבית בכוונה וה"ה ויחוד בתיבות תורה ומצות בו' ונשמת בדברי בו' ישמח משה ויודה במתנתו להם"י על בחרו בנו וקדשנו במצותיו ובתוה"ק • מקדשין בשה"ג ובניתו ואומרים זמן ואחר סעודת לילה ילך לבהמ"ד לעשות התקון כמסודר בתקון שבועות וגודל מעלת הלימוד והתקון בלילה זה ויותר בלימוד כל הלילה מבואר בזוה"ק ובסה"ק • וקודם עלות השחר יטבול ויתפלל שחרית של יו"ט בכוו"ע ואומרין הלל ק"ש ח"ב מוליחין ג' ס"ת בח' קורין ה"ג ביתרו (בתודם השליבי)עד סוף הפרשה וקורא הכהן וקודם שמברך יאמרו(לקדמות)• בשם עתו עשרת הדברות יכוין כהלו עומד עתה תחל הר סיני ושומע הדברות מפי הקב"ה ומשה עבדו• בב' למפטיר בפיהם(וביום השבועות) עד (ונשביהם) ומפטירין ביחזקאל ה' (ויהי בשלשים שנה) עד (בבי"מ) נוסף • ב"ב ח"ב עליהו ב"ה • מזמור ס"ח • מלות שמחת י"ט הקדום הזה גדולה וכבד היא מאד ורחוי ללמוד תרי"ג מלות בכוונה המביאה לידי עבים וכשיגיע למלות המסוגות בזה"ז יכוין הבני מקבל ע"ע בקבלה אמתית לקיים ונוהגין לאכול דבש וחלב ומחלי חלב ע"ב דבש וחלב תחת לשון שבאה על התורה : (ביום ב') גומרין הלל • קורין רות ק"י חכ"מ מוליחין ב' ס"ת בח' ה"ב נפ' רחם (כל הבכור) ובשבת ז"ב (עבר העבר) • מפטיר בב' בהתמול ומפטירין (הפלה להבקוק) ואחר פ"ר יאמר יגיב פתגם ומזכירין בשמות ה"ב מוסף כהתמול : (ח' בו) הוא ח"ה ואסור להתענות בו : (ד' בו) קבעו תעניה על העם ערב שבי' ליעקב בשנת ת"ח גזירות ושמדות ובשבך זמן על ישראל וקבעו בניה לדורות :

הנהגות שבעה עשר בתמוז

יו"ז תמוז) הוא ח' מד' צומות הנזכרים בפסוק וס' דברים תירעו בו בשבעי בלוחות ובטל התמיד בבית רחטון והובקעה העיר פעמים וברף

לפוסטמום את התורם והועמד לנס בהיכל ויאלון ויקוץ החדש ויעוצר מלא
על המחורעות הסם • שחרית בחזרת הש"ץ לומר הש"ץ שענו נין גוגל
לרופא והיחיד במנחה בש"ת :

דינים הנוהגים מי"ז בתמוז עד אחר ט"ב

(דה"ח) (א) אין מוכלין נכרים ואין מספרין מי"ז בתמוז עד לאחר ט"ב
ונטילת נסרניס מותר בע"ש : (ב) אין לומר בין המצרים שהייתו
על ערי או מלבוש חדש רק בשבת • או על פרי שלא ימלא לותו לח"כ וכן
במידי דמלוה כגון מילה או פ"ב לומר ולא יחסין המלוה : (ג) מר"ח ואילך
אסור לכבס כלי פשתן וכן אסור לתת לכובסת נכרית אבל אם לומר לה שלא
תכבס עד לאחר ט"ב מותר לתת לה (ויתר הדינים בזה עיין בסו"ע) ואסור
להתיך ולצרוב נגדי פשתן לבגים אם לא לצורך מלוה כגון בשבת ואם
בליבוה • וכן אסור ללבוש או לקנות בגד חדש ואפי' מלטלים חדשים ואסור
לרחוץ כל גופו אפי' בצונן אבל רחשי פניו ידיו ורגליו מותר בצונן ולצורך
מלוה מותר אפי' בחמין ולכן נדה דוחלת וטובלת כדרכה וכן שלובשת לבגים
רוחלי בחמין מעט כדרכה : (ד) מי שרוחץ תמיד בע"ש לכבוד שבת מותר
לרחוץ בחמין בע"ש שחל בו ר"ח אב • אבל לא בע"ש חזון • והסובל עלמו
בכל ע"ש והיו מבטלה לפעמים מחמת עדה ולנה מותר לטבול גם בע"ש
חזון וכן מותר חציפת שרחם בחמין מי שרגיל בכך בכל שבת : (ה) אסור
לאכול בשר ולשתות יין מר"ח עד לאחר ט"ב וכן תבשיל של בשר ובשר עוף
ושומן ויין חוסס ובסעודת מלוה מותר בבשר ויין :

(נהורא) כהאריז"ל כל הימים שבין המצרים יש לאדון לאחר חלי היום ויבשם
ויקוץ על חורבן בהמ"ק ויסגף ח"ע בתפי דאפשר ואל יקל בעיודין
שלא יסיח דעתו מהאבילות ואריז"ל כל המתאבל על ירושלים זוכה וראוה
בשמחתה שנאמר מתאבל כו' משבשם תב ממעטין בשמחה בחו"מ ובין ונשיעה
על שמחה עד לאחר ט"ב :

דיני ערב ט"ב והעודה המפסקת

(דה"ח) (א) נהגו שלא ללמוד בע"ב לאחר חלות רק בדברים המותרים
ללמוד בע"ב : (ב) בסעודה המפסקת אסור לאכול שני תבשילין
וכותבין שאחר שאכלו כל צרכן לאחר חלות מתפללין מנחה ויושבין על הקרקע
ואוכלין סעודה המפסקת רק פת במלח ואין שותין אלא מים ונוהגין לאכול
ביצים קשים וקרוים שהוא מאכל אבלים וטובלים באחר מסוס ויגרם בחנן
שני וש"ל לאחלון מצעליו ולא יסבו ג' באחד בסעודה המפסקת שלא יתחייבו
בזימון ואם יסבו לא יזמנו : (ג) מ"א תאחון בע"ב במנחה מסוס דאיקרי מועד :

(טהורא) אחר סעודה המפסקת קודם שילך לבהכ"נ יאלון מצעליו ויאמר
תריני מקבל עלי תענית של ט"ב באבילה ושתיה ורחיצת

ושכינה נע[ל]ה הסגדל ותשה"מ כפי שצוני [ח]ז"ל הריני מוכן ומזומן לקיים מ"ע ול"ת שצוני יוצרי ובוראי לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה כו' ואני מקבל עלי חמשה עניים אלו להתאבל ולקונן על חורבן בהמ"ק ועל גלות השכינה הקדושה ועל גלות ישראל עם קדוש ועל זריגת הצדיקים בשעת החורבן:

דין ערב ט"ב או ט"ב שחל בשבת

(א) מס"ג שחל בשבת או ט"ב שחל בשבת ונדחה אוכלין בכר ושותין יין בסעודה ג' במפסיק ואסור למנוע ממוש זה. ויפסיק מבע"י ולא ינהוג בשמחה כ"כ ולכן לא יבא בסעודת הגריס ואסור בלמוד אחר חצות ות"ח פיקי חבות וע"ע אבל מ"ג ואומרים ת"ס: (ב) ט"ב שחל בשבת ונדחה טבע גו תבילות שבניעה ואסור בתס"ע ובגיל שבילף יומר:

דיני ט"ב ודיני אבל ואונן בט"ב

(א) בס"ג קודם ברכו תולני המועלים ומטירין הפרוכת מלפני ארון וכמ"ם חוץ לחר ברכו רק בס"ן חוץ קודם ברכו ואומר קודם בחוץ מעליו במבדיל בלח בס ומלכות ולא יסיים בברכם. מבדילין בתפלה בחתי מו"ם ואחר מתפלה בבדוחה אח הגר אומר בורא מאורי ה"ם ואין מבדיל על הכוס ואין מבדילין על הבשמים: (ב) בגיל ט"ב מתפללין בנחת ודלך בני בחבלים ואחר ב"ע אומרים ק"ם עם תקבל ובמ"ם ת"ח ויסי נועם ולא ויתן לך: (ג) אח"ב קוריו חיבה דלך בני ואחר חיבה וקינות אומרים סדר קדושה ק"ם בלא תקבל: (ד) אבל אסי' חוך שבעה ימים חוץ לבשב"ע בלילה וביום עד שיגמרו הקינות. חוץ בגיל ט"ב אין חוץ בלילה לבשב"ע ות"ח חיבה וקינות ולמחר אחר שקבורם חוץ לביהכ"נ ויהיה שם עד אחר הקינות: (ה) יש לאדם להצטער בגיל ט"ב במבכו אחם רגיל לבכב בב' בריס לא יבכב רק בחד ויעשה אדם מבבודו ומבחתו בט"ב בכל שאפשרי ואסור ליעש בחבתו בגיל ס"ב כמו בבדם אבל ביום מותר ליעש בה: (ו) ט"ב בשחרית אין נוטלין ידים רק עד סוף קברי אבבעותיו ולאחר שמגבן ומדיין לחות קלת מעבירין על עיניו. הטיל מים ושפשף או עשה נרכיו מותר לרחוץ ידיו עד קברי אבבעותיו דהוי כמלוכלכים בטיט ולוחה אבל בלא"ה אסור אפי' להושיט אבבעו במים: (ז) בשחרית אין מניחין טלית ותפילין רק לובשין ט"ק בלא ברכה ומתפללין כל סדר היום. ות"ח פטום הקטורת ותפלים ושמ"י ולא שיח כל יום בשחרית ובס"ן אומר עבבו בין גואל לרופא ות"ח ות"ח ברכבו בברכה. אחר ב"ע אומרים ק"ם בלא תתקבל ות"ע ות"ח אחי"ח דאיקרי מועד: (ח) מוציאין ס"ת וקורין ג"ג בואתחנן וכי תוליד בנים) ואומרים ה"ק ומפטירין בירמיה (אסוף אסיפם) מהוירין ב"ם ואומרים קיטם ובבן להאריך עד קרוב לחצות ואסור לדבר ובאחם

לחזן בשעת קינות כדי שלא יפסיק לבו מתבילות • אחר הקינות אומרים תברי (וא"א למנצח) וכו"ע • ומדלגין פסוק ואני זאת בריתי דגרסה בכורת ברית על הקינות וטוב שכל יחיד יקרא אותה גם בי"ם ואסור ליבב ע"ג ספסל עד אחר תנות • א"א נדוק הדין בט"ב :

דין איסור מלאכה ונעילת הסנדל ושאילת שלום בט"ב

(א) בגיל וביום ט"ב עד אחר הנות אסור לעשות כל מלאכה אים גם איהוי קלת ומלאכה שאין בה פרסום מותר לעשות ע"י נכרי : (ב) אם הולך בדרך בט"ב מותר לנעול הסנדל וכשיגיע לעיר יחלוץ וכן במקום שדרים בין הנכרים א"צ לחלוץ ברחוב הנכרים רק ברחוב שיהודים מצויים שם : (ג) אין סולקין בשלום בט"ב והדיוט שכחל מביאין לו בשפה רפה וכשובב רחם: (ד) המוכל בט"ב מהמת חולי וכדומה יאמר נחם בשומע ירושלים:

דיני מנחה בט"ב ואיסור בשר ויין אחר התענית

(א) במנחה מניחין ציצית ותפילין בברכה ואומרים קודם מנחה סיר שו יום ובא"י אברי מ"ק קורין ויחל ומפטירין דרשו • בא"ע אומרים נחם בשומע ירושלים ואם שכח אומר בא"ת ואומרים עננו ובא"ך אומר אא"א בדבנו בברכה וא"י ק"ש עם התפלל חולצין התפילין ומתפללין ערבית ואם הלבשם מלויה מקדשין אותם • ואם חל ט"ב ביום א' מבדיל על הכוס בשומע ס"ב ואין מברך על הגר ולא על הבשמים: (ב) אסור בבשר ויין עד יום עשירי אחר הנות ובשט"ב נדחה מותר בעשירי אף קודם הנות: (ג) אסור לספר לבשם ולרחון ביום עשירי עד חנות ואם הוא ע"ש מותר אף קודם הנות לכבוד שבת: (ע"ו בהג) אמרו הז"ל בא היו ימים טובים ליזראל בט"ו באב וביוה"כ כו' כו כלו מהי תדברי בו ניהנו הרועי ניתר לקבורה יום תבר מגל שפסקו לכרות עלים למערכה כו' וא"ח בו תחנון ול"ה ול"ן • אחר ט"ב קורין לעילם ואתחנן ומפטירין נחמו מבלן ואילך מפטירין עד תבלוס ז' דנחמתא :

דיני גיסם וקרי"עה

(רה"ח) (א) מנוח לעמוד על החדם בשעת יציאת הנפש [ורחוי לקבץ עשרה בשעת הגסיסה ויתעסקו בדבר שבקדושה] [וכשמת אחי פותחין חלונות והחבלים יאמרו תיקף לדוק הדין וכשיגיעו לבית דין האמת יאמרו בשם ומלכות ויקרעו כדין ומבניחין דיין אמת אחי' בשבת וי"ט ואם יורם את האמת מבדך ג"כ שהיינו] ואין מעמידין את עיניו עד שתנה נפשו וכל המעמיד קודם שתנה נפשו או אחי' רק שנגע בו ס"ז בוסף דמים וכן אסור לעשות שום מעשה הגורם שימות מהרה : (ב) כל העומדים בשעת יציאת הנפש אחי' על קטן ואשה חייבין לקרוע קריעה גסועות ואחי' מן הנד שני : (ג) על חלו מתים חייבין לקרוע על חביו ואמו בנו ובתו אחיו ואחותו

[illegible] (ב) [illegible] ומניחין לקרוע מעומד ואם קרע מושב צריך לחזור ולקרוע: (ד) מקום שקורעים מלפניו אם קרע במקום אחר לא יצא וצריך לקרוע כשעה: (ה) על האבא ואמו קורע בצד שמאל ועל שאר קרובים בצד ימין: (ו) על כל המתים רגא קורע בין רגא בכלי ועל האבא ואמו בין בידו: (ז) על כל המתים קורע עד כנגד הפנים ודי ועל האבא ואמו קורע כל הבגדים עד לבו מן מהכתפה וכן כ' המלבושים שלפני דרך בני אדם ליקח לשוק בלא זה צריך קריעה ובשאר כל הקרישות עמה: (ח) על כל המתים יכול לקרוע בניעצ ועל האבא ואמו צ"ך קריעה בראשונה: (ט) עד כל המתים אם לא שמע עד אחר ל' לא קרע ועל האבא ואמו קורע לעולם כל בגדיו שהיו עליו בשעת שמיעה: (י) אסור לקרוע בי"ט אפי' בי"ט שני של גלח בחוה"מ קורע ואם שמע שמועה אחרונה בחוה"מ וכן אם נקבר בי"ט אין קורעין אחה"מ רק אחר הרגל (יא) קטן בשעה שמת לו מת אם לא הגיע לחינוך קורעין קריעה כל דס [illegible] שעשה נפש שכל קטן שהגיע לחינוך מעשה לקרוע כאחרים:

דיני אונן ואבל ביום ראשון

(א) מי שמת לו מת שחייב להתאבל עליו בחול אפי' סיח לתוך [illegible] וק"ש ומכל הברכות אפי' ברכת המזון (מיהו אם נקבר המת לאחר שאכל ועדיין לא עבר כזמן שיתאכל המזון חייב לגרך ברהמ"ז וכן אם עבד ברכיו בעודו לתוך חייב לגרך אחר יצר אחר הקבורה אפי' כל היום) ומכל מצות האמורות בתורה עד שיקברוהו ויצליך עפר על המת ואם ים מכוסה מים שכתפים מיוחדין להוציא המת ולאחר שנתעסקו הקרובים בגרכי הקבורה מסרוהו להם והם יקברוהו · משמסרוהו להם חייב בכל המצות: (ב) ואם זכר זמן תפלה אחת בעודנו לתוך ל"ע להפלים לתוכה תפלה בתפלה הסמוכה: (ג) וא"מ אם היה מתו מוטל לפניו משת התחלת חיוב בתפלה עד הפלמה ומכה לכל אם מת לאחר שכבר התחיל בחיוב בתפלה יש להפלים לתוך תפלה הסמוכה: (ד) מי שמת לו מת בשבת אינו מסיג בעלמו דיני אבילות בגלי וחייב בכל המצות (חוץ מדברים שבניעצ) וכן ביוה"כ ולילי יו"ט ולילי זורים שקורין את המגילה · אבל ביו"ט ראשון אם רוצה לקברו מ"י עמהן פטור וביו"ט שני אפי' אינו רוצה לקברו עמה ג"כ פטור אם לא שהיה לקבר מ"י תוכם: (ה) מת בשבת ולא קברוהו במ"ש יבדיל ביום א' וה"ה אם לא קברוהו עד יום ג' יבדיל ביום ג' ואו לא אבל לא יבכה על נר ובשמים · ולא יאכל נפסי המת אפי' בשבת אחר יאכל בבית אחר אף יעשה מחיצ בפסק סדין שאינה נוגעת ברוח מנויה ואם אין לו סדין יחזיר פניו ויאכל: (ו) אבל ביום ראשון (אפי' ביום שנקבר שאינו יום המיתה כיון שהוא יום ראשון לאבילות ולמנחמים) אף שמת שמועה קרובה לא ירחץ אפילו ואם

מקבר בלילה לו שמש בלילה לינו מניח תפילין ביום · לכל הם מת לו מקבר בחוה"מ מניח תפילין בין בחוה"מ בין לאחר המועד וכן כשנקבר בי"ט שני יניח תפילין לאחר המועד: (ז) כ"ז שלינו נקבר המת לינו חולץ מנעל וסנדל לך לאחר לו ניטב לו ליבן ע"ג כאשה אסי' כפויה וכ"ש שאסור בחשב"מ ואסור בהינה וכיבה ושמחה ובחילה שלום ואסורת ובמלאכה לכל מותר לנחה מפתח ביתו: (ח) הם מקרובים נתפיסה לין חל עליהם דין תגינות לכל לבילות חל עליהם לאחר מקבורה: (דיני תגינות ולבילות נפורים תמנת לעיל בהלכות אורים:

דיני מעודת הבראה

(ט) לכל אסור לאכול מעודה ראשונה מבו לכל בשעודה שניה אסי' ביום ראשון מותר לאכול מבלו ומנוה על שכניו שיאכילוהו מעודה ראשונה מבלם והם לא שלחו לו וקשה לו להתענות עד בילה מותר לאכול מבלו: (י) הם לינו לוכל ביום ראשון לו שלח בבורו עד בילה מותר לא לו בעודה ראשונה מבלו: (יא) הם נקבר המת בלילה הם לוכל מעודה ראשונה למחר מגרין לותו: (יב) לין מבדין על בקטן לחל"ב הוא בן ל' יום שלמים ולין מבדין בפ"ם מט' שעות ולמעלה ומבדין על שמועה קרובה (דהיינו שמע תוך שלשים למיתתו): (יג) צריכין להבדות לותו תחלה בניגים לו בתכשיל עדשים וכר לאבילות ולח"כ מותר לאכול כל ערבו: (יד) מבקבר המת מותר בנשר ויין:

דין שמועה קריבה ורחוקה

(טו) מי שבלה לו שמועה שמת לו קריב שחייב להתאבל עליו הם בתוך שלשים יום לקבורתו שמע אסי' ביום ל' ס"ז שמועה קרובה וקורע ודינו ביום הקבורה לכל דבר ואם שמע לאחר ל' ס"ז שמועה רחוקה ול"ל לאבול אבילות רק שבעה אחת פיינו שיחלוץ מנעליו ואם לין מנעלים ברגלו דין ניטבה על בקרקע שבה אחת:

דיני וסדר צדוק הדין

(טז) מימק בן ל' יום שמת חומרים עליו לצדוק הדין: (יז) הם קברו הם שמש בלילה ח"ח לא י"ה ולא קדים: (יח) ח"ח י"ה וקדים בימים שח"ח בהם התנון וקן בפ"ב · וכן בע"ב ועי"ש לאחר חנות ח"ח לכל בשר"ח ועיב תנוכה ותעניה לאחר לאחר חנות חומרים: (יט) בל"ג בעומר וביומים שבין ר"ח סיון לשבועות ובפ"ב ושר"ה קודם חנות לף שח"ח תחנון מותר לומר י"ה על הבם בפניו:

תגריון בגמרא חייב אדם לברך על הרשע בשם שמברך על הטובה ומסקינן בגמרא לקבלם בשמחה · ע"כ לפעמים בחטאו יבא לו חיזק רשע לו שמא חיזק בשורה רעה ת"ו · יודע לאל ית"ש דיין לאמת ושכל בא בדין · ויברך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם דַּיַּן הָאֱמֶת ז

ש שלח סיב על פיה פלמין סוף שלשים יום יאמר נרצה ש ענותו אמש
קדוש ד' לחמות לקברים :

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶתְכֶם בַּדִּין ׳ זָן וְכִלְכֵּל אֶתְכֶם בַּדִּין ׳ וְהֵמִית אֶתְכֶם בַּדִּין ׳ וְיוֹדֵעַ מִסְפָּר כֻּלְּכֶם בַּדִּין ׳ וְעָתִיד לְהַחֲזִיר וּלְהַחֲיוֹתְכֶם בַּדִּין : בָּרוּךְ אַתָּה יי מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

ותחיכ לומר אתה גבור עד להחיות מתים המנח כתחלת שחרית :
כשמניחין את המת לבית הקברות אומרים זה :

הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט ׳ אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא ׳ הַצּוּר תָּמִים בְּכָל פֹּעַל ׳ מִי יֹאמַר לוֹ מַה תִּפְעָל ׳ הַשַּׁלִּיט בְּמֶמְשָׁה וּבְמַעַל ׳ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיַּעַל ׳ הַצּוּר תָּמִים בְּכָל מַעֲשֶׂה ׳ מִי יֹאמַר לוֹ מַה תַּעֲשֶׂה ׳ הָאוֹמֵר וְעֹשֶׂה ׳ חֶסֶד תִּגְמֹל לָנוּ תַּעֲשֶׂה ׳ וּבְזְכוּת הָעֲקֵדָה כְּשֵׂה ׳ הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה : צַדִּיק בְּכָל דְּרָכָיו הַצּוּר תָּמִים ׳ אֶרֶךְ אַפַּיִם וּמָלֵא רַחֲמִים חְמוֹל נָא וְחוּס נָא עַל אָבוֹת וּבָנִים ׳ כִּי לְךָ אֲדוֹן הַסְּלִיחוֹת וְהָרַחֲמִים : צַדִּיק אַתָּה יי לְהֵמִית וּלְהַחֲיוֹת ׳ אֲשֶׁר בְּיָדְךָ פְּקֻדּוֹן כָּל רוּחוֹת ׳ חָלִילָה לְךָ זְכָרוֹנֵנוּ לִמְחוֹת ׳ וְיִהְיוּ נָא עֵינֶיךָ בְּרַחֲמִים עָלֵינוּ פְּקוּחוֹת ׳ כִּי לְךָ אֲדוֹן הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת : אָדָם בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה ׳ אוֹ אֶלֶף שָׁנִים יִחְיֶה ׳ מַה יִּתְרוֹן לוֹ ׳ כְּלֹא הָיָה יִהְיֶה ׳ בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת מֵמִית וּמְחַיֶּה : בָּרוּךְ הוּא כִּי אֱמֶת דִּינוֹ ׳ וּמְשׁוֹטֵט הַכֹּל בְּעֵינוֹ ׳ וּמְשַׁלֵּם לְאָדָם חִשְׁבּוֹנוֹ וְדִינוֹ ׳ וְהַכֹּל לְשִׁבְחוֹ וְהוֹדָיָה יִתֵּנוּ : יְדַעְנוּ יי כִּי צֶדֶק מִשְׁפָּטֶיךָ ׳ תִּצְדַּק בְּרָבְרְךָ ׳ וְתִזְכֶּה בְּשָׁפְטֶךָ ׳ וְאֵין לְהַרְהֵר אַחַר מִדַּת שְׁפָטֶיךָ ׳ צַדִּיק אַתָּה יי וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ : דַּיַּן אֱמֶת ׳ שׁוֹפֵט צֶדֶק וֶאֱמֶת ׳ בָּרוּךְ

וְיַן הָאֱמֶת · שֶׁכָּל מִשְׁפָּטָיו צֶדֶק וֶאֱמֶת : נֶפֶשׁ כָּל חַי בְּיָדֶךָ ·
צֶדֶק מָלְאָה יְמִינֶךָ וְיָדֶךָ · רַחֵם עַל פְּלֵיטַת צֹאן יָדֶיךָ · וְתֹאמֵר
לַמַּלְאָךְ הָרָף יָדֶךָ : גָּדוֹל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילִיָּה · אֲשֶׁר עֵינֶיךָ
פְּקֻחוֹת עַל כָּל דַּרְכֵי בְּנֵי אָדָם · לָתֵת לְאִישׁ כְּדְרָכָיו וְכִפְרִי
מַעֲלָלָיו : לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר יְיָ צוּרִי וְלֹא עַוְלָתָה בּוֹ : יְיָ נָתַן וַיְיָ
לָקַח · יְהִי שֵׁם יְיָ מְבוֹרָךְ : וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית
וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ ·

פיהומיס תומרים קריש זה ומקבל תומרים עמהם עד ויקרה :

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא בְּעָלְמָא דִּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדְּתָא וּלְאַחֲיָא מֵתַיָּא
וּלְאַסְקָא לְחַיֵּי עָלְמָא · וּלְמִבְנֵי קַרְתָּא דִּירוּשְׁלֵם · וּלְשַׁכְלֵל הֵיכְלֵהּ בְּגַוָּהּ ·
וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוֹכְרָאָה מֵאַרְעָא · וּלְאָתְבָא פּוּלְחָנָא דִּשְׁמַיָּא לְאַתְרֵהּ ·
וְיִמְלֹךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵהּ וְיָקָרֵהּ :

בְּחַיֵּיכוֹן יְבִיכוֹן וּבְחֵי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְאִמְרוּ
אָמֵן · יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא · יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר
וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא ·
לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחֱמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן :

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן :

עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן :

אחר סקורס חולצין עגנים חורקין לתמריכן ותומרים
וְיַצִּיצוּ מֵעִיר כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ: (ויש שאומרים זְכוֹר כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ)

תח"כ רותצין סידים ותומרים זה :

בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה אֲדֹנָי אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל
פָּנִים וְחֶרְפַּת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי יְיָ דִּבֶּר :

תח"כ יוצרין ג' פעמים ותומרים ויחי נועם וכו' :

אחר לנחם אבלים ולדבר על לבם דברי נחומים ובסיומו מן סתגל יתפשר :
הַמָּקוֹם יְנַחֵם אוֹתְךָ (לנשים אֶתְכֶם) בְּתוֹךְ שְׁאָר אֲבֵלֵי צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם ·

ואם חל יום הכפורים של סוכות ביום ב' או ה' אומרים זה הסדר של הושענות:
למען אמתך • אבן שתיה • אערוך שועי • אום אני חומה • ולמושיעות • אום נצורה: ואם חל ביום ג' • למען אמתך • אבן שתיה • אערוך שועי • אל למושעות • ארון המושיע: ואם חל ביום ד' • למען אמתך • אבן שתיה • אום נצורה • אערוך שועי • אל למושעות • ארון המושיע: ואם חל בשבת • אום נצורה • אערוך למען אמתך • אערוך שועי • אבן שתיה • אל למושעות • ארון תמושיע: בכל יום מאלו הושענות אומרים בהושיעה את הלוד עמך וכו' • תושיעה את עמך • ובשבת מאלו הושענות אום נצורה אומרים בהושיעה אדם יציר כפיך וכו':

הוֹשַׁע נָא

לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵינוּ הוֹשַׁע נָא:
לְמַעַנְךָ בּוֹרְאֵנוּ הוֹשַׁע נָא:
לְמַעַנְךָ גּוֹאֲלֵנוּ הוֹשַׁע נָא:
לְמַעַנְךָ דּוֹרְשֵׁנוּ הוֹשַׁע נָא:

לְמַעַן אֲמִתֶּךָ • לְמַעַן בְּרִיתֶךָ • לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתִפְאַרְתֶּךָ • לְמַעַן דָּתֶךָ • לְמַעַן הוֹדֶךָ • לְמַעַן וְעוֹדֶךָ • לְמַעַן זִכְרֶךָ • לְמַעַן חַסְדֶּךָ • לְמַעַן טוּבֶךָ • לְמַעַן יִחוּדֶךָ • לְמַעַן כְּבוֹדֶךָ • לְמַעַן לְמוּדֶךָ • לְמַעַן מַלְכוּתֶךָ • לְמַעַן נִצְחֶךָ • לְמַעַן סוֹדֶךָ • לְמַעַן עֻזֶּךָ • לְמַעַן פְּאֵרֶךָ • לְמַעַן צִדְקָתֶךָ • לְמַעַן קָדְשָׁתֶךָ • לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְמַעַן שְׁכִינָתֶךָ • הוֹשַׁע נָא: לְמַעַן תְּהִלָּתֶךָ • הוֹשַׁע נָא:

לדעתי כי אמרתי עולם חסד יבנה:

אֶבֶן שְׁתִיָּה: בֵּית הַבְּחִירָה • גּוֹרֶן אָרְנָן • דְּבִיר הַמְּיֻחָס •

באור הרוח"ה

(למען אמתך) מוסב על ה' שנית וכן כולן (ועודך) בית הכנסת (יהודך) כמו שמיותד: (אבן שתיה) כיוצא לבה"ב ולירושלים וכן כל כעין דלהבא:

סַר הַמּוֹרִיָּה · וְהַר יְרָאָה · זְבוּל תִּפְאַרְתֶּךָ · חֲנָה דָּוִד · טוֹב
הַלְּבָנוֹן · יָפֶה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ · כְּלִילַת יֹפִי לִינַת הַצֶּדֶק ·
מָכוֹן לְשִׁבְתֶּךָ · נָוֶה שַׁאֲנָן · סֹכַּת שָׁלֵם · עֲלִית שְׁבָטִים · פְּנִנַּת
יְקָרַת · צִיּוֹן הַמְּצֻיֶּנֶת · קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים · רָצוּף אַהֲבָה · שְׁכִינַת
כְּבוֹדֶךָ · הוֹשַׁע נָא : תֵּל תַּלְפִּיוֹת · הוֹשַׁע נָא :

לתי״ר לְךָ זְרוֹעַ עִם גְּבוּרָה תָּעוֹז יָדְךָ תָּרוּם יְמִינֶךָ :

אוֹם אֲנִי חוֹמָה · בָּרָה בַּחַמָּה · גּוֹלָה וְסוֹרָה · דְּמִיתָה לְתָמָר ·
הֲרוּנָה עָלֶיךָ · וְנַחְשֶׁבֶת כְּצֹאן טִבְחָה · זְרוּיָה בֵּין כַּכְעִיסָיִךְ ·
חֲבוּקָה וּדְבוּקָה בָּךְ · טוֹעֶנֶת עָלֶךָ · יְחִידָה לְיַחֲדֶךָ · כְּבוּשָׁה
בְּגוֹלָה · לוֹמֶדֶת יְרָאָתֶךָ · מְרוּמַת לֶחִי · נְתוּנָה לְמַכִּים ·
סְבוּלַת סִבְלֶךָ · עֲנִיָּה סְעָרָה · פְּרוּצַת טוֹבִיָּה · צֹאן קָדָשִׁים ·
קְהִלּוֹת יַעֲקֹב · רְשׁוּמִים בְּשִׁמְךָ · שְׁאֲגִים · הוֹשַׁע נָא
תְּמוּכִים עָלֶיךָ · הוֹשַׁע נָא :

לתי״ר תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם :

אֲדוֹן הַמּוֹשִׁיעַ · בְּלָתְךָ אֵין לְהוֹשִׁיעַ · גְּבוֹר וָרַב לְהוֹשִׁיעַ ·
דַּלּוּתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ · הָאֵל הַמּוֹשִׁיעַ · וּמַצִּיל וּמוֹשִׁיעַ · זוֹעֲקִים
הוֹשִׁיעַ · חוֹכִיךְ הוֹשִׁיעַ · טְלָאֶיךָ תַּשְׁבִּיעַ · יָבוֹל לְהַשְׁפִּיעַ ·
כָּל שִׂיחַ הַדְּשָׁא וְתוֹשִׁיעַ · לְגִיא בַּל תִּרְשִׁיעַ · מְגַדִּים הַמְתִּיק
וְתוֹשִׁיעַ · נְשִׁיאִים לְהַפְשִׁיעַ · שְׁעִירִים לְהַנְשִׁיעַ · עֲנָנִים מִלְּהַמְנִיעַ ·
פּוֹתֵחַ יָד וּמַשְׁבִּיעַ · צְמָאֶיךָ תַּשְׁבִּיעַ · קוֹרְאֶיךָ תּוֹשִׁיעַ ·
רְחוּמֶיךָ תּוֹשִׁיעַ · שׁוֹחֲרֶיךָ הוֹשִׁיעַ · הוֹשַׁע נָא : תְּמִימֶיךָ
תּוֹשִׁיעַ · הוֹשַׁע נָא : לתו״ר נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח :

באור תרו״ה

(חום חג חומם) כנוי ליסראל וכן כל כגך דקחציב וחזיל : (זוגקיך) שוועקיב אליך (תוכיך) כמוכים לך (עליהך) ישראל) (מגדים) סיוום (וטיולים) עגנים (שעירים) כמעי עדק :

אָדָם וּבְהֵמָה׳ בְּשֹׂר וְרוּחַ וּנְשָׁמָה׳ גִּיד וְעֶצֶם וְקַרְמָה׳ דְּמוּת
צֶלֶם וְרָקְמָה׳ הוֹד לְהֶבֶל דִּמָּה׳ וְנִמְשָׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמָה׳ זִיז
וְתוֹאַר וְקוֹמָה׳ חִדּוּשׁ פְּנֵי אַדְמָה׳ טִיעַת עֲצֵי נְשָׁמָה׳ יְקָבִים
וְקָמָה׳ פְּרָמִים וְשִׁקְמָה׳ לְתֶבֶל הַמְּסִימָה׳ מְטָרוֹת עֹז לְסַמְּמָה׳
נְשִׁיָּה לְקוֹמָה׳ שִׂיחִים לְקוֹמָמָה׳ עֲדָנִים לְעִצְמָה׳ פְּרָחִים
לְהַעֲצִימָה׳ צְמָחִים לִנְשָׁמָה׳ קָרִים לְזִרְמָה׳ רְבִיבִים לְשַׁלְּמָה׳
שְׁתִיָּה לְרוֹמְמָה׳ הוֹשַׁע נָא׃ תְּלוּיָה עַל בְּלִימָה׳ הוֹשַׁע נָא׃

לְהוֹד יְיָ אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל הַשָּׁמָיִם׃

אֲדָמָה מְאֹרָר׳ בְּהֵמָה מְמֻשְׁבֶּלֶת׳ גּוֹרֶן מְגֻזָּם׳ דָּגָן מְדֻלְדָּקֶת׳
הוֹן מְפֻאֶרֶת׳ וְאֹכֶל מְבֹהָמָה׳ זַיִת מְנֻשָּׁל׳ חִטָּה מְחֻגָּב׳ טֶרֶף
מְגֻבֶּה׳ יְקֶב מְיֻלָּק׳ כֶּרֶם מְתוּלַעַת׳ לֶקֶשׁ מְאֹרָבָה׳ מוֹץ
מְצֻלְצָל׳ נֶפֶשׁ מְבֹהֶלֶת׳ שׁוֹבַע מְסֻלְעָם׳ עֲדָרִים מְדֻלּוֹת׳
פֵּרוֹת מְשֻׁדָּפוֹן׳ צֹאן מְצֻמְּתוֹת׳ קָצִיר מְקֻלָּלָה׳ רוֹב מְרוֹן׳
שִׂבְעוֹלֶת מְצֻנְמוֹן׳ הוֹשַׁע נָא׃ תְּבוּאָה מְהֻסָּל׳ הוֹשַׁע נָא׃

לְהוֹד צַדִּיק יְיָ בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו׃

לְמַעַן אֵיתָן הַנִּזְרָק בְּלַהַב אֵשׁ׃ לְמַעַן בֵּן הַנֶּעֱקָד עַל עֲצֵי
וָאֵשׁ׃ לְמַעַן גִּבּוֹר הַנֶּאֱבָק עִם שַׂר אֵשׁ׃ לְמַעַן דְּגָלִים נִחִית
בָּאוֹר וַעֲנָן אֵשׁ׃ לְמַעַן הוֹעֲלָה לַמָּרוֹם וְנִתְעֲלָה כְּמַלְאֲכֵי אֵשׁ׃

באור חרוזים

(אדם ובהמה) מוסב על הושענות׳ (וקרמה) לשון וקרמתי פליכם עור ושות עסוי פעור על הכבר (ורקמה) ל׳ רוקמתי בתחתיות תרן ל׳ יציה ועורה (פרשת) נטועים (נשמה) תרן הנשמה (נשיה) תרן (שיחים) פניה (לנשמה ולזרמה) ל׳ נשם וזרם מים׃ (אדמה מאדר) שלח תבוח מאדמה בחדמה (נזם וחגב וגובי ויקב וחרכה ונגנל וסלעם ו׳ זכיל) כולם שמות למיני החרבה (מדלקת) מחמימה פסורסת הדגן (זית מנשל) ל׳ כי יסל זיתך (לקש) ל׳ נמח פרי (רוב) ל׳ נמיהה מתורגם נלשון רביה׃ (למען היתן) תנרכם תניט בנקרת פיע בתערפי (פועלה למרום) מרע״ם׃

לְמַעַן וְהוּא לָךְ כְּסֶגֶן בְּאֶרְאֶלִי אֵשׁ: לְמַעַן זְבֵד דִּבְרוֹת הַנְּתוּנוֹת
כְּאֵשׁ: לְמַעַן חִפּוּי יְרִיעוֹת וַעֲנַן אֵשׁ: לְמַעַן טֹבֵם הַר יָרַדְתָּ
עָלָיו בָּאֵשׁ: לְמַעַן יְדִידוֹת בֵּית אֲשֶׁר אָהַבְתָּ מִשְׁמֵי אֵשׁ:
לְמַעַן כְּמַהּ עַד שְׁקָעָה הָאֵשׁ: לְמַעַן לָקַח מַחְתַּת אֵשׁ וְהֶסִיר
זָרוֹן אֵשׁ: לְמַעַן מְקַנְּאָה קְנְאָה גְדוֹלָה בָּאֵשׁ: לְמַעַן נָף יָדוֹ
וַיִּרְדּוּ אֲבָנִי אֵשׁ: לְמַעַן שָׁם טְלָה הֶלֶב כְּלִיל אֵשׁ: לְמַעַן עָמַד
בְּגוֹרָן וְנִתְרַצָּה בָּאֵשׁ: לְמַעַן פְּלֵל בְּעֻזָּרָה וַיִּרְדָּה הָאֵשׁ: לְמַעַן
צִיר עֲלָה וְנִתְעַלָּה בְּרֶכֶב וְסוּסֵי אֵשׁ: לְמַעַן קְדוֹשִׁים מְשֻׁלָּכִים
בָּאֵשׁ: לְמַעַן רִבּוּ רְבָבָן חָז וְנֶהֱרֵי אֵשׁ: לְמַעַן שְׁמָמוֹת עִירְךָ
הַשְּׂרוּפָה בָאֵשׁ · הוֹשַׁע נָא: לְמַעַן תּוֹלְדוֹת אֱלוֹפֵי יְהוּדָה
תְּשִׁים כְּכִיּוֹר אֵשׁ · הוֹשַׁע נָא:

להו"ר נקפה סניעית יכלנ ויתמר:

לְךָ יְיָ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: לְךָ
יְיָ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ: וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא
יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד: וּבְתוֹרָתְךָ כָּתוּב לֵאמֹר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ
אֶחָד: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

אֲעָרֵךְ שׁוּעִי · בְּבֵית שַׁוְעִי · גָּלִיתִי בָצוֹם פִּשְׁעִי · דְּרַשְׁתִּיךָ
בּוֹ לְהוֹשִׁיעִי · הַקְשִׁיבָה לְקוֹל שַׁוְעִי · וְקוּמָה וְהוֹשִׁיעִי · זְכוֹר

באור תרוי"ח

(כסגן) לחכן כהכן (זבד דברות) מתן י' הדברות (חפוי) המכסה המחופה
בירועות ועגן חם (טבם) תיקון הר סיני (ידידות) זה בהמ"ק ע"כ
מה ידידות משכנותיך (כמה) מרע"ה שהתפלל עד שנשקעה החמה (מקנא) סיג"כ
(נחם) נחרון חמה (נף ידו) יהושע שהניף ידו כתפלה ונפלו חמה וברד (סם
חלב) שמואל (עמד בגורן) דוד (פלל בעזרה) שלמה כדכתיב ובכלות
שלמה להתפלל והאש ירדה מהשמים (קדושים) הנביא מיכאל ועזריה (רכבן
תו) זה דניאל (תולדות אלופי) כדכתיב חנוכת את אלופי יהודה ככיור חם:
(תפארת) יסוד (שועי) תפלתי (חי · עוב) שניהם תואמים לאל ים' (מרשיעי)

רַחֵם מוֹשִׁיעִי · חַי כֵּן תּוֹשִׁיעֵנִי · טוֹב בְּאַנְקְ שִׁעִי · יוּחַשׁ
כּוֹשִׁיעִי כַּלָּה מַרְשִׁיעִי · לְבַל עוֹד תַּרְשִׁיעִי · מַהֵר אֱלֹהֵי יְשַׁעְיִי
נָצַח לְהוֹשִׁיעִי · שָׂא נָא עָוֹן רְשָׁעִי · עֲבוֹר עַל פִּשְׁעִי · פְּנֵה
נָא לְהוֹשִׁיעִי · צוּר צַדִּיק מוֹשִׁיעִי · קַבֵּל נָא שַׁוְּעִי · רוֹמֵם קֶרֶן
יִשְׁעִי · שַׁגֵּב מוֹשִׁיעִי · הוֹשַׁע נָא: תּוֹפִיעַ וְתוֹשִׁיעִי · הוֹשַׁע נָא:

אֵל לְמוֹשָׁעוֹת · בְּאַרְבַּע שְׁבוּעוֹת · גָּשִׁיב בְּשַׁוְעוֹת · דּוֹפְקֵי
עֶרֶךְ שׁוּעוֹת (נ״א שְׁעוֹת) · הוֹגֵי שַׁעֲשָׁעוֹת · וְהִידוֹתְחִ
מִשְׁתַּעֲשָׁעוֹת · זוֹעֲקִים לְהַשְׁעוֹת · חוֹכֵי יְשׁוּעוֹת · טְפוּלִים בְּשִׁ
עָוֹת · יוֹדְעֵי בִּין שָׁעוֹת · כּוֹרְעֵיךְ בְּשַׁוְעוֹת · לְהָבִין שְׁמוּעוֹת ·
מַקְשִׁיבִי נִשְׁמָעוֹת · נוֹתֵן תְּשׁוּעוֹת · סְפוּרוֹת מַשְׁמָעוֹת (נ״א
מְשַׁמְּעוֹת) · עֲדוּת מַשְׁמִיעוֹת · פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת · צַדִּיק נוֹשְׁעוֹת ·
קְרֵית (נ״א קָרֵב) תְּשׁוּעוֹת · רָגֵשׁ תְּשׁוּאוֹת · שָׁלֵשׁ שָׁעוֹת ·
הוֹשַׁע נָא: תָּחִישׁ לִתְשׁוּעוֹת · הוֹשַׁע נָא:

אֲנִי וָהוּ הוֹשִׁיעָה נָא:

בְּהוֹשַׁעְתָּ אֵלִים בְּלוּד עַמֶּךָ · בְּצֵאתְךָ לִישַׁע עַמֶּךָ · שַׁ
עַ נָא: בְּהוֹשַׁעְתָּ גּוֹי וֵאלֹהִים · דְּרוֹשִׁים לִישַׁע אֱלֹהִים ·
הוֹשַׁע נָא: בְּהוֹשַׁעְתָּ הָמוֹן צְבָאוֹת · וְעַמּוֹ כָּל כִּי צְבָאוֹת ·
בֵּן הוֹשַׁע נָא: בְּהוֹשַׁעְתָּ זַכַּיִם מִבֵּית עֲבָדִים · חָנוּן בְּיָדָם

באור תרוי״ה

יעה״ר: (אל למושעות) תואר לה׳ ית׳ ומוסב על הוספת (כלומר שבועות) בשבעת גאולתנו (שעבוד) דכתי תורה המצוחים (להשעות) להשועה פניך אליהם (טפוליס בך) ישראל (בעות) שעה אליהם (יודעי בין שעות) יודעי בינה לעתים (רגש תשואות) של מלחמת גוג שיהיה בשלש שעות ל״ל נג׳ עתות כדאי׳ בילקוט: (אני והו) רומז בנוטריקון לשני השמות הק׳ לדני׳ והוי״ה בה״א אל״ף נון יו״ד מהשם הרחמן ה״ו וי״ו מהשם השני (עיין סוכה מ״ה): (כהושעת אלים) מלאכים (גוי ואלהים) כדכתיב תאב סדיק

מַעֲבִירִים · בֶּן הוֹשַׁע נָא : כְּהוֹשַׁעְתָּ טְבוּעִים בְּצוֹל נְזִירִים
יְקָרְךָ עִמָּם מַעֲבִירִים · בֶּן הוֹשַׁע נָא: כְּהוֹשַׁעְתָּ כְּנֵה מְשׁוֹרֶרֶת
נְיוֹשַׁע · לְנוֹהֵה מְצִינַת וַיּוֹשַׁע · בֶּן הוֹשַׁע נָא : כְּהוֹשַׁעְתָּ מַאֲמַר
וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם · נְקוֹב וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם · בֶּן הוֹשַׁע נָא :
כְּהוֹשַׁעְתָּ כּוֹבְעֵי מִזְבֵּחַ · עוֹמְסֵי עֲרָבָה לְהַקִּיף מִזְבֵּחַ · בֶּן
הוֹשַׁע נָא: כְּהוֹשַׁעְתָּ פְּלֵאֵי אַרְוֹן כְּהִפָּשֵׁעַ · נְשֵׂא פְּלֵשֶׁת בַּהֲרוֹן
אַף וְנוֹשַׁע·בֶּן הוֹשַׁע נָא:כְּהוֹשַׁעְתָּ קְהִלּוֹת בָּבֶלָה שֶׁלַּהַתְּ רַחוּם
לְמַעַנָם שִׁלַּחְתָּ · בֶּן הוֹשַׁע נָא: כְּהוֹשַׁעְתָּ שְׁבוּת שִׁבְטֵי יַעֲקֹב·
תָּשׁוּב וְתָשִׁיב שְׁבוּת אָהֳלֵי יַעֲקֹב · וְהוֹשִׁיעָה נָא : כְּהוֹשַׁעְתָּ
שׁוֹמְרֵי מִצְוֹת וְהוֹבֵי יְשׁוּעוֹת אֵל לִמְשׁוּעוֹת וְהוֹשִׁיעָה נָא :

אֲנִי וְהוֹ הוֹשִׁיעָה נָא :

הוֹשִׁיעָה אֶת עַמֶּךָ וּבָרֵךְ אֶת נַחֲלָתֶךָ וְרָעֵם וְנַשְּׂאֵם עַד
הָעוֹלָם: וְיִהְיוּ דְבָרַי אֵלֶּה אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתִּי לִפְנֵי יְיָ קְרוֹבִים אֶל
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וָלַיְלָה לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ : לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְיָ
הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד : ק״ש

לשבת אום נְצוּרָה כְּבָבַת · בּוֹנֶנֶת בְּדַת נֶפֶשׁ מְשִׁיבַת ·
נוֹמֶרֶת הֲלָכוֹת שַׁבָּתִי דּוֹרֶשֶׁת מַשְׂאַת שַׁבָּתִי הַקּוֹבַעַת אֱלֹהִים
תָּחוּם שַׁבָּת · וּמְשִׁיבַת רֶגֶל מִשַּׁבָּת · זָכוֹר וְשָׁמוֹר מְיֻמֶּנֶת
בְּשַׁבָּת·הַשָּׁה לְמַהֵר בְּיוֹאַת שַׁבָּתִי טוֹרַחַת כָּל מְשִׁשָּׁה לַשַּׁבָּתִי

באור הרוי״ח

ך ממנים טים וחלסיו (כנה) ישרחל (נגוחה) נשניל הקכ״ה גוחה ומוניחה
פסוכ וסנוין ויוסב כדי שנוכל לקרות ניבַּשׁ שכניכול עלמו נגחל עמהם
(נסוב) חשרים (סלוף תרון) רומו על לקיחת סרון פ״י סלחים ויד
שיסב שם לכבותם ·

יִשְׁבַּת וְטַמְתֶּנֶת עַד גְּלוֹת שַׁבָּת כְּבוֹד וְעוֹנֶג קוֹרְאֶה לַשַּׁבָּת •
לְבוּשׁ וְכִסּוּת מַחֲלֶפֶת בַּשַּׁבָּת • מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה מְכִינָה לַשַּׁבָּת •
נוֹעַם מַגָּדִים מַנְעֶמֶת לַשַּׁבָּת • סְעוּדוֹת שָׁלֹשׁ מְקַיֶּמֶת בַּשַּׁבָּת •
עַל שְׁתֵּי כָּרוֹת בּוֹצַעַת בַּשַּׁבָּת • פּוֹרֶטֶת אַרְבַּע רְשׁוּיוֹת
בַּשַּׁבָּת • צִוּוּי הַדְלָקַת נֵר מַדְלֶקֶת בַּשַּׁבָּת • קְדוּשׁ הַיּוֹם
מְקַדֶּשֶׁת בַּשַּׁבָּת • רָנַן שָׁבַע מְפַלֶּלֶת בַּשַּׁבָּת • שְׁבָעָה בָּתֵּי
קוֹרָאָה בַּשַּׁבָּת • תַּנְחִילֶנָּה לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת • הוֹשַׁע נָא :
אֲנִי וָהוּ הוֹשִׁיעָה נָא :

פְּהוֹשַׁעְתְּ אָדָם יְצִיר כַּפֶּיךָ לְגוֹנְנָהּ בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ הִמְצֵאתוֹ
כְּוֹפֶר וַחֲנִינָהּ בֶּן הוֹשַׁע נָא: כְּהוֹשַׁעְתְּ גּוֹי מְצִיץ מָגֵנִים רוֹפֵשׁ •
הֵעָה פְּוֹנוֹ לָבוֹר שְׁבִיעִי לְנוֹפֵשׁ בֶּן הוֹשַׁע נָא: כְּהוֹשַׁעְתְּ הָעָם
נִהֲגָתְּ כַּצֹּאן לַהֲנָחוֹת • וְחוֹק שַׁמְתְּ בְּמֶרְחַ עַל מֵי מְנוּחוֹת • בֶּן
הוֹשַׁע נָא: כְּהוֹשַׁעְתְּ וְבוֹדֵיךָ בְּמִדְבַּר סִין בַּמַּדָּנָה הִכְמוּ וְלָקְטוּ
בַּשִּׁשִּׁי לָהֶם מִשְׁנָה • בֶּן הוֹשַׁע נָא : כְּהוֹשַׁעְתְּ טְפוּלֶיךָ הוֹרוּ
הַכָּנָה בְּמַדְּעָם • יְשָׁר כֹּחָם וְהוֹדָה לְמוֹ רוֹעָם • בֶּן הוֹשַׁע נָא :
כְּהוֹשַׁעְתְּ כְּלָכְלוֹ בְּעוֹנֶג מִן הַמִּשְׁמָר • לֹא הָפַךְ עֵינוֹ וְרֵיחוֹ לֹא
נָמָר • בֶּן הוֹשַׁע נָא : כְּהוֹשַׁעְתְּ מִשְׁבָּטֵי מַשְׂאֵת שַׁבָּת גָּמְרוּ •
נָחוּ וְשָׁבְתוּ רְשׁוּיוֹת וְתַרְוֹמִים שָׁמְרוּ • בֶּן הוֹשַׁע נָא : כְּהוֹשַׁעְתְּ
סִינַי הִשְׁמִעוּ בְּדִבּוּר רְבִיעִי עֲנַן זָכוֹר וְשָׁמוֹר לְקַדֵּשׁ שְׁבִיעִי •
בֶּן הוֹשַׁע נָא : כְּהוֹשַׁעְתְּ פְּקִדּוּ יְרִיחוֹ שֶׁבַע לְהַקָּף • צָרוּ עַד
רְדָתָהּ בַּשַּׁבָּת לְתַקָּף • בֶּן הוֹשַׁע נָא : כְּהוֹשַׁעְתְּ קְהִלַּת וַעֲדוֹ
בְּבֵית עוֹלָמִים • רְצוּפָה בְּהָגֵם שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה יָמִים • בֶּן הוֹשַׁע
נָא: כְּהוֹשַׁעְתְּ שָׁבִים עוֹלֵי גוֹלָה לְפִדְיוֹם • תּוֹרָתְךָ בְּקָרְאָם בְּתֹ
יוֹם יוֹם • בֶּן הוֹשַׁע נָא : כְּהוֹשַׁעְתְּ מְשַׁמְּחֶיךָ בְּבִנְיַן שֵׁנִי

הַמְיֻחָד · נוֹטְלִין לוּלָב כָּל שִׁבְעָה בַּמִּקְדָּשׁ · בֶּן הוֹשַׁע נָא ׃
כְּהוֹשַׁעְתָּ חִבּוּט עֲרָבָה שַׁבַּת מַדְחִים · מְרִבְּיוֹת מוֹצָא לִיסוֹד
מְיֻחָד מַנִּיחִים · בֶּן הוֹשַׁע נָא : כְּהוֹשַׁעְתָּ בְּרָכוֹת וְאַרְוכוֹת
וּגְבוֹהוֹת מְעֻלָּסִים · בְּפִטְירָתָן יְוֹפִי לְךָ מְיֻחָד מְקֻלָּסִים · בֶּן
הוֹשַׁע נָא : כְּהוֹשַׁעְתָּ מוֹדִים וּמְיֻחָלִים וְלֹא מְשֻׁנִּים · כְּלָנוּ אֲנוּ
לְיָהּ וְעֵינֵינוּ לְיָהּ שׁוֹנִים · בֶּן הוֹשַׁע נָא: כְּהוֹשַׁעְתָּ יַעֲקֹב מַחֲצֵבֶיךָ
סוֹבְבִים בְּרַעֲנָנָה · רוֹנְנִים אֲנִי וְהוּ הוֹשִׁיעָה נָּא · בֶּן הוֹשַׁע
נָא : כְּהוֹשַׁעְתָּ חֵיל זְרִיזִים מְשֻׁרָתִים בְּמְנוּחָה · קָרְבַּן שַׁבָּת
בְּפוּל עוֹלָה וּמִנְחָה · בֶּן הוֹשַׁע נָא: כְּהוֹשַׁעְתָּ לְוִיֶּיךָ עַל דּוּכָנָם
לְהַרְבֵּת · אוֹמְרִים מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת · בֶּן הוֹשַׁע נָא :
כְּהוֹשַׁעְתָּ נְחוּמֶיךָ בְּמְצוֹתֶיךָ תָּמִיד יְשׁוּתַעֲשָׁעוּן · וּרְצֵה
וְהַחֲלִיצֵם בְּשׁוּבָה וְנַחַת יְוֹשִׁיעוּן · בֶּן הוֹשַׁע נָא: כְּהוֹשַׁעְתָּ שְׁבוּ
שַׁבְטֵי יַעֲקֹב · תָּשׁוּב וְתָשִׁיב שְׁבוּת אָהֳלֵי יַעֲקֹב · וְהוֹשִׁיעָה נָּא:
אֲנִי וְהוּ הוֹשִׁיעָה נָּא :
כְּהוֹשַׁעְתָּ שׁוֹמְרֵי מִצְוֹת · וְהוֹבֵי יְשׁוּעוֹת · אֵל לְמוֹשָׁעוֹת ·
וְהוֹשִׁיעָה נָּא · אֲנִי וְהוּ הוֹשִׁיעָה נָּא : תושיעה את עמך וכו׳

להושענא רבה

מק״ק נוהגים להושענות אלו על הסדר שנדפס כאן :
למען אמתך · אבן שתיה · אום אני חומה · אדון המוש׳ע ·
ארם ובהמה · אדמה מארר · למען איתן · בהושעת אלים ·
ואח״כ נוהגים תתנו וכל ההושענות כמו שנדפס כאן :

אֲנִי וְהוּ הוֹשִׁיעָה נָּא :

תִּתְּנוּ לְשֵׁם וּלְתִהְלָה · תְּשִׁיבֵנוּ אֶל הַהֶבֶל וְאֶל הַנְּהִלָּה ·
תְּרוֹמְמֵנוּ לְמַעֲלָה לְמַעֲלָה · תְּקָרְבֵנוּ לְבֵית הַתְּפִלָּה · תְּצִיבֵנוּ
כָּעֵץ עַל פַּלְגֵי מַיִם שׁוּלָה · תְּפַדֵּנוּ מִכָּל נֶגַע וּמַחֲלָה · תְּעַטְּרֵנוּ

בְּאַהֲבָה כְּלוּלָה · תְּשַׂמְּחֵנוּ בְּבֵית הַתְּפִלָּה · תְּנַהֲלֵנוּ עַל מֵי
מְנוּחוֹת כְּלָה · תְּמַלְּאֵנוּ חָכְמָה וְשִׂכְלָה · תַּלְבִּישֵׁנוּ עוֹז וּגְדֻלָּה ·
תַּכְתִּירֵנוּ בְּכֶתֶר כְּלוּלָה · תְּיַשְּׁרֵנוּ בְּאֹרַח כְּלוּלָה · תְּשַׁעֲנֵנוּ
בְּיוֹשֶׁר מְסִלָּה · תְּחָנְנֵנוּ בְּרַחֲמִים וּבְחֶמְלָה · תְּזַכִּירֵנוּ בְּמִי וְאֵת
עוֹלָה · תּוֹשִׁיעֵנוּ לְקֵץ הַגְּאֻלָּה · תְּהַדְּרֵנוּ בְּזִיו הַמּוּלָה · תְּדַבְּקֵנוּ
כְּאֵזוֹר חֲתוּלָה · תְּגַלְּנוּ בְּיַד הַגְּדוּלָה · תְּבִיאֵנוּ לְבֵיתְךָ בְּרִנָּה
וְצָהֳלָה · תְּאַדְּרֵנוּ בִּישַׁע וְגִילָה · תְּאַמְּצֵנוּ בְּרוּחַ וְהִצְלָה · תְּלַבְּבֵנוּ
בְּבִנְיַן עִירְךָ כְּבַתְּחִלָּה · תְּעוֹרְרֵנוּ לְצִיּוֹן בְּשִׂכְלוּלָהּ · תְּזַכֵּנוּ
לְנִבְנָתָהּ הָעִיר עַל תִּלָּהּ · תַּרְבִּיצֵנוּ בְּשֹׁשׁוֹן וְגִילָהּ · הוֹשַׁע נָא:
תַּחֲזֵקֵנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה · הוֹשַׁע נָא :

אָנָּא הוֹשִׁיעָה נָא :

אָנָּא אֲזֹן חִין תְּאֵבִי יִשְׁעֶךָ · בְּעַרְבֵי נַחֵל לְשַׁעֲשֻׁעֶךָ
וְהוֹשִׁיעָה נָא : אָנָּא גְּאַל כְּנֶת נִטָּעֶךָ · דּוֹמֶה בְּטַאטֵאֶךָ
וְהוֹשִׁיעָה נָא : אָנָּא הַבֵּט לַבְּרִית טָבְעֶךָ · וּמַחְשְׁבֵי אֶרֶץ
בְּהַטְבִּיעֶךָ · וְהוֹשִׁיעָה נָא : אָנָּא זְכֹר לָנוּ אָב יְדִיעֶךָ · חִסְדְּךָ
לָמוֹ בְּהוֹדִיעֶךָ · וְהוֹשִׁיעָה נָא : אָנָּא טַהֲרִי לֵב בְּהַפְלִיאֶךָ ·
יוֹדֵעַ כִּי הוּא פְּלִאֶךָ · וְהוֹשִׁיעָה נָא : אָנָּא כַּבִּיר כְּהַתְלֵנוּ
יְשׁוּעֶךָ · לַאֲבוֹתֵינוּ כְּהִשְׁבַּעְתָּ · וְהוֹשִׁיעָה נָא : אָנָּא מְצָא
מִשְׁאֲלוֹת עַם מְשׁוּעֶךָ · נֶעְקַד בְּהַר מוֹר כְּמוֹ שִׁוְּעֶךָ · וְהוֹשִׁיעָה
נָא : אָנָּא נַגֵּב אַשְׁלֵי נִטָּעֶךָ · עֲדִיצִים בְּהַנְיָעֶךָ · וְהוֹשִׁיעָה נָא:
אָנָּא פְּתַח לָנוּ אוֹצְרוֹת רִבְעֶךָ · יְצִיָּה מֵהֶם בְּהַרְבִּיעֶךָ · וְהוֹשִׁיעָה

באור הרוח

(חנת חזון) מחזיקם (חין) תחנם (לבעצעך) לבמחך (כנת נטעך) ישראל
(דומה) שם חומת (ישעיה כ"ו) (ל ריז) מילה הטבועה ותחוכה נבראו
(אב ידיעך) חברתם (תחלי נטעך) ישראל נגר מטעך (רבעך) גשתך (גיסם)

נָא: אָנָּא קוֹרְאֶיךָ אֶרֶץ בְּרֹעֲךָ: רְעֵם בְּטוּב מִרְעֶךָ וְהוֹשִׁיעָה
נָא: אָנָּא שְׁעָרֶיךָ תֶּעֱלֹ מְמַשׁוֹאֶךָ: תֵּל תַּלְפִּיוֹת בְּהַשְׁיאֶךָ
וְהוֹשִׁיעָה נָא:

אָנָּא אֵל נָא הוֹשַׁע נָא וְהוֹשִׁיעָה נָא:

אֵל נָא תְּעִינוּ בָּשָׁה אוֹבֵד: שְׁמֵנוּ מִסִּפְרֶךָ אֵל תְּאַבֵּד: הוֹשַׁע
נָא וְהוֹשִׁיעָה נָא: אֵל נָא רְעֵה אֶת צֹאן הַהֶרְגָה: קְצוּפָה וְעָלֶיךָ
הֵרוּעָה: חוֹ׳ וְהוֹ׳: אֵל נָא צֹאנְךָ וְצֹאן מַרְעִיתֶךָ: פְּעָלָתֶךָ
וְרַעְיָתֶךָ: חוֹ׳ וְהוֹ׳: אֵל נָא עֲנִיֵּי הַצֹּאן: שִׁיחֵם עֲנֵה בְּעֵת
רָצוֹן: חוֹ׳ וְהוֹ׳: אֵל נָא נוֹשְׂאֵי לְךָ עַיִן: מִתְקוֹמְמֶיךָ יִהְיוּ
כְאַיִן: חוֹ׳ וְהוֹ׳: אֵל נָא לְמַנְסְכֵי לְךָ מַיִם: בְּמַמְעֲיֵנִי הִישׁוּעָה
יִשְׁאֲבוּן מַיִם: חוֹ׳ וְהוֹ׳: אֵל נָא יַעֲלוּ לְצִיּוֹן מוֹשִׁיעִים: מְפוּלִים
בְּךָ וּבְשִׁמְךָ נוֹשָׁעִים: חוֹ׳ וְהוֹ׳: אֵל נָא חֲמוּץ בְּגָדִים: זְעוּם
לְנֵעֶר כָּל בּוֹגְדִים: וְהוֹ׳: אֵל נָא זְכוֹר תִּזְכּוֹר: הַנְּכוּרִי בְּלֹתֶךָ
וְכוֹר: חוֹ׳ וְהוֹ׳: אֵל נָא הוֹרְשֶׁיךָ בְּעַנְפֵי עֲרָבוֹת: נָעִים שָׁעָה
מֵעֲרָבוֹת: חוֹ׳ וְהוֹ׳: אֵל נָא בָּרֵךְ בְּעִטּוּר שָׁנָה: אִמְרֵי רָצָה
בְּפִלּוּלִי בְּיוֹם הוֹשַׁעְנָא: הוֹשַׁע נָא: וְהוֹשִׁיעָה נָא:

אָנָּא אֵל נָא הוֹשַׁע נָא: וְהוֹשִׁיעָה נָא אָבִינוּ אָתָּה:

לְמַעַן תָּמִים בְּדוֹרוֹתָיו: הַנִּמְלָט בְּרוֹב צִדְקוֹתָיו: מְצִיל
מִשְׁטָפָה בְּבָא מַבּוּל מַיִם לְאוֹם אֲנִי תּוֹמֶה: הוֹשַׁע נָא: וְהוֹשִׁיעָה

באור הרוויח

תומה (נרועתך) נהתחכך שמסם (תעל) שלה (ממשולך) ל׳ חורכן (נסביחך)
ל׳ התכוממות: (פיכורי) תואר ליסראל ע״ש ותכרה לי תמכה עבר נסף
יהומר שוורים ולתך שוורים (סובע ג׳) (נעים) נועתם (מערבות) נמסיב:
(למען תמים) נח: (לאום אני תומה) תואר ליסראל יען לברה כתמה ולדמסם

נָא אֲבִינוּ אַתָּה: לְמַעַן שָׁלֵם בְּכָל מַנְשִׁים · הַמִּנְחָה בַּעֲשָׂרָה נְסָכִים · כְּשֶׁר מַלְאָכִים נָם יַקְהָ נָא מַעַט מַיִם · לִבְרָה כַּרְמָה · הו׳ והו׳ אבינו אתה: לְמַעַן רַךְ וְיָחִיד נַחְנַט פְּרִי לְמֵאָה · וְעַק אַיֵּה הַשֶּׂה לְעוֹלָה · בְּשֶׁרוּהוּ עֲבָדָיו מִצְאנוּ מַיִם · לְגוֹלָה וְסוּרָה · הו׳ והו׳ אבינו אתה: לְמַעַן קַדֵּם שְׁאֵת בִּרְכָה · הַנְשְׁטֵם וְלִשְׁמֵךְ הַבָּה · מְיַחֵם בְּמַקְלוֹת בִּשְׁקָתוֹת הַמַּיִם · לְדָמֶּרֶת לְתָמָר · הו׳ והו׳ אבינו אתה: לְמַעַן צֶדֶק הָיוֹת לְךָ לְכֹהֲנֵי כָּחֲתָן פְּאֵר וְכַהֲנֵי מִנְחָה בְּמִסָּה בְּמֵי מְרִיבַת מַיִם · לְהָהָר הַטּוֹב · הו׳ והו׳ אבינו אתה: לְמַעַן בּוֹאֵר הָיוֹת גִּבּוֹר לְאֲחִיו יְהוּדָה אֲשֶׁר נִבַּר בְּאֶחָיו · סְתַפֵּר רוֹבַע מְדָלָיו יָזַל מַיִם · לֹא לָנוּ כִּי אִם לְמַעַנְךָ · הו׳ והו׳ אבינו אתה: לְמַעַן עָנִיו מְבֻל וְנֶאֱמָן · אֲשֶׁר בְּצִדְקוֹ כָּלְכֵּל הַמָּן · מָשׁוּךְ לְגוֹאֵל וּמְשׁוֹי מַמִּים · לְוֹאת הַנִּשְׁקָפָה · הו׳ והו׳ אבינו אתה: לְמַעַן שִׁמְתוֹ כְּמַלְאֲכֵי מְרוֹמִים · הַלּוּבֵשׁ אוֹרִים וְתֻמִּים · מְצוּוֶה לָבֹא בְּמִקְדָּשׁ בְּקִדּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם וּרְחִיצַת מַיִם · לְחוֹלַת אַהֲבָה · הו׳ והו׳ אבינו אתה: לְמַעַן נְבִיאָה מְחוֹלַת מַחֲנַיִם · לְכָמְהֵי לֵב הוֹשִׁמָה עֵינַיִם · לְרַגְלֵה רָצָה עֲלוֹת וְרָדַת בְּאֵר מַיִם · לְטוֹבוּ אָהֳלֵיוּ · הו׳ והו׳ אבינו אתה: לְמַעַן מְשֻׁרַת לֹא מֵשׁ מֵאָהֳלִי · וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ עָלָיו אָהֵל · בְּעָבְרוֹ בַּיַּרְדֵּן נִבְרְתָה הַמַּיִם · לְיָפֶה וּבָרָה · הו׳ והו׳ אבינו אתה: לְמַעַן לְבַד רְאוֹת לְטוֹבָה אוֹת · זָעַק אַיֵּה נְפָלִאוֹת · מְצָה טַ מְגָזָה מָלֵא הַכַּפֶּל מַיִם · לְכַלַּת לְבָנוֹן · הו׳ והו׳ אבינו אתה: לְמַעַן פְּלוּלֵי עֲשׂוֹת

באור הרוח

נסרי והנריכם בכסיום (כבר) כהסר רהם (נחנט) נולד (קום בהת נרכם) יעקב (נכבשם) כדכהיב ויסטום עבו הת יעקב (להסר כסוב) זו ימובלים (נשמעו כמלאכי מרומים) זה פיהם שנהעלם למלך (נגיהה) מרים כנגיהם

לְהוֹשִׁיעֲךָ · אֲשֶׁר בַּיָּדָם תִּתָּה יְשׁוּעָתֶךָ · צְרוּפֵי מִנּוּי בְּלִקְחָם
בַּיָּדָם מַיִם · לְלֹא בִגְדוּ בָךְ · הוֹ׳ וְהוֹ׳ אֲבִינוּ אַתָּה: לְמַעַן יְחִידֶיךָ
צוֹרְרִים דֹּשׁ · אֲשֶׁר מֻרְחָם לִנְוֵה הַקֹּדֶשׁ · מְמַהֲשׁ לְחֵי
הַבְּקָעוֹת וּוֹ מַיִם · לְמַעַן שִׁמְךָ קָדְשֶׁךָ · הוֹ׳ וְהוֹ׳ אֲבִינוּ אַתָּה: לְמַעַן
טוּב הוֹלֵךְ וְגָדֵל · אֲשֶׁר מַעֲשָׂק עֵדָה חָדֵל · בְּשׁוּב עָם מֵחֲטֹא
צָו שְׁאָב מַיִם · לְנָאוֶה בִּירוּשָׁלַיִם · הוֹ׳ וְהוֹ׳ אֲבִינוּ אַתָּה: לְמַעַן
חֵיךְ מְכַרְכֵּר בְּשִׁיר · הַמְלַמֵּד תּוֹרָה בְּכָל כְּלֵי שִׁיר · מְנַפֵּחַ
לְפָנָיו פְּתָאֵב שְׁתוֹת מַיִם · לְשָׁמוֹ בָּהּ סְבָרָם · הוֹ׳ וְהוֹ׳ אֲבִינוּ
אַתָּה: לְמַעַן זָךְ עָלָה בְּכַעֲרָה · הַמְקַנֵּא וּמֵשִׁיב עֶבְרָה · לְפַלְגוֹ
יְרֵדָה אֵשׁ וְלַחְכָה עָפָר וּמַיִם · לְעֵינֵיהֶ בְּרֵכוֹת · הוֹ׳ וְהוֹ׳ אֲבִינוּ
אַתָּה: לְמַעַן וְשֶׁרֶת בָּאַמְתָּ לְרַבּוֹ · פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחוֹ נֶאֱצַל בּוֹ ·
בְּקַרְתּוֹ מְנַגֵּן נִתְמַלְאוּ גֻבִּים מַיִם · לְפִצּוּמֵי כְּמִכָּה · הוֹ׳ וְהוֹ׳
אֲבִינוּ אַתָּה: לְמַעַן הָרַהַר עֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ · הַמְּבָרְיוֹ הָשׁוּבָה
לְצַאנֶךָ · אוֹ בְּבָא מְחָרְפֶךָ סְתֹם עֵינוֹת מַיִם · לְצִיּוֹן מְבַלֵּל יִוְּשֵׁי ·
הוֹ׳ וְהוֹ׳ אֲבִינוּ אַתָּה: לְמַעַן דְּרוּשׁוֹ פְּתוֹךְ הַגּוֹלָה · וְסוֹרֵךְ לְמוֹ
גְּגֹלָה · בְּלִי לְהִתְגָּאֵל דְּרוּשׁוֹ זְרוֹעוֹנִים וּמַיִם · לְקוֹרְאֵיךָ בְּצַר ·
הוֹ׳ וְהוֹ׳ אֲבִינוּ אַתָּה: לְמַעַן גְּמַר הַכְּמָה וּבִינָה · סוֹפֵר מָהִיר
מְפַלֵּשׁ אֻמָּנָה · תְּחַכְּמֵנוּ אֲמָרִים הַמְּשׁוּלִים בְּרַחֲבֵי מַיִם ·
לְרַבֵּנוּ עָם · הוֹ׳ וְהוֹ׳ אֲבִינוּ אַתָּה: לְמַעַן בָּאֵי לְךָ הַיּוֹם בְּכָל
לֵב שׁוֹפְכִים לְךָ שִׂיחַ בְּלֹא לֵב וָלֵב · שׁוֹאֲלִים מִמְּךָ עוֹז מְטָרוֹת

באור תרוו"ת

(נפד) גרשון (כלוני) ג' מלוה סמלקקים (יחיד) שמעון (מוא טולך) שמואל
סאניח (חין) תרגומו של משחק · דוד שהיה מכחק ומכרכר לשני סלחון
(אב) פליטי (ושרת נאמת) זה אליעזר (פרהר) זה חוקים (דרשוך) שאו
שמגיה עיניהם ומצים:

מַיִם · לְשׁוֹרְרוֹ בַּיָּם · הוֹי והוֹ׳ אבינו אתה : לְמַעַן אוֹמְרֵי יִגְדַּל
שִׁמְךָ וְהֵם נַחֲלָתֶךָ וְעַמְּךָ יְצֻמִּים לִישָׁעֲךָ כְּאֶרֶץ עֲיֵפָה לַמַּיִם ·
לְתָרֵת לָמוֹ מְנוּחָה · הושע נא והושיעה נא אבינו אתה :

חזן וקהל הוֹשַׁע נָא אֵל נָא · אָנָּא הוֹשִׁיעָה נָּא :
הוֹשַׁע נָא סְלַח נָא · וְהַצְלִיחָה נָא · וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֵל מָעֻזֵּנוּ :

מניח הלולב מידו ולוקח הסוכעת ותופסם עד סחנעס :

תַּעֲנָה אֲמוּנִים שׁוֹפְכִים לְךָ לֵב כַּמַּיִם · וְהוֹשִׁיעָה נָּא: לְמַעַן
בָּא בְּאֵשׁ וּבַמַּיִם · גֹּזֶר וְגַם יַקֵּה נָא מֵעֵט מַיִם · וְהַצְלִיחָה נָא
וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֵל מָעֻזֵּנוּ : תַּעֲנָה דְגָלִים נְוֵה נְזִירֵי מַיִם · וְהוֹשִׁיעָה
נָּא : לְמַעַן הַנֶּעְקָד בְּשַׁעַר הַשָּׁמַיִם · וְשָׁב וְחָפַר בְּאֵרוֹת מַיִם ·
וְהַצְלִיחָה נָא וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֵל מָעֻזֵּנוּ : תַּעֲנָה זְבִים חוֹנִים עֲלֵי
מַיִם · וְהוֹשִׁיעָה נָא : לְמַעַן הֶלֶק מִפְצָל מַקְלוֹת בְּשִׁקְתוֹת
הַמַּיִם · טָעַן וְגָל אֶבֶן מִבְּאֵר מַיִם · וְהַצְלִיחָה נָא וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֵל
מָעֻזֵּנוּ : תַּעֲנָה יְדִידִים נוֹהֲלֵי דַת מְשׁוּלַת מַיִם · וְהוֹשִׁיעָה נָא :
לְמַעַן כָּרוּ בְּמִשְׁעֲנוֹתָם מַיִם · לְהָבִין לְמוֹ וּלְצֹאצָאֵימוֹ מַיִם ·
וְהַצְלִיחָה נָא וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֵל מָעֻזֵּנוּ: תַּעֲנָה מִתְחַנְנִים בְּבִישִׁימוֹן
עֲלֵי מַיִם · וְהוֹשִׁיעָה נָּא : לְמַעַן נֶאֱמַן בַּיִת מַכְפִּיק לְעֵם מַיִם ·
מֶלַע הָךְ וַיָּזוּבוּ מַיִם וְהַצְלִיחָה נָא וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֵל מָעֻזֵּנוּ: תַּעֲנָה
עוֹנִים עֲלֵי בְאֵר מַיִם · וְהוֹשִׁיעָה נָּא : לְמַעַן פָּקַד בְּמֵי מְרִיבַת
מַיִם · צָמְאִים לְהַשְׁקוֹתָם מַיִם · וְהַצְלִיחָה נָא וְהוֹשִׁיעֵנִי אֵל
מָעֻזֵּנוּ : תַּעֲנָה קְדוֹשִׁים מְנַסְּכִים לְךָ מַיִם · וְהוֹשִׁיעָה נָא :
לְמַעַן רֹאשׁ מְשׁוֹרְרִים בְּתֹאֶב שְׁתוֹת מַיִם · הַלַּיְלָה פִּין וְנָסַךְ
לְךָ מַיִם · וְהַצְלִיחָה נָא וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֵל מָעֻזֵּנוּ : תַּעֲנָה שׁוֹאֲלִים
בְּרִבְנוּעַ אַשְׁלֵי מַיִם וְהוֹשִׁיעָה נָא: לְמַעַן תַּל הַלְּבִיוֹת כּוֹצֵא מַיִם ·

תִּפְתַּח אֶרֶץ וְתַרְעִיף שָׁמַיִם וְהַצְלִיחָה נָא וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֵל מְעֻזֵּנוּ:
רַחֵם נָא קְהַל עֲדַת יְשֻׁרוּן · סְלַח וּמְחַל עֲוֹנָם · וְהוֹשִׁיעֵנוּ
אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ :

הֵן כְּעֵינֵי עֲבָדִים אֶל יַד אֲדוֹנִים · בָּאנוּ לְפָנֶיךָ נְדוֹנִים ·
וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ : גֶּאֱה אֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים · נִתְגְּרוּ בָּנוּ
מְדָנִים · הוֹשִׁיעֵנוּ וּבְעַלְוֹנוּ וּוֹלְתְךָ אֲדוֹנִים · וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי
יִשְׁעֵנוּ : הֵן גָּשְׁנוּ הַיּוֹם בְּתַחֲנוּן · עֲדֵיךָ רַחוּם וְחַנּוּן · וְסַפְּרֵנוּ
נִפְלָאוֹתֶיךָ בְּשִׁנּוּן · וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ: זְבֶת חֶלֶב וּדְבַשׁ ·
נָא אַל תִּיבַשׁ · חֲשֶׁרֶת מַיִם כְּאַבָּה תַּחְבּשׁ · וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי
יִשְׁעֵנוּ · טְעֵנוּ בְּשֶׁמֶנָה · בְּיַד שִׁבְעָה וּשְׁמוֹנָה · יְשַׁר צַדִּיק אֵל
אֱמוּנָה · וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ : כְּרַת בְּרִית לָאָרֶץ · עוֹד
כָּל יְמֵי הָאָרֶץ · לְבִלְתִּי פְּרֹץ בָּהּ פֶּרֶץ · וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי
יִשְׁעֵנוּ : מְתַחֲנִים עֲלֵי מַיִם · כַּעֲרָבִים עַל יִבְלֵי מַיִם · נָא זְכֹר
לְמוֹ נְפוּחַ הַמַּיִם · וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ : שִׂיחִים בְּדֶרֶךְ
מַטְעֵם · עוֹמְסִים בְּשׁוּעָתָם · עֲנֵם בְּקוֹל פְּגִיעָתָם · וְהוֹשִׁיעֵנוּ
אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ : פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת · פְּנֵה לְפִלּוּלָם שְׁעוֹת · צַדְּקֵם
אֵל לְמוֹשָׁעוֹת · וְהוֹשִׁיעֵנוּ [illegible] יְשַׁעֵנוּ : קוֹל רִגְשָׁם תִּשְׁמַע
תִּפְתַּח אֶרֶץ וְיִפְרוּ יֶשַׁע · רַב לְהוֹשִׁיעַ וְלֹא הָפֵץ רַחֵם
וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ :

שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם פְּתַח · וְאוֹצָרְךָ הַטּוֹב לָנוּ תִּפְתַּח · תּוֹשִׁיעֵנוּ
וְרִיב אַל תְּמַתַּח · וְהוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ :

שׁ״ץ קוֹל מְבַשֵּׂר מְבַשֵּׂר וְאוֹמֵר : והקהל חוזר

באור הרוו״ח

(סל מבשר) יהא תאב יכאב ויתמר תומן יעתך כו׳ (כתיס) כתוס שׁ

אוֹמֵן יְשׁוּעָה בָּא · קוֹל הוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא · מְבַשֵּׂר וְאוֹמֵר :
קוֹל בָּא בְּרִבְבוֹת כְּתִים · לַעֲמוֹד עַל הַר הַזֵּיתִים · מ״ו : קוֹל
נְשָׁמָה בְּשׁוֹפָר לְתָקֵעַ · תַּהְתָּיו הַר יִבָּקַע · מ״ו : קוֹל דְּפֵק וְהַצִּיץ
וְרֵחַ · וּמֵשׁ הֲצִי הָהָר מִמִּזְרָח · מ״ו : קוֹל הֲקִים מְלוֹל נוֹאֲמוֹ ·
וּבָא הוּא וְכָל קְדוֹשָׁיו עִמּוֹ · מ״ו : קוֹל וּלְכָל בְּאֵי הָעוֹלָם · בַּת
קוֹל יִשָּׁמַע בָּעוֹלָם · מ״ו : קוֹל זֶרַע עַמּוּסֵי רַחֲמוֹ · נוֹלָדוּ כְּיוֹלֵד
מִמֵּעֵי אִמּוֹ · מ״ו : קוֹל חִלָּה וְיוֹלֵדָה מִי זֹאת · מִי שָׁמַע כָּזֹאת ·
מ״ו : קוֹל טָהוֹר כְּעַל כָּל אֵלֶּה · וּמִי רָאָה כָּאֵלֶּה · מ״ו : קוֹל
יֶשַׁע וְזֶמֶן הוּחַד · הֲיוּחַל אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד · מ״ו : קוֹל כַּבִּיר
רִים וְתַחַת · אִם יִוָּלֵד גּוֹי כְּעַם אֶחָת · מ״ו : קוֹל לָעֵת יִגָּאֵל
עַמּוֹ נָאוֹר · וְהָיָה לָעֵת עֶרֶב יִהְיֶה אוֹר · מ״ו : קוֹל מוֹשִׁיעִים
יַעֲלוּ לְהַר צִיּוֹן · כִּי חָלָה גַּם יָלְדָה צִיּוֹן · מ״ו : קוֹל נִשְׁמַע בְּכָל
גְּבוּלֵךְ · הַרְחִיבִי מְקוֹם אָהֳלֵךְ · מ״ו : קוֹל שִׂימִי עַד הַמְּשַׁךְ
מִשְׁכְּנוֹתַיִךְ · קַבְּלִי בָּנַיִךְ וּבְנוֹתַיִךְ · מ״ו : קוֹל עָלְוִי הַבְּצֶלֶת
הַשָּׁרוֹן · כִּי קָמוּ יְשֵׁנֵי חֶבְרוֹן · מ״ו : קוֹל פְּנוּ אֵלַי וְהִוָּשְׁעוּ ·
הַיּוֹם אִם בְּקוֹלִי תִּשְׁמָעוּ · מ״ו : קוֹל צֶמַח אִישׁ צֶמַח שְׁמוֹ ·
הוּא דָוִד בְּעֶצְמוֹ · מ״ו : קוֹל קוֹמוּ כְּפוּשֵׁי עָפָר · הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ
שׁוֹכְנֵי עָפָר · מ״ו : קוֹל רַבֹּתַי עִם בְּהַמְלִיכוֹ · מְגַדֵּל יְשׁוּעוֹת
מַלְכּוֹ · מ״ו : קוֹל שֵׁם רְשָׁעִים לְהַאֲבִיד · עָשָׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ
לְדָוִד · מ״ו : קוֹל תְּנָה יְשׁוּעוֹת לְעַם עוֹלָם · לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד
עוֹלָם · מְבַשֵּׂר וְאוֹמֵר :

ג״פ קוֹל מְבַשֵּׂר מְבַשֵּׂר וְאוֹמֵר :

באור תרוית

מלמכים (כפוסי צפר) הכפוסים והקוריס נעפר (רנתי עם) סתשוכם נעמים :

(נהורא) יחכוט הערכה על הקרקע דווקא כמנהג כוס"ק ויהיו הערכה
ס' כדיס לא פחות ולא יותר ויחכוט רק ס' חבטות ולא יותר :

לאחר חבטת הערכה יאמר זה :

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו הבוחר בנביאים טובים ובמנהגיהם הטובים שתקבל ברחמים וברצון את תפלתנו והקפותינו ויכר לנו זכות שבעת תמימיך • ותסיר מחיצת הברזל המפסקת בינינו וביניך ותאזין שועתנו • ותיטיב לנו החתימה • תולה ארץ על בלימה• וחתמנו בספר חיים טובים • והיום הזה תתן בשכינת עוזך חמש גבורות ממותקות על ידי חביטת ערבה מנהג נביאיך הקדושים • ותתעורר האהבה ביניהם ותנשקנו מנשיקות פיך ממתקת כל הגבורות וכל הדינין • ותאר לשכינת עוזך בשם (יו"ד ה"א וא"ו) שהוא טל אורות שלך ומשם תשפיע שפע לעבדך המתנפל לפניך מחילה שתאריך ימיו ותמחול לחטאיו ועונותיו ופשעיו ותפשוט ימינך וידך לקבלו בתשובה שלימה לפניך ואוצרך הטוב תפתח להשביע מים נפש שוקקה כמו שכתוב יפתח יי לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידך אמן : הושיעה את עמך וכו'

לשמחת תורה

אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ .
לַעֲשׂוֹת נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ : אֵין כָּמוֹךָ
בָאֱלֹהִים אֲדֹנָי וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ : יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְיָ
בְּמַעֲשָׂיו: יְהִי שֵׁם יְיָ מְבוֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם : יְהִי יְיָ אֱלֹהֵינוּ
עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ אַל יַעַזְבֵנוּ וְאַל יִטְּשֵׁנוּ: וְאִמְרוּ
הוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְקַבְּצֵנוּ וְהַצִּילֵנוּ מִן הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת
לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ בִּתְהִלָּתֶךָ : יְיָ מָלָךְ יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלוֹךְ
לְעוֹלָם וָעֶד : יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם :
וְיִהְיוּ נָא אֲמָרַי לְרָצוֹן לִפְנֵי אֲדוֹן כֹּל : וַיְהִי בִּנְסוֹעַ הָאָרוֹן
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה יְיָ וְיָפוּצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנוּסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ :

קוּמָה יְיָ לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ: כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ: בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ: וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה׳ קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ׳ זֶה יְיָ קִוִּינוּ לוֹ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ: כִּי מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר: כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר יְיָ מִירוּשָׁלָיִם:

אב הרחמים היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים: כי בך לבד בטחנו מלך אל רם ונשא אדון עולמים:

תה"כ מוציאין כל ס"ת שבהיכל ומסכנין המגדל ז"פ ואומרים זה:

אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא: אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָּא׳ אָנָּא יְיָ עַנֵּנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ: אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת הוֹשִׁיעָה נָּא׳ בּוֹחֵן לְבָבוֹת הַצְלִיחָה נָּא: גּוֹאֵל חָזָק עַנֵּנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ:

תורת ה' תמימה משיבת נפש: מזמור לדוד הבו לה' בני אלים הבו לה' כבוד ועוז: הבו לה' כבוד שמו השתחוו לה' בהדרת קודש: קול ה' על המים אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים: למנצח בנגינות מזמור שיר: אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה: אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה: כי אמרתי עולם חסד יבנה:

הוֹבֵר צַדִּיקוּת הוֹשִׁיעָה נָּא׳ הָדוּר בִּלְבוּשׁוֹ הַצְלִיחָה נָּא׳ וְתִיק וְחָסִיד עַנֵּנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ:

עדות ה' נאמנה מחכימת פתי: קול ה' בכח: לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך: קבל רנת עמך שגבנו טהרנו נורא: לך זרוע עם גבורה תעוז ידך תרום ימינך:

זַךְ וְיָשָׁר הוֹשִׁיעָה נָּא׳ חוֹסֵל הַלִּים הַצְלִיחָה נָּא׳ טוֹב וּמֵטִיב עַנֵּנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ:

יודי ה' ישרים משמחי לב: קול ה' בהדר: יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם: נא גבור דורשי יחודך כבבת שמרם: תתן אמת ליעקב חסד לאברהם:

יוֹדֵעַ מַחֲשָׁבוֹת הוֹשִׁיעָה נָּא · כַּבִּיר וְנָאוֹר הַצְלִיחָה נָּא ·
לוֹבֵשׁ צְדָקוֹת עֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ :

מצות ה' ברה מאירת עינים: קול ה' שובר ארזים וישבר ה' את ארזי הלבנון: וירקידם כמו עגל לבנון ושריון כמו בן ראמים : ישמחו ורננו לאומים כי תשפוט עמים מישור ולאומים בארץ תנחם סלה ברכם טהרם רחמי צדקתך תמיד גמלם : נעימות בימינך נצח סלה

מֶלֶךְ עוֹלָמִים הוֹשִׁיעָה נָּא · נָאוֹר וְאַדִּיר הַצְלִיחָה נָּא ·
סוֹמֵךְ נוֹפְלִים עֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ :

יראת ה' טהורה עומדת לעד : קול ה' חוצב להבות אש : יורוך עמים אלהים יודוך עמים כלם : חסין קדוש ברוב טובך נהל עדתך : ה' ארוגינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים :

עוֹזֵר דַּלִּים הוֹשִׁיעָה נָּא · פּוֹדֶה וּמַצִּיל הַצְלִיחָה נָּא · צוּר
עוֹלָמִים עֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ :

משפטי ה' אמת צדקו יחדו : קול ה' יחיל מדבר יחיל ה' מדבר קדש : ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים אלהינו : יחיד גאה לעמך פנה · זוכרי קדושתך : צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו :

קָדוֹשׁ וְנוֹרָא הוֹשִׁיעָה נָּא · רַחוּם וְחַנּוּן הַצְלִיחָה נָּא · שׁוֹמֵר
הַבְּרִית עֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ :

תּוֹמֵךְ תְּמִימִים הוֹשִׁיעָה נָּא · תַּקִּיף לָעַד הַצְלִיחָה נָּא · תָּמִים
בְּמַעֲשָׂיו עֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ :

הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים : קול ה' יחולל אילות ויחשוף יערות ובהיכלו כלו אומר כבוד : ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם : ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום : יברכנו אלהים ויראו אותו כל אפסי ארץ : שועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלומות : לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ : לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש : והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד : ובתורתך כתוב לאמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד : ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד :

שמע ישראל גדלו ומגנים על הכל ומכניסים כל הס"ת לסיכל רק יחתני
ג' ס"ת נחתת קודין וזאת הברכה ונכנים בראשית ונג' מפטיר ותת"כ
מגניכין הס"ת ומחזן מתחיל שישו ושמחו)

שִׂישׂוּ וְשִׂמְחוּ בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה · וּתְנוּ כָּבוֹד לַתּוֹרָה · כִּי טוֹב סַחְרָהּ מִכָּל סְחוֹרָה · מִפָּז וּמִפְּנִינִים יְקָרָה : נָגִיל וְנָשִׂישׂ בְּזֹאת הַתּוֹרָה · כִּי הִיא לָנוּ עוֹז וְאוֹרָה : אֲהַלְלָה אֱלֹהַי וְאֶשְׂמְחָה בּוֹ · וְאָשִׂישָׂה תִּקְוָתִי בּוֹ · אֲהוֹדֶנּוּ בְּסוֹד עַם קְרוֹבוֹ · אֱלֹהַי צוּרִי אֶחֱסֶה בּוֹ : נָגִיל בְּכָל לֵב אֲרַנֵּן צַדְּקוֹתֶיךָ · וַאֲסַפְּרָה תְּהִלָּתֶךָ · בְּשָׁשׂוֹן הֲשִׁיבֵנוּ לְבֵיתֶךָ · עַל הַסְּדֶרֶ וְעַל אֲמִתֶּךָ : נָגִיל

הִתְקַבְּצוּ מַלְאָכִים זֶה אֶל זֶה לְקַבֵּל זֶה · וְאָמַר זֶה לָזֶה · מִי הוּא זֶה וְאִי זֶה הוּא · מְאַחֵז פְּנֵי כִסֵּא · פָּרַשׂ עָלָיו עֲנָנוֹ · מִי עָלָה לַמָּרוֹם · מִי עָלָה לַמָּרוֹם · מִי עָלָה לַמָּרוֹם · וְהוֹרִיד עוֹז מִבְטָחָה: הִתְקַבְּצוּ מֹשֶׁה עָלָה לַמָּרוֹם · מֹשֶׁה עָלָה לַמָּרוֹם מֹשֶׁה עָלָה לַמָּרוֹם · וְהוּא הוֹרִיד עוֹז מִבְטָחָה : הִתְקַבְּצוּ

אָגִיל וְאֶשְׂמַח בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה · בֹּא יָבֹא צֶמַח בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה · תּוֹרָה הִיא עֵץ חַיִּים לְכָלָם חַיִּים כִּי עֶמְקָהּ מְקוֹר חַיִּים · אַבְרָהָם שָׂמַח בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה · יִצְחָק שָׂמַח בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה · יַעֲקֹב שָׂמַח בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה · מֹשֶׁה אַהֲרֹן שָׂמְחוּ בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה · אֵלִיָּהוּ שְׁמוּאֵל דָּוִד שְׁלֹמֹה שָׂמְחוּ בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה · תּוֹרָה הִיא עֵץ חַיִּים · לְכָלָם חַיִּים · כִּי עֶמְקָהּ מְקוֹר חַיִּים : אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל · אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל · אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל · אֲשֶׁר בָּחַר בָּכֶם אֵל · וְהִנְחִילָכֶם הַתּוֹרָה סִפְרָה (נ"א סִפְרִי) מַתָּנָה :

קצות הלכות תענית

קצור לשון פרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' תעניות • מ"ע מה"ת לזעוק ולהריע בתעניות על כל צרה שבאה על הצבור כו' ודבר זה מדרכי התשובה שאם שבזמן שהצרה באה יזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים בורע להם ככתוב עוד תיכם הטו חללה וזהו שיגרום להסיר הצרה מעליהם • אבל אם לא יצעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם הוא לנו וצרה זו מקרה נקרה פ"ו דרך אכזריות יגורמת להם לאדבק במעשיהם הרעים • ותוסיף הצרה צרות אחרות • והוא שבתוב בתורה והלכתם עמי קרי והלכתי עמכם בחמת קרי כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו אסיח קרי תוסיף לכם חמת קרי • ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שבאה על הצבור עד שירוחמו מן השמים • כגון שהצבור מתענים ומתפללים על צרתם הך מצוה על כל יחיד שיתענה ויתפלל על צרתו • כיצד כיצד לו חולה בתוך ביתו או תופח במדבר או חבוש בבית האסורים ים לו להתענות עליו ולבקש רחמים בתפלתו • כל הסרוי בתענית הן על צרתו או על חלומו או שמתענה עם הצבור על צרתם ה"ז לא יגמע עידונין בעלמו ולא יקל ראשו ולא יבי' שמח וטוב לב ומכ"ש שלא יסחוק בשוק אלא דואג ואומן כמ"ש מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו עכ"ל • וכתב הסל"ה ז"ל ע"ז ומי שהיו עושה כן לא עלה בידו אלא העיוני במעשה את עצמו כי מנין התענית הוא להכניע את האומר ולהגביה את כח הכלי ולהיות כל היום דכוק בו יתי' בתשובה תפלה ודקה ות"ת בנגד כולם • וק"ו שיהי' אור מרע להרחיק מעליו כל נדנוד עבירה וכל מדה מגונה וכפרט שיזכר מן הכעס שהוא הפגם הגדול ב' שלם כי שכשם הוא אל זר והוא בח קלת נפש למי שהוא ריקן מחכמה ומעשים ע"כ יתגבר על הכעס • גם לא יבוש שום שיחה בטילה רק כל מגמתו תמיד על דביקותו בה' יתי' • ואף אם יהיה לו חיוב מו"מ ביום התענית יעשוק בתמונה ובנחת וימהר לחזור לדביקותו עכ"ל : וידוע מבחז"ל חגדת התענית נדקתה • פירושו כשאדם מתענה והרעבון מצערו אז מרגיש בצער בעני שתמיד הוא תבר לתת לך הוא בנשר ובכתב ומרתם עליו :

דיני תעניות בה"ב

אחר פסח וכן אחר סוכות נוהגין להתענות תענית בני וחמישי ושני וממתינים עד שיעבור כל הודש ניסן ותשרי ואז מתענים ובשבת הראשון אחר ר"ה מברכין מי שיקבל עליו תענית בה"ב ומי שעושה חמן ח"ל יקבלם עם ירגה להתענות ואם יש מילה או התוכר בתוכו שבת נוהגין לברכו במנחה :

סליחות לשני וחמישי ושני

התפלות הללו נתחברו בימי הגזרות הנוראות שנגזרו על היהודים, ובאותם הימים הגיד הכתוב מעשיו לעמו כל מלכי הארץ חסד. לפי שהגזרה היתה להפלנים הוסיף כי חס לזכר החסדים אשר עשה עמנו ה' בימיהם הכתוב להגילנו מכל צר ואויב:

קודם אמירת הסליחות מתחילין כאן ואומרים אל ארך אפים וכו':

סְלַח לָנוּ אָבִינוּ. כִּי בָרוּב אִוַּלְתֵּנוּ שָׁגִינוּ. כְּחַל לָנוּ כַּלְּבָבֵנוּ כִּי רַבּוּ עֲוֹנֵינוּ:

אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם אַתָּה וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרֵאתָ וְדֶרֶךְ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ. גְּדֹלַת רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ הָעוֹפֵר הַיּוֹם וּבְכָל יוֹם לְזֶרַע יְדִידֶיךָ. תֶּפֶן אֵלֵינוּ בְּרַחֲמִים כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים. בְּתַחֲנוּן וּבִתְפִלָּה פָּנֶיךָ נְקַדֵּם. כְּהוֹדַעְתָּ לָעֲנִיו מִקֶּדֶם: כַּתֵּרוֹן אַפֶּךָ שׁוּב כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כָּתוּב. וְכֵצֵל כְּנָפֶיךָ נֶחְסֶה וְנִתְלוֹנָן עַד יָעִים וַיַּרְדְּ יְיָ בָּעָנָן. תַּעֲבוֹר עַל פִּשְׁעֵנוּ וְתִמְחֶה אָשָׁם עַד יוֹם נִיתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם. תַּאֲוִין שַׁוְעָתֵנוּ וְתַקְשִׁיב מֵנוּ מַאֲמַר. עַד יוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ. וְשָׁם נֶאֱמַר:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים. מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוּת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ. מַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן. מַרְבֶּה מְחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לַפּוֹשְׁעִים. עֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם כָּל בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כְרָעָתָם תִּגְמוֹל: צַ הוֹרֵיתָ לָנוּ לוֹמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. וְזָכוֹר לָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לֶעָנִיו מִקֶּדֶם. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיֵּרֶד יְיָ בָּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם. וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא:

יְיָ יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה: וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ לְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ: סְלַח לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטָאנוּ מְחַל לָנוּ מַלְכֵּנוּ

כִּי פְשׁעֵנוּ: כִּי אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסַלָּח וְרַב חֶסֶד לְכָל קֹרְאֶיךָ:
הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי גָמַר חָסִיד כִּי פַסּוּ אֱמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם:
לוּלֵי יְיָ שֶׁהָיָה לָנוּ בָּקוֹם עָלֵינוּ אָדָם: אֲזַי חַיִּים בְּלָעוּנוּ
בַּחֲרוֹת אַפָּם בָּנוּ:

בְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים • כֵּן תְּרַחֵם יְיָ עָלֵינוּ: לַיְיָ הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם
בּוֹטֵחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ: סֶלַח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה
כְּגֹדֶל חַסְדֶּךָ וְכַאֲשֶׁר נָשָׂאתָה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד הֵנָּה וְשָׁם נֶאֱמַר: וַיֹּאמֶר
יְיָ סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ: הַטֵּה אֱלֹהַי אָזְנְךָ וּשְׁמַע פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שׁוֹמְמוֹתֵינוּ
וְהָעִיר אֲשֶׁר נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ
לְפָנֶיךָ כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמַע אֲדֹנָי סְלַח אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה
אַל תְּאַחַר לְמַעַנְךָ אֱלֹהַי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל עִירְךָ וְעַל עַמֶּךָ:

אלחינו ואלהי אבותינו

יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ תְּחִנָּה עוֹרְכִים. שֶׁהֵם מְצֵרִים וְלַהֲשָׁתָּ
צָרֵיכִים. צָרֵיהֶם עֲלֵיהֶם עוֹל מַאֲרִיכִים. כָּל זֹאת הַגִּיעָתַם
יִשְׁמְךָ מְבָרְכִים: חוֹלִי וּמַכְאוֹב לְהַכָּתֵב לֹא נִמְסַר.
עֲלוּבִים מְנֻאָר וּמֵהֶם לֹא הוּסַר. קָדוֹשׁ בְּיָדְךָ לְפַתֵּחַ מוּסָר.
כְּאֻמָּנוּתְךָ הַנְּקֵיָה וְלֹא כְּאֻמָּנוּת בָּשָׂר: הַלּוֹבֵשׁ צְדָקָה וְלוֹ
בַּמֵּעִיל עֲטוּיָה. וּמִמַּכָּה עַצְמָה כְּתִקֵּן רְטִיָּה. קוֹמֵם עֲדָתְךָ
מִנְּפִילָתָהּ הַמְּטוּיָה. בְּכֹחֲךָ הַגָּדוֹל וּבְזְרוֹעֲךָ הַנְּטוּיָה:

פירוש משל"ה

(שֶׁהֵם מְצֵרִים) שהם נצרה (לה נמסר) לי תפסר (עלוגים מנוער) מנעוריהם
הם נתרפה ונכוסה (לה הוסר) העלגון עד זקנתם (לעתה מוסר) להתיר
מעל נוארים מוסרות ומוטות (עטויה) כמו מעוטף ומכוסה (וממכה עצמה)
כנומר ע"י יסורין ומכות שעות עליו הוא מתקן לנו רפואה שהנו תוזרין
נתשובה מתוך יסורין (רטיה) [מזור ותחבושת]

סליחות לשני

בְּאַהֲבָתְךָ וּבְחֶמְלָתְךָ מְנַשֵּׂא וּמְנַטֵּל. עֲצַת גּוֹנְדִים תְּסַכֵּל וּמַחְשְׁבוֹתָם תְּבַטֵּל. רַבָּה מְהוּמָה בֵּינֵיהֶם הַטֵּל. וּמַלְאָךְ אַכְזָרִי הוֹחָה וּמְטַלְטֵל: בַּעֲבוּר כְּבוֹד עַצְמֶךָ וְשֵׁם קָדְשְׁךָ הַמְהֻלָּל. נוֹרָאוֹת הַפְלֵא לְבַל בָּרְשָׁעִים יִתְחַלָּל. יוֹעֲצֵיהֶם וְאִיתָנֵיהֶם תּוֹלִיךְ שׁוֹלָלִי וּבָהֶם תְּעוֹלֵל כַּאֲשֶׁר בִּי נִתְעוֹלָל: מֵקִים מֵעָפָר דָּל וְאֶבְיוֹן מַאַשְׁפָּה. גְּנֹסְתְךָ בַּל תִּתֵּן לְכָלָּה וְלַחֲרָפָה. אִם בְּפִקּוּדֶיךָ מִתְעַצֶּלֶת וּמִרְפָּה. עַל כָּל פְּשָׁעַיִךְ אַהֲבָתְךָ תְּהֵא מְחַפָּה: יִתְרָה הֲבָתָם לְפָנֶיךָ אֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים. בֵּין כַּף וּבֵין כַּף קְרוּאִים לְךָ בָּנִים. רַחֲמֶיךָ יַקְדִּמוּנוּ אֱלֹהֵי עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. טֶרֶם יִשְׁטְפוּנוּ הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים: חַפְצִי קִרְבָתְךָ עַל כָּל הַבָּאוֹת. הַחִישָׁה לְמוֹ יְשׁוּעוֹת הַנִּבָּאוֹת. קָדוֹשׁ עֲשֵׂה עִמָּם לְטוֹבָה אוֹת. חָזָק וֶאֱמֹץ וְאַל תִּירָא וְאַל תֵּחַת:

על חלד וישבור וכו׳

נַשֵּׂא רִבְבוֹת אֶל עֲשָׂקִים אֶל אֵל בַּשָּׁמַיִם: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֲנָקַת אֲסִיר נִגְזָרִים דְּחֵה הוֹתֵר בְּנֵי תְמוּתָה: לַאדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת כִּי מָרַדְנוּ בּוֹ:

כרהם אב וכו׳

אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל גָּדוֹל נוֹדַעְתָּ. אַתָּה יי אֲבִינוּ אַתָּה: בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלֶיךָ קָרְבֵנוּ רָם וְנִשָּׂא אַתָּה בְּקִרְבֵּנוּ: גְּמַלְתֵּנוּ הַטּוֹבוֹת גַּם בְּתוֹבֵנוּ. לֹא בִּצְדָקוֹתֵינוּ וּבְיוֹשֶׁר לְבָבֵנוּ: הוֹדַנוּ גַּם כִּי זָנַחְנוּ. וְאָלַנוּ כִּי עֲבָדִים אֲנָחְנוּ: הֵנֵנוּ בָּעֲוֹנֵינוּ עַד הֵכָּאֵי

פירוש משלים

(ומסל) ל׳ רוממות (כנכתך) כנסת ישראל (יתרס תנתס) כמו שלמדנו חכם יכירה נודעת להם שנקראו בניה למקום(כין כך) כין שמוכין לעוכר כין בחין עוסין(כמים כזידוני׳)המוינים(על כל כנאות)ככל מה שיכוא עליהם כין שהם כין כמה הם חפצים קרכת תלמים (כנכאות)כנבואות שנתנבאו עלי׳ גויים: עם כי זנחנו) אף כשהיו עובדי כוכבים ומזלות ע׳ (עד רכא) [נשא

וּתְקַצֵּר נֶפֶשׁ לְךָ מֵחֲבָה: וְאֵיהּ חַסְדֶּיךָ הָרִאשׁוֹנִים עֲמָנוּ ׳
מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם נֶאֱמָנוּ: זַעֲף נְשָׂא וְתֵשׁ כֹּחֵנוּ ׳ יְיָ אַל בְּאַפְּךָ
תּוֹכִיחֵנוּ: חֲלָחֲלוֹת רַבּוֹת בָּלוּ בְשָׂרֵנוּ ׳ נָא אַל בַּחֲמָתְךָ
תְיַסְּרֵנוּ: שׁוֹרֶת הַצָּרוֹת אֵין לְהַסְפִּיר ׳ אֵיהּ שׁוֹקֵל וְאֵיהּ סוֹפֵר:
יְדַעְנוּ רִשְׁעֵנוּ כִּי פָשְׁעֵנוּ ׳ כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ וַאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ:
בְּעֹם וְחָרוֹן מִנֵּי יְחַדֵּל ׳ כִּי קָטֹן יַעֲקֹב וְדַל: לְחֵץ יוֹסֵר וְעוֹל מִנִּי
יְחַבֵּל ׳ כִּי כְשֵׁל כֹּחַ הַסַּבָּל: מְנַת מְדָתֵנוּ לֹא תִגְבַּהּ ׳ כִּי נִשְׁאַרְנוּ
מְעַט מֵהַרְבֵּה: נַחֵם עַל הָרָעָה לְאֵימָתְךָ ׳ מַטֵּה כְלַפֵּי חֶסֶד
אֱמוּנָתֶךָ: סַלַּח אָם עֲוֹנֵינוּ עֲנֵנוּ בְנוּ ׳ עָזְרֵנוּ כִּי עָלֶיךָ נִשָּׁעֲנוּ:
עֶרְפֵּנוּ כּוֹף לְךָ לְהִשְׁתַּעְבֵּד ׳ בְּאַהֲבָה וּבִירָאָה אוֹתְךָ לַעֲבֹד
וּלְכַבֵּד: פּוֹקֵדְךָ קְדוֹשׁוֹ צוֹמוֹת לְקַבּוֹעַ ׳ הַעֲתֵם קְצָרָה צַרְכֶּם
לְתַבּוֹעַ: צְקוֹן לַחֲשֵׁם אֵלֶיךָ תָּבֹא ׳ הַתֵּל לְאִישׁ אִישׁ נִגְעוֹ
וּמַכְאוֹבוֹ: קוֹל יַעֲקֹב נוֹהֵם מְתָהוֹמֹתֶיךָ ׳ תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן
שִׁבְתֶּךָ: רוֹדֶה רוֹדֵף בְּאַף תִּבְלָה ׳ שְׁנַת שְׁלוֹמִים לְרִיב צִיּוֹן
תְּגַלֶּה: שְׂרֵפַת וְרִדַּת מְנוֹעַר קְנוֹתֵנוּ ׳ וְאַל תַּשְׁלִיכֵנוּ לְעֵת
זִקְנָתֵנוּ: תְּעֵינוּ לְשִׂמְאל וִימִינֶךָ תְּקָרְבֵנוּ ׳ כְּבָלוֹת כֹּחֵנוּ אַל
תַּעֲזֹבֵנוּ: תַּבִּיט וְתַצִּיץ וְתַשְׁגִּיחַ לְרַחֲמֶיךָ ׳ תִּתְאַזֵּר בַּחֲנִינוֹתֶיךָ
תִּתְלַבֵּשׁ בְּצִדְקוֹתֶיךָ ׳ תִּתְכַּסֶּה בְּרַחֲמֶיךָ וְתִתְעַטֵּף בַּחֲסִידוֹתֶךָ ׳
וְתָבֹא לְפָנֶיךָ מַרַת טִיבְךָ וְעַנְוָתָנוּתֶךָ: אֵל מֶלֶךְ וְיַעֲבוֹר וְכוּ׳

פירוש משלים

נעוותינו עד דכא ונפלות רוח] (יחבל) יסובר ויוסחת (כח נסבל) כסל
כחנו מלסבול (מנת כו׳) [לא תתבע ותגבה ממנו כמדת חטאינו] (חמנותך)
[דרכך הוא להטות המאזנים לנד הסחד שיגבר] (פוקדיך)זוכריך(קדשו)עלמס
(נקון לחסם) ספיבת תפלתם (חתל) ל׳ רפואה (רודה) התויב הרודם ורודף
(שנת שלומים) לה״כ יסעיס ל״ד (שרת) ענין רחיס (ורדת) ל׳ ממשלה [ר״ל
בגבהת ומשלה עליט מעת קניתנו לנלעם בנעוריט במנרים](לרחומיך)יסרחמ:

סימן מַלְאֲכֵי רַחֲמִים מִשְׁרָתַי עֶלְיוֹן · חַלּוּ נָא פְּנֵי אֵל
נָמִיתַב הַגָּיוֹן · אוּלַי יָחוֹס עַם עָנִי וְאֶבְיוֹן · אוּלַי יְרַחֵם:
אוּלַי יְרַחֵם שְׁאֵרִית יוֹסֵף · שְׁפָלִים וְנִבְזִים פְּשׁוּחֵי שֶׁסֶף ·
שְׁבוּיֵי חֹם מְכוּרֵי בְּלֹא כֶסֶף · שׁוֹאֲגִים בְּתַפְלָה וּמְבַקְשִׁים
דָּשְׁיוֹן · אוּלַי: אוּלַי יְרַחֵם מְעֻנֵּי כֹּבֶל · מְלֻמְּדֵי מַכּוֹת
בְּעִנּוּי סֹבֶל · מְנוֹד רֹאשׁ נְתוּנִים בְּיוֹשְׁבֵי תֵּבֵל · מָשָׁל
בָּעַמִּים בְּקֶצֶף וּבְזָיוֹן · אוּלַי: אוּלַי יְרַחֵם וְיִרְאֶה בְּעָנְיֵי עַמּוֹ ·
וְיַקְשֵׁב וְיִשְׁמַע הַצְּנִים לְעַמּוֹ · וְעוֹדִים בְּלַחַשׁ מוּסָר לָמוֹ ·
וְעֵינֵיהֶם תּוֹלִים לְמִצְוָא רָצָיוֹן · אוּלַי: אוּלַי יְרַחֵם אוֹמְרֵי
סְלַח נָא · אוֹמְצֵי שְׁבָחוֹ בְּכָל עֵת וְעוֹנָה · אֲגוּדִים בַּצְּרוֹר
לְשָׁפוֹךְ תַּחֲנוּנֵיאת פְּנֵי אֱלֹהֵיהֶם שׁוֹפְכִים לֵב הָגָיוֹן · אוּלַי:
אוּלַי יְרַחֵם לְקָטָה בְּבָפְלַיִם · לְעוּטָה אֲרָיוֹת כְּמוֹ בְּפִי
שַׁהֲלִים · לְקָה וּמְשׁוֹתֶלֶמֶת בַּעֲוֹן שׁוֹלַיִם · לֹא שָׁכְחָה כָּבֵל
וְאֵת מְכֻתָּב עוֹז חֲבִיוֹן · אוּלַי: אוּלַי יְרַחֵם כְּבוּשֵׁי פָּנִים ·

פירוש משל"ה

(מלאכי רחמים) המלמדים זכות על ישראל (כמיטב הגיון) בהבור וסגיון טוב (פצוחי סכף) התוכים והבריס (רסיון) רשות להכנם לפניו (מעני כבל) המעונים בכבלים ובשלשלאות (כבל) משל הסעבוד (מנוד ראש) כל ומבי תבל ינידו ראשם עליהם (משלים לעומו) הנמשלים לעומו המומדים ומתפללים לפניו (ועודים) שם מקובלים בבסכ"נ ומתפללים בלחש (מוסר למו) בעת שמתיסרים (ועיניהם תולים) מצפים למצות רצון לפניך (חומלי שבחו) מהזיקים שבח של סקב"ה (אגודים בצרה) כשבאה צרה עליהם מתקבצים ביחודם לחת נשפוך תחנה (לב דויון) לבם הכואב ודוי (לשופה) בלועה בין החויבים שדומים לחרש והוא כמו בפי (שחלים) מין חריה (בעון שולים ע"ש טומאתה בשולים (עת חבון) הפורס שנת' בם שם חביון עוזו (תהלים ג) (כבושי פנים) הכובשים

הַשּׁוֹמְעִים חֶרְפָּתָם וְלֹא מְשִׁיבִים וְעוֹנִים • נָצְחוּ מַקִּיפִים
וְלִישְׁעוֹ נִשְׁעָנִים • כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו בְּכִלָּיוֹן • אולי: אֵילֵי
יְרַחֵם יְחַנֵּן עָנְיֵי בְּעָנְיוֹ • חֲבוּשׁוֹ יַתִּיר מֵאֶרֶץ שִׁבְיוֹ • יְגַהֵּה
מְזוּרוֹ וְיַחֲבוֹשׁ חָלְיוֹ • צַעֲקָתוֹ יִשְׁמַע וְיָחִישׁ עֵת פְּדָיוֹן •
אוּלַי יָחוֹס עַם עָנִי וְאֶבְיוֹן אוּלַי יְרַחֵם: אל מלך ויעבור וכו׳

זְכוֹר רַחֲמֶיךָ יי וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה: זְכָרֵנוּ יי בְּרָצוֹן עַמֶּךָ פָּקְדֵנוּ
בִּישׁוּעָתֶךָ: זְכוֹר עֲדָתְךָ קָנִיתָ קֶדֶם גָּאַלְתָּ שֵׁבֶט נַחֲלָתֶךָ הַר צִיּוֹן זֶה שָׁכַנְתָּ
בּוֹ: זְכוֹר יי חִבַּת יְרוּשָׁלַיִם אַהֲבַת צִיּוֹן אַל תִּשְׁכַּח לָנֶצַח: אַתָּה תָקוּם
תְּרַחֵם צִיּוֹן כִּי עֵת לְחֶנְנָהּ כִּי בָא מוֹעֵד: זְכוֹר יי לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאוֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: זְכוֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִישְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ
אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲכֶם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם
וְכָל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֶתֵּן לְזַרְעֲכֶם וְנָחֲלוּ לְעוֹלָם: זְכוֹר לְעַבְדֶיךָ
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב אַל תֵּפֶן אֶל קְשִׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל רִשְׁעוֹ וְאֶל חַטָּאתוֹ:

כאן קהלות תומ״ין כלן אל נא רפא נא תמלא כסוף סליחות:

זְכֹר לָנוּ בְּרִית אָבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב
וְאַף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאַף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ
אֶזְכֹּר: זְכֹר לָנוּ בְּרִית רִאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ וְזָכַרְתִּי לָהֶם
בְּרִית רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם
לִהְיוֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי: עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ וְאַף
גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים
לְכַלּוֹתָם לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: הָשֵׁב שְׁבוּתֵנוּ
וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְשָׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ וְשָׁב
וְקִבֶּצְךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הֱפִיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: קַבְּצֵנוּ הֵינוּ

פירוש משלים

סיכס נקרקע מרוב תרסה (נלחו) נגחנו (כבליון) נח כלו לגמרי (יחנף
יגיל (יגפה מזורו) ירפא מכאו ויעמה תחבושת לחליו:

כְּמָה שֶׁכָּתוּב. אִם יִהְיֶה נִדַּחֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: מְחֵה פְשָׁעֵינוּ כָּעָב וְכֶעָנָן כְּמָה שֶׁכָּתוּב. מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ: מְחֵה פְשָׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מוֹחֶה פְשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכּוֹר: הַלְבֵּן חַטָּאֵינוּ נִשְׁלַג וְכַצֶּמֶר כְּמָה שֶׁכָּתוּב. לְכוּ נָא וְנִוָּכְחָה יֹאמַר יְיָ אִם יִהְיוּ חַטֹּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ אִם יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ: וְרוֹק עָלֵינוּ מַיִם טְהוֹרִים וְטִהַרְנוּ כְּמָה שֶׁכָּתוּב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תַּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שֶׁכָּתוּב. כִּי אֵל רַחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבוֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: מוֹל אֶת לְבָבֵנוּ לְאַהֲבָה אֶת שְׁמֶךָ כְּמָה שֶׁכָּתוּב. וּמָל יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת לְבָבְךָ וְאֶת לְבַב זַרְעֶךָ לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ: הַמְצֵא לָנוּ בְּבַקָּשָׁתֵנוּ כְּמָה שֶׁכָּתוּב. וּבִקַּשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּמָצָאתָ כִּי תִדְרְשֶׁנּוּ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ: תְּבִיאֵנוּ אֶל הַר קָדְשֶׁךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבֵית תְּפִלָּתֶךָ כְּמָה שֶׁכָּתוּב. וַהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלוֹתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל הָעַמִּים:

שְׁמַע קוֹלֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ: הֲשִׁיבֵנוּ יְיָ אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם: אַל תַּשְׁלִיכֵנוּ לְעֵת זִקְנָה כְּכַלּוֹת כֹּחֵנוּ אַל תַּעַזְבֵנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִינוּ וְהֶגְיוֹן לִבֵּנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרֵנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ: אַל תַּשְׁלִיכֵנִי

מִלְּפָנֶיךָ וְרוּחַ קָדְשְׁךָ אַל תִּקַּח מִמֶּנּוּ: אַל תַּשְׁלִיכֵנוּ לְעֵת זִקְנָה כִּכְלוֹת כֹּחֵנוּ אַל תַּעַזְבֵנוּ: אַל תַּעַזְבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אַל תִּרְחַק מִמֶּנּוּ: עֲשֵׂה עִמָּנוּ אוֹת לְטוֹבָה וְיִרְאוּ שׂוֹנְאֵינוּ וְיֵבֹשׁוּ כִּי אַתָּה יְיָ עֲזַרְתָּנוּ וְנִחַמְתָּנוּ: כִּי לְךָ יְיָ הִיחַלְנוּ אַתָּה תַּעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ תָּבֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ וְאַל תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתֵנוּ. שֶׁאֵין אֲנוּ עַזֵּי פָנִים וּקְשֵׁי עוֹרֶף לוֹמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ וַאֲבוֹתֵינוּ חָטָאנוּ:

אָשַׁמְנוּ. בָּגַדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבַּרְנוּ דֹפִי. הָעֲוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זַדְנוּ. חָמַסְנוּ. טָפַלְנוּ שֶׁקֶר: יָעַצְנוּ רָע. כִּזַּבְנוּ. לַצְנוּ. מָרַדְנוּ. נָאַצְנוּ. סָרַרְנוּ. עָוִינוּ. פָּשַׁעְנוּ. צָרַרְנוּ. קִשִּׁינוּ עֹרֶף: רָשַׁעְנוּ. שִׁחַתְנוּ. תָּעִבְנוּ. תָּעִינוּ. תִּעְתָּעְנוּ: סַרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אֱמֶת עָשִׂיתָ וַאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

הִרְשַׁעְנוּ וּפָשַׁעְנוּ לָכֵן לֹא נוֹשָׁעְנוּ וְתֵן בְּלִבֵּנוּ לַעֲזוֹב הֶרֶף רָשַׁע וְחִישׁ לָנוּ יְשׁוּעָה כִּכְתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ יַעֲזוֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן מַחְשְׁבוֹתָיו וְיָשׁוּב אֶל יְיָ וִירַחֲמֵהוּ וְאֶל אֱלֹהֵינוּ כִּי יַרְבֶּה לִסְלוֹחַ:

מְשִׁיחַ צִדְקָךְ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי: נַקֵּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִכָּל פְּשָׁעֵינוּ וְטַהֲרֵנוּ מִכָּל טֻמְאוֹתֵינוּ זְרוֹק עָלֵינוּ מַיִם טְהוֹרִים וְטַהֲרֵנוּ כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: עַמְּךָ וְנַחֲלָתֶךָ רַעֲבֵי טוּבֶךָ

צְמַאי חַסְדְּךָ תְּאַבִּי יְשׁוּעָתֶךָ יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כִּי לְיָ אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שִׁמְךָ · אַל חַנּוּן שִׁמְךָ · בָּנוּ נִקְרָא שִׁמְךָ · יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שִׁמְךָ:
עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבוֹתֶיךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתִפְאַרְתֶּךָ · עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּתֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרֶךָ · עֲשֵׂה
לְמַעַן חֲסָדֶיךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן טוּבֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדֶךָ ·
עֲשֵׂה לְמַעַן לְמוּדֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן נִצְחֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן
סִגְדֶּךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן עֻזֶּךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאֶרֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתֶךָ · עֲשֵׂה
לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים · עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁכִינָתֶךָ · עֲשֵׂה
לְמַעַן תְּהִלָּתֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ שׁוֹכְנֵי עָפָר · עֲשֵׂה לְמַעַן אַבְרָהָם יִצְחָק
וְיַעֲקֹב · עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן · עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה · עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם
עִיר קָדְשֶׁךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמָמוֹת הֵיכָלֶךָ ·
עֲשֵׂה לְמַעַן הֲרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן הֲרוּגִים עַל שֵׁם קָדְשֶׁךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן
טְבוּחִים עַל יְחוּדֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמַּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן
יוֹנְקֵי שָׁדַיִם שֶׁלֹּא חָטְאוּ · עֲשֵׂה לְמַעַן נְמוּלֵי חֹלֶב שֶׁלֹּא פָּשְׁעוּ · עֲשֵׂה לְמַעַן
הֲיָנוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן · עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעֲנֵנוּ · עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ אֲבִינוּ עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ עֲנֵנוּ ·
עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ הָאֵל הַנֶּאֱמָן עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק
וְחָסִיד עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ זַךְ וְיָשָׁר עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ חַי וְקַיָּם עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמֵטִיב עֲנֵנוּ ·
עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יֵצֶר עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כַּעֲסִים עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ לוֹבֵשׁ צְדָקוֹת עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ
מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׂגָּב עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל עֲנֵנוּ ·
עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת צָרָה עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיָשָׁר עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ קָרוֹב לְקוֹרְאָיו עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנּוּן עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִיוֹנִים
עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ תּוֹמֵךְ תְּמִימִים עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ קָשֶׁה לְכְעוֹס עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ רַךְ לְרָצוֹת
עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ פַּחַד יִצְחָק
עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ עֶזְרַת הַשְּׁבָטִים עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ מְשֻׂגָּב אִמָּהוֹת
עֲנֵנוּ עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן עֲנֵנוּ · עֲנֵנוּ אָבִי יְתוֹמִים עֲנֵנוּ עֲנֵנוּ דַּיָּן אַלְמָנוֹת עֲנֵנוּ

סליחות

מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה הוא יענינו : מי שענה ליצחק בנו
בעקדו על גב המזבח הוא יענינו : מי שענה ליעקב בבית אל הוא יענינו :
מי שענה ליוסף בבית האסורים הוא יענינו : מי שענה לאבותינו על ים סוף
הוא יענינו : מי שענה למשה בחורב הוא יענינו : מי שענה לאהרן במחתה
הוא יענינו : מי שענה לפינחס בקומו מתוך העדה הוא יענינו : מי שענה
ליהושע בגלגל הוא יענינו : מי שענה לשמואל בהיצפה הוא יענינו : מי שענה
לדויד ושלמה בנו בירושלים הוא יענינו : מי שענה לאליהו בהר הכרמל הוא
יענינו : מי שענה לאלישע בירחו הוא יענינו : מי שענה ליונה ממעי הדגה
הוא יענינו : מי שענה לחזקיהו מלך יהודה בחליו הוא יענינו : מי שענה
לחנניה מישאל ועזריה בתוך כבשן האש הוא יענינו : מי שענה לדניאל בגוב
האריות הוא יענינו : מי שענה למרדכי ואסתר בשושן הבירה הוא יענינו :
מי שענה לעזרא בגולה הוא יענינו : מי שענה לכל הצדיקים והחסידים
והתמימים והישרים הוא יענינו :

חמנא דעני לעניי עניין · רחמנא דעני לתבירי לבא עניין · רחמנא
דעני לעיבי ריחא עניין · רחמנא עניין · רחמנא חוס · רחמנא פרוק ·
חמנא יהיב · רחמנא רחם עלן · השתא בעגלא ובזמן קריב :

ים עברה שמהעמיס לאנגרים אבינו מלכנו וקורין ויהל

לונגרים סלח לנו אבינו עד ורב חסד לכל קוראיך.

האזינה יי תפלתנו הקשיבה לקול תחנוגותינו : הקשיבה לקול שועתנו
מלכנו ואלהינו כי אליך נתפלל : שמע יי וחנגו יי היה עזר לנו :

כרחם אב . ליי חישועת . סלח נא . המת :

אלהינו ואלהי אבותינו

תענית צבור קבעו תבוע צרכים. שוב ערוך חפש ולחקור
דרכים. נך לרצות בשלש עשרה ערכים. קשה לכעום

פירוש משל"ח

(תמוס) כדי לתטוע ערכם מנקנ"ס (עדיך) סגיך (נסלם עכרם ערכים) ניצ

פֵּת לְאַפַּיִם אָרָכִים: צְדָדֶיךָ מְקֻשָּׁטִים עֲדָיִם בְּלִי תַפְשִׁיט
פְּאֵ֫ר הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת הוֹד תַּכְשִׁיט · עֶרֶךְ שַׁוְעָתֵנוּ לְךָ
כָּבֵד נוֹשִׂיט · סֵדֶר חַיִּים וּפַרְנָסָה לְיִצּוּרִים תּוֹשִׁיט: נִכְתָּמָה
בַּבִּירָה וְנִתְרוֹקַן טוֹהַר הַשֻּׁלְחָן · מָזוֹן וּמְזוֹחַ סְתֹר מֵעֲבוֹדַת
פֻּלְחָן · לִשְׁפִיכַת הַנֶּפֶשׁ חָשׁוּב כִּבְשִׁית זֻלְחָן · כִּמְעַטֵּר וּמַשְׁבִּיעַ
גּוֹאֵל וְרוֹפֵא וְסֻלְחָן: יֵאוֹת לְךָ יַעַן כִּמְּנָתְךָ נִעְנָסָת · טוֹב
רְוָחֵךְ חַיּוֹת נָזוֹנָת וּמִתְפַּרְנֶסֶת. חֵלֶךְ שׁוֹאֶלֶת קִבֵּלְתְּ
וּמִתְנוֹסֶסֶת · זֵכֶר הַאֲגוּתֶיהָ לְפָנֶיךָ מְשִׂיחָה וּמַכְנֶסֶת: וְאֵלֶיךָ
הִיא נְשׂוּיָה וּבְךָ חֲסָיָה. הַוּתֶיהָ הַעֲבֵר מִי כָמוֹךָ חֲסִין יָהּ:
הֲרֵךְ אֲגֻנּוֹתֵיךָ בְּחַלְּקֵךְ לְלִגְיוֹנֵךְ אַפְסַנְיָא · גְּמוֹל חֶסֶד לַעֲלוּבָה
הַמְּוּ אַכְסַנְיָא: בְּקִיאִים וּמְיֻשָּׁבִים לְרָצוֹתֵךְ בִּדְבָרִים עֲרֵבִים ·
אָפְסוּ פֶּה בְּכִחֵם קַטִּיגוֹר מְעָרְבְּבִים · מַאֲהֲבֵי אֲבִיהֶם
עֲבֵי שָׁמַיִם זָרִיזִים וּמְעָרְבְּבִים · יְרֵאִיו נִדְבָּרִים דָּתוֹ שְׁחָרִים
נַעֲרָבִים: הַקְדֵּשְׁנוּ צוֹם עוֹלְלִים וְזִקְנֵי אֻמָּפוֹת · יְשַׁרְנוּ רָצָה

פירוש משל"ה

מדות (תת לחפים תרכים) שתחריך חפך (נדדיך) ר"ל שתקב"ה מקושט נפלא פרחמים והסליחות והוא סוד הכשיטו ואז מתבלין חליו שלא יפסיד לותו עדי מעליו (עדים) עניו קיבוע ויופי (ונסתם הבירה) נהרסה ירושלים ונב"מ (הסלחן) שבפ"מ (מזון ומזיח) המוזן נקרא כך לפי שזן את העולם ומזיח ממסיר העונות (סותר) נפתר ונהרס מלעבוד עליו עבודה (חשוב) לשפיכת נפשנו בהפלא (כיום ת זלחן) [כשכים שהיו יוכדים לביתן בל מזמת] (זלחן) [לשון נזילה] (כמעטר וכו') עשב"ל הסולח לכל עוכרי פרוסה לכל התלוחיכי הגואל מכחת תייכי המעטרכי (יאות לך) ראוי לך לקבל תפלת עדתך (ממתיך) [ממתיך · היא התורה] (נפנסה) [נחזרת ונחזרת נה] (תלף) המור ויען שהיא בוחלת ממך (קובלה) ובועקה לניך (ומתוסס) [ונפעמת ברוחמותיך] (מפיחה) מדברת (סוחיה) [גרותיה] (לגיונך) לחיילותיך (אפסניא) מזונות ופרנסה (אכסניא) שהיא כמו תורת שלין לו מקום קבוע (בקיאים) יודעים שהיו בקיאים בו' והוחיל שכלו כל אלו הגזרות לבן (שקדמו עם

וּתְפִלָּה וְשַׁקְּדֵנוּ סְפוֹת חֶשְׁוֹךְ לְמַטָּה מָעוֹן וְשַׁלְּוֵנוּ תְּשׁוּפוֹת
זְקוֹף דַּל מֵעָפָר וְאֶבְיוֹן מֵאַשְׁפּוֹת : בְּתוֹר הַמַּעֲלָה וּבְמִדּוֹת
הַגְּנוּת תְּרוּמוֹת · עֲרַבְתָּנוּ שִׁים לְטוֹב יוֹשֵׁב מְרוֹמוֹת ·
וּבְמִקְוֵה טָהֳרָה תְּדִיחַ קַלּוֹת וְרָמוֹת · מְצוֹא תְּפִלָּתֵנוּ הֶסֵּר
לְאֹדֶךְ רוֹמְמוֹת : אֵל מֶלֶךְ וְיַעֲבוֹר וְכוּ׳

הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי גָמַר חָסִיד כִּי פָּסוּ אֱמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם : כִּי אֵדֶם אֵין צַדִּיק
בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יֶחֱטָא : הוֹשַׁע יְיָ אֶת עַמֶּךָ אֵת שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל :
יַעֲנֵנוּ אֵל נוֹשֵׁעַ בְּיוֹם תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים : כְּרַחֵם אָב וְכוּ׳

אלהינו ואלהי אבותינו

אַנְשֵׁי אֱמוּנָה אֲבָדוּ · בָּאִים בְּכֹחַ מַעֲשֵׂיהֶם · גִּבּוֹרִים
לַעֲמוֹד בְּפֶרֶץ · דּוֹחִים אֶת הַגְּזֵרוֹת · הָיוּ לָנוּ לְחוֹמָה וּלְמַחְסֶה
בְּיוֹם זַעַם · זוֹעֲכִים אַף בִּלְהָשֵׁם · חֲמָה עוֹצְרִים בְּשׁוּעָם ·
נִרְאֶה קְרָאוּךָ עֲנִיָּתָם · יוֹדְעִים לַעְתֵּר וּלְרַצְּךָ · כְּאָב רַחֲמֵת
לְמַעֲנָם · לֹא הַשִּׁיבוֹת פְּנֵיהֶם רֵיקָם · מְרוֹב עֲוֹנֵינוּ אֲבָדְנוּם ·
נֶאֱסַף מִנּוּ בְּחַטָּאֵינוּ · סְעוּ הֲמָה לְמָנוֹחוֹת · עָזְבוּ אוֹתָנוּ
לָאֲנָחוֹת · פָּסוּ גּוֹדְרֵי פָּרֶץ · צָמְתוּ מְשִׁיבֵי חֵמָה · קָמֵי בַּפֶּרֶץ
אֵין · רֹאִים לְרָצוֹתְךָ בְּעִתָּר · שְׁטַטְנוּ בְּאַרְבַּע פִּנּוֹת · תְּרוּפָה
לֹא מָצָאנוּ · שַׁבְנוּ אֵלֶיךָ בְּבוּשֶׁת פָּנִים · לְשַׁחֲרֶךָ אֵל בְּעֵת
צָרוֹתֵינוּ : אֵל מֶלֶךְ וְיַעֲבוֹר וְכוּ׳

פירוש משל״ה

(שקדנו ספות) לשון להקוד על דלתותי (תשפות) תרגם (נתור) [כמורס
כעליונה של הגדיקים] (תרומות) מופרשות ומעולות (ערוכתנו) [תלקנו]
(קלות) עבירות קטנות וגדולות (רחדך) [להלך בשכחות] :
(תכי רחמנה) הגדיקים שהחמינו ובטחו בה׳ (זועכים) [כמו דועכים ל׳ כבוי]
(נאספו) נתפלתם (סעו) נסעו (למנוחות) לגן עדן (למתו) נכרתו (בעתך
לשון תפלה :

זמרו יִשְׂרָאֵל נוֹשֵׁעַ בַּיי תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים · גַּם הַיּוֹם יוֹשִׁיעוּ מִפִּיךָ שׁוֹכֵן מְרוֹמִים · כִּי אַתָּה רַב סְלִיחוֹת וּבַעַל הָרַחֲמִים: שְׁעָרֶיךָ הֵם הוֹפְקִים כַּעֲנִיִּים וְדַלִּים · צָקוֹן לַחֲשֶׁם קְשׁוֹב יָהּ שׁוֹכֵן מְעֹלִים · כִּי אתה: פְּחוּדִים הֵם מִכָּל צָרוֹת · מִמְּחַרְפֵּיהֶם וּמִלּוֹחֲצֵיהֶם · נָא אַל תַּעְזֹב יי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם · כִּי אתה: טוֹבוֹתֶיךָ יְקַדְּמוּ לָהֶם בְּיוֹם תּוֹכָחָה · וּמִתּוֹךְ צָרָה הַמְצִיאֵם פְּדוּת וּרְוָחָה · כִּי אתה: יוֹשִׁיעוּ לָעַיִן כֹּל וְאַל יִמָּשְׁלוּ בָם רְשָׁעִים · כַּלֵּה שִׂעִיר וְחוֹתְנוֹ וְיַעֲלוּ לְאִיּוֹן מוֹשִׁיעִים · כִּי אתה: הַקְשִׁיבָה אֲדוֹן לְקוֹל שַׁוְעָתָם · וְלִמְבוֹן שִׁבְתְּךָ הַשָּׁמַיִם תַּעֲלֶה תְּפִלָּתָם · כִּי אַתָּה רַב סְלִיחוֹת וּבַעַל הָרַחֲמִים: אל מלך זכור רחמיך וכו׳

סליחות לשני תניא

תומרים סלח לנו אבינו עד ורב חסד לכל קוראיך:

אַל תִּקְצוֹף יי עַד מְאֹד וְאַל לָעַד תִּזְכּוֹר עָוֹן · חֶן הַבֵּט נָא עַמְּךָ כֻּלָּנוּ: הַעַל אֵלֶּה תִּתְאַפַּק יי תֶּחֱשֶׁה וְתַעֲנֵנוּ עַד מְאֹד: שׁוּבָה יי עַד מָתַי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ: כרחם אב וכוי

אלהינו ואלהי אבותינו

אַפָּפוּנוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ · בָּאנוּ בְּעִמְקֵי מְצוּלָה · נַלֵּי יָם עָבְרוּ עָלֵינוּ · דְּכִיוֹת תָּהוֹם כִּסְּתָנוּ · הוֹרֵנוּ נָהֳפֵךְ לְמַשְׁחִית · וְעוֹד לֹא עָצַרְנוּ כֹחַ · זוֹלְעָפֵנוּ עַל חַטֹּאתֵינוּ · חוֹלְהָלֵנוּ עַל

סליחות לשני תניא

רוב פְּשָׁעֵינוּ · מִפָּנֵנוּ עֲצָה מַה לַּעֲשׂוֹת · יוֹעֵץ בְּקִרְבֵּנוּ אֵין ׃
פְּוֹנֵנוּ בְּלֵב מַחְשָׁבוֹת · לְמֵרָחוֹק שְׁאֵת הֵעָה · מְסוֹרֶת בְּיָדֵינוּ
מֵאֲבוֹתֵינוּ · נְאֻמָה תְּשׁוּבָה וּצְדָקָה · סוֹתְרוֹת רוֹעַ גְּזֵרוֹת ·
עוֹד מְעֻנּוֹת עָם · פְּצֵנוּ בְּהַסְפֵּמָה אַחַת · צוֹם שֵׁנִי וְחֲמִישִׁי
וְשֵׁנִי · קְרוֹשׁ אוּלַי יְשַׁקִּיף · רַחֲמָיו לְקַדֵּם לְרוֹגְזוֹ · שַׁדֵּי עֲשִׂינוּ
אֶת שֶׁלָּנוּ · תַּקִּיף עֲשֵׂה אֶת שֶׁלָּךְ · אַל תָּשֵׁב עָמְנוּ בַּדִּין ·
מְדַבֵּר וּמַחֲרֵב וּמֵרָעֵב מַלְּטֵנוּ · תִּיקַר נַפְשֵׁנוּ בְּעֵינֶיךָ · יְהִי
סָלַח לָנוּ · מְחַל לָנוּ · כַּפֵּר לָנוּ · כְּיוֹם רִדְתְּךָ בְּעָנָן : אֵל כְּלֵךְ וְכוּ

הַאֲזִינָה יְיָ תְּפִלָּתֵנוּ וְהַקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ : שְׁמַע יְיָ קוֹלֵנוּ נִקְרָא
חָנֵנוּ וַעֲנֵנוּ : שְׁמַע יְיָ צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנָּתֵנוּ הַאֲזִינָה תְּפִלָּתֵנוּ : שְׁמַע יְיָ
וְחָנֵנוּ · יְיָ הֱיֵה עוֹזֵר לָנוּ : כְּרַחֵם אָב וְכוּ

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אָזֵן תַּחַן וְהַסְכֵּת עֲתִירָה · אַף הָפֵר וְשַׁבֵּךְ עֶבְרָה · בְּאֵי
לְחַלּוֹתְךָ בְּנֶפֶשׁ מָרָה · בְּשִׁמְךָ הַגָּדוֹל יִמָּצְאוּ עֶזְרָה : גְּעִית
נֶאֱנָחִים עֲנוּתָם חֲזֵה · גְּחִינַת קוֹמָתָם נָא אַל תְּבֻזֵּה · דְּרוֹשׁ
עֶלְבּוֹנָם מְצַר וּבוּזֵה · דְּרוֹךְ פּוּרָה וְנִצָּחֵם יָזֵה : הֲלֹא אַתָּה
הָיִית וְהֶנֶּךָּ הָיוֹ תִּהְיֶה בַּהֲדַר גְּאוֹנֶךָ · וְנִמַּת יְכוֹן זֶרַע אֱמוּנֶיךָ ·
וְהֵם כֵּלִים מִתְגָּרַת חֲרוֹנֶךָ · זוֹעֲמוּ בְּעַוִּים וּמְמֵאִים נִסְחוּ ·
זוֹרוּ בְּאַפְסִים וְלֹא נָחוּ · חֲבָלָה רוּחָם וְלֶעָפָר שָׁחוּ · חָרְשׁוּ
חוֹרְשִׁים וּמַעֲנִית הִמְתִּיחוּ · טָבְעוּ בַבּוֹץ וְאֵין פּוֹצֶה · טוֹרְפֵיהֶם

פירוש משל"ה

[(סכסנו) ערכנו (למרחוק) לא מה שחשבו קדמונינו (בצנו) חתכנו (בעצות)]:
(לחזון החן) כתיבנה לתחנה (געית) ל' זעקה (ענותם) הכניעתם ועניוים
(גחינת) כפיפת (זועמו) [זעמת עליהם בעבור עונם] (וממאוים) [מכים
מקדם פתאם נפתאם נפרחקו] (זורו) (נתפזרו בחפשי חרץ (כמהיתו) כמשיכו
(בבוץ) בטיט (פוצה) מציל ·

שָׁלוּ מִמֶּנָּה אֶל קָצָה. יוֹם יוֹם לוֹחֲמִם מְנַצֶּה · יַד שׁוֹרְטִים
מִלַּחֲץ לֵיצֵא: כָּלוּ חַיֵּיהֶם בְּיָגוֹן וַאֲנָחָה · כּוֹשֶׁל רַבָּה וְעֶרְבָה
שִׂמְחָה · לְיֶשַׁע חוֹכִים וְהִנֵּה צָוָחָה · לְבָטוּם קָמִים וּבָרוּ
שׁוּחָה: מַעֲרִימִים סוֹד מִכֶּךָּ לְהַדִּיחָם · מַכְבִּידִים עוֹל לְהַכְשִׁיל
פְּחָם · נוֹאֲקִים אֵלֶיךָ בְּהִתְעַטֵּף רוּחָם · נַהֵת לְמָצוֹא מְכוּבָד
מָרְחָם: שִׂיחַ צָקִים בְּמַעֲמַד צָפוּף · סְלִיחָה מְבַקְּשִׁים בְּקֶדֶק דְּ
פָפוּף · עוֹשְׁקֵיהֶם יַקְנִיאוּם וְנָתְנוּם לְשִׁסּוּף · עֲוֹנִים יִמְסְכוּ
וְיִהְיוּ לְסִפּוּף: פְּדֵה דְּבֵקֶיךָ מֵחָרֶץ וְכִלּוּי · פַּלְטֵם מִצּוֹרֵר
וּתְנֵם לְעֵלּוּי · צְוֵה יְשׁוּעוֹת מְשַׁחֲרֶיךָ בְּחִלּוּי · צוּר עוֹלָמִים
הוֹשִׁיעֵנוּ בְגָלּוּי: קַנֵּא וְנוֹקֵם קַנֵּא לְשִׁמְךָ · קַצֵּץ עָלֵם מִצַּאר
עַמֶּךָ · רְאֵה עֲמָלֵנוּ וְשׁוּב מִזַּעְמֶךָ · רִיבָה רִיבֵנוּ מֵעַם חֲרֶמֶךָ:
שְׁכִינָתְךָ הָשֵׁב לְחֵיק אַרְמוֹנַי · שַׁאֲנַן הוֹשֵׁב לְוַיַּי וְכֹהֲנַי · תַּטֵּה
אָזְנְךָ לְקוֹל תַּחֲנוּנַי · תִּרְצֵנִי בְּקָרְאִי יי יי: אל מלך וט׳

פזמון יי יי אֵל רַחוּם · וְחַנּוּן · אֶרֶךְ אַפַּיִם · וְרַב חֶסֶד ·
וֶאֱמֶת · נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים · נֹשֵׂא עָוֹן · וָפֶשַׁע · וְחַטָּאָה ·
וְנַקֵּה: וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ: אָזְכְּרָה אֱ־לֹהִים
וְאֶהֱמָיָה · בְּרֹאותִי כָּל עִיר עַל תִּלָּהּ בְּנוּיָה · וְעִיר הָאֱ־לֹהִים
מְשֻׁפָּלֶת עַד שְׁאוֹל תַּחְתִּיָּה · וּבְכָל זֹאת אֲנוּ לָיָה וְעֵינֵינוּ
לָיָה · יי: מִדַּת הָרַחֲמִים עָלֵינוּ הִתְגַּלְגְּלִי · וְלִפְנֵי קוֹנֵךְ

פירוש משל"ה

(מנו) יושבים בצלו מכל הצדדים (מגיה) [מריב עמהם] (נסיפ) [הכשיולם] (בית) לי תפלה (נסוף) דחוק ונר (יקניאוס) מגעשים לוחם (מועים) תמכוך עליכם רוח טועים (לסכוף) לי כליה (מחרן) לי כריתה (לשלוי) נשון ולחתך עליון (בחלוי) [בחסלה] (חרמך) מלחמתך: (לאכרת מלכים) כחסל מסיס רגיל לעשות לי ניסי חנכתי;

תְּחַנָּתֵנוּ הַפִּילִי · וּבְעַד עַמֶּךָ רַחֲמִים שַׁאֲלִי · כִּי כָל לֵבָב דַּוֵּי וְכָל רֹאשׁ לָחֳלִי · יי : תָּמַכְתִּי יְתֵדוֹתַי בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה תֵּבוֹת · וּבְשַׁעֲרֵי דְמָעוֹת כִּי לֹא נִשְׁלָבוֹת · לָכֵן שָׁפַכְתִּי שִׂיחַ פָּנַי בוֹחֵן לִבּוֹת · בְּטוּחַ אֲנִי בְּאֵלֶּה וּבְזִכּוּת שְׁלֹשֶׁת אָבוֹת · יי : יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שׁוֹמֵעַ קוֹל בְּכִיוֹת שֶׁתְּשִׁים דִּמְעוֹתֵינוּ בְּנֹאדֶךָ לִהְיוֹת · וְתַצִּילֵנוּ מִכָּל גְּזֵרוֹת אַכְזָרִיוֹת · כִּי לְךָ לְבַד עֵינֵינוּ תְּלוּיוֹת: יי יי · אל מלך וכו׳ זכור רחמיך וכו׳

סליחות לעשרה בטבת

אומרים סלח לנו אבינו עד ורב חסד לכל קוראיך :

כִּי עִם יי הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת : פְּדֵה אֱלֹהִים אֶת יִשְׂרָאֵל מִכֹּל צָרוֹתָיו וְהוּא יִפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכֹּל עֲוֹנוֹתָיו : פּוֹדֶה יי נֶפֶשׁ עֲבָדָיו וְלֹא יֶאְשְׁמוּ כָּל הַחוֹסִים בּוֹ : כרחם אב · יי צבאות · סלח נא וכו׳

אלהינו ואלהי אבותינו

אוֹכְרָה מָצוֹק אֲשֶׁר קָרָאנִי · בְּשִׁלְשָׁה מַכּוֹת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה הַכָּנִי · גִּדְּעָנִי הֲנִיאָנִי הִכְאָנִי · אַךְ עַתָּה הֶלְאָנִי : הֶעֱכָנִי בְּשִׁמּוֹנָה בּוֹ שְׁמָאלִית וִימָנִית הֲלֹא שִׁלְשְׁתָּן קָבָעְתִּי תַּעֲנִית · וּמֶלֶךְ יָוָן אִנְּסָנִי לִכְתּוֹב דַּת יְוָנִית · עַל גַּבֵּי חָרְשׁוּ חוֹרְשִׁים הֶאֱרִיכוּ מַעֲנִית : זוֹעַמְתִּי בְּתִשְׁעָה בּוֹ בְּכִלְמָה וָחֵפֶר · חָשַׁךְ מַעֲלֵי מְעִיל הוֹד וְצֶפֶר · טָרוֹף טוֹרַף בּוֹ הַנּוֹתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר · הוּא עֶזְרָא הַסּוֹפֵר : יוֹם עֲשִׂירִי צוֹם בֶּן בּוּזִי הַחוֹזֶה · כָּתַב לָךְ בְּסֵפֶר הַמַּחֲזֶה · לְזִכָּרוֹן לָעָם נָמֵס וְנִבְזֶה · אֶת עֶצֶם הַיּוֹם

פירוש משל״ח

(כתנם עשרה מיכום) ניית מדום (לח נסלכות) שערי דמעם שלים נעטלן (נמנם) ניית שדום ו

סליחות לעשרה בטבת

הַזֶּה: מְנַיִן סֵדֶר חֲרָשִׁים בַּעֲשָׂרָה בּוֹ הָעִיר · נָהִי וְיַלֵּל כְּמוֹ פִּי אֲפִעִיר · סֵדֶר פּוּרְעָנִיּוֹת בְּתוֹךְ לִבְבִי יַבְעִיר · בְּבֹא אֵלַי הַפְּלִיט לֵאמֹר הִכַּתָּה הָעִיר: עַל אֵלֶּה עַל פְּנֵי אֲבַק זָרִיתִי פָּצְחוּ עַל אַרְבַּעְתָּן לוֹ חֵץ בְּלִבִּי יָרִיתִי · צָרוֹת עַל אֵלֶּה קָבַר לִי פָּרִיתִי · צַדִּיק הוּא יְיָ כִּי פִיהוּ מָרִיתִי: קָרָאתִי שִׁבְרָךְ מִתְנַחֵם עַל רָעָתִי · רְאֵה עָנְיִי וּשְׁמַע קוֹל פְּגִיעָתִי · שְׁמַע תְּחִנָּתִי חִישׁ נָא יְשׁוּעָתִי · אַל תַּעְלֵם אָזְנְךָ לִרְוָחָתִי לְשַׁוְּעָתִי: יְרַח טֵבֵת מְאֹד לָקִיתִי בּוֹ וְנִשְׁתַּנּוּ עָלַי כְּדַרְכִּי נְתִיבוֹ · כָּרַרְתִּי פַּשְׁעָתִי יְגַלֶּה לִי טוּבוֹ הָאוֹמֵר לַיָּם עַד פֹּה תָּבֹא: אֵל מָלֵךְ וכו׳

אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ טִמְּאוּ אֶת הֵיכַל קָדְשֶׁךָ שָׂמוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם לְעִיִּים:
אֱלֹהִים זֵדִים קָמוּ עָלֵינוּ וַעֲדַת עָרִיצִים בִּקְשׁוּ נַפְשֵׁנוּ וְלֹא שָׂמוּךָ לְנֶגְדָּם:

כרחם אב וכו׳

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶבֶן הָרִאשָׁה · לְעִיִּים וְלַחֲרִישָׁה · וְנוֹחֲלֵי מוֹרָשָׁה · מָנוֹד רֹאשׁ בַּלְאֻמִּים: בְּקִרְבִּי לֵב נִכְאָב · נָדוֹה וְנִדְאָב · נִשְׁאַרְנוּ כְּאֵין אָב · וְהָיִינוּ כְּיִתוֹמִים: רַבָּה וַעֲנוּגָה · בְּשׁוֹשַׁנִּים סוּגָה · וְעַתָּה הֵיא נוּגָה · מְסוּרָה בְּיַד קָמִים: הָיְתָה כְּאַלְמָנָה · קִרְיָה נֶאֱמָנָה · וְזֹרַע מִי מָנָה · נִמְכְּרוּ בְּלֹא דָמִים: מְעֻנָּגָה וְרַכָּה · צְלָחָה לְמַלּוּכָה · וּמַעֲנִיתָהּ אֹרְכָה · זֶה כַּמָּה שָׁנִים וְיָמִים: בֵּית יַעֲקֹב לִבְזָה · לְלַעַג וּלְעִזָּה · וְהָעִיר הָעֲלִיזָה · לְמַטְעֵי כְרָמִים: רְוִיָּה תִּרְעֲלָה · בְּיַד בְּנֵי עֻוְלָה · הָרְצוּיָה כְּעוֹלָה · וְכִקְטֹרֶת הַסַּמִּים: מַאֲסָה לְזָנוֹחַ · תּוֹרַת אֲבִי זָנוֹחַ · וְלֹא מָצְאָה מָנוֹחַ · לֵילוֹת

פירוש משל"ה

(לחן הרחמה) נס"ב (זכריה ד) ועינו כאן בית המקדש (לעיים) ל' תורף (מגרפה) כתורס (בשופטים סוגה) מסויגים כאנוש ס'(נוגה) ל' יגון (תני זעה)

וַתֵּם יָמִים: נוֹרָא אֵל עָלְיוֹן · מִמְּךָ יְהִי צִבְיוֹן · לְהָשִׁיב לְרִיב
צִיּוֹן · שְׁנַת שְׁלוֹמִים: חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם מְעוֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם ·
וְלַבֵּן כַּצֶּמֶר אוֹדֶם · וְכַשֶּׁלֶג כִּתְמִים: חַזְּקֵנוּ בִּירֻאָתֶךָ · וּבְקִיּוּם
תּוֹרָתֶךָ · וּפָקְדֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ · אֵל מָלֵא רַחֲמִים: אל מלך וכו׳

זמון אֲבוֹתַי כִּי בָטְחוּ בְּשֵׁם אֱלֹהֵי צוּרִי · גָּדְלוּ וְהִצְלִיחוּ
וְגַם עָשׂוּ פֶּרִי · מֵעֵת הִדָּחוּ וְהָלְכוּ עִמּוֹ קְרִי · הָיוּ הָלוֹךְ
וְחָסוֹר עַד הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי: בָּעֲשִׂירִי לַחֹדֶשׁ סָמַךְ מֶלֶךְ
בָּבֶל · וְצָר עַל עִיר הַקֹּדֶשׁ · וְנִקְרַב רַב הַחוֹבֵל · נִתַּתִּי
הֶדֶשׁ וְעֻנֵּיתִי בַכֶּבֶל · וְהָיָה מְדֵי חֹדֶשׁ לְאֵבֶל כְּנוֹרִי אבותי:
רֵאשִׁית בְּכוּרָה לְרֵאשִׁית הַחֹרֶם · שֵׁם אַחֵרִים הַזְּכִירָה
וְהָעֹון גּוֹרֵם · אֵל לֹא הִבְּירָה וְשִׁטְּפָה בְזָרֶם · צָרָה
כְּמַבְּכִירָה כָּעֵת בַּמָּרוֹם תַּמְרִיא · אבותי: אֱלֹהִים הֵבִיא
יוֹם רָעָה וּמָצוֹר · צְוֹחַ צָרַי סָבִיבַי עוֹלֲלַי לִבְצוֹר · יוֹם
הֵרַךְ לִבִּי · וְאֵין כֹּחַ לַעֲצוֹר · וְדִבֵּר אֵל נָבִיא · מָשׁוֹל
אֶל בֵּית הַמָּרִי · אבותי: מְיוֹשְׁבֵי שַׁעַר הָעֲבִיר אַדֶּרֶת ·
הַמָּתוֹ כָּאֵשׁ בָּעַר וְהֵרִים עֲטֶרֶת · וּמִלְּבָנוֹן יַעַר הִשְׁלִיךְ
תְּפָאֶרֶת · וְרוּחַ סוּעָה וָסַעַר תְּסַמֵּר שַׂעֲרַת בְּשָׂרִי · אבותי:

פירוש משלה

מכם נקרא כן (מגילה י"ג) (יסי נציון) יסי רצון (לריב ציון) על עסק ריב
ציון הנזעקת לפניו יתי יסיה שנת שלומים (תודס·כתמיס) כמו (תעלים:
(רב כתובל) כך נקרא נבוזראדן רב הטבחים שהיה מנהיג הממשלה כיב
תובל שמנהיג הספינה (נתתי הדם) [נמסרתי בידו כעפר (לדום] יסרתל
שנקרא (רחמים נכורה) היו (נרחמים התרס) להריגה וחרס (כמכירה)
שהיה סיולדם נרחמוהם (כעת נמרוס) תויב תמריא ר"ל מגביה

סליחות לעשרה בטבת

יְפִיפִית נִמְשַׁלְתְּ · וַעֲתָּה קְדוֹרְנִית · בָּעֲוֹן כִּי נָשַׁלְתְּ ·
וְלִבֵּךְ אֲחוֹרְנִית · זְנֻבוּךְ וְנֶחְשַׁלְתְּ · רִאשׁוֹנָה וְשֵׁנִית ·
וְהָחְתֵּל לֹא חִתַּלְתְּ · מֵעֵט צָרַי · אבותי : צַדִּיק הַצּוּר תָּם ·
נְשׁוּא עָוֹן נִלְאָה · מְכֹרוּב לְמִפְתָּן לְפֶתַח נֹג דְּאָה · מַעֲוֹן
הַנִּכְתָּם · וְצַעֲקָתָם בָּאָה · רַבָּה רָעָתָם בְּעֵין עָשְׂה פְּרִי ·
אבותי : חֲזֵק כָּל קָמַי תּוֹבֵן הֲגֶלִילוֹת · כִּי מָלְאוּ יָמַי
בְּרוֹעַ מִפְעָלוֹת · וּמְבוּשֶׁת עֲלוּמַי שָׁכַחְתִּי גְמוּלוֹת · נוֹתַן
לַחְמִי וּמֵימַי פְּשָׁתִי וְצַמְרִי · אבותי : קָמַי פִּיהֶם פָּעֲרוּ
וַנַּחֲלָתִי בִּלָּעוּ · מְאֹד עֲלֵי גָּבְרוּ וְדָמִי שָׁתוּ וְלָעוּ · נָכְרִים
עָלַי זָרוּ · וְאֶת אַחַי הֵרֵעוּ · הָאוֹמְרִים עֲרוּ עֲרוּ בְּנֵי
שָׁעִיר הַחוֹרִי · אבותי : אִמְרוּ לְבוּ נִבְלָם וְנַשְׁבִּיתָה זִכְרָם ·
אֵל קַנָּא וְנוֹקֵם גְּמֹל יְשַׁלֵּם אֶת שִׁבְרָם · כְּמַעֲשֵׂיהֶם שַׁלֵּם
וְיָבֹשׁוּ מִשִּׁבְרָם · כְּאִישׁ הַלּוֹם הוֹלֵם שְׁלִשָׁה סַלֵּי הוֹרִי ·
אבותי : פְּצָעַי לֹא רָכְכָה וְחַבּוּרוֹתַי רָצַח · וְעֵינִי הוֹבָהָתָה
צוֹפָה לְדוֹדִי צַח · הַעוֹד לֹא שָׁכְבָה חַמָּתוֹ לָנָצַח · עַל מָה
עָשָׂה בָּכָה וּמָה חָרִי · אבותי : רַחוּם זֶה אֵלִי אַל לָעַד תִּזְנַח ·
אָרְכוּ יָמַי אָבְלִי וְעוֹד לִבִּי נֶאֱנָח · שׁוּבָה אֵל לְאָהֳלֵי מְקוֹמֶךָ
אַל תַּגַּח · שַׁלֵּם יָמַי אֲבָלִי בִּי תָּבֹא עַל שִׁבְרִי · אבותי : וַיְהִי מֵעֵת
חָלְקִי חוּשָׁה לִי לְעֶזְרָה · וּפִתְאֹם שִׁבְּלִי שְׁמָחָה לִי לַאֲזָרָה ·

פירוש משלים

(ואכון ומסלם) מן ויזנב בך כל הנחשלים (לת חתלת) מל' רפואם (ממש ערי) שחכו:גם שנותנים על הפצע :

וְתַגִּיהַ אֶת חֶשְׁבִּי בְּאוֹרְךָ לְהָאִירָה · אֶת נֶשֶׁף חֶשְׁכִּי ·
אַתָּה נֵרִי · אבותי : מְיָגוֹן וַאֲנָחָה פְּדֵה אֵל אֶת נַפְשִׁי ·
עֲשֵׂה לַעֲמְךָ הֲנָחָה · מַלְכִּי וְקְדוֹשִׁי · תַּהֲפוֹךְ לָרְוָחָה · אֶת
צוֹם הַחֲמִישִׁי · לְשָׁשׁוֹן וּלְשִׂמְחָה · צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם
הָעֲשִׂירִי : אבותי · אל מלך וכו' · זכור רחמיך וכו'

סליחות לתענית אסתר

מוּמָרִים סְלַח לָנוּ אָבִינוּ עַד וְרַב חֶסֶד לְכָל קוֹרְאֶיךָ :
קְשַׁח קְוִינוּ אֵל יְיָ וַיַּט אֵלֵינוּ וַיִּשְׁמַע שַׁוְעָתֵנוּ : אַף אֲרַח מִשְׁפָּטֶיךָ יְיָ שִׂיחִינוּ
לְשִׁמְךָ וּלְזִכְרְךָ תַּאֲוַת נָפֶשׁ : כרחם אב וכו

אלהינו ואלהי אבותינו

אָדָם בָּקוּם עָלֵינוּ חִיל אֲחָזָתְנוּ לִרְעוֹד · בְּהִסְתַּפְּחוּ לְמַלְכוּת
חָנֵף · כְּמַעַט כָּשְׁלוּ לְמַעוֹד · נֶאֶמְרוּ לְמָכְרֵנוּ כְּטֶבַח וְתָרִישׁ בְּלִי
מִסְעוֹד · אָמְרוּ לְכוּ וְנַכְחִידֵם מִגּוֹי וְלֹא יִזָּכֵר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד :
דַּלּוּ עֵינַי לַמָּרוֹם קָרָאתִיךָ אוֹיְבֵי לָקוֹב · הַכְּרֵת שָׁם וּשְׁאֵר
וּמַחֵה שֵׁם לְרָקוֹב · וְצַר צוֹרְרֵי בִּנְכָלֵיהֶם אֲשֶׁר נִפְּלוּ לַעֲקוֹב ·
וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה יָהּ וְלֹא יָבִין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב : זְרוּעִים עָנָה וַיָּגוּ
וְלֹא מִלֵּב לְכַלּוֹתָם · תְּבוּ לְפָנִים וְרָדַם בַּהֲסֵרַת מַבַּעַת
לְהַחֲלוֹתָם · טוֹב דְּבָרוּ הַקִּים לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהַעֲלוֹתָם בְּאֶרֶץ

פירוש משלים

(מיגון) נהלה אחותנו ורעדה (נהסתפחו) נהתחבר זה אחד למלכות חנף של אחשורוש כמעט מעדו קרסולינו (כחל וחריץ) [דאי' (במגילה י"ד) שנמצאו אחשורוש והמן נא' שהיה לו חל בתוך שדהו ושמי היה לו חריץ ואמר שמי יכור לי תנך ואמר לו שול אותו בתאנה] (דלו עיני) שנכהתי עיני (מכרם) כך היתה כוונת פתיב (זרויס) שפזורים עמה ה' ולא היה בינו לכלותם רק שהזירם בתשובה (וינם) ל' תוגה (חבו) נתחייבו (לפנים) כמו שתרגי"ל פם נא עבו אלא לפנים כי' (להסלותם) [נשון עבו ועפר]

אוֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלּוֹתָם: יְדַע רְמֵז
הַקּוֹרוֹת לְעַם מְעֻפָּר וּמְהֻדָּם · כְּתֹב הַסְתֵּר אַסְתִּיר וּמָר דְּרוֹר
מְפֻרְדָּם · לְשִׁבּוֹלֶת הַבָּן מְמֻחֶרֶת · הַמֶּן הָעֵץ קְנֻדָּם · תַּחַת
הַנַּעֲצוּץ יַעֲלֶה בְרוֹשׁ וְתַחַת הַסִּרְפָּד יַעֲלֶה הֲדַס: מַקְשִׁיב דְּבַר
שֶׁקֶר פְּתַב שִׁטְנָה וְעָצְבוּ נִתְעַטֵּף בְּבִגְדֵי שְׂרָד כִּטְעָה בְּמִנְיַן
קְצָבִים סְדַר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשׁוֹנִים כְּלֵי הַמַּחֲצֵב וְיָבֹא גַּם הַעִטָּן
בְּתוֹכָם לְהִתְיַצֵּב: עַם הַנִּמְצָאִים בְּשׁוּשָׁן בְּאָכְלָם מְזֻבָּח
עֲכָרָם פְּעַר פִּיו לְהַשְׁטִינָם וּלְהַסְגִּירָם בְּיַד נוֹתֵן מְכָרָם · צוּר
הַסְּפִים לְכָתוֹב אִגְּרוֹת לְאַבֵּד שִׁבְרָם · אָמַרְתִּי אַפְאִיהֶם
אַשְׁבִּיתָה מֵאֱנוֹשׁ זִכְרָם: קְדוֹשִׁים מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֹת מַר יְבַכְּיוּן
בִּצְעָקָה · רַחוּם הַבֵּט לַבְּרִית וְאַל תֵּפֶר לְהַרְחִיקָה · שִׁמְּגָה
מוֹרָשָׁה וְתִלְבַּשׁ בִּגְדֵי אַלְמְנוּת וּמוּעָקָה · וְתָשֵׂם יָדָהּ עַל
רֹאשָׁהּ וְתֵלֶךְ הָלוֹךְ וְזָעָקָה: תִּשְׁבִּי שָׁם אֲזוֹר שַׂק בְּמָתְנָיו
תַּתְבּוֹשָׁת · מֹרֶר וְהוֹדִיעַ יִשְׁנִי מַכְפֵּל אָבוֹת שִׁלְשֶׁת · נָחֵץ
לְרוֹעָה מַה לְּךָ נִרְדָּם לְהִתְעַשֶּׁת · קוּם קְרָא אֶל אֱלֹהֶיךָ אוּלַי
יִתְעַשֶּׁת: חוֹתָם טִיט אֲשֶׁר נַעֲשָׂה לְבִלְשָׁן סֵפֶר · מְנִינָוֶה
לְמֻדוּ לְאַחַר גְּזֵרָה בַּעַם לְהָפֵר · בֶּן קִישׁ הַקִּישׁ לַלְתוֹת בַּיִת

פירוש משלים

(לעם מעופר) זרע אברהם שחמר וחנכי עפר וחסר (ומהודם) חסתר מקראם
מדסה [וכיכן הודיע זאת· נכתבו (הסתר אסתיר) (דנרים ל"א) כזה רמז
נאסתר· ונכתבו (מר דרור) (שמות ל) שתרגומו מירח דכיא· רמז למרדכי
(מפורדם) מן הפרדם] (קודם) כנוי לעץ שנהלה עליו (סנעטן) זה כמו
(כרוס) זה מרדכי (הסרפד) ומתי (הדם) חסתר (כדאי' כמגילה י') (מקשיב)
לאחשורוש מעט כמו בלשנר במסכת ע' שנם של גלות נבל ושחה נכלי המקדש
(מורשה) התורה (תלבש) תליהו התבי (נתן לרועה) מיסר לנכת למרע"ם
(להתעשת) [נעוה כמועפה] (יפעשת) יתעוב מתשבה תשרת (לנלגן) למרדכי

הַסֵּפֶר׳ וַיֵּכֶס שַׂק וַיֵּשֶׁב עַל הָאֵפֶר׃ רַבִּץ תִּינוֹקוֹת לִפְנֵיו יָמִים שְׁלֹשָׁה צָמִים וּמְכֻפָּנִים׳ בְּקוֹל יַעֲקֹב לַחֲלוֹשׁ יְדֵי עַז פָּנִים ׳ יָדְיוּ אֻמְנָה לְאֵל הַצִּילֵנִי מֵעֲלִבּוֹנִים׳ פֶּן יָבֹא וְהִכֵּנִי אֵם עַל בָּנִים׃ מִזֶּה אֵלֶּה וּמִזֶּה אֵלֶּה בְּנֵי אֵיתָנֵי וְרַבָּנִי ׳ כְּלֹם צָעֲקוּ וְתַעַל שַׁוְעָתָם אֶל יי ׃ יְהִי לְקוֹל רִנּוֹן כְּבוֹא שַׁאַל לְפָנַי ׳ מָה קוֹל הַצֹּאן הַזֶּה בְּאָזָנַי׃ רוֹעֶה הָשִׁיבוּ הֵם קְטַנֵּי קֹדֶשׁ זְרַע יְהֹ הַצֵּל לְקֵחַי לַמָּוֶת מָאוֹיֵב הָרַע ׳ חָנוּן נִכְמְרוּ רַחֲמָיו וַיְבַקֵּשׁ לִבְכּוֹת הַמְאֹרָע׳ וַיְהִי כִּקְרֹא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃ אֶת הַסֵּפֶר וַיִּקְרַע׃ יְהוּדִי הוֹקִיעַ יִלְדָיו לְמַטָּה וְאֵבֶיהֶם לְמַעְלָה׃ אִישׁ אִישׁ בְּשֶׁלֶשׁ אָמוֹת וְהָרְבִיעִית אַוִּיר מְגִלָּה ׳ מִשְׁנֶה נָקֹם חָזָה וְשָׂמַח וְשָׂח תְּהִלָּה ׳ אוֹתִי הָשִׁיב עַל כַּנִּי וְאוֹתוֹ תָּלוּ ׃ וַתִּכְתּוֹב אֶסְתֵּר תּוֹקֵף לִקְרֹא כְּבַהֲלֵל מְהוֹדִים ׳ מִלְמַעְלָה קִימוּ מַה שֶּׁקִּבְּלוּ לְמַטָּה דּוֹדִים׳ גַּם יְנוֹסֵס לְפַרְסֵם כְּאֵז פִּלְאוֹ מְסַהֲדִים׳ בְּעֵת הַזֹּאת רוּחַ וְהַצָּלָה יֵעָמֵד לַיְּהוּדִים ׃ אל מלך וכו׳

כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר ׃ בְּקָרְאֵנוּ עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ בַּצַּר הַרְחֶבְתָּ לָּנוּ חָנֵנוּ וּשְׁמַע תְּפִלָּתֵנוּ ׃ וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר ׃ כרחם אב וכו׳

אלהינו ואלהי אבותינו

אַתָּה הָאֵל עוֹשֵׂה פְלָאוֹת ׳ בָּעַמִּים הוֹדַעְתָּ עוֹז נוֹרָאוֹת ׳ גָּאַלְתָּ בִּזְרוֹעַ עַמְּךָ מִתְּלָאוֹת׳ דִּבִּית צָרֵיהֶם בְּמוֹתֵי תַחֲלוּאוֹת׃ הָאוֹיֵב קָמוּ לְעוֹרֵר מְדָנִים ׳ וְדָמָה לְהַכְרִית פְּרָחֵי עֲדָנִים ׳

פ׳ רוש משל׳ה

(מוכסים)מורעניס (יהודי) מרדכי (הוקיע) ל׳תליס (ילדיו) של המן (משנה) מרדכי שפיס משנה למלך (כנהגו מיהודים) [ר״ל קריאת המגילה משבש כתלו מודים כנהגו] (מדים) ל׳ שמחה (גם ינוסס) פקנ״ס יפשם גו נסים גם עמם : (סתיום) כמן (סרחי עדיים) [כעי ניערתן] ומדיים ל׳ משוגעים

וְשָׁם לִשְׁקוֹל לְגִנְזֵי אֲדוֹנִים חֲלִיפֵי מֵאַת כִּכְּרֵי אֲדָנִים: טְלֵאֵי
הַזְּהוּרִית שְׁקָלֶיהָ לְהַקְדִּים יְדִיעַת הַעֲתִידוֹת וְדִרְשַׁת נִשְׁקָדִים
כְּבוּי לְהַמְצִיא לְלַהֵב יוֹקְדִים · לְקוֹהֵם לַמָּוֶת לְהַחֲיוֹת נִפְקָדִים:
מַסֵּכָה צָרָה בְּעִבְרָם לְפָנִים · נִמְסְרוּ לְדַתּוֹ קְנוֹקְנוֹת וּגְפָנִים
סְבִיבוֹת טוֹקְשִׁים בְּכָל הַפָּנִים · עֵינֵיהֶם לָהּ תּוֹלִים וּבְסַתְרָהּ
נִצְפָּנִים: פּוּר נָהַפְכָּה בְּאוֹיְבִים לְשִׁלּוּט · צְלִיבָה הוּכַן אַגְגִי
לְקִלּוּט · קַלַּע וּבַלַּע פְּנֵי הַלּוּט הַלּוּט · רִיבִי עִם בְּאַשְׁמַנִּים
לַעֲלוּט: שָׁלוֹם וְאֶמֶת נִכְתַּב מִפִּי צַד' תְּוָקֵף יֶשַׁע סִלַּע וּמְצַד'
שׁוֹדֵד הַשְׁדֵּד וּבְרִשְׁתּוֹ נוֹצַד · מִלְּשָׁנִי נִסְחַף נִצְמַת וְנִרְצַד:
עֲשׂוּ שְׁמָחוֹת וְלַדְּרוֹת קְבָעוּם וּמִקְרָאוֹת שְׁלִשׁוּם וְלֹא רְבָעוּם ·
נִסְפְּמוּ מִמַּעַל וּלְמַטָּה טִבְעוּם · בְּסֵפֶר נֶחְקַק עַל מַה קְּבָעוּם:
רָמָה יָדָהּ לְסָלוֹחַ לְפוֹשְׁעִים · יְהוּדִי וְהַדְּפָה הַקְּמַת מוֹשִׁיעִים ·
צִדְקָתָם עוֹמֶדֶת לָעַד לְשַׁעֲשׁוּעִים · חֻקַּר כְּבוֹדָם לְהַזְכִּר
לְנוֹשָׁעִים · קַנָּא לְשִׁמְךָ נוֹרָא וְנִקְדָּשׁ · חֲזֵה כַרְמְךָ נֶהֱרַס
וְנִדָּשׁ: זְרוֹעֲךָ קַבֵּץ וְשִׁיר לָךְ יְחַדֵּשׁ · קַיֵּם וְהַחֲיֵם בְּבִנְיַן
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ: וְכַעֲשׂוֹתְךָ נוֹרָאוֹת בְּאוֹתָן הַיָּמִים · אַתְּנוּ
הַפְלָא תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים · מְצוֹא לְפָנֶיךָ כּוֹפֵר וְתַנְחוּמִים · אֵל

פירוש משלית

(אדנים) תדני ממכן (נשקדים) [הזריזים] (מסכה) ע"י שלא נכוכדנצר שעבדו ישראל (נפנים) [רק למרחית עין] (קנוקנות) ענבים כריקים שבתוכם כגפנים ור"ל שנמסרו להריגה רשעים וצדיקים (בכל פנים) בכל צדדים (לניכס) כעין בתולין כו (לקלוט) לקבל (קלע) ל' זריקה (סלוט) כמו וילע פניו וגו' (בשמנים) ל' תוכך (לעלוט) להחשיך (שלוש ורבעום) כדכתי' ותכתוב אסתר וגו' דברי שלוש ורבע (סלע ומצד) ל' סלעי ומצודתי (ונרצד) נשרף מרגדון (ומקרות שלשום) [יסודו כמגילה ז' ע"ש] (נסכמו ממעל) [נקבוע שם בשורים] (מנעום) ל' ממנע ר"ל שהוציא פנעו כשולם (יהודי) מרדכי:

מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים : אל מלך ויעבור וכו׳

סזמון בְּמוֹתִי מִסְפָּר חִלִּינוּ פָּנֶיךָ לְשַׁוְּעַת נְבִיאִים אַל תַּעְלֵם אָזְנֶךָ · הַקְשֵׁב תְּחִנָּתָם מִשְׁמֵי מְעוֹנֶךָ · כְּבִימֵי מוֹר וַהֲדַס הוֹשַׁעְתָּ בָּנֶיךָ : תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל אַתָּה יוֹשֵׁב · שַׁוְעָתָם מַאֲזִין וְרִנָּתָם קוֹשֵׁב · רְפָאוֹת לְמַחַץ מַקְדִּים וּמְחַשֵּׁב · קְנוּיֶיךָ לְהֵיטִיב וְנָוֵיהֶם לְיַשֵּׁב · במתי׳: צָר וְאוֹיֵב הַלְטֵישׁ עֵינָיו · פִּיהוּ פָּעַר לְשָׁאוֹף עָנְיוֹ · עָשֹׁת בְּשָׁלוֹ לְהַשְׁמִיד קְהַל חֲמוֹנָיו · סָגַל לְאַבֵּד חֶרֶת פְּנִשְׁתְּוָנָיו · במתי : נוֹקֵם לְצָרִים וְנוֹטֵר לְאוֹיְבִים · מָדַדְתָּ מִדָּתָם כְּזָדוֹ לְאֲהוּבִים · לוֹחֵם וְנִינָיו הוֹתָלוּ מוּצָלָבִים · כְּבַחֲרוֹזֹת דָּגִים הוֹרְזוּ תְּחוּבִים · במתי : יוֹם אֲשֶׁר שָׁבְרוּ צוֹרְרִים · טִבְחָה לָשִׁית בָּעָם נָצוּרִים · חֻלְפָּה הַדַּת וְנִפְלוּ פְּגָרִים · זוּלְעֲפוּ זוֹעֲמוּ מוּכָסִים מוּגָרִים · במתי : וּבְכֵן יִתְעַלֶּה שִׁמְךָ וְיִתְנַשֵּׂא · הוֹדְךָ שְׁמֵי שָׁמַיִם כָּסָּה · דַּכִּים בְּרוֹמְמָךְ נָתוּנִים לְמִשְׁפָּה · נַיָּא וַאֲפֵסֵיהָ תְּהַלָּתְךָ מַכָּסָּה · במתי : בִּינָה הֲגִיגֵנוּ עַתָּה וּרְאֵה בָצַר · הֲשִׁיבֵנוּ לְמִנּוּחָתֶךָ כִּי יָדְךָ לֹא תִקְצָר · אָדוֹן קְרָאנוּךָ מִן הַמֵּצַר · אָנָּא הוֹצִיאֵנוּ לַמֶּרְחָב וְחַלְּצֵנוּ מִצָּר · במתי׳: מְאֹד הַרְבֵּה לָנוּ מְחִילָה · שְׁמַע תְּפִלָּה וְהַעֲבֵר תְּפִלָּה ·

פירוש משל״ח

(במתי מספר) במספר חנכים (נכחים) נכנסי לב (מור והדם) מרדכי ואסתר (רפאות למחץ) רפואה למכה (הלטיש) ל׳ חדוד (עינו) [יען ותחב] (סגל) יסרתל עם סגולה (נשתוניו) במשורים מל׳ כתב נשתוון (כזדו) כמו נדבר אבר זדו (מוגרים) דרוכים (מוגרים) נסתפים ונגרים (גיא) סתרן :

לְחַצֵּינוּ יַשְׁלִימוּ אֹתָנוּ וַעֲוֹנוֹתֵינוּ תַּשְׁלִיךְ בִּמְצוּלָה ׃
מְקֻוָּנוּ רַחֲמֶיךָ לֹא תִכְלָא ׃ במתי׃ אל מלך ׃ זכור רחמיך וכו׳

סליחות לשבעה עשר בתמוז

תומרים סלח לנו אבינו עד ורב חסד לכל קוראיך ׃

אַל תִּתְּנוּ דָמִי לוֹ עַד יְכוֹנֵן וְעַד יָשִׂים אֶת יְרוּשָׁלַיִם תְּהִלָּה בָּאָרֶץ ׃ כִּי עִמְּךָ
מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר ׃ אֱלֹהֵינוּ בּוֹשְׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בַּעֲוֹנֵינוּ ׃

כרחם אב וכוי

אלהינו ואלהי אבותינו

אַתְּאֵנוּ לְךָ יוֹצֵר רוּחוֹת ׃ בְּרוֹב עֲנִינוּ כְּבֵדוּ אֲנָחוֹת ׃
גְּזֵרוֹת עָצְמוּ וְרָבוּ צָרִיחוֹת ׃ כִּי בְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז נִשְׁתַּבְּרוּ
הַלּוּחוֹת ׃ גָּלִינוּ מִבֵּית הַבְּחִירָה ׃ הֵינֵנוּ נֶחְתָּם וְנִגְזָרָה גְּזֵרָה ׃
וְחָשַׁךְ בַּעֲדֵנוּ אוֹרָה ׃ כִּי בְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז נִשְׂרְפָה
הַתּוֹרָה ׃ הֵרְסוּ אוֹיְבֵינוּ הַהֵיכָל וּבִרְחָה שְׁכִינָה מְזוּזוֹת הֵיכָל ׃
וְנִמְסְרוּ בְּיַד זָדִים לְהִתְאַבֵּל ׃ כִּי בְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז הֶעֱמִד
צֶלֶם בַּהֵיכָל ׃ זְרוּנוּ מֵעִיר אֶל עִיר ׃ וְנִלְכַּד מִנּוּ רַב וְצָעִיר ׃
חָרְבָה מְשׁוֹשֵׂנוּ וְאֵשׁ בָּהּ הִבְעִיר ׃ כִּי בְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז
הֻבְקְעָה הָעִיר ׃ טִפַּשׁ מִקְדָּשֵׁנוּ צַר הַמַּשְׁמִיד ׃ וְנִטַּל מַהְתָּן
וְכַלָּה אֲצֶעֶדָה וְצָמִיד יַעַן כַּעַסְנוֹ נָתַנּוּ לְהַשְׁמִיד ׃ כִּי בְשִׁבְעָה
עָשָׂר בְּתַמּוּז בָּטַל הַתָּמִיד ׃ כָּלָה מִנּוּ כָּל הוֹד וְשִׂבְחַ ׃ חָרְבוּ
שַׁלַּף אוֹיֵב עָלֵינוּ לְאֵבַח ׃ לִהְיוֹת עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים מוֹכְנִים
לַטֶּבַח ׃ כִּי בְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז בָּטְלוּ עוֹלָה וְזֶבַח ׃ מָרְדְנוּ

פירוש משלי׳ה

(נריחום) נעקום (נשתברו הלוחות) ע״י משה רבינו ע״ה (נשרפה התורה) ע״י
חפוסטמום (מזוזות היכל) מכותל המערבי כמו שאמרו חז״ל (העמד צלם) ע״י
פפוסטמום (טפס) טפס וסמן לנו של מלך נמקדשנו (נחנת) נתבזית תרב

לְשׁוֹכֵן מְעוֹנוֹת · לָכֵן נִתְפַּזַּרְנוּ בְּכָל פִּנּוֹת · נֶהְפַּךְ מְחוֹלָנוּ
לְקִינוֹת · כִּי בְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז בָּטְלוּ קָרְבָּנוֹת : סַרְנוּ
מִפָּנֶיךָ סְרִיב לְשׁוֹנוֹת · לָכֵן לְמִדָּה לְשׁוֹנֵנוּ לוֹמַר קִינוֹת ·
עָזַבְנוּ בְלִי לְהַמְנוֹת · כִּי בְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז גָּרְמוּ לָנוּ
עֲוֹנוֹת : פִּזַּרְנוּ בְלִי מְצוֹא רְוָחָה · לָכֵן רַבְתָּה בָּנוּ אֲנָחָה · צוּר
רְאֵה נַפְשֵׁנוּ כִּי שָׁחָה · וְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז הָפַךְ לָנוּ לְשָׁשׂוֹן
וּלְשִׂמְחָה : קְשָׁשׁוּ עֹרֶף וְרַבְתָּה בָּנוּ אָסוֹן · לָכֵן נִתְּנוּ לְמִשְׁפָּה
וּרְפָשׁוֹן · רְאֵה יְיָ וְחַלְּצֵנוּ מֵאָסוֹן · וְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז הָפַךְ
לָנוּ לְשִׂמְחָה וּלְשָׁשׂוֹן : שָׁעֲנוּ שׁוֹכֵן רוֹמָה · וְקַבֵּץ נְפוּצוֹתֵינוּ
מֵאַרְבַּע אַרְצוֹת אַדְמָה · תֹּאמַר לְצִיּוֹן קוּמָה · וְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז
הָפַךְ לָנוּ לְיוֹם יְשׁוּעָה וְנֶחָמָה : אֵל מֶלֶךְ וכו׳

אֱלֹהִים אַל דְּמִי לָךְ אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל : כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יֶהֱמָיוּן
וּמְשַׂנְאֶיךָ נָשְׂאוּ רֹאשׁ : אֵל נְקָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ : כִּרְחֵם אָב וכו׳

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אָסַרְתִּי בְּבִכְיִי מִפְּנֵי יָדְךָ שְׁלוּחָה בְּעִי · בְּנַאֲצִי בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ
בְּבִגְדִי וְקִבְעִי · גֶּה וּבְרַח וְנִסַּע עָשָׂר וְעָלָה לַשְּׁבִיעִי · דְּמֵנִי
הֲצִיקֵנִי הִשְׂיָקֵנִי בַּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי : הֲבִיא מוֹעֵד בְּמִלְאָתוֹ
לְשָׁבוֹר בַּחוּרֵי נְמוּז · וְרָבָה בּוֹ פְּעָמִים בְּמִסְמוּם וּמְזִמּוּז זְבוּלוֹ
כְּשֵׁר שַׁאֲנַנּוֹת מְבַכּוֹת אֶת הַתַּמּוּז · חִיבֵּנִי אִיבֵּנִי אֲזַי בִּירַח

פירוש משל"ח

(מריב לשונות) זה ניח שני שלמדו רז"ל שנחרב מקום למק"ר ושנאת חנם
(ורפשון) ל' נפש וסיס (שענו) שעם תלינו :
(נמי) ר"ל יזכלים שסיתם לעי (וקבעי) ל' גזילה (ונסע עשר) כמו שתחו"ל
עשר מסעות נסמך שכינה מכפורת לכרוב ומכרוב כו' (לשבעי) לרקיע השביעי
(דמני) [ל' כלים] (פסיקני) ל' סגירת חג (גמוז) [ל' פרת· ור"ל כחורים
מתמדים] (במסמום ומזמוז) [ל' כחיסם נחיסם ומשון] (זבולו כשר) [נרתעו

סליחות לשבעה עשר בתמוז

תַּמּוּז: טָמְנוּ פַחִים חֲמִשָּׁה בְּמִקְרָא תְּלָאוֹת מִשְׁלֹחוֹת׳ יְכֹלוּ לִי
בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בּוֹ בְּאֵלִיחוֹת׳ כִּי נִקְשְׁתִי כְּכֹלָה עֲלוּבָה בְּחֻפַּת
שְׁלוֹה וְהַצְלָחוֹת׳ לְרוֹעִי לֹא הִמְתַּנְתִּי שֵׁשׁ וְנִשְׁתַּבְּרוּ הַלֻּחוֹת:
מֵירוּ עֲדִיתִי חֶלְיִי וְכֹתֶם אֲצְעָדָה וְצָמִיד׳ נִגְרוֹת בְּיוֹם אַפּוֹ
כְּשַׁחְתִּי דַּרְכִּי לְהַשְׁמִיד׳ סֵדֶר עֲבוֹדָתוֹ וְקִיץ מִזְבְּחוֹ קָצְתִּי
לְהַעֲמִיד׳ עַל כֵּן מִלִּשְׁבַּת הַטְּלָאִים בְּטֵל הַתָּמִיד: פּוֹר
הַתְּפוּרָה וְנִתְפַּזְּרָה סוֹעֲרָה עֲנִיָּה׳ צִיָּה נִמְשָׁלָה מִבְּלִי חוֹבֵל
וְנִטְרָפָה כְּאֵנִיָּה׳ קַרְתָּה בְּחִטְאָתָהּ בְּרֹאשָׁהּ וּבְכַפֵּל תְּאֵנִיָּה
וְאֵנִיָּה׳ רִיבוֹהִי צָרְיָה בְּהֵיוֹם וְהִבְקָעָה הָעִיר בַּשֵּׁנִיָּה: שְׁלוּחָה
כַּצְבִי מִדֵּחַ מֵאֵין דּוֹרֵשׁ לְהַסְתִּירָהּ׳ שִׁנְּנוּ לְשׁוֹנָם וְנָתְנִיהָ כְּשֶׁהָ
צְמֵרָהּ וְחֶלְבָּהּ לְהַתִּירָהּ׳ תְּצַעֵק עַל כְּלִי חֶמְדָּה שֶׁבּוֹ נִכְתֶּרֶת׳
תַּחְמוֹד עֵינֶיהָ נֵצֶל כְּשֶׁרֶף אֲפוֹסְטָמוֹס הַתּוֹרָה: חֶרֶף עֲשׁוּקִים
וְרָצוּצִים בַּעֲבוֹר הַרְעִימָהּ סֶבֶל׳ יְרוּדִים בְּוֹהִיָּה לֶאֱכוֹל
וּבְהַסְתֵּר פָּנִים מִלְּהִסְתַּבֵּל׳ יַד הַשִּׁלִּים מִבְּנַף שְׁקוּצִים נֶאֱבָל׳
עֵת צָרָה כְּהִתְבַּנֵּם וְהָעֲמַד צֶלֶם בְּהֵיכָל: דְּוִים סְגוּפִים בָּנִים
הָהֵיוּ מִקֶּדֶם רִאשׁוֹנִים׳ סְמוּכוֹת צָרוֹתֵיהֶם זוֹ לָזוֹ כְּמֶה שָׁנִים׳
לוֹקִים בַּאֲשֶׁר תַּעֲשֶׂינָה הַדְּבוֹרִים וְהָעַקְרָבִים שׁוֹנִים׳ הוֹגִים

פירוש משל"ח

נגית מקדשו שסכים שתגנות מנכות ועובדות תת הקליל שמו תמת]
(סחים תמסה) [ה' דגרים שלישי לקבותינו כי"ו בתמוז] (נתליחות) לשון
יחדו נתלתו (שם) כמו שתחז"ל כי כושם מסה תל פקרי נושם תלת נתו שם
כו' (נגרות) טושלו ממנו סמכשיסים פתלה (תרף) [שחויב שסכל] (ירודים)
[ישרתל ירדו מסה] (נוהים לתכון) עסה"כ דגרים ל"ח י"ו ו"ת (יד
סשלים) [קתי על הגלס שאומד נהיכל שתמרו נמס' תענית כ"ת על סכתוב
כנה שקוליס מסומס תמר רבת תרי הוו ונפל חד על תברים ותברת ליס לידים
ותסתכת דהוה כתיב תנת נגים נתתרובי ניתת ידך תשלימת ליה] (נרס) [שס"ג

אָבַד שִׁבְרָם וּבָטֵל סִפּוּם בְּאִישׁוֹנִים : אֵל קַנָּא בְּהִתְאַפֵּק
בְּמַקְנִיאֵיהֶ֫ךָ דְּשֵׁנִים וְרָטוּבִים מְחַכִּים תָּקִים עוֹמְדִים לְעוֹלָמִים׳
נִנְטָיִעִים מְחֻטָּבִים בָּאֲהֻבִים ׳ הָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם בְּצוֹמוֹת
חֲמוּדִים ׳ נִצַּת הֱיוֹתָם לְשִׂמְחָה וְלָשָׂשׂוֹן וּלְמוֹעֲדִים טוֹבִים :

אל מלך ויעבור וכו׳

זמון שְׁעֵה נָאֱסַר ׳ אֲשֶׁר נִמְסַר ׳ בְּיַד בָּבֶל וְגַם שְׁעִיר ׳
לְךָ יֶהֱמָה ׳ זֶה כַּמֶּה ׳ וַיִּתְחַנֵּן בְּבֶן צָעִיר ׳ יוֹם גָּבַר הָאוֹיֵב
וַתִּבָּקַע הָעִיר : לְזֹאת אִכֵּף ׳ וְאֶכְפּוֹק כַּף ׳ בְּיוֹם חֻמַּשׁ
פְּזוּרַי ׳ וְעַל רֶגֶל ׳ הָעֶגֶל ׳ הַלּוּחוֹת יְצָאוּנִי ׳ וְגַם הַשְׁמִיד׳
הַתָּמִיד׳ וּמֵעֲצָתוֹ כִּלְאָנִי ׳ וְלָכַד צָר ׳ עִיר מִבְצָר ׳ וּבַשּׁוֹגֵר
הֲבִיאָנִי ׳ וְהוּשַׁם אֲלִיל ׳ בְּהֵיכַל בְּלִיל ׳ וְהַמְנֻחָה הוּנָחָה ׳
וְדָתְךָ צָר בָּאֵשׁ הִבְעִיר ׳ יוֹם : מְאֹד אֶתְחַל ׳ וְאֶתְחַלְחַל ׳
בְּיוֹם שַׁדַּי דְּחָפָנִי ׳ וְהַשְׁפִּיפוֹן׳ מִצְּפוֹן׳ כְּשִׁבּוֹלֶת שְׁטָפָנִי׳
מְאוֹר חָשַׁךְ ׳ וְגַם שָׁשַׁךְ ׳ כְּמוֹ כַּדּוֹר צְנָפָנִי ׳ וְגַם צַיָּד ׳
שָׁלַח יָד ׳ וְהַצָּפִיר וְהַשָּׂעִיר ׳ יוֹם : הוֹד לְבִי׳ וּמִשְׁגַּבִּי ׳
הֲלָעַד אַפְּךָ יֶעְשַׁן׳ הֲלֹא תִרְאֶה ׳ עַם נִלְאֶה ׳ אֲשֶׁר הִשְׁחַר
כְּמוֹ כִבְשָׁן׳ נְדוֹר פְּרָצַי׳ בְּבֶן פְּרָצַי׳ וּמֵחָדָק לְקוֹט שׁוֹשָׁן׳

פירוש משל״ח

שנתכנסה (היכל) (סכוים)[מה שנופין ומקוים]: (שעה)חל ממך שנחסר בגלות
(זה כמה) זמן (לכף) חלך כפוף (תמוז) ר״ל חמשה דברים הירעו את חכותינו
כי״ז בתמוז(ועל רגל העגל) בשביל חטא העגל (יצאוני) יצאו ממני (ומעצתו)של
מקב״ה שהיה לנבוכדנצר שלח לחזור ולהחריב ירושלים כדאי׳ בחלק(סנהד׳)
פסקא (לחתן) ל׳ חולי (ושפיפון)הנחת נבוכדנצר (כשבולת)כשבלת מים(שנפני)
הקיפני כמנהגת המקפ׳ הרחם(והלד)חיל סיודע ליד(והנפיר ושפיר)מלכות יון
(שוד נכי)מקב״ס (בבן פרצי)כמשית בן דוד שיצא מפרץ (ומחדק)ל׳ שן (שושן)

סליחות לשבעה עשר בתמוז

גְּנֵה בֵּית זְבוּל · לְהָשִׁיב וְטוּל · הַכַּרְמֶל וְהַבָּשָׁן · וְעֵין
פְּקַח · וְנָקֹם קַח · מֵאֵצֶר וּכְדִישָׁן · שְׁפוֹט אֵלֶם · וְאָז
יְשֻׁלַּם · הַמַּבְעָה וְהַמַּבְעִיר · יוֹם גָּבַר הָאוֹיֵב וַתִּבָּקַע הָעִיר:

אל מלך · זכור רחמיך וכו׳:

סליחות לתחלואי ילדים ר״ל

אַל נָא תְּשִׁית עָלֵינוּ חַטָּאת · אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ:
חַטָּאנוּ צוּרֵנוּ סְלַח לָנוּ יוֹצְרֵנוּ:

אַל נָא רְפָא נָא תַּחֲלוּאֵי גֶפֶן פּוֹרִיָּה · בּוּשָׁה וְחָפְרָה וְאָבֵל
פְּרִיָּה · נֶאֱלָנָה מְשֻׁחַת וּמְמֻכָּה טְרִיָּה · עֲנֵנוּ כְּשָׁעַנְתָּ לְאַבְרָהָם
אָבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה: חַטָּאנוּ הִגְלִי עִם פְּדוּיֵי בְּזְרוֹעַ חָשׂוּף ·
הַצֵּל מִנֶּגַף וְאַל יְהִי לְשִׁסּוּף · וְתַעֲנֶה קְרִיאָתֵנוּ לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ
תִּכְסוֹף · עֲנֵנוּ כְּשָׁעַנְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ עַל יַם סוּף: חַטָּאנוּ זְכוֹת
צוּר חֲצֵב הַיּוֹם לָנוּ תֵּגֶל · חֲשֹׁכֵנוּ מֵאָנַף וְנַחֲנוּ בְּיִשֶׁר מַעְגֶּל ·
טַהֵר טְמֵאָתֵנוּ וְלִמְאוֹר תּוֹרָתְךָ עֵינֵינוּ גַּל · עֲנֵנוּ כְּשָׁעַנְתָּ
לִיהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל: חַטָּאנוּ יְהִי רָאֹה הָשֵׁן עָקוּד וְהֻצַּח לָנוּ
תְּרוּפָה · כְּלֵה שׁוֹד וְשֶׁבֶר סַעַר וְסוּפָה · לַמְּדֵנוּ וְחַכְּמֵנוּ אִמְרָתְךָ
הַצְּרוּפָה · עֲנֵנוּ כְּשָׁעַנְתָּ לְשִׁמוּאֵל בַּמִּצְפָּה: חַטָּאנוּ מוֹתְמֵם
מֵרַחֵם שְׁרִשָׁיו אַל תַּקְמֵל · נַקֵּנוּ מִכֶּתֶם וְשִׁמְךָ וְלֹא נֵאָמֵל ·
סַעֲדֵנוּ וְנוּשָׁעָה וְאַרְחוֹת חַסְדֶּיךָ נִגְמֹל · עֲנֵנוּ כְּשָׁעַנְתָּ לְאֵלִיָּהוּ

פירוש משל״ח

ישראל (מחנה ומדינה) כם בני שמיר התורי (חלם) מכסף ישראל שסס
כחלמים (המנעם והמנעיר) פלויניס שגרמו נזקים:
[(גפן פוריה) ישראל (חסוף) גלוי (לשסוף) לכריתה (לור חונב) הכרפס
שמנגנו שמטו (מותמם מרחם) יעקב לים שם שטלד מכול (אל תקמל) פל

בְּהַר הַכַּרְמֶל : חטאנו עוֹדְדֵנוּ בְּצֶדֶק מָשׁוּי מַמִּים וְכַפֵּר זָדוֹן
וּמְשׁוּגָה׳ פְּדֵנוּ מִמְּהוּמַת מָוֶת וְאָחוֹר בַּל נָסוֹגָה צִוֵּה יְשׁוּעָתֵנוּ
וּבְעֲוֹנוֹתֵינוּ אַל נִתְמוֹגְגָה׳ עֲנֵנוּ כְּשַׁעֲנִית לְיוֹנָה בְּמֵעֵי הַדָּגָה :
חטאנו קְדֻשַּׁת אִישׁ חֲסִידֶךָ זְכוֹר לְיָפַת פְּעָמִים רַחֲמֶיךָ תְּעוֹרֵר
כִּי לְקִינוּ בְּכַפְלַיִם׳ שׁוּבֵנוּ תּוֹכֶךָ לִירָאָתֶךָ וְלֹא נַחְשֶׁף שׁוּלַיִם׳
עֲנֵנוּ כְּשַׁעֲנִית לְדָוִד וְלִשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם: חטאנו׳זכור לנו

פירוש משל"ה

תכרית (נלמ) ל' חמ"נ (עודדנו) חזקנו (משוי ממים) משא רבינו (ומשוגה) שגגה (חיים חסידך) מהרן חלמן (ליפת פעמים) כנוי ליסרחל עם"ה סה"ם ו' כ' (ולא נחשף שולים) ולא נהיה לבזיון עם"ה ירמיה י"ג כ"ו] :

קריאה לתענית צבור

וַיָּחֶל מֹשֶׁה אֶת־פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהָיו וַיֹּאמֶר לָמָּה יְהוָה יֶחֱרֶה אַפְּךָ בְּעַמֶּךָ אֲשֶׁר
הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה : לָמָּה יֹאמְרוּ מִצְרַיִם לֵאמֹר
בְּרָעָה הוֹצִיאָם לַהֲרֹג אֹתָם בֶּהָרִים וּלְכַלֹּתָם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה שׁוּב מֵחֲרוֹן
אַפֶּךָ וְהִנָּחֵם עַל־הָרָעָה לְעַמֶּךָ : זְכֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ
אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבֶּה אֶת־זַרְעֲכֶם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם
וְכָל־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֶתֵּן לְזַרְעֲכֶם וְנָחֲלוּ לְעֹלָם : וַיִּנָּחֶם
יְהוָה עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ : לוּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
פְּסָל־לְךָ שְׁנֵי־לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל־הַלֻּחֹת אֶת־הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ : וִהְיֵה נָכוֹן לַבֹּקֶר וְעָלִיתָ
בַבֹּקֶר אֶל־הַר סִינַי וְנִצַּבְתָּ לִי שָׁם עַל־רֹאשׁ הָהָר : וְאִישׁ לֹא־יַעֲלֶה
עִמָּךְ וְגַם־אִישׁ אַל־יֵרָא בְּכָל־הָהָר גַּם־הַצֹּאן וְהַבָּקָר אַל־יִרְעוּ אֶל־
מוּל הָהָר הַהוּא : יִשְׂרָאֵל וַיִּפְס�ֹל שְׁנֵי־לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וַיַּשְׁכֵּם מֹשֶׁה
בַּבֹּקֶר וַיַּעַל אֶל־הַר סִינַי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לֻחֹת
אֲבָנִים : וַיֵּרֶד יְהוָה בֶּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה : וַיַּעֲבֹר
יְהוָה׳ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְהוָה׳ יְהוָה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־
חֶסֶד וֶאֱמֶת : נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה

פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים וְעַל־בְּנֵי בָנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים: וַיְמַהֵר
מֹשֶׁה וַיִּקֹּד אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ: וַיֹּאמֶר אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי
יֵלֶךְ־נָא אֲדֹנָי בְּקִרְבֵּנוּ כִּי עַם־קְשֵׁה־עֹרֶף הוּא וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ
וּנְחַלְתָּנוּ: וַיֹּאמֶר הִנֵּה אָנֹכִי כֹּרֵת בְּרִית נֶגֶד כָּל־עַמְּךָ אֶעֱשֶׂה נִפְלָאֹת אֲשֶׁר
לֹא־נִבְרְאוּ בְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הַגּוֹיִם וְרָאָה כָל־הָעָם אֲשֶׁר־אַתָּה בְקִרְבּוֹ
אֶת־מַעֲשֵׂה יְהוָה כִּי־נוֹרָא הוּא אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ

ברכה קודם ההפטרה

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בִּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה
בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בֶּאֱמֶת בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ
וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבִנְבִיאֵי הָאֱמֶת וָצֶדֶק:

הפטרה לתענית צבור

דִּרְשׁוּ יְהוָה בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב: יַעֲזֹב רָשָׁע
דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן מַחְשְׁבֹתָיו וְיָשָׁב אֶל־יְהוָה וִירַחֲמֵהוּ וְאֶל־
אֱלֹהֵינוּ כִּי־יַרְבֶּה לִסְלוֹחַ: כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם
וְלֹא דַרְכֵיכֶם דְּרָכָי נְאֻם יְהוָה: כִּי־גָבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָּבְהוּ
דְרָכַי מִדַּרְכֵיכֶם וּמַחְשְׁבֹתַי מִמַּחְשְׁבֹתֵיכֶם: כִּי כַּאֲשֶׁר יֵרֵד
הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן־הַשָּׁמַיִם וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב כִּי אִם־הִרְוָה אֶת־
הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע לַזֹּרֵעַ וְלֶחֶם לָאֹכֵל:
כֵּן יִהְיֶה דְבָרִי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא־יָשׁוּב אֵלַי רֵיקָם כִּי אִם־
עָשָׂה אֶת־אֲשֶׁר חָפַצְתִּי וְהִצְלִיחַ אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו: כִּי־בְשִׂמְחָה
תֵּצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבָלוּן הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה
וְכָל־עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ־כָף: תַּחַת הַנַּעֲצוּץ יַעֲלֶה בְרוֹשׁ
וְתַחַת הַסִּרְפָּד יַעֲלֶה הֲדַס וְהָיָה לַיהוָה לְשֵׁם לְאוֹת עוֹלָם לֹא
יִכָּרֵת: כֹּה אָמַר יְהוָה שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי־

קְרוֹבָה יְשׁוּעָתִי לָבוֹא וְצִדְקָתִי לְהִגָּלוֹת: אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יַעֲשֶׂה־זֹּאת וּבֶן־אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שֹׁמֵר שַׁבָּת מֵחַלְּלוֹ וְשֹׁמֵר יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת כָּל־רָע: וְאַל־יֹאמַר בֶּן־הַנֵּכָר הַנִּלְוֶה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר הַבְדֵּל יַבְדִּילַנִי יְהוָה מֵעַל עַמּוֹ וְאַל־יֹאמַר הַסָּרִיס הֵן אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ: כִּי־כֹה ׀ אָמַר יְהוָה לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת־שַׁבְּתוֹתַי וּבָחֲרוּ בַּאֲשֶׁר חָפַצְתִּי וּמַחֲזִיקִים בִּבְרִיתִי: וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וָשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֶּן־לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת: וּבְנֵי הַנֵּכָר הַנִּלְוִים עַל־יְהוָה לְשָׁרְתוֹ וּלְאַהֲבָה אֶת־שֵׁם יְהוָה לִהְיוֹת לוֹ לַעֲבָדִים כָּל־שֹׁמֵר שַׁבָּת מֵחַלְּלוֹ וּמַחֲזִיקִים בִּבְרִיתִי: וַהֲבִיאוֹתִים אֶל־הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלֹתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל־מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית־תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל־הָעַמִּים: נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה מְקַבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד אֲקַבֵּץ עָלָיו לְנִקְבָּצָיו

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם צוּר כָּל הָעוֹלָמִים צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת. הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה · הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם · שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וָצֶדֶק: נֶאֱמָן אַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אָחוֹר לֹא יָשׁוּב כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו: רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ וְלַעְלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ:

שַׂמְּחֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַבְדֶּךָ · וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ · בִּמְהֵרָה יָבֹא וְיָגֵל לִבֵּנוּ עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשְׁבוּ זָר · וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ · כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לּוֹ שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מָגֵן דָּוִד:

חמרו המקדמונים תענית חלומות תיו מניי כמיש הלח פרוס לרעב לחמך אמרינן תנרח דחעניתא נדרשא ויש ליתן לשני חדי תכילתא ניוס דחעניתא

תתום בן יהודה הלוי

יוֹם לִיבְשָׁה נֶהְפְּכוּ מְצוּלִים · שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְחוּ גְאוּלִים:
הַטְבָּעַת בְּתַרְמִית · רַגְלֵי בַת עֲנָמִית · וּפַעֲמֵי שׁוּלַמִּית · יָפוּ
בְּנַעֲלַיִם · שירה חדשה שבחו גאולים: וְכָל רוֹאַי יְשׁוּרוּן בְּבֵית
הוֹדִי יְשֹׁרְרוּן אֵין כָּאֵל יְשׁוּרוּן · וְאוֹיְבֵינוּ פְּלִילִים שירה חדשה
שבחו גאולים: דִּגְלֵי בֶן תָּרִים · עַל הַנִּשְׁאָרִים וּתְלַקֵּט נְפוּרִים ·
כְּמַלְקֵט שְׁבָלִים · שירה חדשה שבחו גאולים: הַבָּאִים עִמּוֹ ·
בִּבְרִית הַתְמֵךְ · וּמִבְטָן לְשִׁמְךָ · הֻמָּה נְמוּלִים · שירה חדשה
שבחו גאולים: הַרְאֵה אוֹתוֹתָם · לְכָל רוֹאַי אוֹתָם · וְעַל כַּנְפֵי
כְסוּתָם יַעֲשׂוּ גְּדִילִים · שירה חדשה שבחו גאולים: לְמִי זֹאת
נִרְשֶׁמֶת · הַכֵּר נָא דִּבֵּר אֱמֶת · לְמִי הַתַּתֶּמֶת וּלְמִי הַפְּתִילִים ·
שירה חדשה שבחו גאולים: וְשׁוּב שֵׁנִית לְקַדְּשָׁה · וְאַל תּוֹסִיף
לְגָרְשָׁה · וְהַעֲלֵה אוֹר שִׁמְשָׁה · וְנִסּוּ הַצְּלָלִים · שירה חדשה
שבחו גאולים: יְדִידִים רוֹמְמוּךָ · בְּשִׁירָה קְדָמוּךָ · מִי כָמוֹךָ ·
יְיָ בָּאֵלִים · שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְחוּ גְאוּלִים:

גָּגַל אָבוֹת תּוֹשִׁיעַ בָּנִים וְתָבִיא נְאֻלָּה לִבְנֵי בְנֵיהֶם: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל

יוצר לפרשת שקלים

מתחילין שוכן עד סד וברוא את הכל ומחי מתחילין כאן:
אוֹר עוֹלָם בְּאוֹצַר חַיִּים · אוֹרוֹת מַאֲפֵל אָמַר וַיְהִי:

אֵל מִתְנַשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ · בָּחַר בְּאָדָם דַּלַּת רֹאשׁ · כְּבִבְרָה
כְּתַאֲנָה בְּרֹאשׁ · בִּיטָה אֵל וְאוֹתָהּ דְּרוֹשׁ · מִכָּל אָדָם אוֹתָךְ
לִפְרוֹשׁ · לְנַשְּׂאָהּ עַל כָּל רֹאשׁ · נוֹעֲלָה תַּשִּׁית לְמָנוֹד רֹאשׁ

רוח חכמים

(דגם רמב) דגם מספר ורחם מל' כי תבוא אם רמב (נוסח) סמנוס לשמה

והיא תרים ראש · בכסא כבוד מראש : כבודי ומרים ראשי · עתה יעבור בראשי · וידרשי ויבקשי · קדוש :

דבר בזה ספר · וקנם באמרי שפר · למשולי עפר ואפר · היותם נותנים כפר · בלי דופי וחפר · בעד עונם לכפר · וצדקתם תכתוב בספר · בזכרון הספר · למנותם עם נם אנכי עפר ואפר: זה אלי נם לאבי חוזה והראהו כמין מטבע אש במחזה · ונם הכל יתנו כזה · חסדם יושת בזה · ואחד מהם אל יתבזה וצוררם ירזה · טובות יוטבו על זה · ושכינה יזכו לחזה · ועמים רבים יזה : יחיד שוכן רומה · התנה בתורה תמימה · ליונה שהיא תמה · כל העובר בימה · ישקלו שקל בלי מהומה · מחצית השקל תרומה · לטובתם בלי לעלמה · ותהיה להם בחומה · תולה ארץ על בלימה : מבן עשרים שנה · יתנדבו בחנינה · פני שוכן מעונה · נשיאים ודכים במשענה · כלם ישוו בנתינה · בלי עוד להתשתנה · סלה יכפית תחנה · בכל עת ובכל עונה · ויתקימו ברננה · על נפשותיהם יכפרו · וחטאתם יופרו · ובחלק טוב יפקדו · פארם הכל יספרו · ושבח יתנו ויגמרו · והודיה לצור ישורו · וצוריהם ימעטו ויחסרו · על צוארם יגברו · ובשובע שמחות יחברו : קהלם להתחזק בתעודה · בלי עוד למעדה · בהקריבם זה לעבדה · רם עמם הועדה · באהבה ובחמדה · בישיבה ובעמידה · שמם בחיים התמידה · בכל כלול המדה ·

רוח חכמים

(נכסף כנוד) נכתי"ק (נזה ספר) נספר התורים (נס לחני תוזק) לחר נמשם שב לנגיחים (ודכים נמעטנה) כעניים נמשען נחם (נלי שד נסתתנה)

יוצר לפרשת שקלים

לַזֹּר בְּלִי לְעָבְדָהּ: חִנָּן תָּמִיד תִּהְיֶה לְזָרוֹן לַחֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן
עֲכְפּוֹר וְיִתְרוֹן · לְפָנֵי מָרוֹם וְקָדוֹשׁ : הכל יודוך

אוֹפָן כְּבוֹדוֹ יְתָרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא· בְּגוֹי אֲשֶׁר לְפָנָיו מַתְמִידִים
וְהוּא לָהֶם מַחְסֶה · וְעַל פְּשָׁעֵיהֶם אַהֲבָה מְכַסֶּה · וְהַכֹּל
יְרוֹמְמוּהוּ כְּסוֹבְבִים כְּסֵא : והחיות

ע"ם א"ב
זוֹלַת אַתָּה אַהֲבַת עַמְּךָ · בְּעַבּוּרָם רָדְתָּ מְרוֹמְךָ · גָּזַרְתָּ
לָהֶם יָמֶיךָ · דִּבַּקְתָּם בְּאַהֲב לְשִׁמְךָ · הֵם נַחֲלָתְךָ וְעַמֶּךָ ·
וּמַתְמִידִים לְרוֹמְמֶךָ · זְכוֹר בְּרִית נֶאֱמָנֶךָ · חָמוֹל וְקָרֵב לָהֶם
יוֹמֶךָ : טוֹב נָמַתָּ לַאֲדִירִים · יִשְׁקְלוּ כֶּסֶף כְּפוּרִים · כְּפֶר עָוֹן
מְכַפְּרִים · לְעֵד יִהְיוּ מְשֻׁמָּרִים · מָנִין מֵעוֹת עֶשְׂרִים · נְתִינַת
עֲנִיִּים וַעֲשִׁירִים · סְמִיכַת כָּל הַנִּסְגָּרִים · עוֹלְצִים בְּכָל
עֲבָרִים : פְּקֻדֵּיהֶם וּשְׁמוֹתָם · צְבָאָם וְרִבְבוֹתָם · קוֹמֵם
בְּמַהֲנוֹתָם · רָם הַשּׁוֹכֵן אֶתְכֶם שִׁבְטֵי שְׁאֵרִיתָם · תִּהְיֶא תִּקְוָה
לְאַחֲרִיתָם · תֵּפֶן לִבְרָכָתָם· כְּקֶרִיעַת יַם סוּף וּכְמַכַּת בְּכוֹרִים
שׂוֹנְאֵיהֶם לְהַכּוֹתָם : עזרת ושמונה עשרה וכו'

כהן מתחיל ברוך אתה יד ומושיע ומגן ותח"כ מתחילין כהן :

מְסִיד חֲכָמִים וּנְבוֹנִים · וּמְלַמֵּד דֵּעָת מְבִינִים · אֶפְתְּחָה
פִּי בְּשִׁיר וְרִנָּנִים · לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל בְּנֵי שׁוֹכֵן מְעוֹנִים :

ע"ם א"ב
אָז מֵאָז זְמוֹת בְּבֶל פּוֹעַל · בְּמִסְפַּר בְּמִשְׁקַל כֹּל לְךָ לְהַעֲלִי·
נָדַבְתָּ בְּכֵן לְמִשְׁוִי מִמֵּי שָׁעַל · דֵּעַת כִּפְקֻדַּ יוֹפִי פְּעָמֵי נָעַל ·

רוח חכמים

נבלי המתן עוד (נכפור ויתרון) ניתרון כסדר :

(מי מחו) קודם שכרחת סעולם (זמות) תסכת (נדת) הגדת (למטר) למסם
רגיע (ממי שעל) עסם"כ מי מדד כשעלו מים (משקד) משפר (פעמי נעל)

הַעַל הַמִּירוּ כְּבוֹד רַע בְּבַעַל · וְזֶה לְלֹא זֶה פָּצְחוּ בְּמַעַל
זָנְחוּ בַּהֲרוֹן אַף וְנֶגֶף וּגְעַל · חֵל בְּעַדָם חֶבֶר וְהַצְרִי תַּעַל :
טוֹרַח מַשְׂאַם הִגִּיד לוֹ שְׂאֵת · יִשְׂרָם לְהָלִיץ תְּלוּי רֹאשׁ
לְשַׂאת : חֵן כְּפָרָם פְּץ תַּת לְאָמִים מַשְׂאֵת · לְנַטְּלָם לְנַשְׂאָם
בְּכִי תִשָּׂא אֶת :

רֹאשִׁי עַל כָּל רֹאשׁ נְשֵׂאת גָּוִי עַל מְרוֹמֵי קֶרֶת הִתְנַשֵּׂאת :
חֵן אַהֲבָה עַל כָּל פֶּשַׁע כְּסִית בְּגִין צַל יְמִינְךָ לְגוֹנְנִי הִתְנַשֵּׂאת:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם : אתה גבור עד להחיות מתים

מַעֲתִיק פְּלוּסִים צַר וּבוֹרֵא רוּחַ · מְמַהֵר וּמְשַׁקֵּל נָזֵל עִם
רוּחַ · נָגֵף לְבַל יָזִיק לְנִדְכְּאֵי רוּחַ · נוֹבְבָתָם תֵּת פְּדִיוֹן לְכָל
רוּחַ : שְׂרִיג זַד שַׁעִיר טֶרֶם עָמַד · סַקְרָתָ כִּי לְמוֹקֵשׁ וְלִצְנִין
יַעֲמֹד · עֲצַת זֶה לָזֶה שָׁמַע בְּמַעֲמַד · עִתּוּד שְׁקָלִים מֵרֹאשׁ
חֹדֶשׁ לְלַמֵּד : פָּרְשָׁה וְאֵת לַהֲגוֹת בְּקֵץ זֶה · פְּלָסְיָהּ לְהַקְדִּים
לְפָלֵם צַר וּבוֹזֶה: חֵן צוּרַת מַטְבֵּעַ כְּחָז אֲבִי תוֹזֶה · צֵוָּה צוּר
לְצִיר בֵּן תֵּת מַתָּן זֶה :

רוח חכמים

ישרגל עמ"ה מה יפו פעמיך בנעלים (כנוד רע) פקנ"ש (וזס) זס תלהין (נגת וס) להעגל שחיו תלוה (פלחו) תמרו (וגעל) שגעלם נפשו כס (חל) החעלג (תבר) מבה שנקרת חבר · מי' מגילס י"ב · (והנרי תעל) והעלית רפואס למחלתס (תלוי רחם) לשון קוממיות והרמת רחם (נסחת) ר"ל שיחיו רחם נשמלה (פן) דבר לתת תחתס חת המלריים כמ"ש נתתי כפרך מלרים (מסחת) ך סריסה (נשמלס) חת ישרגל (כגין) נשביל החנות שחשו כגל ימינך : (מתחיק פלוסים)הקנ"ש עוקר הרים (הגשקלים)על ידו כמ"ש ושקל נפלס הרים (לר) יגר (חל) מים שנוזל (נוכנחס) דנרת לפס (לכל רוח) לכל נפס (שריג וד) כמן שהוח עגף עמלק בן שעיר (סקרת) סנפת (ולצנין) לקוץ מכחיב (מעת) יפעת ולוים להשמיע זה לזה כממהר הקהל על השקלים (עתוד) סכנת (פרשה וחת) פרשת שקלים לקרות בזמ"ז (פלסיה) שקלי ישרגל להקדים נשחלי
סמן (עוד משבע) על פס שרחה מסס (לעיד) להשס

שְׁמוֹ מְשֻׁתָּף בְּעֵם לוֹ עֲמוּתִים׳ וְעָלָיו כָּל הַיּוֹם הֵם מוּמָתִים:
חִזּן יָעִיר וְיַחְשׁוֹף זְרוֹעַ וְיָד מְמִתִים׳ בְּזִיל נִטְפֵי לָקַשׁ לְהַחְיוֹת
מֵתִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

קְצוּבָה הִיא זֹאת לְשׁוֹעִים וְקַלִּים׳ קְצִינִים וְרָשִׁים יְחַד
בָּהּ שְׁקוּלִים׳ קָצִין לְבַל יָעוֹז מוּל מְקֻהָלִים׳ קְרָא לוֹמַר הוֹנִי
פְּרַאנִי מַעֲקוּלִים: רוֹב עִם אֲשֶׁר לֹא יִסָּפֵר׳ רָב עִם צָעִיר
מֵעֶשְׂרִים לְהִסָּפֵר׳ רְאוּיִם לְעוֹנֶשׁ וְזֹהַר בְּסִדֵּר לְהִתָּפֵר׳ רִשַּׁע
וְכֹל פֶּשַׁע לְכַפֵּר וּלְהַפֵּר: שְׁעוּרִים בָּזֶה שָׁעוּר בְּמִפְקָד לְהִגָּבֵר:
שְׁתֵּילֵימוֹ לִנְשֵׂיאַת רֹאשׁ אוֹתָם לְחַבֵּר: חִזּן שִׁקְלֵי כֶסֶף
כְּפוּרִים כְּפָרָם לְהַדֵּבֵר׳ שְׁמוּרִים לְזִכָּרוֹן תֵּת לְכָל הָעוֹבֵר:

תָּמְדוּ מֵאוֹ כָּל עֲדַת קְדוֹשִׁים׳ תְּרוֹם בְּשָׁלֹשָׁה פְּרָקִים
תְּרוּמַת קֳדָשִׁים: חִזּן תְּכוּנָה לְבָרֵךְ הַבַּיִת וְכָל אֲשֶׁם׳ תֵּת
בְּיַד הַכֹּהֲנִים פֶּסַח הַקְּדָשִׁים:

תֵּפֶן בְּאוֹן פִּיד טִיט רְפָשֵׁנוּ׳ תַּבִּיט בְּדִכְיֵנוּ וְעוֹד בַּל
תַּכְפִּישֵׁנוּ: חִזּן תִּקְרָא דְרוֹר כְּמֵאוֹ בּוֹ לְהַחְפִּישֵׁנוּ׳ תֵּת הַמּוֹן
עֲרִיצִים תַּחַת נַפְשֵׁנוּ:

רוח חכמים

(שמו)של הקב"ה משותף ביעקב כמו שרחמני ס' נרחם ויו"ד נסוף(עמותים) מדובקים ל' חיים נמיתו (ויד ממתים) יריס ידם של הנהרגים עליו (בזיל נסבי לקש) נהזלת טיפין של מלקוח: (לחעוים וקלים) לעבירים ולעניים (מעקולים) מחטאים שהטחתי (לעונש וזהר) תכן כ' רחוים לעונש ולזהיר (בסדר להתפר) להתחבר בסדר נתינת מחצית השקל (שעורים) זה פשיטר של כ' שנה כמה משערים שרחוים להגביר במספר של ישראל (שתילימו)בניהם (לנשיאת ראש) למספר ל' נשא את ראש (כפרם להדבר) להניח להם כפרתם (שמורים) השקלים שנתנו כל העובר על הפקודים יהיו שמורים לישראל לזכרון סוב (תמדו) התמידו (בשלשה פרקים) בשעה תורמין את הלשכה (תרומת) בתרומה מוכנת לתהון בשמ"ק ולפרנסת שנה (תת) לרחות בחוזה שנרט

תְּזַכּוֹר לְהַעֲלוֹת נְשׁוּאֵי רַחַם מְדֻבָּרִים · תְּמוּכִים נְזוּרִים
בְּהוֹד טוּב עֲדָיִם: חֲזַן תְּקֻף עוֹז אַדְּרוּךְ עַל יָם · תְּזַכּוֹר
לְעַם מְסֻפָּרִם כְּחוֹל הַיָּם:

יְמָלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ:
וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל אֵל נָא:

מִי יוּבַל לְשַׁעֵר כָּל הַפְּקוּדִים · אֲשֶׁר בְּחֶבֶל וּבְחֶלֶשׁ לֹא
נִפְקָדִים · בְּרִית כְּרוּתָה לְמוֹ מֵאָז בְּפְקוּדִים · לְבַל יֶחְסַר
הַמִּזֶּג מֵחֻמֶשׁ פְּקוּדִים: אִם כְּתוֹרָן וְכֵנֶם יִשְׁרְדוּ מְפֻקָּדִים ·
לֹא יִמְעֲטוּ מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא מְנֻקָּדִים · וְאִם לְנֶגַף וְאַנָּף בְּאַף
מְפֻקָּדִים · כְּכֹף תֵּת כֹּפֶר הֵם מְפֻקָּדִים · וּבְכָל עֶרֶב נִשְׁמָתָם
בְּיָדְךָ מַפְקִידִים · וּבְכָל רִגְעֵי בֹקֶר נִבְחָנִים וְנִפְקָדִים · וְלִי מַה
יִקְרוּ עָלַי הַפְּקוּדִים · אֵלֶּה הַפְּקוּדִים וְהַמִּתְפַּקְּדִים · שְׁמוֹר
פְּקוּדִים וְנִפְקָדִים וְשׁוֹקְדִים · לִהְיוֹת מְשֻׁקָּדִים · וְלָךְ קוֹדִים:
חַי וְקַיָּם נוֹרָא וְמָרוֹם וְקָדוֹשׁ:

תתוס סס המחבר אלעזר בירבי קליר

אָמֵן בְּשִׁמְעוֹ כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ · חֵל וְיִחַת אֵיךְ אוֹתָם
דְּרוֹשׁ: לְעַם אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר · אֵיכָכָה אֲסַפְּרֵם וְלֹא

רוח חכמים

והרפס ושיט בטבעתו בו (תכפיסנו) ל׳ הכפיסני בחפר (נשואי רחם) ישראל
הנשואים מני רחם (נזורים) מוכתרים (בהוד) התורה (תוקף עוז אדרוך)
התהלה בהללוך בים על הוקף עוזך (הפקודים) מספרים של ישראל תמיד (בחבל
ובחלש) במדה וכגורל לא נמנו ר״ל הפחותים מעשרים שנה שלא נפקדו ח״ת
לבעה כמ״ש מי מנה עפר יעקב (בפקודים) בתורה (לבל יחסר) שבל יתמעטו
ישראל ממספרם שנם׳ במדבר הנקרא חומש הפקודים (מנקדים) מכוונים
בנקודה (ושוקדים) וממהרים (משוקדים) זריזים במלות: (לומן) זה משה (חל
ויחת) לתחזו חלחלה ורעדה

יצר לפרשת שקלים

נִתְּנוּ לְהַסֵּפֶר · עִקָּרָם כְּנֶאֱמַר לוֹ הַבֵּט וְסְפוֹר · שָׁב וְיוּשַׁב
אִם תּוּכַל לִסְפּוֹר : זֶרַע כְּחוֹל יַמִּים וְכוֹכָבִים סְפוּרִים · וַאֲנִי
אֵיךְ אֲסַפְּרֵם וְלַעַד פְּרִים : רָם חִוָּה לוֹ אוֹת מִסְפָּרָם · אֵיךְ
לִמְנוֹתָם וְלַעֲמוֹד עַל סְפָרָם : בְּקוֹר רֹאשֵׁי שְׁמוֹתָם לְהַשְׁבּוֹן
תַּעֲלֶה · וּמִדַּת מִנְיָנָם בְּיָדְךָ אוֹ תַּעֲלֶה : יְקַר שְׁלִישִׁי בְּתוֹכָם
לֹא הִפְקַד · כִּי לְגִיוֹן מַלְאָךְ לְבַדּוֹ נִפְקַד : רָשׁוּם מִבֶּטֶן לְהִפָּקֵד
בְּמִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ · וּצְבָאוֹ וּפְקוּדָיו נִמְנִים מִבֶּן חֹדֶשׁ :
בִּשְׁמֹעַ אֹמֶר וְנָתְנוּ אִישׁ כֹּפֶר · פֹּה בַּמֶּה יִתְרַצֶּה אֲשָׁפוֹל
הַכֹּפֶר : יְצִיר מַה יִּתֵּן פִּדְיוֹן נַפְשׁוֹ · וַיִּמָּצֵא חֲנִינָה פְּנֵי שָׁם
נַפְשׁוֹ : קָדוֹשׁ כְּחָפֵץ לְהַצְדִּיק עַם זֶה · כְּמִן כַּטֵּבַע אֵשׁ
יִרְאֶהוּ בְּמַחֲזֶה : לְטֹרוֹ זֶה יִתְּנוּ וְלֹא יִתְּמָתְנוּ · וְלַכֹּל יִתְּנוּ אֶת
אֲשֶׁר נָתְנוּ : יְהֹ לֹא מְצָאנוּךָ שַׁגִּיא כֹּחַ · כַּאֲשֶׁר נִקְּיֵת חַטָּא
גִּבּוֹרֵי כֹחַ : חֹן רַחוּם כְּרַחֲמֶת נְשׁוּאֶיךָ בְּכֶסֶף כְּפוּרִים · שָׁם
שָׁעָה שְׁפָתֵינוּ בְּשָׁלוֹם פְּרִים :

אַל נָא לְעוֹלָם תֵּעָרֵץ · וְלָעוֹלָם תִּקָּדֵשׁ · וְלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים תִּמְלוֹךְ וְתִתְנַשֵּׂא
הָאֵל מֶלֶךְ נוֹרָא מָרוֹם וְקָדוֹשׁ · כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים · מַלְטִיתוֹ

רוח חכמים

(פקרם) שרשם · זה מנרשם תנינו (שב ויושב)שב הקב"ה ומשוב לו (אם תוכל
לספור) ככוכבים כה יהיה זרעך (פרים) מתרגים (חוס) כניד למשה חוס
וכימן אין למנותם (בקור) להקור לחשי תוחיות של שמות כשבטים ויפט
הקב"ה לרמז על מספרם ת"ר אלף פחות ג' אלפים שנאלו בעגל כיוד ר'
מתוכן ס' משמעון י' מיהודה י' מיוסף י' מיששכר כ' מנפתלי ז' מזבולן
כ' מבנימין ח' מאשר ג' מגד ד' מדן (יקר שליסי) שבש לוי שמות שליסי
לשבטים (עיון) חיל כמלך כ' נשאות (פן) דבר משה (תשבול הכופר) הקב"ה
נקרא כן (כרחמו נמחזה) כרחמו למשה בנבואה (ולא יחמתנו) ולא יחתמו
(יתנו) יתפרו לכל נמה נתרנה כ' לנפש (לא מלאכוך) גדל כח עבדו שתכניד
שליט בנחיתה סון רב לכפר חפשת בנורי כח כמובלים ביצרם (נשואיך)
ישראל (שפש) לקבל תמירם שפתיו כאיש שלמע פרים לקרבנם :

נִצָּנָיו · נוֹרָאוֹתָיו שִׁיחוּ · סַפְּרוּ עֻזּוֹ · פְּאֵרוּהוּ צְבָאָיו · עֲשָׁשְׂרָה רוֹכְמוּת
הֵן שִׁיר וְשֶׁבַח · תְּוֹקֵף תְּהִלַּת תִּפְאַרְתּוֹ :

חזן וקהל עַד אֶשָּׂא רֹאשׁ · כְּמוֹ מֵרֹאשׁ · לְהַקְדִּישׁ לָקָדוֹשׁ :

חזן וקהל עַד בְּמַאֲזְנֵי צֶדֶק · יַכְרִיעֵנִי לְצֶדֶק · נוֹרָא וְקָדוֹשׁ :

ע"ם א"ב
אֵלֶּה אֶזְכְּרָה אֶת אֲשֶׁר נַעֲשָׂה · בְּהִיוֹתִי בֶּטַח וְשָׁקֵט בְּנָכוֹן
וְנִשָּׂא · גּוֹעֲלָתִי בְּעֵבֶר וּשְׁקָלַי אֵיךְ אֶשָּׂא : דַּי שְׁקָלַי עַד לֹא
שָׁקַלְתִּי · הֵנַּם לְמַס עוֹבֵד הַיּוֹם שָׁקַלְתִּי · וּבְחֵטְא עָוֹל שָׁכַל
לְרִשְׁע נִשְׁקַלְתִּי · זוּזִי לְלֹא תַתִּי לְשָׁכְנִי בְּגִילָה · חֲבָתִי
לְתַשְׁלוּם הַרְכָּמוֹן לְעוֹלֵי גוֹלָה · טִבְּעוּ גַּם הֵם וְהוֹעַרְמָתִי
מְגִלָּה · יוֹשֶׁר שָׁלַשׁ קְפָת מְשֻׁלָּשׁוֹת סָאִים · כְּנוּסוֹת לְמַכַּח
שֵׁי מְרִיאִים וְשַׁיִּים · לְקֶחוּ וְאֵין עוֹד בְּצָעֵי נוֹשְׁאִים : מַהַת
שׁוֹפְרוֹת תַּקְלִין חֲדָתִין וַעֲתִיקִין · נְדָבוֹת אֲשֶׁר בָּם הָיוּ
מַעֲתִקִין · סְרוּ כְּמַה מְנִי וְהַבְּרִים עֲתִיקִין : עוֹצֶם הַמּוֹן חוֹנֵג
שׁוֹטֵף כְּנָהָר · פָּזֹר וְנוֹתַרְתִּי כְּתוֹרֶן בְּרֹאשׁ הָהָר · צֶדֶק מָלְנִי

רוח חכמים

(עד חסת רחם) חקנל תפלתנו כמקום קרבנות עד שתרומם רחני כמקדש להקדיבך ע"י הקרבנות (יכריעני לצדק) ולא יעכב החטא את הגאולה :
(נכון ונשא) בנסמ"ק (גועלתי) נתעבתי ונתרחקתי בעבר החרן (די שקלי) שיעור שקלי כעבור שלא שקלתי לכן הוכרחתי להתם למס עובד (עול שקל) שעשיתי עול במשקל (זוזי) שני ווזים וסם הגי שקל (לשכני) להקב"ה שכבן נקרני (הרכמון) ממכס (לעולי גולה) לבנין בית שני (שובמו) גם הרכמונים שנפרע בבית ונשתרתי עלוס ומגולה (ג' קופות) שבהן היו תורמין הלשכה וכל קופה מחזקת ג' סאין (כנוסות) חסופות לקחת בהן קרבנות לבור (ואין עוד) מי שיש עון בנעני (מלת שופרות) ג' חיבות היו במקדש להות לממלא ורחבות לממס כשופר על ג' היה כתוב (תקלין חדתין) שקלים חדשים משנת זו · ועל הב' היה כתוב (עתיקין) ישנים (מעתקין) ג' הון עתק (כמה) שמיס (עתיקין) זס שמן מרובה (שלם) ישראל שעלו לרגל בשמיה עשתה (מלוי)

יוצר לפרשת שקלים

שׁוֹעֵד בְּתֵל הַר: קַן צִפּוֹר קָרָא לְמֵרוֹם הָרִים. וְאִשׁ
נְשׂוֹאֶיךָ בְּמֵאוֹ בּוֹ לְהָרִים. שִׁבְעָה וּשְׁמוֹנָה עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ
תָּרִים: חוֹן עַד אֶשָּׂא רֹאשׁ. כְּמוֹ מֵרֹאשׁ. לְהַקְדִּישׁ לָקָדוֹשׁ:

וּבְכֵן וְלָךְ תַּעֲלֶה קְדֻשָּׁה כִּי אַתָּה קָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וּמוֹשִׁיעַ:

אֵז רָאִית וְסָפַרְתָּ. וְהֵכַנְתָּ וְחָקַרְתָּ וּמָדַדְתָּ וְכָלַתְּ וְשָׁקַלְתָּ
וְאָמַדְתָּ וְצָבַרְתָּ. וּפָקַדְתָּ וְחָשַׁבְתָּ וְסָכַמְתָּ. וּמָנִית וְסָפַרְתָּ
וְקָצַבְתָּ וְחָרַצְתָּ וְגָזַרְתָּ. וְטָפַחְתָּ וְשָׁעַרְתָּ וְהִבַּטְתָּ. וְהָבַנְתָּ
וְהִשְׁבַּלְתָּ וְשָׂרַתְּ וְסָקַרְתָּ. וְכָתַבְתָּ וְחָרַטְתָּ וְחָקַקְתָּ וְצִיַּנְתָּ
וְחָרַתְּ. וְלָמַדְתָּ וְהוֹדַעְתָּ. וְחִוִּיתָ וְהוֹרִיתָ וְגָזַרְתָּ. וְצִוִּיתָ וְקָרָאתָ
וְעָנִיתָ. וְדִבַּרְתָּ וְאָמַרְתָּ: כָּל מָנִין וּמִפְקָד וְחִשְׁבּוֹן וּמִסְפָּרָיו.
כָּל מִשְׁקָל וּפְלָס וְכִיס וּגְזָרָיו. כָּל כִּיּוֹל לַח וְיָבֵשׁ וּמִשּׁוּרָיו.
כָּל קַו וְקָצֶב מִדָּה וְשִׁעוּרָיו: הֵיאַךְ לְדַקְדֵּק חֶשְׁבּוֹן לְכָל הִבָּרֵי.
לְבַל יִגָּלֵם חֶשְׁבּוֹן וְיִשְׁתַּטֵּף וְיַעֲבֹר. מַתְחִיל בִּמְדִינָה מֵחֻמֶּשׁ
מֵאוֹת שָׁנָה. עַד שֶׁהוּא מְכַלֶּה בְּאַצְבַּע הַקְּטַנָּה. הֲרֵי יוֹם
הוּא בְּעֶשֶׂר פְּרָסָה. וְאַרְבַּעַת מִיל הֱיוּ כָּל פְּרָסָה: וּמַהֵת הַמִּיל
שִׁבְעָה וּמַחֲצָה רִיס. וּבְשִׁלְשִׁים קָנִים הוּא קָצֶב הָרִיס: וְשָׁעוּר

רוח חכמים

ניון (שופרר) ל׳ שממה (קן נשור) ישראל שנודד כנשור תקרת נשוב לנביאים
(שבאה ושמונה) שנת׳ (מיכה ה׳) ומקומנו עליו שבאה רועים ושמונה נסיכי אדם:
(אז ראית) ע״פ שכתוב אז ראה ויספרם הכינה וגם חקרה (איוב כ״ח) וכ״ל
מקב״ה בים מתחלל בתורה ובבן ברוח העולם (וכלת) לשון מדה
(וסכמת) ל׳ סכום וחשבון (וספרת וחקרת) שניהם ל׳ ראיה (וחרטת וחקקת)
ל׳ תקיפת ולשון (וציית) לשני פמשקל פתומים בכיס (וגזריו) תלוי במשקל
(מיל לח) מדת פלוח ומדת סיכום (ומשוריו) מדת לח ויבש (ועי׳ לשון עזרת
ויקרא י״ט ל״ו) (נבל יובלם) פלוח יהא פתוס ומכוסה ולח יהיה שופך
ושובר מבלי דעת (מחתם מחות שנה) כמ״ש חז״ל ישובו אל שולש מפלן פ״ק
שמם נפי מפלן מפר פרפס ליום (שליש נורם) שליש לשם פוח ורם דסייע ל׳

הַקָּנֶה שֵׁשׁ אַמּוֹת וָזֶרֶת · וְכָל אַמָּה מִדַּת שָׁלִישׁ בָּזֶרֶת :
וְהַזֶּרֶת מִתַּחַת עַד שְׁנַיִם בַּפִּיט וְאַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת הוּא הַטֶּפַח
וְהַפִּיט : וְכָמוֹ נִתְּנָה מִדָּה לְמִדַּת הָאָרֶץ · כֵּן נִתַּן כֹּחַ
לְתוֹלְדוֹת הָאָרֶץ · מִתְּחִיל מֵאָה וְשִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ שָׁנָה · עַד
שֶׁהוּא מְכֻלָּה בְּשָׁתוֹת אֶצְבַּע קְטַנָּה : זֶה הַיָּם הַגָּדוֹל בְּשָׁלִישׁ
יוֹשֵׁב · בְּמֵאָה וְשִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ וְעוֹד מִתְחַשֵּׁב : וְעָמְקוֹ בְּעֶשְׂרִים
וְאַרְבָּעָה לְמִתְחַסֵּף · וְסוֹף בְּשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם לְעוֹגֶל גִּיחוֹן ·
וְגִיחוֹן מַכְפִּיל שִׁשִּׁים כְּמִדַּת פְּרָת · וְהַפְּרָת תַּקְפּוֹ כְּנֶגֶד שְׁנֵי
הַנְּהָרוֹת · וּשְׁנֵי הַנְּהָרוֹת מַעֲרִיפִים בְּאֹרֶךְ הַיַּרְדֵּן · וְהַיַּרְדֵּן
מַרְחִיב חֲמִשָּׁה כַּיָּם הַזְּבוּלִי וְיָם הַזְּבוּל מֵאָה וַחֲמִשִּׁים מַקְוָאוֹת ·
וּמִדַּת הַמִּקְוֶה כְּשָׁנֵי חֲמָרִים בִּיבֵשׁ · וְשָׁעוּר כָּל חֹמֶר כְּשָׁנֵי
לְתֻכִּים · וְכָל לְתֶךְ יָכִיל חֲמִשָּׁה אֵיפוֹת · וְכָל אֵיפָה עֲשָׂרָה
עֶשְׂרֹנִים · וְכָל עֹמֶר שִׁבְעָה רְבִיעִית וְכַלָּה · וְהַכַּלָּה אַחַד
מֵאָה וְעוֹד בַּמֵּאָה · וְאַת יָבֵשׁ חֲסֵרָה שָׁלִישׁ בַּלַּח · וְאַת
הַלַּח אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה בַּבַּת · וְכָל בַּת מַחֲזֶקֶת שִׁשָּׁה בַּהִין
וְהַהִין כָּלוֹ שְׁנֵים עָשָׂר לוֹג · וְעוֹד הַלּוֹג מִתְחַלֵּק לְאַרְבָּעָה
רְבָעִים · וְרֶבַע מֵהֶן לְרִבּוּעַ כּוֹס יְשׁוּעוֹת · וְהַכּוֹס סוֹבֵב

רוח חכמים

מפחים (שנים נסיט) פי שנים נסיט שמסיט הוא טפח (לתולדות הארץ) הם
פחים שמוציא מהארץ (מתחיל ממאה וכו') שמחים מכילים שלים העולם שהוא
מהלך ת"ק שנים והשלים הוא מהלך קס"ו שנים ושמונה חדשים וזה שאמר
(במאה ושבים ושש ועוד) היינו מ' חדשים (בשלים יושב) כיושב העולם שהוא
שלים · שהשלים שלים יש שלים מדבר ושלים יושב (למתח סוף) תורך יש סוף
(לעוגל גיחון) נהר גיחון שהולך בעולם (שני הנהרות) פישון וחדקל (כיש
כוכל) יש שעשה שלמה בבהמ"ק שנקרא זבול שהיה רחב עשר אמות (חומר)
הוא כור (שבעת רבע) רובע הקב והקב הוא ד' לוגין (וכלה) הוא עוכלא
בעוכר בעסכת בגת בארבע קב ס"ב עיין שם (בלח) יחסר שלים מיבש

אצבעים על אצבעים · ועל גיבה חסר שתות מאצבעים·
וכמו נתן כיל לתולדות הארץ · כן נתן קץ לימי הארץ ·
מתוזיל למנות משׁשׁת אלפי ערץ · עד שׁהוא מכלה פרגעי
ארץ : כי כל העולם כלו ששׁת אלפים · עושׁים חמשׁה
ושׁתי ידים מחוורות · ומנין המחזור בעשׂרים ושׁנים
יובלות · ושׁנת היובל שׁבע שׁבתות השׁנים · ושׁבתות
השׁנים בעשׂרים ושׁמונה תקופות · וימות התקופה תשׁעים
ואחד יום ושׁליש · ועונות היום חמשׁ מאות ושׁבעים ושׁשׁ :
ורגעי העונה בעונות כל היום · והמדקדק מחלק הרגע
לכמה רגעים : וכמו נתן חשׁבון על כל · כן נתן משׁקל
ופלס לכל : מתחיל מכפר עד פרוטה הקטנה · כפר הגדול
כגדל שׁני מנה (נוסח הגר"א כפר הגדול כגודל ששׁים מנה
והמנה מתחשׁב בעשׂרים וחמשׁ סלע והסלע וכו' כי בקע
ושקל הכל אחר) והמנה עולה עד ששׁים שׁקל · והשׁקל
מתחשׁב בעשׂרים וחמשׁ סלע·והסלע חציו בקע ורביע וזו·
והזוז מתחלק לפלג · וחומשׁו מעה · נמצא הזוז חמשׁ מעות
כסף · והמעה שׁני פנדיונות · באסר דת · והאסר עולה עד
שׁמונה פרוטות · נמצא הבקע כארבע מאות פרוטות· והם
בכתב תרוטות · ובפה מפורטות : ועד מקום שׁאנוש יכול
למנות · נמסר לו למדוד וגם למנות : לפי כחו ולפי מעוט

רוח חכמים

מסגודם ניכם מחזיק שלים (נרנוע כום ישועות) נשיעור תרנע כוסום
של פסח שמספרים עליהם ישועות ס' (נמברים ושנים יונלות) נקירוב ולח
נמשלוש (תקופות) ד' תקופות נשמש (ועומת סיום) עונה לחת מן כ"ד לשמש
(ורגעי סעונה) שבעת לחת מן כ"ד לעונה ורגע לחד מן כ"ד נשת (ככר
גדול) של סקדש שמוש כפול כשל תול (ורביע) של סלע סוא זו (שני פונדיונום

חֵילוֹ׳ הַקְצֵב לוֹ מְעוּט הוֹן שְׁקָלוֹ׳ וְלִפְי שִׁבְלוֹ בֵּן יְהֵא הִלּוּלוֹ׳
גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ חֵילוֹ׳ לָכֵן עַל בֵּן אוֹחִיל לוֹ׳ כִּי מִדָּתוֹ
וְשִׁקְלוֹ לְפִי גְּדֻלּוֹ׳ כֹּל אוֹצְרוֹת רוּחַ פְּלֵם בְּמִשְׁקָלוֹ׳ וּמֵי בָרִאשִׁית
מָדַד מָלֵא שְׁעָלוֹ׳ וּשְׁמֵי רוּם תִּכֵּן זֶרֶת מָלֵא׳ וְכֹל הָרֵרֵי קֶדֶם
בְּאֶצְבְּעוֹ שָׁקָלוֹ׳ וְגִבְעוֹת עוֹלָם תַּמֵּךְ בְּהוֹד אַגְדְּלוֹ׳ גֵּיא וְכֹל
עֲפָרָה בְּצֶרְדָּה הֲכִילוֹ׳ לְחוֹלֵל תַּנִּין מִימֵנֵת הַכִּין לוֹ: נִמְצֵאת
כָּל מִדַּת יְצִירַת עוֹלָמוֹ׳ כְּמָלֵא פֶּסֶת יָד הִיא רְשׁוּמוֹ׳ וּבְקֹמֶץ
בְּיַד גִּבּוֹר בְּזֹרַע חוֹתָמוֹ׳ וְאֵין לְקָצוֹב רוֹב מַחְקְרֵי תַעֲצוּמוֹ׳
אֲשֶׁר מָדַד וְקָצַב וְשָׁעַר בְּמֶרוֹמוֹ׳ עַל כָּל מִדַּת כִּסְאוֹ וַהֲדוֹמוֹ:
מִדַּת בַּת מֶלֶךְ בְּכֹל מַעֲלָה׳ בְּאֹרֶךְ בְּרוֹחַב בְּעוֹמֶק בְּגוֹבַהּ
נִתְעַלָּה׳ יֵשׁ קֵץ לְכֹל תְּכֻלָּה׳ וְאִמְרָה רְחָבָה לָעַד לֹא כָלָה:
מִדַּת עוֹלָם כְּמָלֵא פֶּסֶת יָד׳ וּמִדָּתָהּ נְתוּנָה בִּימִין וּזְרוֹעַ יָד:
מִדַּת עוֹלָם כְּמִזְרַת וְעַד אַגְדָּל׳ וּמִדָּתָהּ בְּקֹו אֲשֶׁר מְאֹד גָּדַל:
מִדַּת עוֹלָם נִמְדֶּדֶת בְּשָׁלִישׁ אַמָּה׳ וּמִדָּתָהּ עוֹלָה וְנוֹסֶבֶת
כְּאַלְפַּיִם אַמָּה: כְּמַרְאֵה הַמִּדָּה אֲשֶׁר צִיר רָאָה׳ מְגִלָּה עֶשְׂרִים
עַל עֶשֶׂר אַמָּה׳ עָפָה אַרְבָּעִים עַל עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה מֵאוֹת
אַמָּה׳ (נ״א עָפָה אַרְבָּעִים עַל עֶשְׂרִים אַמָּה אַרְבָּעִים וְעֶשְׂרִים
וּשְׁמוֹנָה מֵאוֹת אַמָּה) וְכֹל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּשָׁלִישׁ אַמָּה: נִמְצֵאת

רוח חכמים

וחיסר) וספונדיון כ׳חיסרין נמצא מעה ס׳ חיסרין (ושמי רוס) כמ״ס ושמים
כזרת תכן (כנרדם) תנצב תמנעית (לחולל תנין) להכות את פרעה שנקרא
תנין (מיומנת)ילו פימנית הכין לפרוע ממנו שנא׳ ימינך ה׳ וגו׳ (מדת נת
שלך) מדת התורה מעולה ומרוחה על כל (בימין וזרוע יד) כמ״ס מימינו אש
דת למו ־ הנצב ס׳ בימינו וכזרוע עוזו זו התורה שנקראת [illegible]
חמה) שנא׳ וכל כשלים רומז לשלים חמה (ומדתם) של תורה (ומסכת) מקפת
(מיל) זכריס סנגיא (עשם) ניתוח ורפואות לתרגם ולרחצם פיתם ושמנם

וּת בְּמַהוּתִיהּ וְחִבָּה וְאַרְכָּה · אַלְפִּים וְאַרְבַּע מֵאוֹת בָּעוֹלָם
מְאֹרִיכָה וְהִיא נִתְּנָה לָעוֹלָם מַרְפֵּא וְאַרוּכָה · וּבִימִינָהּ קוֹצֶבֶת
כָּל יְמֵי אַרְקָא · וּבִשְׂמֹאלָהּ שׁוֹקֶלֶת עוֹשֶׁר וְכָבוֹד וּבְרָכָה: וְהִיא
הוֹדִיעָה אֶת כָּל חֲבִיוֹן סְתוּרוֹת · וְהִיא קָצְבָה כָּל מִדּוֹת כְּפוּרוֹת ·
וְהִיא פָּתְחָה אֶת כָּל סְגוּרוֹת · וְהִיא שָׁקְלָה וְאָצְרָה אֶת כָּל
אוֹצָרוֹת · וְהִיא חָקְרָה הֲמוֹן מִפְקַד תַּחְתּוֹנִים · וְהִיא נָתְנָה
מִסְפַּר גְּדוּדֵי עֶלְיוֹנִים · וְהִיא שָׁעֲרָה קוֹמַת אַלְפֵּי שִׁנְאַנִּים ·
אֲשֶׁר זֶה מִזֶּה בְּקוֹמָתָם מְשֻׁנִּים · יֵשׁ כְּמִדַּת הַיָּם הַגָּדוֹל קוֹמָתָם ·
וְיֵשׁ כַּחֲלָלוֹ שֶׁל עוֹלָם הַקְּמָתָם · יֵשׁ כְּמִלֹּא כָּל הָעוֹלָם תְּקוּמָתָם ·
יֵשׁ לְשָׁתֵי טִיסוֹת טַסִּים עוֹלָם · וְיֵשׁ לְטִיסָה אַחַת עָפִים עוֹלָם ·
וְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּמַהֲנֵהוּ נֶעֱלָם · וּבְמִחְיָצָתוֹ צָג וְחֹשׁ וְדוֹמֶם
וְנֶאֱלָם · עַד יִתֵּן רְשׁוּת מֶלֶךְ הָעוֹלָם · וְחָשִׁים עַד יַמְלִיכוּהוּ עַם
עוֹלָם · וְאָז יִפְצְחוּ לְפָאֵר אֱלֹהֵי עוֹלָם · וּמְשָׁחֲם מְפָאֲרִים עוֹד
לֹא שׁוֹנִים · כִּי בְּנַהֲר דִּינוּר שְׂחִים וְנִתָּנִים · וְעוֹד מְנוּ נִתְצָבִים
וּמִתְחַדְּשִׁים פְּרָאשׁוֹנִים · שֶׁבַח וְהַלֵּל וְרוֹן לָאֵל מְשֻׁנִּים: וְכַפִּי
קֶשֶׁת עִם כְּנַף רְנָנִים : זְמֶר וְשִׁיר וְעוֹז וְרֶנֶן מְרֻנָּנִים · וְשָׂרְפִים
הַמַּעֲלִים עַל כָּל שְׁנָאנִים · שֵׁשׁ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם בְּנוֹם הֲנוֹנִים ·
מְכֻסָּל לְיוֹשֵׁב עֲרָבוֹת לָכֶם נְתוּנִים · וְלִיוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא בְּחִילָה

רוח חכמים

מהכשרים תרגמים על מצרים וכשתכפול עברים סמם תרגמים יגלו ח' מלות (וכימים קונטת) סנה' תורן ימים כימינה (תכיון) ל' מחבות וסתר (מסקד תחתונים) מספר כדורות (גדודי) כמ"ם תלף תלפין יסמכונים (שנאנים) עם"ה רכב תלפים רכותים תלפי סנתן (כמלא כל העולם) כחלל העולם עם פרים (נשמי סיסות) כדחיתה בכרכות מיכאל נחתת גבריאל נסחים כו' (וחם ומשים) ל' שמיקה (עם עולם) ישראל (וכסי קסת) כשמים שעבויים כביאה (כפף רגלים) כמלאכים שמוזרים נשמי כנסיסת שנה' ונשמים יעוף ס"י יכנס (תמונים) לשון תי :

יצר לפרשת שקלים

מְנַגְּנִים מְצוּא חֵן בִּנְגוּנָם הֵם מְחַנְּגִים וְקוֹדֶם לְכָל צְבָא מַעַל עוֹנִים וְשָׁלוּשׁ קְדֻשָּׁה לְרָם וְנִשָּׂא נוֹתְנִים פּוֹרְעִים וּמְשַׁתְּחָוִים וְהַמּוֹנִים הַמּוֹנִים לְנַעֲרָץ בְּסוֹד אַלְפֵי רְבָבוֹת עֶלְיוֹנִים וְנִקְדָּשׁ בְּאַלְפֵי רְבָבוֹת תַּתְּתוֹנִים: כְּכָתוּב וְכוּ׳

מוסף לפרשת שקלים

י״פ ז״ב הַסִּין חוֹזֵר סְתִפְלָה עַד מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן:

אֲשַׁכְּלוֹל אַוַּוי תַּאֲוַת כָּל נֶפֶשׁ בְּצַלּוֹ הֶחְמַדְתִּי שָׁבַת מְצָא נוֹפֶשׁ בְּקַשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו וּפָצְתִי בְּטִפְּשׁ חָמַק וְעָבַר טִלְהַדְרִיר לִי חוֹפֶשׁ נָוַלְתִּי שְׁקָלַי מִבַּת כּוֹפֶר נֶפֶשׁ וְטִבַּעְתִּי בְּמֵי צוֹל טִיט וְרֶפֶשׁ: חֹן אוֹר פָּנֶיךָ עָלֵינוּ אָרוֹן נְשָׂא וְשֶׁקֶל אֶשָּׂא בְּבֵית נָכוֹן וְנִשָּׂא וּבְצִדְקָךְ הָגֵה עֶרֶךְ כִּי תִשָּׂא נוֹנֶנּוּ בְּמַגֵּן אֵל רָם וְנִשָּׂא: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם:

אתה גבור עד להחיות מתים

הַכּוֹפֶר דְּעוּ דִּרְשׁוּ מֵעַל סֵפֶר כְּסוּ הוּא תְרוּת בְּאִמְרֵי שֵׁפֶר הַתְּשִׁירוּ בוֹ פְּנֵי נִרְמָה לָעוֹפֶר וְיִזְכּוֹר לָכֶם וְכוּת נָם אֲנִכִּי עָפָר וָאֵפֶר וְלֹא יִהְיֶה בָּכֶם נֶגַף וְחֹפֶר בְּרִתְּכֶם מַהֵן וְהַ לְשֵׁם כּוֹפֶר: חֹן אוֹר פָּנֶיךָ עָלֵינוּ אָרוֹן נְשָׂא וְשֶׁקֶל אֶשָּׂא בְּבֵית נָכוֹן וְנִשָּׂא וּבְצִדְקָךְ הָגֵה עֶרֶךְ כִּי תִשָּׂא הַחַיָּט בְּנֶשֶׁם אֵל רָם וְנִשָּׂא: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

נְשִׁיצֵךְ לְדוֹר וְדוֹר עַד וְקָדוֹשׁ אַתָּה:

רוח חכמים

(תסכול) סקנ״ס שהכל שנו (ופלתי נספס) דכרתי נספסות לשנל תלם תלמיך יכרתנ נכן (תמק ומנר) סילק סכינתו מעלי (מלהדריך) ג׳ דרור (תור סמין) עכה״ק נסה עליט תור פנין ס׳ (נכית נכון) נכסמ״ק שנת׳ נכון יהים סר נים ס׳ ושת (ונגדק) ונזכות קריאת פרשת כי תשא שנה נאמר ערך פשקלים (כטוא) פשקלים שכמס כופר לנפש (דרכו) כמ״ש וס יהגו (התכירו) עשו פשרש (נשופר) סקנ״ס שנאמר וופס זודי עגבי לא נשפר (ופפר) עליפס

סכום לפרשת שקלים

דודי · זכור לי שקלי עפרון · אשר שקל אב במכפל
תברון · חקר שקלי יבוסי משביתי תרון · וזכרה לי עד
לדור אחרון : טעם חין אשר אקרא בגרון · שעה כמי אל
שובי לבצרון : חזן אור פניך עלינו אדון נשא · ושקל
אשא בבית נכון ונשא · ובצדק הגה ערך כי תשא ·
ונקדישך קדוש אל רם ונשא : ברוך אתה יי האל הקדוש :

תכנת שבת וכו' עד מקדשי שמך (ונסל"ח אתה יצרת עד קבעה) :

לי · ישא על אברת נשר · כי יניד מליץ עלי שיח יושר ·
כופר משלו אתן לו תשר · כי מלפניו הון וכבוד ועושר ·
להצדיק אנוש להמציא לו כושר · שת לו פדיון לבוצא
אושר : חזן אור פניך עלינו אדון נשא · ושקל אשא בבית
נכון [illegible] · ובצדק הגה ערך כי תשא · ענגנו בנופש אל
רם ונשא : ברוך אתה יי מקדש השבת (לשר"ח ויישראל
וראשי חדשים) : רצה עד לציון ברחמים

כברמי כ[illegible]ן בין שני שדי · ארבע מאות ועשר הלינותי
שדי · נח בשכנם ונם יש די · ובכם והדום לא נם שדי ·
סע ועף בבצע שקלי חשדי · ונשאו את דודי מעלי
שודדי : חזן אור פניך עלינו אדון נשא · ושקל אשא בבית
נכון ונשא · ובצדק הגה ערך כי תשא · רצנו כשי אל רם ונשא :
ברוך אתה יי המחזיר שכינתו לציון : מודים עד ועזרתנו סלה

רוח חכמים

(דודי) זה סקנ"י (שקלי יכוסי) שקל דוד (תחשם סיכוסי כמד כעוך סמלים
נכנס כיס סמקדש (סעם חין) דנרי חפלה (בעם) נקבל (נגרון) לירושלים :
(כברמי) זה כהמ"ק (בני בדי) בין שני נדי כחרון ברחב כשכינה פ"י שנים
נגים רחבון (ונם) כקנ"י תמר שדי לו כמקום (נמלם שם שכינתו (וככם כו')
פנמ' כשמים וכמי כשמים נם יכנכנון (שם ושנ) נמא וסינק שכיתו מפל'

עַיִן עוֹצֶם הַטּוֹן מִסְפַּר שְׁנֵי עֶפְרִים · מִי מָנָה וּפֶקֶד בְּחֹלֶשׁ וּפוּרִים · פְּקֻדָם פּוֹקֵד בְּחָמוּשׁ סְפָרִים · וְגַם עוֹד חֲמֵשׁ בְּכָל הַסְּפָרִים · צְחוֹת נִיב שִׁפְתֵינוּ יְשֻׁלַּם פָּרִים · כִּי אֶפֶס כֶּסֶף שִׁקְלֵי כִפּוּרִים: חֹזֶן אוֹר פָּנֶיךָ עָלֵינוּ אָרוֹן נָשָׂא · וְשֶׁקֶל אִשָּׁא בְּבֵית נָבוֹן וְנָשָׂא · וּבְצִדְקָךְ הָגֵה עֶרֶךְ כִּי תִשָּׂא · וְתֵיטִיב לָנוּ בְּטוּבְךָ אֵל רָם וְנִשָּׂא: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

אלהינו וכו' · שים שלום עד בכל עת ובכל שעה בשלומך

גְּדִי · קְשׁוּר יָדַיִם בְּרָכוֹת לְשָׂא · בְּאַהֲבָה עוֹר גְּדִין שְׁכִינָה נִתְעַלְּסָה · רֵעֵה גְּדִיוֹתָיו עַל אֹבֶן מַעֲמָסָה · צֹאנוֹ עַל שְׁכֶם וְחוֹצֵן נַעֲמָסָה · שְׁחוֹחַ בְּנֵי מַעֲנִיָּה בְּאַף מַעֲשָׂה · תִּלְבּוֹשֶׁת הוֹד עֲדִי עֲדָיִים טְכוּסָה: חֹזֶן אוֹר פָּנֶיךָ עָלֵינוּ אָרוֹן נָשָׂא · וְשֶׁקֶל אִשָּׁא בְּבֵית נָכוֹן וְנָשָׂא · וּבְצִדְקָךְ הָגֵה עֶרֶךְ כִּי תִשָּׂא · בָּרְכֵנוּ בְּשָׁלוֹם אֵל רָם וְנִשָּׂא: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם: קדיש שלם · אין כאלהינו · עלינו · קי:

וות חכמים

[illegible] מסקולות ומחזני מרמס: (מוסף) ל' סחוס · נלעס בהיס שפס סמיך תמר מי מנה עפר יעקב (כחלם ופורים) סניפס ל' גורל (פקדם פוקד) לגל כקל"ס פקדם ס' פעמים בתורה סביב בחמשה ספרים (עוד חמש) ועוד נמנו ס' פעמים בספרי כ"ך כ"ס בימי שחול וישקדם בכוזן ויפקדם נפלחים לחם ניר דוד וחחת עולי גולה ע"י עזרא וחחת לעתיד לבוא שפ"ח העכורמה בלחן על י"י שפ"ח (ירמיס לג) (שקלי כפורים) שהיו קונין בהס קרבנות לכפר עלינו (גדי קשור ידים) עורות גדיי עזים שנקברו על ידי יעקב כדי לקחת ברכות (בשר נתעלסה) בשכן שהיה מגופה בעורות חילים וכזכות יעקב (רעה גדיותיו) לחם בניו (לחן מעמסה) ירושלים (זכריה י"ג) (ותחן) ארוע עשה"ב (בשם מם כב) (שחות) שנח' וסלכו לחיך שחות (ישעיה ב) (מעשה) נשון נגיעה ושחיקה כמ"ש סגני מושה לחם כל מעניך (סכוסה) ושהיה מדשה מקושרים בשלשלות סוד ועדי עדיים שבשעה נחנך:

מהחילין שוכן עד עד ובורא את הכל וחת"כ מתחילין כאן :

אור עולם באוצר חיים · אורות מאפל אמר ויהי ׃

מיוסד ע"פ א"ב מנה שבחם כל תרוז יקדיש סיגת זכור

זכור את אשר עשה · ויהי לבו ולמשפה · תזעו יעקר בכעיסה · ביטה אל וחטאו אל תשא · כי קהלה עפה · בכל צרה ודריסה · גם בה לא חסה · ובעזות הרליל עמיסה · בתוך אבן מעמסה : אתה זוכר נשפחים · זכור אום לה משבחים · וקדשה לה מפציחים · קדוש : זכור דבר עתק בכל ערך · על חמוקי ירך · לדרורי מפרך · הקדים ויצא בדרך · לזנב כל ברך · לרוש בגאות ולהדרך · וכבורה צץ מתרך · בכל רוחב וארך · ועכה בטובה להארך : זכור מורה שהשליך למעלה ואהוביך אין להלילה · עשותם כמעי מפלה · חזק לשיתם כלה · אותם להשילה · בהכנעה ובהשפלה · טוב שמע תפלה הפלתו בבהלה · ואתריתו לקלקלה : זכור יהיר רשע · כי למאד בשע · והציק בן משעשע · כבד חטא ורשע · ואזניו הכבד ועיניו השע · ולירואתך לא שע · למענך צדיק ונושע · חיש לנושעים ישע · עובר על פשע : זכור טלולו למולך · ומאם בפעלך · לברורי קהלך · נא זכור יום זבולך · וישלם לו משלך · נמול רע מחילך · סערהו בשצף עפך · וכל פה יהללך · על פלא מפעלך : זכור עמך ונחלתך · אשר הם באהבתך · ומקוים לישועתך · פנה בתהלתך · ורחם על עדתך · הוני בשעשוע דתך · עהלם ביראתך · ותטעם בקריתך · ושם תצמצם שכינתך : זכור קריית הנה ועדה סי מה · המפוזרת בכל פאה · רומסה בתגינה · כי נשה שנה ·

וְעֵת לְחָנְנָהּ שַׁבַּח שֵׁם עֲרִינָהּ מִכָּל צַר וּמִכָּל פְּנָהּ וְהַמַּלְכוּת
לְבַעֲלֶיהָ הָשֵׁב נָא: תִּפְקוֹד עֲתָה בְּרַחֲמִים וְתוֹשִׁיעַ מְטֻרוֹמִים
לְהוֹשִׁיעַ מְעוּטֵי עַמִּים · קָדוֹשׁ: הכל יודוך

אופן כְּבוֹדוֹ יְתָרוֹמַם בְּפִי כָּל הַנְּשָׁמָה: וְיִשְׁמַע לְמַקְדִּישָׁיו
הַמַּקְדִּישִׁים שְׁמוֹ בְּנְעִימָה · וְיִתְפָּאֵר לְהַתְרִנְּנָה · בְּמַעֲלָה
וְכַמָּה שׁוֹכֵן רוֹמָה: והחיות

עים א׳ב זולת אַתָּה מָלֵא רַחֲמִים · בְּרַחֲמֶיךָ שַׁבַּח עֲגוּמִים · נֶאֱלָם כִּי
הֵם יְהוּמִים · דְּתֵךְ בְּהִנָּיוֹן נוֹאָמִים · הֵם מְבַהֲלִים מַעֲמִים ·
וְאוֹתָךְ בְּהִתְמַהּ מְרוֹמְמִים · זְכוֹר שִׁלְשֶׁת קְרוֹמִים · הֵי בְּבָנוּי
כְּמוֹ רְמִים: טוֹב זְכוֹר יְדִידֶיךָ · יַחַד שַׁבַּח פְּרוֹב חַסְדֶּיךָ · כִּי
הֵם עֲבָדֶיךָ · לְמוּדִים לְעָבְדֶךָ · מְהֵרָה קוֹמֵם נְגִידֶךָ · נַהֲלֵם
בְּחוֹזֶק יָדֶךָ · סְמֹכֵם בְּשֵׁם יְחוּדֶךָ · עָנְדֵם בְּמַאְדֶךָ: פְּדֵה
תִפְדֵּה מְזִיבֶיךָ · צוֹעֲקִים בְּכָל לֵב לְשׁוֹרֶרֶךָ · קַיֵּם עֲלֵיהֶם
דְּבָרֶיךָ · רַבְּצֵם בְּבֵית בְּחִירֶךָ · שׁוֹבְבֵם לַחֲדָרֶיךָ · שַׁכְּנֵם
בְּעִירֶךָ · תְּשַׁתַּבַּח בַּהֲדָרֶךָ · תִּפְדֵּם כְּבִקְרִיאַת פְּלֵג עֲדָרֶיךָ:

עזרת · שמונה עשרה וכו׳:

סמוך מתחיל ברוך אתה עד ומושיע ומגן ותח״כ מתחילין כאן:

מְסוֹד חֲכָמִים וּנְבוֹנִים · וּמִלְמַד דַּעַת מְבִינִים · אֶפְתְּחָה
פִּי בְּשִׁיר וְרִנָּנִים · לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל פְּנֵי שׁוֹכֵן מְעוֹנִים:

עים א׳ב אַזְכִּיר סַלָּה זִכְרוֹן מַעֲשִׂים · בַּיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים
וְנַעֲשִׂים · נָתוֹן נָח מִבֵּין עֲכָסִים · דַּרְאוֹנוֹ לְהַזְכִּיר לְרַחֵב

רוח חכמים

(כימים סלה) נתודע תדר (נחון) נתם שהולך על גחוט טוח סמן (נח) יגיי
כגיח (מבין עכסים) מתגרם נחם זה עמלק (דרחונו) הרפתו (להזכיר לרקב

נְעָשִׂים : הַחוֹחַ הַנָּץ סַלְגַּל וְדַרְדַּר · וּמְדוֹר לְדוֹר גִּלְגַּל
וְדַרְדַּר · זֵכֶר עָוֹן אֲבוֹתָיו הִקְדִּיר · חַטַּאת אִמּוֹ בַּלִּי לְהַעֲדִיד :
טָרַף אַף וַיִּשְׁחֵת רַחֵם · יְחוּמָתוֹ מְקֻלּוּט בְּהָרְיוֹן יְחֵם ·
כְּהוּפְקַד לְשָׁלִישׁוֹ חֵטְא נוֹחֵם · לָבַט לְהַלְחֵם בְּלוֹחֲמֵי לָחֵם :
מַהֲלַךְ אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה · נָע וָנָד מְכֻמּוֹרֶת לְפַרְסָה · סָע
מִשְׁעִיר וְהִכְמִין פְּרוּסָה · עָיֵף וְיִגַּע מְבוּשָׁיו לְסַרְסָה : פּוֹעַל
שְׁמֵימַת בְּכוֹרָה לַעֲבוֹר · צְמִיתוּת צֹאן קָדָשִׁים לְמָכוֹר :
קְלוֹנוֹ הוּרַט בְּעֵט לְזָבוּר · רֵאשִׁית גּוֹיִם לְגַלַּע בְּזָכוּר :
שַׁדַּי זְכֹר לַיְלָה תּוֹלֵק · שְׁרֹשׁ וְעָנָף בַּחֲלַקְלַק לְהַחֲלִיק :
חֹן תְּמוֹר כִּי חָשְׁלָיו הִמְלִיךְ · תְּבַע לְהַזְכִּיר מַעֲשׂ עֲמָלֵק :
לָאֲרוּכָה יִסְעוּ שֶׁבֶם שָׁלַט · כִּי הָעָנָן מַטֶּה פָּלַט :
חֹן לְעֵת יִמָּחֶה לֹא יִמְלַט · יְגוֹנָן עַם נָגוֹן וּמְפֻלָּט : בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם : אתה גבור עד לתחיות מתים

סיום עם תשריק

תְּמִימִים בְּעוֹרָם בְּסִין רְפוּדִים · שְׁבוּעִין עֲדֵי עֲדָיִים אֲפוּדִים ·

רוח חכמים

נעשים) שיתמרו עליו שם רשעים ירקב כמו עם (החוח) שמן עמח מקום ודרדר זה עמלק ושמו (גולגל) עמלק (ודורדר) נשמה כך ז ישראל (סוקדר) סוחר (כהופקד) כשנפקד לעמלק שליש על עשו (חטא) על עשו שהנחתם במיתת יצחק (נשם) נלכד ונלקח (בלוחמי לחם) כישראל הנלחמים מלחמתם של תורה (והכמין) שמן מלודה פרוסה לישראל שסיח (ציף ויגע) (פועל) שעולתו היתה כשנתו כשכיל הכבודה לעבור את ישראל (רחבים גוים) עמלק שנלחם ראשון בישראל (לגלע) לגלות שנתו (לילה תולק) זכות אברהם שחלק לילים כשלחמו עם מלכים (שורש וענף) של עמלק (חשליו) הנחשלים (המלך) ומלך את רשעו לכן (תבע) הקב"ה (לאתרונה יסעו) שנם דן שנסע באחרונה בשם שנם עמלק (משם) שנם שלשם שלם בשכיל שכל אדם שסיה בשם (נח יומלט) אחד מבני עמלק ושז (יגוע) שקב"ה לישראל : (שבועים) ישראל (רפודים) שקומתם נכתרים של נשמה ונשמה (תשועה)